

วารสารสังคมศาสตร์และ มานุษยวิทยาเชิงพุทธ Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

P-ISSN : 2651-1630 ปี 7 ฉบับที่ 4 (เมษายน 2565)

E-ISSN : 2672-9040 Vol.7 No.4 (April 2022)

❁ วัตถุประสงค์

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ เป็นวารสารวิชาการของ วัดวังตะวันตก อำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และ นักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยสงฆ์รวมถึงคณะสงฆ์ ไทย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้ง ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอก วัด ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือ บทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตาม หลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน บทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของ กองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์ ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

✿ เจ้าของ

วัดวังตะวันตก

1343/5 ถนนราชดำเนิน ตำบลคลัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 061-5262919 โทรสาร. 075-340-042 E-mail : suriya.sur@mcu.ac.th

✿ ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระเทพปัญญาสุธี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูพรหมเขตคณารักษ์, ดร.

เจ้าอาวาสวัดวังตะวันตก โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

✿ บรรณาธิการบริหาร

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย(คงคาไหว), ดร.

วัดวังตะวันตก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

✿ หัวหน้ากองบรรณาธิการ

นางสาวปัญญาดา จงละเอียด

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

🌸 กองบรรณาธิการ

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูสิริธรรมาภีรต, ผศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไกรราช

ศาสตราจารย์ ดร. ครองชัย หัตถา

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร. ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. สืบพงษ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไกรราช

รองศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ บุญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

รองศาสตราจารย์ พัน ดอกบัว

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วาสนา แก้วหล้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณิศภาพรรณ คูวิเศษแสง

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนิศร ยืนยง

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พอใจ สิงหนตร

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ดร. มะลิวัลย์ โยธารักษ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. อีระพงษ์ สมเขาใหญ่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. สิทธิโชค ปาณะศรี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. พีระศิลป์ บุญทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. มุกตาวรรณ พลเดช

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

ดร. จิตติมา ดำรงวัฒนะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ดร.ประนอม การชนันท์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ดร. อุทัย เอกสะพัง

มหาวิทยาลัยทักษิณ

❁ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พระมหาอนุชิต อนนตเมธี

วัดหน้าพระบรมธาตุ

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี

วัดศาลามีชัย

นายศักดิ์ดา หารเทศ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายอภิรักษ์ คำหารพล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

❁ ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระสาโรจน์ ธมมสโร

วัดสนธิ์ (นาสน)

พระบุญญฤทธิ์ ภาทพจารย์

วัดสนธิ์ (นาสน)

นางสาวทิพย์วรรณ จันทรา

❁ ฝ่ายกฎหมาย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฉัตรมาศ วิเศษสินธุ์

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

❁ ออกแบบปก

นายวินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา

❁ จัดรูปเล่ม

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ

วัดสนธิ์ (นาสน)

❁ พิมพ์ที่

หจก. กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031, Fax : 075-446-676

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 4 ประจำปีพุทธศักราช 2565 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ เนื้อหาสาระของบทความยังคงเนื้อหาสาระที่หลากหลายเช่นเคย มีบทความทั้งสิ้น จำนวน 34 เรื่อง ปัจจุบันวารสารก้าวเข้าสู่ปีที่ 7 ของการปรับปรุงรูปแบบและประเด็นหลักเพื่อเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI เพื่อรองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัยและนักศึกษาระดับบัณฑิต ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

โดยในฉบับนี้ มีบทความที่น่าสนใจ คือ **พลวัตวัฒนธรรมการใช้ธงกับประเพณีฮีตสิบสอง ในบริบทสังคมวัฒนธรรมอีสาน** โดย ลิทธิชัย ระหาญนอก, ฉลอง พันธุ์จันทร์ และธีระพงษ์ มีไธสง ซึ่งพูดถึง 1) ประเพณีฮีตสิบสองที่ธงเข้าไปมีบทบาท ได้แก่ 1) บุญคูณลาน ธงถูกนำไปใช้เป็นสัญลักษณ์ของสัตว์ประจำทิศทั้ง 8 ตามคติวัฒนธรรมล้านช้างที่เชื่อว่าสามารถนำพาความอุดมสมบูรณ์มาสู่ผลผลิต 2) บุญแหวด ธงถูกนำไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของเครื่องบูชาคาถาพัน และใช้ประดับศาลาโรงธรรมเพื่อจำลองสถานที่ให้เหมือนกับเขาวงกตในมหาเวสสันดรชาดก 3) บุญสงกรานต์ ธงถูกนำไปใช้ประดับเจดีย์ทรายเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา 4) บุญข้าชะ ธงถูกนำไปเป็นสัญลักษณ์เพื่อป้องกันสิ่งอัปมงคล และการสะเดาะเคราะห์ต่อชะตา 5) บุญกฐิน ธงถูกนำไปใช้เป็นสัญลักษณ์สำหรับวัดที่มีการทอดกฐินเสร็จสิ้นแล้ว และ 2) พลวัตวัฒนธรรมการใช้ธงที่ปรากฏในประเพณีฮีตสิบสอง เช่น ธงบางชนิดเริ่มหายไปจากประเพณีฮีตสิบสองและได้มีการนำวัตถุอื่นมาใช้แทน นอกจากนั้นยังมีการประยุกต์นำเศษวัสดุที่เหลือใช้ เช่น การนำเศษผ้ามาประดิษฐ์เป็นธงอย่างง่าย อีกทั้งมีการหยิบยืมและประยุกต์การใช้ธงให้สอดคล้องกับบริบทของประเพณีพิธีกรรมอื่น ๆ เช่น การนำธงช่อจากประเพณีบุญสงกรานต์ ไปประยุกต์เป็นธงเผ่าสำหรับใช้ในพิธีศพ เป็นต้น และการรู้จักนำวัสดุธรรมชาติหรือวัสดุที่หาได้ตามท้องถิ่น มาประดิษฐ์เป็นธงสำหรับใช้ในประเพณีพิธีกรรม

กองบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย(คงคาไหว), ดร.

บรรณาธิการ

บรรณาธิการ

(ก)

บทบรรณาธิการ

(ข)

การพัฒนารูปแบบกิจกรรมส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียน
สังกัดคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 1

DEVELOPMENT OF ACTIVITIES THAT ENCOURAGE THE 21ST CENTURY SKILLS
FOR STUDENTS UNDER THE VOCATIONAL EDUCATION COMMISSION

สามารถ สว่างแจ้ง และชัยวิชิต เขียวชนะ

การเปลี่ยนแปลงทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมอันเนื่องมาจากความเชื่อ: กรณีศึกษา
วัดเจดีย์ (ไอ้ไข่) อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช 18

CULTURAL LANDSCAPE CHANGES FROM FAITH: A CASE STUDY OF
WAT CHEDI (AI KHAI), SICHON, NAKHON SI THAMMARAT

ศศิพิมพ์ อัสระวัฒนา และสุชิตา มานะจิตต์

การบูรณาการความร่วมมือของท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชนเพื่อพัฒนาการ
ส่งออก กรณีศึกษา: กลุ่มเครื่องแกงบ้านคลองจิก ตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่
จังหวัดสงขลา 31

INTEGRATION OF LOCAL COOPERATION AND COMMUNITY ENTERPRISES
FOR EXPORT DEVELOPMENT CASE STUDY: BAN KLONG CHIK CURRY GROUP,
VILLAGE, THA KHAM SUBDISTRICT THA YAI DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE

วนิดา เหมือนจันทร์, พระครูประโชติกิจโกศล, กิตติพงศ์ สุวรรณวงศ์,
อาทิตย์ อินทภักดี และประสิทธิ์ รักนุ้ย

โป่งกลาง : การประกวด พลวัต ขับเคลื่อนวัฒนธรรม 45

PONG LANG : CONTEST, THE DYNAMICS THAT DRIVE THE CULTURE

บุลากร สมไสย และกฤษกร อ่อนละมูล

การสอนกลวิธีการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจสำหรับนักศึกษาระดับ
ปริญญาตรี 57

TEACHING STRATEGIES FOR ENGLISH LISTENING COMPREHENSION
FOR UNDERGRADUATE STUDENTS

ธิษณา ศรัทธารัตน์ธนา

สารบัญ (ต่อ)

แนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเชิงบูรณาการด้านพลศึกษา แบบมีส่วนร่วมเพื่อลดพฤติกรรมรุนแรงของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน GUIDELINE OF THE INTEGRATIVE PARTICIPATORY ADMINISTRATION MODEL THROUGH PHYSICAL EDUCATION DECREASING VIOLENT BEHAVIOR OF STUDENTS UNDER PATHUMWAN INSTITUTE OF TECHNOLOGY กรณภว์ กนกภักสกุล, สาธิต ประจันบาน และอนันต์ มาลารัตน์	71
การบริหารจัดการส่งเสริมอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาคุณค่าของประเพณี บุญผะเหวดจังหวัดร้อยเอ็ด MANAGEMENT OF THE CULTURAL CONSERVATION AND VALUE DEVELOPMENT OF THE BOON PHAWET TRADITION, ROI ET PROVINCE พระครูชัยรัตน์นาค	87
รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งเพื่อการ พัฒนาการท่องเที่ยววิถีในจังหวัดนครปฐม CREATIVE PRODUCT LEARNING CENTER MODEL OF LAO KHRANG ETHNIC GROUP FOR NAWATVITEE TOURISM DEVELOPMENT IN NAKHON PATHOM PROVINCE ณรงค์วรราช บุญมา	99
แนวทางการจัดการนวัตกรรมการซ่อมบำรุงรางรถไฟของการรถไฟแห่ง ประเทศไทย THE APPROACH OF INNOVATION MANAGEMENT FOR RAILWAY MAINTENANCE STATE RAILWAY OF THAILAND นรินทร์ อินตะวงค์ และนพดล พันธุ์พานิช	113
การกำหนดนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษาธรรมนูญสุขภาพ ตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ PARTICIPATORY PUBLIC POLICY FORMULATION CASE STUDY OF THE HEALTH CONSTITUTION IN NON SOMBOON SUBDISTRICT MUEANG BUENG KAN DISTRICT BUENG KAN PROVINCE วุฒิพงศ์ บุษราคัม	129

สารบัญ (ต่อ)

กลยุทธ์การพัฒนาตราสินค้าอุตสาหกรรมการผลิตเครื่องจักรกลการเกษตรใน ประเทศไทย	144
BRAND DEVELOPMENT STRATEGY FOR AGRICULTURAL MACHINERY INDUSTRY IN THAILAND	
นฤพล มีกล้า และนพดล พันธุ์พานิช	
การศึกษา รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบกิจการวิทยุโทรทัศน์เพื่อการ รู้เท่าทันสื่อสำหรับประชาชน	163
THE STUDY ON THE PARTICIPATION PATTERN OF MEDIA ENTREPRENEURS TOWARD THE PUBLIC'S MEDIA LITERACY ENHANCEMENT	
สุปราณี วัฒนสิน	
พลวัตวัฒนธรรมการใช้ร่วมกับประเพณีฮีตสิบสอง ในบริบทสังคมวัฒนธรรม อีสาน	180
THE DYNAMICS OF THE CULTURE OF USING “TUNG” WITH TH TRADITION OF “HEET SIPSONG” IN THE CONTEXT OF NORTHEASTERN CULTRAL SOCIETY	
สิทธิชัย ระหาญนอก, ฉลอง พันธุ์จันทร์ และธีระพงษ์ มีไธสง	
รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ	199
A MODEL FOR DEVELOPING STUDENTS' DESIRABLE CHARACTERISTICS ACCORDING TO THE PHILOSOPHY OF SUFFICIENCY ECONOMY FOR SCHOOLS UNDER THE CHAIYAPHUM PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION	
กฤษณพงศ์ ผาติวุฒินันท์, อรุสา พรหมทา และจำเนียร พลหาญ	
รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรวมเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการ เรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2	218
THE SUPERVISION MODEL OF INCLUSIVE EDUCATION MANAGEMENT FOR LEARNING DISABILITIES DEVELOPMENT UNDER UTHAI THANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2	
กิริณา บุญวรรณุช	

สารบัญ (ต่อ)

ความแตกต่างทางเพศและบุคลิกภาพที่มีผลต่อกลยุทธ์การตลาดผลิตภัณฑ์ “BRAND’S” ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตบางพระ 231

THE DIFFERENCES IN GENDER AND TYPE OF PERSONALITY THAT AFFECT THE MARKETING STRATEGY OF “BRAND’S” PRODUCTS IN THE STUDENTS AT RAJAMANGALA UNIVERSITY OF TECHNOLOGY TAWANOK, BANGPHRA CAMPUS

ปิยธิดา รัตนคุณ

กลยุทธ์ความรับผิดชอบต่อชุมชนด้านสิ่งแวดล้อมของอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ ในเขตจังหวัดสระบุรี 243

ENVIRONMENTAL COMMUNITY RESPONSIBILITY STRATEGY OF CEMENT INDUSTRY IN SARABURI PROVINCE

จุฑา รัศมียูงทอง และนพดล พันธุ์พานิช

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดรูปแบบการปรับโนทัศน์ และรูปแบบการแปลงของเลข เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ของ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 259

DEVELOPMENT OF AN INSTRUCTIONAL MODEL BASED ON CONCEPTUAL CHANGE MODEL AND LESH’S TRANSLATION MODEL APPROACHES TO ENHANCE MATHEMATICAL CONCEPT OF LOWER SECONDARY SCHOOL STUDENTS

สุธารัตน์ สมรรถการ, วิชัย เสวกงาม และอัมพร ม้าคนอง

การพัฒนาความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม 277

COLLABORATION DEVELOPMENT AMONG PUBLIC, PRIVATE, AND CIVIL SOCIETY SECTORS IN THE OPERATION TO IMPROVE THE QUALITY OF LIFE FOR THE ELDERLY IN PHANAT NIKHOM MUNICIPALITY

พิชญ์สินี เสรีโรจนกุล และปิยากร หวังมหาพร

สารบัญ (ต่อ)

การศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยสำหรับนักเรียนที่มีความ
หลากหลายในชั้นเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตามแนวการออกแบบการเรียนรู้
ที่เป็นสากล 298

A STUDY OF THAI LANGUAGE TEACHING AND LEARNING MANAGEMENT FOR
STUDENTS WITH DIVERSITY IN PRIMARY SCHOOL CLASSES ACCORDING TO
UNIVERSAL DESIGN FOR LEARNING

วสันต์ วรรณรัตน์, ประพิมพ์พงศ์ วัฒนะรัตน์ และกนกพร วิบูลพัฒนะวงศ์

การพัฒนาชุดหนังสือนิทานปลูกจิตสำนึกในใจเด็กปฐมวัยต่อต้านการทุจริต
คอร์ปชั่น 314

THE DEVELOPMENT OF A STORYBOOK SERIES TO RAISE CONSCIOUS
MIND IN EARLY CHILDHOOD AGAINST CORRUPTION

เยาวนุช ทานาม, จิราภรณ์ พจนอารีย์วงศ์, จิตรา ชนะกุล และนราพันธ์ ดุจจานุทัศน์

พุทธจริยศาสตร์กับการพัฒนาระเบียบวินัย นักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาการ
สอนภาษาอังกฤษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตล้านนา 329

BUDDHIST ETHICS AND DISCIPLINE DEVELOPMENT OF FOURTH-YEAR
ENGLISH TEACHING DEPARTMENT STUDENTS IN THE FACULTY OF
EDUCATION, MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY LANNA CAMPUS

สัจด เชียนจันทิก, พัทธ์ชัย แผงโกฏี และมนตรี อธิการกันทร

ความเครียดและการจัดการความเครียดของหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะความดัน
โลหิตสูงขณะตั้งครรภ์ 345

STRESS AND STRESS MANAGEMENT OF PREGNANT WOMEN WITH
HYPERTENSIVE DISORDER

มลิวลัย รัตยา, เบญจวรรณ ละหุการ และจิราพร คงเมือง

พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ดนตรีมุสลิมไทยภาคกลาง 361

THE HISTORICAL DEVELOPMENTS OF MUSLIM MUSIC IN CENTRAL REGION
OF THAILAND

กมลลักษณ์ นวมสำลี, มานพ วิสุทธิแพทย์ และสุรศักดิ์ จำนงค์สาร

สารบัญ (ต่อ)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัด จันทบุรี	378
RELEVANT FACTORS AFFECTING THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF CHANTHABURI TOURISM INDUSTRY	
จริยา นันทิยาภูจิต และภมร ชันธหัตถ์	
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือดของพระสงฆ์ ในจังหวัดศรีสะเกษ	396
THE FACTORS PREDICTING CARDIOVASCULAR DISEASE PREVENTIVE BEHAVIORS AMONG MONKS IN SISAKET PROVINCE IN THAILAND	
วรัญญา หินกอง, วนลดา ทองใบ และจิราภรณ์ กรรณบุตร	
การพัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการตัดสินกรีฑาประเภทลานชนิดการ ตัดสินผลการแข่งขันด้วยความไกล	412
DEVELOPMENT OF COMPUTER PROGRAMS FOR JUDGING ATHLETICS OF COURTYARD TYPE OF COMPETITION DECISION RESULTS WITH DISTANCES	
กรีฑา พรหมเทพ และปณิธาน เมฆกมล	
แนวทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงรุกของธุรกิจค้าวัสดุก่อสร้าง	425
THE GUIDELINE FOR PROACTIVE HUMAN RESOURCE MANAGEMENT OF THE CONSTRUCTION MATERIALS RETAIL BUSINESS	
ศักดิ์ชาย ศรีमानพ และตรีเนตร ตันตระกูล	
ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อความตั้งใจที่จะเข้าใช้บริการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิง เกษตรในเขตพื้นที่การท่องเที่ยวพิเศษจังหวัดน่าน	441
THE CAUSAL FACTORS INFLUENCING INTENTION TO USE SERVICES THROUGH TOURIST PARTICIPATION OF AGRO-TOURISM BUSINESS IN SPECIAL TOURISM AREA OF NAN PROVINCE	
พลกฤต รักรจุล	
รูปแบบการบริหารจัดการที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรม ก่อสร้างสำหรับโครงการก่อสร้างขนาดใหญ่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและ ปริมณฑล	456
THE SUCCESSFUL MANAGEMENT MODEL OF CONSTRUCTION INDUSTRY BUSINESS FOR LARGE CONSTRUCTION PROJECTS IN BANGKOK METROPOLITAN AND VICINITY	
ศิริส เคนพะนาน	

สารบัญ (ต่อ)

การพัฒนาแบบการส่งเสริมความรอบรู้สุขภาพเกี่ยวกับผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการเพื่อปรับปรุงพฤติกรรม การดูแลตนเองของผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง DEVELOPMENT OF HEALTH LITERACY MODEL ON LABORATORY RESULTS AND SELF-CARE BEHAVIORS AMONG ELDERLY WITH CHRONIC DISEASES มาโนช อานทอง และพรสุข หุ่นนิรันดร์	474
คุณค่าของบทละครเรื่องปันหยีมีสาหรังและรุ่งฟ้าดอยสิงห์ของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตมงคล THE VALUE OF STAGE PLAYS “PANJI MISARANG” AND “RUNGFA DOI SING” COMPOSED BY HER SERENE HIGHNESS PRINCESS CHALERMKHETR MAGALA ภาสพงศ์ ผิวพอใช้	493
กระบวนการช่วงชิงอำนาจและแนวคิดเชิงจริยธรรมในวรรณกรรมเรื่องฉลาดเกมส์โกง CONTESTING POWER PROCESS AND ETHICAL THEMES IN BAD GENIUS LITERATURE บุญทริกา ขุนวิมล	507
การพัฒนาระบบส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน AN EXTENSION SYSTEM DEVELOPMENT OF QUALITY FRUIT PRODUCTION IN SOUTHERN BORDER PROVINCES กัสมัน ยะมาแล, สุนันท์ สีสั่งข์, นาริรัตน์ สีระสาร และทรงพล สมศรี	528
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	543

การพัฒนารูปแบบกิจกรรมส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21
ของนักเรียนสังกัดคณะกรรมการการอาชีวศึกษา*
DEVELOPMENT OF ACTIVITIES THAT ENCOURAGE THE 21ST CENTURY
SKILLS FOR STUDENTS UNDER THE VOCATIONAL EDUCATION
COMMISSION

สามารถ สว่างแจ้ง

Samart Swangjang

ชัยวิชิต เขียรชนะ

Chaiwichit Chianchana

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

King Mongkut's University of Technology North Bangkok, Thailand

E-mail: samart.swa@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 2) นำรูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 ไปปฏิบัติแก่นักเรียนโครงการ “ทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง” รุ่นที่ 1 และ 2 และประเมินผลรูปแบบการจัดกิจกรรมจากนักเรียนรุ่นที่ 1 ของโครงการ โดยดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 2) นำรูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 ไปปฏิบัติ 3) ประเมินผลรูปแบบการจัดกิจกรรมจากนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม โดยใช้แบบสอบถามเพื่อสอบถามความสัมฤทธิ์ผลภาพรวมใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) การเรียนรู้จากการดำเนินกิจกรรม 2) การพัฒนาตนเอง 3) การนำความรู้ไปปฏิบัติจริงและถ่ายทอดให้แก่ผู้อื่น ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบกิจกรรมจากกรอบแนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ร่วมกับกรอบการตรวจสอบและกรอบการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งกำหนดว่ารูปแบบกิจกรรมควรประกอบไปด้วยความหลากหลายของกิจกรรม กิจกรรมก่อให้เกิดกระบวนการสื่อสารภายในกลุ่ม กิจกรรมนำมาซึ่งการบริหารจัดการภายใน การมอบหมายหน้าที่ การบริหารเวลาอย่างมีประสิทธิภาพ กิจกรรมก่อให้เกิดการยอมรับการเปลี่ยนแปลง และความสำเร็จของชิ้นงานตามระยะเวลาที่กำหนด กิจกรรมที่พัฒนาขึ้นจึงประกอบด้วย 3 กิจกรรมหลัก คือ Group Dynamic, Brainstorming Activity และ Mission Impossible 2) เกิดความสัมฤทธิ์ผลระดับมากที่สุด

* Received 7 April 2022; Revised 21 April 2022; Accepted 25 April 2022

(5 คะแนน) จากการเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 ในด้านการเรียนรู้จากการดำเนินกิจกรรม การพัฒนาดตนเอง และการนำความรู้ไปปฏิบัติจริงและถ่ายทอดให้แก่ผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ 59 ร้อยละ 54.2 และร้อยละ 53 ตามลำดับ

คำสำคัญ: กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.), รูปแบบกิจกรรมส่งเสริมทักษะ, ทักษะในศตวรรษที่ 21, อาชีวศึกษา

Abstract

The objectives of this research article were 1) To study and develop activities that encourage the 21st century skills conceptual framework; 2) To conduct activities that encourage the 21st century skills conceptual framework among students who involve “Advanced Vocational Innovation Scholarship” and assess the outcome of joining activities that encourage the 21st century skills conceptual framework. This research is an Action Research that was conducted through 3 procedures including: 1) Studying and developing activities that encourage the 21st century skills conceptual framework; 2) Conducting activities that encourage the 21st century skills conceptual framework among students; 3) Assessing the outcome of joining activities that encourage the 21st century skills conceptual framework. Research tool was questionnaire to assess the outcome, which includes 1) learning from activities 2) self-development 3) putting knowledge into practice and passing it on to others, at the end of activities. The results revealed that: 1) This study created activities from the 21st century skills conceptual framework and the expert review and assessment framework, which consist of a variety of activities, activities contribute to the communication process within the group, activities bring about internal management, assignment effective time management, activity contributes to the acceptance of change, and the success of the work within the specified time. Therefore, this study created 3 main activities; Group Dynamic, Brainstorming Activity, and Mission Impossible. 2) From participating in 21st century skills promotion activities, students achieved the highest level of achievement (5 points) in terms of learning from activities, self-development, and putting the knowledge into practice and passing it on to others accounted for 59 percent, 54.2 percent, and 53 percent, respectively.

Keywords: Equitable Education Fund (EEF), Activities to Promote Skills, 21st Century Skills, Vocational Education

บทนำ

ปี พ.ศ. 2562 ข้อมูลจากระบบสารสนเทศเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (Information System for Equitable Education; iSEE) ของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) แสดงภาพรวมของเด็กด้อยโอกาสในประเทศไทยที่มีจำนวนมากถึง 3,625,048 คน ซึ่งเกินกว่าครึ่งหนึ่งของตัวเลขนักเรียนทั้งหมดในระบบการศึกษา (จำนวน 7,357,814 คน) โดย “เด็กยากจน” มีจำนวนมากที่สุดถึง 3,598,125 คน คิดเป็นร้อยละ 99.26 และกลุ่มเด็กยากจนมีรายได้เฉลี่ย 1,368.97 บาทต่อครัวเรือนต่อสมาชิก 4 คน ข้อมูลนี้สะท้อนถึงความเหลื่อมล้ำของระบบการศึกษาผ่านฐานะและรายได้ อันนำไปสู่การขาดโอกาสทางการศึกษา (ไทยพับลิก้า, 2563)

กสศ. ให้ความสำคัญกับปัญหาที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะนักเรียนในระดับอาชีวศึกษาหรือสายอาชีพ ซึ่งถือเป็นกำลังคนที่มีศักยภาพ เพื่อบรรเทาปัญหาดังกล่าว กสศ. ได้มอบโอกาสให้นักเรียนสายอาชีพที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ผ่านโครงการ “ทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง” ภายใต้แนวทาง “สร้างคน สร้างโอกาส สร้างอนาคต” (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.), 2563) และเล็งเห็นว่า นอกเหนือจากการมอบทุนการศึกษา การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 เป็นอีกสิ่งสำคัญที่ช่วยให้นักเรียนในสถานศึกษาสามารถนำความรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมไปประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตและการทำงาน เนื่องจากการเรียนรู้ในปัจจุบันเปลี่ยนจากการบอกเล่าและการสอนเพียงอย่างเดียวสู่การแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ความรู้เหล่านั้นเพื่อนำไปใช้อย่างเหมาะสม ในสังคมยุคศตวรรษที่ 21

Partnership for 21st Century Skills องค์การระดับนานาชาติที่สนับสนุนการรวมทักษะต่าง ๆ เช่น การคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา และการสื่อสาร เพื่อพัฒนาเครื่องมือที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง กล่าวถึงกรอบแนวคิดของภาคีเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งประกอบด้วยโครงสร้างพื้นฐานหรือวิชาแกน (Core Subjects) เป็นความรู้หลักที่นักเรียนทุกคนพึงได้รับจากสถานศึกษา รวมถึงทักษะด้านข้อมูลสื่อสารและเทคโนโลยี (Information, Media and Technology Skills) ทักษะการเรียนรู้ และนวัตกรรม (Learning and Innovation Skills) และทักษะชีวิตและการทำงาน (Life and Career Skills) (Partnership for 21st century skills, 2009)

จากกรอบแนวคิดของภาคีเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 การมอบทุนการศึกษาของ กสศ. จึงเปรียบเสมือนการเติมเต็มโครงสร้างพื้นฐาน สำหรับทักษะอื่น ๆ สามารถพัฒนาผ่านการจัดกิจกรรมให้นักเรียนที่ได้รับทุนการศึกษา ที่ผ่านมามีการศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบ

กิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียน ได้แก่ การศึกษาของ อีรังกูร วรบำรุงกุล และคณะ พบว่า กิจกรรมสนับสนุนรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของโรงเรียนในภาคตะวันออก คือ การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ประกอบด้วย 1) ด้านการวางแผน ได้แก่ กิจกรรมให้ความรู้และพัฒนากิจกรรมแบบบูรณาการ 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ ผู้สอน ผู้เรียน สื่อ วิธีการสอน และการวัดและประเมินผล และ 3) ด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน ผู้สอนและผู้บริหาร

เยาวเรศ ภักดีจิตร และคณะ ศึกษารูปแบบการบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสรรค์สร้างนวัตกรรมที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ พบว่า รูปแบบการบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ฯ ที่ได้พัฒนาขึ้น มี 4 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ ประกอบด้วยการเรียนรู้แบบองค์รวม การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การเรียนรู้ด้วยการลงมือทำ การทำงานเป็นกลุ่ม และการนำเสนอผลงาน 2) วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของนักศึกษาในศตวรรษที่ 21 3) กระบวนการของรูปแบบการบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ มี 5 ขั้นตอน คือ 3.1) กระตุ้นความสนใจ 3.2) ตั้งปัญหาและแบ่งกลุ่มตามความสนใจ 3.3) ค้นคิดและพัฒนานวัตกรรม 3.4) นำเสนอนวัตกรรม และ 3.5) สรุปและประเมินผลงาน และ 4) การวัดและประเมินผล ประกอบด้วย การวัดและประเมินผลระหว่างการจัดการเรียนรู้ และหลังการจัดการเรียนรู้ (เยาวเรศ ภักดีจิตร และคณะ , 2563)

จากการทบทวนวรรณกรรมรูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนกสศ. จึงจัดโครงการ “การพัฒนานักศึกษาทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง ผ่านกระบวนการเสริมพลัง” (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.), 2563) โดยคณะผู้วิจัยพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 เพื่อดำเนินการตามรูปแบบกิจกรรมดังกล่าวกับนักเรียนในโครงการ “ทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง” ของ กสศ. ให้มีความพร้อมสามารถคิดวิเคราะห์แก้ปัญหา มีความคิดสร้างสรรค์และทักษะการติดต่อสื่อสาร รวมถึงทักษะชีวิตและการทำงานตามแนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

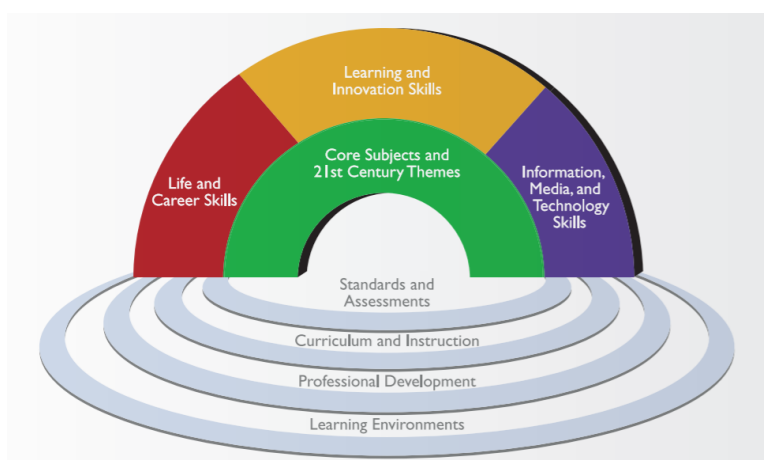
1. เพื่อศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 แก่นักเรียนโครงการ “ทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง” รุ่นที่ 1 และ 2
2. เพื่อนำรูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 ไปปฏิบัติแก่นักเรียนโครงการ “ทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง” รุ่นที่ 1 และ 2 และประเมินผลรูปแบบการจัดกิจกรรมจากนักเรียนโครงการ “ทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง” รุ่นที่ 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ซึ่งเน้นที่การปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการพัฒนาและติดตามศึกษาผลการปฏิบัติ การออกแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการจึงมีลักษณะผสมผสานระหว่างการวางแผน และการปรับเปลี่ยนแผนเมื่อลงมือ (วีระยุทธ ขาตะกาญจน์, 2558) การวิจัยเชิงปฏิบัติการมีหลายแนวคิด การศึกษานี้ได้ประยุกต์ใช้แนวคิดของ Kemmis & McTaggart (Kemmis, S. & McTaggart, R., 1988) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ศึกษาและพัฒนาารูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 2) นำรูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 ไปสู่การปฏิบัติ 3) ประเมินผลรูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 รายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาและพัฒนาารูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยเริ่มต้นจากการศึกษากรอบแนวคิดของภาคีเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (Partnership for 21st century skills, 2009) (ภาพที่ 1) ซึ่งกล่าวถึงการเตรียมความพร้อมพื้นฐานของทักษะในวิชาแกนหรือโครงสร้างของการเรียนรู้ ไปสู่แนวคิดสำคัญของการเรียนรู้ ทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ตลอดจนทักษะชีวิตในการทำงาน

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21
แหล่งที่มา: (Partnership for 21st century skills, 2009)

คณะผู้วิจัยประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดดังกล่าวเพื่อพัฒนาารูปแบบกิจกรรม ซึ่งประกอบด้วย 3 กิจกรรมหลัก คือ Group Dynamic, Brainstorming Activity และ Mission Impossible โดยกำหนดรายละเอียดกิจกรรมย่อยที่จะนำไปใช้ และคำนึงถึงความยืดหยุ่น เพื่อให้สามารถปรับเปลี่ยนเข้ากับเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างดำเนินการกิจกรรมที่มาและวัตถุประสงค์ของแต่ละกิจกรรม มีรายละเอียดดังนี้

1. Group Dynamic เน้นความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการนำเอาปัจจัยต่าง ๆ มาใช้กับกระบวนการกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มพัฒนาไปสู่เป้าหมาย ปัจจัยที่นำมาใช้ ได้แก่ ระบบการบริหารจัดการ คุณลักษณะผู้นำ และความสามารถของสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ นับว่ามีอิทธิพลต่อการพัฒนาไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย หรือจะประสบความสำเร็จหรือไม่ ล้วนขึ้นอยู่กับพลวัตของกลุ่ม พลวัตกลุ่มจึงช่วยอธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในกลุ่ม ซึ่งเกี่ยวข้องกับกลวิธีในการบริหารจัดการ ตลอดจนถึงพลังอันซับซ้อนที่เป็นเงื่อนไขสำคัญ และมีอิทธิพลต่อสมาชิกในกลุ่ม รวมถึงก่อให้เกิดความร่วมมือ ความรับผิดชอบ และการเสียสละเพื่อส่วนรวม การศึกษาเรื่องพลวัตกลุ่มช่วยให้เข้าใจถึงกระบวนการของการทำงานเป็นทีม การกำหนดจุดมุ่งหมาย การวางแผนและกลวิธีการดำเนินงาน ตลอดจนกระบวนการตัดสินใจของกลุ่ม อีกทั้งจะช่วยให้นักศึกษาค้นพบวิธีการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม

2. Brainstorming Activity เป็นการระดมสมอง หรือการระดมความคิด เพื่อปลุกไอเดียสร้างสรรค์ เป็นเทคนิคหนึ่งที่นิยมนำมาใช้เพื่อหาไอเดียสร้างสรรค์ใหม่ หรือแก้ไขปัญหาจากหลายมุมมองหลายความคิดของสมาชิกที่มาร่วมกิจกรรมระดมสมอง เทคนิคนี้เกิดจากแนวคิดของ Alex F. Osborne ซึ่งเป็นผู้บริหารบริษัทโฆษณาแห่งหนึ่ง (Infinite Innovations Ltd, 2012) โดย Brainstorm มาจากคำว่า Brain และ Storming หากแปลความตามคำจะหมายถึงพายุที่โหมกระหน่ำเข้ามาในสมอง ดังนั้น การระดมความคิดจึงหมายถึงการระดมความคิดจากทุกมุมมอง โดยไม่มีการตัดสินถูกผิดของสมาชิกในกลุ่ม เพื่อหาทางเลือกในการตัดสินใจด้วยความคิดใหม่ ๆ และนำไปใช้ในการวางแผน (ศศิมา สุขสว่าง, 2563)

3. Mission Impossible ประกอบไปด้วย 3 กิจกรรมย่อย ได้แก่

3.1 Power of Team เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เข้าร่วมได้เรียนรู้ถึงความร่วมมือ การสื่อสาร มีความเป็นผู้นำและผู้ตาม

3.2 Smart Goal เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เข้าร่วมได้เข้าใจการลงทุนอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ การลงทุนน้อยแต่คุ้มค่า เข้าใจทฤษฎีการบริหารจัดการเงินและหลักการลงทุนที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง รวมถึงรู้จักการบริหารเวลาและความเสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.3 Chee Wit Station เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เข้าร่วมได้เรียนรู้หลักการใช้ชีวิต การปรับตัว การดำเนินชีวิต เพื่อลดความเสี่ยงในการหลุดออกจากระบบการศึกษา

รูปแบบกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นผ่านการตรวจสอบและประเมิน โดยใช้วิธีเลือกผู้ตรวจสอบแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ดังคุณสมบัติต่อไปนี้

1. มีประสบการณ์ในเรื่องการจัดกิจกรรมกลุ่มกับนักเรียนอาชีวศึกษาไม่ต่ำกว่า 5 ปี
2. มีประสบการณ์การทำงานกับนักเรียนอาชีวศึกษาไม่ต่ำกว่า 5 ปี
3. คุ้นเคยทางการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี

4. มีทักษะและความเข้าใจทางวิชาชีพงานอุตสาหกรรมและบริการ

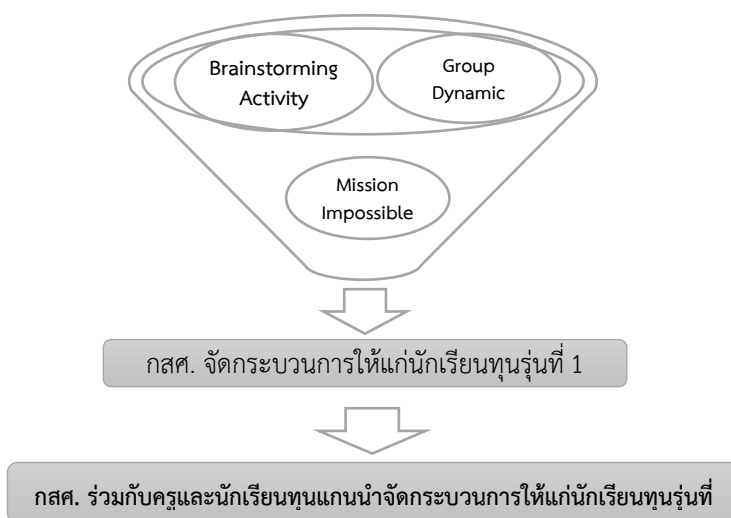
5. มีความสามารถในการสื่อสารและภาวะผู้นำ

ผู้เชี่ยวชาญวัดและวิเคราะห์ผล โดยพิจารณาใน 2 แนวทาง ได้แก่

1. แนวทางการทดสอบโดยงานหรือสถานการณ์ที่กำหนดขึ้น เพื่อใช้เป็นสิ่งเร้าให้บุคคลแสดง พฤติกรรมตอบสนองออกมา ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวนี้ต้องมีความหมายครอบคลุมทุกด้าน ในการสร้างกิจกรรมทดสอบนั้น กิจกรรมจะถูกสร้างขึ้นโดยใช้วัตถุประสงค์เป็นกรอบการกำหนด

2. แนวทางการวิเคราะห์กลุ่มโดยเกี่ยวข้องในประเด็นศึกษาหลังกลุ่ม กล่าวคือ เมื่อใดก็ตามที่คนตั้งแต่สองคนขึ้นไปมารวมกัน และเริ่มมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ความแตกต่างระหว่างบุคคลก็จะปรากฏให้เห็น จากการแสดงพฤติกรรม จนเกิดเป็นแบบแผนของความสัมพันธ์คงที่ คือ โครงสร้างของกลุ่ม ที่มีหลายโครงสร้างซึ่งเท่ากับมิติที่ทำให้เกิดความแตกต่าง ในทุกกลุ่มจะมีโครงสร้างในมิติต่าง ๆ ร่วมกัน แต่รายละเอียดของพฤติกรรมในโครงสร้างนั้นแตกต่างและนำมาซึ่งเอกลักษณ์ของแต่ละกลุ่ม ประสิทธิภาพของกลุ่มขึ้นกับพลวัตกลุ่ม หรือพลังที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ของสมาชิก การได้สังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรมของกลุ่มตามองค์ประกอบ และโครงสร้างหลักจะช่วยให้เข้าใจและหาทางเพิ่มประสิทธิภาพ โดยมุ่งพิจารณากระบวนการกลุ่มว่าดำเนินไปในลักษณะใด มีผลต่อประสิทธิภาพของกลุ่มในทางใด กลุ่มควรได้รับการออกแบบหรือการช่วยเหลือในรูปแบบใดจึงจะเป็นกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ (บุหงา วชิระศักดิ์มิ่งคล, 2555)

ขั้นตอนที่ 2 นำรูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 จากขั้นตอนที่ 1 ไปปฏิบัติแก่นักเรียนโครงการ “ทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง” โดยใช้วิธีเลือกผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ นักเรียนทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง กสศ. ได้มอบทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูงจำนวน 2 รุ่น จึงมีจำนวนนักเรียนทุนที่เข้าร่วมกิจกรรม 4,453 คน ซึ่งกระจายอยู่ในทุกภาคของประเทศไทย โดยวิทยาการของ กสศ. จัดกิจกรรมให้นักเรียนทุนรุ่นที่ 1 และในรุ่นที่ 2 วิทยาการของ กสศ. ร่วมกับครูและนักเรียนทุนแกนนำ (นักเรียนทุนรุ่นที่ 1) เป็นผู้นำในการจัดกิจกรรมให้นักเรียนทุนรุ่นที่ 2 (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2563ค)

ภาพที่ 2 การจัดกระบวนการพัฒนานักศึกษาทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง

รูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 ประกอบไปด้วย 3 กิจกรรมหลัก คือ Group Dynamic, Brainstorming Activity และ Mission Impossible มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. Group Dynamic รูปแบบกิจกรรมเน้นการเคลื่อนไหวที่ต่อเนื่อง เพื่อกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมกับกิจกรรม เรียนรู้การจัดระบบความคิดและการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ

2. Brainstorming Activity รูปแบบกิจกรรมช่วยส่งเสริมให้ได้เรียนรู้การทำงานเป็นทีม เรียนรู้ที่จะเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี รวมถึงมีส่วนช่วยกันลงมือทำเพื่อให้โจทย์ที่ได้รับมอบหมายสำเร็จลุล่วง

3. Mission Impossible รูปแบบกิจกรรมสามารถนำไปสู่การเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อแบ่งปันประสบการณ์ และแลกเปลี่ยนมุมมอง ซึ่งประกอบไปด้วย 3 กิจกรรมย่อย ได้แก่

3.1 Power of Team กิจกรรมที่จำลองสถานการณ์การทำงานเป็นทีม เพื่อให้ได้เรียนรู้ถึง การวางแผนแก้ปัญหาผ่านความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงการสร้างและนำเสนอแนวคิดหรือวิธีการใหม่ ๆ

3.2 Smart Goal กิจกรรมที่ได้เรียนรู้การบริหารจัดการเงินอย่างชาญฉลาดตามความเหมาะสมไม่กระทบกับการเรียน โดยเรียนรู้การทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย และการใช้ความคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

3.3 Chee Wit Station กิจกรรมที่เรียนรู้การใช้ชีวิตผ่านการเขียน One Page เพื่อแบ่งปันเรื่องราวต่าง ๆ ในเส้นทางชีวิต

สถานที่จัดกิจกรรม และระยะเวลาในการจัดกิจกรรมของนักเรียนทุนรุ่นที่ 1 และรุ่นที่ 2 มีรายละเอียดดังตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 สถานที่และระยะเวลาในการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนทุนรุ่นที่ 1

จังหวัด	ระยะเวลาดำเนินกิจกรรม	สถานที่จัดกิจกรรม
ชลบุรี	24 - 25 สิงหาคม 2562	วิทยาลัยเทคนิคสัตหีบ
อุทัยธานี	31 สิงหาคม - 1 กันยายน 2562	วิทยาลัยชุมชนอุทัยธานี
เชียงใหม่	7 - 8 กันยายน 2562	โรงแรมคุ้มภูคำ
อำนาจเจริญ	14 - 15 กันยายน 2562	วิทยาลัยเทคนิคอำนาจเจริญ
พังงา	21 - 22 กันยายน 2562	วิทยาลัยเทคนิคพังงา
สตูล	28 - 29 กันยายน 2562	วิทยาลัยชุมชนสตูล
นครราชสีมา	5 - 6 ตุลาคม 2562	โรงแรมสีมาธานี
พิษณุโลก	19 - 20 ตุลาคม 2562	วิทยาลัยเทคนิคพิษณุโลก
กรุงเทพมหานคร	26 - 27 ตุลาคม 2562	โรงแรมเซ็นทารา บายเซ็นทารา แจ้งวัฒนะ

ตารางที่ 2 สถานที่และระยะเวลาในการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนทุนรุ่นที่ 2

จังหวัด	ระยะเวลาดำเนินกิจกรรม	สถานที่จัดกิจกรรม
กรุงเทพมหานคร	31 ตุลาคม - 1 พฤศจิกายน 2563	อิมแพคเมืองทองธานี
พระนครศรีอยุธยา	31 ตุลาคม - 1 พฤศจิกายน 2563	วิทยาลัยเทคนิคพระนครศรีอยุธยา
พิษณุโลก	31 ตุลาคม - 1 พฤศจิกายน 2563	วิทยาลัยเทคนิคพิษณุโลก
สิงห์บุรี	31 ตุลาคม - 1 พฤศจิกายน 2563	วิทยาลัยเทคนิคสิงห์บุรี
อุทัยธานี	31 ตุลาคม - 1 พฤศจิกายน 2563	วิทยาลัยชุมชนอุทัยธานี
สตูล	31 ตุลาคม - 1 พฤศจิกายน 2563	วิทยาลัยชุมชนสตูล
ปัตตานี	31 ตุลาคม - 1 พฤศจิกายน 2563	วิทยาลัยเทคโนโลยีการเกษตรและประมงปัตตานี
พังงา	31 ตุลาคม - 1 พฤศจิกายน 2563	วิทยาลัยเทคนิคพังงา
เชียงใหม่	31 ตุลาคม - 1 พฤศจิกายน 2563	โรงแรมอโศรา เชียงใหม่
น่าน	31 ตุลาคม - 1 พฤศจิกายน 2563	วิทยาลัยเทคนิคน่าน
ลำพูน	31 ตุลาคม - 1 พฤศจิกายน 2563	วิทยาลัยเทคนิคลำพูน
ชลบุรี	7-8 พฤศจิกายน 2563	โรงแรมเอ-วัน พัทยา
จันทบุรี	7-8 พฤศจิกายน 2563	วิทยาลัยเทคนิคจันทบุรี
ร้อยเอ็ด	7-8 พฤศจิกายน 2563	โรงแรมเพชรรัตน์ ร้อยเอ็ด
ขอนแก่น	7-8 พฤศจิกายน 2563	วิทยาลัยการอาชีพขอนแก่น
นครราชสีมา	7-8 พฤศจิกายน 2563	โรงแรมอิมพีเรียล โคราช
อุบลราชธานี	7-8 พฤศจิกายน 2563	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีอุบลราชธานี
อำนาจเจริญ	7-8 พฤศจิกายน 2563	วิทยาลัยเทคนิคอำนาจเจริญ
อุดรธานี	7-8 พฤศจิกายน 2563	โรงแรมสยามแกรนด์ อุดรธานี
เชียงราย	7-8 พฤศจิกายน 2563	โรงแรมเอ็มบูทิด เชียงราย

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินผลรูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 จากนักเรียนโครงการ “ทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง” รุ่นที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามความสัมฤทธิ์ผลใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) การเรียนรู้จากการดำเนินกิจกรรม 2) การพัฒนาตนเอง 3) การนำความรู้ไปปฏิบัติจริงและถ่ายทอดให้แก่ผู้อื่น โดยสอบถามในภาพรวมของการเข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมด รวมถึงสอบถามความสัมฤทธิ์ผลทั้ง 3 ด้าน ในแต่ละกิจกรรมที่ได้เข้าร่วม แบบสอบถามเป็นชนิดมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่

- 5 หมายถึง เกิดความสัมฤทธิ์ผลในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง เกิดความสัมฤทธิ์ผลในระดับมาก
- 3 หมายถึง เกิดความสัมฤทธิ์ผลในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง เกิดความสัมฤทธิ์ผลในระดับน้อย
- 1 หมายถึง เกิดความสัมฤทธิ์ผลในระดับน้อยที่สุด

แบบสอบถามผ่านการทดสอบจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบและประเมินผลรูปแบบการจัดกิจกรรมดังที่กล่าวไปในขั้นตอนที่ 1 โดยเก็บรวบรวมข้อมูลในนักเรียนทุนรุ่นที่ 1 ด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างตามสะดวกหรือสมัครใจ (Convenience or Volunteer Sampling) (หทัยชนก พรคเจริญ, 2555) และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัย

1. จากการศึกษากรอบแนวคิดของภาคีเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (Partnership for 21st Century Skills, 2009) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 พบว่า กรอบแนวคิดประกอบไปด้วย 1) โครงสร้างพื้นฐานหรือที่เรียกว่าวิชาแกน (Core Subjects) ซึ่งเป็นวิชาที่อยู่ในหลักสูตรการเรียนการสอนของแต่ละสถานศึกษา 2) ทักษะด้านข้อมูลสื่อสารและเทคโนโลยี (Information, Media and Technology Skills) 3) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and Innovation Skills) 4) ทักษะชีวิตและการทำงาน (Life and Career Skills) และผนวกรวมกับการพัฒนากรอบการตรวจสอบและกรอบการประเมินของผู้เชี่ยวชาญที่กำหนดว่ารูปแบบกิจกรรมควรประกอบไปด้วย

- 1. ความหลากหลายของกิจกรรม
- 2. กิจกรรมก่อให้เกิดกระบวนการสื่อสารภายในกลุ่ม
- 3. กิจกรรมนำมาซึ่งการบริหารจัดการภายใน การมอบหมายหน้าที่การบริหารเวลาอย่างมีประสิทธิภาพ
- 4. กิจกรรมก่อให้เกิดการยอมรับการเปลี่ยนแปลง
- 5. ความสำเร็จของชิ้นงานตามระยะเวลาที่กำหนด

ดังนั้น จากภาพรวมของกรอบแนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และกรอบการตรวจสอบและกรอบการประเมินที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 เป็น 3 กิจกรรมหลัก คือ Group Dynamic, Brainstorming Activity และ Mission Impossible โดยกิจกรรมหลักทั้งสามประกอบไปด้วยกิจกรรมย่อย ต่าง ๆ ดังนี้

1. กิจกรรม Group Dynamic มีกิจกรรมย่อย ได้แก่ กิจกรรมวิ่งส่งของ และกิจกรรมกระรอกแตกรัง ซึ่งกิจกรรมทั้งสองอยู่ในกรอบแนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และกรอบการตรวจสอบและกรอบการประเมิน ซึ่งประกอบไปด้วยความหลากหลายกิจกรรมจากการใช้อุปกรณ์ตามภารกิจต่าง ๆ จำนวนสมาชิกที่แตกต่างตามอุปกรณ์ และการมอบหมายหน้าที่ที่แตกต่างกัน กิจกรรมจึงก่อให้เกิดกระบวนการสื่อสารภายในกลุ่ม เพื่อให้การทำงานไปในทิศทางและเป้าหมายเดียวกัน และจากบทบาทที่ได้รับจำเป็นต้องมีการสื่อสารกับสมาชิกทั้งภายในและภายนอกกลุ่ม นอกจากนี้ กิจกรรมนำมาซึ่งการบริหารจัดการภายใน และการบริหารเวลาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเรียนรู้การเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีจากบทบาทหน้าที่และภารกิจที่ได้รับ ส่งเสริมให้เกิดการยอมรับฟังความคิดเห็น การเปลี่ยนแปลง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตนเองในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จของชิ้นงาน จากการที่ผู้เข้าร่วมทุกคนเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน การทำงานร่วมกับผู้อื่น เกิดการสื่อสาร เกิดความสนุกสนานและตื่นตัว ปฏิบัติภารกิจได้ตามระยะเวลาที่กำหนด รวมถึงการปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ตัวเองตามที่ได้รับมอบหมาย

2. กิจกรรม Brainstorming Activity มีกิจกรรมย่อย ได้แก่ กิจกรรมฮูลาฮูป และกิจกรรมส่งต่อลูกเทนนิส ซึ่งกิจกรรมทั้งสองอยู่ในกรอบแนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และกรอบการตรวจสอบและกรอบการประเมิน กล่าวคือ ความหลากหลายกิจกรรม จากการกำหนดท่าการส่งต่อที่มีความแตกต่างกันออกไป ซึ่งสามารถออกแบบและเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา เพื่อใช้ระยะเวลาสั้นที่สุดในแต่ละครั้ง และกิจกรรมก่อให้เกิดกระบวนการสื่อสารภายในกลุ่ม จากการพูดคุย สื่อสาร แลกเปลี่ยน และนำมาซึ่งการบริหารจัดการภายในให้มีการวางแผนร่วมกันภายในกลุ่ม เพื่อบอกหมายหน้าที่ให้ทุกคนรับผิดชอบหน้าที่ตนเอง และบริหารเวลาอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมลงมือปฏิบัติเพื่อให้เกิดทักษะและความชำนาญก่อนลงมือปฏิบัติจริง และเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงจำเป็นต้องมีการพูดคุยสื่อสารอย่างสม่ำเสมอ ก่อให้เกิดการยอมรับการเปลี่ยนแปลง ด้วยร่างกายและทักษะของแต่ละบุคคลมีความแตกต่างทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทีมด้วยการพูดคุยและการยอมรับในการกำหนดบทบาทหน้าที่ตามความสามารถ บุคลิกภาพ และทักษะ ซึ่งจะช่วยให้ชิ้นงานสำเร็จตามระยะเวลาที่กำหนด

3. กิจกรรม Mission Impossible มีกิจกรรมย่อย ได้แก่ POWER OF TEAM (ต่อท่อ) SMART GOAL และ CHEEWIT STATION (ปิ้งแวป วาดกราฟชีวิต วันเพจ) ซึ่งกิจกรรมทั้งสามอยู่ในกรอบแนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และกรอบการตรวจสอบและกรอบ

การประเมิน เนื่องจากกิจกรรมมีความหลากหลาย และแต่ละกลุ่มต้องทำงานร่วมกันในการกิจเดียวกัน การจัดสรรเพื่อให้เกิดความเหมาะสมในการทำงานร่วมกันในการกิจและพื้นที่ที่แตกต่าง โดยมีเวลาเป็นตัวกำหนดในการปฏิบัติภารกิจ รวมไปถึงการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โดยมุ่งเน้นให้เรียนรู้จากทฤษฎีและผ่านการลงมือปฏิบัติ อีกทั้งมีการกระตุ้นความคิดและวงจรการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ผ่านการฝึกเขียน นอกจากนี้ กิจกรรมก่อให้เกิดกระบวนการสื่อสารภายใน จากการทำงานที่เชื่อมโยงกันของทุกคนโดยมีเป้าหมายเดียวกัน การเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ และการบริหารจัดการจัดการของแต่ละบุคคล รวมไปถึงการเรียนรู้ความต้องการของตัวเองและผู้อื่นผ่านการเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ซึ่งก่อให้เกิดการยอมรับความแตกต่างและความคิดเห็นของกันและกัน

2. การนำรูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 ไปปฏิบัติแก่นักเรียนโครงการ “ทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง” รุ่นที่ 1 และ 2 และประเมินผลรูปแบบการจัดกิจกรรมจากนักเรียนโครงการ “ทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง” รุ่นที่ 1 พบว่า ผลการประเมินและข้อคิดเห็นจากนักเรียนจำนวน 83 คน สามารถสรุปค่าเฉลี่ยในรูปแบบร้อยละได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความสัมฤทธิ์ผล 3 ด้าน ในภาพรวมหลังเข้าร่วมกิจกรรม

ความสัมฤทธิ์ผล	ระดับมากที่สุด (5 คะแนน)	ระดับมาก (4 คะแนน)	ระดับปานกลาง (3 คะแนน)	ระดับน้อย (2 คะแนน)	ระดับน้อยที่สุด (1 คะแนน)
การเรียนรู้จากการดำเนินกิจกรรม	59%	38.6%	2.4%	-	-
การพัฒนาตนเอง	54.2%	38.6%	7.2%	-	-
การนำความรู้ไปปฏิบัติจริงและถ่ายทอดให้แก่ผู้อื่น	53%	36.1%	9.6%	-	1.2%

ตารางที่ 4 ผลการประเมินความสัมฤทธิ์ผลรวม 3 ด้าน ได้แก่ 1) การเรียนรู้จากการดำเนินกิจกรรม 2) การพัฒนาตนเอง 3) การนำความรู้ไปปฏิบัติจริงและถ่ายทอดให้แก่ผู้อื่น ในกิจกรรม Group Dynamic Brain Storming และ Mission Impossible

กิจกรรม	ระดับมากที่สุด (5 คะแนน)	ระดับมาก (4 คะแนน)	ระดับปานกลาง (3 คะแนน)	ระดับน้อย (2 คะแนน)	ระดับน้อยที่สุด (1 คะแนน)
Group Dynamic	57.8%	37.3%	4.8%	-	-
Brain Storming	54.2%	36.1%	9.6%	-	-
Mission Impossible					
• Power of Team	61.4%	32.5%	6%	-	-
• Smart Goal	63.9%	30.1%	6%	-	-

กิจกรรม	ระดับมากที่สุด (5 คะแนน)	ระดับมาก (4 คะแนน)	ระดับปานกลาง (3 คะแนน)	ระดับน้อย (2 คะแนน)	ระดับน้อยที่สุด (1 คะแนน)
● Chee Wit Station	45.8%	38.6%	14.5%	1.2%	-

ผลการประเมินความสัมฤทธิ์ผลในภาพรวมจากนักเรียนหลังเข้าร่วมกิจกรรม พบว่าการเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 ก่อให้เกิดความสัมฤทธิ์ผลระดับมากที่สุด (5 คะแนน) ในการเรียนรู้จากการดำเนินกิจกรรม การพัฒนาตนเอง และการนำความรู้ไปปฏิบัติจริงและถ่ายทอดให้แก่ผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ 59 ร้อยละ 54.2 และร้อยละ 53 ตามลำดับ (รายละเอียดดังตารางที่ 3) โดยกิจกรรมหลักทั้งหมดก่อให้เกิดความสัมฤทธิ์ผลใน 3 ด้านข้างต้นในระดับมากที่สุด (5 คะแนน) มากกว่าร้อยละ 50 ในทุกกิจกรรม (รายละเอียดดังตารางที่ 4) และมีข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่าการเข้ากิจกรรมส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 ทำให้ได้นำทักษะการคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ และการวางแผนงานอย่างเป็นระบบมาใช้ในการทำงานเป็นทีม และได้เรียนรู้ว่าการทำงานร่วมกับผู้อื่นจะต้องอาศัยความสามัคคี ความไว้วางใจเพื่อนร่วมทีม การรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น การรู้จักแบ่งหน้าที่ภายในทีมตามความถนัดเพื่อผลลัพธ์ที่ดี รวมถึงการเรียนรู้ข้อผิดพลาดแล้วนำมาปรับเปลี่ยนเพื่อหาวิธีการแก้ไขในรูปแบบอื่น นอกจากนี้ยังได้รับความรู้สำหรับการวางแผนและบริหารการใช้จ่ายเงินเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด การจัดทำบัญชีรายรับ – รายจ่ายที่จะช่วยให้มีความรอบคอบและระมัดระวังในการใช้เงินมากขึ้น รวมถึงได้เรียนรู้ที่จะแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. รูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ได้ประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดของภาคีเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (Partnership for 21st century skills, 2009) โดยสอดแทรกแนวคิดดังกล่าวไว้ในวัตถุประสงค์ของแต่ละกิจกรรม กล่าวคือ กิจกรรม Group Dynamic มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมจากหลากหลายสถานศึกษาได้รู้จักและร่วมกันทำกิจกรรม ในขณะที่กิจกรรม Brain Storming มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการจัดระบบความคิด การวางแผน และการเรียนรู้ที่จะเป็นผู้นำหรือผู้ตามในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน และกิจกรรม Mission Impossible ที่มีกิจกรรมย่อย ได้แก่ กิจกรรม Power of Team ให้เรียนรู้การทำงานเป็นทีม การสื่อสาร และการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นหรือส่วนรวม รวมถึงฝึกใช้ทักษะความคิดสร้างสรรค์ กิจกรรม Smart Goal เรียนรู้การวางแผนการเงิน และเห็นถึงความสำคัญของการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย และกิจกรรม Chee Wit Station เรียนรู้การวางแผนชีวิตผ่านการฝึกเขียนเพื่อถ่ายทอดเรื่องราวจากความคิดของตนเองอย่างเป็นระบบ

ผลจากการพัฒนารูปแบบกิจกรรมดังกล่าวข้างต้นคล้ายคลึงกับการศึกษาของ สุจิตรา ตรีรัตนกุล และคณะ ที่ประยุกต์ใช้แนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์เป็นกระบวนการในการส่งเสริมกรอบความคิดด้านเขาวงกตปัญหาของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษา ร่วมกับการเสริมแรงจูงใจและการตั้งเป้าหมาย โดยกรอบความคิดเติบโต ประกอบด้วย 1) ความท้าทาย (Challenges) 2) อุปสรรค (Obstacles) 3) ความพยายาม (Effort) 4) คำวิจารณ์ (Criticism) 5) ความสำเร็จของผู้อื่น (Success of others) และผลที่ได้จากการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ประกอบด้วย 12 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมการปฐมนิเทศ 2) กิจกรรมป้องกันสิ่งงู 3) กิจกรรมร่วมด้วยช่วยกัน 4) กิจกรรมวัดใจ 5) กิจกรรมโบว์ลิ่งลูกมะพร้าว 6) กิจกรรมสะพานเวลา 7) กิจกรรมพาไปให้ถึง 8) กิจกรรมหันหลังบอกเพื่อน 9) กิจกรรมฟังดี ๆ มีทางออก 10) กิจกรรมเป่ายิ้งฉุบปีชีส์ 11) กิจกรรมปิดตาพาน้องเดิน และ 12) ทำแบบวัดหลังทำกิจกรรม (สุจิตรา ตรีรัตนกุล และคณะ, 2562)

ทั้งนี้ การศึกษาดังกล่าวประเมินว่ากิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ที่พัฒนาขึ้นสามารถส่งเสริมกรอบความคิดด้านเขาวงกตปัญหาของนักเรียนระดับอาชีวศึกษาได้ เนื่องจากลักษณะสำคัญของกิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์เป็นการจัดกิจกรรมที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญเน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง และการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการทำกิจกรรม มีการสร้างแรงจูงใจและการกำหนดเป้าหมายของกิจกรรม ซึ่งการศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 ของคณะผู้วิจัยในครั้งนี้คาดการณ์ว่ารูปแบบกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นสามารถส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 ให้แก่นักเรียนระดับอาชีวศึกษาได้ เนื่องจากมีการสอดแทรกแนวคิดของภาคีเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ในวัตถุประสงค์ของทุกกิจกรรม

2. การประเมินผลรูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 จากนักเรียนโครงการ “ทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง” รุ่นที่ 1 พบว่า เกิดความสัมฤทธิ์ผลในการเรียนรู้จากการดำเนินกิจกรรม การพัฒนาตนเอง และการนำความรู้ไปปฏิบัติจริงและถ่ายทอดให้แก่ผู้อื่นในระดับมากที่สุด (5 คะแนน) ในช่วงร้อยละ 50 - 60 โดยมีผลลัพธ์หรือผลผลิตที่ได้รับจากแต่ละกิจกรรม รายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 กิจกรรม Group Dynamic ทำให้ได้เรียนรู้เรื่องความยืดหยุ่น และการปรับตัวในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น

2.2 กิจกรรม Brain Storming ทำให้ได้ทักษะการเรียนรู้ เพื่อวางแผนและคิดวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ การแก้ไขปัญหาด้วยความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนการสื่อสารและการร่วมมือกันทำงานระหว่างสมาชิกภายในทีม

2.3 กิจกรรม Mission Impossible ประกอบด้วย 3 กิจกรรมย่อย

2.3.1 กิจกรรม Power of Team ทำให้ได้เรียนรู้แนวคิดของการเข้าใจและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นที่อาจแตกต่างไปจากความคิดของตน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้การทำงานร่วมกับผู้อื่นประสบความสำเร็จได้ดียิ่งขึ้น

2.3.2 กิจกรรม Smart Goal ทำให้ได้ความรู้ทางด้านการเงินแก่ผู้เข้าร่วม ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการเงินเพื่อใช้เงินที่มีอยู่อย่างรู้คุณค่า

2.3.3 กิจกรรม Chee Wit Station ได้ทบทวนเรื่องราวของตนเองตั้งแต่อดีต ปัจจุบัน ทั้งเรื่องที่ดีและไม่ดี ได้รู้จักและกลับมามองตัวเองในมุมอื่นมากขึ้น เพื่อนำสิ่งที่เกิดขึ้นไปแล้วมาเป็นข้อคิดหรือแนวทางในการใช้ชีวิตต่อไป รวมถึงการตั้งเป้าหมายและวางแผนให้ตนเองสามารถบรรลุผลได้ในอนาคต

การประเมินความสัมฤทธิ์ผลหลังเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับผลลัพธ์/ผลผลิตตามวัตถุประสงค์ของแต่ละกิจกรรม ซึ่งคล้ายคลึงกับการศึกษาอื่น ๆ ที่พัฒนางิจกรรม นำไปปฏิบัติและประเมินผล โดยผลการประเมินหลังจัดกิจกรรม พบว่า กิจกรรมมีความเหมาะสมและส่งเสริมทักษะตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังการศึกษาของ เยาวเรศ ภักดีจิตร และคณะ ที่พบว่า นักศึกษาที่ได้รับการเรียนรู้ตามรูปแบบการบูรณาการ กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสร้างสรรค์สร้างนวัตกรรม มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และความพึงพอใจต่อรูปแบบการบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสร้างสรรค์สร้างนวัตกรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก (เยาวเรศ ภักดีจิตร และคณะ, 2563) เช่นเดียวกับการศึกษาของ อีริงกูร วรบำรุงกุล และคณะ ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น ผู้สอนจะต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้บรรยายให้ผู้เรียนฟังมาใช้วิธีการเรียนการสอน ที่ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองมากกว่าการนั่งฟังบรรยายตลอดบทเรียน กล่าวคือ ผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า ลงมือปฏิบัติ โดยใช้กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ โดยวัดและประเมินผลตามสภาพจริง คำนึงถึงการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (อีริงกูร วรบำรุงกุล และคณะ, 2563)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนากระบวนการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 ประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดของภาคีเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และนำรูปแบบการจัดกิจกรรมดังกล่าวไปปฏิบัติในกลุ่มนักเรียนโครงการ “ทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง” ประกอบไปด้วย 3 กิจกรรมหลัก ได้แก่ Group Dynamic, Brainstorming Activity และ Mission Impossible โดยหลังการจัดกิจกรรมได้มีการประเมินความสัมฤทธิ์ผลจากผู้เข้าร่วมกิจกรรม พบว่า เกิดความสัมฤทธิ์ผลต่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมระดับมากที่สุด (5 คะแนน) มากกว่าร้อยละ 50 ใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) การเรียนรู้จากการดำเนินกิจกรรม 2) การพัฒนาตนเอง 3) การนำความรู้ไปปฏิบัติจริงและถ่ายทอดให้แก่ผู้อื่น ในขณะเดียวกันทุกกิจกรรมที่จัดขึ้นก่อให้เกิดความสัมฤทธิ์ผลใน 3 ด้านข้าง

ต้นต่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมในระดับมากที่สุด (5 คะแนน) มากกว่าร้อยละ 50 และมีข้อคิดเห็นเกี่ยวกับผลลัพธ์จากการเข้าร่วมแต่ละกิจกรรม ดังตัวอย่างต่อไปนี้ “ผลลัพธ์ที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรม คือ 1) ทักษะการทำงานเป็นทีมซึ่งผ่านกระบวนการคิด การวางแผน และการยอมรับเพื่อให้งานประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย โดยการมอบหมายงานตามความสามารถและความสมัครใจจะทำงานประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ 2) ทักษะในการจัดการกับค่าใช้จ่ายที่มีจำกัด และวางแผนในการที่จะใช้ทรัพยากรอย่างไรให้คุ้มค่าที่สุด เพื่อให้เพียงพอกับการใช้จ่าย เปรียบกับการใช้จ่ายเงินในชีวิตจริง ที่ต้องมีการวางแผนเพื่อให้ค่าใช้จ่ายเพียงพอในแต่ละเดือน และมีเงินเหลือเก็บด้วย 3) ทักษะในการจัดระบบความคิด และถ่ายทอดผ่านการเขียนเพื่อทบทวนและตั้งเป้าหมายของตนเองในอนาคต ” โดยการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ได้แก่ 1) การนำรูปแบบกิจกรรมส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 ไปใช้ต้องดำเนินการชี้แจงให้วิทยากรหรือผู้นำกิจกรรมทุกคน มีความเข้าใจตรงกันและปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจ และให้ศึกษากิจกรรมที่จะนำไปปฏิบัติจากคู่มือ เพื่อทำความเข้าใจและฝึกปฏิบัติกิจกรรมก่อนนำไปใช้ได้อย่างถูกต้อง 2) ควรมีการประเมินผลหลังเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรม เพื่อประเมินว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับความสมฤทธิ์ผลตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ 3) ผู้ที่สนใจสามารถนำรูปแบบกิจกรรมดังกล่าวไปประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมได้มีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติจริง โดยอาจปรับปรุงหรือเพิ่มเติมกิจกรรมให้สอดคล้องกับลักษณะการจัดการเรียนการสอนได้

เอกสารอ้างอิง

- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.). (2563). คู่มือสำหรับครูและนักศึกษาทุนแกนนำที่จะนำไปสู่การพัฒนาแกนนำต่อไป ภายใต้โครงการการพัฒนานักศึกษาทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง ผ่านกระบวนการเสริมพลัง ปี 2563. กรุงเทพมหานคร: กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.).
- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.). (2563). ปลุกพลัง สร้างโอกาสแห่งอนาคตกับทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง ปีการศึกษา 2563. เรียกใช้เมื่อ 13 เมษายน 2564 จาก <https://www.eef.or.th/career-capital-26-11-20/>
- ไทยพับลิก้า. (2563). เปิดพิกัดนักเรียน 7.3 ล้านคน เจาะลึกทำไม “การศึกษาไทย” เหลื่อมล้ำสูง. เรียกใช้เมื่อ 13 เมษายน 2564 จาก <https://thaipublica.org/2020/08/thai-education-high-inequality01/>
- ธีรังกูร วรบำรุงกุล และคณะ. (2563). กิจกรรมสนับสนุนรูปแบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ของโรงเรียนในภาคตะวันออก. วารสารมหาจุฬานาครทรรณ, 7(9), 283-300.

- เยาวเรศ รักดีจิตร และคณะ . (2563). รูปแบบการบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสร้างสรรค์นวัตกรรมที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของ นักศึกษาคณะครุศาสตร์. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 14(3), 159-172.
- วีระยุทธ์ ขาตะกาญจน์. (2558). การวิจัยเชิงปฏิบัติการ Action Research. วารสารราชภัฏ สุราษฎร์ธานี, 2(1), 1-16.
- ศศิมา สุขสว่าง. (2563). การระดมความคิด (Brainstorm) เทคนิคความคิดสร้างสรรค์และ พัฒนานวัตกรรม. เรียกใช้เมื่อ 20 สิงหาคม 2564 จาก <https://www.sasimasuk.com/15842591/brainstorm-เทคนิคพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม>
- สุจิตรา ตีรรัตน์กุล และคณะ. (2562). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์สำหรับ ส่งเสริมกรอบความคิดด้านเขาวนปัญญาของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษา. วารสาร บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 12(1), 101-115.
- Infinite Innovations Ltd. (2012). History and use of brainstorming. Retrieved August 20, 2021, from <http://www.brainstorming.co.uk/tutorials/historyofbrainstorming.html>
- Kemmis, S. & McTaggart, R. (1988). The Action Research Planer (3rd ed.). Victoria: Deakin University.
- Partnership for 21st century skills. (2009). Framework for 21st Century Learning. Retrieved April 13, 2021, from www.21stcenturyskill.org/p21.org/our-work/p21-framework

การเปลี่ยนแปลงทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมอันเนื่องมาจากความเชื่อ:
กรณีศึกษา วัดเจดีย์ (ไอ้ไข่) อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช*

CULTURAL LANDSCAPE CHANGES FROM FAITH:
A CASE STUDY OF WAT CHEDI (AI KHAI), SICHON,
NAKHON SI THAMMARAT

ศศิพิมพ์ อีสระวัฒนา

Sasipim Issarawattana

สุจิตา มานะจิตต์

Suchita Manajit

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

Walailak University, Thailand

E-mail: suchita.ma@wu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมของวัดเจดีย์ (ไอ้ไข่) อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมของวัดเจดีย์ (ไอ้ไข่) เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเน้นการเก็บข้อมูลภาคสนามในพื้นที่วัดเจดีย์ (ไอ้ไข่) และชุมชนใกล้เคียงที่มีการเปลี่ยนแปลง โดยวิธีการเก็บข้อมูลตำแหน่งที่ตั้งและบริบทโดยรอบจากการศึกษาเปรียบเทียบข้อมูลภาพถ่ายทางอากาศ การเก็บข้อมูลพื้นที่จากการสำรวจทางกายภาพและสังเกตการณ์กิจกรรมที่เกิดขึ้นของวัดเจดีย์ในปัจจุบัน การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ภายในวัดเจดีย์และผู้อยู่อาศัยจากชุมชนโดยรอบจำนวน 20 คน และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผลการวิจัย พบว่า 1) วัดเจดีย์ (ไอ้ไข่) มีการเปลี่ยนแปลงทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมอย่างก้าวกระโดดและไม่หยุดนิ่ง โดยเฉพาะขอบเขตและขนาดพื้นที่ของวัดเจดีย์ที่มีการขยายตัวเพิ่มขึ้น 22 เท่าจากปี พ.ศ. 2500 มีการปรับปรุงภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อมภายในวัด และการปรับปรุงผังบริเวณพื้นที่ว่างและก่อสร้างอาคารใหม่ เพื่อให้เพียงพอต่อการรองรับกิจกรรมของผู้เข้ามาท่องเที่ยวภายในวัดจำนวนมาก ตลอดจนมีการเปลี่ยนแปลงบริบทและการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยรอบวัดและชุมชนใกล้เคียง และ 2) ความเชื่อต่อไอ้ไข่ วัดเจดีย์เป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมในลักษณะกายภาพของวัดเจดีย์ (ไอ้ไข่) ซึ่งมี

* Received 6 August 2021; Revised 9 April 2022; Accepted 15 April 2022

การเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมากภายในระยะเวลาที่รวดเร็ว นอกจากนี้การใช้ประโยชน์ที่ดินสภาพแวดล้อมโดยรอบวัด และชุมชนใกล้เคียงมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงเนื่องมาจากการท่องเที่ยวและกิจกรรมกราบไหว้บูชาของผู้มีจิตศรัทธาและส่งผลเชิงบวกต่อเศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่และชุมชนโดยรอบ

คำสำคัญ: การเปลี่ยนแปลง, ภูมิทัศน์วัฒนธรรม, ความเชื่อ, วัดเจดีย์ (ไอ้ไข่)

Abstract

The objectives of this research article were to 1) Study the changes in the cultural landscapes of Wat Chedi (Ai Khai), Sichon, Nakhon Si Thammarat province and 2) Examine the factors affecting the changes in the cultural landscapes of Wat Chedi (Ai Khai). This research is qualitative research that mainly focuses on field data collection within the area. The researchers studied the changes in cultural landscapes of Wat Chedi (Ai Khai) and nearby communities by collecting the data of the area location and the surrounding context using a comparative study of aerial photography data, collecting area information from physical surveys, observing the activities and interviewing 20 staff of Wat Chedi, and residents from surrounding communities. The qualitative research findings indicated that 1) Wat Chedi (Ai Khai) has undergone dramatic and dynamic changes in the cultural landscapes, especially with changes in the extent and the size of Wat Chedi that increased 22 times from the year 1957 (B.E. 2500), There has been the improvement of the landscape and environment within the temple. Changed in the layout of the vacant area and the construction of new buildings to be sufficient to support the activities of many visitors to the temple as well as changing the context and land use around the temple and nearby communities, and 2) Faith in Ai Khai, Wat Chedi is the main factor affecting the change in the cultural landscape of Wat Chedi (Ai Khai), which has changed dramatically in a short period. In addition, the land use around the temple and nearby communities have changed due to tourism and worship activities, resulting in a positive effect on the economy in the area and surrounding communities.

Keywords: Change, Cultural Landscape, Faith, Wat Chedi (Ai Khai)

บทนำ

ภูมิทัศน์วัฒนธรรม คือความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรม โดยมีวัฒนธรรมหรือค่านิยมทุกสิ่งทุกอย่างทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม อันเป็นสิ่งที่ผู้คนในกลุ่มยึดถือร่วมกัน เป็นผู้กระทำต่อสภาพแวดล้อมหรือธรรมชาติ เพื่อสร้างความเจริญงอกงามและในการพัฒนาสังคมมนุษย์ ผลลัพธ์ที่แสดงออกมาในรูปของภูมิทัศน์ที่มองเห็น (อนุวัฒน์ การลัก และทรงยศ วีระทวีมาศ, 2558) ซึ่งภูมิทัศน์วัฒนธรรมนั้นเป็นพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่ประกอบด้วยแหล่งทรัพยากรทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ เช่น ป่าชุมชน แหล่งน้ำคูคลอง บ้านเรือน ศาสนสถาน โบราณสถาน เป็นต้น (Taylor, K., 2009); (เกรียงไกร เกิดศิริ, 2552) แนวคิดภูมิทัศน์วัฒนธรรมเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อม เพื่ออธิบายเหตุปัจจัยการเปลี่ยนแปลงทางภูมิทัศน์จากอดีตมาถึงปัจจุบัน โดยแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของสังคมหรือชุมชนนั้น ๆ ผ่านทางลักษณะทางกายภาพและการใช้งานของพื้นที่ วัดเจดีย์ (ไอโซ) ตั้งอยู่ที่บ้านโพธิ์เสด็จ เลขที่ 103 หมู่ 7 ตำบลคลอง อำเภอสหัส จังหวัด นครศรีธรรมราช เป็นวัดที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งใน อำเภอสหัส จังหวัดนครศรีธรรมราช ในด้าน สิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีผู้คนจากพื้นที่ต่าง ๆ มาสักการบูชากราบไหว้อย่างหนาแน่น อีกทั้ง ยังเป็นศูนย์รวมของผู้คนในพื้นที่ทั้งทางด้านกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา และกิจกรรมของชุมชน รวมทั้งยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญทางศาสนา และวัฒนธรรม (อนุชสร่า เรืองมาก, 2559) เนื่องจากมีความมีเอกลักษณ์ในบริเวณพื้นที่ของวัด โดยผู้คนนิยมมากราบไหว้บูชา ขอพร บันดาลด้วยรูปปั้นไก่อานาต่าง ๆ และการนำประทัดมาจุดกับบ่อน้อยอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ภายในวัดและบริเวณชุมชนโดยรอบเต็มไปด้วยรูปปั้นไก่อานาหมื่นตัว และมีเศษชิ้นส่วนลูกประทัดทับถมเป็นภูเขาอยู่รอบ ๆ จากการจุดประทัดกับบ่อน (สิทธิพงษ์ บุญทอง และคณะ, 2561)

วัดเจดีย์ (ไอโซ) ถือเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรม (Cultural Space) ที่มีศักยภาพส่งผลเชิงบวกต่อเศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่และชุมชนรอบวัดเจดีย์ (ไอโซ) เป็นการท่องเที่ยวเชิงศาสนา และจิตวิญญาณ (Spiritual Tourism) (สุกัลยา โหราเรือง และคณะ, 2563) ส่งผลกระทบบำ ทำให้ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนในวงกว้างระดับจังหวัดและประเทศ สร้างรายได้ให้แก่จังหวัด นครศรีธรรมราชและจังหวัดใกล้เคียง (พระเอกลักษณ์ อชิโต และคณะ, 2563) กิจกรรมที่เกิดขึ้นจากความเชื่อต่อไอโซ วัดเจดีย์ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์วัฒนธรรมทั้งด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านสังคมและเศรษฐกิจ ตลอดจนสร้างความเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่วัดและพื้นที่โดยรอบ

การศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์วัฒนธรรมของวัดหรือโบราณสถานจากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า มีผู้วิจัยในประเด็นนี้บ้างพอสมควร เช่น การศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร ในประเด็นด้านการใช้งานในพื้นที่ การสร้างอาคารใหม่ โดยใช้วิธีการศึกษาจากการรวบรวมข้อมูล แผนที่ และการสัมภาษณ์ (แจ่มจรรยงค์ สุทธิผล, 2558) การศึกษาการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์และปัจจัยที่มี

ผลต่อการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ของวัดที่สำคัญในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ในประเด็นด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินรอบวัด พื้นที่โล่ง อาคาร และการวางผังบริเวณ ลักษณะภูมิทัศน์ วัสดุ และพืชพรรณ และรูปแบบการใช้งานภายในวัด โดยใช้วิธีการศึกษาจากภาพถ่ายทางอากาศ ภาพถ่ายเก่า การสำรวจ และการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษา (นักรบ สายเทพ, 2561) และการศึกษาลักษณะทางกายภาพและการเปลี่ยนแปลงของภูมิทัศน์วัฒนธรรมบริเวณโบราณสถานเขาศรีวิชัยและพื้นที่โดยรอบ ในประเด็นด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยรอบ ลักษณะทางธรณีวิทยา อุทกศาสตร์ การเข้าถึงและมุมมอง โดยศึกษาข้อมูลจากแผนที่ ภาพถ่ายทางอากาศ เอกสารทางประวัติศาสตร์ การสำรวจพื้นที่ และการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ (เพชรรัตน์ เมืองสาคร, 2562) ในขณะเดียวกันมีผู้ศึกษาเกี่ยวกับไอโซ่ วัดเจดีย์อย่างหลากหลาย เช่น การศึกษาเรื่องพฤติกรรมกรรมการขอพร บนบานและการแก้บนต่อไอโซ่ วัดเจดีย์ (อนุชสรารื่องมาก, 2559) การศึกษาเกี่ยวกับกระแสความเชื่อของไอโซ่ วัดเจดีย์ซึ่งมีผลต่อการพัฒนา และการขยายพื้นที่ของวัด (ธวัชรรัตน์ พรหมวิเศษ, 2562) การศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อเรื่อง ไอโซ่ วัดเจดีย์ ที่มีผลต่อกระบวนการกลายเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมของพิธีกรรม การบนบาน สานกล่าว การสร้างวัตถุมงคล และการแก้บน (บุญยิ่ง ประทุม, 2562) และการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องความเชื่อ ไอโซ่ วัดเจดีย์ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน ตั้งแต่การค้าขาย เครื่องสักการบูชา แก้วบน การจ้างงาน การท่องเที่ยวและอาชีพอื่น ๆ ทำให้รายได้เงินหมุนเวียน เกิดการกระจายรายได้ไปสู่ชุมชน (พระเอกลักษณ์ อชิโต และคณะ, 2563) จากการศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์วัฒนธรรมและประเด็นไอโซ่ วัดเจดีย์ที่ผ่านมาได้สะท้อนให้เห็นว่า ความเชื่อต่อไอโซ่ วัดเจดีย์ อาจเป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์วัฒนธรรมของวัด แต่ยังไม่มีการวิจัยในด้านนี้

การเปลี่ยนแปลงทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมอันเนื่องมาจากความเชื่อ: กรณีศึกษา วัดเจดีย์ (ไอโซ่) อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช งานวิจัยนี้ศึกษาความเชื่อของผู้คนและการเป็นที่รู้จักทำให้ภูมิทัศน์วัฒนธรรมของวัดเจดีย์ (ไอโซ่) มีการเปลี่ยนแปลงจากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ ตลอดจนภูมิทัศน์วัฒนธรรมของพื้นที่โดยรอบ เพื่อเป็นแนวทางในการเสนอแนะแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิทัศน์วัฒนธรรมของวัดเจดีย์ (ไอโซ่) อย่างยั่งยืนในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมของวัดเจดีย์ (ไอโซ่) อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมของวัดเจดีย์ (ไอโซ่) อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งเน้นการเก็บข้อมูลภาคสนามในพื้นที่เป็นหลัก โดยทำการศึกษาภูมิทัศน์วัฒนธรรมของวัดเจดีย์ (ไอ้ไข่) และชุมชนใกล้เคียงในอำเภอสิชลที่มีการเปลี่ยนแปลงในช่วงเวลาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2500 - 2563 มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การเก็บข้อมูลตำแหน่งที่ตั้งของพื้นที่และบริบทโดยรอบจากการศึกษาเปรียบเทียบข้อมูลภาพถ่ายทางอากาศในช่วงเวลา 50 ปี จากกรมแผนที่ทหาร ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518, 2527, 2538, 2542, 2552 และจากโปรแกรมกูเกิลเอิร์ธ (Google Earth) ปี พ.ศ. 2556, 2558, 2559, 2561, 2562 เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่โดยรอบศาสนสถานและชุมชนใกล้เคียงที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด

2. การเก็บข้อมูลสำรวจ ด้วยอากาศยานไร้คนขับ (Drone) เพื่อจัดทำแผนที่ปัจจุบันของวัดและศึกษาการใช้พื้นที่โดยรอบวัดเจดีย์และชุมชนใกล้เคียงปัจจุบัน

3. การเก็บข้อมูลภาคสนาม จากการสำรวจทางกายภาพและสังเกตการณ์กิจกรรมที่เกิดขึ้นของวัดเจดีย์ในปัจจุบัน โดยการบันทึกภาพและจดบันทึกข้อมูลลงในแผนที่ที่ได้จัดทำขึ้นจากข้อ 2 ในรายการดังต่อไปนี้ บริบทและการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยรอบวัด การวางผังบริเวณพื้นที่ว่างและอาคาร วัสดุและพืชพรรณในงานภูมิทัศน์ และลักษณะการใช้งานพื้นที่ภายในวัด เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพในปัจจุบัน

4. การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับวัด ได้แก่ เจ้าหน้าที่ยภายในวัดเจดีย์ และผู้อยู่อาศัยจากชุมชนโดยรอบ จำนวน 20 คน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ (Systematic Sampling) และกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการกำหนดเกณฑ์ขนาดประชากรหลักร้อยละ 25% จากจำนวนประชากรผู้อยู่อาศัยจากชุมชนโดยรอบวัดเจดีย์ 100 คน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interviews) เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพของวัดและชุมชนโดยรอบวัดเจดีย์ ตลอดจนปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ ทั้งนี้ โครงการวิจัยและแบบสอบถามได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ เลขที่ WUEC-20-023-01

5. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการเปรียบเทียบเหตุการณ์จากภาพถ่ายทางอากาศ แผนที่การสำรวจทางกายภาพและสังเกตการณ์กิจกรรมที่เกิดขึ้นของวัดเจดีย์ในปัจจุบัน เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมของวัดเจดีย์ (ไอ้ไข่) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 - 2563 ประกอบกับการวิเคราะห์ข้อมูลสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับวัดและแหล่งข้อมูลเชิงทฤษฎีจากการทบทวนวรรณกรรม เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางภูมิทัศน์วัฒนธรรม และเป็นข้อมูลในการเสนอแนะแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิทัศน์วัฒนธรรมของวัดเจดีย์ (ไอ้ไข่) และชุมชนโดยรอบอย่างมีส่วนร่วมและยั่งยืนต่อไป

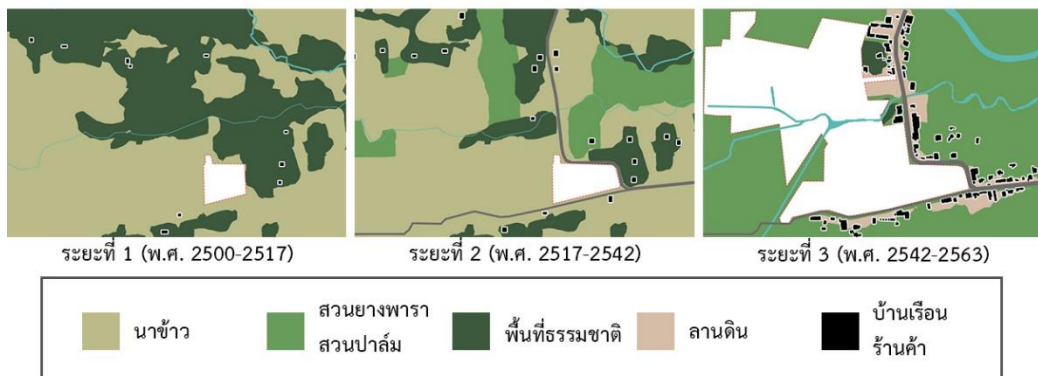
ผลการวิจัย

1. การเปลี่ยนแปลงทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมของวัดเจดีย์ (ไ้ไข่) อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช

จากการศึกษาเปรียบเทียบข้อมูลภาพถ่ายทางอากาศ การสำรวจลักษณะทางกายภาพ การสังเกตการณ์กิจกรรมที่เกิดขึ้นของวัดเจดีย์ในปัจจุบัน และการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับวัด พบว่าการเปลี่ยนแปลงทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมของวัดเจดีย์ (ไ้ไข่) และพื้นที่โดยรอบมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพเป็นอย่างมากภายในระยะเวลาที่รวดเร็ว โดยเฉพาะพื้นที่ภายในวัด สามารถแบ่งการเปลี่ยนแปลงทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมของวัดเจดีย์ (ไ้ไข่) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 - 2563 ออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ปี พ.ศ. 2500 - 2517 วัดเจดีย์เป็นเพียงที่พักสงฆ์และเคยเป็นวัดร้าง ระยะที่ 2 ปี พ.ศ. 2517 - 2542 วัดเจดีย์ได้รับการยกฐานะจากที่พักสงฆ์เป็นวัด และระยะที่ 3 ปี พ.ศ. 2542 - 2563 วัดเจดีย์ภายใต้การพัฒนาของพระอธิการอภิชาติ พุทธสโร หรือพระอาจารย์แว่น ผลการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมของวัดเจดีย์ (ไ้ไข่) สามารถแบ่งออกเป็น 5 ประเด็นหลัก ดังนี้

1.1 บริบทและการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยรอบวัด

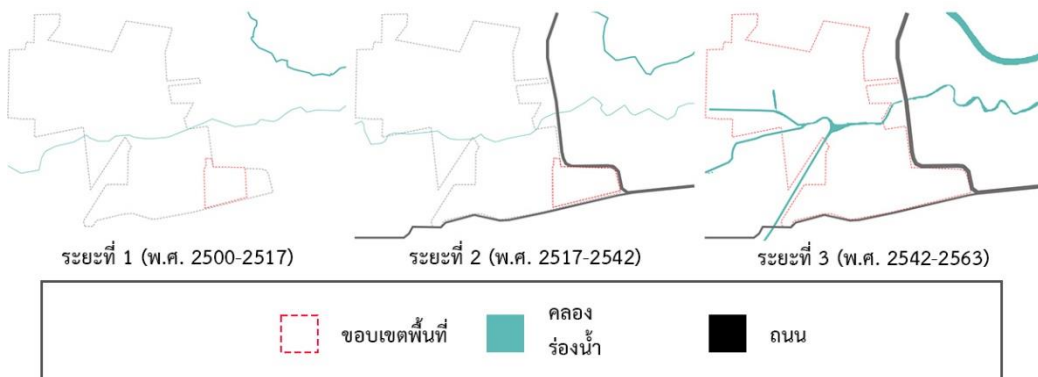
การเปลี่ยนแปลงบริบทและการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยรอบวัดเจดีย์ (ไ้ไข่) พ.ศ. 2500 - 2563 ในระยะแรก ภูมิทัศน์วัฒนธรรมเดิมมีลักษณะเป็นพื้นที่ธรรมชาติและพื้นที่เกษตรกรรม เช่น นาข้าว ซึ่งการตั้งบ้านเรือนของชุมชนโดยรอบตั้งอยู่อย่างกระจายตัว ต่อมาในระยะที่ 2 ภูมิทัศน์วัฒนธรรมเดิมยังคงมีลักษณะเป็นพื้นที่ธรรมชาติและพื้นที่เกษตรกรรม แต่มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือ การตัดผ่านของถนนบริเวณด้านหน้าของวัดหรือถนน 3107 ในปัจจุบัน ในระยะที่ 3 มีการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์วัฒนธรรมเดิมจากพื้นที่ธรรมชาติเป็นพื้นที่เกษตรกรรม โดยเฉพาะพื้นที่สวนยางพาราและสวนปาล์ม นอกจากนี้ พื้นที่โดยรอบโดยเฉพาะเส้นทางที่ใช้เดินทางมายังวัด มีการเปลี่ยนแปลงจากอดีตค่อนข้างสูงอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวและกิจกรรมกราบไหว้บูชาของผู้มีจิตศรัทธา ตลอดจนข้างทางของถนนและพื้นที่โดยรอบวัดมีการตั้งร้านขายรูปปั้นไก่และกระทัด ร้านเช่าบูชาไ้ไข่ ร้านอาหารและเครื่องดื่ม และรูปปั้นไก่แก้วบนขนาดใหญ่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีการขยายถนน 3017 บริเวณด้านหน้าของวัดจากถนนสองช่องจราจรเป็นถนนสี่ช่องจราจร ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การเปลี่ยนแปลงบริบทและการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยรอบวัดเจดีย์ (ไอ้ไข่)
พ.ศ. 2500 – 2563

1.2 ขอบเขตและขนาดพื้นที่ของวัด

จากภาพที่ 2 ในระยะแรกวัดเจดีย์ (ไอ้ไข่) มีขนาดพื้นที่ของวัดประมาณ 9 ไร่ ต่อมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 วัดเจดีย์ได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องโดยในปี พ.ศ. 2558 มีขนาดพื้นที่ของวัดประมาณ 40 ไร่ จนในปัจจุบันวัดเจดีย์ (ไอ้ไข่) มีการขยายขอบเขตพื้นที่ประมาณ 200 ไร่ หรืออาจนับได้ว่าขอบเขตและขนาดพื้นที่ของวัดมีการขยายตัว 5 เท่าภายในช่วงระยะเวลา 10 ปี

ภาพที่ 2 การเปลี่ยนแปลงขอบเขตและขนาดพื้นที่ของวัดเจดีย์ (ไอ้ไข่) พ.ศ. 2500 - 2563

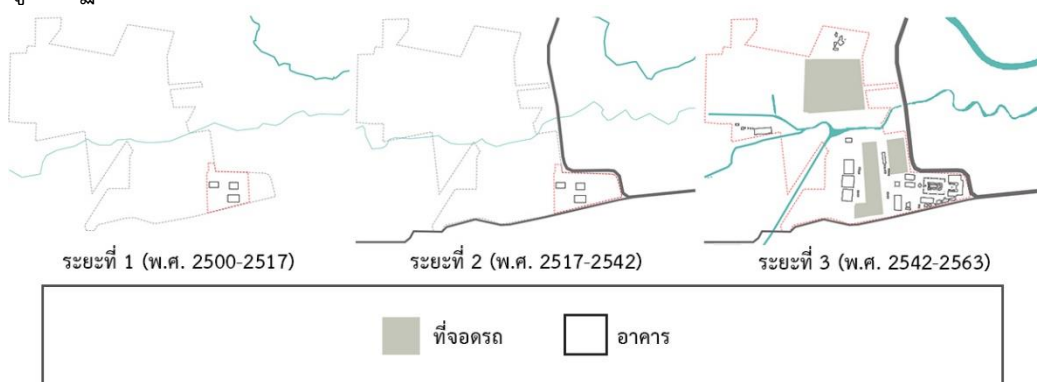
1.3 การวางผังบริเวณพื้นที่ว่างและอาคาร

ก่อนปีพ.ศ. 2502 วัดเจดีย์ (ไอ้ไข่) เป็นเพียงที่พักสงฆ์และเคยเป็นวัดร้างมาก่อน ในระยะแรกวัดเจดีย์เป็นเพียงวัดเล็ก ๆ ประกอบด้วย กุฏิชั้นเดียว 1 หลัง ศาลาไม้ โรงฉันแบบที่พักสงฆ์ในชนบท และคงเหลือโบสถ์เพียงบางส่วน ระยะต่อมาทางวัดได้มีการบูรณปฏิสังขรณ์สร้าง กุฏิ วิหาร ศาลาเสนาสนะสำหรับการทำกิจของสงฆ์และญาติโยมละแวกใกล้เคียง ในปัจจุบันวัดเจดีย์ก่อสร้างอาคารใหม่เพิ่มเติม ได้แก่ หอฉัน ศาลาโรงครัว โบสถ์ 2 ชั้น หมู่วิหาร

รื้อวัดและสถานสำหรับผู้ศรัทธาบูชาไอ้ไข่ได้มาบูชาพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์และบูชาไอ้ไข่ได้กวัดเจดีย์ ทั้งนี้ทางวัดได้ดำเนินการก่อสร้างมณฑปครอบเจดีย์เก่า เมือสร้างศาลาบำเพ็ญกุศล พร้อมวางแผนที่จะก่อสร้างศาลาที่เป็นศูนย์รวมที่สักการะ สร้างกุฏิสงฆ์และสร้างป่าปฏิบัติธรรม

นอกจากนี้วัดเจดีย์ (ไอ้ไข่) ได้มีการพัฒนาที่จอดรถให้เพียงพอสำหรับผู้คนที่มิจิตศรัทธาและความเชื่อในวัดเจดีย์ (ไอ้ไข่) จากทั่วทุกสารทิศ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2560 วัดเจดีย์ (ไอ้ไข่) ได้มีการเปลี่ยนแปลงซึ่งสามารถสังเกตได้อย่างชัดเจน โดยทางวัดได้มีการปรับที่ดินสำหรับลานจอดรถขนาด 20 ไร่ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังวัด สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้วัดเจดีย์มีการเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดดและไม่หยุดนิ่ง เป็นการบูรณปฏิสังขรณ์และพัฒนาวัดให้มีความสวยงามเป็นระเบียบมากขึ้นในอนาคต ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการวางผังบริเวณพื้นที่ว่างและอาคารในวัดเจดีย์ (ไอ้ไข่)
พ.ศ. 2500 - 2563

1.4 วัสดุและพืชพรรณในงานภูมิทัศน์

จากภาพที่ 4 ในระยะแรกและระยะที่ 2 ลักษณะภูมิทัศน์ภายในวัดเป็นป่ากร้างเต็มไปด้วยต้นไม้ ป่าไผ่และลานดินลานทราย ก่อนจะเริ่มมีการปรับปรุงทัศนียภาพของวัดเจดีย์ให้มีความสวยงามขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 พื้นที่ที่เต็มไปด้วยกลุ่มต้นไม้ใหญ่ได้มีการเปลี่ยนแปลงเป็นพื้นที่ลานดินลานทราย ในปี พ.ศ. 2559 ได้เริ่มมีการปรับปรุงเป็นพื้นลาดยางมะตอยสำหรับเป็นพื้นที่จอดรถ ต้นไม้ใหญ่เดิมในพื้นที่เหลือเพียงเล็กน้อย นอกจากนี้วัดเจดีย์มีการจัดภูมิทัศน์สวนหย่อมบริเวณที่จอดรถลานคอนกรีตโดยรอบศาลาที่นั่งพักผ่อนและห้องน้ำ ซึ่งเป็นบริเวณที่มีผู้เข้ามาใช้งานพื้นที่มากที่สุดเป็นระยะเวลานาน อย่างไรก็ตามพื้นที่สวนภูมิทัศน์เป็นพื้นที่ส่วนน้อยภายในวัดเจดีย์ที่มีความร่มรื่นเหมาะสำหรับการนั่งพักผ่อนแต่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้งาน

ภาพที่ 4 การเปลี่ยนแปลงลักษณะวัสดุและพืชพรรณในงานภูมิทัศน์ของวัดเจดีย์ (ไ้ไข่)
พ.ศ. 2500 - 2563

1.5 ลักษณะการใช้งานพื้นที่ภายในวัด

ในส่วนของกิจกรรมการขอพรและการแก้บนต่อไ้ไข่ วัดเจดีย์ มีการปรับปรุงและปรับเปลี่ยนพื้นที่ไ้ไข่บูชาไ้ไข่อยู่ตลอดเวลาทำให้เกิดความสับสนในการใช้งาน ซึ่งจากการสังเกตการณ์กิจกรรมที่เกิดขึ้นในวัดเจดีย์ตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2563 พบว่า มีนักท่องเที่ยวหลังไ้ไข่เข้ามาทำไ้ไข่ในวัดเพิ่มมากขึ้น ทำให้ภายในวัดมีคนหนาแน่นมากขึ้น โดยเฉพาะพื้นที่ไ้ไข่บูชาไ้ไข่

แต่เดิมพื้นที่จุดประทัดของวัดเจดีย์เป็นเพียงกองเนินประทัด ตั้งอยู่บริเวณด้านหลังของอุโบสถ เมื่อมีการปรับปรุงอุโบสถขึ้นใหม่และดำเนินการก่อสร้างหุ้วิหารโพธิ์เสด็จ รวมถึงมีผู้มีจิตศรัทธาหลังไ้ไข่เข้ามาภายในวัดจำนวนมาก ทำให้บริเวณที่จุดประทัดเดิมไม่สามารถรองรับได้ ทางวัดจึงได้ดำเนินการย้ายที่จุดประทัดไปยังพื้นที่ทางทิศเหนือของหุ้วิหารโพธิ์เสด็จ โดยติดตั้งสเปรย์พ่นน้ำเพื่อป้องกันฝุ่นควันจากประทัดและสร้างกำแพงบางส่วนเพื่อป้องกันเสียง อย่างไรก็ตาม เนื่องจากผู้มีจิตศรัทธาหลังไ้ไข่เข้ามาภายในวัดจำนวนมากขึ้น บริเวณที่จุดประทัดในปัจจุบันไม่สามารถรองรับการใช้งานและบ้าบั้ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจุดประทัดจำนวนมาก ทางวัดจึงได้มีแผนดำเนินการก่อสร้างที่จุดประทัดลดมลพิษขึ้น ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของที่จุดประทัดในปัจจุบัน

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมของวัดเจดีย์ (ไ้ไข่) อำเภอลิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช

กิจกรรมการอธิษฐานจิตบูชาพ่อท่านเจ้าวัดและเด็กวัดศักดิ์สิทธิ์ และการบนบานออกชื่อตลอดถึงพิธีการแก้บนที่เกิดจากความศรัทธา ตามความเชื่อแบบบอกต่อกันมาของบรรพบุรุษของชาวบ้านในบริเวณนั้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพของวัดเจดีย์ (ไ้ไข่) ตั้งแต่ พ.ศ. 2500 ชาวบ้านและผู้มีจิตศรัทธาเริ่มถางป่าและดำเนินการบูรณะวัดตั้งแต่วัฒนเวลาดังกล่าว ด้วยจิตความศรัทธาและเงินบริจาคส่งผลให้เกิดการพัฒนาปรับปรุงพื้นที่

ภายในวัดเจดีย์ (ไอ้ไข่) และพื้นที่โดยรอบมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพเป็นอย่างมากภายในระยะเวลาที่รวดเร็ว ทั้งทางด้านขอบเขตและขนาดพื้นที่ของวัดเจดีย์ (ไอ้ไข่) สิ่งก่อสร้างและกิจกรรมภายในวัด และสภาพแวดล้อมโดยรอบวัดและชุมชนใกล้เคียง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมของวัดเจดีย์ (ไอ้ไข่) ประกอบด้วย

2.1 ด้านความเชื่อ

ความเชื่อต่อพ่อท่านเจ้าวัดและเด็กวัดศักดิ์สิทธิ์ (ไอ้ไข่) เป็นเอกลักษณ์ของวัดหรือศิลปวัฒนธรรมที่สร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยว เป็นสิ่งดึงดูดใจส่งผลให้ผู้เชื่อในไอ้ไข่เด็กวัดเจดีย์หลั่งไหลเข้ามาในพื้นที่มากขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้คนในสถานการณ์โรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

2.2 ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวมีความสะดวกในเรื่องของเส้นทางการเดินทาง การคมนาคมขนส่ง ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของชุมชนโดยรอบ โดยเฉพาะตลอดสองข้างทางของถนนและพื้นที่โดยรอบวัดมีการตั้งร้านขายรูปปั้นไก่และประทัด ร้านเช่าบูชาไอ้ไข่ ร้านอาหารและเครื่องดื่ม และรูปปั้นไก่แก้วขนาดใหญ่เพิ่มขึ้น

2.3 ด้านการประชาสัมพันธ์

การประชาสัมพันธ์ทั้งบอกต่อแบบปากต่อปาก และการพูดถึงในสื่อโซเชียลต่าง ๆ โดยเฉพาะจากบุคคลที่มีชื่อเสียง ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของพื้นที่อย่างรวดเร็ว ทำให้นักท่องเที่ยวหลั่งไหลเข้ามาท่องเที่ยวในวัดเพิ่มมากขึ้นจากเดิม

2.4 ด้านกิจกรรม

วัดเจดีย์มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการจัดให้มีการสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายในบริเวณวัด การจัดกิจกรรมในวันที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา และการจัดกิจกรรมร่วมกับคนในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลวัด ในปัจจุบันวัดเจดีย์ (ไอ้ไข่) ได้พัฒนากิจกรรมทางพระพุทธศาสนา จนเป็นศูนย์รวมกิจกรรมประเพณีหลายด้าน ทั้งการจัดปริวาสกรรม การอบรมคุณธรรมจริยธรรม การสวดมนต์ไหว้พระในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา รวมถึงประเพณีของชุมชนทั้งการจัดงานเดือนสิบ วันสงกรานต์ วันเข้าพรรษา ออกพรรษาและกิจกรรมให้ทานไฟเป็นต้น โดยเฉพาะกิจกรรมการบิณฑบาตและการแก้บนต่อไอ้ไข่ วัดเจดีย์ที่ส่งผลต่อการใช้งานพื้นที่ภายในวัดเป็นอย่างมาก

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ ภูมิทัศน์วัฒนธรรม คือความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรม โดยมีวัฒนธรรมหรือค่านิยม อันเป็นสิ่งที่ผู้คนในกลุ่มยึดถือร่วมกัน เป็นผู้กระทำต่อสภาพแวดล้อมหรือธรรมชาติ เพื่อสร้างความเจริญงอกงามและในการพัฒนาสังคมมนุษย์ ผลลัพธ์ที่แสดงออกมาในรูปของภูมิทัศน์ที่มองเห็น (อนุวัฒน์ การถัก

และทรงยศ วีระทวีมาศ, 2558) จากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมของ วัดเจดีย์ (ไผ่ไข่) อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การเปลี่ยนแปลงบริบทและการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยรอบวัดจากพื้นที่ธรรมชาติและพื้นที่เกษตรกรรมเป็นอาคารบ้านเรือนและร้านค้าที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการขอพรแก่บัน การขยายขอบเขตและขนาดพื้นที่ของวัด การปรับปรุงผังบริเวณพื้นที่ว่างและก่อสร้างอาคารใหม่ การปรับปรุงภูมิทัศน์ วัสดุและพืชพรรณและสภาพแวดล้อมภายในวัด และการเปลี่ยนแปลงการใช้งานพื้นที่ภายในวัด การเปลี่ยนแปลงทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่เกิดขึ้นเพื่อให้เพียงพอต่อการรองรับกิจกรรมของผู้เข้ามาท่องเที่ยวภายในวัดจำนวนมาก (นักรบ สายเทพ, 2561) แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมอย่างชัดเจน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมของวัดเจดีย์ (ไผ่ไข่) ปัจจัยหลักคือความเชื่อต่อไผ่ไข่ วัดเจดีย์ ซึ่งเป็นแรงจูงใจให้ผู้คนมากมายหลั่งไหลเข้ามาท่องเที่ยวยังวัดเจดีย์ กล่าวได้ว่า ไผ่ไข่ วัดเจดีย์ เป็นสิ่งดึงดูดใจถือเป็นเอกลักษณ์ของวัดที่สร้างความประทับใจให้แก่ผู้ที่มาท่องเที่ยวให้กลับมาเที่ยวอีกครั้ง (พระจำนงค์ ผมไผ และคณะ, 2563) นอกจากนี้การประชาสัมพันธ์ ทั้งการบอกต่อแบบปากต่อปากและการพูดถึงในสื่อโซเชียลต่าง ๆ และการพัฒนาเส้นทางสัญจรเพื่อให้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวก เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาและปรับปรุงสภาพแวดล้อมและการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยรอบวัดและชุมชนใกล้เคียง (พระครูปลัดประวิทย์ วรธมโม, 2563)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สามารถสรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมในลักษณะกายภาพของวัดเจดีย์ (ไผ่ไข่) มีการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมากภายในระยะเวลาที่รวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพที่สำคัญคือ ขอบเขตและขนาดพื้นที่ของวัดมีการขยายตัวประมาณ 22 เท่าจากปี พ.ศ. 2500 การเปลี่ยนแปลงนี้สอดคล้องกับการปรับปรุงผังบริเวณอย่างก้าวกระโดดและไม่หยุดนิ่ง ซึ่งเป็นการบูรณปฏิสังขรณ์และพัฒนาวัดให้มีความสวยงามเป็นระเบียบมากขึ้นในอนาคต ทั้งในด้านพื้นที่ว่าง อาคารและสิ่งก่อสร้างที่เกิดขึ้น โดยความเชื่อต่อไผ่ไข่ วัดเจดีย์เป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางภูมิทัศน์วัฒนธรรม ส่งผลให้วัดเจดีย์เกิดการปรับปรุงและปรับเปลี่ยนพื้นที่ตลอดเวลา เพื่อตอบสนองต่อกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาตลอดจนกิจกรรมประเพณีและกิจกรรมการขนานและการแก่นต่อไผ่ไข่ของผู้มีจิตศรัทธาและผู้มาท่องเที่ยว นอกจากนี้ การใช้ประโยชน์ที่ดิน สภาพแวดล้อมโดยรอบวัดและชุมชนใกล้เคียงมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงเนื่องมาจากการท่องเที่ยวและกิจกรรมกราบไหว้บูชาของผู้มีจิตศรัทธาและส่งผลเชิงบวกต่อเศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่และชุมชนโดยรอบ อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมอันเนื่องมาจากความเชื่อ วัดเจดีย์ (ไผ่ไข่) อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช ทางวัดเจดีย์ (ไผ่ไข่) ควรมีแนวทางสำหรับ

การพัฒนาปรับปรุงพื้นที่ภายในวัดเจดีย์ (ไอ้ไข่) อย่างยั่งยืนในอนาคต ตลอดจนการพัฒนาความร่วมมือ ระหว่างภาครัฐ สถานศึกษา วัดและชุมชน เพื่อศึกษาแนวทางในการรับมือและลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นจากกิจกรรมการขอพรและการแก้บน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การแก้บนด้วยการจุดประทัดและรูปปั้นไก่ขนาดต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมภายในวัดและบริเวณชุมชนโดยรอบ นอกจากนี้ ควรมีการศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลายโดยรอบ เพื่อนำจุดแข็งจากทรัพยากร การท่องเที่ยวมาส่งเสริมรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และยกระดับความร่วมมือสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงไกร เกิดศิริ. (2552). ชุมชนกับภูมิทัศน์วัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: อุษาคเนย์การพิมพ์.
- แจ่มจรรยงค์ สุทธิผล. (2558). การเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ราชวรมหาวิหาร จากการประกาศเขตอนุรักษ์โครงการกรุงรัตนโกสินทร์. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 8(2), 2937-2952.
- ธวัชรรัตน์ พรหมวิเศษ. (2562). ตำนาน "ไอ้ไข่ วัดเจดีย์" กับกระบวนการทำให้ศักดิ์สิทธิ์. วารสารรุสมิแล, 40(1), 35-54.
- นักรบ สายเทพ. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์วัดสำคัญในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. สารศาสตร์, 1(1), 84-97.
- บุญยั้ง ประทุม. (2562). พุทธ: ไสย ไอ้ไข่ วัดเจดีย์ กับกระบวนการกลายเป็นสินค้า. วารสารวิชาการสังคมมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 9(2), 1-18.
- พระครูปลัดประวิทย์ วรธมโม. (2563). แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงศรัทธาที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยววัดไร่ขิงจังหวัดนครปฐม. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(6), 389-404.
- พระจำนงค์ ผมไผ และคณะ. (2563). วัดกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวบนเส้นทางลุ่มน้ำโขง. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(5), 158-170.
- พระเอกลักษณ์ อชิโต และคณะ. (2563). “ผี” ท้องถิ่นกับ การทำให้เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในวัดทางศาสนาสู่การขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน: กรณีศึกษา วัดเจดีย์ (ไอ้ไข่) อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 9(4), 269-283.
- เพชรรัตน์ เมืองสาคร. (2562). ลักษณะทางกายภาพและการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์วัฒนธรรมโบราณสถานเขาศรีวิชัย จังหวัดสุราษฎร์ธานี. สารศาสตร์, 2(3), 405-418.
- สิทธิพงษ์ บุญทอง และคณะ. (2561). วัดเจดีย์ไอ้ไข่: พื้นที่ของการนิยามความหมาย. ใน เอกสารการประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 9. มหาวิทยาลัยมหาดใหญ่.

- สุกัลยา โหระเรื่อง และคณะ. (2563). การศึกษาวิเคราะห์กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ
ในล้านนา. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(3), 70-85.
- อนุชสร่า เรืองมาก. (2559). ขอได้ไหว้รับ: ไอ้ไข่ วัดเจดีย์ [ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์]. วารสาร
อาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์, 16(1), 29-54.
- อนุวัฒน์ การลัก และทรงยศ วีระทวีมาศ. (2558). ภูมิทัศน์วัฒนธรรม: ความหมาย พัฒนาการ
ทางแนวคิด และทิศทางการศึกษาวิจัย. สิ่งแวดล้อม สรรค์ สร้าง วินิจัย, 14(2), 1-12.
- Taylor, K. (2009). Cultural Landscape and Asia: Reconciling International and
Southeast and East Asian Regional Value. Landscape Research, 34(1),
7-31.

การบูรณาการความร่วมมือของท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชน
เพื่อพัฒนาการส่งออก กรณีศึกษา: กลุ่มเครื่องแกงบ้านคลองจิก
ตำบลท่าข้าม อำเภอบางใหญ่ จังหวัดสงขลา*

INTEGRATION OF LOCAL COOPERATION AND COMMUNITY
ENTERPRISES FOR EXPORT DEVELOPMENT CASE STUDY: BAN KLONG
CHIK CURRY GROUP, VILLAGE, THA KHAM SUBDISTRICT THAT YAI
DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE

วนิดา เหมือนจันทร์

Wanida Mueanjan

พระครูประโชติกิจโกศล

Phakruprachotgitgason

กิตติพงศ์ สุวรรณวงศ์

Kittipong Suwannawong

อาทิตย์ อินทภักดี

Artit Intarapakdee

ประสิทธิ์ รัตนัย

Prasit Raknuay

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalay University, Thailand

E-mail: wanida92973@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบทบาทของท้องถิ่นในการสนับสนุนการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเครื่องแกงบ้านคลองจิก จังหวัดสงขลา 2) ศึกษากลยุทธ์ด้านการจัดการของวิสาหกิจชุมชน และ 3) การบูรณาการความร่วมมือของท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชนเพื่อพัฒนาการส่งออก การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informant) คือ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านท่าข้าม สมาชิกกลุ่มเครื่องแกงบ้านคลองจิก จำนวน 20 รูป/คน สัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) ผลการวิจัย พบว่า บทบาทของผู้นำชุมชนนายสินธ์ อินทร์ตัน มีวิสัยทัศน์ที่จริงใจในการพัฒนา ได้จัดทำแผนชุมชนร่วมกับหน่วยงานของภาครัฐ นำงบประมาณมาใช้

* Received 2 April 2022; Revised 17 April 2022; Accepted 20 April 2022

ในการกระตุ้นเศรษฐกิจสร้างประโยชน์ต่อชุมชน เมื่อเกิดวิกฤตการแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ชุมชนได้รับผลกระทบ มีการนำกลยุทธ์ทางการตลาด (Marketing Mix 7Ps) มาพัฒนาสมาชิกกลุ่มเครื่องแกงให้สามารถขับเคลื่อนต่อไปดังนี้ ด้านผลิตภัณฑ์ (Products) สร้างจุดเด่นที่ความสะอาด ด้านความเหมาะสมของราคา (Price) ราคาเท่าเดิมแต่เพิ่มทางเลือกให้กับลูกค้าด้วยการทำบรรจุภัณฑ์ให้มีขนาดเล็กลง ด้านสถานที่ (Place) ใช้วิธีการขายทางอินเทอร์เน็ตและส่งทางไปรษณีย์ ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) ใช้กลุ่มไลน์และเครือข่าย ด้านพนักงานขาย (People) สมาชิกทุกคน ด้านกระบวนการ (Process) สมาชิกกลุ่มแบ่งหน้าที่กันทำอย่างเป็นธรรม ด้านการสร้างคุณภาพภาพลักษณ์ของสินค้าและบริการ (Physical Evidence) ตัวบรรจุภัณฑ์มีรูปลักษณ์ที่สวยงาม บริการขายด้วยความจริงใจ ด้านการบูรณาการความร่วมมือของท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชนเพื่อพัฒนาการส่งออก นำภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านการปลูกสมุนไพร นำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการ

คำสำคัญ: การบูรณาการความร่วมมือ, วิสาหกิจชุมชน, เครื่องแกงสมุนไพร

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study the role of local people in supporting the management of community enterprises of Ban Klong Chik Curry Group, Songkhla Province; 2) study management strategies of community enterprises; and 3) integrate local cooperation and community enterprises for export development. This research is a qualitative research. The tools used were interview forms. The key informant is the community leader, the president of Ban Tha Kham Subdistrict Administrative Organization. Former president and current president of Ban Klong Chik Curry Group Enterprise 20 former and current members, in - depth interview. The results showed that The role of the community leader Mr. Sinthop Intharat has a good vision and sincere in development. has prepared a community plan with government agencies Use the budget to stimulate the economy to benefit the community. When the coronavirus disease 2019 epidemic crisis occurs affected communities The marketing strategy (Marketing Mix 7Ps) has been used to develop the curry group members to be able to drive further as follows. In terms of products (Products) create a distinctive point of freshness. In terms of the appropriateness of the price (Price), the price remains the same, but increases the choice for customers by making the packaging smaller in size.

The place (Place) uses the method of selling via the Internet and sending it by mail. In terms of marketing promotion (Promotion), use the line group and network. Salesperson (People) All members Process (Process) Group members share their duties fairly. In terms of creating the image quality of products and services (Physical Evidence), the packaging has a beautiful appearance. Sincere sales service Integration of local cooperation and community enterprises for export development Bringing local wisdom in the field of growing herbs Take advantage of local resources and integrate the Sufficiency Economy Philosophy.

Keywords: Integration of Cooperation, Community Enterprise, Herbal Curry Paste

บทนำ

การพัฒนาประเทศไทยต้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญที่ได้กำหนดให้รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) อันเป็นเป้าหมายในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563) เป็นยุทธศาสตร์ที่มีประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและสนับสนุนให้ประชาชนทุกภาคส่วนดำเนินการให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ การเสริมสร้างความมั่นคงให้กับประชาชน คือ หนึ่งในประเด็นยุทธศาสตร์ของกระทรวงมหาดไทยที่นำไปสู่ยุทธศาสตร์ที่กรมการพัฒนาชุมชนโดยสำนักส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ต้องส่งเสริมและสนับสนุนการแก้ไขปัญหาความยากจนและลดช่องว่างของการกระจายรายได้ ต้องยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของเศรษฐกิจฐานราก และส่งเสริมสนับสนุนการค้าการลงทุนและการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (นายมนูญ สอนเกิด, 2559) การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจึงจะต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ที่มีหลักการของกฎหมายว่าต้องการส่งเสริมคณะบุคคลหรือชุมชนให้ประกอบกิจการในลักษณะของวิสาหกิจชุมชน ที่นำทรัพยากรและภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาพัฒนาและผลิตเป็นสินค้าหรือบริการ ที่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดหรือชุมชน ส่งผลให้เกิดการสร้างงานและสร้างรายได้ในชุมชน และเพื่อให้กิจการดังกล่าวมีความมั่นคงสามารถแข่งขันได้ จำเป็นต้องมีการส่งเสริมความรู้ความสามารถในการประกอบกิจการ เพื่อให้พัฒนานำไปเป็นกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมได้ต่อไป (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2562) วิสาหกิจชุมชนจึงเป็นกิจการของชุมชนในการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการ เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน ดังนั้นการทำงานร่วมกันของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเครื่องแกงบ้านคลองจิก ตำบลท่าข้าม อำเภอ

หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา กับผู้นำชุมชนนายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม ที่แสดงบทบาทของผู้นำที่ดี มีความเสียสละสูง ให้การส่งเสริมสนับสนุนชุมชนเพราะรู้จักชุมชนของตนเองดี เข้าใจความต้องการและรับรู้ปัญหา จึงเป็นความร่วมมือของท้องถิ่นและประชาชนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

ในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มเครื่องแกงบ้านคลองจิกในช่วงที่มีโรคอุบัติใหม่นั้น มีการนำกลยุทธ์ทางการตลาด Marketing Mix 7Ps มาพัฒนาสมาชิกในกลุ่มมีการคิดใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการแก้ปัญหา เพื่อสกัดกั้นและลดผลกระทบของการแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อแก้ปัญหาการว่างงานในชุมชน (ทศพร ศิริสัมพันธ์, 2563) วิสาหกิจชุมชนจะสามารถขับเคลื่อนต่อไปได้หากสมาชิกในกลุ่มร่วมมือกันและผู้นำชุมชนส่งเสริมสนับสนุน ประการแรกด้านผลิตภัณฑ์ (Products) สินค้าต้องเป็นสิ่งที่ต้องการของลูกค้า ตัวผลิตภัณฑ์ต้องสร้างจุดเด่นมีจุดขาย อาทิสะอาดรสชาติดี ลูกค้าได้สินค้าผู้ขายได้ประโยชน์ทางธุรกิจได้รับความพอใจทั้งสองฝ่าย ประการที่สองด้านความเหมาะสมของราคา (Price) ผู้ขายต้องคิดเรื่องต้นทุนในยุคที่เศรษฐกิจตกต่ำสินค้าตั้งราคาไม่ให้สูงเกินไป อาจจะมีเทคนิคนี้ การตั้งราคากระตุ้นความต้องการของผู้ซื้อ อาทิ ตั้งราคาเป็นชุด 3 ชิ้นราคา 100 บาท ชิ้นเดียว 35 บาท กลยุทธ์นี้จะช่วยกระตุ้นให้ลูกค้าซื้อในปริมาณที่มากขึ้น แถมยังทำให้รู้สึกคุ้มค่ากับสินค้านั้นอีกด้วย ดังนั้นราคาที่เหมาะสมจะสามารถบ่งชี้ถึงคุณค่าของสินค้าได้ ประการที่สามสถานที่สำหรับใช้ในการขายสินค้าและบริการ (Place) เราต้องรู้ว่ากลุ่มลูกค้าของเราอยู่ที่ไหนมีความต้องการอะไร ให้ตรงกลุ่มเป้าหมายเรามากที่สุด การจัดซื้อทำได้ง่ายสะดวกรวดเร็ว ปัจจุบันยุคนิวโนมอล (New Normal) ผู้ขายต้องเรียนรู้เรื่องการขายทางอินเทอร์เน็ตอีกช่องทางหนึ่งด้วย ประการที่สี่การส่งเสริมการตลาดในตัวผลิตภัณฑ์ (Promotion) ด้วยการจัดโปรโมชั่นส่งเสริมการขาย ซึ่งถือได้ว่าเป็นหัวใจหลักของการขาย ทำให้เกิดแรงจูงใจในการซื้อสินค้าในขณะการแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 การขายสินค้าด้วยการไลฟ์สดเป็นที่นิยม ลูกค้าได้เห็นสินค้ามีการสาธิตประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์และผู้นำเสนออาจจะสร้างความน่าเชื่อถือได้เช่นกัน ประการที่ห้าด้านพนักงานขาย (People) พนักงานต้องเก่งมีความสามารถมีใจรักในการทำงาน ฉะนั้นเจ้าของธุรกิจจะต้องลงทุนกับความรู้ความสามารถของบุคลากร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้กับธุรกิจจนสามารถเพิ่มประสิทธิภาพให้กับ “การบริการ” จนเป็นที่พึงพอใจให้กับลูกค้า ประการที่หกกระบวนการทำงาน (Process) มีหลากหลายรูปแบบทำอย่างไรรูปแบบนั้นต้องตอบสนองความสะดวกสบายของลูกค้า ทุกองค์กรจะต้องมีแผนการทำงานที่ดีเยี่ยม และประการสุดท้ายการสร้างคุณภาพโดยรวมให้กับภาพลักษณ์ของสินค้าและบริการ (Physical Evidence/Presentation) สิ่งนี้คือส่วนที่ลูกค้าจะสัมผัสได้จากสินค้าและการบริการ เช่น การออกแบบร้าน การบริการที่รวดเร็ว ข้อมูลที่ครบถ้วน บรรยากาศการพูดคุย รายละเอียดของสินค้าและการบริการ Physical Evidence จึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดของธุรกิจให้บริการเลยก็ว่าได้ (Horthong, G., 2563)

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเครื่องแกงบ้านคลองจิกมีจุดแข็งของผู้นำชุมชน นายสินธพ อินทร์ตัน นายกองค์การบริหารตำบลท่าข้าม ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการพัฒนาชุมชน มีวิสัยทัศน์กว้างไกล เห็นว่าเมื่อมีวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 วิสาหกิจชุมชนที่มีอยู่แล้วจะต้องได้รับการพัฒนาและต่อยอด มีการนำแผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม มาเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารราชการ นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการ ทั้งเรื่องการออมการนำภูมิปัญญามาใช้ร่วมกับการจัดการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งมีความสอดคล้องกับกรณีศึกษาวิสาหกิจกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านดอนคา จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้รับรางวัลชุมชนต้นแบบสัมมาชีพประเภทการเงิน ออมทรัพย์ เมื่อปี พ.ศ. 2560 มีนายวิโรจน์ คงปัญญา เป็นประธานกลุ่ม ทางกลุ่มมีการปรับเปลี่ยนวิธีคิดและกลยุทธ์ในการทำงานที่สอดคล้องกับยุคสมัยและความต้องการของสมาชิก มีการร่วมแก้ปัญหา สร้างความอยู่ดีมีสุขให้สมาชิกด้วยวัตถุประสงค์พัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ให้ชุมชนมีกองทุนเป็นของตนเอง สามารถนำกองทุนไปประกอบอาชีพได้ มีจุดแข็งในการบริหารจัดการการเงิน ฝึกคนในชุมชนให้รู้จักการออม รู้จักใช้จ่าย (มูลนิธิสัมมาอาชีพ, 2561) คณะผู้วิจัยจึงได้ข้อสรุปว่าผู้นำกลุ่มมีวิสัยทัศน์ที่ดี มองทะลุปัญหา เห็นความสำคัญของการออมของคนในชุมชนเป็นประเด็นสำคัญในการนำพาชุมชนบ้านดอนคาให้ “ประหยัด อดออม” เป็นการน้อมนำพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในเรื่องการปรับตัวเมื่อเกิดวิกฤตการณ์ ดังปรากฏข้อความว่า “การใช้จ่ายอย่างประหยัดนั้นจะเป็นหลักประกันความสมบูรณ์พูนสุขของผู้ประหยัดเองและครอบครัวช่วยป้องกันความขาดแคลนในวันข้างหน้า การประหยัดดังกล่าวนี้จะมีผลดีไม่เฉพาะแก่ผู้ที่ประหยัดเท่านั้น ยังเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติด้วย” (พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร, 2560)

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเครื่องแกงบ้านคลองจิกจึงมีความน่าสนใจใคร่ศึกษา ด้วยเห็นศักยภาพของผู้นำท้องถิ่นที่เอาใจใส่และสนับสนุนชุมชนตลอดมา การนำกลยุทธ์การตลาดมาบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนจะทำให้ทราบจุดอ่อนของการดำเนินงาน เพื่อการปรับแก้ไขให้ผลิตภัณฑ์ออกสู่ต่างประเทศได้ และเมื่อท้องถิ่นเข้ามาประสานความร่วมมือกับองค์กรภายในชุมชนแล้ว จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ก้าวไกลและได้รับความนิยมจากผู้บริโภคจากประเทศเพื่อนบ้านได้หรือไม่อย่างไร วิสาหกิจเครื่องแกงบ้านคลองจิกจึงควรได้รับการพัฒนาส่งเสริมสนับสนุนด้วยเล็งเห็นความเป็นไปได้ในอนาคตในการส่งออก ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจและให้ความสำคัญต่อการบูรณาการความร่วมมือของท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชนเพื่อพัฒนาการส่งออกกรณีศึกษา: กลุ่มเครื่องแกงบ้านคลองจิกตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เป็น การเตรียมความพร้อมในการพัฒนาชุมชนบ้านท่าข้ามให้มีศักยภาพในการผลิตสินค้า ตั้งอยู่

บนพื้นฐานของการพออยู่พอกินตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลผลิตเครื่องแกงเพื่อการส่งออกในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของท้องถิ่นในการสนับสนุนการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเครื่องแกงบ้านคลองจิก จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษากลยุทธ์ด้านการจัดการของวิสาหกิจชุมชน
3. การบูรณาการความร่วมมือของท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชนเพื่อพัฒนาการส่งออก

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาจากเอกสารถึงรูปแบบแผนงานวิสาหกิจชุมชน ตั้งแต่กระบวนการคิด ความพร้อมของชุมชนในการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน การบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโดยข้อมูลพื้นฐาน ข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการสังเกต สอบถาม สัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) ผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย ผู้นำชุมชน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านท่าข้าม จำนวน 1 คน อดีตประธานและประธานคนปัจจุบันของวิสาหกิจกลุ่มเครื่องแกงบ้านคลองจิก จำนวน 2 รูป/คน อดีตสมาชิกกลุ่มจำนวน 2 คน และสมาชิกปัจจุบัน 15 คน จำนวน รวมทั้งหมดจำนวน 20 รูป/คน โดยเลือกผู้ที่อยู่ในชุมชนดั้งเดิมที่สามารถให้ข้อมูลได้อย่างเพียงพอ เป็นผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มทั้งอดีตและสมาชิกปัจจุบัน ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการทำหนังสือราชการเพื่อขออนุญาตลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามและข้อมูลทุติยภูมิที่ได้จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ อาทิ รูปแบบวิสาหกิจชุมชนตามแนวทางของ การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กองการส่งเสริมการเกษตร เพื่อนำมาข้อมูลทั้งสองมาเปรียบเทียบกัน รวมทั้งศึกษาจากตำรา วิธีการทางด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อได้กรอบแนวคิดในการพัฒนาให้เกิดความยั่งยืน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) ที่มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open - Ended Discussion) เพื่อให้ผู้ตอบและผู้ถูกสัมภาษณ์ได้พูดคุยและตอบคำถาม พร้อมทั้งการแสดงผลและแสดงความคิดเห็นของผู้ตอบไปด้วย และผู้วิจัยได้ลงพื้นที่หลายครั้งเพื่อสังเกตสภาพพื้นที่ที่ใช้ปลูกพืชสมุนไพร รวมทั้งพูดคุยสอบถามถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในเรื่องของการแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อันเป็นอุปสรรคของการทำกิจกรรมกลุ่ม พร้อมกับผู้วิจัยจะใช้อุปกรณ์บันทึกความรู้/ ความทรงจำภาคสนาม (field) เช่น สมุดจดบันทึก โทรศัพท์มือถือเพื่อถ่ายภาพ ฯลฯ เพื่อเป็นประโยชน์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และป้องกันการลืมข้อมูลจนอาจทำให้เกิดความผิดพลาดหรือความบกพร่องขึ้นมาได้ ซึ่งวิธีการนี้จะช่วยให้ได้ข้อมูลในเชิงลึก ที่เน้นรายละเอียดข้อเท็จจริงจากกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยข้อมูลที่ได้นี้จะนำมาใช้อธิบายประเด็นหลักทั้งหมด จึงมีขั้นตอนในการสร้างแบบสัมภาษณ์ด้วยวิธีการดำเนินการดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษารายละเอียดจากเอกสาร ตำรา ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดกรอบแนวคิดและขอบข่ายในการสร้างเครื่องมือ

ขั้นตอนที่ 3 สร้างเครื่องมือตามกรอบแนวคิดขอบข่ายซึ่งมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 4 นำเครื่องมือที่สร้างผ่านความเห็นชอบต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อการควบคุมคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ การขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ผ่านคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้พิจารณาข้อเสนอแล้วว่ามีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล ตลอดจนกฎหมายข้อบังคับและข้อกำหนดภายในประเทศ สมควรให้ดำเนินการวิจัยตามข้อเสนอการวิจัยได้ ตามหมายเลขการรับรอง ว.87/2563

ขั้นตอนที่ 5 นำเครื่องมือมาปรับแก้ไขตามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 6 จัดเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบดำเนินการตามขั้นตอนที่ได้กำหนดไว้

การเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อมูลเอกสาร (Documentary Research) เป็นข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ารวบรวมจากเอกสาร อีกทั้งฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นกรอบการศึกษาและนำมาเป็นข้อมูลอ้างอิง ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับทุกมิติของการวิจัย ข้อมูลจากการสังเกตได้จากการลงพื้นที่ในชุมชน พูดคุยสอบถามและรวมถึงเข้าร่วมงานบุญการประชุมที่จัดขึ้นในชุมชน ก่อนลงพื้นที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการประสานงานกับชุมชนเพื่อบันทึกหมายและขออนุญาตลงพื้นที่โดยใช้เครื่องมือสื่อสาร เพื่อสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informant) จำนวน 20 รูปคน และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาและการเก็บข้อมูล การเก็บข้อมูลภาคสนามผู้วิจัยได้ลงพื้นที่และดำเนินการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้ให้ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ติดต่อและนัดหมายไว้เรียบร้อยแล้ว โดยวิธีการเก็บข้อมูลจากการสังเกตร่วมด้วย

การวิเคราะห์ข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูล การวิเคราะห์และแปลความข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - depth Interview) ประกอบกับผลการศึกษาจากเอกสาร (Document) และการสังเกต (Observation) มาประมวลเข้าด้วยกันและนำเสนอรายงานการวิจัยในรูปแบบของการพรรณนา ซึ่งผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ในเชิงสาระหรือการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของท้องถิ่นในการสนับสนุนการจัดการวิสาหกิจชุมชน กลุ่มเครื่องแกงสมุนไพรบ้านคลองจิก จังหวัดสงขลา พบว่า บทบาทของผู้นำชุมชน นายสินธพ อินทรรัตน์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม ที่มีวิสัยทัศน์ดี มองปัญหาในชุมชนได้ทะลุปรุโปร่ง ได้จัดทำแผนชุมชนร่วมกับหน่วยงานของภาครัฐที่ให้การส่งเสริมและ

สนับสนุนมาอย่างต่อเนื่อง บ้านท่าข้ามเกิดวิกฤต 2 ช่วง ช่วงที่ 1 เกิดวิกฤตต้มยำกุ้ง เมื่อปี พ.ศ. 2540 ผู้นำชุมชนนางบประมาณจากภาครัฐคือ โครงการมิยาซาวาแพลนที่ทางรัฐบาลจัดสรรภูมิมาเพื่อใช้ในการกระตุ้นเศรษฐกิจ ประชาชนหมู่ที่ 2 บ้านท่าข้ามจึงมีการประชุมกันครั้งแรกมีแม่บ้านมาสมัครได้ร้อยละคนตั้งกลุ่มเครื่องแกงสมุนไพร โดยพระประสม (นายประสม ไชยกุล) บริจาคที่ดินเพื่อก่อสร้างอาคาร วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเครื่องแกงสมุนไพรบ้านคลองจิกจึงได้เริ่มต้นจากโครงการนี้ มีวัตถุประสงค์ของการรวมกลุ่มอย่างชัดเจนและชี้ให้เห็นประโยชน์ของการตั้งกลุ่ม ช่วงที่ 2 เกิดวิกฤตการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กลุ่มเครื่องแกงสมุนไพรบ้านคลองจิกต้องชะลอการผลิตส่งผลต่อเศรษฐกิจครัวเรือน แต่ผู้นำชุมชนได้เข้ามาดูแลปรับกลยุทธ์การบริหารจัดการโดยใช้ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix 7Ps) รวมทั้งส่งเสริมการออมและนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ (นายสินธพ อินทรรัตน์, 2563) สร้างอาชีพสร้างรายได้ให้ชุมชนครอบคลุมมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ในส่วนบทบาทของนางกิมเตียน ไชยกุล ประธานกลุ่มเครื่องแกงคนปัจจุบัน กล่าวว่า การผลิตเครื่องแกงสมุนไพรบ้านคลองจิกดำเนินงานอย่างราบรื่น มีหน่วยงานจากจังหวัด อำเภอและชุมชนใกล้เคียงมาศึกษาดูงาน ด้วยทางกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมชุมชนคลองจิกมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ในการนำสิ่งที่มีอยู่ในตำบลนำมาใช้แปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าและเครื่องแกงยังเป็นสิ่งจำเป็นในทุกครัวเรือน เป็นการลดการซื้อปัจจัยภายนอกให้น้อยที่สุด (นางกิมเตียน ไชยกุล, 2563)

2. เพื่อศึกษากลยุทธ์ด้านการจัดการของวิสาหกิจชุมชน พบว่า เมื่อเกิดวิกฤตการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ชุมชนได้รับผลกระทบ นายกองค์การบริหารตำบลท่าข้ามจึงมีการนำกลยุทธ์ทางการตลาด (Marketing Mix 7Ps) มาพัฒนาสมาชิกกลุ่มเครื่องแกงสมุนไพรบ้านคลองจิกให้สามารถขับเคลื่อนต่อไปได้ มีทั้งหมด 7 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านผลิตภัณฑ์ (Products) สมุนไพรที่เป็นส่วนประกอบของเครื่องแกง อาทิ ข่า ขมิ้น ตะไคร้ มะกรูด มีความสดสะอาด พื้นที่ปลูกไม่มีการใช้สารเคมี ขั้นตอนผลิตสะอาด รสชาติของเครื่องแกงจึงมีความอร่อยเป็นจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ 2) ด้านความเหมาะสมของราคา (Price) ไม่มีการปรับราคาสินค้ายังมีราคาเท่าเดิม แต่ทางกลุ่มเพิ่มทางเลือกให้กับลูกค้าด้วยการทำบรรจุภัณฑ์ให้มีขนาดเล็กลงเพื่อตอบสนองครอบครัวที่มีขนาดเล็ก (2 - 3 คน) ให้สามารถซื้อเครื่องแกงและรับประทานหมดในครั้งเดียว 3) ด้านสถานที่สำหรับใช้ในการขายสินค้าและบริการ (Place) ทางกลุ่มเครื่องแกงใช้วิธีการขายทางอินเทอร์เน็ตและส่งสินค้าทางไปรษณีย์ บริการส่งสินค้าของเอกชนเพียงอย่างเดียว ร่วมด้วยการรักษาเครือข่ายเดิมที่มีอยู่ส่งซื้อสินค้า เพราะเครื่องแกงเป็นวิถีของคนใต้ทุกบ้านต้องมีอาหารที่มีส่วนผสมของเครื่องแกง อาทิ แกงส้ม แกงไตปลา แกงเขียวหวาน 4) ด้านการส่งเสริมการตลาดในตัวผลิตภัณฑ์ (Promotion) มีการให้ลูกหลานใช้กลุ่มไลน์แนะนำสินค้าบ้าง และจุดแข็งของชุมชนบ้านท่าข้ามคือความรัก ความสามัคคี เมื่อมีงานศพ งานบุญ งานแต่งงาน ทุกงานจะใช้ผลิตภัณฑ์เครื่องแกงสมุนไพร

คลองจิก เป็นการสนับสนุนชุมชนและเพิ่มรายได้ให้ชุมชนเงินทองไม่รั่วไหล 5) ด้านพนักงานขาย (People) สมาชิกในกลุ่มทุกคนคือพนักงานขาย ผลิตเองและถ่ายทอดคุณภาพของเครื่องแกงเอง ลูกค้าเกิดความพอใจอยากซื้อเพราะสมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ประกอบกับผู้นำชุมชนได้ประชาสัมพันธ์กับหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ กลุ่มเครื่องแกงจึงสามารถดำเนินกิจกรรมอยู่ได้ 6) ด้านกระบวนการทำงาน (Process) สมาชิกกลุ่มแบ่งหน้าที่กันทำอย่างชัดเจน มีการหมุนเวียนหน้าที่เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม รายได้แบ่งตามหุ้นซื้อ ความร่วมมือของคนในกลุ่มเป็นจุดแข็งอีกข้อหนึ่งที่คณะผู้วิจัยสัมผัสได้ จากการลงพื้นที่พูดคุย สังเกต สอบถามและสัมภาษณ์ 7) ด้านการสร้างคุณภาพโดยรวมให้กับภาพลักษณ์ของสินค้าและบริการ (Physical Evidence/Presentation) ตัวบรรจุภัณฑ์ได้รับการสนับสนุนจากพัฒนาชุมชนมืออาชีพ จึงออกแบบให้มีรูปลักษณ์ที่สวยงามสะดุดตา บริการขายด้วยความใสซื่อตรงไปตรงมาของความเป็นชาวบ้าน จึงเป็นเสน่ห์ชวนซื้ออย่างหนึ่งเช่นกัน จะเห็นได้ว่าตลาดการผลิตเครื่องแกงยังมีทิศทางที่ดีหากได้รับการพัฒนาส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐ ในอนาคตการขายในประเทศและส่งออกเครื่องแกงไปยังประเทศเพื่อนบ้านยังมีความหวัง หากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 บรรเทาเบาบางลงมีนักท่องเที่ยวเข้ามาได้และกิจกรรมการส่งออกดำเนินปกติเมื่อเปิดประเทศ

3. การบูรณาการความร่วมมือของท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชนเพื่อพัฒนาการส่งออกพบว่า กลุ่มเครื่องแกงสมุนไพรบ้านคลองจิกได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านการปลูกสมุนไพรเพื่อส่งเสริมผลิตภัณฑ์ให้มีคุณค่ามากขึ้น ไม่มีการใช้สารเคมีในดินปลูกตะไคร้ พริก ขมิ้น แต่หันมาใช้มูลไก่มูลวัวที่มีอยู่แล้วให้เกิดประโยชน์ ลดการซื้อปัจจัยเสริมจากภายนอกเป็นการออมอีกทางหนึ่ง อีกทั้งเน้นการผลิตที่สะอาดทำให้เครื่องแกงมีรสชาติดี ประการต่อมาคือนำทรัพยากรที่มีอยู่แล้วมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น ที่ดินรอบบ้านที่คนสมัยก่อนจะปลูกพืชที่กินได้ทุกชนิดและหรือพื้นที่ว่างเปล่าริมถนนที่รกร้างว่างเปล่ามาพัฒนาปลูกพืชสมุนไพร เป็นการพัฒนาองค์ความรู้ที่มีรากฐานจากความเป็นไทยเป็นตัวอย่างให้ลูกหลานเห็นความสำคัญและสืบทอด เมื่อนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการ ทั้งความพอประมาณดำเนินกิจกรรมตามกำลังทุนที่มี ความมีเหตุผลหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีนำสิ่งที่มีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีฝึกการออมเป็นนิสัยใช้บัญชีครัวเรือนเป็น และมีความรู้คู่คุณธรรมด้วยการศึกษาความรู้เพิ่มเติมเสมอและผลิตภัณฑ์เครื่องแกงต้องมีคุณภาพเสมอต้นเสมอปลาย การส่งออกเครื่องแกงสมุนไพรมีความเป็นไปได้ กระแสอาหารไทยได้รับความนิยมไปแล้วทั่วโลก ด้วยรสชาติที่มีความเป็นไทย ชุมชนมีนวัตกรรมเครื่องแกงซึ่งเป็นวัสดุในท้องถิ่นนำมาพัฒนาให้มีสร้างมูลค่าและสร้างคุณค่า เป็นการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายกลุ่มจึงบรรลุเป้าหมาย นั่นคือคนในชุมชนมีความสุข วิสาหกิจเครื่องแกงบ้านคลองจิกจึงควรได้รับการพัฒนาส่งเสริมสนับสนุน ด้วยเล็งเห็นความเป็นไปได้ในอนาคตที่เครื่องแกงของไทยสามารถก้าวไกลเป็นที่ต้องการของตลาดในต่างประเทศ

อภิปรายผล

จากการศึกษา “การบูรณาการความร่วมมือของท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชนเพื่อพัฒนาการส่งออก กรณีศึกษา: กลุ่มเครื่องแกงบ้านคลองจิก ตำบลท่าข้าม อำเภอบางใหญ่ จังหวัดสงขลา” สามารถนำประเด็นต่าง ๆ มาอภิปรายผลได้ดังนี้ บทบาทของท้องถิ่นในการสนับสนุนการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเครื่องแกงบ้านคลองจิก จังหวัดสงขลา ผู้นำชุมชนในท้องถิ่นมีความสำคัญต้องมีวิสัยทัศน์ที่มีความเสียสละสูง นายสินธพ อินทร์ตัน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม สามารถนำแผนชุมชนมาบูรณาการการทำงานของผู้ในกลุ่มและสมาชิกกลุ่มเครื่องแกงคลองจิกได้สำเร็จ สร้างการมีส่วนร่วมและเพิ่มความเข้มแข็งต่อชุมชน จึงมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ มินระดา โคตรศรีวงศ์ และคณะ พบว่า กลุ่มทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิมมีการดำเนินงานที่เป็นระบบมีการกำหนดระเบียบข้อบังคับของกลุ่มที่ชัดเจน ผู้นำกลุ่มมีความรับผิดชอบ เสียสละ สมาชิกกลุ่มมีทักษะและความชำนาญในการผลิต (มินระดา โคตรศรีวงศ์ และคณะ, 2558)

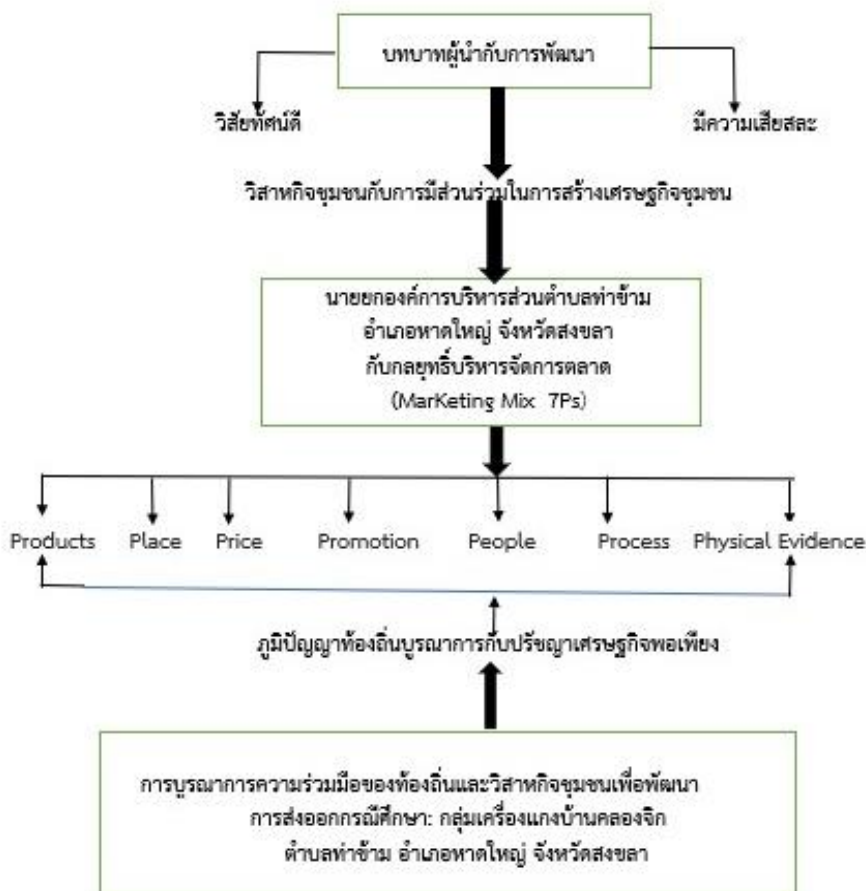
ผู้นำได้นำกลยุทธ์ทางการตลาด (Marketing Mix 7Ps) ทั้ง 7 ด้าน มาพัฒนาสมาชิกกลุ่ม ให้สามารถขับเคลื่อนต่อไปได้ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ยังมีอยู่ผลิตภัณฑ์ (Products) ต้องสร้างจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ทั้งบรรจุภัณฑ์สวยงาม วัตถุดิบปลอดสารพิษ ราคา (Price) ต้องเหมาะสมลูกค้าสามารถซื้อได้ทุกกลุ่ม สถานที่ขายสินค้า (Place) ปรับเปลี่ยนให้ทันสถานการณ์ปัจจุบัน การส่งเสริมการตลาด (Promotion) ด้วยการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ พนักงานขาย (People) สมาชิกในกลุ่มทุกคนคือพนักงานขาย กระบวนการทำงาน (Process) สมาชิกกลุ่มแบ่งหน้าที่กันทำและมีการหมุนเวียนหน้าที่เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม การสร้างคุณภาพของสินค้าและบริการ (Physical Evidence/Presentation) ตัวบรรจุภัณฑ์ออกแบบให้มีรูปลักษณ์สะดุดตา จึงมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิมลสิริ กุญขุนทด และคณะ พบว่าการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความสำเร็จ ผู้นำกลุ่มและสมาชิกมีความรับผิดชอบและมีความเสียสละที่จะทำงานเพื่อส่วนรวมโดยไม่หวังผลตอบแทน สมาชิกในกลุ่มมีทักษะและความชำนาญในการทำงานเป็นอย่างดี อีกทั้งสมาชิกในกลุ่มมีอุดมการณ์และทัศนคติไปในทิศทางเดียวกัน จึงทำให้การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตและพัฒนาการแปรรูปกล้วยตำบลด่านเกิดความเข้มแข็งจนสามารถพึ่งตนเองได้ (วิมลสิริ กุญขุนทด และคณะ, 2563)

การบูรณาการความร่วมมือของท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเครื่องแกงคลองจิกเพื่อพัฒนาการส่งออก ผู้นำชุมชนและสมาชิกกลุ่มเครื่องแกงบ้านคลองจิกได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านการปลูกสมุนไพร เพื่อส่งเสริมผลิตภัณฑ์ให้มีคุณค่ามากขึ้น ไม่มีการใช้สารเคมีในดินปลูก นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการ เน้นการออมการมีบัญชีครัวเรือน ปรับตัวได้กับความเปลี่ยนแปลงและรักษาคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้คงที่ จึงมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทนา อินทนิม ซึ่งค้นพบว่าการนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เพื่อ

เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน จะประกอบด้วยการมีส่วนร่วม การพึ่งตนเอง กระบวนการเรียนรู้ ผู้นำ และเครือข่ายความร่วมมือ (จันทนา อินทนิม, 2561) การบูรณาการความร่วมมือของผู้นำกับวิสาหกิจชุมชนดังกล่าวจึงควรได้รับการพัฒนา เพื่อสร้างเสริมศักยภาพสินค้าไทยสู่มิติใหม่ในการส่งออก

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 โครงสร้างแนวคิด List Model การบูรณาการความร่วมมือของท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชนเพื่อพัฒนาการส่งออกกรณีศึกษา: กลุ่มเครื่องแกงบ้านคลองจิก ตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

การนำผลการศึกษาแนวคิดวิเคราะห์ด้วย List model คณะผู้วิจัยได้ออกแบบ Model โดยมีวัตถุประสงค์ตอบโจทย์ความยั่งยืนและเพื่อนำมาสรุปภาพรวมในการวิจัย สามารถตอบโจทย์สังคมซึ่งปรากฏการณ์ปัญหาบทบาทของผู้นำท้องถิ่นที่ขาดวิสัยทัศน์ที่ดีในการบริหาร

จัดการพัฒนาชุมชน จึงนับว่าเป็นเรื่องยากที่จะขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้เกิดแก่ชุมชนได้ แต่วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเครื่องแกงบ้านคลองจิก มีผู้นำชุมชนนายสินธพ อินทร์ตัน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ที่มีวิสัยทัศน์ดี มีความเสียสละ ตั้งใจทำงาน จริงใจในการพัฒนามองปัญหาในชุมชนได้ทะลุปรุโปร่ง และคนในชุมชนท่าข้ามได้มีส่วนร่วมในการสร้างเศรษฐกิจชุมชนให้เกิดขึ้น เมื่อเกิดวิกฤตการแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ผู้นำชุมชนได้นำกลยุทธ์การบริหารจัดการโดยใช้ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix 7Ps) ทั้ง 7 ด้านมาพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องแกง รวมทั้งส่งเสริมการออมและนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการปลูกสมุนไพรมาบูรณาการกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนจึงมีงานทำอย่างต่อเนื่อง เกิดเครือข่ายสร้างรายได้ เป็นวิสาหกิจที่พึ่งตนเองได้ เป็นการสร้างกิจกรรมให้เกิดในชุมชนโดยอาศัยศักยภาพของท้องถิ่น ดังนั้นบทบาทของผู้นำชุมชนจึงมีส่วนสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาเกิดความยั่งยืน ด้วยการส่งเสริมสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเครื่องแกงบ้านคลองจิก ให้ผลิตภัณฑ์ก้าวไกลเป็นที่ต้องการของตลาดต่างประเทศได้ในอนาคต

สรุป/ข้อเสนอแนะ

กระบวนการวิจัย เรื่อง การบูรณาการความร่วมมือของท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชนเพื่อพัฒนาการส่งออกกรณีศึกษา: กลุ่มเครื่องแกงบ้านคลองจิก ตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา บทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการจัดการวิสาหกิจชุมชน ต้องมีวิสัยทัศน์ดี จริงใจในการพัฒนา ส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างประโยชน์ต่อชุมชน ผู้นำชุมชนมีการนำกลยุทธ์ทางการตลาด (Marketing Mix 7Ps) มาพัฒนาสมาชิกกลุ่มเครื่องแกงสมุนไพรบ้านคลองจิก ให้สามารถขับเคลื่อนต่อไปได้ ด้านผลิตภัณฑ์ (Products) สร้างจุดเด่นที่ความสดสะอาดปลอดสารพิษของวัตถุดิบ ออ้อยในรสชาติไทย ราคา (Price) มีความเหมาะสม สถานที่จัดจำหน่าย (Place) ต้องปรับตามสถานการณ์ปัจจุบันใช้วิธีการขายทางโซเชียล การส่งเสริมการตลาดในตัวผลิตภัณฑ์ (Promotion) ใช้กลุ่มไลน์แนะนำสินค้าและอาศัยความรักเครือข่ายกลุ่มเดิมอุดหนุนสินค้าคนในชุมชน พนักงานขาย (People) สมาชิกในกลุ่มทำงานร่วมกัน กระบวนการทำงาน (Process) แบ่งหน้าที่กันทำอย่างชัดเจน มีการหมุนเวียนหน้าที่เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม การสร้างคุณภาพโดยรวมให้กับภาพลักษณ์ของสินค้าและบริการ (Physical Evidence/Presentation) ตัวบรรจุภัณฑ์ออกแบบให้มีรูปลักษณ์ที่สวยงามสะดุดตา บริการขายด้วยความจริงใจ มีการบูรณาการความร่วมมือของท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชนเพื่อพัฒนาการส่งออก ด้วยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านการปลูกสมุนไพร นำทรัพยากรที่มีอยู่แล้วมาใช้ให้เกิดประโยชน์ บูรณาการด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งความพอประมาณ ทำตามกำลังทุนที่มีความมีเหตุผลไม่ใช้สารเคมี การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีฝึกการออมเป็นนิสัย และมีความรู้คู่คุณธรรมด้วยการศึกษาความรู้เพิ่มเติมเสมอและผลิตสินค้าต้องมีคุณภาพ ดังนั้น

บทบาทของผู้นำกับความร่วมมือของคนในชุมชนจะเป็นตัวหนุนเสริม กลุ่มเครื่องแกงบ้านคลองจิก ตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลาประสบความสำเร็จได้ ข้อเสนอแนะในการวิจัย 1) ข้อเสนอแนะต่อชุมชน ชุมชนควรปลูกสมุนไพรมะเขือเทศเป็นวัตถุดิบอันเป็นองค์ประกอบของเครื่องแกงมากขึ้น ถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องสมุนไพรมะเขือเทศให้คนรุ่นใหม่ได้เห็นความสำคัญของเครื่องแกงไทย 2) ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงาน องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านท่าข้ามควรเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กลุ่มเครื่องแกงบ้านคลองจิกต่อหน่วยงานอื่น ฝึกอบรมวิสาหกิจกลุ่มเครื่องแกงบ้านคลองจิกให้มีความรู้เรื่องการตลาดออนไลน์ การผลิตสื่อเพื่อประชาสัมพันธ์กลุ่ม 3) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ภาครัฐให้การสนับสนุนกลุ่มเครื่องแกงเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในชุมชน ภาคเอกชนร่วมส่งเสริมด้านการเผยแพร่สินค้าโดยเชื่อมโยงกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดสงขลา 4) ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าต่อไป ศึกษาช่องทางการประชาสัมพันธ์ด้วยการอาศัยสื่อภาครัฐหรือภาคเอกชนเข้ามาช่วยเหลือ ศึกษาความสนใจของเยาวชนในท้องถิ่นให้มีการอนุรักษ์และสร้างแรงจูงใจให้คนรุ่นใหม่ให้ความสำคัญวิชาความรู้เครื่องแกงสมุนไพรมะเขือเทศเพื่อจะได้ถ่ายทอดไปยังลูกหลานในอนาคตต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2562). คำอธิบายสรุปสาระสำคัญของพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 และที่แก้ไขเพิ่มเติมตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562. เรียกใช้เมื่อ 27 ตุลาคม 2564 จาก https://www.moac.go.th/law_agri-preview-39199179
- จันทนา อินทนิม. (2561). การจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดจังหวัดสมุทรปราการ. เรียกใช้เมื่อ 5 กรกฎาคม 2563 จาก <http://cms.dru.ac.th/jspui/handle/123456789/1494>
- ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2563). รายงานของยูเอ็น ชี้ผลกระทบจากวิกฤตโควิด - 19 ส่งผลกระทบต่อเป้าหมาย. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2563 จาก <https://www.unicef.org/thailand/thpress-releases/>
- นางกัมมิตัย ไชยกุล. (12 กันยายน 2563). การบริหารงานวิสาหกิจการผลิตเครื่องแกงสมุนไพรมะเขือเทศ. (นางสาววนิดา เหมือนจันทร์, ผู้สัมภาษณ์)
- นายมนูญ สอนเกิด. (2559). เศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจชุมชน. เรียกใช้เมื่อ 27 ตุลาคม 2564 จาก <https://sufficienteconomyweb.wordpress.com>
- นายสินธร อินทรัตน์. (30 กันยายน 2563). การสนับสนุนการจัดการวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มเกษตรวิสาหกิจชุมชนท่าข้าม. (นางสาววนิดา เหมือนจันทร์, ผู้สัมภาษณ์)

- พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร. (2560). 10 คำสอนของพ่อหลวง ร.9 ต้นแบบแรงบันดาลใจคนไทยทั้งประเทศ. เรียกใช้เมื่อ 16 กันยายน 2564 จาก <https://www.sanook.com/campus>
- มินระดา โคตรศรีวงศ์ และคณะ. (2558). การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความสำเร็จ กรณีศึกษา กลุ่มทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิม ตำบลมะบ้า อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดร้อยเอ็ด. เรียกใช้เมื่อ 27 ตุลาคม 2564 จาก <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/84744/67491>
- มูลนิธิสมาอาชีพ. (2561). ตามไปดู 3 วิสาหกิจชุมชนรางวัลต้นแบบปี 60 กับบทบาทในการขยายผลงานสู่ชุมชน. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2563 จาก <https://www.right-livelihoods.org>
- วิมลสิริ ภูขุนทด และคณะ. (2563). การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความสำเร็จ : กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตและพัฒนาการแปรรูปกล้วยตำบลระหาน อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร. เรียกใช้เมื่อ 10 กรกฎาคม 2563 จาก <https://research.kpru.ac.th/research2/pages/filere/1585289173.pdf>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี. เรียกใช้เมื่อ 20 มิถุนายน 2563 จาก <http://nscr.nesdc.go.th> >ยุทธศาสตร์ชาติ
- Horthong, G. (2563). ปูรากฐานธุรกิจด้วย 7Ps พื้นฐานการตลาดที่ทุกธุรกิจ 'บริการ' ต้องรู้! เรียกใช้เมื่อ 27 ตุลาคม 2564 จาก <https://adaddictth.com/knowledge/7Ps-Market>

โปงลาง : การประกวด พลวัต ขับเคลื่อนวัฒนธรรม*

PONG LANG : CONTEST, THE DYNAMICS THAT DRIVE THE CULTURE

บุลกร สมไสย

Bulakorn Somsai

กฤษกร อ่อนละมุล

Krisakorn Onlamul

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham University, Thailand

E-mail: mosza2529@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาประวัติความเป็นมาของการประกวดวงโปงลาง ซึ่งเป็นดนตรีพื้นบ้านอีสานที่มีความนิยมอย่างกว้างขวาง ถือว่าเป็นศิลปวัฒนธรรมแขนงหนึ่งที่สำคัญของภาคอีสาน โดยการประกวดวงโปงลางนี้มีการประกวดมาแล้วมากกว่า 40 ปี โดยผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารการประกวดและสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีพื้นบ้านหลายท่าน ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ได้แก่แบบสำรวจ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และแบบสนทนากลุ่ม ผลการศึกษาพบว่า แต่เดิมวงโปงลางไม่มีการประกวดแต่นิยมเล่นเพื่อสร้างความบันเทิงภายในหมู่บ้าน โดยนายเปลื้อง ฉายรัศมีเป็นผู้พัฒนาและนำโปงลางเข้ามาเล่นในหมู่บ้านซึ่งเป็นการประสมวงในรูปแบบวงโปงลางเป็นครั้งแรกในราว พ.ศ. 2505 ประกอบไปด้วย โปงลาง พิณ แคน โหวด ซออีสาน กลอง ฉิ่ง ฉาบ และเริ่มมีการประกวดครั้งแรกใน พ.ศ. 2518 ที่สถานีวิทยุ 909 กรป. กลาง (กองอำนวยการกลางรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ) จังหวัดสกลนคร ต่อมาใน พ.ศ. 2530 มีการจัดประกวดวงโปงลางในงานกาชาดจังหวัดกาฬสินธุ์ และในปีเดียวกันนี้ มีการประกวดวงโปงลางในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนเป็นครั้งแรก โดยมีการย้ายสนามการประกวดไปตามจังหวัดต่าง ๆ ของภาคอีสาน ต่อมาใน พ.ศ. 2549 มีการประกวดวงโปงลางชิงแชมป์ประเทศไทยเป็นครั้งแรก ซึ่งจัดโดยกรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวกีฬาและนันทนาการ และใน พ.ศ. 2551 มีการจัดการประกวดโปงลางรายการฟ้อนลำแคนคอนเทสต์เป็นครั้งแรก ซึ่งจัดโดยสำนักวัฒนธรรมและคณะศิลปกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่นโดยครั้งแรกได้จัดร่วมกับอีสานทีวี และมีการจัดการประกวดเป็นประจำทุกปีจนถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ: วงโปงลาง, ประวัติความเป็นมา, การประกวด

Abstract

The objectives of this research article was to Study the history of Pong Lang Band Contest, Which is a folk music of Isan that is widely popular. It is considered one of the important branches of art and culture in the Northeast. The Pong Lang band contest has been contested for more than 40 years. The researcher studied from the contest documents and interviews from many folk music experts. The tools used in this research were surveys, observation forms, in - depth interviews. and group chat. The results showed that ; Originally, the Pong Lang orchestra had no contest but played for entertainment in the village by Mr. Plueng Chairasmee, developed and brought Pong Lang to play in the village. This was the first time in the form of Pong Lang orchestra in 1962. which consisted of Pong Lang, Pin, Can, Vote, Isan, drums, cymbals, and cymbals. And started the contest for the first time in 1975 at the radio station 909 Klang (National Security Directorate), Sakon Nakhon Province. Later, in 1987, there was a Pong Lang band contest at the Kalasin Red Cross event. and in the same year There was a contest of Pong Lang orchestra in student arts and crafts for the first time, later in 2006. There was a contest for the first time in Thailand Pong Lang Championship and in 2008, the Pong Lang Contest was held for the first time. organized by the Department of Physical Education The Ministry of Tourism, Sports and Recreation, and in 2008, the Pong Lang Contest was held for the first time. organized by the Bureau of Culture and the Faculty of Fine and Applied Arts, Khon Kaen University, for the first time in collaboration with Isan TV and the contest is held every year until now.

Keywords: Pong Lang Band, The History, The Contest

บทนำ

ดนตรีพื้นบ้านเป็นศิลปะที่แสดงออกถึงการสืบทอดทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของคนไทย ซึ่งการแสดงดนตรีพื้นบ้านของแต่ละภาคจะออกมาในรูปแบบใดนั้น ขึ้นอยู่กับอิทธิพลทางภูมิศาสตร์ สภาพสังคม สิ่งแวดล้อม การประกอบอาชีพ ความจำเป็นทางเศรษฐกิจ และนิสัยของคนในท้องถิ่นนั้น จึงทำให้การแสดงดนตรีพื้นบ้านแตกต่างกันออกไปด้วย ดนตรีพื้นบ้านเกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของชาวบ้าน ในการนำวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประดิษฐ์เป็นเครื่องดนตรีตามความคิดของตน เพื่อความบันเทิง ความสนุกสนาน ผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อยจากการทำงาน ดนตรีพื้นบ้านอีสานเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมพื้นบ้าน

วงโปงลางก็เป็นดนตรีพื้นบ้านที่นำเอาดนตรีที่มีอยู่ในท้องถิ่นภาคอีสานมาเล่นรวมกัน เป็นการริเริ่มพัฒนาการแสดงดนตรีพื้นบ้าน โดยนายเปลื้อง ฉายรัศมี ได้คิดนำเอาโปงลาง มาบรรเลงร่วมกับพิณ แคน กลอง โหวด ไหซอง ฉิ่ง ฉาบ กั๊บแก๊บ จึงได้เกิดวงดนตรีพื้นบ้าน เรียกว่า “วงโปงลาง” (บัวรอง พลศักดิ์, 2542) และได้แพร่หลายเข้ามาในสถานศึกษา มีการประยุกต์ การแสดงดนตรี ประกอบเข้ากับการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้าน จนเป็นที่นิยมอย่างสูง ทั้งในประเทศและต่างประเทศ วงโปงลางได้รับการถ่ายทอดต่อกันมา มีการเรียนการสอน เพื่อการสืบทอดในมหาวิทยาลัยในภาคอีสาน

นายเปลื้อง ฉายรัศมี เป็นผู้หนึ่งที่มีความสนใจที่จะศึกษาและพัฒนาการตีเกราะลอหรือ ขอลอ รวมถึงการทำเกราะหรือขอลอได้ดีที่สุด ใน พ.ศ. 2499 ครูเปลื้อง ฉายรัศมี ได้เพิ่มลูก เกราะลอหรือขอลอ จากเดิม 6 ลูก เป็น 9 ลูก (มี 5 เสียง) โด, เร, มี, ซอล, ลา ปี พ.ศ. 2500 นายเปลื้อง ฉายรัศมี ได้ทำการเปลี่ยนการทำเกราะลอหรือขอลอ จากไม้หมากเลื่อม มาเป็นไม้ มะหาด (ไม้หมากหาด) และเพิ่มลูกโปงลางจาก 9 ลูกเป็น 12 ลูก (มี 5 เสียงเช่นเดิม) และในปี พ.ศ. 2505 นายเปลื้อง ฉายรัศมี ได้เปลี่ยนชื่อเรียกเกราะลอหรือขอลอ มาเป็นโปงลาง ต่อมาในปี พ.ศ. 2516 ครูเปลื้อง ฉายรัศมีได้เพิ่มลูกของโปงลาง จาก 12 ลูกเป็น 13 ลูก โดยได้เพิ่มเสียง ฟา ขึ้นมาอีกเสียงหนึ่ง เป็น 6 เสียง โด, เร, มี, ฟา, ซอล, ลา จนได้รับความนิยมจากชาวบ้าน อีสาน ไปจนถึงประชาชนโดยทั่วไป (วัชร เมธาศุภสวัสดิ์, 2556)

กระทรวงศึกษาธิการ โดยกรมสามัญศึกษา ได้สนับสนุนส่งเสริมให้โรงเรียนมัธยมศึกษา ในสังกัดจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนดนตรีพื้นบ้านให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและ กิจกรรมการเรียนรู้ หลายโรงเรียนได้จัดตั้งวงดนตรีพื้นบ้านประจำโรงเรียนขึ้น (เสกสรรค์ โสด เสียว, 2554)

การพัฒนาสู่ความสำเร็จของวงโปงลางซึ่งต้องมีองค์ประกอบหลายอย่าง รวมถึง การบริหารจัดการวงที่เป็นระบบ แต่ละโรงเรียนมีการเรียนเกี่ยวกับวงดนตรีพื้นบ้านซึ่งจัดตั้ง เป็นชุมนุมดนตรีพื้นบ้าน และแต่ละโรงเรียนมีกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการ สอนหลากหลายวิธี เช่น การรับการถ่ายทอดจากครูประจำชุมนุม วิทยากรท้องถิ่นทางด้าน ดนตรีพื้นบ้าน นโยบายของผู้บริหารบางโรงเรียนก็ได้เน้นในเรื่องการประกวดแข่งขันระดับ ต่าง ๆ (สุกัญญา ทองทิพย์, 2558)

วงโปงลางศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสาน เป็นผลผลิตทางสังคมและวัฒนธรรม ที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน แต่เมื่อถึงเวลาหนึ่งที่มีปัจจัยต่าง ๆ เช่น กระแสวัฒนธรรมจาก ต่างชาติ และความเจริญทางด้านเทคโนโลยีเข้ามามาก ทั้งระบบเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง ความเชื่อ ศาสนา ที่เปลี่ยนแปลงไป จึงส่งผลโดยตรงกับศิลปะการแสดงพื้นบ้าน อีสานเป็นอย่างยิ่ง เพราะวงโปงลาง ศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสานจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมี การปรับเปลี่ยนรูปแบบการแสดง และการนำเสนอที่ทันสมัยทันกับยุคปัจจุบันเพื่อความนิยม ขึ้นชอบ และความอยู่รอดทางวัฒนธรรม ซึ่งหากไม่มีการอนุรักษ์ หรือทำข้อตกลงที่เป็นรูปแบบ

ที่ชัดเจนไว้ การแสดงทางวัฒนธรรมเหล่านี้ก็จะไม่สามารถคงทนอยู่ได้ (วิญญู ผิวิรัตน์, 2558) ซึ่งการประกวดก็เป็นแนวทางหนึ่งในการอนุรักษ์วงดนตรีพื้นบ้านอีสานวงโปงลาง

ในการประกวดวงดนตรีพื้นบ้านอีสานวงโปงลาง มีการประกวดครั้งแรกที่สถานีวิทย์ 909 จังหวัดสกลนคร ในปี พ.ศ. 2518 ในตอนนั้นเรียกว่าการประกวดวงดนตรีพื้นบ้าน (ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์, 2563) รายการประกวดที่สำคัญมีหลายรายการ ได้แก่ การประกวดวงดนตรีพื้นบ้านอีสานวงโปงลางชิงชนะเลิศแห่งประเทศไทย จัดโดยกรมพลศึกษา การประกวดวงดนตรีพื้นบ้านวงโปงลาง ฟ้อนลำแคนคอนเทสต์ จัดโดยมหาวิทยาลัยขอนแก่น การประกวดงานศิลปหัตถกรรมนักเรียน และอีกหลายสนามการประกวดในภาคอีสาน การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ประวัติของการประกวดวงโปงลาง เพื่ออนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมการแสดงพื้นบ้าน โดยมุ่งเน้นให้เยาวชนมีความรักในการแสดงพื้นบ้าน เพื่อสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นรากฐานของวัฒนธรรม การประกวดวงดนตรีพื้นบ้านอีสานเป็นกิจกรรมของชุมชนโดยเฉพาะตามประเพณี ฮีตสิบสองคองสิบสี่จะมีการประกวด และการประกวดแต่ละครั้งก็จะมีเรื่องเกี่ยวกับประเพณีอันดีงามของชาวอีสาน โดยให้กรรมการกำหนดการแสดงขึ้นมาให้ ในการแข่งขันแต่ละปีจะไม่ซ้ำกัน จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงทุกครั้งเพื่อเป็นเกณฑ์การแข่งขัน เช่น ปี พ.ศ. 2561 การประกวดวงโปงลางฟ้อนลำแคนคอนเทสต์ กรรมการได้กำหนดการแสดงให้เนื้อร้อง ทำนองเป็นทำนองสาละวัน ในปี พ.ศ. 2562 กำหนดให้เป็นมหรหรรมลำผญา โดยการแสดงที่กำหนดให้ จะต้องเป็นการลำผญาประกอบดนตรีพื้นบ้านอีสานโปงลาง ในการประกวดแต่ละครั้งจะต้องมีการแต่งเนื้อร้องใหม่ เพื่อให้เข้ากับหัวข้อที่คณะกรรมการตั้งขึ้นมา รูปแบบการแสดงก็เปลี่ยนให้เข้ากับชุดการแสดง ในการตัดสินก็มีหลักเกณฑ์ตามที่คณะกรรมการกำหนดเอาไว้ ผู้ชนะจะได้ถ้วยรางวัลพระราชทานและเงินรางวัลตามที่กำหนดเอาไว้ แต่ละสนามการประกวดวงดนตรีพื้นบ้านอีสานก็จะคล้ายคลึงกันแต่จะแตกต่างกันเฉพาะหัวข้อการแสดงในการประกวดดนตรีพื้นบ้านอีสานวงโปงลาง

ปัญหาที่พบในการประกวดวงโปงลาง คือ กติกาการแข่งขันในแต่ละสนามยังมีการปรับเปลี่ยนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในแต่ละปีก็จำพบปัญหาในการแข่งขันที่แตกต่างกัน เช่นปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดอายุผู้สมัครเข้าแข่งขัน ความชัดเจนในการตัดสิน ความยุติธรรมในการตัดสิน ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาได้รับการแก้ไขจากคณะกรรมการผู้ตัดสินและคณะกรรมการผู้จัดงานให้ผ่านพ้นไปได้ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันซึ่งเป็นที่น่าสนใจว่าคณะกรรมการและผู้จัดงานมีวิธีการในการแก้ปัญหาอย่างไร ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาประวัติพัฒนาการของการประกวดวงโปงลางจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษาในครั้งนี้ จะทำให้ทราบถึงประวัติความเป็นมาของการประกวดวงโปงลางในแต่ละยุคสมัย จากอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยคาดหวังว่าผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์แก่คนรุ่นหลังต่อไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับการประกวดดนตรีพื้นบ้าน

อีสานวงโปงลาง และเพื่อเป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอีสานวงโปงลาง ให้แก่คนรุ่น
หลังหันมาสนใจและสืบทอดวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอีสานสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของการประกวดวงโปงลาง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ หรือ Qualitative Research เป็นการวิจัยที่ “ต้องการค้นคว้าความจริงจากสภาพเหตุการณ์สภาพแวดล้อมตามความจริง ซึ่งหัวใจหลักคือการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์สภาพแวดล้อมเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ (Insight) จากภาพรวมที่มาจากหลากหลายมิติหรือมุมมอง

2. ในด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทำการเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง โดยเลือกจาก

2.1 คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ทำการตัดสินใจและจัดการประกวดวงโปงลาง ใน 3 สนาม ที่เป็นขอบเขตของการวิจัย คือ 1) เวทีการประกวดวงโปงลางซึ่งถวญพระราชทาน สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง จัดโดยกรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการ 2) การประกวดวงโปงลางศิลปหัตถกรรมนักเรียน จัดโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) การประกวดวงโปงลางพ็อนลำแคนคอนเทสต์ จัดโดยสำนักวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยผู้ให้ข้อมูลจะต้องเคยเป็นกรรมการผู้ตัดสิน หรือผู้จัดการประกวดอย่างน้อย 1 ใน 3 สนาม ได้แก่

1. ศ.ดร. เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี
2. ผศ.ดร. เจริญชัย ชนไพโรจน์
3. อาจารย์ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์
4. ดร. พูลทองใจ ชั่งรัมย์
5. ผศ.ดร. ทินกร อัดตไพบูลย์
6. ดร. พรสวรรค์ พรตอณก่อ
7. ดร. โสโชค สุโนนตาด
8. อาจารย์ธงชัย คำโสภา
9. ผศ.ดร. หิรัญ จักรเสน
10. ดร.วรศักดิ์ วรยศ

2.2 ผู้ทำวงเข้าประกวด โดยเป็นผู้ที่เคยทำวงเข้าประกวดอย่างน้อย 1 ใน 3 สนาม ที่เป็นขอบเขตของการวิจัยได้แก่

1. ดร.วิญญู ฌิวิรัตน์ วงโปงลางตำนานไหม
2. อาจารย์ฉวีวรรณ พลธรรม วงโปงลางออนซอนอีสาน

3. อาจารย์ทศพร พลธรรม วงโป่งลางออนซอนอีสาน

4. อาจารย์เจษฎา ฉายถวิล วงโป่งลางกาฬสินธุ์พิทยาสรรค์

5. อาจารย์ดนุพล เขตคาม วงโป่งลางฮักอีสาน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัย ใช้เครื่องมือในการวิจัยได้แก่

3.1 แบบสำรวจ ใช้ในการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับประวัติการประกวดวงโป่งลางในประเด็นต่าง ๆ เช่น เวทีการประกวดวงโป่งลาง ผู้ที่เป็นคณะกรรมการตัดสิน ผู้จัดการประกวดวงโป่งลาง เป็นต้น

3.2 แบบสัมภาษณ์ ใช้สัมภาษณ์ข้อมูลในประเด็นสำคัญเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของการประกวดวงโป่งลาง

3.3 แบบสนทนากลุ่ม ใช้ในการสนทนาประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของการประกวดวงโป่งลาง และแนวทางการพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโป่งลางเป็นต้น โดยผู้วิจัยได้ทำการสร้างเครื่องมือในการวิจัย โดย ตั้งคำถามในการวิจัย ตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย ซึ่งเครื่องมือในการวิจัยเหล่านี้ได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่

1. ศ.ดร. เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี

2. ผศ. ดร.เจริญชัย ชนไฟโรจน์

3. อาจารย์ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์

4. ผศ.ดร. สยาม จวงประโคน

5. ผศ.ดร. หิรัญ จักรเสน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการลงเก็บข้อมูลภาคสนาม เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยทำการศึกษาโดยแบ่งเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้แก่

4.1 องค์ความรู้เกี่ยวกับวงดนตรีพื้นบ้านอีสานวงโป่งลาง

4.2 องค์ความรู้เกี่ยวกับการประกวดวงดนตรีพื้นบ้านอีสานวงโป่งลาง

4.3 ทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

4.3.1 ทฤษฎีการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์

4.3.2 ทฤษฎีสุนทรียภาพเชิงพรรณนา

4.3.3 ทฤษฎีศิลปะวิเคราะห์

4.3.4 ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม

4.3.5 ทฤษฎีมานุษยวิทยาการดนตรี

4.4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยการสำรวจ สัมภาษณ์ สังเกต และการสนทนากลุ่ม ตามความมุ่งหมายของการวิจัย โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่าง ตุลาคม 2561 - ตุลาคม 2563

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปตามความมุ่งหมายของการวิจัยดังนี้

ผู้วิจัยศึกษาประวัติการประกวดวงโปงลาง โดยศึกษาจากเอกสารสำคัญ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิธีเฝ้าการประกวด รวมถึงข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการประกวดวงโปงลาง โดยผู้วิจัยมีวิธีการในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

5.1 ทำการวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล (Constant Comparison) เพื่อให้ทราบถึงความสัมพันธ์ เกี่ยวข้องกันในแต่ละปรากฏการณ์

5.2 ทำการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยตีความสร้างข้อสรุปจากรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่มองเห็น ซึ่งประกอบด้วยปรากฏการณ์หลาย ๆ เหตุการณ์ โดยผู้วิจัยทำการตรวจสอบตีความสรุปถ้อยยืนยันแน่ชัดในแต่ละเหตุการณ์ เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปใหญ่ ที่เป็นความมุ่งหมายของการวิจัย

ผลการวิจัย

ความเป็นมาของประวัติการประกวดวงโปงลาง มีความเป็นมาที่ปรากฏหลักฐาน เอกสารและจากคำบอกเล่าต่อกันมา พบว่า การประกวดวงโปงลางเกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2518 ที่สถานีวิทย์ 909 จังหวัดสกลนคร ตามคำบอกเล่าของ นายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดงซึ่งได้กล่าวว่าการประกวดโปงลางในตอนนั้นยังไม่มีรูปแบบและเกณฑ์การแข่งขัน โดยวงที่ส่งเข้าประกวดแรก ๆ มีวงโหวตเสียงทอง อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด หนุ่มมะพร้าวหัวสาวดอกคูณ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ วงดงสวรรค์ สันติสุข จังหวัดอุดรธานี วงศศิธร อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งจะมีการประกวดกันในวันเสาร์และวันอาทิตย์ช่วงระหว่างดำนานถึงฤดูเกี่ยวข้าว ในการประกวดสมัยนั้นมีการให้คะแนนในภาพรวมว่าวงใดเล่นดนตรีและการแสดงได้ดีกว่า ก็จะเป็นวงชนะเลิศ (ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์, 2563) ต่อมาการประกวดวงโปงลางมีขึ้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยท่านผู้ว่าราชการจังหวัดในสมัยนั้น โดยให้แต่ละอำเภอส่งวงโปงลางเข้าประกวดที่จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยยังไม่มีการส่งวงโปงลางจากจังหวัดอื่นเข้าร่วมประกวด สรุปความเป็นมาประวัติการประกวดวงโปงลาง ดังนี้

พ.ศ. 2518 มีการจัดการประกวดที่สถานีวิทย์ 909 จังหวัดสกลนคร ซึ่งยังไม่มีเกณฑ์การประกวด และไม่มีการแยกคะแนนเป็นแต่ละด้าน จะตัดสินกันในการภาพรวมวงใดทำการแสดงได้ดีวงนั้นเป็นวงชนะเลิศ

พ.ศ. 2530 มีการจัดประกวดวงโปงลางที่จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีการกำหนดเกณฑ์การประกวดและแยกการให้คะแนนเป็นแต่ละด้าน ได้แก่ 1) คะแนนด้านดนตรี 2) คะแนนด้านการแสดง 3) คะแนนด้านการขับร้องโดยมีการให้คะแนนที่มีสัดส่วนเท่า ๆ กัน

พ.ศ. 2532 สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้ากรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ได้ทรง
โปรดเกล้าฯ วิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2532 จังหวัดกาฬสินธุ์จึงได้
กำหนดให้วันที่ 26 กุมภาพันธ์ ของทุกปี เป็นวันมหกรรมการประกวดโปงลางจังหวัดกาฬสินธุ์
ประวัติ สนามการประกวดวงโปงลางที่สำคัญ

พ.ศ. 2530 มีการประกวดวงโปงลางในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนเป็นครั้งแรก

พ.ศ. 2549 มีการจัดประกวดวงโปงลางชิงแชมป์ประเทศไทย เป็นครั้งแรก ที่สนาม
กีฬาแห่งชาติ สนามศุภชลาศัย กรุงเทพฯ ซึ่งในด้านเกณฑ์การให้คะแนน มีการแบ่งเกณฑ์
การให้คะแนนออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านดนตรี 50 คะแนน 2) ด้านการแสดง 30 คะแนน
3) ด้านการขับร้อง 20 คะแนน

พ.ศ. 2551 มีการจัดการประกวดวงโปงลางฟ้อนลำแคนคอนเทสต์ เป็นครั้งแรก
ที่มหาวิทยาลัยขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น และได้มีการแบ่งเกณฑ์การให้คะแนน ออกเป็น
3 ด้าน ได้แก่ 1) คะแนนด้านดนตรี 40 คะแนน 2) คะแนนด้านการแสดง 40 คะแนน 3) ด้าน
การขับร้อง 20 คะแนน

ตารางที่ 1 พัฒนาการในการประกวดวงโปงลาง

ก่อนมีการประกวด	
ปี พ.ศ.	เหตุการณ์
พ.ศ. 2514	เดิมโปงลางไม่มีการประกวด จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นจังหวัดที่มีวงโปงลาง ในงานประจำปีก็มี งานกาชาดทางจังหวัด ให้แต่ละอำเภอนำศิลปวัฒนธรรมของตนมาแสดง ผลงาน ซึ่งแต่ ก่อนไม่มีรูปแบบแต่ก็เป็นวงโปงลาง รูปแบบการแสดงไม่ได้กำหนด จะแสดงแบบไหนก็ได้ วงที่มาโชว์ในตอนนั้นได้แก่ วงหนองสอ วง ส.ศศิธร วง ส.ประดิษฐ์ศิลป์ วงหนุ่มมะพร้าว หัวสาวดอกคูณ มาทำการแสดง
เริ่มมีการประกวด	
ปี พ.ศ.	เหตุการณ์
พ.ศ. 2518	เริ่มมีการประกวดขึ้นครั้งแรกที่สถานีวิทยุ 909 กองอำนวยการกลางรักษาความปลอดภัย แห่งชาติ จังหวัดสกลนคร เป็นการประกวด จากช่วงด้านถึงเกี่ยวข้าว ในวันเสาร์ วันอาทิตย์ เพราะวงโปงลางได้แพร่กระจายมีวงโปงลางในหลายจังหวัด ที่มาประกวด
พ.ศ. 2520	จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นครั้งแรกมีการประกวดวงโปงลาง มีการให้รางวัลและมีหน่วยงานต่าง ๆ ของทางราชการเข้าร่วม ได้แก่กรมชลประทาน เกษตรอำเภอ โดยมีโรงเรียนส่งเข้า ประกวดด้วย ก็เลยเกิดปัญหาจึงได้มาประชุมกัน มีการแยกประเภท การประกวดเป็น 3 ระดับ มีระดับประชาชน ระดับมัธยมศึกษา ระดับประถมศึกษา เพื่อไม่ให้เกิดปัญหา ทะเลาะเบาะแว้งกัน จึงมีการแบ่งเกณฑ์กันดังกล่าว
รายการประกวดวงโปงลางที่สำคัญในปัจจุบัน	
ปี พ.ศ.	เหตุการณ์
พ.ศ. 2530	การประกวดวงโปงลางเริ่มมีชื่อแพร่กระจายไปตามจังหวัดต่าง ๆ พอถึงจุดนี้เกณฑ์ก็เริ่ม เปลี่ยนออกไปแต่ละจังหวัดก็ตั้งเกณฑ์ขึ้นมาใหม่ซึ่งแตกต่างกัน มีเกณฑ์การประกวดวง โปงลางที่แตกต่างกันเป็นเกณฑ์ของแต่ละจังหวัด และเริ่มมีการประกวดวงโปงลางในงาน ศิลปหัตถกรรมนักเรียน เป็นครั้งแรก

พ.ศ. 2531 - 2564	งานศิลปหัตถกรรมนักเรียนมีการประกวดวงโปงลาง จนถึงปัจจุบัน
พ.ศ. 2549	เริ่มประกวดวงโปงลางชิงแชมป์ประเทศไทยเป็นครั้งแรก ณ สนามกีฬาแห่งชาติ กรุงเทพฯ จัดโดยกรมพลศึกษา ซึ่งด้วยพระราชทานของสมเด็จพระพันปีหลวงพระนางเจ้าสิริกิติ์ พร้อมเงินรางวัล 50,000 บาท และต่อมาภายหลังได้มีการเพิ่มรางวัลเป็น 100,000 บาท สำหรับวงที่ชนะเลิศ
พ.ศ. 2561	เริ่มมีการย้ายสนามการประกวดวงโปงลางชิงแชมป์ประเทศไทยมาจัดที่ภาคอีสาน โดยเริ่มที่จังหวัดขอนแก่น และ จังหวัดมหาสารคาม
พ.ศ. 2562	มีการจัดประกวดวงโปงลางชิงแชมป์ประเทศไทยขึ้นมาใหม่ โดยชื่อว่าการประกวดวงโปงลางชิงแชมป์ประเทศไทยครั้งที่ 1 และวงชนะเลิศจะได้รับถ้วยรางวัลจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 10 ส่วนการประกวดวงโปงลางชิงแชมป์ประเทศไทยสนามเดิมให้ชื่อว่าการประกวดวงโปงลางชิงถ้วยพระราชทาน สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง
พ.ศ. 2551	เริ่มมีการประกวดวงโปงลางรายการฟ้อนลำแคนคอนเทสต์ เป็นครั้งแรก จัดโดยมหาวิทยาลัยขอนแก่นร่วมกับอีสานทีวี โดยรางวัลชนะเลิศจะได้รับถ้วยของพระกนิษฐาธิราชเจ้ากรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
พ.ศ. 2555	มีการเปลี่ยนเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง เปลี่ยนเป็นมหกรรมกรรมต่าง ๆ ในปี พ.ศ. 2555 ประกวดในรูปแบบมหกรรม ลำเพลิน
พ.ศ. 2556	รายการฟ้อนลำแคน มหกรรมลำดังห้วย
พ.ศ. 2557	รายการฟ้อนลำแคน มหกรรมลำผู้ไท
พ.ศ. 2558	รายการฟ้อนลำแคน มหกรรมลำเดี่ยว
พ.ศ. 2559	ไม่มีการประกวดวงโปงลางฟ้อนลำแคนคอนเทสต์ เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 สวรรคต
พ.ศ. 2560	รายการฟ้อนลำแคน มหกรรมลำพัน

อภิปรายผล

จากการลงภาคสนามและการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยพบว่า ในยุคแรกวงโปงลางยังไม่มีมีการประกวด ในปี 2514 มีการนำวงโปงลางแต่ละอำเภอของจังหวัดกาฬสินธุ์มาแสดงที่จังหวัด แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์การประกวดที่ตายตัว แต่ละวงจึงมีการแสดงที่แตกต่างกัน เช่น บางวงทำการแสดงเป็นแบบหมอลำหมู่ ประกอบกับวงโปงลาง ในแต่ละวงมีเครื่องดนตรีที่เป็นองค์ประกอบของวงที่แตกต่างกัน แต่มีโปงลางเป็นเครื่องดนตรีหลัก เนื่องจากในแต่ละท้องถิ่นมีนักดนตรีที่มีความชำนาญในเครื่องดนตรีที่แตกต่างกัน

การประกวดวงโปงลางเริ่มขึ้นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2518 ที่สถานีวิทยุ 909 จังหวัดสกลนคร การประกวดในครั้งนั้นมีการให้คะแนนในภาพรวมไม่มีการแบ่งแยกคะแนนออกเป็นด้าน ผู้วิจัยเห็นว่า การให้คะแนนในภาพรวมนั้นยังมีความละเอียดไม่เพียงพอในการตัดสินยังควรที่จะต้องมีการกำหนดสัดส่วนของคะแนนเพิ่มเติมโดยกำหนดคะแนนออกเป็นด้าน ได้แก่ 1) คะแนนด้านดนตรี 2) คะแนนด้านการแสดง 3) คะแนนด้านการขับร้อง ซึ่งการตัดสินการประกวดวงโปงลางโดยความยุติธรรมนั้นจะเป็นการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสานได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังมีการศึกษาเรื่อง การส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้านไทย

ของ พัทยา สายหู กล่าวว่า การส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้านไม่ใช่แต่การมองคุณสมบัติเสมือนวัตถุสิ่งของ แต่ต้องคำนึงถึงบุคคลภายในวัฒนธรรมที่เป็นเจ้าของสมบัตินั้นเอง (พัทยา สายหู, 2531) จากการประกวดวงโปงลางที่จังหวัดสกลนคร ในปี 2518 เป็นครั้งแรกนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า การประกวดวงโปงลางในครั้งแรกนั้นทำให้เกิดความนิยมและเกิดการแพร่กระจายไปยังจังหวัดต่าง ๆ ตามที่มีในทฤษฎีการแพร่กระจายของ ฟรานซ์ โบแอส (Franz Boass) (งามพิศ สัตย์สงวน, 2542) ซึ่งกล่าวไว้ว่า “การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมเป็นกระบวนการที่มีลักษณะสำคัญจากวัฒนธรรมหนึ่งแพร่กระจายไปสู่อีวัฒนธรรมหนึ่ง โดยปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมใหม่” นอกจากนั้นยังเป็นผู้สนับสนุนให้เกิดแนวความคิดเชื่อว่า “วัฒนธรรมสามารถวัดได้โดยวัฒนธรรมที่แตกต่างกันมาเปรียบเทียบกันและพิจารณาคุณลักษณะที่สูงกว่าหรือด้อยกว่าของแต่ละวัฒนธรรมแต่ยังคงเชื่อว่าวัฒนธรรมนั้นไม่มีวัฒนธรรมใดที่ดีกว่าและเลวกว่ากัน” (ทรงคุณ จันทจร, 2553)

ใน พ.ศ. 2530 จังหวัดกาฬสินธุ์มีการจัดการประกวดวงโปงลางเป็นครั้งแรกในงานกาชาดประจำจังหวัด มีการประกวดและให้รางวัล ผู้วิจัยเห็นว่า การให้รางวัลในการประกวดเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดแรงจูงใจสำหรับผู้ท่างเข้าประกวด ใน พ.ศ. 2532 สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้าได้ทรงโปงลางที่วิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ ในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2532 ต่อมาจังหวัดกาฬสินธุ์จึงกำหนดให้วันที่ 26 กุมภาพันธ์ ของทุกปีเป็นวันมหกรรมการประกวดโปงลาง ต่อมาการประกวดโปงลางได้แพร่กระจายไปสู่จังหวัดอื่น ทำให้การประกวดวงโปงลางได้รับความนิยมมากขึ้น เช่น งานประกวดวงโปงลางในงานไหม จังหวัดขอนแก่น ฯลฯ การประกวดวงโปงลางได้รับความนิยมสูงสุดเมื่อสนามการประกวดที่สำคัญได้มีถ้วยพระราชทานของเชื้อพระวงศ์ให้กับรางวัลชนะเลิศ เช่น การประกวดวงโปงลางชิงแชมป์ประเทศไทย ซึ่งจัดโดยกรมพลศึกษา ผู้ชนะเลิศจะได้รับถ้วยพระราชทานของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถพระบรมราชชนนีพันปีหลวง ซึ่งมีการจัดประกวดครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2549 ที่สนามกีฬาแห่งชาติ สนามศุภชลาศัย กรุงเทพฯ สนามการประกวดฟ้อนลำแคนคอนเทสต์ จัดโดยสำนักวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยขอนแก่น รางวัลชนะเลิศจะได้รับถ้วยของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้ากรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พร้อมรางวัลเงินสด

ประวัติการประกวดวงโปงลางสามารถสืบค้นได้จากผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีพื้นบ้านที่มีการบันทึกไว้หรือจำได้ ซึ่งบางท่านมีอายุมากแล้วประสบมาด้วยตนเอง ผู้วิจัยเห็นว่า การสืบค้นประวัติการประกวดวงโปงลางทำให้เข้าใจถึง กิจกรรมที่มีมาในอดีต ซึ่งทำให้เข้าใจถึงที่มาของวัฒนธรรมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังมีการศึกษาเรื่องมานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรมของ นิยพรรณ วรรณศิริ กล่าวว่า การศึกษาวัฒนธรรมโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นการมองปัญหาย้อนหลังเกี่ยวกับกาลเวลาอย่างยากที่จะหลีกเลี่ยงได้ การที่จะเข้าใจเหตุการณ์ในปัจจุบันนั้น จำเป็นต้องสืบสาวเหตุการณ์ย้อนหลัง ยิ่งสืบย้อนหลังได้ในระยะเวลาไกลจากปัจจุบันได้มากเท่าไรยิ่งเข้าใจปัจจุบันได้มากเพียงนั้น (นิยพรรณ วรรณศิริ, 2550)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การประกวดวงโปงลางมีขึ้นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2518 ที่สถานีวิทย์ 909 จังหวัดสกลนคร ซึ่งยังไม่มีเกณฑ์การประกวด โดยมีการให้คะแนนในภาพรวม วงไหนทำการแสดงได้ดี หรือถูกใจผู้ชมมากที่สุดดวงนั้นเป็นวงชนะเลิศ ต่อมาใน พ.ศ. 2530 มีการจัดประกวดวงโปงลางที่จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีการสร้างเกณฑ์การประกวดขึ้นมาใหม่ โดยแบ่งเกณฑ์การให้คะแนนออกเป็น 3 ด้านได้แก่ 1) คะแนนด้านดนตรี 2) คะแนนด้านการแสดง 3) คะแนนด้านการขับร้อง โดยในแต่ละด้านมีการแบ่งคะแนนที่ใกล้เคียงกัน ใน พ.ศ. 2530 มีการประกวดวงโปงลางในงานศิลปะหัตถกรรมเป็นครั้งแรกต่อมาในปี 2549 มีการประกวดวงโปงลางชิงแชมป์ประเทศไทยเป็นครั้งแรก ซึ่งจัดโดยกรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ ที่สนามศุภชลาศัย กรุงเทพมหานคร โดยมีการแบ่งเกณฑ์การให้คะแนนออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านดนตรี 50 คะแนน 2) ด้านการแสดง 30 คะแนน และ 3) ด้านการขับร้อง 20 คะแนน และใน พ.ศ. 2551 มีการจัดการประกวดฟ้อนลำแคนคอนเทสต์ขึ้นเป็นครั้งแรก จัดโดยสำนักวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น ร่วมกับอีสานทีวี ซึ่งต่อมาได้มีการปรับเปลี่ยนกติกาการประกวด ใน พ.ศ. 2555 โดยเริ่มกำหนดกติกาการประกวดในรูปแบบมหกรรม ซึ่งมีการนำเอารูปแบบของ ทำนองลำ ต่าง ๆ ของภาคอีสาน มาเป็นโจทย์ในการประกวด เช่น มหกรรมลำเพลิน มหกรรมลำตังหวาย มหกรรมลำผู้ไทย และมหกรรมลำสาละวัน เป็นต้น ผลการศึกษาเรื่องโปงลาง : การประกวด พลวัต ขับเคลื่อนวัฒนธรรม จากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารและการรวบรวมข้อมูลภาคสนามนี้ สามารถนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับวงโปงลางได้ และสามารถเป็นฐานข้อมูลสำหรับการศึกษาวิจัยในประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องกันต่อไปได้ และผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่ 1) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการประกวดเดี่ยวแคน 2) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการสร้างสรรค์ลายเพลงในการประกวดวงโปงลาง 3) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเทคนิคการบรรเลงเครื่องดนตรีพื้นบ้านปี่ผู้ไท 4) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการอนุรักษ์ สร้างสรรค์ และพัฒนาดนตรีไทดำ กรณีศึกษาบ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย 5) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประกวดเดี่ยวโหวดในงานบุญผะเหวดร้อยเอ็ด

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เรียบเรียงจากงานวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง” ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีพื้นบ้าน ผู้ทำวงโปงลางเข้าประกวดที่ให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- งามพิศ สัตย์สงวน. (2542). การวิจัยทางมานุษยวิทยา. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทรงคุณ จันทกร. (2553). ทฤษฎีวัฒนธรรมและสังคม. มหาสารคาม: สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสานมหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์. (25 ตุลาคม 2563). ประวัติความเป็นมาของการประกวดวงโปงลาง. (นายบุลการ สมไสย, ผู้สัมภาษณ์)
- นิตยพรณ วรณศิริ. (2550). มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บัวรอง พลศักดิ์. (2542). กระบวนการสืบสานดนตรีโปงลางในจังหวัดกาฬสินธุ์. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พัทธยา สายหู. (2531). การส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้านไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- วัชร เมธาศุภสวัสดิ์. (2556). ประวัติ พัฒนาการ และรูปแบบการแสดงของวงโปงลางวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์. ใน สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการดนตรีและนาฏศิลป์. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วิญญู ฉวีรัตน์. (2558). วงโปงลาง : การสร้างมาตรฐานศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุกัญญา ทองทิพย์. (2558). แนวทางการพัฒนาสู่ความสำเร็จของวงโปงลางระดับมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน วิทยานิพนธ์ดุริยางคศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เสกสรรค์ โสดีเสียว. (2554). กระบวนการสืบทอด และพัฒนางดนตรีพื้นบ้านอีสานของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดขอนแก่น. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

การสอนกลวิธีการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจสำหรับนักศึกษา ระดับปริญญาตรี*

TEACHING STRATEGIES FOR ENGLISH LISTENING COMPREHENSION FOR UNDERGRADUATE STUDENTS

จิษณา ศรัทธารัตน์ธนา

Thisana Satharatthana

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ เชียงราย

Rajamangala University of Technology Lanna Chiangrai, Thailand

E-mail: koonthisana@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษากลวิธีการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักศึกษา 2) เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการสอนกลวิธีการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการสอนกลวิธีการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ดำเนินการวิจัยแบบผสมผสาน โดยมีการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณร่วมกับข้อมูลเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย ในรายวิชา ภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 2 กลุ่มเรียนจาก 7 กลุ่มเรียน ทั้งหมด 60 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในงานวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กลวิธีการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ แบบทดสอบการฟังก่อนและหลังการสอนกลวิธีการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ และแบบวัดความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการสอนกลวิธีการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่า t และการวิเคราะห์เนื้อหาจากบทสัมภาษณ์การใช้กลวิธีการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักศึกษา ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษามีกลวิธีการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยสรุปจำนวน 4 กลวิธี ได้แก่ การดูจากสื่อเทคโนโลยี การฟังจากสื่อเทคโนโลยี การใช้แอปพลิเคชัน และการใช้ประสบการณ์เดิม ทั้งนี้ นักศึกษามีกลวิธีการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจเหมือนกันคือ การใช้ความรู้เดิม สำหรับผลของการสอนกลวิธีการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีผลคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความพึงพอใจต่อการสอนกลวิธีการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจในระดับมากที่สุด

* Received 10 August 2021; Revised 12 April 2022; Accepted 17 April 2022

คำสำคัญ: กลวิธีการฟังเพื่อความเข้าใจ, การฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ, นักศึกษาระดับปริญญาตรี

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study the English listening comprehension learning strategies of undergraduate students, 2) examine the effect of teaching strategies on English listening comprehension, 3) explore the undergraduate students' satisfaction regarding teaching strategies for English listening comprehension. A mixed-methods research design was used for both qualitative and quantitative data collection. A sample of 60 students in 2 groups of 7 groups of the first-year students who enrolled in an English for Life Skills course in the second semester of year 2020 at Rajamangala University of Technology Lanna Chiangrai. The research instruments used for data collection were the English listening comprehension interview form, the English listening comprehension tests (pre-test and post-test), and the survey form measuring undergraduate students' satisfaction toward the English listening comprehension teaching strategies used. The quantitative data analysis encompassed percentage, mean, standard deviation, t-test, and content analysis of interview data. The results of the study revealed that there were 4 strategies used by the undergraduate students including watching through digital media, listening through social media, using applications, and using their existing experience. The strategy used by all of the students was their existing experience. After English listening comprehension teaching strategies had been applied, it was found that the students' post-test scores were higher than their pre-test's with a statistical significance at the 0.05 level and their satisfaction toward the teaching strategies was also found at the highest level.

Keywords: Listening Strategies, English Listening Comprehension, Undergraduate Students

บทนำ

แนวคิดทฤษฎีการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศ (English as a Second Language or English as a Foreign Language) ทั่วโลกในปัจจุบัน ให้ความสำคัญเกี่ยวกับสมรรถนะทางการสื่อสาร (Communicative Competency) ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่

เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยผู้สอนควรจัดให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการใช้ภาษาให้มากที่สุด โดยเริ่มจากการสอนทักษะการฟัง ตามด้วยการพูด การอ่าน และการเขียน สอดคล้องกับการศึกษาแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ภาษาของนักวิชาการด้านภาษาหลาย ๆ ท่าน ที่กล่าวว่า ทักษะการฟังเป็นทักษะที่เกิดขึ้นก่อน ทักษะการพูด หากไม่มีทักษะการฟังบุคคลจะไม่สามารถพัฒนาทักษะการพูดได้ (Doff, A., 2001) และการฟังเป็นทักษะเบื้องต้นของการพูด เป็นขั้นแรกสุดของการพัฒนาการทางภาษาของผู้เรียนในการเรียนภาษาแม่และภาษาอื่น ๆ (Nation, I. S. P. & Newton, J., 2009) นอกจากนั้น การฟังเป็นทักษะที่ใช้มากที่สุดถึงร้อยละ 45 ในขณะที่มีการพูดใช้ร้อยละ 30 การอ่านร้อยละ 16 และการเขียนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ 9 (Hedge, T., 2000) กล่าวโดยสรุปได้ว่าทักษะการฟังถือว่าเป็นทักษะแรกๆ ที่ผู้เรียนควรเรียนรู้และควรให้ความสำคัญในการเริ่มเรียนภาษาในเบื้องต้น

อย่างไรก็ตามผู้เรียนภาษาอังกฤษในประเทศไทยกลับมีความสามารถทางทักษะการฟังต่ำ ดังที่งานวิจัยที่ได้ศึกษาความสามารถด้านการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 จำนวน 274 คน ในสถาบันพลศึกษาในเขตภาคกลาง พบว่า นักศึกษามีความสามารถด้านการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจอยู่ในระดับไม่ผ่านเกณฑ์ เมื่อเทียบกับเกณฑ์ของกระทรวงศึกษาธิการ (รุ่งพนอ รักอยู่ และ คณะ, 2560) ทั้งนี้สอดคล้องกับปัญหาของผู้เรียนที่ผู้วิจัยรับรู้จากประสบการณ์สอนในรายวิชา ภาษาอังกฤษเพื่อทักษะชีวิต ที่มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย ทางด้านทักษะการฟัง ซึ่งประกอบไปด้วยผู้เรียนที่มีพื้นฐานการเรียนรู้ภาษาอังกฤษที่แตกต่างกันมากและเคยชินกับการใช้ภาษาแม่หรือภาษาไทยในชีวิตประจำวัน อีกทั้งการได้ฟังสำเนียงภาษาอังกฤษที่ไม่คุ้นชินและฟังไม่ทัน ทำให้ผู้เรียนเกิดการสะดุดระหว่างการฟัง ส่งผลให้ไม่เข้าใจในสิ่งที่กำลังฟัง นอกจากนั้นยังมีพื้นฐานด้านคำศัพท์ที่จำกัด ส่งผลให้การประมวลผลจากสิ่งที่ฟังได้ไม่สมบูรณ์ อีกทั้งผู้เรียนยังขาดโอกาสฝึกการฟังในสภาพแวดล้อมที่ใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน จึงชี้ให้เห็นว่าแม้กระบวนการในการฟังของภาษาแม่และภาษาที่สองจะมีความเหมือนกัน แต่การฟังภาษาที่สองนั้นผู้ฟังสามารถเข้าใจเพียงบางส่วน เพราะความเข้าใจและการใช้ความรู้ของผู้ฟังในภาษาแม่ส่วนใหญ่เกิดขึ้นในเวลาเดียวกัน ตรงกันข้ามกับการฟังในภาษาที่สองที่ความเข้าใจในการฟังจะเกิดขึ้นหลังจากที่ผู้ฟังได้ใช้ความรู้ในการฟังแล้ว (Buck, G., 2001) ดังนั้น กล่าวโดยสรุปได้ว่าทักษะการฟังเป็นปัญหาของผู้เรียนส่วนใหญ่ในภาพรวม จึงควรมีการพัฒนาทักษะการฟัง โดยผู้สอนควรสอนกลวิธีต่าง ๆ ให้ผู้เรียน

การสอนกลวิธีการฟัง (Teaching Strategies) เป็นเทคนิคหรือวิธีการเพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะในการฟังดีขึ้น โดยผู้สอนสามารถสอนผู้เรียนได้เหมือนทักษะอื่น ๆ ทั้งนี้ในการสอนกลวิธีการฟัง ขั้นตอนแรกของกลวิธีการสอน ผู้สอนต้องทราบว่าปัญหาสำคัญในการฟังเพื่อความเข้าใจของผู้เรียนคืออะไรบ้าง เช่น คำศัพท์ที่ไม่ได้ ฟังไม่ทันและไม่มีเวลาพอในการตีความสิ่งที่ฟังให้เป็นภาษาที่เหมาะสมได้ ทำให้ไม่เข้าใจในสิ่งที่ฟัง เป็นต้น (Goh, C.,

2002) อีกทั้งผู้สอนภาษาควรตระหนักว่าการสอนทักษะการฟังนั้นต้องใช้ขั้นตอนการสอนและรูปแบบงาน (Tasks) ที่หลากหลาย ทั้งนี้สื่อที่ใช้ในการสอนทักษะการฟังเพื่อความเข้าใจ แม้จะเป็นการฟังระดับต้นก็ควรเป็นสื่อที่ใช้ในสถานการณ์จริง สื่อที่เป็นของจริงจะมีลักษณะต่าง ๆ ที่เหมือนกับการพูดในชีวิตจริง ความเร็วในการพูดที่เหมือนกับที่เจ้าของภาษาใช้ในการสนทนา โดยขั้นตอนการพัฒนาทักษะการฟังเพื่อความเข้าใจมี 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นก่อนฟัง (Pre-Listening) กิจกรรมในขั้นนี้สำคัญมากเพราะเป็นการเตรียมผู้ฟังก่อนการฟัง ทำให้ผู้ฟังจดจ่อกับเรื่องที่จะได้ฟัง เป็นการเสริมแรงในการเรียนรู้ ผู้เรียนควรได้รู้จุดประสงค์การเรียนรู้ ขั้นตอน ตลอดจนวิธีการในแต่ละกิจกรรมที่จะเกิดขึ้น 2) ขั้นขณะฟัง (During Listening หรือ While Listening) ขั้นตอนนี้เป็นขั้นที่ผู้สอนควรช่วยส่งเสริมกิจกรรมของผู้เรียน เพื่อไม่ให้ผู้รู้สึกหมดกำลังใจ อีกทั้งผู้สอนควรเลือกเนื้อหาที่มีความยาก-ง่ายให้เหมาะสมกับผู้เรียน มีการมอบหมายงานที่หลากหลาย 3) ขั้นหลังฟัง (Post-Listening) กิจกรรมในขั้นนี้เป็น การตรวจสอบว่าผู้เรียนบรรลุตามจุดประสงค์ของแต่ละกิจกรรมหรือไม่ ผู้เรียนสามารถใช้ทักษะใดในการนำเสนอได้บ้าง (การอ่าน เขียน และพูด) ซึ่งผู้สอนควรคำนึงถึงเวลาในขั้นตอนนี้ด้วย (Jones, D., 2008) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ที่ศึกษาเกี่ยวกับการใช้กลวิธีในการฟังของผู้เรียนระดับอุดมศึกษาของไทยที่มีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษในระดับสูงกับผู้เรียนที่มีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษในระดับต่ำ พบว่า ผู้เรียนที่มีความสามารถในการใช้ภาษาในระดับสูงจะมีกลวิธีการฟังของตนเองที่หลากหลายและเหมาะสมมากกว่าผู้เรียนที่มีความสามารถในการใช้ภาษาในระดับต่ำ (Piamsai, C., 2014) ส่วนงานวิจัยของที่ศึกษาและนำเสนอยุทธศาสตร์การเรียนการสอนการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักศึกษาครู พบว่า การใช้กลวิธีในการฟังอย่างมีประสิทธิภาพแก่ผู้เรียน สามารถช่วยให้ผู้เรียนแก้ปัญหาการฟัง และสามารถปรับใช้กลวิธีการฟังที่เหมาะสมกับตนเองได้ (สุจินต์ หนูแก้ว และคณะ, 2556) ด้านงานวิจัยกึ่งทดลอง ซึ่งศึกษาความสามารถด้านทักษะการฟังเพื่อ ความเข้าใจภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในการฟังข่าวอาชญากรรม พบว่า หลังการใช้เทคนิค ก่อนฟัง ขณะฟัง และหลังฟัง นักเรียนมีระดับความสามารถทางการฟังสูงขึ้น และมีระดับความพึงพอใจ กิจกรรมก่อนฟังมากที่สุด และมีความพึงพอใจระดับมากต่อเทคนิคการฟัง ขณะฟังและหลังฟัง (กรองแก้ว ศิลปศาสตร์, 2554)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า กลวิธีการฟังเป็นเทคนิคหรือวิธีการที่สามารถสอนเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านการฟังได้ โดยผู้สอนควรมีการสอนและรูปแบบงานเพื่อฝึกฝนผู้เรียนที่หลากหลาย อีกทั้งการสอนต้องใช้ขั้นตอนการสอน ได้แก่ Pre-Listening, While Listening และ Post-Listening โดยสอนขั้นตอนต่าง ๆ ให้เชื่อมโยงกัน เพื่อความสำเร็จของผู้เรียน ในท้ายที่สุด ด้วยเหตุผลและข้อสนับสนุนดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยที่เป็นผู้สอนในรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อทักษะชีวิต จึงสนใจที่จะศึกษา การสอนกลวิธีการฟังภาษาอังกฤษเพื่อ

ความเข้าใจสำหรับนักศึกษา โดยใช้กระบวนการ 3 ขั้นตอนดังที่กล่าวมาแล้ว เพื่อพัฒนาการของนักศึกษาและส่งเสริมให้มีการใช้กลวิธีการฟังที่เหมาะสมกับนักศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนากลวิธีการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักศึกษา
2. เพื่อศึกษาผลของการสอนกลวิธีการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการสอนกลวิธีการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นแบบผสมผสาน โดยมีการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ร่วมกับข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยประชากรได้แก่ นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา ภาษาอังกฤษเพื่อทักษะชีวิต ในเทอม 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 7 กลุ่มเรียน ส่วนกลุ่มตัวอย่างได้มา 2 กลุ่มเรียน จำนวน 60 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย โดยใช้กลุ่มเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบปลายเปิด จำนวน 5 คำถาม โดยเป็นการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก เกี่ยวกับกลวิธีการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจตามวิธีการของนักศึกษา แบบทดสอบความสามารถในการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจที่ใช้ในการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน จำนวน 1 ชุด (40 ข้อ) โดยแบบทดสอบมีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.67 - 1.00 มีค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ เท่ากับ 0.80 และแบบวัดความพึงพอใจต่อการสอนกลวิธีการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ จำนวน 10 ข้อ ใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert โดยเครื่องมือที่ใช้ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น ผ่านการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ทำเป็นฉบับร่างและส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ แล้วจึงแก้ไขตามคำแนะนำ การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ขอหนังสือรับรองด้านจริยธรรมงานวิจัยในมนุษย์ เพื่อเข้าสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจากมหาวิทยาลัย จากนั้นได้อธิบายวัตถุประสงค์ในการวิจัยแก่กลุ่มตัวอย่าง และให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบการฟังก่อนเรียน เพื่อแบ่งกลุ่มตามระดับคะแนนที่ได้ออกเป็น 3 กลุ่ม เท่า ๆ กัน โดยการเรียงลำดับคะแนนจากมากไปหาน้อย ได้แก่ กลุ่มคะแนนสูง 20 คน กลุ่มคะแนนปานกลาง 20 คน และกลุ่มคะแนนต่ำ 20 คน เพื่อพัฒนาการหลังเรียนต่อไป จากนั้นจึงนัดสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทีละกลุ่ม เพื่อจะได้ทราบกลวิธีการฟังภาษาอังกฤษของแต่ละกลุ่ม มีการนัดสอนกลวิธีการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 8 ครั้ง ๆ ละ 2 ชั่วโมง โดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นก่อนฟัง (Pre-Listening) เป็นขั้นตอนการเตรียมผู้เรียน ให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน (Cooperative Learning) ขั้นการฟังหรือขณะฟัง (During Listening หรือ While Listening) ขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยจะพิจารณาถึงความน่าสนใจ และความยาก - ง่ายที่เหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้เรียน เพื่อกระตุ้นความสนใจและสร้างแรงจูงใจแก่ผู้เรียนในเรื่องที่ฟังมากขึ้น และขั้นหลังฟัง (Post-

Listening) กิจกรรมในขั้นนี้ เป็นการตรวจสอบว่าผู้เรียนเข้าใจสิ่งที่ได้ฟังในขั้นการฟังอย่างถูกต้องหรือไม่ หลังจากเรียนครบตามที่กำหนดแล้วให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบการฟังหลังเรียนโดยใช้ข้อสอบชุดเดิมเพื่อพัฒนาการหลังเรียน ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลได้ทำตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา จากแบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t และค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) สำหรับข้อมูลจากแบบทดสอบการฟังก่อนเรียนและหลังเรียน ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจากข้อมูลที่ศึกษาความพึงพอใจต่อการสอนกลวิธีการฟัง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อพัฒนากลวิธีการฟังภาษาอังกฤษของนักศึกษา ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสัมภาษณ์ของนักศึกษากลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม พบว่า กลุ่มคะแนนสูงและกลุ่มคะแนนปานกลาง มีการใช้กลวิธีการฟังภาษาอังกฤษร่วมกันมากที่สุด จำนวน 15 กลวิธี ส่วนกลุ่มคะแนนต่ำ มีการใช้กลวิธีการฟังภาษาอังกฤษน้อยที่สุด จำนวน 3 กลวิธี นำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาสามารถจำแนกกลวิธีการฟังได้ 4 กลวิธี ได้แก่ 1) กลวิธีการฟังที่ใช้สื่อในการดู เช่น ภาพยนตร์ ดูยูทูปเบอร์ที่สอนภาษาอังกฤษผ่านทาง Youtube คลิปวิดีโอ และรายการโทรทัศน์หรือสื่ออื่น ๆ ที่ดำเนินรายการเป็นภาษาอังกฤษ 2) กลวิธีการฟังผ่านสื่อประเภทเสียง เช่น การฟังเพลงสากล การฟังนิทานและอื่น ๆ 3) กลวิธีการฟังที่ใช้สื่อแอปพลิเคชันต่าง ๆ เช่น Youtube, Podcasts, Skype และแอปพลิเคชันสอนภาษาอื่น ๆ และ 4) กลวิธีการฟังที่ใช้ประสบการณ์เดิมหรือประสบการณ์ตรง เช่น การเดาจากรูปภาพ การเดาจากท่าทางผู้พูด และการเดาจากคำที่คุ้นหู โดยทุกกลุ่มมีกลวิธีการฟังที่เหมือนกัน คือ การใช้ประสบการณ์เดิม

2. เพื่อศึกษาผลของกลวิธีการสอนการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักศึกษา จากผลที่ได้จากการทำแบบทดสอบก่อนและหลังเรียน พบว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 12.17 ± 3.86 โดยคะแนนสูงสุดเท่ากับ 22 คะแนน และคะแนนต่ำสุดเท่ากับ 6 คะแนน ส่วนคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 19.57 ± 3.85 โดยคะแนนสูงสุดเท่ากับ 30 คะแนน และคะแนนต่ำสุดเท่ากับ 13 คะแนน และผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนการเรียนกลวิธีการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้สถิติ Dependence Sample t-test พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีผลคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ($p = .00$, $t = 59$) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนเพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ

รายการ	คะแนน สูงสุด (เต็ม 40)	คะแนน ต่ำสุด (เต็ม 40)	คะแนน เฉลี่ย ($\bar{X}$)	S.D.	df	t	*p
ก่อนเรียน	22	6	12.17	3.86	28.63	59	0.00
หลังเรียน	30	13	19.57	3.85			

*p<.05

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.)

นักศึกษา	N	คะแนนเต็ม	คะแนนรวม ก่อนเรียน	คะแนนรวม หลังเรียน	E.I.
กลุ่มเก่ง	20	40	335	468	0.29
กลุ่มปานกลาง	20	40	226	370	0.25
กลุ่มอ่อน	20	40	169	336	0.26
โดยรวม	60	40	730	1174	0.27

จากตารางที่ 2 เมื่อคำนวณโดยใช้สูตรดัชนีประสิทธิผล เพื่อดูพัฒนาการหลังเรียน กลวิธีการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ พบว่า ค่าดัชนีประสิทธิผล ของกลุ่มตัวอย่าง 60 คน โดยรวมมีค่าเท่ากับ 0.27 แสดงว่านักศึกษามีความรู้เพิ่มขึ้น 0.27 คิดเป็นร้อยละ 27 เมื่อพิจารณาเป็นรายกลุ่ม ที่ทำการแบ่งจากคะแนนทดสอบก่อนเรียน โดยการเรียงคะแนนจากมากไปหาน้อย ได้กลุ่มละ 20 คน พบว่า นักศึกษากลุ่มเก่งมีความรู้เพิ่มขึ้น 0.29 คิดเป็นร้อยละ 29 กลุ่มปานกลางมีความรู้เพิ่มขึ้น 0.25 คิดเป็นร้อยละ 25 และกลุ่มอ่อนมีความรู้เพิ่มขึ้น 0.26 คิดเป็นร้อยละ 26

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของของนักศึกษาที่มีต่อการสอนกลวิธีการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ “ด้านกิจกรรมหลังเรียน (Post Listening)” ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.82$) รองลงมา คือ “ด้านกิจกรรมก่อนเรียน (Pre-Listening)” ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$) และ “ด้านกิจกรรมระหว่างเรียน (While-Listening)” ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.79$) ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการสอนกลวิธีการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ

รายการ	$\bar{X}$	SD	การแปลผล
1. กิจกรรมก่อนเรียน (Pre-listening)	4.80	0.46	พึงพอใจมากที่สุด

รายการ	$\bar{x}$	SD	การแปลผล
2. กิจกรรมระหว่างเรียน (While-listening)	4.79	0.45	ฟังพอใจมากที่สุด
3. กิจกรรมหลังเรียน (Post listening)	4.82	0.46	ฟังพอใจมากที่สุด
รวม	4.80	0.45	ฟังพอใจมากที่สุด

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์การใช้กลวิธีการฟังภาษาอังกฤษของนักศึกษา เพื่อนำมาพัฒนาการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ทั้งนี้สามารถนำกลวิธีต่าง ๆ ของนักศึกษามารวบรวมได้แก่ กลวิธีการฟังที่ใช้สื่อในการดูเช่น ภาพยนตร์ ดูยูทูปเบอร์ที่สอนภาษาอังกฤษผ่านทาง YouTube คลิปวิดีโอ และรายการโทรทัศน์หรือสื่ออื่นๆที่ผู้จัดดำเนินรายการเป็นภาษาอังกฤษ สอดคล้องกับงานวิจัยต่างประเทศ ที่พบว่า การชมภาพยนตร์โดยคำบรรยายเป็นภาษาอังกฤษเป็นวิธีการที่ดีในการช่วยนักเรียนพัฒนาทักษะการฟังเพื่อความเข้าใจเมื่อเปรียบเทียบกับชมภาพยนตร์ที่ไม่มีคำบรรยายภาษาอังกฤษ (Rokni, S. & Ataee, A., 2014) ส่วนการใช้กลยุทธ์กระบวนการ 3 ขั้นตอนในการสอนกลวิธีการฟัง ได้แก่ ขั้นก่อนฟัง ระหว่างฟัง และหลังฟัง โดยใช้สื่อเทคโนโลยีเข้ามาช่วยเสริมขณะสอนนักศึกษาสามารถพัฒนาการฟังภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้นกว่าที่ฝึกฟังจากสื่อในหนังสือเรียนปกติได้ (Al-Nafisah, K. I., 2019) นอกจากนั้น การพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษโดยใช้การเรียนรู้ผ่านการฟังแอปพลิเคชัน พบว่าแอปพลิเคชันสามารถช่วยให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางด้านการฟังเพิ่มขึ้น และยังทำให้ผู้เรียนมีความสุขสนุกสนานในการเรียนอีกด้วย (Sari, N. P. et. al., 2019) สอดคล้องกับงานวิจัยของ โสภิต สุวรรณเวลา พบว่า คะแนนเฉลี่ยทักษะภาษาอังกฤษด้านการฟัง และการอ่านภาษาอังกฤษของกลุ่มทดลอง เพิ่มขึ้นกว่ากลุ่มควบคุมหลังการชมภาพยนตร์และฟังเพลงภาษาอังกฤษ (โสภิต สุวรรณเวลา, 2562) และยังสอดคล้องกับปริยานุช ทองเกลี้ยง พบว่า ผลการทดสอบทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียน ด้วยแบบฝึกประกอบภาพยนตร์มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียน กล่าวโดยสรุป คือ กลวิธีการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจผ่านสื่อประเภทภาพเสียงเพื่อพัฒนาการฟัง สามารถพัฒนาทักษะการฟังของผู้เรียนได้ เพราะเป็นสื่อเสมือนจริง ภาษาอังกฤษที่ใช้เป็นภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ในสถานการณ์จริง มีภาพเคลื่อนไหวพร้อมเสียง อีกทั้งยังมีความหลากหลาย ผู้เรียนสามารถเลือกได้ตามความชอบและความสนใจ ทำให้เกิดความสนุกสนานในขณะเรียน ต่อมาเป็นกลวิธีการฟังที่ใช้สื่อประเภทเสียง เช่น การฟังเพลงสากล การฟังนิทานและอื่น ๆ (ปริยานุช ทองเกลี้ยง, 2562) ข้อมูลที่ได้นี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุมพร ไยถาวร ที่เปรียบเทียบการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักศึกษาโดยใช้เพลงภาษาอังกฤษกับการสอนแบบปกติ พบว่า การสอนโดยใช้เพลงเป็นสื่อสามารถพัฒนาทักษะการฟังของนักศึกษาได้มากกว่าการสอนแบบปกติ (อุมพร ไยถาวร, 2559) และ งานวิจัย

ของ ปรารถนา ผดุงพจน์ พบว่า การใช้เพลงเป็นสื่อในการสอนสามารถทำให้นักศึกษามีพัฒนาการด้านการฟังเพิ่มขึ้นและการออกเสียงภาษาอังกฤษชัดเจน และการใช้บทเพลงที่เป็นเพลงสมัยใหม่และอยู่ในความสนใจของนักศึกษาทำให้นักศึกษารู้สึกว่าผ่อนคลาย สนุกสนาน เพลิดเพลิน และทำให้เกิดทัศนคติในด้านที่ดีต่อการเรียน อีกทั้ง ยังเป็นการสร้างบรรยากาศที่ดีต่อการเรียนด้วย (ปรารถนา ผดุงพจน์, 2561) อีกทั้ง พรพิทก พูนใจสม และคณะ พบว่า กิจกรรมการเล่านิทานสามารถพัฒนาทักษะการฟังได้ อีกทั้งยังทำให้ผู้เรียนสนใจเป็นอย่างมาก กล่าวโดยสรุป คือ การฟังผ่านสื่อเทคโนโลยีสามารถช่วยพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจได้ เพราะเป็นการฟังในสิ่งที่ผู้เรียนชื่นชอบ ภาษาที่ได้ฟังใช้ได้ในการสนทนาจริง โดยผู้เรียนสามารถใช้วิธีการฝึก เช่น ฟังบ่อย ๆ ฟังซ้ำ ๆ ฟังซ้ำหลาย ๆ รอบ ฟังครั้งละสั้น ๆ เพื่อพัฒนาทักษะการฟังของตนเองในระยะยาวต่อไป ส่วนกลวิธีการฟังที่ใช้สื่อแอปพลิเคชันต่าง ๆ เช่น YouTube, Podcasts, Skype และแอปพลิเคชันสอนภาษาอื่น ๆ (พรพิทก พูนใจสม และ คณะ, 2562) นั้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปวีณนุช พุ่มจิต และคณะ พบว่า แอปพลิเคชันสามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษได้เป็นอย่างดีและแอปพลิเคชันที่ถูกนำมาใช้มากที่สุด คือ YouTube โดยนักศึกษาส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่า แอปพลิเคชันดังกล่าวมีสื่อการสอนที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการดูหนัง ฟังเพลงสากล หรือติดตามรายการสอนภาษาจากยูทูปเบอร์ชื่อดังที่มีมากมายหลากหลายให้เลือกชม ทำให้เกิดความเพลิดเพลินและไม่เกิดความน่าเบื่อหน่ายที่จะเรียนรู้ (ปวีณนุช พุ่มจิต และ คณะ, 2561) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิฐิรัฐ รุ่งแก้ว พบว่า ผลคะแนนเฉลี่ยหลังการฝึกทักษะการฟังผ่าน Google Apps สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนฝึก โดยนักศึกษายังได้แสดงความคิดเห็นสนับสนุนการใช้ Google Apps เพราะไม่มีความซับซ้อน แต่นักศึกษาควรมีคลังคำศัพท์เป็นพื้นฐานความรู้ของตนเองจึงจะได้ผลที่ชัดเจน (ทิฐิรัฐ รุ่งแก้ว, 2562) ส่วนการศึกษาการพัฒนาทักษะการฟัง - พูดในวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี สมุทรปราการ โดยใช้แอปพลิเคชัน Echo English พบว่า การพัฒนาทักษะการฟัง - พูด โดยใช้แอปพลิเคชัน Echo English สูงขึ้นอย่างชัดเจน โดยมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้แอปพลิเคชัน สูงกว่าก่อนเรียน เนื่องจากผู้เรียนมีความสนใจ สนุกสนาน มีแรงจูงใจในการเรียนรู้ และผู้เรียนสามารถนำแอปพลิเคชัน Echo English มาฟังบททวนได้หลายครั้ง (วิลดา ศรีทองกุล, 2562) กล่าวโดยสรุปได้ว่า กลวิธีการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจที่ใช้แอปพลิเคชันต่าง ๆ มาช่วยสามารถพัฒนาทักษะการฟังได้ อีกทั้งนักศึกษายังสามารถเข้าถึงแอปพลิเคชันต่าง ๆ ได้ง่าย เป็นสื่อที่ผู้เรียนสามารถเรียนได้ทุกที่ เป็นเทคโนโลยีที่ทันสมัย และสุดท้าย ได้แก่ กลวิธีการฟังที่ใช้ประสบการณ์เดิมของนักศึกษา เช่น การเดาจากรูปภาพ ท่าทาง ผู้พูด คำที่คุ้นหู จากการวิเคราะห์และศึกษาแนวคิดทฤษฎีการจัดประเภทกลวิธีการเรียนภาษา พบว่า เป็นกลวิธีการเรียนโดยตรง โดยแบ่งเป็น กลวิธีด้านการจำ กลวิธีด้านความรู้ความคิด เป็นกลไกทางสมองที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเก็บข้อมูลความรู้ไว้และนำมาใช้ และกลวิธีที่ใช้

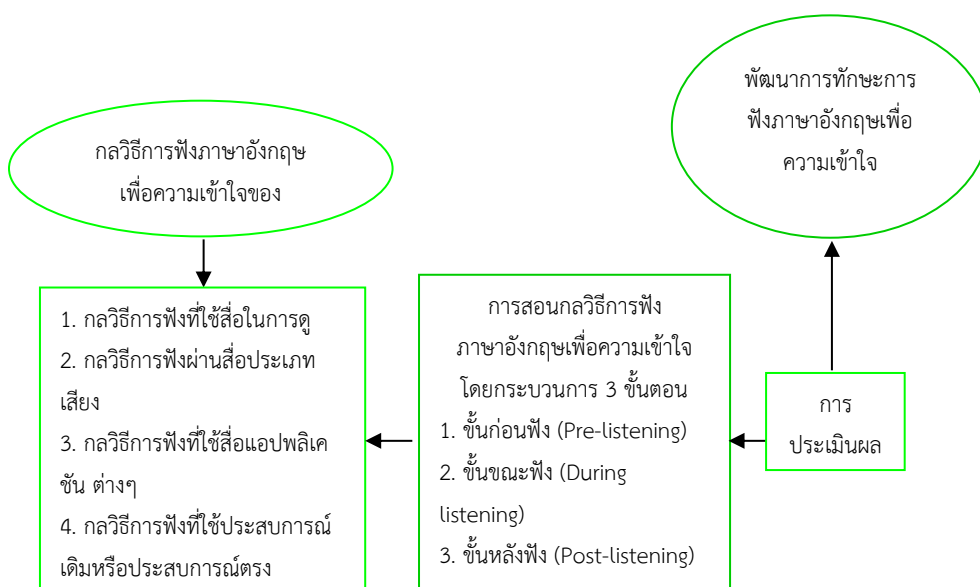

การเสริมและการทดแทน เป็นกลวิธีที่ผู้เรียนใช้เมื่อมีความรู้ใหม่ เช่น การเดาอย่างชาญฉลาด (Oxford, R. L., 1990) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ สมพร โกมารทัต พบว่า กลวิธีการเรียนมีความสำคัญและจำเป็นต่อการเรียนภาษาต่างประเทศ และสามารถนำมาใช้ในสถานการณ์การเรียน และทำให้มีระดับการเรียนรู้ภาษาที่แตกต่างกันได้ ส่งผลต่อความสำเร็จในการเรียนภาษาต่างประเทศ ซึ่งผลที่ได้จะแตกต่างกันตามระดับความสามารถของผู้เรียน (สมพร โกมารทัต, 2559) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุณี อรุณเรือง และคณะ พบว่า กลวิธีการเรียนรู้ที่นักศึกษานำมาใช้มากที่สุดคือ กลวิธีที่ใช้การเสริมและการทดแทน กล่าวโดยสรุปคือ กลวิธีการใช้ประสบการณ์เดิม สามารถช่วยให้นักศึกษาเข้าใจสิ่งที่ฟังโดยภาพรวมได้ ถึงแม้จะไม่เข้าใจทั้งหมดก็ตาม ทั้งนี้ จากการศึกษาผลของการสอนกลวิธีการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ พบว่า มีผลคะแนนหลังเรียนมากกว่าก่อนเรียน และเมื่อแสดงผลแสดงค่าประสิทธิภาพ ทำให้เห็นพัฒนาการการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละกลุ่มชัดเจนขึ้น (อรุณี อรุณเรือง และคณะ, 2560) โดยเฉพาะกลุ่มคะแนนต่ำ ที่สามารถพัฒนาขึ้นเกือบเทียบเท่ากับกลุ่มคะแนนปานกลางและกลุ่มคะแนนสูง ซึ่งแสดงว่าการที่ผู้เรียนมีกลวิธีการฟังหรือความรู้เดิมของตนเองอยู่แล้ว และผู้สอนนำกลวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพ มีขั้นตอนและกระบวนการฝึกฝนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านการฟังได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้น การสอนกลวิธีการฟังที่ใช้กระบวนการ 3 ขั้นตอน ก่อนฟัง ระหว่างฟัง และหลังฟัง สามารถนำมาใช้เพื่อพัฒนาการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักศึกษาได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ มงคล โสตาจันทร์ พบว่า กลยุทธ์เชิงการรู้คิด (Metacognitive Strategy) กลยุทธ์เชิงความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Strategy) และกลยุทธ์เชิงสังคม (Social Strategy) สามารถสร้างเสริมทักษะการฟัง ของนักศึกษาได้ โดยผลการทดสอบก่อนการเรียนชี้ให้เห็นว่านักศึกษาอาจจะไม่คุ้นเคยกับการใช้กลยุทธ์การฟัง หรืออาจจะพบปัญหาในบางครั้งเมื่อต้องฟังภาษาอังกฤษ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อนักศึกษาได้ใช้เวลาในการฝึกใช้กลยุทธ์ในการฟังไประยะหนึ่งก็สามารถสร้างเสริมทักษะการฟังที่ดีขึ้น ดังเห็นได้จากผลการทดสอบหลังการเรียนที่สูงขึ้น (มงคล โสตาจันทร์, 2561) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทนงค์ดี กุตรแสง พบว่า นักเรียนจำอาหารเรือมีการใช้ทุกกลวิธีโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่กลุ่มคะแนนสูงมีการใช้กลวิธีด้านอุปมาอุปไมยมากที่สุด ส่วนกลุ่มคะแนนต่ำใช้กลวิธีทางสังคมมากที่สุด (ทนงค์ดี กุตรแสง, 2560) และสอดคล้องกับ ศราธรณ์ หมั่นปรุ พบว่า กลวิธีที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน ได้แก่ กลวิธีการจำ (Memory Strategies) กลวิธีการเรียนรู้ทางปัญญา (Cognitive Strategies) กลวิธีการควบคุมอารมณ์ความรู้สึก (Affective Strategies) และกลวิธีทางสังคม (Social Strategies) สามารถช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียน โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีหรือแอปพลิเคชันต่าง ๆ ด้วย เพื่อให้ผู้เรียนตื่นตัวในการเรียนยิ่งขึ้น กล่าวโดยสรุปได้ว่า กลวิธีการสอนภาษาอังกฤษเป็นสิ่งที่ผู้สอนควรนำมาสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสอนกลวิธีการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ เพื่อช่วยพัฒนาและ

ส่งเสริมการใช้กลวิธีการฟังของนักศึกษาที่มีความรู้เดิมอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น ควบคู่กับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยในปัจจุบันท้ายที่สุดนี้ จากการศึกษาด้านความพึงพอใจที่มีต่อการสอนกลวิธีการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$) ซึ่งผลที่ได้สามารถอนุมานได้ว่านักศึกษามีความพึงพอใจต่อการสอนกลวิธีการฟังที่เป็นขั้นตอนและมีกระบวนการที่ชัดเจน (ศราธรณ์ หมั่นปฐ และคณะ, 2562)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนากลวิธีการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ

จากภาพที่ 1 สรุปได้ว่ากลวิธีการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักศึกษามี 4 วิธี ได้แก่ การฟังที่ใช้สื่อในการดู การฟังผ่านสื่อประเภทเสียง การฟังที่ใช้สื่อแอปพลิเคชัน ต่างๆ และการฟังที่ใช้ประสบการณ์เดิมหรือประสบการณ์ตรง หลังที่ได้รับการสอนกลวิธีการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยกระบวนการ 3 ขั้นตอน คือขั้นก่อนฟัง ขั้นขณะ และขั้นหลังฟัง สามารถพัฒนาการทักษะการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การสอนกลวิธีการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจที่ใช้กระบวนการเรียนรู้ที่เป็นขั้นตอน โดยเริ่มจากขั้นก่อนฟัง ระหว่างฟัง และหลังฟัง และการใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการสอนแต่ละขั้น อีกทั้งการมอบหมายงานที่หลากหลาย สามารถพัฒนาการฟังภาษาอังกฤษ

ให้นักศึกษาที่มีความรู้เดิมอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้นได้ ทั้งนี้ สิ่งที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพัฒนาการการเรียนรู้เพิ่มขึ้น ได้แก่ การจัดให้ผู้เรียนเรียนรู้แบบร่วมมือกัน (Cooperative Learning) โดยการแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ โดยในกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความสามารถแตกต่างกัน ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนทำกิจกรรมร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการฟังพาและช่วยเหลือกัน มีความรับผิดชอบร่วมกัน ทั้งในส่วนตนและส่วนรวม สามารถเป็นการเสริมแรงจิตใจในการเรียนเพื่อให้ตนเองและสมาชิกทุกคนในกลุ่มประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด ดังจะเห็นได้จากผลของการสอนกลวิธีการฟังและความพึงพอใจในการวิจัยครั้งนี้ ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำผลการวิจัยที่เกิดขึ้นไปใช้กับการเรียนการสอนในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนต่อไป และขอเสนอแนะให้มีการวิจัยการสอนกลวิธีการเรียนรู้กับทักษะอื่นหรือรายวิชาอื่น ๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรองแก้ว ศิลปศาสตร์. (2554). กรณีศึกษาผลการใช้เทคนิคก่อนฟัง ขณะฟัง และหลังฟังต่อความเข้าใจอาชญากรรมของนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนศรีธรรมราชศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษานานาชาติ. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ทองศักดิ์ กุตะแสง. (2560). การศึกษากลวิธีการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนจำหน่ายเรือ สังกัดกองทัพเรือ. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- ทิฐิรัฐ รุ่งแก้ว. (2562). การฝึกทักษะการฟังภาษาอังกฤษด้วยตนเองผ่าน Google Apps. วารสารวิชาการศิลปศาสตร์ประยุกต์ (The Journal Of Faculty Of Applied Arts), 12(2), 49-58.
- ปราธนา ผดุงพจน์. (2561). การใช้กิจกรรมเพลงภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมการออกเสียงต่อเนื่องกันในภาษาอังกฤษนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 42(1), 79-89.
- ปรียานุช ทองเกลี้ยง. (2562). ผลการใช้แบบฝึกประกอบภาพยนตร์ที่มีต่อทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาอังกฤษ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปวีณนุช พุ่มจิต และ คณะ. (2561). การใช้แอปพลิเคชันในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษด้านการฟัง. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 1(1), 550-556.
- พรพิทก พูนใจสม และ คณะ. (2562). การใช้กิจกรรมการเล่นิทานเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการฟังภาษาอังกฤษ ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วารสารสังคมศาสตร์วิจัย, 10(1), 147-165.

- มงคล โสตาจันทร์. (2561). การใช้กลยุทธ์ในการฟังเพื่อสร้างเสริมทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักศึกษาชั้นปีที่ 1: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต. วารสารนวัตกรรมและเทคโนโลยีการเรียนรู้ วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม, 1(2), 53-64.
- รุ่งพนอ รักอยู่ และ คณะ. (2560). ความสามารถด้านการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักศึกษาไทยที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศในสถาบันการพลศึกษาในเขตภาคกลาง. NRRU Community Research Journal วารสารชุมชนวิจัย, 11(3), 81-94.
- วิลดา ศรีทองกุล. (2562). การพัฒนาทักษะการฟัง-พูดในวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี สมุทรปราการ โดยใช้แอปพลิเคชัน Echo English. วารสารวิชาการ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 2(3), 23-42.
- ศราธรณ์ หมั่นบุ้ และคณะ. (2562). กลวิธีการสอนอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อส่งเสริมการฟังพูดภาษาอังกฤษ ของผู้เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ ในศตวรรษที่ 21. วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ, 9(2), 1-16.
- สมพร โกมารทัต. (2559). การศึกษาการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรีใน กรุงเทพฯและปริมณฑล. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สุจินต์ หนูแก้ว และ คณะ. (2556). การนำเสนอยุทธศาสตร์การเรียนการสอนการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักศึกษาครู. ใน วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. 15(3), 78-84.
- โสภิต สุวรรณเวลา. (2562). ผลการพัฒนาทักษะการฟังและการอ่านภาษาอังกฤษโดยการชมภาพยนตร์และฟังเพลง ของนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่3 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนคร. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์นายเรืออากาศ, 8(1), 116-127.
- อรุณี อรุณเรือง และคณะ. (2560). รูปแบบการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร. เรียกใช้เมื่อ 20 เมษายน 2564 จาก https://repository.rmutp.ac.th/bitstream/handle/123456789/2588/LARTS_61_17.pdf
- อุมภาพร ไยถาวร. (2559). การเปรียบเทียบการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักศึกษาโดยใช้เพลงภาษาอังกฤษกับการสอนแบบปกติ. เรียกใช้เมื่อ 5 มีนาคม 2564 จาก http://journal.pim.ac.th/uploads/content/2014/09/o_191huof0h1437tdq188tvph1tbsa.pdf
- Al-Nafisah, K. I. (2019). Issues and Strategies in Improving Listening Comprehension in a Classroom. International Journal of Linguistics, 11(3), 93-106.
- Buck, G. (2001). Assessing Listening. Cambridge England: Cambridge University Press.

- Doff, A. (2001). Teaching English: A training course for teachers. (14th Ed.). Cambridge England: Cambridge University Press.
- Goh, C. (2002). Teaching listening in the language classroom. Singapore: SEAMEP Regional Language Center.
- Hedge, T. (2000). Teaching and learning in the language classroom. New York: Oxford University Press.
- Jones, D. (2008). Is there any room for listening? The necessity of teaching listening skills in ESL/EFL classrooms. Retrieved March 2, 2021, from https://www.kansai-u.ac.jp/fl/publication/pdf_forum/7/02_jones_15.pdf
- Likert, R. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale. In Reading in Fishbein, M (Ed.), Attitude Theory and Measurement. New York: Wiley & Son.
- Nation, I. S. P. & Newton, J. (2009). Teaching ESL/EFL listening and speaking. New York: Routledge.
- Oxford, R. L. (1990). Language learning strategies: What every teacher should know. New York: Newbury House/Harper & Row.
- Piamsai, C. (2014). An Investigation of the Use of Listening Strategies and Listening Performance of Proficient and Non Proficient language Learner. PASSA: Journal of Language Teaching and Learning in Thailand, 47(1), 147-181.
- Rokni, S. & Ataee, A. (2014). The Effect of Movie Subtitles on EFL Learners' Oral Performance. International Journal of English Language, Literature and Humanities, 1(5), 201-215.
- Sari, N. P. et. al. (2019). Improving Listening Skill Using Learn English By Listening Application. PROJECT (Professional Journal of English Education), 2(4), 455-460.

แนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเชิงบูรณาการด้านพลศึกษา
แบบมีส่วนร่วมเพื่อลดพฤติกรรมรุนแรงของนักศึกษา
สถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน*

GUIDELINE OF THE INTEGRATIVE PARTICIPATORY ADMINISTRATION
MODEL THROUGH PHYSICAL EDUCATION DECREASING VIOLENT
BEHAVIOR OF STUDENTS UNDER PATHUMWAN INSTITUTE OF
TECHNOLOGY

กรณภว์ กนกภักสกุล

Korranop Kanoklapassakul

สาธิน ประจันบาน

Sathin Prachanban

อนันต์ มลารัตน์

Anan Malarat

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University, Thailand

E-mail: korranop002@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเชิงบูรณาการด้านพลศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อลดพฤติกรรมรุนแรงของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน เป็นการใช่วิธีการวิจัยแบบตัดขวาง เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 16 คน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 12 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง และใช้แบบสอบถามความต้องการจำเป็น สอบถามนักศึกษาภาคปกติของสถาบันเทคโนโลยีปทุมวันปีการศึกษา 2563 ที่ยินยอมให้ข้อมูล จำนวน 326 คน จากทั้งหมด 393 คน นำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา การสรุปอุปนัย และการวิเคราะห์ดัชนีความต้องการจำเป็นประยุกต์ ผลการวิจัย พบว่า ความต้องการของการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเชิงบูรณาการด้านพลศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อลดพฤติกรรมรุนแรงของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน มีทั้งหมด 13 ด้าน ซึ่งพบว่า 3 ลำดับแรก คือ ลำดับที่ 1 คือด้านพฤติกรรมและบทบาทของสถาบันที่พึงมีต่อพฤติกรรมนักศึกษาใน

* Received 16 August 2021; Revised 11 April 2022; Accepted 16 April 2022

การไม่ใช้ความรุนแรง มีค่า $PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.469 ลำดับที่ 2 คือด้านการกำหนดบทบาทของผู้บริหารสถาบัน มีค่า $PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.466 ลำดับที่ 3 คือ ด้านการจัดกิจกรรมพลศึกษา มีค่า $PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.465 โดยมีแนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเชิงบูรณาการด้านพลศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อลดพฤติกรรมรุนแรงของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน แบ่งเป็น 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 โครงสร้างและบทบาทของสถาบัน มี 5 ด้าน ส่วนที่ 2 บทบาทของภาคีเครือข่าย มี 3 ด้าน ส่วนที่ 3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้พลศึกษา มี 3 ด้าน และ ส่วนที่ 4 ระบบติดตามสนับสนุน มี 2 ด้าน

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, การบริหารจัดการ, แบบมีส่วนร่วม, พฤติกรรมรุนแรง

Abstract

The objective of this research article was to study the development of an integrated management model in participatory physical education to reduce violent behavior among students of Pathumwan Institute of Technology. It is a cross-sectional research method. Data were collected using a semi-structured interview form. Interviews with 16 experts and 12 stakeholders were selected by specific selection. And use the necessary needs questionnaires Inquire about regular semester students Of the Pathumwan Institute of Technology for the academic year 2020, which consented to the data, 326 people out of a total of 393 people were analyzed by the content analysis method. Inductive conclusion and an analysis of the Applied Needs Index. The results of the research revealed that the need for the development of an integrated management model in participatory physical education to reduce violent behavior among students of Pathumwan Institute of Technology has a total of 13 aspects. It was found that The first 3 were the behavioral and institutional roles that should have on student behavior in non-violence with $PNI_{modified}$ value of 0.469, the second was the role of institutional administrators with $PNI_{modified}$ value of 0.466, respectively. 3 is the organization of physical education activities with a $PNI_{modified}$ value of 0.465, with a guideline for the development of an integrated management model in physical education with participation to reduce violent behavior of students of Pathumwan Institute of Technology, divided into 4 parts: Part 1 Structure and the role of the institution in 5 areas, part 2, the role of network partners, 3 aspects, part 3, the organization of physical education learning activities, 3 aspects, and 4, the monitoring and support system has 2 aspects.

Keywords: Model Development, Management, Participation, Violent Behavior

บทนำ

“วัยรุ่น” เป็นวัยแห่งการแสวงหาความเป็นตัวตน วัยแห่งการเริ่มสิ่งต่าง ๆ เพื่อเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ในภายภาคหน้า ช่วงแห่งวัยนี้ จึงเป็นช่วงเวลาสำคัญสำหรับการที่จะพัฒนาให้เป็นคนที่มีคุณภาพ แต่วัยรุ่นบางกลุ่มก็มีพฤติกรรมความรุนแรง ขาดความอดทนอดกลั้นและยับยั้ง ชังใจ มีความคิดคะนองและอยากรู้ อยากลอง ต้องการเรียกร้องความสนใจและอยากเป็นที่ยอมรับของกลุ่ม โดยถ้าหากเข้าไปอยู่ในกลุ่มที่มีรุ่นพี่ที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม ก็จะได้รับตัวอย่างที่ไม่ดี ปลุกฝังค่านิยมและทัศนคติในทางที่ผิดให้กับรุ่นน้อง (ชิษณุชา นวลปาน และ ศรัณย์ อิตติลักษณ์, 2563) สถานศึกษาก็เป็นส่วนหนึ่งในการผิดชอบโดยจะต้องมีการจัดกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาส่งเสริมให้นักศึกษาเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพในอนาคต ซึ่งกิจกรรมที่จัดขึ้นนั้นไม่เพียงแต่จัดเฉพาะด้านวิชาการ แต่ต้องจัดกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาร่างกาย สติปัญญา สังคม อารมณ์และจิตใจตามแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564 (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2559)

การที่จะทำให้อายุรุ่นมีพฤติกรรมที่เหมาะสม การจัดกิจกรรมพลศึกษาในสถานศึกษาเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงอุปนิสัย การมีวินัย สามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น สามารถเผชิญและจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตได้ และที่สำคัญสามารถเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีมีศักยภาพสูง (วารุณี วรศักดิ์ เสนีย์, 2554) ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ที่สถานศึกษามีได้เป็นเพียงสถานศึกษาที่มุ่งเพียงแต่ผลิตผลงานทางวิชาการให้กับผู้ศึกษาสู่ความเป็นเลิศเท่านั้น แต่ยังมีพัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ ทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบ ต่อสังคม มีคุณธรรมและจริยธรรม จะต้องพัฒนาคนหรือทุนมนุษย์ให้เข้มแข็งโดยยึด “คน” เป็นศูนย์กลางการพัฒนา พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2559)

จากภาพที่ปรากฏความขัดแย้ง ความรุนแรงที่เกิดขึ้นของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน ส่งผลให้เกิดความสูญเสียกับนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน ทั้งการบาดเจ็บทางด้านร่างกาย จิตใจ ทุพพลภาพ จนกระทั่งเกิดการเสียชีวิต (ชลัท ประเทืองรัตนนา, 2556) การจัดกิจกรรมพลศึกษาเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่จะช่วยลดพฤติกรรมความรุนแรง เนื่องจากการส่งเสริมให้นักศึกษาได้ทำกิจกรรมพลศึกษา จะสามารถช่วยให้นักศึกษาได้รู้จักเรียนรู้ตนเอง ผ่านการจัดทำโปรแกรมกิจกรรมทางพลศึกษา ซึ่งการจัดกิจกรรมพลศึกษานั้นเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมรุนแรงที่ลดลง (เกศริน วงษ์มัน, 2553) กิจกรรมพลศึกษาถือว่ามีค่ามาก ทั้งเป็นกิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับนักศึกษาเอง และที่เกี่ยวข้องกับสังคม เพราะเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างเสริมประสบการณ์ ทำให้เกิดการเรียนรู้ในการที่จะทำให้นักศึกษา

เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ ต้องใช้กิจกรรมพลศึกษาเป็นสื่อให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้วยตนเอง ดังเช่น กรมวิชาการได้ให้ความหมายว่า พลศึกษา มุ่งเน้นให้ผู้เข้าเรียนเกิดการพัฒนาโดยรวมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญาและสังคมด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมการออกกำลังกายและกีฬา (กรมวิชาการ, 2545) จากเหตุผลที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่ศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเชิงบูรณาการด้านพลศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อลดพฤติกรรมรุนแรงของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน เพื่อเป็นแนวทางในการลดพฤติกรรมความรุนแรงของนักศึกษา และเป็นแนวทางของการบริหารในการพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้มีความเพียบพร้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจเป็นประชาชนที่สมบูรณ์ต่อการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเชิงบูรณาการด้านพลศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อลดพฤติกรรมรุนแรงของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบตัดขวาง (Cross Sectional Research) โดยมีวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นตัวหลัก (Dominant Status) และวิธีการวิจัยเชิงปริมาณเป็นตัวรอง (Less Dominant Status) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเชิงบูรณาการด้านพลศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อลดพฤติกรรมรุนแรงของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน โดยกำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญ (Expert Interview) จำนวน 16 คน ประกอบไปด้วย ด้านพลศึกษา จำนวน 5 คน ด้านบริหารจัดการองค์กรและบริหารพลศึกษา จำนวน 5 คน ด้านจิตวิทยาทั่วไป จำนวน 3 คนและด้านจิตวิทยาการศึกษา จำนวน 3 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามเกณฑ์คัดเข้าที่กำหนด

กลุ่มที่ 2 มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholder Interview) ประกอบไปด้วย ผู้บริหารสถาบัน 1 คน บุคลากรผู้ปฏิบัติงาน 3 คน คณาจารย์ 3 คน นักศึกษาแกนนำ 3 และศิษย์เก่า 2 คน รวมจำนวน 12 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามเกณฑ์คัดเข้าที่กำหนด

กลุ่มที่ 3 นักศึกษาภาคปกติของสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 326 คน จากการสำมะโนประชากร (Census Population) ที่สนใจในการให้ข้อมูลกับผู้วิจัย จากนักศึกษาทั้งหมด 393 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) จากการศึกษาเอกสารตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Document synthesis) และแนวคิดเกี่ยวกับวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของเคมมิสและแม็คแท็กการ์ด (Kemmis K. & McTaggart R., 2000) ซึ่งผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ทำการแก้ไขและตรวจสอบอีกครั้งโดยอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโทและนำไปทดลองสัมภาษณ์ กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบข้อคำถาม ว่าผู้ถูกสัมภาษณ์ มีความเข้าใจในเนื้อหาของคำถามในทิศทางเดียวกัน

2. แบบสอบถามความต้องการจำเป็นที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ตามขอบเขตที่กำหนด โดยมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ความคาดหวังและสภาพที่เป็นจริงของการบริหารจัดการเชิงบูรณาการด้านพลศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อลดพฤติกรรมรุนแรงของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน ซึ่งผู้วิจัยหาคุณภาพของแบบสอบถามโดยการพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก (Inclusion Criteria) จากนั้นนำแบบสอบถามความต้องการจำเป็นไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน ภาคปกติ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 30 คน (Try Out and Revised) ที่สมัครใจในการให้ข้อมูลกับผู้วิจัย เพื่อตรวจสอบคุณภาพในด้านความเชื่อมั่น (Reliability)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเอกสารข้อมูล ร่วมกับการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) กับกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ข้างต้น เป็นรายบุคคล (Individual interview) เพื่อศึกษา สภาพ ปัญหาและแนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเชิงบูรณาการด้านพลศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อลดพฤติกรรมรุนแรงของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน ซึ่งในการดำเนินการสัมภาษณ์นี้ผู้วิจัยได้ขออนุญาตกลุ่มตัวอย่างและผู้เชี่ยวชาญ ในการบันทึกเทปเสียงพร้อมการจดบันทึกข้อมูลตลอดการสัมภาษณ์

2. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 3 คือ นักศึกษาภาคปกติของสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 ส่วนที่เหลือจำนวน 296 จากนักศึกษาทั้งหมด 393 คน ที่สมัครใจในการให้ข้อมูลกับผู้วิจัย โดยผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถาม และเก็บสอบถามกลับคืนด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. จากการศึกษาเอกสารข้อมูลการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยมีการบันทึกเทปเสียงและจดบันทึกเอกสาร ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยการ สังเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ร่วมกับการสรุปอุปนัย (Analytic

induction) และเรียบเรียงข้อมูลโดยการจัดหมวดหมู่ข้อมูล การลดทอนข้อมูลการแสดงผลข้อมูล โดยการสรุป

2. แบบสอบถามความต้องการจำเป็นที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น วิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) เป็นรายข้อ และ หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ จากสูตรคำนวณ $S-CVI/Ave$ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.99 วิเคราะห์ข้อมูลหาค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S) และค่าดัชนีความต้องการประยุกต์ และนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพที่เป็นจริง และผลการวิเคราะห์สภาพที่ควรจะเป็นในการศึกษาสภาพและปัญหา มาวิเคราะห์จัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นด้วยวิธีการวิเคราะห์ $PNI_{modified}$ โดยใช้สูตรของ สุวิมล ว่องวาณิช (สุวิมล ว่องวาณิช, 2558)

จากนั้นดำเนินการจัดลำดับของความต้องการจำเป็น โดยพิจารณาจากค่า $PNI_{modified}$ เรียงจากมากไปหาน้อย

การรับรองจริยธรรมวิจัย

การวิจัยนี้ได้รับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จากคณะกรรมการพิจารณาการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เมื่อวันที่ 13 เดือน มีนาคม 2562 หมายเลขรับรอง SWUEC/E-449/2561

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถสรุปเป็น 2 ส่วน คือ 1) สภาพปัญหา ความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเชิงบูรณาการด้านพลศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อลดพฤติกรรมรุนแรงของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน และ 2) แนวทางในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเชิงบูรณาการด้านพลศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อลดพฤติกรรมรุนแรงของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน ซึ่งรายละเอียดของผลการวิจัยเป็นดังนี้

1. สภาพปัญหา ความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเชิงบูรณาการด้านพลศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อลดพฤติกรรมรุนแรงของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน ในทัศนคติของผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังรายละเอียดในตารางที่ 1, 2 และ 3

ตารางที่ 1 สภาพปัญหา รูปแบบการบริหารจัดการเชิงบูรณาการด้านพลศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อลดพฤติกรรมรุนแรงของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีปทุมวันในทัศนคติของผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจากการสัมภาษณ์

ด้าน	สถานการณ์
ด้านที่ 1 โครงสร้างและหน้าที่	มีการจัดโครงสร้างและหน้าที่ไม่ชัดเจนและการมีส่วนร่วมของฝ่ายต่าง ๆ น้อยโดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของนักศึกษา
ด้านที่ 2 พฤติกรรมและบทบาทของสถาบันที่พึงมีต่อพฤติกรรมนักศึกษา	เรื่องทัศนคติค่านิยมจากพี่น้องของกิจกรรมรับน้องในทางที่ไม่ถูกต้อง

ด้าน	สถานการณ์
ด้านที่ 3 นโยบายและแผน	นโยบายและแผนไม่ได้มาจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย
ด้านที่ 4 การกำหนดบทบาทของผู้บริหาร	ผู้บริหารไม่ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการแก้ปัญหาพฤติกรรมของนักศึกษา
ด้านที่ 5 การพัฒนาบุคลากรของสถาบัน	บุคลากรไม่ได้สมัครใจเข้ามาทำงานและไม่มีความรู้ในการจัดการปัญหา
ด้านที่ 6 บทบาทของนักศึกษา	นักศึกษาไม่ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ปัญหา
ด้านที่ 7 บทบาทของแกนนำนักศึกษา	แกนนำนักศึกษาไม่ได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา
ด้านที่ 8 การบูรณาการ	การจัดการเรียนการสอนไม่หลากหลายเน้นแต่วิชาการ
ด้านที่ 9 การจัดการเรียนการสอน	การเรียนการสอนไม่ได้ปลูกฝังหรือสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมและไม่ได้ติดตามพฤติกรรมของนักศึกษา
ด้านที่ 10 การจัดกิจกรรมพลศึกษา	มีเฉพาะบางกลุ่มเข้าร่วมและไม่ได้จัดอย่างต่อเนื่อง
ด้านที่ 11 การควบคุมและประเมินผล การดำเนินงาน	กระบวนการควบคุมและรูปแบบการประเมินยังไม่ชัดเจน ขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในการดำเนินการติดตามและประเมินผล และขาดความต่อเนื่อง
ด้านที่ 12 งบประมาณ	งบประมาณไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักศึกษา
ด้านที่ 13 บทบาทของคณาจารย์/ ผู้สอน	ยังให้ความร่วมมือไม่เต็มที่และไม่ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ปัญหา

ตารางที่ 2 ความต้องการจำเป็นของการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเชิงบูรณาการด้านพลศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อลดพฤติกรรมรุนแรงของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน ในทัศนคติของผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจากการสัมภาษณ์

ด้าน	ประเด็นการสำรวจ
ด้านที่ 1 โครงสร้างและหน้าที่	คณะทำงานควรมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายและกำหนดโครงสร้างหน้าที่ต่าง ๆ ที่ชัดเจน
ด้านที่ 2 พฤติกรรมและบทบาทของสถาบันที่พึงมีต่อพฤติกรรมนักศึกษา	สถาบันควรเสริมสร้างทัศนคติในเชิงสร้างสรรค์ โดยไม่ใช้ความรุนแรงให้กับนักศึกษาและมีความเข้มงวดเรื่องระบบการรับน้อง
ด้านที่ 3 นโยบายและแผน	สถาบันควรมีการจัดทำนโยบายและแผนอย่างชัดเจน
ด้านที่ 4 การกำหนดบทบาทของผู้บริหาร	ผู้บริหารควรตระหนักถึงปัญหาและมุ่งมั่นแก้ปัญหาอย่างจริงจังโดยกำหนดนโยบายที่ชัดเจน
ด้านที่ 5 การพัฒนาบุคลากรของสถาบัน	สถาบันควรได้คนที่มีความรู้ความสามารถหรือมีประสบการณ์เข้ามาดำเนินงานในการปฏิบัติงานโดยสมัครใจและฝึกอบรมบุคลากรให้มีความพร้อมในการแก้ปัญหา
ด้านที่ 6 บทบาทของนักศึกษา	นักศึกษาควรเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการของการแก้ปัญหา
ด้านที่ 7 บทบาทของแกนนำนักศึกษา	นักศึกษาควรให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

ด้าน	ประเด็นการสำรวจ
ด้านที่ 8 การบูรณาการ	ควรกำหนดนโยบายให้แทรกเนื้อหาทางพลศึกษาเข้าไปในรายวิชาต่าง ๆ และมีเจ้าภาพหลัก ในการดำเนินการ
ด้านที่ 9 การจัดการเรียนการสอน	ควรปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักศึกษาเพิ่มเติมจากเนื้อหาวิชาการและควรจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ในวิถีชีวิต
ด้านที่ 10 การจัดกิจกรรมพลศึกษา	ควรเน้นการพัฒนาทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา มีการจัดอย่างต่อเนื่อง
ด้านที่ 11 การควบคุมและประเมินผลการทำงาน	ควรมีกระบวนการดำเนินงานที่เน้นการทำงานร่วมกันและประเมินจากทุกภาคส่วน
ด้านที่ 12 งบประมาณ	ควรมีการจัดสรรงบประมาณทั้งจากภายในและภายนอก เพื่อสนับสนุนให้เพียงพอต่อความต้องการของนักศึกษา
ด้านที่ 13 บทบาทของคณาจารย์/ผู้สอน	ควรให้ความร่วมมือ สนับสนุนช่วยเหลือและมีส่วนร่วมในกิจกรรมกับนักศึกษา

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเชิงบูรณาการด้านพลศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อลดพฤติกรรมรุนแรงของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีปทุมวันในทัศนคติของนักศึกษา

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)				ลำดับความสำคัญ
	ความคาดหวัง (I)	สภาพที่เป็นอยู่ (D)	PNI _{modified}	S.D.	
ด้านที่ 1 โครงสร้างและหน้าที่	4.29	3.29	0.418	0.60	11
ด้านที่ 2 พฤติกรรมและบทบาทของสถาบันที่พึงมีต่อพฤติกรรมนักศึกษาในการไม่ใช้ความรุนแรง	4.33	3.31	0.469	0.74	1
ด้านที่ 3 นโยบายและแผน	4.34	3.32	0.442	0.67	4
ด้านที่ 4 การกำหนดบทบาทของผู้บริหารสถาบัน	4.35	3.29	0.466	0.69	2
ด้านที่ 5 การพัฒนาบุคลากรของสถาบัน	4.26	3.31	0.394	0.59	13
ด้านที่ 6 บทบาทของนักศึกษา	4.38	3.39	0.431	0.69	6
ด้านที่ 7 บทบาทของแกนนำนักศึกษา	4.29	3.34	0.430	0.72	7
ด้านที่ 8 การบูรณาการ	4.25	3.30	0.420	0.65	10
ด้านที่ 9 การจัดการเรียนการสอน	4.28	3.30	0.426	0.65	8
ด้านที่ 10 การจัดกิจกรรมพลศึกษา	4.23	3.22	0.465	0.74	3
ด้านที่ 11 การควบคุมและประเมินผลการทำงาน	4.29	3.31	0.421	0.65	9

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)				ลำดับความสำคัญ
	ความคาดหวัง (I)	สภาพที่เป็นอยู่ (D)	PNImodified	S.D.	
ด้านที่ 12 งบประมาณ	4.30	3.29	0.435	0.65	5
ด้านที่ 13 บทบาทของคณาจารย์/ผู้สอน	4.28	3.30	0.408	0.60	12

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเชิงบูรณาการด้านพลศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อลดพฤติกรรมรุนแรงของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีปทุมวันในทัศนคติของนักศึกษา พบว่า ลำดับความต้องการจำเป็น 3 ลำดับแรก ได้แก่ ลำดับที่ 1 คือด้านพฤติกรรมและบทบาทของสถาบันที่พึงมีต่อพฤติกรรมนักศึกษาในการไม่ใช้ความรุนแรง มีค่า PNImodified เท่ากับ 0.469 ลำดับที่ 2 คือด้านการกำหนดบทบาทของผู้บริหารสถาบัน มีค่า PNImodified เท่ากับ 0.466 ลำดับที่ 3 คือ ด้านการจัดกิจกรรมพลศึกษา มีค่า PNImodified เท่ากับ 0.465

2. แนวทางในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเชิงบูรณาการด้านพลศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อลดพฤติกรรมรุนแรงของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน ควรแบ่งเป็น 4 ส่วนที่สถาบันควรดำเนินการ คือ ส่วนที่ 1 โครงสร้างและบทบาทของสถาบัน มี 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านที่ 1 โครงสร้างและหน้าที่ ด้านที่ 2 พฤติกรรมและบทบาทของสถาบันที่พึงมีต่อพฤติกรรมนักศึกษา ด้านที่ 3 นโยบายและแผน ด้านที่ 4 การกำหนดบทบาทของผู้บริหารสถาบัน ด้านที่ 5 การพัฒนาบุคลากรของสถาบัน ส่วนที่ 2 บทบาทของภาคีเครือข่าย มี 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านที่ 6 บทบาทของนักศึกษา ด้านที่ 7 บทบาทของแกนนำนักศึกษา ด้านที่ 13 บทบาทของคณาจารย์/ผู้สอน ส่วนที่ 3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้พลศึกษา มี 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านที่ 8 การบูรณาการ ด้านที่ 9 การจัดการเรียนการสอน ด้านที่ 10 การจัดกิจกรรมพลศึกษา ส่วนที่ 4 ระบบติดตามสนับสนุน มี 2 ด้าน ประกอบด้วย ด้านที่ 11 การควบคุมและประเมินผลการดำเนินงาน และด้านที่ 12 งบประมาณ ดังรายละเอียดในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แนวทางของการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเชิงบูรณาการด้านพลศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อลดพฤติกรรมรุนแรงของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีปทุมวันในทัศนคติของผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจากการสัมภาษณ์

ด้าน	แนวทาง
ด้านที่ 1 โครงสร้างและหน้าที่	ควรมีการจัดโครงสร้างและหน้าที่ ที่จัดลำดับแต่งตั้งผู้บริหารลงถึงผู้ปฏิบัติงาน โดยมีส่วนร่วมจากฝ่ายต่างๆ อาจจะต้องมีส่วนได้ส่วนเสียหรือบุคคลภายนอกเข้ามาร่วมในโครงสร้างคณะกรรมการ มีหน่วยงานดูแล ทั้งในระดับสาขา คณะ และระดับสถาบัน กำหนดบทบาทหน้าที่แต่ละฝ่ายอย่างชัดเจน

ด้าน	แนวทาง
ด้านที่ 2 พฤติกรรมและบทบาทของสถาบันที่พึงมีต่อพฤติกรรมนักศึกษา	สถาบันควรจัดกิจกรรมที่ปรับหรือส่งเสริมทัศนคติ ในการตระหนักถึงผลกระทบของการใช้ความรุนแรงทั้งตนเองและผู้อื่น
ด้านที่ 3 นโยบายและแผน	โดยศึกษา นโยบาย โมเดลต้นแบบ จากภาครัฐ องค์กรอื่นๆ และทุกฝ่ายจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ ถอดแผนยุทธศาสตร์ แผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติ มีวัตถุประสงค์ เป้าหมายกิจกรรม จัดทำแผนงบประมาณ โครงการ กิจกรรม ตัวชี้วัด การประเมินผล ผู้รับผิดชอบ ให้ชัดเจนและสอดคล้องกัน สามารถปฏิบัติได้จริง
ด้านที่ 4 การกำหนดบทบาทของผู้บริหาร	ผู้บริหารต้องตระหนักถึงปัญหา และกำหนดนโยบายที่ชัดเจน คอยสนับสนุนช่วยเหลือทั้งนโยบาย หลักการทำงาน งบประมาณ การวางแผนกลยุทธ์ ให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ ควบคุมดูแล ติดตามผล และสร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน
ด้านที่ 5 การพัฒนาบุคลากรของสถาบัน	สถาบันควรจัดสรรบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ ที่ได้จากบุคคลภายนอกหรือบุคคลภายในที่สมัครใจเข้ามาทำงาน มีการฝึกอบรมให้เข้าใจในกระบวนการดำเนินการ และสถาบัน คอยสนับสนุน และตรวจสอบความเรียบร้อย
ด้านที่ 6 บทบาทของนักศึกษา	นักศึกษาต้องให้ความร่วมมือเข้ามามีส่วนร่วมทุกกระบวนการตั้งแต่การช่วยคิด ข้อเสนอแนะ ประเมินผล และเข้าร่วมกิจกรรมตามที่กำหนดไว้
ด้านที่ 7 บทบาทของแกนนำนักศึกษา	ต้องให้ความร่วมมือ ศึกษาทำความเข้าใจในกฎกติกา รับนโยบายจากผู้บริหาร เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแผนดำเนินการ แสดงความคิดเห็น ควบคุม สนับสนุน คอยประสานงานกับอาจารย์ เจ้าหน้าที่ เป็นฝ่ายดำเนินการจัดกิจกรรมภายใต้การกำกับดูแลของอาจารย์และเจ้าหน้าที่
ด้านที่ 8 การบูรณาการ	สถาบันควรตั้งคณะทำงาน ดึงภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา มีคณะทำงานหลักคอยประสานงาน ติดตาม สนับสนุน ควบคุมการดำเนินการ และสถาบันมีการกำหนดนโยบายให้มีการสอดแทรกเนื้อหาทางพลศึกษาในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ ตามความเหมาะสม เช่น กิจกรรมทางกาย หรือการมีน้ำใจนักกีฬา
ด้านที่ 9 การจัดการเรียนการสอน	ควรมีการเพิ่มรายวิชาพลศึกษา ที่หลากหลายทั้งทฤษฎีและปฏิบัติเพื่อให้นักศึกษาได้เลือกเรียนจะได้ตรงความต้องการของนักศึกษา มีการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อแนวคิด มีความสนุก ได้ปลดปล่อยอารมณ์ ทำให้นักศึกษาอยากเรียน
ด้านที่ 10 การจัดกิจกรรมพลศึกษา	อาจารย์พลศึกษาต้องเข้ามามีบทบาทหลักร่วมกับทุกฝ่าย มีการออกแบบกิจกรรมร่วมกัน มีนักศึกษาเป็นผู้ดำเนินกิจกรรม รูปแบบกิจกรรมมีความหลากหลาย เน้นการพัฒนาทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา เป็นการสอนทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ ทั้งออกกำลังกายทั่วไป การแข่งขันก็มีส่วนร่วม การจัดกิจกรรมควรจะมีวางแผนจัดทั้งปี มีทั้งภาคต้น ภาคปลาย และการจัดกิจกรรมต้องไม่กระทบต่อภาระงานหลักของบุคลากร ไม่กระทบต่อเวลาเรียน เวลาสอบของนักศึกษา
ด้านที่ 11 การควบคุมและประเมินผลการดำเนินงาน	สถาบันควรตั้งคณะทำงานหลักที่มีส่วนร่วมของทุกฝ่าย แบ่งหน้าที่ตามความถนัดของแต่ละบุคคล คอยควบคุม ติดตาม กำหนดวิธีการปฏิบัติ และปฐมนิเทศอบรม ผู้ปฏิบัติงานให้เข้าใจวิธีการปฏิบัติก่อนการปฏิบัติงาน มีการประชุมและประเมินผลทุกขั้นตอน แบบประเมินควรเป็นการประเมินรอบทิศทาง มีหลายมิติ มีเกณฑ์กลางที่วัดเป็นระยะ ๆ ประเมินก่อนและหลังทำกิจกรรม
ด้านที่ 12 งบประมาณ	ควรมีการจัดตั้งคณะทำงานดำเนินงาน ตรวจสอบวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ก่อน หากไม่เพียงพอ จึงจัดทำแผนการจัดซื้อ/จัดจ้าง หากไม่อยู่ในแผนงบประมาณประจำปี อาจเสนอเป็นงบรายได้ หรือขอสนับสนุนจากภายนอก ให้เพียงพอกับความต้องการของนักศึกษา

ด้าน	แนวทาง
ด้านที่ 13 บทบาทของ คณาจารย์/ผู้สอน	อาจารย์ผู้สอนต้องให้ความร่วมมือ ทำความเข้าใจ เสริมกิจกรรมในการเรียนการสอน ที่เน้นให้นักศึกษาได้คิดวิเคราะห์ ปฏิบัติงานที่ตนสนใจ มีส่วนร่วม สนับสนุน ช่วยกำกับ ติดตาม ดูแลให้คำปรึกษา และส่งเสริมให้นักศึกษาได้เข้าร่วมกิจกรรมในกิจกรรมที่ แก้ปัญหาพฤติกรรมความรุนแรงของนักศึกษา

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเชิงบูรณาการด้านพลศึกษา
แบบมีส่วนร่วมเพื่อลดพฤติกรรมความรุนแรงของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน อภิปรายผลได้
ดังนี้

1. จากผลการศึกษาสภาพปัญหา พบว่า ความรุนแรงที่เกิดขึ้นเกิดจากทัศนคติค่านิยม
จากพื้นฐานของกิจกรรมรับน้องในทางที่ไม่ถูกต้อง ทำให้เกิดพฤติกรรมความเชื่อ ที่ส่งผล
กระทบต่อความรุนแรง ตามการศึกษาของ ชีษณุชา นวลปาน และศรัณย์ อิติลักษณ์ เรื่อง
ปัญหาความรุนแรง: กระบวนการครอบงำความคิดของนักศึกษาอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร
ที่พบว่ากระบวนการครอบงำความคิดของนักศึกษาอาชีวศึกษามีอยู่ 3 กระบวนการ ได้แก่
1) กระบวนการรับน้อง 2) กระบวนการถ่ายทอดประสบการณ์ความรุนแรงจากรุ่นพี่สู่รุ่นน้อง
และ 3) กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงของนักศึกษาอาชีวศึกษาเอง (ชีษณุชา นวลปาน
และศรัณย์ อิติลักษณ์, 2563) นอกจากนั้น การแก้ปัญหาของสถาบันเทคโนโลยีปทุมวันยังขาด
หน่วยงานและคณะทำงานที่แบกรับภารกิจเชิงรุก มีโครงสร้าง หน้าที่ รวมถึงการวางนโยบาย
และแผน ในการแก้ปัญหาพฤติกรรมนักศึกษาที่ยังไม่ชัดเจน และไม่ได้มาจากการมีส่วนร่วม
รวมถึงความต้องการของทุกฝ่าย โดยเฉพาะจากนักศึกษา ตามแนวคิดของ มัลลิกา ต้นสอน
เรื่อง กลยุทธ์ธุรกิจ ที่กล่าวว่าโครงสร้างเป็นการจัดสายงานและความสัมพันธ์ของหน่วยงาน
ต่าง ๆ ในองค์กร ซึ่งจะช่วยให้เราทราบว่าใครเป็นผู้บังคับบัญชาคอยดูแลการปฏิบัติงาน
ของใครและหน่วยงานใด โดยโครงสร้างขององค์กรจะอธิบายให้เห็นถึงการดำเนินงานเข้าด้วยกัน
เป็นหมวดหมู่ มีอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ สายการบังคับบัญชา กระทั่งขอบเขตของ
การควบคุม และการประสานงาน (มัลลิกา ต้นสอน, 2543) การจัดโครงสร้างและหน้าที่ที่ไม่
ชัดเจนเป็นเพราะผู้บริหารยังไม่ได้ให้ความสำคัญและตระหนักถึงปัญหา และในการจัดบุคลากร
ที่เข้ามาปฏิบัติงานบุคลากรก็ไม่ได้สมัครใจเข้ามาปฏิบัติงานและขาดความรู้ในการแก้ปัญหา
อย่างถ่องแท้ เมื่อนโยบายและแผน ยังไม่ชัดเจน จึงทำให้กระบวนการควบคุมและประเมินผล
ไม่ชัดเจน งบประมาณก็ไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักศึกษา อาจารย์ผู้สอนไม่ได้มี
ส่วนร่วมในกระบวนการแก้ปัญหาความรุนแรงของนักศึกษา ส่วนใหญ่เน้นแต่กิจกรรมวิชาการ
การจัดการเรียนการสอนไม่น่าสนใจไม่ได้ปลูกฝังหรือสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมและไม่ได้
ติดตามพฤติกรรมของนักศึกษา ในการจัดการปัญหาการใช้ความรุนแรงของนักศึกษาโดยใช้
กิจกรรมพลศึกษา การจัดกิจกรรมพลศึกษาเชิงบูรณาการก็ไม่มีเจ้าภาพหลักรวมถึงกิจกรรม

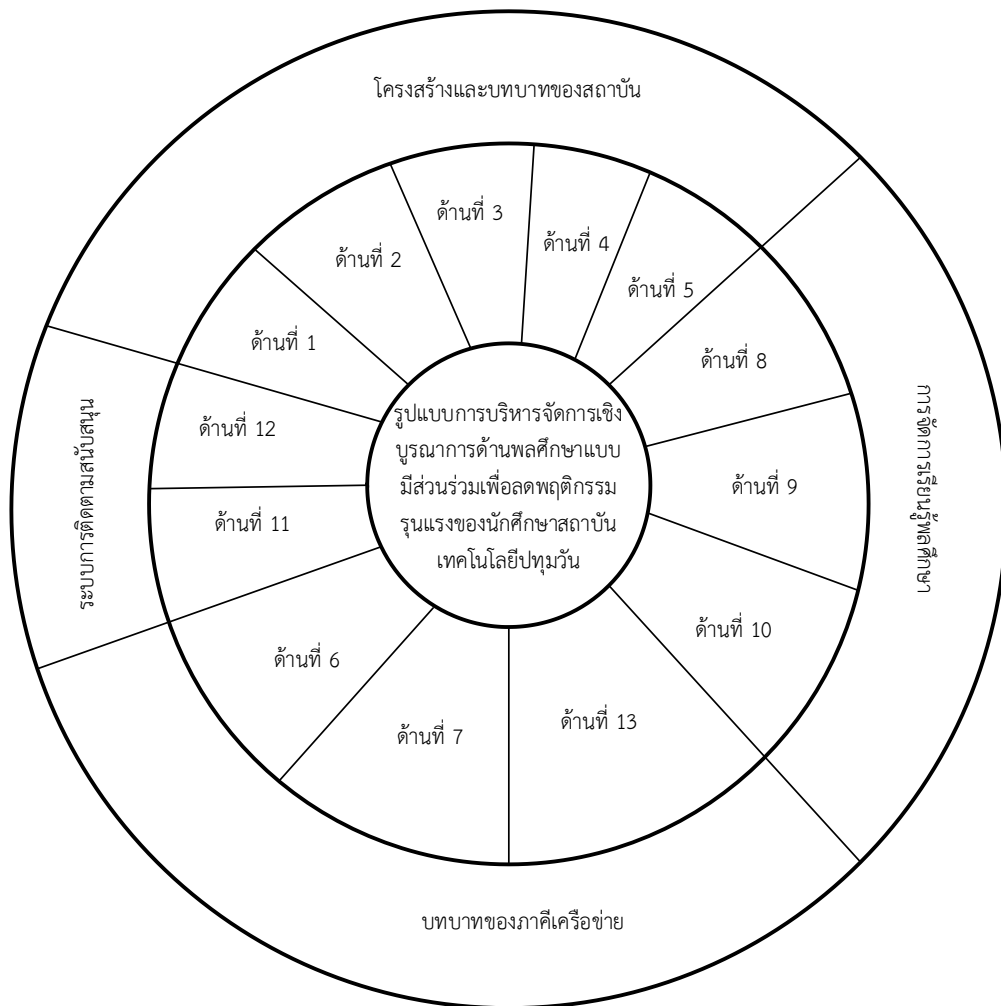

พลศึกษาก็ไม่ได้มาจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย เมื่อจัดกิจกรรมจึงมีเฉพาะบางกลุ่มที่ดำเนินการ ทำให้นักศึกษาบางส่วนไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมและการจัดกิจกรรมก็ไม่ได้จัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

จากผลการศึกษาความต้องการจำเป็น พบว่า สถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน ควรจัดตั้งคณะทำงานมาจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย และกำหนดโครงสร้างบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ ที่ชัดเจน มีการจัดทำนโยบาย แผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติ โครงการ ที่สอดคล้องกัน ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ควรจัดตั้งคณะทำงานและได้คนที่มีความรู้ความสามารถหรือมีประสบการณ์เข้ามาดำเนินงานโดยสมัครใจหรือฝึกอบรมบุคลากรให้มีความพร้อมในการแก้ปัญหาการใช้ความรุนแรงของนักศึกษา ควบคุม ติดตามผล โดยปรึกษาหารือกันจากทุกฝ่าย จัดสรรงบประมาณทั้งจากภายในและภายนอก เพื่อสนับสนุนให้เพียงพอต่อความต้องการของนักศึกษา ตามแนวคิดของ ไบรสัน (Bryson, J. M.) เรื่อง การจัดแผนกลยุทธ์ ที่ว่า แผนกลยุทธ์เป็นความพยายามที่เป็นระเบียบแบบแผนอย่างหนึ่ง เพื่อก่อให้เกิดการตัดสินใจและการกระทำสำคัญ ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดลักษณะและชี้แนะว่า องค์กรนั้นจะเป็นอะไร จะทำอะไร และทำไมต้องทำสิ่งนั้น (Bryson, J. M., 2004) และสถาบันควรมีการเสริมสร้างทัศนคติในด้านของการจัดการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ โดยไม่ใช้ความรุนแรง และเข้มงวดเรื่องการรับน้อง ที่ส่อไปในทางการใช้ความรุนแรง โดยสถาบันควรกำหนดแนวนโยบายให้มีการแทรกเนื้อหาทางพลศึกษาเข้าไปในรายวิชาต่าง ๆ และการจัดกิจกรรมพลศึกษาเชิงบูรณาการควรมีเจ้าภาพหลักในการดำเนินการและเป็นไปตามยุทธศาสตร์ของสถาบันสถาบันควรเพิ่มเติมรายวิชาต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษาและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้นักศึกษา จัดกิจกรรมเสริมความรู้ในวิถีชีวิตที่เหมาะสม เช่น การศึกษาดูงานนอกสถานที่ จัดให้มีกิจกรรมเสริมในยามว่าง อาจารย์ผู้สอนควรให้ความร่วมมือ สนับสนุนช่วยเหลือและมีส่วนร่วมในกิจกรรมกับนักศึกษา ตามแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มีมาตรฐานการเรียนรู้ เป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน และนำพาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในการจัดการเรียนรู้ครูผู้สอนต้องคำนึงถึงการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล พัฒนาการทางสมอง และเน้นคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ ใช้สื่อการเรียนรู้เป็นเครื่องมือต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) ในการจัดกิจกรรมพลศึกษานั้นควรเป็นกิจกรรมที่หลากหลายเน้นการพัฒนาทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ให้ตรงตามความสนใจของนักศึกษาและจัดอย่างต่อเนื่อง เน้นให้นักศึกษาได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการและดำเนินการด้วยตนเองโดยมีอาจารย์และเจ้าหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนผ่านแกนนำนักศึกษาที่รับนโยบายจากฝ่ายบริหาร ให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนและคอยประสานงานกับอาจารย์และเจ้าหน้าที่

2. แนวทางที่จะนำไปใช้ในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเชิงบูรณาการด้านพลศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อลดพฤติกรรมรุนแรงของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน ควรแบ่งเป็น 4 ส่วนที่สถาบันควรดำเนินการ คือ ส่วนที่ 1 โครงสร้างและบทบาทของสถาบัน มี 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านที่ 1 โครงสร้างและหน้าที่ ด้านที่ 2 พฤติกรรมและบทบาทของสถาบันที่พึงมีต่อพฤติกรรมนักศึกษา ด้านที่ 3 นโยบายและแผน ด้านที่ 4 การกำหนดบทบาทของผู้บริหารสถาบัน ด้านที่ 5 การพัฒนาบุคลากรของสถาบัน ตามแนวคิดของ 롭บิน (Robbins, S. P.) เรื่อง ทฤษฎีองค์การ ที่กล่าวว่า การบริหารจัดการองค์การเป็น กระบวนการในการจัดโครงสร้างขององค์การ ซึ่งครอบคลุมเรื่องการแบ่งงาน การกำหนดหน้าที่ ความรับผิดชอบให้ผู้ปฏิบัติงาน การกำหนดกลุ่มงาน การกำหนดความสัมพันธ์ในสายการบังคับบัญชาและการประสานงานต่าง ๆ รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากรให้กับงานต่าง ๆ ให้ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Robbins, S. P, 2007) ส่วนที่ 2 บทบาทของภาคีเครือข่าย มี 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านที่ 6 บทบาทของนักศึกษา ด้านที่ 7 บทบาทของแกนนำนักศึกษา ด้านที่ 13 บทบาทของคณาจารย์/ผู้สอน ส่วนที่ 3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้พลศึกษา มี 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านที่ 8 การบูรณาการ ด้านที่ 9 การจัดการเรียนการสอน ด้านที่ 10 การจัดกิจกรรมพลศึกษา ตามการศึกษาของ เกียรติวัฒน์ รัชฎาภาญจน์ และคณะ เรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนพลศึกษา ที่ว่า การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ประกอบด้วย การเรียนรู้ด้วยการกระทำหรือลงมือปฏิบัติจริง เพื่อให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ ทำให้รู้จักคิด วิเคราะห์และแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ (เกียรติวัฒน์ รัชฎาภาญจน์ และคณะ, 2556) ส่วนที่ 4 ระบบติดตามสนับสนุน มี 2 ด้าน ประกอบด้วย ด้านที่ 11 การควบคุมและประเมินผล การดำเนินงาน และด้านที่ 12 งบประมาณ ตามการศึกษาของ ประกิจ หงส์แสนยาธรรม เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสมาคมกีฬาจังหวัด ที่ว่า การควบคุมเป็นกระบวนการวัดผลการทำงานและการแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้ผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นเป็นไปตามมาตรฐานหรือเป้าหมายที่กำหนด (ประกิจ หงส์แสนยาธรรม, 2552) ดังรูปภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการจัดการเชิงบูรณาการด้านพลศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อลดพฤติกรรมรุนแรงของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลของการศึกษานี้ทำให้ทราบสภาพปัญหา ที่พบว่า ความรุนแรงที่เกิดขึ้นเกิดจากทัศนคติค่านิยมจากพี่สู่น้องของกิจกรรมรณรงค์ในทางที่ไม่ถูกต้อง ทำให้เกิดพฤติกรรมความเชื่อ ที่ส่งผลกระทบต่อความรุนแรง นอกจากนั้น การแก้ปัญหาของสถาบันเทคโนโลยีปทุมวันยังขาดหน่วยงาน รวมถึงการวางนโยบายและแผน ในการแก้ปัญหาพฤติกรรมนักศึกษาที่ยังไม่ชัดเจน และจากการศึกษาความต้องการจำเป็น พบว่า สถาบันเทคโนโลยีปทุมวันควรจัดตั้งคณะทำงานมาจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย และกำหนดโครงสร้างบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ ที่ชัดเจน มีการจัดทำนโยบาย แผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติ โครงการ ที่สอดคล้องกัน ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว และแนวทางที่จะนำไปใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการ

เชิงบูรณาการด้านพลศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อลดพฤติกรรมรุนแรงของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน ควรแบ่งเป็น 4 ส่วนที่สถาบันควรดำเนินการ คือ ส่วนที่ 1 โครงสร้างและบทบาทของสถาบัน มี 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านที่ 1 โครงสร้างและหน้าที่ ด้านที่ 2 พฤติกรรมและบทบาทของสถาบันที่พึงมีต่อพฤติกรรมนักศึกษา ด้านที่ 3 นโยบายและแผน ด้านที่ 4 การกำหนดบทบาทของผู้บริหารสถาบัน ด้านที่ 5 การพัฒนาบุคลากรของสถาบัน ส่วนที่ 2 บทบาทของภาคีเครือข่าย มี 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านที่ 6 บทบาทของนักศึกษา ด้านที่ 7 บทบาทของแกนนำนักศึกษา ด้านที่ 13 บทบาทของคณาจารย์/ผู้สอน ส่วนที่ 3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้พลศึกษา มี 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านที่ 8 การบูรณาการ ด้านที่ 9 การจัดการเรียนการสอน ด้านที่ 10 การจัดกิจกรรมพลศึกษา ส่วนที่ 4 ระบบติดตามสนับสนุน มี 2 ด้าน ประกอบด้วย ด้านที่ 11 การควบคุมและประเมินผลการดำเนินงาน และด้านที่ 12 งบประมาณ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1) แนวทางในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเชิงบูรณาการด้านพลศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อลดพฤติกรรมรุนแรงของนักเรียนนักศึกษา สถาบันควรจัดตั้งคณะทำงานหลักที่มาจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย เป็นหน่วยงานดูแล ทั้งในระดับคณะ และระดับสถาบัน มีการจัดโครงสร้าง และบทบาทหน้าที่ มีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน 2) ในการบริหารจัดการเชิงบูรณาการด้านพลศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อลดพฤติกรรมรุนแรงของนักเรียนนักศึกษา สถาบันควรนำสภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ ไปวางแผนและการกำหนดเป็นแผนกลยุทธ์ แผนการดำเนินงาน แผนการปฏิบัติ มีการประเมินผลและนำผลมาปรับปรุงพัฒนา

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เรียบเรียงจากงานวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเชิงบูรณาการด้านพลศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อลดพฤติกรรมรุนแรงของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2545). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2545. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- เกสริน วงษ์มัน. (2553). ผลการใช้โปรแกรมการกำกับตนเองที่มีต่อการมีวินัยในการเรียนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนศรีนภเขตวิทยา (พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา) สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดนครสวรรค์. ใน วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- เกียรติวัฒน์ วิชาญาณ และคณะ. (2556). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนพลศึกษา สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู สาขาวิชาพลศึกษา สถาบันการพลศึกษา วารสาร บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 7(3), 1-18.
- ชลัท ประเทืองรัตน. (2556). แนวทางในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างนักศึกษาสถาบัน เทคโนโลยีปทุมวันกับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออกวิทยาเขตอุเทนถวาย. วารสารพัฒนบริหารศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 53(3), 151-173.
- ชิษณุชา นวลปาน และศรัณย์ ธิติลักษณ์. (2563). ปัญหาความรุนแรง: กระบวนการครอบงำ ความคิดของนักศึกษาอาชีวะในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารรังสิตบัณฑิตศึกษาใน กลุ่มธุรกิจและสังคมศาสตร์, 6(1), 28-41.
- ประกิต หงส์แสนยาธรรม. (2552). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสมาคมกีฬาจังหวัด. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและการกีฬา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- มัลลิกา ต้นสอน. (2543). กลยุทธ์ธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเอ็กซ์เปอร์เนท.
- วารุณี วรศักดิ์เสนีย์. (2554). การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมพลศึกษาตามแนวคิดการปรับ พุทธิกรรมทางปัญญาเพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2559). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Bryson, J. M. (2004). Strategic Planning for Public and Nonprofit Organizations: A Guide to Strengthening and Sustaining Organizational Achievement (3rd ed). San Francisco, Calif: Jossey-Bass.
- Kemmis K. & McTaggart R. (2000). Participatory action research Handbook of qualitative research. London: SAGE.
- Robbins, S. P. (2007). Organization Theory: Structure, Design, and Applications. New Jersey: Prentice-Hall.

**การบริหารจัดการส่งเสริมอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาคุณค่า
ของประเพณีบุญผะเหวดจังหวัดร้อยเอ็ด***
**MANAGEMENT OF THE CULTURAL CONSERVATION AND VALUE
DEVELOPMENT OF THE BOON PHAWET TRADITION, ROI ET PROVINCE**

พระครูชัยรัตนการ

Phrakruchairattanagon

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus, Thailand

E-mail: johnnnnny_2009@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของประเพณีบุญผะเหวด จังหวัดร้อยเอ็ด 2) เพื่อศึกษาการส่งเสริม อนุรักษ์ และพัฒนาคุณค่าของประเพณีบุญผะเหวด กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้อาวุโส และปราชญ์ชาวบ้าน กลุ่มผู้นำชุมชน 15 รูป/คน วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้แบบสัมภาษณ์เจาะลึก แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ประเพณีบุญผะเหวดเป็นประเพณีที่สำคัญของชาวอีสานได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษโดยเฉพาะในสังคมอีสาน จนเป็นประเพณีที่สำคัญของชาวพุทธ โดยมีความเชื่อว่าการฟังเทศน์มหาชาติทำให้ได้บุญ มีความเชื่อในเรื่องบาป บุญ คุณ โทษ การนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การมีน้ำใจไมตรี การรู้จักแบ่งปัน การตอบแทนผู้มีพระคุณ การเคารพในกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ 2) การส่งเสริม อนุรักษ์ และพัฒนาคุณค่าของประเพณีบุญผะเหวด สถาบันครอบครัวทำหน้าที่ส่งเสริมสังคมและวัฒนธรรมประเพณีบุญผะเหวดใช้เป็นแบบวิถีดำเนินชีวิตจึงมีอิทธิพลต่อคนในสังคม การบริหารจัดการ ส่งเสริมประเพณีบุญผะเหวด มีส่วนร่วมทั้งส่วนราชการ ประชาชน ผู้นำชุมชน วัด ปลูกฝังค่านิยมจิตสำนึกที่ดี ใช้มิติทางวัฒนธรรม ดำเนินการอย่างเข้มแข็งจริงจังต่อเนื่อง ปัจจุบันงานด้านวัฒนธรรมมีความเปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะทางเศรษฐกิจและสังคม จำเป็นต้องสร้างเครือข่ายศูนย์วัฒนธรรมให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น ส่งเสริมและพัฒนาด้านวัฒนธรรมที่เหมาะสม สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อเป็นเครือข่ายการดำเนินงานวัฒนธรรม ประเพณี ที่เข้มแข็งในการขับเคลื่อนงานวัฒนธรรม โดยการสร้างสรรค์กิจกรรมที่เป็นประโยชน์ มีคุณค่า เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและคุณภาพของเยาวชนและครอบครัว อันนำไปสู่ สังคมชุมชนที่เข้มแข็ง

* Received 9 April 2022; Revised 21 April 2022; Accepted 24 April 2022

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, การส่งเสริมอนุรักษ์วัฒนธรรม, บุญผะเหวด

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study the history of the Boon Phawet tradition, Roi Et Province 2) study the management of the cultural conservation and value development of the Boon Phawet tradition. The samples of the research were 15 of priests, elders, and local philosophers, and community leaders. Data Collection Methods were In-depth interview, Structured Interview, Participant Observation. Data analysis was descriptive analysis The results of the research found that 1) The Boon Phawet tradition was a significant tradition of Isan people, inherited from the ancestors, especially in Isan society until it became to be an important of the Buddhists. There was a belief that listening to the Thet Maha Chat (Mahajati Preaching) brought merit. There were the believe in sin penalty, veneration, graciousness, sharing, reciprocity, respect the laws of nature, and harmony in the community 2) The cultural conservation and value development of the Boon Phawet tradition, the family institution served to promote the society and culture of the Boon Phawet tradition used as a way of life that influences people in society Management of the cultural conservation and value development of the Boon Phawet tradition, participated in all of government agencies, people, community leaders, temples, cultivating good consciousness using cultural dimensions, continued vigorously and seriously. Currently, cultural changed according to economics and social conditions. It was necessary to create stronger network of cultural centers, promote and develop appropriate cultures. In accordance with the current situation to be a stronger network of cultural traditions in driver cultural by creating useful and valuable activities in order to create immunity and quality of youth and family to a strong community.

Keywords: Management, Cultural Conversation and Value Development, Boon Phawet Tradition

บทนำ

ประเพณีบุญผะเหวดจังหวัดร้อยเอ็ด เป็นประเพณีที่จัดในเดือน 4 ของทุกปี มีการฟังเทศน์มหาชาติ แห่พระอุปัชฌ์ บริการขนมจีน แห่กัณฑ์จอบ กัณฑ์หลอน ของชาวอีสาน เป็นการ

ทำบุญเพื่อเป็นเครื่องระลึกถึงพระชาติ ๆ หนึ่งขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นการบำเพ็ญบารมีครั้งยิ่งใหญ่ของพระโพธิสัตว์ก่อนที่จะตรัสรู้เป็นพระโคตมสัมมาสัมพุทธเจ้า คือ ครึ่งอุบัติเป็นพระเวสสันดร หากจะว่าไป แล้วบุญผะเหวด นี้เป็นงานบุญประเพณีที่ยิ่งใหญ่ของชาวพุทธในภาคอีสาน ซึ่งมีความเชื่อสืบเนื่องมาจากเนื้อเรื่องที่ปรากฏในหนังสือเทศน์ “มัลลย์หมื่น มัลลย์แสน” ที่กล่าวถึงพระมัลลย์เถระขึ้นไปไหว้พระธาตุเกษแก้วจุฬามณีบนสวरोจจันดาวดึงส์และได้พบปะสนทนากับพระศรีอริยเมตไตรยโพธิสัตว์ ผู้ส่งความมาถึงมนุษย์โลกว่า “ถ้ามนุษย์ต้องการพบและร่วมเกิดกับท่าน จงอย่าฆ่าตีบีฑาโดยพ่อแม่สมณพราหมณาจารย์ อย่าทำร้ายพระพุทธเจ้าและยุยงพระสงฆ์ให้แตกกัน ให้ตั้งใจฟังมหาเวสเทศน์มหาชาติ ให้จบในมือหนึ่งวันเดียว” (ปริยญาโณ ภิกขุ, 2534) การเทศน์มหาชาติในประเทศไทยนั้น ได้ปรากฏหลักฐานมีมานานแล้วโดยนิมิตเทศน์ในพระอุโบสถ พระวิหาร หรือศาลาการเปรียญ และไม่ได้จำกัดฤดูกาล ในภาคกลางนิมิตเทศน์ ระหว่างเทศกาลออกพรรษา ถึงเดือน 12 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นิมิตเทศน์ในเดือน 2 ถึงเดือน 4 เรียกว่า “งานบุญผะเหวด” “พระเวสสันดร” คนไทยทั่วไปจะรู้จักกันดีในนาม “เทศน์มหาชาติ” หรือ “เทศน์พระเวสสันดร” (พระเวส อ่านว่า ผะ-เหวด ตามสำเนียงอีสาน) งานบุญประเพณีบุญผะเหวดของชาวไทย จะจัดขึ้นทุกปี ปีละ 1 ครั้ง ในช่วงเดือน มีนาคม - เมษายน จะมีวันรวม เรียกว่า “วันโฮม” (กมล บุญเขต และคณะ, 2557) ภาคเหนือมีการตั้งธรรมหลวงมหาชาติ ในเดือนยี่เหนือ(เดือน 2 พุศิจกายน) และประเพณีเทศน์มหาชาติในเดือนสาม (3 เดือนธันวาคม) ภาคใต้นิมิตเทศน์มหาชาติในทุกเดือนอ้าย (หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร, 2531) การได้สดับเทศน์มหาชาติตามคติความเชื่อของคนไทยว่า “ถ้าใครมีความสามารถตั้งใจ มีสมาธิฟังเทศน์จบทั้ง 13 กัณฑ์ ในวันเดียว” จะได้ผลานิสงส์มาก แม้กระทั่งสิ่งของที่ใช้ในพิธีเทศน์มหาชาติตลอดถึงน้ำมันดินในพิธีนั้นก็ถือว่าศักดิ์สิทธิ์ (พระมหาวัช ฆेमธโซ (พุทธโส), 2537)

จังหวัดร้อยเอ็ดมีคำขวัญประจำจังหวัดที่ว่า “สิบเอ็ดประตูเมืองงาม เรืองนามพระสูงใหญ่ ผ้าไหมสาเกต บุญผะเหวดประเพณี มหาเจดีย์ชัยมงคล งามน่ายลบึงพลาญชัย เขตกว้างไกลทุ่งกุลา โลกลือชาข้าวหอมมะลิ” สำหรับบุญผะเหวด นอกจากจะเป็นส่วนสำคัญ ส่วนหนึ่งในคำขวัญ ประจำจังหวัด ที่บ่งถึงความเป็นประเพณีที่ยิ่งใหญ่แล้ว ปัจจุบันบุญผะเหวดร้อยเอ็ดยังมีพัฒนาการอยู่ในตัวเอง และเป็นการเติบโตแบบค่อยเป็นค่อยไปจากประเพณีการทำบุญที่เคยจัดเฉพาะในระดับหมู่บ้านและชุมชน ซึ่งเริ่มก่อเป็นงานประจำปีของจังหวัดจากแผนการจัดงานใน ปี 2533 - 2534 ที่ส่วนราชการต้องการสร้างให้เป็นอัตลักษณ์หรือจุดเด่นทางวัฒนธรรมประเพณีของจังหวัด และนั่นได้กลายมาเป็นงานบุญประจำปีของจังหวัด ทางส่วนราชการ ร่วมเป็นเจ้าภาพจัดงาน โดยให้สอดคล้องกับประเพณีนิยมที่ชาวบ้านยึดถือและปฏิบัติสืบต่อกันมา (สุริยา สมุทคุปดี และคณะ, 2543)

จากการศึกษาและสัมภาษณ์รวมทั้งการได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับงานบุญผะเหวดร้อยเอ็ด ได้เห็นพัฒนาการและความเปลี่ยนแปลงทั้งการจัดงานและจุดมุ่งหมายของการจัดงานบุญ

พะเหวดที่ก้าวหน้าออกไปไกลเกินกว่าความเป็นงานบุญประเพณีแบบชาวบ้านที่เน้นการทำบุญเพื่อพึ่งเทศน์มหาชาติ เป็นการจัดงานบุญประเพณีเพื่อความสนุกสนานรื่นเริงอันเป็นกระפיของบุญพะเหวดที่แท้จริง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมุ่งที่จะศึกษาถึงเป้าหมายที่แท้จริงของการจัดงานบุญพะเหวดของจังหวัดร้อยเอ็ดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ความเปลี่ยนแปลงทางด้านรูปแบบกลยุทธ์กลวิธีในเรื่องบุญพะเหวดที่มีรูปแบบเปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้ทราบถึงผลตอบรับจากสังคม โดยเฉพาะวิถีชีวิตของคนในชุมชนจังหวัดร้อยเอ็ดว่ามีความเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยเพียงไรซึ่งนั้นเป็นการวิจัยเพื่อหาแนวทางประสานวัฒนธรรมทางศาสนาให้คงอยู่กับสังคมอย่างมีคุณค่าที่แท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของประเพณีบุญพะเหวด จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อศึกษารูปแบบการส่งเสริม อนุรักษ์ และพัฒนาคุณค่าของประเพณีบุญพะเหวด จังหวัดร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบของการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) มุ่งศึกษาการส่งเสริมสังคมและวัฒนธรรมประเพณีบุญพะเหวดจังหวัดร้อยเอ็ด คณะผู้วิจัยใช้ข้อมูลเชิงลึกเพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหาสังคมของการส่งเสริมประเพณีที่เกิดขึ้นกับชุมชน และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีรายละเอียดมากยิ่งขึ้น คณะผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนามโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลของการตระหนักถึงคุณค่า ความหมายของประเพณีบุญพะเหวดที่มีความสำคัญต่อชุมชน การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลของการส่งเสริมสังคมและวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมของประชาชน การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมประเพณี พร้อมทั้งแนวทางในการส่งเสริมประเพณีบุญพะเหวด เพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) จะเป็นการสังเกตพฤติกรรมของชุมชนในการเข้าร่วมกิจกรรมงานบุญประเพณี นอกจากนี้ยังได้ศึกษาเอกสารจากแหล่งทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือที่เกี่ยวข้องกับประเพณี เอกสาร บทความทางวิชาการ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร เอกสารของหน่วยงานราชการจังหวัดร้อยเอ็ด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบการเขียนเชิงพรรณนา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชากรอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด คณะผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เฉพาะผู้รู้และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน และกลุ่มตัวอย่างแบบไม่เฉพาะเจาะจง กลุ่มตัวอย่างที่เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบไปด้วยพระสงฆ์ คือผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของประเพณีบุญพะเหวด จำนวน 3 รูป ประกอบด้วย 1) ผู้อาวุโส และปราชญ์ชาวบ้าน

คือผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับประเพณี พิธีกรรมและเรื่องราวความเป็นมาของประเพณีบุญผะเหวด ได้เป็นอย่างดี จำนวน 5 คน 2)กลุ่มผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด วัฒนธรรมจังหวัด หัวหน้าส่วนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ผู้นำชุมชน กลุ่มสตรี ครูผู้นำทางการศึกษา และกลุ่มผู้นำเยาวชน 3)กลุ่มตัวอย่างที่เลือกแบบไม่เฉพาะเจาะจง ประกอบไปด้วย เจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดงานประเพณีบุญผะเหวด จำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 1) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกโดยผู้ให้ข้อมูล คนสำคัญ (Key Informants) 2)แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง 3) แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม 4) แบบบันทึกข้อมูลภาคสนาม (Field Note)

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ 1) ศึกษาค้นคว้าทฤษฎี แนวคิด เอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) สร้างเครื่องมือตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัยที่กำหนดไว้เกี่ยวกับการส่งเสริม อนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาคุณค่าของประเพณีบุญผะเหวด จังหวัดร้อยเอ็ด 3) นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัย เสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ภาพรวมด้านเนื้อหา ภาษาและความครอบคลุม ตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล 1) เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ (Secondary Research) โดยการค้นคว้าหาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เช่น จากหนังสือ เอกสารในห้องสมุด หน่วยงานราชการ ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต และหน่วยงานราชการจังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อได้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลเบื้องต้น คณะผู้วิจัยจะทำการจัดระเบียบข้อมูลเพื่อนำมาทำความเข้าใจและนำไปวิเคราะห์ต่อไป 2) การเก็บข้อมูลจากภาคสนาม (Field Research) คณะผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนามโดยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยการสังเกตพฤติกรรมของชาวชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรมงานประเพณี และคณะผู้วิจัยได้เข้าร่วมในกิจกรรมงานบุญประเพณีของชุมชนการสัมภาษณ์โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลยืนยันการสัมภาษณ์และเอกสาร ประเด็นที่คณะผู้วิจัยถามจะเกี่ยวกับคุณค่า ความหมาย การตระหนักถึงความสำคัญของประเพณีบุญผะเหวดที่มีต่อชุมชน กระบวนการส่งเสริมประเพณีบุญผะเหวด ปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมประเพณี และแนวทางในการส่งเสริมประเพณี การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกนี้ เป็นเครื่องมือที่ใช้กับกลุ่มผู้นำชุมชน พระสงฆ์ ครูผู้นำทางการศึกษา ราษฎรชาวบ้าน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกจากผู้รู้ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ได้ไปสัมภาษณ์กับเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้นำอาวุโสในชุมชน และประชาชนทั่วไป โดยมีแนวคำถามเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ประเพณีอีสาน การตระหนักถึงคุณค่า ความหมายของประเพณีบุญผะเหวด ความสำคัญของประเพณีบุญผะเหวดต่อชุมชน ความพึงพอใจในการจัดงานประเพณีบุญผะเหวด ความต้องการที่จะให้มีการจัดงานบุญผะเหวด (คณะกรรมการจัดทำหนังสือที่ระลึกงานบุญผะเหวดปี 2559, 2559)

การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการศึกษาข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ เช่น หนังสือ เอกสาร บทความทางวิชาการ เอกสารหน่วยงานราชการ และการศึกษาภาคสนาม อันประกอบไปด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยคณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลตามตัวแปรที่ศึกษาในการอธิบายประวัติความเป็นมาของประเพณีบุญผะเหวด การตระหนักถึงคุณค่าความหมายของประเพณีที่มีความสำคัญกับชุมชน กระบวนการของชุมชนในการส่งเสริมประเพณีบุญผะเหวด ปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมประเพณี และแนวทางส่งเสริมประเพณีบุญผะเหวดเพื่อการท่องเที่ยว นำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบด้วยเทคนิคสามเส้า (Triangular Method) เพื่อยืนยันคำตอบที่ได้ และนำเสนอข้อมูลโดยวิเคราะห์เชิงพรรณนา พร้อมรูปภาพประกอบเป็นบางส่วน

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย การบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาคุณค่าของประเพณีบุญผะเหวดจังหวัดร้อยเอ็ด ปรากฏผลการวิจัยดังนี้

ประเพณีบุญผะเหวดเป็นประเพณีที่สำคัญของชาวอีสานได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษโดยเฉพาะในสังคมอีสาน จนเป็นประเพณีที่สำคัญของชาวพุทธ โดยมีความเชื่อว่าการฟังเทศน์มหาชาติทำให้ได้บุญ มีความเชื่อในเรื่องบาป บุญ คุณ โทษ การนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การมีน้ำใจไมตรี การรู้จักแบ่งปัน การตอบแทนผู้มีพระคุณ การเคารพในกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ สถาบันที่ควรทำหน้าที่ส่งเสริมสังคมและวัฒนธรรมประเพณีบุญผะเหวด คือสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสื่อมวลชน โดยใช้วิธีทำเป็นตัวอย่าง ทั้งการปฏิบัติตน สืบทอดจากบรรพบุรุษ การเรียนรู้ที่เน้นสอนเรื่องประเพณีบุญผะเหวด และประชาสัมพันธ์ เผยแพร่วิธีการ อนุรักษ์ ส่งเสริมการเรียนรู้ประเพณีท้องถิ่น ที่สำคัญต่อประชาชน (คณะกรรมการจัดทำหนังสือที่ระลึกงานบุญผะเหวดปี 2559, 2559)

1. การส่งเสริมการเรียนรู้ประเพณีท้องถิ่น ได้แก่ **ด้านการเรียนรู้** การส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นเรียนรู้ เข้าใจ และเคารพ ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณีของตนเองส่งเสริมกิจกรรมการให้ความรู้ ความเข้าใจ และเสริมสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับประเพณีบุญผะเหวด **ด้านการมีส่วนร่วม** หมายถึง การส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการทำนุบำรุง ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณีของตนเอง รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับประเพณีบุญผะเหวด **ด้านการสร้างเครือข่าย** หมายถึง การส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นสร้างและขยายเครือข่ายการเรียนรู้ เข้าใจ และเคารพ ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณีท้องถิ่นของตนเองส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นของตนเองในการอนุรักษ์และส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับประเพณีบุญผะเหวด **ด้านการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์** หมายถึง การส่งเสริมให้ประชาชน

ในท้องถิ่นอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมทุกระดับอย่างเอื้ออาทร สงบสุข และยั่งยืน ด้วยการบูรณาการคุณค่าทางประเพณีบุญผะเหวด ให้เกิดประโยชน์เกื้อกูลต่อตนเองและชุมชนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น (พระมหาวิเชียร วชิโร (ชาอินทร์), 2553)

2. การอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรม คือ การเน้นสร้างกระบวนการการเรียนรู้ให้เกิดเป็นความรู้สึกภาคภูมิใจในประเพณีวัฒนธรรมในชุมชนท้องถิ่นของตนจนกลายเป็นความรัก ความภาคภูมิใจ และความหวงแหนในที่สุด โดยจะต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน การดำเนินการวางแผนทางในการอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมควรเป็นไปตามหลักวิชาการ สภาพแวดล้อมของชุมชนและความต้องการของประชาชนในชุมชน ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคนที่ต้องร่วมกันดูแลรักษาประเพณี และวัฒนธรรม เพื่อให้คงอยู่เป็นมรดกทางสังคมที่จะช่วยจรรโลงจิตใจและหล่อหลอมความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวของประชาชนในชุมชน ทั้งยังสร้างความมั่นคงทางจิตใจและส่งผลความเจริญก้าวหน้าทางสังคมและวัฒนธรรมของชาติด้วย

3. การพัฒนาคุณค่าของประเพณีบุญผะเหวดจังหวัดร้อยเอ็ด ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อประเพณีบุญผะเหวด และการร่วมมือของชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐ ทั้งส่วนราชการ ประชาชน ผู้นำชุมชน วัด ปลุกฝังค่านิยมจิตสำนึกที่ดี ใช้มิติทางวัฒนธรรมดำเนินการอย่างเข้มแข็งจริงจัง และต่อเนื่อง ปัจจุบันงานด้านวัฒนธรรมมีความเปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะทางเศรษฐกิจและสังคม จำเป็นต้องสร้างเครือข่ายศูนย์วัฒนธรรมให้เข้มแข็งยิ่งขึ้นให้มีบทบาทในการส่งเสริมและพัฒนางานด้านวัฒนธรรมที่เหมาะสม สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อประเพณีบุญผะเหวด และการร่วมมือของชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐจะเกิดขึ้นได้ โดยการส่งเสริมเครือข่าย โดยต้องมีความร่วมมือในการทำงานด้านวัฒนธรรมประเพณี มีการทำงานร่วมกันทั้ง ส่วนราชการ ประชาชน ผู้นำชุมชน วัด เน้นการปลุกฝังค่านิยมและจิตสำนึกที่ดี ของเยาวชน รวมทั้งการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมที่มีผลกระทบต่อการเบี่ยงเบน พฤติกรรมของเด็กและเยาวชน โดยใช้มิติวัฒนธรรม จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ ต้องดำเนินการอย่างเข้มแข็งจริงจังและต่อเนื่อง ในปัจจุบันการดำเนินงานด้าน วัฒนธรรมมีความเปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ปรับเปลี่ยนไปจากเดิม จึงจำเป็นต้องมีสร้างเครือข่ายศูนย์วัฒนธรรมให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น มีบทบาทในการส่งเสริมและพัฒนางานด้านวัฒนธรรมที่เหมาะสม สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อเป็นเครือข่ายการดำเนินงานด้านวัฒนธรรม ที่เข้มแข็งในการขับเคลื่อนงานวัฒนธรรม โดยการสร้างสรรค์กิจกรรมที่เป็นประโยชน์ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและคุณภาพของเยาวชนและครอบครัว อันนำไปสู่ สังคมชุมชนที่เข้มแข็ง (คณะกรรมการจัดทำหนังสือที่ระลึกงานบุญผะเหวดปี 2559, 2559)

การส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ บุญผะเหวดเป็นงานบุญประเพณีที่สื่อให้เห็นถึงความร่วมมือร่วมใจ ร่วมรักสามัคคีของคนในชุมชนอีสานมาแต่โบราณกาล ในฮีตบุญผะเหวดนั้นถือเป็นประเพณีที่สำคัญของชาวอีสาน และเป็นกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาจนเป็นประเพณีที่สำคัญของสังคมชาวพุทธไทย โดยมีความเชื่อว่า การฟังเทศน์มหาชาติทำให้ผู้ฟังได้บุญมาก เทศน์มหาชาติเป็นงานใหญ่ ไม่มีใครสามารถจัดให้มีขึ้นมาได้โดยลำพัง ซึ่งจะต้องมีการประชุมปรึกษาหารือแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบ วางแผนดำเนินงานไว้แต่เนิ่น ๆ จัดได้ว่าเป็นงานใหญ่ในรอบปีเลยทีเดียว การเตรียมงานเทศน์มหาชาติ จึงเป็นประเพณีที่สร้างสรรค์ความสมานสามัคคีของประชาชน ทำให้ประชาชนรู้จักการทำงานเป็นหมู่คณะ รู้จักแบ่งหน้าที่และรับผิดชอบร่วมกัน

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาคุณค่าของประเพณีบุญผะเหวดจังหวัดร้อยเอ็ด สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

วัฒนธรรมเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าวิถีชีวิตที่ชุมชนและท้องถิ่นต่าง ๆ ได้พัฒนาและสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิต โดยแสดงออกในรูปแบบและวิธีการที่หลากหลายทั้งในรูปแบบของวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ภูมิปัญญา ศิลปะการแสดง ฯลฯ เพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกและกระตุ้นให้คนในชุมชนท้องถิ่นเกิดความตระหนัก มีความตื่นตัวและเข้ามามีส่วนร่วมในการฟื้นฟูเผยแพร่งานประเพณีบุญผะเหวดแบบดั้งเดิมและสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณค่าของงานประเพณีบุญผะเหวด ทั้งที่เป็นด้านพิธีกรรม การประกอบพิธีกรรมที่ถูกต้องตามโบราณกาล ทั้งที่เป็นวิถีชีวิต ค่านิยม และความเป็นไทย ในปัจจุบันวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นถูกละเลยและมีการถ่ายทอดไปสู่คนรุ่นใหม่ น้อย เช่น พิธีกรรม การปฏิบัติ การแต่งกาย ภาษาพูด รวมทั้งประเพณีและวิถีชีวิตที่ดั้งเดิม ยังไม่มีการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชน หากวัฒนธรรมประเพณีบุญผะเหวด บุญเดือนสี่ของชาวอีสานไม่ได้รับการสืบสานและอนุรักษ์ฟื้นฟูรวมถึงการพัฒนาต่อยอดให้เกิดคุณค่าทางสังคมและจิตใจ ทำให้คุณค่าทางมรดกวัฒนธรรมลดน้อยไปจนแทบจะสูญหาย วัฒนธรรมวิถีชีวิตที่เกิดขึ้นจากการสั่งสมองค์ความรู้ในแต่ละท้องถิ่นมีลักษณะโดดเด่นที่แตกต่างกันไปตามสภาพพื้นที่ ในแต่ละพื้นที่ มีภูมิปัญญาหลากหลาย ควรที่จะได้รับการถ่ายทอดเยาวชนรุ่นหลังสืบไป การอนุรักษ์เป็นหนทางหนึ่งที่ยั่งยืนในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู สืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนให้ดำรงอยู่ในท้องถิ่น บุญผะเหวด หรืองานบุญมหาชาติ คืองานมหากุศล ให้รำลึกถึงการบำเพ็ญบุญ คือความดีที่ยั่งยืน อันมีการสละความเห็นแก่ตัวเพื่อผลคือ ประโยชน์สุขอันไพศาลของมวลชนมนุษยชาติ เป็นสำคัญ ดังนั้น บรรพชนชาวไทยอีสานแต่โบราณ จึงถือเป็นเทศกาลที่ประชาชนทั้งหลายพึงสนใจร่วมกระทำบำเพ็ญ และได้อนุรักษ์สืบทอดเป็นวัฒนธรรมสืบมา จนถึงอนุชนรุ่นหลังที่ควรเห็นคุณค่าและอนุรักษ์เป็นวัฒนธรรมสืบไป ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ

พระครูวิกรมธรรมธัช (พีระ ปิยธมฺโม) ที่ได้ท้าววิจัยเรื่องการศึกษาเชิงวิเคราะห์ทัศนคติความเชื่อของชาวอีสานที่มีต่อประเพณีบุญผะเหวด: ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ประเพณีงานบุญผะเหวดของจังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการแสดงออกของประชาชนในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา เช่น ในด้านความเชื่อที่ปลูกฝังมายาวนานว่า อาณิสสส์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติในงานประเพณีนี้ จะทำให้ได้รับความสุขความเจริญ และจะทำให้ได้พบกับความสุขในโลกของอนาคตคือ โลกของพระศรีอาริยมตไทย ที่จะอุบัติขึ้นเป็นพระพุทธเจ้าองค์ต่อไปจากพระโคตมในกายภาคหน้า และยังเป็นกุศโลบายต่าง ๆ เพื่อที่จะทำให้คนในท้องถิ่นหรือชุมชนนั้น ๆ เกิดความรักใคร่ มีความสามัคคีปรองดองกันในหมู่คณะโดยอาศัยพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือในการปลูกฝัง และสร้างวัฒนธรรมประเพณีที่ดีให้แก่ประชาชน ตามแบบอย่างของพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาหลักที่ชุมชนในท้องถิ่นให้ความเคารพเลื่อมใสมาช้านานแล้ว ดังนั้น วัตถุประสงค์ต่าง ๆ ของประเพณีบุญผะเหวดร้อยเอ็ดในทุก ๆ ด้าน กล่าวโดยสรุปแล้ว ก็มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ชุมชนในท้องถิ่นเกิดการพัฒนาศักยภาพของประชาชนที่อยู่อาศัยในท้องถิ่นนั้น โดยอาศัยพุทธศาสนาเป็นเครื่องหล่อหลอมและประสานให้กลมกลืนกับวิถีชีวิตในการพัฒนาชุมชนต่อไป นอกจากนี้ยังเป็นการสังสรรค์ ระหว่างญาติพี่น้องจากแดนไกลสมกับคำกล่าวที่ว่า “กินข้าวบูน เอาบุญผะเหวด ฟังเทศน์มหาชาติ” และถือเป็นประเพณีสำคัญตามฮีตสิบสอง ที่ช่วยสร้างความสามัคคี ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของคนในชุมชน (พระครูวิกรมธรรมธัช (พีระ ปิยธมฺโม), 2562)

ประเพณีบุญผะเหวดเป็นประเพณีที่มีคุณค่าควร ให้เด็กและเยาวชนได้มีส่วนร่วมเป็นผู้สืบทอดภูมิปัญญาจากผู้รู้ในชุมชน เพื่อให้เยาวชนสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ถ่ายทอดประมวลผล ตลอดจนสนับสนุนให้เยาวชนและชุมชนโดยตระหนักถึงความสำคัญของชุมชน มีความเข้าใจรากเหง้าความเป็นวัฒนธรรม แบ่งปันเกื้อกูลช่วยเหลือซึ่งกันและกันมีการศึกษาเรียนรู้วิถีการดำรงชีวิต ชุมชนภูมิปัญญาพื้นบ้าน ที่มีมาช้านานบนพื้นฐานของธรรมชาติที่เกี่ยวข้องพันสอดคล้องกันกับวิถีชีวิตชุมชนโดยเฉพาะในด้านองค์ความรู้เกี่ยวกับประเพณีพิธีกรรมอันดีงามที่ชุมชนได้ยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมาในแต่ละเดือน ซึ่งมีความหมายและความสำคัญต่อวิถีชีวิตของชุมชนในแต่ละท้องถิ่นนั้น ๆ ทุกภาคส่วนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีการรณรงค์ให้ประชาชนและทุกหน่วยงานตระหนักถึงความสำคัญในการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นว่าเป็นเรื่องที่ทุกคนต้องมีการรับผิดชอบร่วมกันในการสนับสนุน มีการประสานงานบริการความรู้วิชาการ มีข้อจำกัดในเรื่องการสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น การมีส่วนร่วม ทุกภาคส่วน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ และร่วมกันจัดงานประเพณีกันอย่างพร้อมเพรียงกัน ร่วมกันอนุรักษ์โดยการปลูกจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่า แก่นสารและความสำคัญของประเพณีท้องถิ่นร่วมกันส่งเสริมสนับสนุน การจัดกิจกรรมตามประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ ร่วมกันสร้างจิตสำนึกของความเป็นคนท้องถิ่นนั้น ๆ ที่จะต้องร่วมกันอนุรักษ์

ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น (ฉวีวรรณ สุวรรณภา, 2552) การสร้างเครือข่ายควรจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางด้านวัฒนธรรมประเพณีเพื่อเป็นศูนย์กลางเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงาน เพื่อให้ประชาชนเข้าใจ สามารถเลือกสรร ตัดสินใจ และปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิต มีบทบาท ในการส่งเสริม และสนับสนุนงานด้านวัฒนธรรมประเพณีให้มากยิ่งขึ้นด้วย การอยู่ร่วมกัน อย่างสมานฉันท์ที่มีการส่งเสริมและแลกเปลี่ยนการอนุรักษ์ประเพณี ภายในหมู่บ้านและระหว่างหมู่บ้าน โดยการใช้ศิลปวัฒนธรรมที่เป็นสื่อสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างกัน สร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจว่าทุกคนมีหน้าที่เสริมสร้างฟื้นฟู และการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมท้องถิ่น และมีผลโดยตรงของความเป็นอยู่ของทุกคน มีการรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ด้วยการประชุมปรึกษาหารือ ในการจัดงานประเพณีในแต่ละครั้ง ประชาชน มาร่วมงานอย่างพร้อมเพรียงกัน โดยไม่หวังสิ่งใด ตอบแทน ทำด้วยศรัทธาอย่างจริงใจ ประชาชนได้เรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีความร่วมมือร่วมใจในชุมชนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการสืบสานประเพณีท้องถิ่น จากปู่ย่าตายาย ถ่ายทอดสู่ลูกหลาน เสริมสร้างความรักสามัคคีแก่กัน ก่อให้เกิดความปรองดองสมานฉันท์ และเพื่อให้ประชาชนมีการปรับเปลี่ยนการดำเนินชีวิตให้มีความสอดคล้องกับสภาวะเหตุการณ์ ในยุคปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ บรรจง ลาวะลี ที่ได้ทำวิจัยเรื่องบุญพะเวด: การเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการงานบุญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและสังคม กลุ่มชาติพันธุ์ในอีสาน พบว่า การจัดการงานบุญพะเวดของกลุ่มชาติพันธุ์ในอีสานในสภาพที่เศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนแปลงไปนั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากองค์กรภาครัฐ หน่วยงานราชการหรือองค์กรเอกชนที่อยู่ใกล้เคียงมาก วัด บ้าน โรงเรียน พระสงฆ์ ชาวบ้าน และองค์ประกอบของสังคมที่สำคัญ คือ ระบบครอบครัวและเครือญาติ ระบบการศึกษา การถ่ายทอดองค์ความรู้ ระบบเศรษฐกิจ ระบบสาธารณสุข ระบบความเชื่อในศาสนาและระบบการปกครองเข้ามาบูรณาการในการจัดงาน เพื่อจะทำให้การจัดงานแต่ละครั้งประสบความสำเร็จ โดยวัด บ้านและโรงเรียน ให้ความร่วมมือในการจัดงาน มีการประสานงานเกี่ยวกับวันเวลาในการจัดงาน การเตรียมงาน การดำเนินงานตามขั้นตอน และการสรุปผลการจัดงาน การจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์งาน เพื่อให้การจัดงานแต่ละครั้งมีความยิ่งใหญ่ เป็นการส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่นชุมชน ดำรงไว้ซึ่งคุณค่าทางวัฒนธรรม สร้างมูลค่าเพิ่มทางด้านเศรษฐกิจ สังคมให้กับชุมชน ให้สามารถถ่ายทอดวัฒนธรรมชุมชนไปสู่ชุมชนอื่นอันจะนำไปสู่การส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวหมู่บ้านวัฒนธรรมต่อไป (บรรจง ลาวะลี, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่า 1) ประเพณีบุญพะเวดเป็นประเพณีที่สำคัญของชาวอีสานได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษโดยเฉพาะในสังคมอีสาน จนเป็นประเพณีที่สำคัญของชาวพุทธ โดยมีความเชื่อว่าการฟังเทศน์มหาชาติทำให้ได้บุญ มีความเชื่อในเรื่องบาป บุญ คุณ โทษ

การนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การมีน้ำใจไมตรี การรู้จักแบ่งปัน การตอบแทนผู้มีพระคุณ การเคารพในกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ 2) การส่งเสริม อนุรักษ์ และพัฒนาคุณค่าของประเพณีบุญผะเหวด สถาบันครอบครัวทำหน้าที่ส่งเสริมสังคมและวัฒนธรรมประเพณีบุญผะเหวดใช้เป็นแบบวิถีดำเนินชีวิตจึงมีอิทธิพลต่อคนในสังคม การบริหารจัดการ ส่งเสริมประเพณีบุญผะเหวด มีส่วนร่วมทั้งส่วนราชการ ประชาชน ผู้นำชุมชน วัด ปลูกฝังค่านิยมจิตสำนึกที่ดี ใช้มิติทางวัฒนธรรม ดำเนินการอย่างเข้มแข็งจริงจัง ต่อเนื่อง ปัจจุบันงานด้านวัฒนธรรมมีความเปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะทางเศรษฐกิจและสังคม จำเป็นต้องสร้างเครือข่ายศูนย์วัฒนธรรมให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น ส่งเสริมและพัฒนาด้านวัฒนธรรมที่เหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อเป็นเครือข่ายการดำเนินงานวัฒนธรรมประเพณีที่เข้มแข็งในการขับเคลื่อนงานวัฒนธรรม โดยการสร้างสรรค์กิจกรรมที่เป็นประโยชน์มีคุณค่าเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและคุณภาพของเยาวชนและครอบครัว อันนำไปสู่ สังคมชุมชนที่เข้มแข็ง รายละเอียดที่มีข้อค้นพบ (Fact Finding) ที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ จึงนำมาจัดทำเป็นข้อเสนอแนะคือ 1) ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ 1.1) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและหน่วยงานภาครัฐเพื่อเชื่อมโยงการทอ่งเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน โดยการจัดตั้งองค์กรในการจัดการทอ่งเที่ยว โดยตรงขึ้นภายในชุมชน ให้ชุมชนทำหน้าที่บริหารจัดการดูแลการทอ่งเที่ยวในชุมชน โดยมีภาครัฐให้การสนับสนุน และควรมีการประเมินผลการจัดกิจกรรมงานประเพณีบุญผะเหวดอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารจัดการทอ่งเที่ยว และติดตามประเมินผลที่ได้รับจากการทอ่งเที่ยว ให้เป็นไปตามแผนงานที่วางไว้ 1.2) ควรกำหนดนโยบายที่มีการส่งเสริมการเรียนรู้ประเพณีท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ที่จะช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นให้ยั่งยืนสืบไป 1.3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนและการส่งเสริมสังคมและวัฒนธรรมประเพณีบุญผะเหวดจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อสืบสาน ย้อนอดีต เรียนรู้ อนุรักษ์ ภูมิปัญญา เป็น การอนุรักษ์ฟื้นฟู สืบทอด ตลอดทั้งเป็นการเผยแพร่จารีต ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามให้คงอยู่คู่กับวัฒนธรรมไทยสืบไป รวมถึงเพื่อส่งเสริมการทอ่งเที่ยวจังหวัดร้อยเอ็ด และเสริมสร้างความรักความสามัคคี ระหว่างข้าราชการ พ่อค้า ขาชนชนทั่วไปได้อย่างชัดเจน 2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 2.1) ควรศึกษาเรื่อง อิทธิพลของงานบุญผะเหวดต่อวิถีชีวิตของชนในชุมชน 2.2) ควรศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการรื้อฟื้นประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นงานประเพณี พิธีกรรมของไทยที่เกี่ยวข้องกับหลักของพระพุทธศาสนาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความคิดทางด้านการพัฒนา ด้านจิตใจ เพราะพระพุทธศาสนาเน้นถึงธรรมะที่สามารถนำมาประยุกต์กับการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี เช่น พระพุทธศาสนาสอนให้คนมีความเสียสละช่วยเหลือต่อส่วนรวม มีจิตใจเป็นธรรม ทำให้บุคคลรู้จักตนเอง รู้จักสังคมและทำประโยชน์ต่อสังคม แต่สิ่งหนึ่งที่คนไทย ควรตระหนักถึงก็คือ การรู้จักเลือกรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกที่ดีงามหรือเหมาะสมมาปรับใช้ในสังคมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กมล บุญเขต และคณะ. (2557). ประเพณีบุญผะเหวด : กรณีศึกษาประเพณีบุญผะเหวด ชาวไทย-หล่ม อำเภอลหล่มสักและอำเภอลหล่มเก่า (รายงานผลการวิจัย). เพชรบูรณ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ สถาบันวิจัยและพัฒนา.
- คณะกรรมการจัดทำหนังสือที่ระลึกงานบุญผะเหวดปี 2559. (2559). บุญผะเหวดร้อยเอ็ด ประจำปี 2559. ภาพสี: ประสานการพิมพ์.
- ฉวีวรรณ สุวรรณภา. (2552). พระพุทธศาสนากับวัฒนธรรมไทย ในสารนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต ประจำปี. กรุงเทพมหานคร: นวสาส์นการพิมพ์.
- บรรจง ลาวะสี. (2560). บุญผะเหวด : การเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการงานบุญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและสังคมกลุ่มชาติพันธุ์ในอีสาน. วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด, 6(1), 51-63.
- ปริญญา โณ ภิกขุ. (2534). ประเพณีโบราณไทยอีสาน. (พิมพ์ครั้งที่ 7). อุบลราชธานี: โรงพิมพ์ศิริธรรมออฟเซต.
- พระครูวิกรมธรรมธัช (พีระ ปิยธมฺโม). (2562). การศึกษาเชิงวิเคราะห์คติความเชื่อของชาวอีสานที่มีต่อประเพณีบุญผะเหวด : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารปรัชญาปริทรรศน์, 24(1), 93-106.
- พระมหาธวัช เขมธโช (พุทธโส). (2537). การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องการเทศน์มหาชาติที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาวิเชียร วชิโร (ชาอินทร์). (2553). การศึกษาสัมฤทธิ์ผลของการฟังเทศน์ในงานบุญผะเหวด (เทศน์มหาชาติ) จังหวัดร้อยเอ็ด. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาธรรมนิเทศ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุริยา สมุทคุปต์ และคณะ. (2543). การเมืองวัฒนธรรมในบุญผะเหวดร้อยเอ็ด. นครราชสีมา: หอไทยศึกษานิตยสาร.
- หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร. (2531). มหาชาติสำนวนอีสาน จัดพิมพ์เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ในมหามงคลสมัยรัชมิ่งคลาภิเษก วันที่ 2 กรกฎาคม 2531. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง
เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีในจังหวัดนครปฐม*
CREATIVE PRODUCT LEARNING CENTER MODEL OF LAO KHRANG
ETHNIC GROUP FOR NAWATVITEE TOURISM DEVELOPMENT IN
NAKHON PATHOM PROVINCE

ณรงค์วรช บัญมา

Narongwas Boonma

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Nakhon Pathom Rajabhat University, Thailand

E-mail: nb@npnu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดนครปฐม และ 2) สร้างรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีในจังหวัดนครปฐม ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ในพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย 5 ตำบล ได้แก่ 1) โพรงมะเดื่อ 2) วังน้ำเขียว 3) ห้วยม่วง 4) ห้วยด้วน และ 5) ลำเหย วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปเป็นเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดนครปฐม นั้น ในแต่ละชุมชนเรียกชื่อศูนย์การเรียนรู้แตกต่างกัน แต่ศูนย์เหล่านั้นก็มีลักษณะที่คล้ายกัน คือ 1.1) เป็นสถานที่เก็บรวบรวมภูมิปัญญาของชาติพันธุ์ลาวครั้ง 1.2) ไม่มีระเบียบข้อบังคับ 1.3) ไม่ได้รับการบริหารจัดการที่เหมาะสม 1.4) มีการจัดแบ่งพื้นที่ของศูนย์ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ 1.5) ไม่มีบัญชีคุมวัตถุสิ่งของที่อยู่ภายในศูนย์ 1.6) ไม่มีกิจกรรมในการส่งเสริมการเรียนรู้ และพบว่า 2) รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีในจังหวัดนครปฐม นั้น จะต้อง มี 2.1) ระเบียบข้อบังคับ 2.2) มีคณะกรรมการบริหาร 2.3) มีการจัดแบ่งพื้นที่ของศูนย์ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ 2.4) ทำบัญชีวัตถุสิ่งของที่จัดแสดง 2.5) มีวิทยากรให้ความรู้ประจำศูนย์ 2.6) มีกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ อาทิ อบรม เสวนา อภิปราย หรือ การสาธิต ทั้งนี้ การบริหารจัดการศูนย์นั้นต้องให้สอดคล้อง

* Received 16 June 2021; Revised 11 April 2022; Accepted 16 April 2022

กับแนวนโยบายของรัฐ คือ เป็นทั้งศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งท่องเที่ยววิถีเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: ศูนย์การเรียนรู้, ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์, กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง, การพัฒนาการท่องเที่ยววิถี

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study the current state of learning centers on local wisdom of Lao ethnic groups in Nakhon Pathom Province and 2) to build a model of learning center on creative products of Lao Khrang ethnic groups for the development of innovative tourism in Nakhon Pathom province. Using qualitative research methods, collect information from documents, in-depth interviews, and focus groups in the target group of 5 sub-districts, namely: 1) Phrong Maduea 2) Wang Nam Khiao 3) Huai Muang 4) Huai Duan, and 5) Lam Hai. Analyze the data and descriptive summary. The results of the study showed that 1) the present condition of the learning center of local wisdom of Lao ethnic groups in Nakhon Pathom Province, each community is called a learning center differently, but those centers are similar in nature: 1.1) it is a collection of the wisdom of Lao Khrang ethnicity; 1.2) there is no regulation; 1.3) it is not managed properly; 1.4) there is no allocation of the center's area. Conducive to learn; 1.5) no inventory of objects within the center; 1.6) no activities to promote learning. And found that 2) the model of a learning center for creative products of Lao Khrang ethnic group for the development of innovative tourism in Nakhon Pathom province, must have 2.1) regulations 2.2) an executive committee 2.3) allocated areas of the center to facilitate learning 2.4) make a list of objects on display 2.5) There are speakers of the center to give knowledge to interested person and 2.6) there are activities to promote learning, such as training sessions, discussions, or demonstrations. However, the center's management must be consistent with the government's policy, which is to be both a learning center for local wisdom and a tourist attraction, innovative ways to create sustainable income for local communities.

Keywords: Learning Center, Creative Products, Lao Khrang Ethnic Group, Nawatvitee Tourism Development

บทนำ

จังหวัดนครปฐม นับว่าเป็นอู่อารยธรรมแห่งหนึ่งของประเทศไทย อันเนื่องด้วยมีความหลากหลายทางศิลปะและวัฒนธรรม อันเกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง ซึ่งเป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญมากในด้านการส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ โดยกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่งนั้นมีศิลปะและวัฒนธรรมเป็นของตัวเองและโดดเด่นมาก ปัจจุบันเฉพาะในจังหวัดนครปฐม กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่งได้อาศัยกระจายกันอยู่ทั่วไป แต่ที่รวมกลุ่มกันเป็นชุมชนอย่างเหนียวแน่นนั้น มี 5 ตำบล จาก 3 อำเภอ ได้แก่ 1) อำเภอเมืองนครปฐม คือ เทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ 2) อำเภอดอนตูม คือ ตำบลลำเหย ตำบลห้วยด้วน และ 3) อำเภอกำแพงแสน คือ ตำบลวังน้ำเขียว ตำบลห้วยม่วง ชุมชนชาติพันธุ์ลาวครั่งทั้ง 5 ตำบลนั้น ได้พยายามอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาของกลุ่มชนด้วยการจัดให้มีสถานที่จัดเก็บวัตถุสิ่งของที่เกิดจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษตน ที่มีการเรียกชื่อว่าศูนย์เรียนรู้บ้าง ผลิตภัณฑ์บ้าง (จิตกวี กระจ่างเมฆ, 2557) นับว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจ

ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญเป็นศูนย์กลางแห่งความรู้ของชุมชนท้องถิ่น เป็นสถานที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นพื้นที่เปิดในการเสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ มีกระบวนการการถ่ายทอด อันจะก่อให้เกิดการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ค่านิยม อัตลักษณ์ และวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามของชุมชนนั้น ๆ ไปยาวนาน อีกทั้งเป็นแหล่งบริการวิชาการหรือความรู้ในด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ ตลอดถึงผู้สนใจทั่วไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ศูนย์การเรียนรู้สามารถจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการในการเรียนรู้ของประชาชนในชุมชนได้โดยให้ความสำคัญไปที่กระบวนการเรียนรู้วิถีชีวิตของคนในชุมชน เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เป็นพลวัตของสังคม การทำเช่นนั้นจะก่อให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้และก้าวไปอย่างเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ด้วยศูนย์เรียนรู้จะต้องเป็นของประชาชนในชุมชนนั้น ๆ การดำเนินงานการบริหารจัดการก็ต้องดำเนินการโดยประชาชน และเพื่อประชาชน ความเข้มแข็งของชุมชนก็จึงจะเกิดมีอย่างยั่งยืน (นิคม ชมภูหลง, 2548) ศูนย์การเรียนรู้จึงเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญมากของประเทศ โดยเฉพาะศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาของชุมชนท้องถิ่น ในเรื่องดังกล่าวนี้รัฐบาลไทยเองก็ได้พยายามที่จะจัดให้มีกิจกรรมต่างๆ เพื่อยกระดับภูมิปัญญาไทยด้วยการมีนโยบายส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยววิถีซึ่งเป็นแนวคิดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์โอท็อปรูปแบบใหม่ที่จะส่งเสริมและสนับสนุนชุมชนท่องเที่ยว “OTOP นวัตกรรม” โดยให้ความสำคัญกับการขายผลิตภัณฑ์โอท็อปอยู่ภายในชุมชน และดึงคนหรือนักท่องเที่ยวจากนอกชุมชนเข้ามายังชุมชนของตัวเองเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้ชุมชน โดยมุ่งเน้นพัฒนาผลิตภัณฑ์โอท็อปด้วยนวัตกรรมใหม่ๆ นำเสนออัตลักษณ์ท้องถิ่นนั้น ๆ มาเพิ่มคุณค่าและเป็นตัวดึงดูด จากนั้นนำมาเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญที่ทำให้ชุมชนสามารถตอบสนองความต้องการของ

ผู้สนใจทั่วไปในเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมอันเกิดจากภูมิปัญญาของชุมชนท้องถิ่น และโอกาสของชุมชนก็คือประเทศไทยเป็นจุดศูนย์กลางของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีศักยภาพและโอกาสทางการท่องเที่ยวมากมาย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2556) ความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ และอัยาศัยไมตรีของคนไทย โดยได้จัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขัน (World Economic Forum: WEF) ด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 35 จาก 141 ประเทศทั่วโลกในปี พ.ศ. 2558 และติดอันดับขีดความสามารถทางการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว (TTCI) ของประเทศไทยด้านความเด่นชัดของวัฒนธรรมและนันทนาการ ยิ่งทำให้นักท่องเที่ยวสนใจเดินทางไปยังพื้นที่ที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างจากตนเพื่อเรียนรู้ เข้าใจ และเห็นคุณค่าสถาปัตยกรรม ศิลปะ ประเพณี เทศกาล วิถีชีวิตของคนในพื้นที่อื่น (กรมการพัฒนาชุมชน, 2561) ศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนท้องถิ่นจึงเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ควรจะต้องพัฒนาให้เป็นแหล่งเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอันจะนำมาซึ่งรายได้ต่อชุมชนท้องถิ่นด้วย

ศูนย์การเรียนรู้นับเป็นกลยุทธ์หนึ่งในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเนื่องจากการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้โดยใช้สื่อประสมที่เน้นชุมชนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ มีความภาคภูมิใจ เกิดการปรับตัวในลักษณะเป็นชุมชนเรียนรู้ (Learning Organization) สามารถตรวจสอบผลการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ โดยเปิดโอกาสให้ใช้ประสบการณ์ช่วยให้เกิดความสำเร็จสามารถเชื่อมโยงเรื่องราวในท้องถิ่นสู่ความรู้สากล โดยพัฒนาคุณลักษณะและความคิดความเข้าใจในคุณค่าของชุมชน ทศนคติ ค่านิยม ใฝ่รู้ใฝ่เรียน รักการเรียนรู้ มีทักษะการแสวงหาความรู้ และสามารถจัดการความรู้ (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2554) ดังนั้น จะพบว่าความสำคัญของศูนย์เรียนรู้คือการทำให้ชุมชนได้รับการปลูกฝังให้รู้และรักท้องถิ่นของตน มองเห็นคุณค่าและตระหนักถึงปัญหาในท้องถิ่น พร้อมทั้งจะเป็นสมาชิกที่ดีของท้องถิ่นทั้งปัจจุบันและอนาคต เพราะชุมชนจะได้รับประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นได้อย่างต่อเนื่อง หลักการสำคัญของศูนย์เรียนรู้ที่อยู่ในชุมชนท้องถิ่นนั้นจะต้องเป็นแหล่งเรียนรู้ทุกด้าน ทุกรูปแบบไม่เน้นการเรียนการสอนในห้องเรียน ซึ่งจะเป็นศูนย์กลางที่ประชาชนทุกคนสามารถเข้ามาเรียนรู้ ค้นคว้าหาความรู้ แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ รวมทั้งการพบปะ สังสรรค์ เพื่อสร้างความเข้าใจ ความร่วมมือในการพัฒนาตนเองและชุมชนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน พร้อมกันนั้นภารกิจของศูนย์เรียนรู้ของชุมชนท้องถิ่นนั้น จะต้องจัดให้มีกิจกรรมการเรียนรู้ การถ่ายทอด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ตลอดจนการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ของประชาชนในชุมชนด้วย เพื่อจัดให้อื้อต่อการเรียนรู้ เท้าทันสถานการณ์โลก ศูนย์เรียนรู้จะต้องรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น องค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้าน องค์ความรู้ที่มีอยู่กระจัดกระจายในชุมชน และจัดการให้เป็นหมวดหมู่ มีความชัดเจนเป็นรูปธรรม ที่ประชาชนสามารถเข้าไปสืบค้นศึกษาและ เรียนรู้

ได้ตลอดเวลา เป็นศูนย์กลางในการจัดการความรู้ ที่ดำเนินการโดยประชาชนและเพื่อประชาชน เป็นศูนย์ประสานและบูรณาการการทำงานในทุกภาคส่วน ภาคประชาชน ได้แก่ ผู้นำ กลุ่ม/องค์กร เครือข่าย ภาคเอกชน และภาคีการพัฒนาภาครัฐ เป็นสถานที่แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้าน เป็นสถานที่ที่มีโครงสร้างเป็นอาคาร หรือสถานที่ใดๆ ก็ได้ ที่มีองค์ความรู้ สามารถให้การเรียนรู้แก่ประชาชนที่ต้องการความรู้ สามารถเข้าถึงได้ (ประเวศ วะสี และศิริ ทิวะพันธ์, 2540)

กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งในจังหวัดนครปฐม ได้ตระหนักถึงความสำคัญของศูนย์การเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรมผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นได้เกิดความรักและหวงแหนในถิ่นกำเนิดของตนเอง และเพื่อให้ศูนย์การเรียนรู้เกิดมูลค่าเพิ่มขึ้น ซึ่งสภาพปัจจุบันการดำเนินงานยังไม่มีรูปแบบการบริหารที่ชัดเจน ทำให้การจัดการเพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างไม่ชัดเจน และยังไม่สามารถดำเนินการให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพได้ เพื่อเป็นการแสวงหาแนวทางที่เหมาะสม อาทิ การบริหารจัดการกิจกรรมแห่งการเรียนรู้ และ กิจกรรมที่ต้องสนับสนุน เป็นต้น เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนท้องถิ่น อันจะก่อให้เกิดความรักในศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของตนเอง พร้อมกับสามารถนำเสนอสิ่งเหล่านั้นแก่นักเรียน นักศึกษา ผู้มาเยือนทั้งในฐานะนักท่องเที่ยวและผู้สนใจทั่วไปได้

ด้วยเหตุดังกล่าวมาแล้วนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่ศึกษาวิจัย “รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีในจังหวัดนครปฐม” เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นประจำจังหวัดนครปฐม ทั้งนี้ ศูนย์ดังกล่าวนี้ต้องสามารถสร้างรายได้จากผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ที่เกิดจากภูมิปัญญาของชุมชนท้องถิ่นและเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีในจังหวัดนครปฐมด้วย ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนและสนองตอบต่อแนวนโยบายของรัฐบาลด้านการท่องเที่ยววิถี เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดนครปฐม
2. เพื่อสร้างรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีในจังหวัดนครปฐม

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) กำหนดการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ศึกษาสภาพ

ปัจจุบันของศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดนครปฐม และ 2) สร้างรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีในจังหวัดนครปฐม โดยพื้นที่ชุมชนกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาค้างนี้ นั้น ประกอบด้วย 5 ตำบล ได้แก่ 1) เทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ 2) ตำบลวังน้ำเขียว 3) ตำบลห้วยม่วง 4) ตำบลห้วยด้วน และ 5) ตำบลลำเหย

การวิจัยแต่ละส่วนดำเนินการ ดังนี้ 1) ด้านเอกสาร (Documentary) ศึกษาค้นคว้าเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้ลาวครั้ง ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมลาวครั้ง หรือเรียกชื่อเป็นอย่างอื่น แต่เป็นสถานที่เก็บรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาติพันธุ์ลาวครั้งที่ตั้งอยู่ในจังหวัดนครปฐม 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ใช้วิธีการเลือกการสัมภาษณ์แบบเจาะจง ผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน ปราชญ์ท้องถิ่น จำนวน 3 คน ประธานกลุ่มศิลปวัฒนธรรม จำนวน 1 คน ชาวบ้าน จำนวน 3 คน ผู้แทนจากส่วนราชการ จำนวน 1 คน และพระสงฆ์ที่เป็นเจ้าอาวาสหรือที่เจ้าอาวาสมอบหมาย จำนวน 1 รูป รวมทั้งสิ้นตำบลละ 10 รูป/คน และ 3) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง กลุ่มผู้นำกลุ่มชุมชน จำนวน 3 คน ปราชญ์ท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 5 คน ชาวบ้าน จำนวน 7 คน ผู้แทนจากส่วนราชการ จำนวน 3 คน พระสงฆ์ จำนวน 2 รูป และรวมทั้งสิ้นตำบลละ 20 รูป/คน หลังจากได้ข้อมูลทั้ง 2 ส่วนแล้ว ได้นำข้อมูลทั้ง 2 ส่วนนั้นนำมาวิเคราะห์และสรุปเขียนบรรยายเป็นเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

จากการศึกษารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีในจังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันของศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดนครปฐมนั้น มีความแตกต่างกันในเรื่องของการตั้งชื่อศูนย์เรียนรู้ โดยชุมชนเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อตั้งชื่อศูนย์ว่า “ศูนย์เพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมวัดโพรงมะเดื่อ” ตำบลวังน้ำเขียวตั้งชื่อศูนย์ว่า “ศูนย์เรียนรู้ลาวครั้งหนองหัวช้าง” ตำบลห้วยม่วงไม่ได้ตั้งชื่อศูนย์เหมือนตำบลอื่นๆ แต่มีศูนย์เรียนรู้ที่บ้านดอนแฉลบ ตำบลห้วยด้วนตั้งชื่อศูนย์ว่า “พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งบ้านทุ่งผักกูด” และตำบลลำเหยตั้งชื่อศูนย์ว่า “ศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญา พิพิธภัณฑ์ลาวครั้งบ้านลำเหย” แม้จะเรียกชื่อศูนย์แตกต่างกันแต่ศูนย์เหล่านั้นก็มีลักษณะที่เหมือนกันในการดำเนินการศูนย์การเรียนรู้ ดังนี้ 1.1) ให้เป็นสถานที่เก็บรวบรวมภูมิปัญญาของชาติพันธุ์ลาวครั้งในชุมชนท้องถิ่น 1.2) ไม่มีระเบียบข้อบังคับที่บังคับใช้ในศูนย์การเรียนรู้ 1.3) ศูนย์ไม่ได้รับการบริหารจัดการที่เหมาะสมอย่างที่ควรจะเป็น 1.4) การจัดแบ่งพื้นที่ของศูนย์อยู่ในสภาพที่ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ 1.5) ไม่มีบัญชีคุณวัตถุสิ่งของที่อยู่ภายในศูนย์ไม่รู้ที่มาที่ไปของวัตถุสิ่งของนั้น ๆ ที่นำมาแสดงในรูป พร้อมกับไม่มีประวัติความเป็นมาตลอดถึงความสำคัญของวัตถุสิ่งของ

ที่เกิดจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษชาติพันธุ์ลาวครั้ง และ 1.6) ไม่มีการจัดกิจกรรมใดๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภายในศูนย์การเรียนรู้

2. รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีในจังหวัดนครปฐมนั้น จะต้อง มี 2.1) ระเบียบข้อบังคับที่ถูกเขียนขึ้นเพื่อบังคับใช้ในศูนย์การเรียนรู้เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในศูนย์ 2.2) คณะกรรมการบริหารจะต้องมาจากชุมชนกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ลาวครั้งเลือกกันขึ้นมาและให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับของศูนย์การเรียนรู้ นั้น 2.3) การจัดแบ่งพื้นที่มีอยู่ภายในศูนย์อย่างเหมาะสมและให้เอื้อต่อการเรียนรู้มากที่สุด ยิ่งสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ได้มากเท่าไรยิ่งทำให้ศูนย์เรียนรู้มีประโยชน์เท่านั้น 2.4) การจัดทำบัญชีวัตถุสิ่งของที่จัดแสดงภายในศูนย์ให้ชัดเจนจะได้ทราบที่มาที่ไปและอายุของวัตถุสิ่งของตลอดถึงรายละเอียดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัตถุสิ่งของนั้น ๆ เพื่อการดูแลรักษาให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการเรียนรู้ 2.5) วิทยากรให้ความรู้ประจำศูนย์นั้นว่าสำคัญมาก ทั้งนี้ วิทยากรควรจะเป็นลูกหลานของชาติพันธุ์ลาวครั้งโดยตรงและควรจะมีการฝึกอบรมให้มีการให้ความรู้เป็นมาตรฐานเดียวกัน มีหน้าที่ให้ความรู้ นำบรรยาย หรือนำทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความรู้ และ 2.6) กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ถือว่าเป็นอีกหนึ่งภารกิจที่ศูนย์จำเป็นต้องดำเนินการ เช่น ให้การอบรม จัดให้มีการเสวนา จัดอภิปรายในประเด็นที่สนใจ หรือ ทำการสาธิตด้วยกระบวนการลงมือทำและให้ผู้เรียนรู้ได้ทำตาม จัดให้เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ตรง ทั้งนี้ รูปแบบของการบริหารจัดการศูนย์นั้นจะต้องให้สอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐ กล่าวคือ ศูนย์จะต้องเป็นทั้งศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งท่องเที่ยววิถีเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืนต่อไป

อภิปรายผล

รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว นวัตกรรมวิถีในจังหวัดนครปฐม พบว่า ได้เกิดขึ้นบนต้นทุนของศูนย์การเรียนรู้เดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งที่มีอยู่ในแต่ละชุมชนอยู่แล้ว แต่ศูนย์เหล่านั้นอยู่ในสภาพที่ไม่สามารถอำนวยความสะดวกให้แก่ชุมชนได้อย่างที่ควรจะเป็น จึงจำเป็นที่จะต้องสร้างรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ที่จะอำนวยความสะดวกอย่างยั่งยืนให้แก่ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งอย่างสมสมัย ซึ่งสามารถอภิปรายผลการศึกษาวิจัยได้ ดังนี้

สภาพปัจจุบันของศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดนครปฐมนั้น แต่ละชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งได้ตั้งชื่อศูนย์เรียนรู้แตกต่างกันออกไป แต่ละศูนย์นั้นหากดูจากภายนอกดูเหมือนจะมีความพร้อมมาก เพราะมีสถานที่ตั้งของศูนย์การเรียนรู้ มีอาคาร และบริเวณที่เพียงพอ ถึงอย่างไรก็ตาม เมื่อดูให้ละเอียดแล้วก็พบว่าพื้นที่ส่วนใหญ่มักจะเป็นการจัดให้เป็นพื้นที่โชว์หรือแสดงวัตถุสิ่งของที่เกิดจากภูมิปัญญาของชาติ

พันธุ์ลาวครั้งมากกว่าการจัดพื้นที่เพื่อเอื้อให้เกิดการเรียนรู้และเพื่อให้ผู้เรียนรู้สามารถควบคุมการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นรายบุคคลหรือเรียนเป็นกลุ่มได้ วิทยากรที่จะคอยให้คำแนะนำหรือให้ความรู้แก่ผู้สนใจต่อวัตถุดิบของที่แสดงอยู่นั้นก็ไม่มี ไม่มีสื่อการเรียนรู้ทุกรูปแบบอย่างสมสมัย ศูนย์เรียนรู้จึงมีลักษณะเหมือนจะพยายามบอกเล่าอะไรต่าง ๆ มากมายเกี่ยวกับชาติพันธุ์ลาวครั้ง แต่ก็ไม่มีสื่อสารใด ๆ กลายเป็นศูนย์ที่ไม่มีชีวิตคือรูปร่างแต่ไม่มีชีวา ไม่สามารถบอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ แก่ใคร ๆ ที่สนใจใคร่รู้ที่มาเยือนได้

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งในทุกตำบลทำให้พบสภาพปัญหาที่ศูนย์การเรียนรู้ของแต่ละแห่งเผชิญอยู่ซึ่งมีลักษณะเหมือนกันนั่นก็คือ ศูนย์ยังไม่มีระเบียบข้อบังคับ การบริหารศูนย์ไม่ได้อยู่ในรูปแบบของคณะกรรมการบริหาร การบริหารจัดการอยู่ในสภาพช่วยกันดูแลการจัดแบ่งพื้นที่เพื่อการจัดเก็บและแสดงวัตถุดิบของอันเกิดแต่ภูมิปัญญาของชาติพันธุ์ลาวครั้งอยู่ในลักษณะที่จัดตามความสะดวก อาจจะเป็นผลดีต่อการจัดแบ่งและจัดวางวัตถุดิบของ แต่ไม่เหมาะแก่การเรียนรู้เท่าที่ควร เพราะอยู่ในสภาพที่ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ ขณะเดียวกันก็ไม่มีบัญชีคุมวัตถุดิบของที่อยู่ในศูนย์ ทำให้ไม่รู้ที่มาที่ไปของวัตถุดิบของนั้น ๆ ที่จัดแสดงอยู่ ยิ่งไปกว่านั้นก็คือไม่มีประวัติความเป็นมาตลอดถึงความสำคัญของวัตถุดิบของที่เกิดจากภูมิปัญญาของชาติพันธุ์ลาวครั้ง และไม่มีการจัดกิจกรรมใด ๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภายในศูนย์การเรียนรู้เลย กลุ่มตัวอย่างได้ให้ข้อมูลสำคัญว่าศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นควรจะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันกับศูนย์เรียนรู้ชุมชนเพราะอยู่ในชุมชนท้องถิ่น ดังแนวคิดของปราโมทย์ น้อยวัน ที่สรุปว่าศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของศูนย์เรียนรู้ชุมชน และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนก็เป็นศูนย์กลางรวบรวมข้อมูลข่าวสารความรู้ทุกอย่างของชุมชนที่จะนำไปสู่การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้สำหรับประชาชนในชุมชนศูนย์การเรียนรู้เป็นแหล่งเสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ การถ่ายทอด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม ค่านิยม และเอกลักษณ์ของชุมชน อีกทั้งเป็นแหล่งบริการชุมชนด้านต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการเรียนรู้ของชุมชน โดยเน้นการกระบวนการเรียนรู้เพื่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ก่อให้เกิดชุมชนแห่งเรียนรู้และมุ่งการพัฒนาแบบพึ่งตนเอง และต้องมีสภาพที่เป็นศูนย์ของประชาชน ที่ดำเนินการโดยประชาชน และเพื่อประชาชน อันจะก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน (ปราโมทย์ น้อยวัน, 2554) ศูนย์เรียนรู้จะเป็นสถานที่เก็บรักษาข้อมูลสำคัญอันเป็นมรดกทางภูมิปัญญาของชุมชนนั้น ๆ ไว้เป็นอย่างดี ตามที่วิลาวัลย์ วัชรเกียรติศักดิ์ ได้ทำการศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ท้องถิ่นสมัยก่อนประวัติศาสตร์แหล่งอารยธรรมบ้านโนนวัดตำบลพลสงคราม อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมาแล้วสรุปไว้ว่า ศูนย์การเรียนรู้เป็นที่จัดเก็บข้อมูลบริบทชุมชนเชิงชาติพันธุ์วรรณนา วิถีชีวิตศิลปวัฒนธรรม สังคมของคนในชุมชน นอกเหนือจากนั้นยังพบว่ารูปแบบการพัฒนาศูนย์เรียนรู้จะต้องมีการบูรณาการทุนทางสังคมวัฒนธรรม

ประเพณีของชุมชน การขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจของชุมชนตามแนวทางวิสาหกิจชุมชน สามารถพัฒนาเป็นชุดความรู้ที่เป็นเอกสาร จัดเป็นนิทรรศการและการเตรียมพัฒนาแหล่งเรียนรู้รองรับผลการศึกษาให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ท้องถิ่นที่ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการได้ด้วยตนเอง ภายใต้การหนุนเสริมของภาคีการพัฒนาที่ต้องเชื่อมโยงกันตามภารกิจของแต่ละภาคส่วนอย่างต่อเนื่อง (วิลาวัลย์ วัชรเกียรติศักดิ์, 2557)

เมื่อได้ทราบถึงสภาพปัญหาของศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งแล้ว ได้ศึกษารูปแบบของศูนย์การเรียนรู้ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีในจังหวัดนครปฐม พบว่า รูปแบบของศูนย์การเรียนรู้ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีในจังหวัดนครปฐม นั้นคือ ศูนย์การเรียนรู้นั้นจะต้องมีระเบียบข้อบังคับซึ่งควรจะถูกเขียนขึ้นโดยกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งเองเพื่อบังคับใช้ในศูนย์การเรียนรู้ อันจะเป็นการจัดระเบียบศูนย์ในเรื่องการบริหารจัดการเพื่อให้ดำเนินไปด้วยความเป็นระเบียบเรียบร้อย พร้อมกันนั้นก็จะต้องมีคณะกรรมการบริหารศูนย์ซึ่งจะต้องมาจากชุมชนกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ลาวครั้งเลือกกันขึ้นมาและให้มีวาระการดำรงตำแหน่งโดยให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับของศูนย์การเรียนรู้ นั้น มีระบบการบริหารที่ดี และผู้ที่จะเป็นคณะกรรมการบริหารนั้น จะต้องประกอบด้วยผู้แทนจากผู้นำชุมชน กลุ่ม/องค์กรเครือข่ายองค์กรชุมชน ราษฎรชาวบ้าน หรืออาสาสมัคร โดยมาจากการคัดเลือกของชาวบ้านเอง และชาวบ้านให้การยอมรับ ซึ่งคณะกรรมการจะร่วมมือกันวางแผน และดำเนินการตามแผน ยุทธศาสตร์ที่ได้ร่วมกันกำหนด เพื่อระดมพลังให้เกิดการเรียนรู้และบริหารจัดการในศูนย์การเรียนรู้ให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ คณะกรรมการบริหารที่ได้รับการคัดเลือกแล้วนั้น จะต้องมีการบริหารจัดการโดยยึดหลักธรรมาภิบาลเพื่อพัฒนาศูนย์เรียนรู้ชุมชนให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ จัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ ที่จำเป็นในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ชุมชนตามความจำเป็นและเหมาะสม มีที่ปรึกษาที่มีความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับศูนย์การเรียนรู้ เพื่อให้คำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะที่จำเป็นและสำคัญ ๆ อันจะทำให้การบริหารมีข้อบกพร่องน้อยที่สุดและได้รับการดำเนินการที่ถูกทาง ควรจะเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและเป็นภาคีการพัฒนาภาครัฐในส่วนต่าง ๆ ของชุมชนท้องถิ่น มีการจัดแบ่งพื้นที่มีอยู่ภายในศูนย์อย่างเหมาะสมและให้เอื้อต่อการเรียนรู้มากที่สุด การจัดทำบัญชีวัตถุสิ่งของที่จัดแสดงภายในศูนย์ให้ชัดเจนจะได้ทราบที่มาที่ไปและอายุของวัตถุสิ่งของตลอดถึงรายละเอียดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัตถุสิ่งของนั้น ๆ เพื่อการดูแลรักษาให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการเรียนรู้ การมีวิทยากรให้ความรู้ประจำศูนย์นับว่าสำคัญมาก ทั้งนี้ วิทยากรควรจะเป็นลูกหลานของชาติพันธุ์ลาวครั้งโดยตรงและควรจะมีการฝึกอบรมให้มีการให้ความรู้เป็นมาตรฐานเดียวกัน มีหน้าที่ให้ความรู้ นำบรรยาย หรือนำทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความรู้ สามารถที่จะตอบหรืออธิบายข้อสงสัยของผู้มาสอบถามหรือศึกษาค้นคว้าได้อย่างชัดเจนและกระจำแจ้ง และการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ถือว่าเป็นอีกหนึ่งภารกิจที่ศูนย์จำเป็นต้องดำเนินการ เช่น ให้อบรม จัดให้มีการ

เสาวนา จัดอภิปรายในประเด็นที่สนใจ หรือทำการสาธิตด้วยกระบวนการลงมือทำและให้ผู้เรียนรู้ได้ทำตาม จัดให้เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ตรง โดยกิจกรรมการเรียนรู้นี้อาจดำเนินการได้ทั้งในอาคารศูนย์หรือนอกศูนย์ก็ได้ ตามที่ชัชวาล ชันติคเสนชาติ และคณะ ได้ศึกษารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนท่าไผ่ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี ได้พบว่ารูปแบบศูนย์การเรียนรู้นั้นควรจะต้องมี 1) หลักสูตรของศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญา 2) วิทยากรชุมชนสำหรับถ่ายทอดองค์ความรู้ และการบริหารศูนย์การเรียนรู้นั้นจะต้องให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ได้แก่ 1) ด้านบุคลากร 2) เครื่องมือและอาคารสถานที่ 3) ผลผลิตภัณฑ์และกิจกรรมที่จะสร้างรายได้ให้กับศูนย์การเรียนรู้ 4) นโยบายและความร่วมมือของหน่วยงานต่าง ๆ ที่จะส่งเสริมให้ศูนย์การเรียนรู้เกิดความยั่งยืน 5) งบประมาณที่จะใช้ในการจัดตั้งและบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ (ชัชวาล ชันติคเสนชาติ และคณะ, 2561) อีกทั้งยังมีการศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ เชิงพุทธบูรณาการ สถานปฏิบัติธรรม โยคาวจร จังหวัดนครนายก ของพระครูปิยะคุณาธาร สุจริตธรรการ ที่ได้สรุปไว้ว่า การบริหารจัดการบุคลากรนั้น มีอยู่ 5 ส่วน ได้แก่ 1) ผู้บริหารองค์กร 2) บุคลากรภายในองค์กร 3) วิทยากรหลัก 4) วิทยากรกระบวนการ และ 5) ผู้ให้คำแนะนำอื่น ๆ การบริหารจัดการบุคลากรมีจุดประสงค์หลักเพื่อสร้างการทำงานเป็นทีมสร้างองค์กรให้เข้มแข็ง (พระครูปิยะคุณาธาร สุจริตธรรการ, 2563)

นอกเหนือจากนั้น การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ นับว่ามีความสำคัญมาก เพราะคนในชุมชนจะเข้าใจและรักในเรื่องภูมิปัญญาของตนมากกว่าใคร ตามที่การศึกษาการพัฒนาแบบการเรียนรู้ชุมชนเสมือนของศูนย์การเรียนรู้มะม่วงสำหรับวิสาหกิจผู้ผลิตมะม่วงเมืองแปดริ้ว อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทราของ พอเจตน์ ธรรมศิริขวัญ และคณะ ได้พบว่า ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน เป็นผู้ที่มีความรู้ในการผลิตมะม่วง บุคคลที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการมะม่วง ควรจะมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ในชุมชนด้วย (พอเจตน์ ธรรมศิริขวัญ และคณะ, 2561) ซึ่งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนั้นนอกจากจะเป็นแหล่งเรียนรู้ อนุรักษ์ และสืบสานภูมิปัญญาของชุมชนแล้ว ยังเป็นศูนย์กลางในการช่วยขับเคลื่อนชุมชนนั้น ๆ เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้ ดังการศึกษาศูนย์การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของบุษราภรณ์ พวงปัญญา และคณะ ซึ่งได้สรุปไว้ว่าศูนย์การเรียนรู้เป็นอีกหนึ่งกลไกในการขับเคลื่อนชุมชน สร้างรากฐานให้แข็งแกร่ง ชุมชนสามารถจัดการและพึ่งตนเองได้ เน้นการใช้ทรัพยากรปัญญาในชุมชนในการวางรากฐานการพัฒนาประเทศที่แข็งแกร่ง ในทางปฏิบัติการนำนโยบายที่เป็นในรูปแบบกิจกรรม แนวทาง เพื่อเป็นการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติที่แท้จริง (บุษราภรณ์ พวงปัญญา และภักดี โพธิ์สิงห์, 2560) และสถานที่ตั้งของศูนย์การเรียนรู้นั้นควรจะต้องเป็นสถานที่อื่นเป็นศูนย์กลางของชุมชนอย่างแท้จริง สำหรับประเทศไทยแล้ว วัดในพระพุทธศาสนา นั้นถือว่าเป็นศูนย์กลางของชุมชนอย่างแท้จริงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แม้ว่าสังคมจะเป็นไป

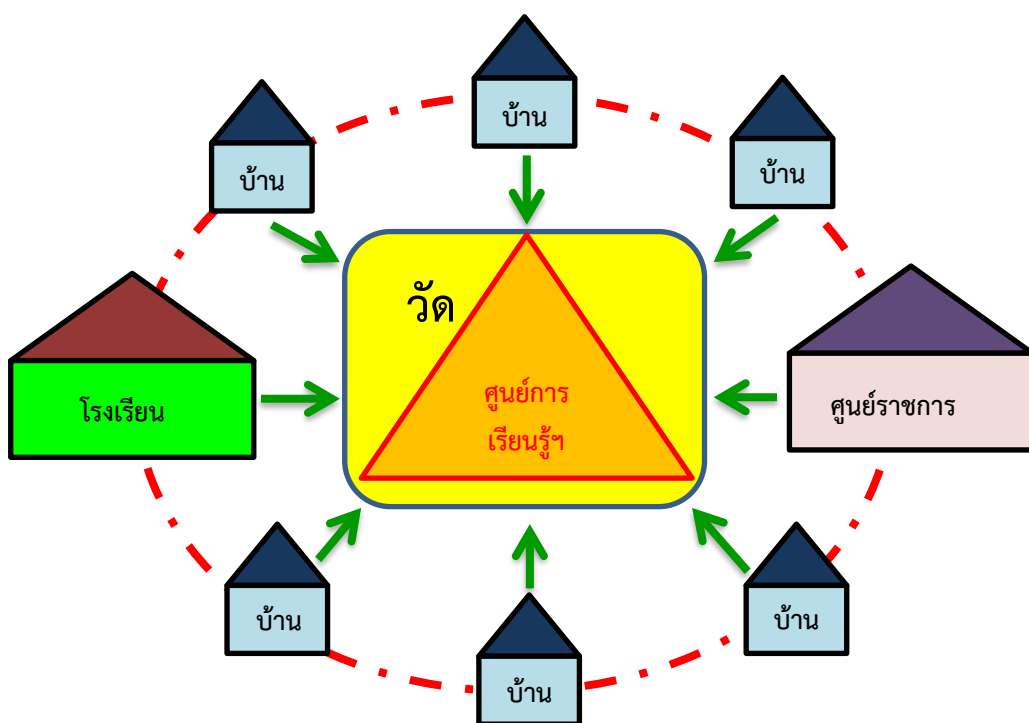
มากก็ตาม วัดก็ยังเป็นสถานที่ที่เหมาะสมในการที่จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนอยู่วันยังค่ำ ตามที่ พระครูปลัดสราวุธ ฐิตปัญโญ และคณะ ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาวัดเพื่อเป็นศูนย์กลาง การเรียนรู้ของชุมชนในจังหวัดชลบุรี ซึ่งก็พบว่า วัดนั้นเหมาะสมในการจัดให้เป็นศูนย์กลาง การเรียนรู้ และสามารถจัดเป็นศูนย์เรียนรู้ได้ประกอบด้วย 6 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 จัดแหล่ง เรียนรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรมีการศึกษาที่สูง ส่งเสริมให้ พระภิกษุสามเณรมีความประพฤติที่ดีงาม ส่งเสริมให้ปราชญ์ชาวบ้านได้แสดงศักยภาพ ส่งเสริม ให้ปราชญ์ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน รูปแบบที่ 2 กิจกรรมที่นำไปสู่กระบวนการคิด เพื่อการแก้ไขปัญหา ได้แก่ ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรและประชาชนพัฒนาตนเองตลอดเวลา พัฒนาตนเองตามหลักศีล สมาธิ และปัญญาจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรม จัดอบรมปฏิบัติธรรม สม่่าเสมอ ฝึกฝนตนเองเป็นประจำ อบรมจิตให้สงบ รูปแบบที่ 3 จัดแหล่งเรียนรู้ ด้านเทคโนโลยี ได้แก่ พัฒนาสื่อด้านพระพุทธศาสนาและชุมชนออกเผยแพร่ อบรมพระภิกษุ สามเณรและประชาชนในการใช้สื่อที่ถูกต้อง นำองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาและองค์ความรู้ ในชุมชนออกเผยแพร่ในรูปแบบที่หลากหลาย รูปแบบที่ 4 จัดแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรและประชาชนเข้าใจและร่วมสืบสานศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น จัดกิจกรรมสืบสานศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ร่วมกิจกรรมด้านพระพุทธศาสนาจัดกิจกรรมวัน สำคัญทางด้านพระพุทธศาสนาเป็นประจำสม่ำเสมอ รูปแบบที่ 5 จัดแหล่งเรียนรู้ด้านวิถีชุมชน ได้แก่จัดห้องสมุดชุมชนภายในวัด รวบรวมหนังสือเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและชุมชน จัดมุม อ่านหนังสือ ห้องสมุดเคลื่อนที่จัดพิพิธภัณฑ์ที่สะท้อนวิถีชีวิตของชุมชน รวบรวมสิ่งที่มีค่าของ ชุมชน อนุรักษ์ รักษาวิถีชีวิตของชุมชน และรูปแบบที่ 6 สร้างเครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ ได้แก่ วัด ชุมชน ชาวบ้าน และหน่วยงานราชการประสานงานกันจัดแหล่งการเรียนรู้ภายในวัด ชุมชน วัด ชาวบ้าน และหน่วยงานราชการประสานงานกันจัดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน (พระครูปลัดส ราวุธ ฐิตปัญโญ และคณะ, 2560) ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงพบว่าวัดมีความเหมาะสมที่จะเป็น ศูนย์กลางของชุมชนมากที่สุด หน่วยงานใดจะเข้าออกเมื่อใดก็ได้ ทุกคนมีสิทธิ์เท่าเทียมกันหมด เข้า-ออกได้ตลอดเวลา ทั้งนี้ รูปแบบของศูนย์การเรียนรู้ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติ พันธ์ลาวครั้งเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยววัดวิถีในจังหวัดนครปฐมนั้น จะต้องมีการบริหาร จัดการให้สอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐ กล่าวคือ ศูนย์การเรียนรู้จะต้องเป็นทั้งศูนย์การเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งท่องเที่ยวอนวัดวิถีอย่างยั่งยืนต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

ศูนย์กลางที่ยั่งยืนของชุมชนในสังคมไทย แม้ยุคสมัยจะเปลี่ยนไปมาน้อยเพียงใด กาลเวลาจะผ่านมายาวนานสักเพียงใด วัดในพระพุทธศาสนาก็ยังคงความเป็นศูนย์กลางของ ชุมชนอย่างไม่เสื่อมคลาย อาจเรียกได้ว่าเป็นศูนย์กลางของชุมชนอย่างยั่งยืนก็ว่าได้ เนื่องจาก ในอดีตวัดมีบทบาทเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาของชุมชน วัดจะเป็นสถานที่ประสิทธิ์ประสาท

ความรู้ เป็นแหล่งสรรพวิชา สถานศึกษาจึงอยู่ที่วัด แม้ว่าเวลาต่อมาสถานศึกษาได้ออกมาตั้งอยู่นอกวัด จนทำให้เข้าใจว่าวัดไม่ได้เป็นศูนย์กลางของการศึกษาอีกต่อไป หลังจากได้ศึกษาวิจัยในเรื่องศูนย์การเรียนรู้ดังกล่าวนี้ ทำให้ได้ความรู้ใหม่ ซึ่งพบว่าเมื่อใดก็ตามที่สังคมต้องการสถานที่อันเป็นศูนย์กลางของชุมชนอย่างแท้จริง วัดก็กลับมามีบทบาทอีกครั้งเสมอ รวมไปถึงที่ตั้งของศูนย์การเรียนรู้ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยววัดวิถีในจังหวัดนครปฐมนี้ด้วย ซึ่งวัดโพรงมะเดื่อ อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม เป็นสถานที่เหมาะสมแก่การตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้เรียนรู้ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยววัดวิถีในจังหวัดนครปฐม โดยสามารถแสดงความเป็นศูนย์กลางของวัดได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่าสังคมไทยมีวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนอยู่แล้ว แม้ว่าการศึกษาจะออกไปจากวัดนานแล้วก็ตาม แต่เมื่อใดก็ตามที่สังคมต้องการศูนย์กลางของชุมชนอย่างแท้จริง วัดก็กลับมามีบทบาทอีกครั้งได้เสมอและวัดก็เป็นสถานที่เหมาะสมที่สุดในการที่จะจัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยววัดวิถีในจังหวัดนครปฐม พบว่า ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดนครปฐมของแต่ละชุมชนนั้นมีชื่อเรียกที่แตกต่างกันออกไป แต่ทั้งนี้ ศูนย์การเรียนรู้เหล่านั้นก็มีความเหมือนกันตรงที่ใช้เป็นสถานที่เก็บรวบรวมภูมิปัญญาของชาติพันธุ์ลาวครั้งที่ไม่มีระเบียบข้อบังคับ ศูนย์ไม่ได้รับการบริหารจัดการที่เหมาะสม การจัดแบ่งพื้นที่ของศูนย์ก็ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ ไม่มีบัญชีคุณวุฒิสิ่งของที่อยู่ภายในศูนย์ ไม่มีการจัดกิจกรรมในการส่งเสริมการเรียนรู้ และพบว่า รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีในจังหวัดนครปฐมนั้น จะต้องมีการมีระเบียบข้อบังคับ มีคณะกรรมการบริหารจัดการที่ชัดเจน การจัดแบ่งพื้นที่ของศูนย์ก็ต้องให้เอื้อต่อการเรียนรู้ จะต้องมีการทำบัญชีวัตถุสิ่งของที่จัดแสดงอยู่ภายในศูนย์ จะต้องมีการให้ความรู้ประจำศูนย์ และจะต้องให้มีการกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ อาทิ อบรม เสวนา อภิปราย หรือ การสาธิต ดังนั้น เพื่อให้งานวิจัยรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีในจังหวัดนครปฐมนั้น ได้ผลเชิงประจักษ์และมีแนวร่วมในส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรม อนุรักษ์ และสืบสานภูมิปัญญาของชุมชนท้องถิ่นให้อยู่คู่กับสังคมไทยไปยาวนาน จึงควรจะต้องมีการวิจัยการพัฒนาแบบศูนย์การเรียนรู้ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งที่เหมาะสมแก่การท่องเที่ยววิถีทั้งในจังหวัดนครปฐมและจังหวัดอื่น ๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2561). การท่องเที่ยววิถี. เรียกใช้เมื่อ 3 กุมภาพันธ์ 2564 จาก <http://www.cdd.go.th/>
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2556). นโยบายการพัฒนาและส่งเสริมอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวของไทย. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- จิตกวี กระจำนเม. (2557). ความเชื่อและพิธีกรรมการนับถือผีบรรพบุรุษของกลุ่มชาติพันธุ์ลาว ครั้งในอำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม. ใน ปรัชญาดุष्ณิบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชัชวาล ชันติเคนชาติ และคณะ. (2561). การศึกษารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดย กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนท่าไห อ.เชิงใน จ.อุบลราชธานี. วารสารมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 9(1), 35-42.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2554). ภูมิปัญญาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นเชิงสร้างสรรค์. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- นิคม ชมภูหลง. (2548). ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ฐานการเรียนรู้ (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาสารคาม: อภิชาติ การพิมพ์.
- บุษราภรณ์ พวงปัญญา และภักดี โพธิ์สิงห์. (2560). ศูนย์การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น. วารสารวิชาการธรรมทศน์, 17(1), 193-203.

- ประเวศ วะสี และศิริ ทิวะพันธ์. (2540). ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาที่ยั่งยืน (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ชมรมศึกษาเพื่อการพัฒนา.
- ปราโมทย์ น้อยวัน. (2554). แนวทางการจัดศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พระครูปลัดสราวุธ ฐิตปัญโญ และคณะ. (2560). การพัฒนาวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชนในจังหวัดชลบุรี. กรุงเทพมหานคร: สังคมศาสตร์ปริทรรศน์.
- พระครูปิยะคุณาธาร สุจิตธรรการ. (2563). รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้เชิงพุทธบูรณาการสถานปฏิบัติธรรมโยคาวจร จังหวัดนครนายก. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 5(2), 453-464.
- พอเจตน์ ธรรมศิริขวัญ และคณะ. (2561). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ชุมชนเสมือนของศูนย์การเรียนรู้มะม่วงสำหรับวิสาหกิจผู้ผลิตมะม่วงเมืองแปดริ้ว อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา. วารสารชุมชนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, 12(1), 87-97.
- วิลาวัลย์ วัชรเกียรติศักดิ์. (2557). การศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ท้องถิ่นสมัยก่อนประวัติศาสตร์ แหล่งอารยธรรมบ้านโนนวัดตำบลพลสงคราม อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา. วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, 6(4), 5-22.

แนวทางการจัดการนวัตกรรมการซ่อมบำรุงรางรถไฟ ของการรถไฟแห่งประเทศไทย*

THE APPROACH OF INNOVATION MANAGEMENT FOR RAILWAY MAINTENANCE STATE RAILWAY OF THAILAND

นรินทร์ อินต๊ะวงศ์

Narin Intawong

นพดล พันธุ์พานิช

Noppadol Punpanich

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

E-mail: narin.itw45@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการจัดการนวัตกรรม การซ่อมบำรุงรางรถไฟของการรถไฟแห่งประเทศไทย 2) เสนอแนะแนวทางการพัฒนา การจัดการนวัตกรรมการซ่อมบำรุงรางรถไฟของการรถไฟแห่งประเทศไทย งานวิจัยนี้เป็น งานวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง กับผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารการรถไฟแห่งประเทศไทย 2) วิศวกรรฝ่าย การช่างโยธา 3) นักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับฝ่ายการช่างโยธา โดยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง รายบุคคล ข้อมูลจากการสัมภาษณ์จะนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการศึกษา พบว่า 1) กระบวนการจัดการนวัตกรรมการซ่อมบำรุงรางรถไฟของการรถไฟ แห่งประเทศไทย ประกอบด้วย ด้านสมรรถนะการทำงาน ด้านความเที่ยงตรงน่าเชื่อถือ ด้านความปลอดภัย ด้านลดมลภาวะของสิ่งแวดล้อม และด้านการประหยัดพลังงาน 2) แนวทางการพัฒนาการจัดการนวัตกรรมการซ่อมบำรุงรางรถไฟของการรถไฟแห่งประเทศไทย ประกอบด้วย 2.1) การดูแลระบบรางรถไฟ โดยมีหน่วยงานทดสอบรับรองคุณภาพ มาตรฐานความปลอดภัยตามข้อกำหนดทางเทคนิคของสัญญาจ้าง (TOR) และมาตรฐานสากล 2.2) การรักษารางรถไฟ ต้องมีเครื่องมือเครื่องใช้ที่มีประสิทธิภาพในการทำงานสูงขึ้นกว่าเดิม 2.3) การพัฒนานวัตกรรม โดยจัดทำคู่มือการบริหารความเสี่ยงองค์กรให้ครอบคลุมความเสี่ยง

* Received 2 April 2022; Revised 15 April 2022; Accepted 19 April 2022

ด้านกลยุทธ์การดำเนินงาน การเงิน และการปฏิบัติตามกฎระเบียบ กฎหมาย เพื่อให้บุคลากรทุกคนใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ โดยมีปัจจัยบริหารความเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานที่ต้องเร่งแก้ไข ดังนั้น แนวทางการพัฒนาด้านการเงิน และแนวทางการพัฒนาด้านทรัพยากรบุคลากร

คำสำคัญ: การจัดการนวัตกรรม, การซ่อมบำรุง, การรถไฟแห่งประเทศไทย

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the process of innovation management for railway maintenance state railway of Thailand 2) to suggest for the approach of innovation management railway maintenance state railway of Thailand. This research was qualitative. The research tool was in - depth interviews, both formal and informal. and participatory observation. The structured interviews were conducted with key informants, consisting of 1) Executives of the State Railway of Thailand 2) Civil Engineering Department 3) Academics related to the Civil Engineering Department by the method of individual selection. The data from the interviews were analyzed using a content analysis method. The research results showed that 1) The railway maintenance innovation management process of the State Railway of Thailand consists of performance aspects, integrity and reliability, safety, reducing environmental pollution and energy saving. 2) The approach of innovation management for railway maintenance state railway of Thailand consisted of 2.1) Railway maintenance which was a testing agency to certify the quality of safety standards according to the technical requirements of the contract of employment (TOR) and international standards. 2.2) Railway treatment must have tools that are more efficient at work than before. 2.3) Innovation development, the organization's risk management manual has been prepared to cover strategic, operational, financial, and regulatory risks for all personnel to use as a guideline. There were risk management factors affecting operations that need to be urgently addressed : financial development and human resource development.

Keywords: Innovation Management, Maintenance State, Railway of Thailand

บทนำ

ปัจจุบันนวัตกรรมเป็นสิ่งที่เป็นตัวขับเคลื่อนให้เกิดความแตกต่างในภาคธุรกิจ เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนในตลาดที่มีการแข่งขันสูง ทุกองค์กรไม่ได้เป็นเพียงแค่ธุรกิจ สิ่งที่ต้องการคือ ความสามารถในการแข่งขันและนวัตกรรมเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในตลาดที่มีการแข่งขันสูง และจากการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของแต่ละประเทศระดับโลก World Economic Forum ปี ค.ศ. 2019 - 2020 ได้นำปัจจัยย่อยด้านนวัตกรรมมาพิจารณาในการจัดอันดับการแข่งขัน อันได้แก่ ความสามารถทางด้านนวัตกรรม คุณภาพของสถาบันวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์ ค่าใช้จ่ายที่ลงทุนในด้านวิจัยและพัฒนาของบริษัท ความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยและภาคอุตสาหกรรมในด้านวิจัยและพัฒนาการจัดซื้อผลิตภัณฑ์ด้านเทคโนโลยีของรัฐบาล จำนวนนักวิทยาศาสตร์และวิศวกร และจำนวนทรัพย์สินทางปัญญา (ศรีพิไล ชุตโรสง, 2561) ซึ่งสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ และธุรกิจ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว องค์กรต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องคิดค้นเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมสินค้าและบริการในรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อตอบสนองความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ และรูปแบบการดำเนินชีวิตที่มีการเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ ดังนั้น นวัตกรรมจึงมีความสำคัญกับองค์กรและมนุษย์ทุกคนบนโลก สำหรับนวัตกรรมในบริบทองค์กรหรือกิจการ สามารถแยกมุมมองในการคิด สร้างสรรค์ใหม่ ๆ คือ เป็นนวัตกรรมที่คิดขึ้นเพื่อรองรับและตอบสนองความต้องการใหม่ ๆ เป็นการพัฒนาด้านเทคโนโลยี วิธีการใช้ รวมถึงการปรับปรุงผลิตภัณฑ์เดิมให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้น ในกระบวนการทำงาน การสร้างสรรค์ การพัฒนา หรือการสร้างการเปลี่ยนแปลง เป็นนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนยุทธศาสตร์ หรือวิธีการดำเนินแบบใหม่ ๆ ทั้งระบบ (สมบัติ นามบุรี, 2562)

การรถไฟแห่งประเทศไทยเป็นองค์กรที่มีการขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมทางการบริการ ให้บริการขนส่งผู้โดยสารและสินค้าเป็นหลัก เป็นอุตสาหกรรมการขนส่งทางรางแห่งเดียวของประเทศ ทั้งนี้ในช่วง 10 ปี ที่ผ่านมา จำนวนผู้โดยสารรถไฟในประเทศไทยลดลงกว่า 5.6 ล้านคน จากปี พ.ศ. 2551 จำนวนผู้โดยสารรถไฟ 42.4 ล้านคน และปี พ.ศ. 2561 จำนวนผู้โดยสารรถไฟลดลงเหลือ 36.8 ล้านคน (การรถไฟแห่งประเทศไทย, 2562) ประกอบกับรายการค่าใช้จ่าย 3 อันดับแรก ของการรถไฟแห่งประเทศไทย คือ ค่าใช้จ่ายเดินรถขนส่ง 7,981 ล้านบาท ค่าเสื่อมราคา 5,660 ล้านบาท ค่าใช้จ่ายบำรุงและบำรุง 4,317 ล้านบาท ส่งผลให้ขาดทุน 14,859 ล้านบาท ซึ่งการขาดทุนแบบนี้เป็นการขาดทุนต่อเนื่องมาอย่างยาวนาน จนทำให้เกิดหนี้สะสมขึ้นในการรถไฟแห่งประเทศไทย (ลงทุนแมน, 2562) จากสถานการณ์รถไฟแห่งประเทศไทยชี้ให้เห็นว่า ค่าเสื่อมถือเป็นรายจ่ายที่มากเป็นอันดับสอง ดังนั้น การจัดการเพื่อการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพลดต้นทุนในส่วนของการซ่อมบำรุง หรือการเลือกใช้นวัตกรรมที่ทันสมัยเพื่อควบคุมค่าและคงทนของรางรถไฟ จึงมีความสำคัญในการช่วยเพิ่มอายุการใช้งาน ซึ่งปัจจุบันมีวิธีการที่สามารถทำให้วัสดุความแข็งแรงได้หลายวิธี มีความจำเป็นต้อง

พิจารณาความเหมาะสมของวัสดุ และความเหมาะสมของกระบวนการเชื่อมพอกผิว เพราะสามารถยืดอายุการใช้งานของชิ้นส่วนได้นานขึ้น (คำพูน พรหมสุภา, 2558)

การซ่อมบำรุงนวัตกรรมในการซ่อมรางรถไฟจึงมีความสำคัญ เพื่อให้องค์กรมีประสิทธิภาพ ปัจจุบันประเทศไทยได้เข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้มีการแข่งขันสูง องค์กรที่มีการจัดการดีจะคงอยู่และเจริญก้าวหน้า ส่วนองค์กรที่การจัดการไม่ดีจะนำไปสู่การปิดตัวลงในที่สุด ขั้นตอนการพัฒนาเชิงกระบวนการที่เกิดขึ้นและมีความต่อเนื่องเกิดจากบุคคลหลาย ๆ คน ที่อยู่ในองค์กร และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการติดต่อกับบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดพฤติกรรมในรูปแบบต่าง ๆ และเคลื่อนไหวบริบทแวดล้อมตามวัตถุประสงค์ ปัจจัยนวัตกรรมเข้ามาเกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวขององค์กร ทำให้เกิดผลกระทบสืบเนื่องพฤติกรรมของกลุ่มคนในองค์กรที่เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้จะช่วยให้การจัดการนวัตกรรมขององค์กรสะดวกขึ้น และเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้นำองค์กร (Larsen, J. & Buss, N., 2002) เพราะทำให้มองเห็นภาพทิศทางการเคลื่อนไหว แนวการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในองค์กร ช่วยให้อำนาจวางแผนปรับปรุงแผนการดำเนินงาน จัดปรับเปลี่ยนระบบ รูปแบบวิธีการดำเนินงาน ให้มีความสอดคล้องเหมาะสมกับนวัตกรรมที่เข้ามามีส่วนสำคัญในการดำเนินงานได้ตามสถานการณ์

ในการพัฒนาพฤติกรรมองค์กร นวัตกรรมเข้ามามีบทบาทหลายปัจจัยด้วยกัน แต่ละปัจจัยมีส่วนเกี่ยวข้องในการผลักดันให้เกิดการเรียนรู้และปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยการเรียนรู้เป็นปัจจัยผลักดันการขับเคลื่อนแนวทางในการควบคุมจัดการนวัตกรรม พัฒนาระบบการดำเนินงานไปสู่การเปลี่ยนแปลงในทิศทางเป้าหมายที่ต้องการ องค์กรที่มีการนำเอานวัตกรรมมาปรับใช้โดยเรียนรู้และใช้ความคิดสร้างสรรค์พัฒนาให้เหมาะสม (Gundling, E., 2000) จะช่วยให้เกิดระบบการทำงานที่รวดเร็ว ลดภาระของบุคลากรลง เทคโนโลยีจะกลายเป็นฐานเบื้องต้นที่สนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กร ให้เกิดกระบวนการพัฒนาให้มีความทันสมัยกับเหตุการณ์สังคมมากขึ้น (Bessant J. & Tidd, J., 2015) ในกระบวนการดำเนินงานขององค์กรที่นำนวัตกรรมมาใช้จะช่วยลดเวลาทำงาน และสร้างผลงานออกมาได้อย่างต่อเนื่องและมีเสถียรภาพ และทำงานแทนคนได้มาก ผลิตผลงานคุณภาพหรือสร้างสรรค์พัฒนาสิ่งใหม่ได้อย่างรวดเร็ว นวัตกรรมเป็นเครื่องช่วยแบ่งเบาภารกิจของคนในองค์กรให้สามารถดำเนินงานได้คล่องตัว สะดวก รวดเร็ว แม่นยำ และมีความสามารถในการดำเนินงานได้ตามที่ต้องการ และกระตุ้นให้สมาชิกที่เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้นำพาองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ให้สมาชิกมีพฤติกรรมที่สนใจเรียนรู้ ติดตามความก้าวหน้าของนวัตกรรมอยู่เสมอ ทำให้สมาชิกส่วนใหญ่เกิดความตระหนักและสนใจนวัตกรรมเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นพฤติกรรมใฝ่รู้ด้วยตัวเอง เป็นความต้องการติดตามพัฒนานวัตกรรมจากภายในบุคคลนั้น ให้เป็นบุคคลที่มีลักษณะแห่งการเรียนรู้ (Irma, B. F. & Rajiv, S., 2010) การจัดการองค์กรต้องเน้นการปรับระบบโครงสร้างให้มีสภาพเกื้อหนุนให้

สมาชิกพัฒนาบทบาทพฤติกรรมการดำเนินงาน เพื่อให้การเคลื่อนไหวมีการพัฒนาอยู่เสมอ สามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีคุณภาพ เพิ่มเติมต่อยอดเป้าหมายให้ได้ผลมากกว่าเดิม มีคุณภาพ และสามารถปรับสภาพให้เกิดการขยายตัว ต่อยอดกระบวนการดำเนินงาน จนเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลต่อการเพิ่มศักยภาพของบุคคล และกลุ่มคนส่วนใหญ่ในองค์กรมากขึ้น

การจัดการนวัตกรรมองค์กรด้วยการนำนวัตกรรมเข้ามาช่วยให้ประสบความสำเร็จ ในการสร้างความเติบโตอย่างยั่งยืน โดยต้องปรับระบบการจัดการภายในไปสู่การใช้ความคิด การปฏิบัติ และการต่อยอดองค์ความรู้ องค์กรที่ใช้นวัตกรรมเดียวกัน แต่กลยุทธ์เทคนิค วิธีการ การวางแผน เลือกลงเวลาในการนำมาใช้ที่แตกต่างกัน รวมถึงมีกลยุทธ์การประยุกต์พัฒนา ต่อยอด ปรับความเหมาะสม ย่อมส่งผลการดำเนินงานออกมาต่างกัน การจัดการนวัตกรรมของ ฝ่ายวางแผนและฝ่ายจัดการจึงเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ขององค์กรอย่างมาก การเรียนรู้ ติดตาม พัฒนานวัตกรรมด้วยคนขององค์กร ด้วยการสร้างบุคคลแห่งการเรียนรู้ และสร้างความเป็นนัก นวัตกรรมในจิตใจของสมาชิกอย่างมีคุณภาพขององค์กร (พีระศิลป์ บุญทอง, 2561) จึงเป็น การจัดการนวัตกรรมที่ยั่งยืน เป็นแนวทางที่มีความสำคัญต่อองค์กรที่มีความเสี่ยงภัยคุกคาม จากภายนอก ดังนั้น การดำเนินงานจัดระบบบริหารจัดการที่นำเอานวัตกรรมเข้ามาอย่างมี ขึ้นตอนและต่อเนื่อง เป็นกระบวนการพัฒนาเชิงระบบจนเป็นวัฒนธรรมองค์กร (Humphrey, B. & Stokes, J., 2014) จึงเริ่มต้นที่ตัวบุคคลในองค์กรให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ใน การจัดการพัฒนาหรือเลือกนำเข้านวัตกรรมมาใช้ขับเคลื่อนกิจกรรมให้เกิดการพัฒนาก้าวหน้า อย่างยั่งยืน ซึ่งการศึกษาของนพดล เหลืองภิรมย์ ศึกษาเรื่อง การจัดการนวัตกรรม: การพัฒนา ตัวแบบความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักวิจัย ได้กล่าวถึงทฤษฎีนวัตกรรมใน แนววิศกรรมว่า มีลักษณะความสัมพันธ์ในเชิงเส้นตรงกับการวิจัยพื้นฐานโดยมีความเชื่อว่าการ พัฒนานวัตกรรมนั้นควรมีจุดเริ่มมาจากการวิจัยพื้นฐานไปสู่การวิจัยประยุกต์การนำ ผลการวิจัยพื้นฐานไปประยุกต์ใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์หรือการให้บริการจากนั้นจะมีการพัฒนา กระบวนการผลิตและการให้บริการจนได้ระบบการผลิตและการให้บริการที่มีมาตรฐานเพื่อ การผลิตและการให้บริการในระดับอุตสาหกรรมหรือเพื่อให้บริการลูกค้าจำนวนมาก (นพดล เหลืองภิรมย์, 2550) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการจัดการนวัตกรรมการซ่อมบำรุง รางรถไฟของการรถไฟแห่งประเทศไทย เพื่อนำผลการศึกษามาเป็นแนวทางการจัดการ นวัตกรรมการซ่อมบำรุงรางรถไฟของการรถไฟแห่งประเทศไทยให้มีความสอดคล้อง เหมาะสม และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการนวัตกรรมการซ่อมบำรุงรางรถไฟของการรถไฟแห่งประเทศไทย

2. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการนวัตกรรมการซ่อมบำรุงรางรถไฟของการรถไฟแห่งประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์ ตามขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ ผลงานวิจัย บทความทางวิชาการ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงข้อมูลจากการสืบค้นทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อทางเว็บไซต์ เพื่อให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ต้องการและจัดทำข้อมูลใหม่ให้ครอบคลุมกับความเป็นจริง

2. กลุ่มเป้าหมาย เพื่อเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกและสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จากการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักที่สามารถให้ข้อมูลได้ดีที่สุด คือมีประสบการณ์ในศูนย์ฝ่ายการช่างโยธา ไม่ต่ำกว่า 5 ปี ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้บริหาร วิศวกร และนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับฝ่ายการช่างโยธา การรถไฟแห่งประเทศไทย นำเสนอได้ดังนี้ 1) จำนวน 10 คน 2) ศูนย์โครงการพัฒนาและระบบข้อมูล จำนวน 10 คน 3) ศูนย์ทางถาวร จำนวน 10 คน 4) ศูนย์สะพาน จำนวน 10 คน 5) ศูนย์อาคารและสถานที่ จำนวน 10 คน 6) ศูนย์การผลิตและซ่อมบำรุง จำนวน 10 คน 7) ศูนย์บำรุงทางภาคกลาง จำนวน 10 คน 8) ศูนย์บำรุงทางภาคเหนือ จำนวน 10 คน 9) ศูนย์บำรุงทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 10 คน และ 10) ศูนย์บำรุงทางภาคใต้ จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น 100 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นแบบสัมภาษณ์ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non Structured Interview) ในการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ และได้ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ในการวิจัย โดยศึกษาเอกสารวิชาการจากงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1 ศึกษารูปแบบและโครงสร้างแบบสัมภาษณ์ตามแนวคิดของงานวิจัย

3.2 ดำเนินการสร้างสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง

3.3 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้วเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบความตรงทางเนื้อหา (Content Validity) นำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขให้เครื่องมือมีความสมบูรณ์ และให้อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบอีกครั้ง

3.4 เมื่อตรวจสอบเครื่องมือที่มีความสมบูรณ์เรียบร้อยแล้ว จึงนำแบบ

สัมภาษณ์นั้นไปใช้สัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อนำไปเป็นฐานข้อมูลในการวิเคราะห์ในประเด็นที่เกี่ยวกับกระบวนการการจัดการนวัตกรรมการซ่อมบำรุงรางรถไฟของการรถไฟแห่งประเทศไทยเป็นเช่นไร และแนวทางการพัฒนาการจัดการนวัตกรรมการซ่อมบำรุงรางรถไฟของการรถไฟแห่งประเทศไทยเป็นอย่างไร โดยเป็นลักษณะคำถามแบบปลายเปิด เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผู้วิจัยได้ขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลในการบันทึกเสียง ขณะสัมภาษณ์เมื่อเสร็จสิ้นแล้วได้นำมาถอดความแบบคำต่อคำ และจัดกลุ่มประเด็นเนื้อหาให้สอดคล้องกับคำถามตามวัตถุประสงค์การวิจัย แล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหาให้สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีตามกรอบแนวคิดเกี่ยวกับแนวทางการจัดการนวัตกรรมการซ่อมบำรุงรางรถไฟของการรถไฟแห่งประเทศไทย เพื่อนำเสนอข้อมูลในรูปแบบพรรณนา (บุษกร เชี่ยวจินดาภานต์, 2561) ในขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยมีกระบวนการ ดังนี้

4.1 อ่านทำความเข้าใจและจับประเด็นหลัก จากการจดบันทึกข้อมูลภาคสนามที่มาจากการสังเกต การสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ การลงภาคสนามในแต่ละครั้ง เพื่อนำประเด็นที่ได้จากทั้งสองวิธีมาเป็นข้อมูลประกอบในการเขียนวิเคราะห์ข้อมูล

4.2 ถอดเทปการสัมภาษณ์เชิงลึกจากเครื่องบันทึกเสียง ผู้วิจัยทำการถอดเทปอย่างละเอียดแบบคำต่อคำ หลังจากถอดเทปเสร็จ จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้วิจัยจะต้องใช้เวลาในการนั่งอ่านบทสนทนาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อทบทวนประเด็นการสนทนาและทำความเข้าใจเรื่องราวของผู้ให้ข้อมูลแต่ละบุคคล

4.3 มองหาข้อมูลที่มีความหมายเหมือนกันของข้อมูลแต่ละชุด แยกแยะข้อมูลของแต่ละบุคคล จากนั้นจัดกลุ่มข้อมูลตามประเด็นหลักที่ตั้งไว้

4.4 นำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และการสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ มาประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ผ่านการจัดกลุ่มข้อมูลเรียบร้อยแล้ว เพื่อนำมาวิเคราะห์ ตีความ ให้มีความเชื่อมโยงกับแนวคิดทฤษฎีที่นำมาใช้ในการทบทวนวรรณกรรม พร้อมทั้งให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์คำถามการวิจัยในการศึกษา

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการนวัตกรรมการซ่อมบำรุงรางรถไฟของการรถไฟแห่งประเทศไทย พบว่า

1. กระบวนการจัดการนวัตกรรมการซ่อมบำรุงรางรถไฟของการรถไฟแห่งประเทศไทยมีการบริหารจัดการดำเนินการบำรุงรักษาเพื่อให้ครอบคลุมปัจจัยสำคัญของการซ่อมบำรุงรักษารางไฟ จะขึ้นอยู่กับนโยบายไปจนถึงการปฏิบัติการของผู้มีหน้าที่ในการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานการกำหนดเกณฑ์ต่าง ๆ ในการประเมินสมรรถนะการซ่อมบำรุง

การเปลี่ยนและการปรับปรุง ตลอดจนการสร้างขึ้นใหม่จะเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นตลอดรอบวงการใช้งานของทางรถไฟ ซึ่งค่าใช้จ่ายในการดำเนินการเพื่อให้ได้ค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาโครงสร้างทางรถไฟต่ำสุด ในขณะที่ยังคงสมรรถนะการใช้งานให้เหมาะสม เพื่อให้สามารถใช้เครื่องมือเครื่องใช้ได้เต็มความสามารถและตรงกับวัตถุประสงค์ที่จัดหามามากที่สุด ประกอบด้วย

1.1 ด้านสมรรถนะการทำงาน (Performance) การรถไฟแห่งประเทศไทยมีการตรวจสอบสมรรถนะการทำงานตามมาตรฐาน UIC (International Union of Railway) ภายใต้โครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานระบบขนส่งทางรางทำให้เกิดการปรับปรุงทางรถไฟและการสร้างทางรถไฟใหม่ที่สามารถรองรับน้ำหนักลงเพลลาและความเร็วที่เพิ่มขึ้น ทั้งน้ำหนักและความเร็วในการให้บริการที่เพิ่มขึ้นจะส่งผลกระทบต่อการซ่อมบำรุงโดยตรง เพื่อคงระดับความปลอดภัยและประสิทธิภาพในการให้บริการอยู่ในสภาพที่มีความเหมาะสม รวมถึงสมรรถนะการทำงานของเครื่องจักร และอุปกรณ์ให้มีอายุการใช้งานยาวนาน โดยได้กำหนดการแบ่งชั้นทางจากปัจจัยที่จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของทางรถไฟ (Track Quality) ในการให้บริการ ประกอบด้วย น้ำหนักลงเพลลา คือ น้ำหนักสถิต (Static) ลงเพลลา 1 เพลลา ในแนวตั้ง ระวังบรรทุก คือ ผลรวมของน้ำหนักลงเพลลส และความเร็วในการให้บริการของรถไฟ

1.2 ด้านความเที่ยงตรงน่าเชื่อถือ (Reliability) การทำให้เครื่องมือเครื่องใช้มีมาตรฐาน ไม่มีความคลาดเคลื่อนใด ๆ เกิดขึ้น การรถไฟแห่งประเทศไทยใช้นวัตกรรมการตรวจวัดค่าทางรถไฟ (Track Measurement) และการตรวจวัดคุณภาพในการเดินทางบนรถไฟ (Ride Quality) โดยการตรวจวัดค่าระดับของรางซ้าย - ขวา การเบี่ยงออกจากแนวทางรถไฟของรางซ้ายขวา ค่าความโค้ง ขนาดราง ค่ายกโค้ง และค่าผลต่างของระดับตามขวางระหว่างจุด 2 จุดที่ห่างกัน ซึ่งเกณฑ์กำหนดเพื่อใช้ดำเนินการบำรุงทางตามหลักสากลจะขึ้นอยู่กับข้อกำหนดดัชนี คุณภาพของโครงสร้างทางรถไฟ และค่าอายุการใช้งานของแต่ละองค์ประกอบของโครงสร้างทางรถไฟ เนื่องจากทางรถไฟจะมีการเสื่อมสภาพและทำให้คุณภาพของทางมีค่าต่ำลงตามอายุ และสภาพการใช้งานและเมื่อถึงเกณฑ์ที่กำหนดจะต้องมีการซ่อมบำรุงเพื่อให้โครงสร้างทางรถไฟ กลับเข้าสู่คุณภาพที่ยอมรับได้จนกระทั่งสิ้นอายุของการใช้งานจะดำเนินการปรับเปลี่ยนเพื่อทดแทน (Renewal)

1.3 ด้านความปลอดภัย (Safety) การรถไฟแห่งประเทศไทยในงานซ่อมบำรุงรักษารางรถไฟ ภายใต้การควบคุมโครงสร้างทางรถไฟ จะมุ่งเน้นเฉพาะในส่วนของการรักษาสภาพทางและซ่อมทางให้ถูกต้องตามโปรไฟล์ของราง (Rail Profile) ได้แก่ การสึกหรอตามแนวนอน การสึกหรอตามแนวตั้ง การสึกหรอที่มุม 45 องศา ความปลอดภัยของรางที่เกิดจากการบกพร่องที่ผิวราง คือ รางแตก การสึกหรอจากการลื่นไถล รางกะเทาะเป็นแผ่น ความผิดปกติของรอยเชื่อม รอยกดประทับจากหินโรยทาง เครื่องยึดเหนี่ยวรางขาด

หาย และการชำรุดของหมอนรางรถไฟและเครื่องยึดเหนี่ยวรางรถไฟ ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญที่จะต้องมีความปลอดภัยเพียงพอต่อการใช้งาน การบำรุงรักษาที่ดีจะช่วยควบคุมการผิดพลาด

1.4 ด้านลดมลภาวะของสิ่งแวดล้อม การรถไฟแห่งประเทศไทยมีการวิเคราะห์ผลกระทบเรื่องเสียงและความสั่นสะเทือนให้มีค่าเป็นไปตามมาตรฐาน โดยมีการกำหนดให้ติดตั้งกำแพงกันเสียงในบริเวณที่มีชุมชนและพื้นที่อ่อนไหว เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล วัด ศาสนสถาน โบราณสถาน ที่อยู่ใกล้เคียงสองข้างทางรถไฟในขณะนั้น ดังนั้นการดำเนินการตรวจสอบและซ่อมบำรุงทางให้อยู่ในสภาพที่ดี เพื่อลดผลกระทบทางเสียงโดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณทางโค้งเพื่อไม่ให้เกิดปัญหามลพิษทางเสียงและความสั่นสะเทือนจากการเดินรถไฟซึ่งจะเป็นอันตรายต่อผู้ปฏิบัติงานและผู้ที่เกี่ยวข้อง

1.5 ด้านการประหยัดพลังงาน การรถไฟแห่งประเทศไทยได้มีการกำหนดเกณฑ์ความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้สำหรับการก่อสร้างและบำรุงทางรถไฟ ตามวงรอบของการบำรุงรักษาขึ้นอยู่กับการตรวจประเมินและเกณฑ์ของการซ่อมบำรุงรางรถไฟของหน่วยงานที่รับผิดชอบ ตามระยะเวลาวงรอบการตรวจสอบ ซึ่งจะทำการทุกปีเป็นการสำรวจงานบำรุงทางทุกประเภท อยู่ระหว่าง 1 - 6 ปี โดยแบ่งเป็น ซ่อมหนัก รอบบำรุงทุก 3 - 4 ปี ซ่อมปานกลาง รอบบำรุง 2 ปี และไม่มีรอบบำรุงทางแต่ให้ซ่อมเป็นจุดเท่านั้น ซึ่งโดยปกติแล้วจะกำหนดเป็น 1 - 4 ปี ขึ้นอยู่กับจำนวนน้ำหนักรถไฟต่อปี ความเร็วสูงสุดของขบวนรถ ความมั่นคงทางโครงสร้างและสภาพพื้นทาง โดยการซ่อมบำรุงรักษารางรถไฟให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน ซึ่งทำให้รถไฟเดินราบเรียบไม่มีการรั่วไหลของน้ำมัน การเผาไหม้สมบูรณ์จะสิ้นเปลืองพลังงานน้อยลงทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายลงได้

2. การจัดการนวัตกรรมการซ่อมบำรุงรางรถไฟของการรถไฟแห่งประเทศไทย

2.1 การดูแลระบบรางรถไฟ การรถไฟแห่งประเทศไทยได้มีการติดตามตรวจสอบสภาพรางรถไฟ โดยมีหน่วยงานทดสอบรับรองคุณภาพมาตรฐานความปลอดภัยตามข้อกำหนดทางเทคนิคของสัญญาจ้าง (TOR) และมาตรฐานสากล เช่น International Organization for Standardization (ISO), European Standard (EN), International Union of Railway (UIC), After Action Review (AAR) , American Railway Engineering and Maintenance - of - Way Association (AREMA) ฯลฯ ครอบคลุมผลิตภัณฑ์ชิ้นส่วนระบบราง และชิ้นส่วนตัวรถ เช่น หมอนคอนกรีต ชิ้นส่วนระบบอาณัติสัญญาณ รางและข้อต่อราง เครื่องยึดเหนี่ยวราง โครงสร้างเสา ระบบจ่ายไฟเหนือตัวรถ โบกี้ ชิ้นส่วนระบบเบรก ฯลฯ ตลอดจนให้บริการเป็นที่ปรึกษาเพื่อแก้ปัญหาทางวิศวกรรมแก่ผู้ผลิตชิ้นส่วนรถไฟในประเทศ ดำเนินการวิจัยและพัฒนาชิ้นส่วนระบบราง พัฒนาเทคโนโลยีการบำรุงรักษา พัฒนาเทคโนโลยีการบำรุงรักษาเชิงพยากรณ์ (Predictive Maintenance - RSHM (PM - RSHM)) วิเคราะห์ชิ้นส่วนระบบรางเพื่อการวางแผนบำรุงรักษาอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective Maintenance) พัฒนาชิ้นส่วนอุปกรณ์ระบบราง ชิ้นส่วนรถไฟที่มีศักยภาพการผลิตในประเทศ สนับสนุน

นโยบาย Local Content ยกระดับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมขนส่งของประเทศให้มีความยั่งยืน และความร่วมมือในด้านวิจัยและพัฒนาชิ้นส่วนระบบราง พัฒนาเทคโนโลยีการตรวจสอบในงานบำรุงรักษาระบบรถไฟ

ทั้งนี้ มีศูนย์ทดสอบมาตรฐานระบบขนส่งทางราง (ศทร.) ที่มีห้องปฏิบัติการทดสอบระบบรางที่ทันสมัย บุคลากรที่มีประสบการณ์เชี่ยวชาญด้านระบบราง มีศักยภาพในการถ่ายทอดเทคโนโลยี เพื่อสนับสนุนการผลิตบุคลากรให้สามารถต่อยอดไปสู่การวิจัยและพัฒนาชิ้นส่วนระบบรางได้ โดยร่วมมือกับสถาบันและมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เช่น การจัดทำหลักสูตรถ่ายทอดเทคโนโลยีรถไฟความเร็วสูงร่วมกับมหาวิทยาลัยในประเทศไทย โดยใช้โครงสร้างพื้นฐานห้องปฏิบัติการทดสอบระบบรางที่ทันสมัย ที่สามารถสนับสนุนการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านระบบราง รวมถึงให้การฝึกอบรมและส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องในส่วนวิศวกรรมระบบราง เช่น วิศวกรและนักศึกษา คณาจารย์รวมถึงผู้ประกอบการผลิตชิ้นส่วนรถไฟ รวมทั้งการทดสอบชิ้นส่วนรางรถไฟตามมาตรฐานงานเชื่อมต่อบรรยากาศ อาทิ Flash Butt Welding, Thermit Welding มาตรฐานเครื่องยึดเหนี่ยวราง ทดสอบความต้านทานไฟฟ้าสามารถรับงานทดสอบได้ครอบคลุมทั้งระบบราง

2.2 การรักษารางรถไฟ สำหรับการบำรุงรักษาทางนั้น เนื่องจากขบวนรถโดยสารและขบวนรถสินค้ามีจำนวนเพิ่มขึ้น พิกัดบรรทุกมากขึ้น และวิ่งด้วยความเร็วสูงขึ้นกว่าเดิม จึงจำเป็นต้องมีเครื่องมือเครื่องใช้ที่มีประสิทธิภาพในการทำงานสูงขึ้นกว่าเดิม เช่น การนำเครื่องมือกลมาใช้ในการอัดหินเพื่อปรับระดับ เป็นต้น หลักสำคัญของการบำรุงรักษาทางรถไฟ คือ

2.2.1 ให้ระดับของรางทั้ง 2 ข้าง ต้องเสมอกันในทางตรง และยกโค้งให้ถูกต้องในทางโค้ง

2.2.2 แนวทางในทางตรงต้องตรง ไม่คดไปมา และต้องโค้งได้รูปในทางโค้ง

2.2.3 ระยะห่างระหว่างราง 2 เส้น ต้องถูกต้อง รถจึงจะวิ่งได้เรียบและปลอดภัย

ในการสำรวจเพื่อสร้างทางรถไฟนั้น ต้องมีการหาแนวทางที่ดีที่สุดและประหยัดที่สุด ถ้าพื้นที่ใดเป็นบริเวณภูเขาที่ต้องพยายามหลีกเลี่ยง ทั้งนี้เพราะการสร้างทางผ่านภูเขานั้นทำลายป่า และค่าก่อสร้างก็สูงกว่าการสร้างทางในทางราบมาก เว้นไว้แต่มีความจำเป็นไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ในบางกรณีก็ใช้วิธีเจาะเป็นช่องเข้าไปในภูเขา เพื่อให้ขบวนรถลอดผ่านภูเขาไปสู่จุดหมายปลายทางได้ ช่องทางรถไฟที่ถูกสร้างขึ้นโดยให้ลอดไปได้ภูเขานี้เรียกว่า อุโมงค์ (Tunnel) ในปัจจุบันมีอุโมงค์ที่สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นทางรถยนต์และทางรถไฟหลายแห่ง ในต่างประเทศมีการสร้างอุโมงค์ลอดลงไปได้ดิน บางแห่งก็สร้างอุโมงค์จากเกาะหนึ่งลอดลงไปได้ทะเลแล้วไปโผล่ขึ้นที่อีกเกาะหนึ่ง สำหรับทางรถไฟทุกสายในประเทศไทยมีอุโมงค์

อยู่ทั้งสิ้นรวม 6 แห่ง ล้วนแต่เป็นอุโมงค์ลอดภูเขาทั้งสิ้น คือ อุโมงค์ที่ยาวที่สุดของการรถไฟฯ คือ อุโมงค์ขุนตาล อยู่ที่อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ระหว่างสถานีแม่ตาลน้อย - ขุนตาล มีความยาว 1,352 เมตร การก่อสร้างใช้เวลาทั้งสิ้น 11 ปี วิศวกรชาวเยอรมันผู้มีหน้าที่ อำนวยการเจาะอุโมงค์นี้ คือ นายเอมิล ไอเซนโฮเฟอร์ (Emil Eisenhofer) ซึ่งบัดนี้ถึงแก่กรรม ไปแล้ว และได้มีการสร้างอนุสาวรีย์เล็ก ๆ ไว้เป็นอนุสรณ์ที่บริเวณปากอุโมงค์ขุนตาลด้านเหนือ ใกล้กับสถานีขุนตาล ซึ่งผู้ที่นั่งรถไฟผ่านไปมาจะมองเห็นได้อย่างชัดเจน

2.3 การพัฒนานวัตกรรม การรถไฟแห่งประเทศไทยมีภารกิจสำคัญในการให้บริการระบบขนส่งทางรางทั่วประเทศ มีบทบาทในการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยช่วยลดต้นทุนในภาคการขนส่ง ในด้านการบริหารความเสี่ยงองค์กร การรถไฟแห่งประเทศไทยได้ตระหนักในความสำคัญของการบริหารความเสี่ยง จึงได้กำหนดให้มีการเตรียมการป้องกันและรับมือกับความไม่แน่นอน โดยจัดทำคู่มือการบริหารความเสี่ยงองค์กรให้ครอบคลุมความเสี่ยงด้านกลยุทธ์การดำเนินงาน การเงิน และการปฏิบัติตามกฎระเบียบกฎหมาย เพื่อให้บุคลากรทุกคนใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่า การรถไฟแห่งประเทศไทยยังประสบปัญหาในการนำแนวทางการบริหารความเสี่ยงไปใช้ในทางปฏิบัติ โดยองค์กรยังมีปัจจัยบริหารความเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานที่ต้องเร่งแก้ไขในหลายเรื่อง ดังนี้

2.3.1 แนวทางการพัฒนาด้านการเงิน การรถไฟแห่งประเทศไทยมีต้นทุนการดำเนินการสูงกว่าระบบขนส่งอื่นมาก เพราะต้องมีการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานและการซ่อมบำรุง ทำให้ประสบปัญหาขาดทุนสะสม อีกทั้งเงินงบประมาณจากภาครัฐก็ยังไม่เพียงพอและไม่มีความต่อเนื่อง ทำให้องค์กรไม่สามารถสร้างซ่อมทรัพย์สินและขยายเส้นทางระบบราง และดำเนินกิจการต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการให้บริการ ซึ่งจะกระทบกับจำนวนผู้โดยสารที่มาใช้บริการ ทำให้รายได้ลดลงเป็นลำดับ เนื่องจากหวั่นจักรและขบวนรถโดยสารมีสภาพเก่า ชำรุดทรุดโทรม และยังตรึงบอยครั้ง ผู้ใช้บริการยอมเปลี่ยนไปเลือกใช้บริการเดินทางที่สะดวกสบายกว่าเป็นการทดแทน อาทิเช่น รถโดยสาร หรือเครื่องบิน นอกจากนี้การบริหารทรัพย์สินหรือที่ดินของการรถไฟแห่งประเทศไทยเพื่อหารายได้ ยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มศักยภาพ เนื่องจากนโยบายไม่ชัดเจน และยังไม่มีการจัดทำแผนพัฒนาที่ดินแบบบูรณาการทั้งระบบ

2.3.2 แนวทางการพัฒนาด้านทรัพยากรบุคลากร การรถไฟแห่งประเทศไทยมีบุคลากรที่เชี่ยวชาญในเชิงวิศวกรรม มีการสั่งสมองค์ความรู้มายาวนาน และมีโรงเรียนผลิตบุคลากรเป็นของตนเอง ซึ่งถือเป็นจุดแข็ง อย่างไรก็ตาม การรถไฟแห่งประเทศไทยประสบปัญหาขาดแคลนบุคลากร เนื่องจาก ไม่สามารถรับพนักงานเพิ่มได้อย่างอิสระ บุคลากรขาดขวัญและกำลังใจ อีกทั้งองค์กรยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการประกอบกิจการเชิงพาณิชย์ ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการบริหารกิจการให้

เกิดผลกำไร นอกจากนี้การรถไฟแห่งประเทศไทยยังไม่มีกระบวนการพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ การฝึกอบรมที่มีอยู่ยังไม่สามารถกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือยังไม่เกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์กร

อภิปรายผล

ประเด็นที่ 1 การศึกษากระบวนการจัดการนวัตกรรมการซ่อมบำรุงรางรถไฟของการรถไฟแห่งประเทศไทย ประกอบด้วย ด้านสมรรถนะการทำงาน ด้านความเที่ยงตรง น่าเชื่อถือ ด้านความปลอดภัย ด้านลดมลภาวะของสิ่งแวดล้อม และด้านการประหยัดพลังงาน ซึ่งดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย พ.ศ. 2560 - 2564 โดยศึกษาปัญหาอุปสรรคและวางแนวทางการจัดระบบย่อย (Sub - Systems) เพื่อให้เหมาะสมสอดคล้องกับแผนวิสาหกิจการรถไฟแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2560 - 2564 และสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564 อันเป็นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานตามแผนการปรับปรุงการบริหารจัดการของการรถไฟแห่งประเทศไทย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการและการดำเนินงาน และมีข้อค้นพบ คือ การปรับโครงสร้างองค์กร ซึ่งยังคงมีปัญหาอยู่แม้มีการปรับหลายครั้งแล้ว และสอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่องการขาดบุคลากรในเชิงธุรกิจและเชิงพาณิชย์ กอปรกับระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่สนับสนุนต่อระบบบัญชีและการเงิน ทรัพยากรบุคคล บริหารทรัพยากรสิน ตามแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM) อีกทั้ง ยังไม่เปิดให้ภาคเอกชนเข้ามาแข่งขันในการให้บริการสาธารณะ ซึ่งการศึกษาลงงานวิจัยของ พิษญา แก้วสระแสน และไพบูลย์ อาชารุ่งโรจน์ ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยในการทำงานความเครียด และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทอสังหาริมทรัพย์ในกรุงเทพมหานคร พบว่าความเครียดในการทำงาน ด้านจิตใจมีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นปัญหาที่ส่งผลต่อภาวะที่ท้าทายสำหรับผู้บริหารองค์กรที่ต้องการมุ่งเน้นพัฒนาองค์กรให้เปลี่ยนแปลงไปตามระบบที่กำหนดไว้เกี่ยวกับระบบการสรรหาและการจ้างงาน การประเมินผลการจัดสวัสดิการ การพัฒนาบุคลากร รวมถึงการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตามลำดับ (พิษญา แก้วสระแสน และไพบูลย์ อาชารุ่งโรจน์, 2560) อีกทั้งงานวิจัยของ กัลยา สว่างคง และวิโรจน์ เจษฎาลักษณ์ ศึกษาเรื่อง อิทธิพลของการรับรู้การสนับสนุนจากหัวหน้างานและจากองค์กรที่มีผลต่อความตั้งใจในการลาออกจากการงานผ่านความผูกพันด้านความรู้สึกต่อองค์กรของพนักงานบริษัทนำเที่ยวในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า การรับรู้การสนับสนุนกับความผูกพันด้านความรู้สึกต่อองค์กรจากหัวหน้างานและองค์กร มีความสัมพันธ์เชิงบวก แต่มีความสัมพันธ์ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนด้านวัฒนธรรม และด้านการบริหารจัดการมีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานระดับปฏิบัติการที่จะปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ เพื่อให้มีความตั้งใจในการปฏิบัติงาน ทำให้สำเร็จลุล่วงซึ่งจะส่งผลต่อการนำพาองค์กรไปสู่ผลสำเร็จ

และยั่งยืน (กัลยา สว่างคง และวิโรจน์ เจษฎาลักษณ์, 2559); (Jackson, S. E. et al., 2009) ทั้งหมดนี้จะส่งผลกระทบต่อการวางกลยุทธ์เรื่องเส้นทางการทำงานให้ผู้นำในอนาคต อาทิ การให้โอกาสทำงานสำคัญ ๆ ในหลายจุดขององค์การการถ่ายทอดและสอนงานจากหัวหน้า มีกระบวนการเรียนรู้ อบรมและฝึกทักษะเน้นกระบวนการพัฒนาโดยต้องคู่ลักษณะวัฒนธรรม รูปแบบในองค์การที่กล่าวทั้งหมด (Agranoff, R. & McGuire, M., 2003) มีผลมาจากความแตกต่างระหว่างความรู้ ทักษะ ความสามารถ และชุดพฤติกรรมของภาวะผู้นำ อาทิ การให้โอกาสทำงานสำคัญ ๆ ในหลายจุดขององค์การ การถ่ายทอดและสอนงานจากหัวหน้า มีกระบวนการเรียนรู้ อบรม และฝึกทักษะ หรือการสะท้อนภาพให้ผู้นำในอนาคตต่อไป

ประเด็นที่ 2 แนวทางการพัฒนาการจัดการนวัตกรรมการซ่อมบำรุงรางรถไฟของการรถไฟแห่งประเทศไทย สรุปว่า ประเทศไทยพึ่งพาระบบขนส่งทางถนนเป็นหลักมาโดยตลอด การปรับเปลี่ยนระบบขนส่งในการใช้งานระบบขนส่งอย่างฉับพลัน ทำให้ต้องเผชิญกับปัจจัยท้าทายทั้งจากภายในและภายนอกที่อาจจะส่งผลกระทบต่อเป้าหมายของการพัฒนาระบบขนส่งทางราง ปัจจัยภายในประเทศที่สำคัญส่วนหนึ่ง คือ การขาดกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และหน่วยงานกำกับดูแล จะเห็นได้ว่าประเทศไทยยังขาดหน่วยงานด้านการซ่อมบำรุงรางรถไฟ เพื่อกำกับดูแลงานด้านระบบขนส่งทางรางและในอนาคตอันใกล้จะมีโครงข่ายระบบรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล ที่มีระยะทางรวมกันกว่า 400 กิโลเมตร เพื่อรองรับการอพยพของประชาชนเข้าสู่ชุมชนเมือง ซึ่งเป็นแนวโน้มของการเติบโตของชุมชนเมืองในโลก ซึ่งประเทศไทยมีอัตราการอพยพของประชาชนเข้าสู่เมืองหลวงเป็นอันดับสองของภูมิภาคอาเซียน ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ การแข่งขันในด้านประสิทธิภาพของการพัฒนาและใช้งานโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านระบบขนส่งทางราง ซึ่งหากประเทศไทยไม่ได้เตรียมการมามาตรฐานและแนวทางในการกำกับดูแลให้ดีเพียงพอจะส่งผลกระทบต่อการใช้งานระบบราง ทั้งทางด้านความปลอดภัยและระดับของการให้บริการ โดยกระบวนการสำคัญในการซ่อมบำรุงรางรถไฟของการรถไฟแห่งประเทศไทยต้องมีการวางโครงสร้างมาตรฐาน คือ โครงสร้างการบังคับใช้มาตรฐานสามารถแบ่งได้ 2 ส่วนหลัก คือ มาตรฐานที่สามารถบังคับใช้ตามกฎหมาย ประกอบด้วย กฎหมาย พระราชบัญญัติ (Acts) ประกาศกฎกระทรวงข้อกำหนด และคุณลักษณะเฉพาะ ถือเป็นมาตรฐานที่ต้องปฏิบัติตามอำนาจในการบังคับใช้ตามกฎหมาย และมาตรฐานประเภทมาตรฐานทางเทคนิค มาตรฐานผลิตภัณฑ์ และคู่มือที่แบ่งตามลำดับขั้นของการบังคับใช้หลายประเทศที่มีความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีระบบราง ได้มีการวางโครงสร้างมาตรฐานไว้เป็นอย่างดี อาทิ ประเทศญี่ปุ่น ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน และประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป เป็นต้น และผลงานวิจัยของ De Marco ศึกษาเรื่อง Rete Ferroviaria Italiana ของประเทศอิตาลี สำหรับการขนส่งทางรถไฟชี้ให้เห็นว่าการบำรุงรักษาโครงสร้างพื้นฐานทางรถไฟมีบทบาทสำคัญ สำหรับการขนส่งทางรถไฟมีจุดมุ่งหมายเพื่อ

รับประกันความปลอดภัยในการปฏิบัติงานและความพร้อมของรางรถไฟและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องสำหรับการควบคุมการจราจร นอกจากนี้ยังเป็นต้นทุนหลักอย่างหนึ่งสำหรับการขนส่งทางราง (DeMarco, R., 2012) พร้อมทั้งงานวิจัยของ Zhang, K. et al. ศึกษาเรื่องการบำรุงรักษาและการจัดการโครงสร้างพื้นฐานทางรถไฟความเร็วสูงในประเทศจีน สรุปไว้ว่ารูปแบบการบำรุงรักษาและการจัดการโครงสร้างพื้นฐานทางรถไฟความเร็วสูงของจีนอธิบายถึงลักษณะของการจัดการการบำรุงรักษาโครงสร้างพื้นฐานในประเทศที่พัฒนาแล้วของรถไฟความเร็วสูง เช่น ญี่ปุ่น ฝรั่งเศส และเยอรมนี (Zhang, K. et al., 2020) อีกทั้งผลงานวิจัยของ Srinivasan, R. ศึกษาเรื่อง การปฏิรูประบบรางรถไฟความเร็วสูงไปไกลกว่าระบบราชการ โดยมีการมุ่งเน้นไปที่การสร้างความสามารถและประสิทธิภาพทางเทคโนโลยี เป็นวิธีการปฏิรูปที่ทางรถไฟต้องการในตอนนี ไม่ใช่เกมการเมืองในระบบราชการ งบประมาณที่จะแก้ไขปัญหาก็แท้จริงของการรถไฟน้อยที่สุด ตามลำดับ (Srinivasan, R., 2020)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวินิจฉัยเรื่องแนวทางการจัดการนวัตกรรมการซ่อมบำรุงรางรถไฟของการรถไฟแห่งประเทศไทย ผู้วิจัยพบว่ากระบวนการจัดการนวัตกรรมการซ่อมบำรุงรางรถไฟของการรถไฟแห่งประเทศไทยมีการบริหารจัดการดำเนินการบำรุงรักษาเพื่อให้ครอบคลุมปัจจัยสำคัญของการซ่อมบำรุงรักษารางไฟ จะขึ้นอยู่กับนโยบายไปจนถึงการปฏิบัติการของผู้มีหน้าที่ในการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานการกำหนดเกณฑ์ต่าง ๆ และได้มีการติดตามตรวจสอบสภาพรางรถไฟ โดยมีหน่วยงานทดสอบรับรองคุณภาพมาตรฐานความปลอดภัยตามข้อกำหนดทางเทคนิคของสัญญาจ้าง (TOR) และมาตรฐานสากล เพื่อเป็นแนวทางการจัดการนวัตกรรมการซ่อมบำรุงรางรถไฟของการรถไฟแห่งประเทศไทยให้มีความสอดคล้อง เหมาะสม และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ 1) การรถไฟแห่งประเทศไทยควรพัฒนาบุคลากร เพื่อเพิ่มขีดความสามารถให้ดีขึ้น 2) การรถไฟแห่งประเทศไทยควรให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดบริการ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้ใช้บริการ และ 3) การรถไฟแห่งประเทศไทยควรมีการวางแผนการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ การบริหาร และควรมีข้อมูลเพื่อการตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

กัลยา สว่างคง และวิโรจน์ เกษภูมิลักษณ์. (2559). อิทธิพลของการรับรู้การสนับสนุนจากหัวหน้างานและจากองค์กรที่มีผลต่อความตั้งใจในการลาออกจากการงานผ่านความผูกพันด้านความรู้สึกต่อองค์กรของพนักงานบริษัทนำเที่ยวในกรุงเทพมหานคร. วารสารการจัดการสมัยใหม่ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 14(1), 91-103.

- การรถไฟแห่งประเทศไทย. (2562). รายงานประจำปี 2562 การรถไฟแห่งประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: การรถไฟแห่งประเทศไทย.
- คำพูน พรหมสุภะ. (2558). กระบวนการเชื่อมพอกผิวแข็งทั้งสแตนคาร์ไบด์สำหรับอุปกรณ์งานดินการเกษตรโดยกระบวนการเชื่อมแก๊สออกซิเจนอะเซทิลีนและกระบวนการเชื่อมอาร์คทั้งสแตนเลสคลุม. ใน วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมอุตสาหการ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- นพดล เหลืองภิรมย์. (2550). การจัดการนวัตกรรม : การพัฒนาตัวแบบความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักวิจัย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บุษกร เชี่ยวจินดาگانต์. (2561). เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา. วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, 13(25), 103-118.
- พิชญา แก้วสระแสน และไพบูลย์ อาชารุ่งโรจน์. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยในการทำงาน ความเครียด และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทอสังหาริมทรัพย์ในกรุงเทพมหานคร. วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยศิลปากร, 11(2), 1042-1057.
- พีระศิลป์ บุญทอง. (2561). การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้. วารสารมหาจุฬานาครทรรค์, 5(1), 1-12.
- ลงทุนแมน. (2562). สรุบบรรยากาศในอนาคตที่จะเปลี่ยนประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 20 มีนาคม 2563 จาก <https://www.longtunman.com/19424>
- ศรีพิไล ชุตโธสง. (2561). การจัดการนวัตกรรมในสถาบันอุดมศึกษา กรณีศึกษาศูนย์กลางนวัตกรรม วิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. วารสารวิศวกรรมศาสตร์, 25(3), 28-44.
- สมบัติ นามบุรี. (2562). ทฤษฎีการมีส่วนร่วมในงานรัฐประศาสนศาสตร์. วารสารวิจัยวิชาการ, 2(1), 183-197.
- Agranoff, R., & McGuire, M. (2003). Collaborative public management: New strategies for local governments. Washington, D.C: Georgetown University Press.
- Bessant J. & Tidd, J. (2015). Managing Innovation and Entrepreneurship. Italy: Trento.
- DeMarco, R. (2012). Community and public health nursing: evidence for practice. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.
- Gundling, E. (2000). The 3m Way to Innovation: Balancing People and Profit. USA: Kodansha Amer Inc.

- Humphrey, B. & Stokes, J. (2014). *The 21st Century Supervisor: Nine Essential Skills for Frontline Leaders*. San Francisco Calif: Jossey Bass Pfeiffer.
- Irma, B. F. & Rajiv, S. (2010). *Knowledge Management Systems and Processes*. New York: M.E. Sharpe.
- Jackson, S. E. et al. (2009). *Managing human resources*. Mason OH: South - Western Cengage Learning.
- Larsen, J. & Buss, N. (2002). *Personality Psychology Domains of Knowledge About Human Nature*. Boston: McGraw Hill.
- Srinivasan, R. (2020). *Challenges and opportunities in the management of metastatic renal cell carcinoma: combination therapy and the role of cytoreductive surgery*. New York: Elsevier.
- Zhang, K. et al. (2020). *Molecular Mechanism of Stem Cell Differentiation into Adipocytes and Adipocyte Differentiation of Malignant Tumor*. Retrieved October 20 , 2020, from <https://hindawi.com/journals/sci/2020/8892300>

การกำหนดนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษาระบบธรรมนูญสุขภาพ
ตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ*
PARTICIPATORY PUBLIC POLICY FORMULATION CASE STUDY OF
THE HEALTH CONSTITUTION IN NON SOMBOON SUBDISTRICT
MUEANG BUENG KAN DISTRICT BUENG KAN PROVINCE

วุฒิพงศ์ บุษราคัม

Wutthipong Bussarakham

ศูนย์การศึกษาบึงกาฬ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Udon Thani Rajabhat University Bueng Kan Education Center, Thailand

E-mail: namsaitim1971@udru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการก่อตัวของธรรมนูญสุขภาพตำบลในทางปฏิบัติ 2) ศึกษาการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนตำบลโนนสมบูรณ์ในการกำหนดนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม 3) กำหนดนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมกรณีศึกษาธรรมนูญสุขภาพตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และประชาชนในหมู่บ้าน 130 คน เครื่องมือการวิจัยใช้ประเด็นการสนทนากลุ่ม การระดมสมอง การจัดการหมวดหมู่และวิเคราะห์เนื้อหา กำหนดประเด็นการสนทนาเกี่ยวกับการดำเนินงานเป็นข้อคำถาม เก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเป็นด้านกาย จิต สังคม ปัญญา ผลการวิจัย พบว่า 1) กระบวนการก่อตัวธรรมนูญสุขภาพในเขตตำบลโนนสมบูรณ์ ข้อมูลด้านสุขภาพเฉพาะกลุ่มสามารถแสดงความคิดเห็นที่แตกต่าง แก้ไขปัญหาโดยใช้จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และอุปสรรคเสนอสิ่งที่ตนมองเห็น และร่วมพิจารณาความคิดเห็นให้เกิดการเรียนรู้ทางทัศนคติของแต่ละคนเกิดเป็นโครงการหรือกิจกรรมที่จะทำร่วมกันให้คนในตำบลมีสุขภาพที่ดี 2) การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนตำบลโนนสมบูรณ์ในการกำหนดนโยบายสาธารณะเป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ทรัพยากรเพื่อประชาชนต้องเข้าร่วมในแผนเพื่อตอบสนองต่อการพัฒนาให้คนจนได้รับประโยชน์ในการผลิต การบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะ 3) กำหนดนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม 18 หมวด ส่งผลต่อการรับผลประโยชน์และการประเมินผลการดำเนินการในชุมชนให้เกิดความต่อเนื่อง

* Received 25 June 2021; Revised 11 April 2022; Accepted 17 April 2022

ยั่งยืนและควรขยายไปยังพื้นที่ตำบลอื่น ตลอดจนกำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของ
ธรรมนูญตำบลให้ชัดเจนมากขึ้น

คำสำคัญ: การกำหนดนโยบายสาธารณะ, การมีส่วนร่วม, ธรรมนูญสุขภาพตำบล

Abstract

The objectives of this research article were to 1) Study the process of formation of a practical sub-district health constitution; 2) Study the participation of people in Non Somboon Sub-District community in forming participative public policies; 3) Determining participatory public policies, case studies, health constitution, Non Somboon Sub-district Mueang Bueng Kan District Bueng Kan Province. The researcher uses qualitative research. The sample population consisted of the village headman, the village headman's assistant. Member of Non Somboon Subdistrict Administrative Organization Council Village Health Volunteer The people in the villages totaled 130 people. The research instrument was a group discussion, brainstorming by category management, and content analysis. Define the discussion issues related to the operation of the questionnaire. The data collection and data analysis were physical, mental, social, and intellectual. The results of the research revealed that 1) The formation process of a health constitution in Non Somboon Subdistrict; There is a specific group of health information that can express different opinions. Solve problems by using strengths, weaknesses, opportunities, and obstacles. And jointly consider opinions as learning attitudes of each person in practice, resulting in projects or activities to be done together for people in the sub-district to have good health; 2) Participation of people in the sub-district community. Non perfect in public policy making decisions about the use of resources for people to participate in planning. It can also respond to the development of the poor for the benefit of production, services, and public facilities. 3) 18 sections of participatory public policy have been established, thereby affecting the benefit acquisition and evaluation. In order to carry out the implementation in the community to achieve continuity and sustainability and should increase the coverage to other sub-district areas, as well as define the roles, duties, and responsibilities of the Tambon Statutes to be more clear.

Keywords: Public Policy Formulation, Participation, Sub-District Health Constitution

บทนำ

ตามพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีเจตนารมณ์เพื่อวางกรอบและแนวทางในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์และการดำเนินงานด้าน สุขภาพของประเทศรวมทั้งการกำหนดองค์กรและกลไกเพื่อให้เกิดการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและมี ส่วนร่วมจากทุกฝ่ายส่วนใหญ่ นโยบายสาธารณะยังไม่มีกำหนดขั้นตอนตามหลักวิชาการ นโยบายสาธารณะ ที่เกิดจากแนวคิดและแรงจูงใจ จากฝ่ายที่มีอำนาจ มีผลประโยชน์ และเกิด จากความเชื่อของผู้กำหนดนโยบายมากกว่าข้อมูลตามกระบวนการทางวิชาการในสังคมไทย (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.), 2550) ซึ่งจำเป็นต้องสร้างการมีส่วนร่วมใน กระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะอย่างเป็นระบบและมีหลักวิชาการมากขึ้น การสร้าง นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพที่ดีควรเป็นกระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม (Participatory Public Policy Process: PPPP) (ประเวศ วะสี, 2556) ไม่ใช่การกำหนด นโยบายสาธารณะจากฝ่ายหนึ่งฝ่ายเดียว หรือช่องทางการกำหนดนโยบายสาธารณะแบบปิด การเริ่มต้นของกระบวนการจะเริ่มจากด้านใดก็ได้ แต่ต้องเชื่อมโยง (กังวาน พรหมไทย และเกรียงศักดิ์ สร้อยสุวรรณ, 2554) กำหนดให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง ไม่ใช่มีส่วนร่วมแบบ พอเป็นพิธี ในกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะอาจริเริ่มโดย องค์กรการบริหารส่วนตำบล เทศบาล หรือหน่วยราชการ หรือโดยเครือข่ายประชาชน หรือกลุ่มประชาคมในชุมชนท้องถิ่น หรือเริ่มจากฝ่ายนักวิชาการนักวิชาชีพต่าง ๆ ในการมีส่วนร่วมของประชาชนจะนำมาซึ่งโอกาส ที่จะทำให้สมาชิกของชุมชนและสังคมสามารถเข้ามามีส่วนร่วมและมีอิทธิพลในกระบวนการพัฒนา และในการแบ่งสรรผลของการพัฒนาอย่างเป็นธรรม ซึ่งหมายถึงการเข้ามามีส่วนร่วมของ ประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน (พระโสภณพัฒนบัณฑิต และคณะ, 2562) ความสำคัญของ นโยบายสาธารณะไม่ได้อยู่ที่คำประกาศหรือข้อเขียนที่ออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรหรือเป็น ทางการแต่อยู่ที่ “กระบวนการ” ของการดำเนินการให้ได้มาซึ่งนโยบายสาธารณะ โดย กระบวนการสร้างนโยบายสาธารณะที่ดีต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องใน สังคมเข้ามาทำงานร่วมกัน โดยร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสารความรู้ต่าง ๆ ร่วมกำหนดทิศทาง แนวทางของนโยบายสาธารณะ ร่วมดำเนินการตามนโยบายเหล่านั้น ร่วมติดตามผลและ ร่วมทบทวนนโยบายสาธารณะเพื่อปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาต่อเนื่องเป็นงานวิจัยที่กล่าวไว้ของ กนกวรรณ เอี่ยมชัย และคณะ (กนกวรรณ เอี่ยมชัย และคณะ, 2561)

ปัจจุบันเขตพื้นที่ตำบลโนนสมบูรณ์มีการเกิดโรคหลากหลาย ทั้งโรคติดต่อ และ ไม่ติดต่อปัญหาสุขภาพของคนในชุมชนมีมากขึ้น เนื่องจากสภาพแวดล้อมของพื้นที่เป็นเนินสูง ทิศตะวันตกเป็นที่ลุ่ม สลับที่ดินลักษณะเป็นลูกคลื่นลอนลึกทางด้านทิศตะวันตกเป็นที่ลุ่ม ส่วนใหญ่ ด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดประจำ อุทกภัยน้ำท่วมมักเกิดเป็นบางช่วงที่ฝนตกชุกทำให้เกิด ความเสียหายต่อบ้านเรือน พืชผักและในช่วงหน้าแล้งของทุกปีจะเกิดความเสียหายต่อ สวนยางพาราบางส่วน มียูงเหอะจากป่ายางพารา สภาพบ้านเรือนที่อยู่อาศัยทรุดโทรม

การประกอบอาชีพของคนในชุมชนไม่มีอาชีพแน่นอนนอกจากทำสวนยางพารา และรับจ้างทั่วไป ฐานะทางครอบครัวปานกลาง และยากจนเป็นส่วนใหญ่ รวมทั้งปัจจัยอื่น ๆ ที่สนับสนุนให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพ ซึ่งด้วยเหตุดังกล่าว ตัวแทนของชุมชนในพื้นที่ที่มีผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ประชาชนในหมู่บ้านนั้น ๆ รวมเป็น 130 คน ตำบลโนนสมบูรณ์ จึงมีการร่วมกันจัดทำธรรมนูญสุขภาพประจำตำบลโนนสมบูรณ์ เพื่อให้มีกรอบแนวทางการปฏิบัติ มีกฎ กติกาเกี่ยวกับระบบสุขภาพตำบล เพื่อให้คนในชุมชนเกิดการพัฒนาทางด้านสุขภาพ และมีแนวทางการปฏิบัติที่เป็นไปในทางเดียวกัน โดยเกิดจากการที่ผู้นำชุมชน แกนนำชุมชนกลุ่มองค์กรต่าง ๆ เช่น องค์กรสาธารณสุข องค์กรการบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโนนสมบูรณ์ กลุ่มอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน ประชาชนชาวบ้าน มาใช้กระบวนการมีส่วนร่วมยกร่าง และประกาศใช้ธรรมนูญสุขภาพร่วมกัน โดยเมื่อได้ข้อตกลงร่วมกันแล้ว มีธรรมนูญสุขภาพประจำตำบลก็ทำการลงประชามติในหมู่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ ร่วมทำสมาธิสุขภาพของคนในชุมชนเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน และปฏิบัติตามกรอบแนวความคิดอย่างถูกต้อง และเป็นไปในทางเดียวกันเพื่อให้เกิดการพัฒนาของคนในชุมชนและชุมชนกลายเป็นชุมชนที่เข้มแข็งมากขึ้น

ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาการยกร่างธรรมนูญสุขภาพเพื่อไปปฏิบัติของชุมชนในเขตตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ซึ่งคาดว่าจะทำให้ได้ข้อมูลพื้นฐานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อการวางแผนนำธรรมนูญสุขภาพลงสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ให้สอดคล้องกับปัญหาและสภาพความเป็นจริงให้เกิดประโยชน์สูงสุด ที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน อันจะนำไปสู่ชุมชนที่มีสุขภาวะต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการก่อตัวของธรรมนูญสุขภาพตำบลในทางปฏิบัติ ของชุมชนในเขตตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนตำบลโนนสมบูรณ์ในการกำหนดนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษาธรรมนูญสุขภาพตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ
3. เพื่อกำหนดนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมกรณีศึกษาธรรมนูญสุขภาพตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาการกำหนดนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษาธรรมนูญสุขภาพ ตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ซึ่งเป็นพื้นที่ในความดูแลรับผิดชอบขององค์การบริหาร

ส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ มีการนำร่างธรรมนูญสุขภาพมาปรับแก้ไข โดยกลุ่มแกนนำหลากหลายองค์กร กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ชุมชนอาสาสมัครสาธารณสุข ทีมเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในตำบลโนนสมบูรณ์ ประชาชนชาวบ้าน เป็นต้น โดยทำการศึกษาระหว่างเดือนสิงหาคม - เดือนกันยายน พ.ศ. 2562 ผู้ศึกษาจึงสร้างและเลือกเครื่องมือวิจัยโดยใช้วิธีเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่ม ได้แก่ จำนวนคนที่เข้าร่วมสนทนากลุ่มมีจำนวน 31 คน ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ 1 คน รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน ผู้นำชุมชนและชาวบ้าน 4 คน ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านโนนสมบูรณ์ 1 คน ผู้อำนวยการโรงเรียนโพธิ์ทองวิทยานุสรณ์ 1 คน ศูนย์การศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองบึงกาฬ 1 คน ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโนนสมบูรณ์ 1 คน ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ 1 คน ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ 1 คน ผู้แทนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ 1 คน ผู้แทนหมู่บ้านชุมชน 4 คน หัวหน้าสำนักปลัด 1 คน กองสวัสดิการสังคม 1 คน ตัวแทนผู้รักษาสิ่งแวดล้อม ม.5 จำนวน 1 คน ตัวแทนกลุ่มอาชีพ 1 คน ตัวแทนเยาวชนตำบล 1 คน ตัวแทนองค์กรชุมชน 1 คน ตัวแทนแกนนำสุขภาพตำบล 1 คน ตัวแทนผู้ประกอบการพยาบาลวิชาชีพชำนาญการ 1 คน ครูชำนาญการพิเศษโรงเรียนชุมชนบ้านโนนสมบูรณ์ 1 คน ตัวแทน อสม.ตำบล 1 คน นักพัฒนาชุมชนปฏิบัติงาน 1 คน ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน 1 คน เจ้าคณะตำบลโนนสมบูรณ์ 1 รูป เจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรอำเภอเมืองบึงกาฬ 1 นาย

1.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการประชุมเวที ระดมสมอง ได้แก่ ในเวทีการทำประชาคมมี 2 เวที เวทีแรกเวที ที่ศาลาประชาคมบ้านกำแพงเพชร กลุ่มตัวแทนที่มาจากแต่ละหมู่บ้านที่มาร่วมประชาคมซึ่ง ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 1 คน อบต. 2 คน อสม. 2 คน ประชาชนในหมู่บ้าน 4 คน ทั้ง 13 หมู่บ้าน หมู่บ้านละ 10 คน จำนวน 130 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้ศึกษาสร้างและเลือกเครื่องมือวิจัยโดยใช้วิธีเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

2.1 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้ศึกษาและผู้ช่วยได้กำหนดประเด็นการสนทนาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานข้อคำถาม เพื่อชักจูงให้กลุ่มเกิดแนวคิด และแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นหรือแนวทางการสนทนาอย่างกว้างขวางละเอียดลึกซึ้งเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นและแนวทางป้องกันปัญหาต่างๆที่มีอยู่ในชุมชนหลักการของการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย ด้านกาย จิต สังคม ปัญญา ว่ามีปัญหา ความต้องการ และศักยภาพ คำถามการวิจัยว่า การยกร่างธรรมนูญสุขภาพและนำไปปฏิบัติของชุมชนเขตตำบลโนนสมบูรณ์ มีกระบวนการทำงานเป็นอย่างไร แนวทางการยกร่างธรรมนูญสุขภาพไปปฏิบัติให้

เกิดความสำเร็จและมีการปฏิบัติตามธรรมนุญอย่างยั่งยืนควรเป็นอย่างไร แล้วกร่างตามธรรมนุญสุขภาพตำบลชาติ โดยคณะธรรมนุญกร่างธรรมนุญสุขภาพพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์แล้วนำไปประชาคมกับชุมชน 2 พื้นที่คือพื้นที่ เวทีที่ 1 ศาลากลางบ้านกำแพงเพชร เวทีที่ 2 ที่หอประชุมขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์

2.2 ร่างธรรมนุญสุขภาพประจำตำบลโนนสมบูรณ์ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2562 (ร่างธรรมนุญสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 2 ปี 2559)

2.3 การทำเวทีประชาคม การระดมสมอง

2.4 อุปกรณ์ในการรวบรวมและบันทึกข้อมูล ประกอบด้วย แบบบันทึกข้อมูลภาคสนามซึ่งเตรียมไว้ล่วงหน้าเพื่อสะดวกในการจัดหมวดหมู่และการวิเคราะห์ข้อมูล สมุดปากกา เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป เป็นต้น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาดำเนินการรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองและมีผู้ช่วยศึกษาโดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

3.1 ทบทวนวรรณกรรม ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (ข้อมูลมือสอง) โรคที่เกิดขึ้นในพื้นที่

3.2 ผู้ศึกษาร่วมกับคณะทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ จัดเวทีสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ซึ่งประเด็นการสนทนานั้นเกี่ยวข้องกับ การดำเนินงาน ข้อคำถาม ประกอบด้วย ด้านกาย จิต สังคม ปัญญา ว่ามีปัญหา ความต้องการ และศักยภาพ เพื่อชักจูงให้กลุ่มเกิดแนวคิด และแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นหรือแนวทางการสนทนาอย่างกว้างขวางละเอียดลึกซึ้งเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นและแนวทางป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน หลักการของการสนทนากลุ่มอย่างไร ร่วมกับคณะธรรมนุญสุขภาพ (ยกร่าง) ทั้ง 31 คน ใช้ร่างธรรมนุญสุขภาพแห่งชาติเป็นต้นแบบ ได้ร่างธรรมนุญสุขภาพ

3.3 นำไปประชาคมกับชาวบ้านร่วมกันระดมสมอง โดยแบ่งเป็น 2 เวที เข้า - บ่าย ภาคเช้าทำประชาคม หมู่ 3 หมู่ 4 หมู่ 5 หมู่ 9 หมู่ 11 และหมู่ 12 รวม จำนวน 6 หมู่บ้าน ภาคบ่ายทำประชาคม หมู่ 1 หมู่ 2 หมู่ 6 หมู่ 7 หมู่ 8 หมู่ 10 และหมู่ 13 รวมจำนวน 7 หมู่บ้าน

3.4 ตรวจสอบและวิเคราะห์ผลการศึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่เก็บรวบรวมมา โดยการตรวจสอบว่าผู้ตอบได้ตอบคำถามครบถ้วนตามประเด็นข้อสอบถามต่าง ๆ ในเครื่องมือ หรือไม่ และได้รับข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้หรือไม่ หากผู้ให้ข้อมูลทุกคน ตอบครบถ้วนในหัวข้อสนทนากลุ่มตอบได้เหมาะสมเพียงพอที่จะนำไปวิเคราะห์เพื่อ ตอบคำถามวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และในการศึกษาครั้งนี้ได้พบข้อมูลที่มีความสำคัญ ซึ่งจะได้นำแสดงในบทต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

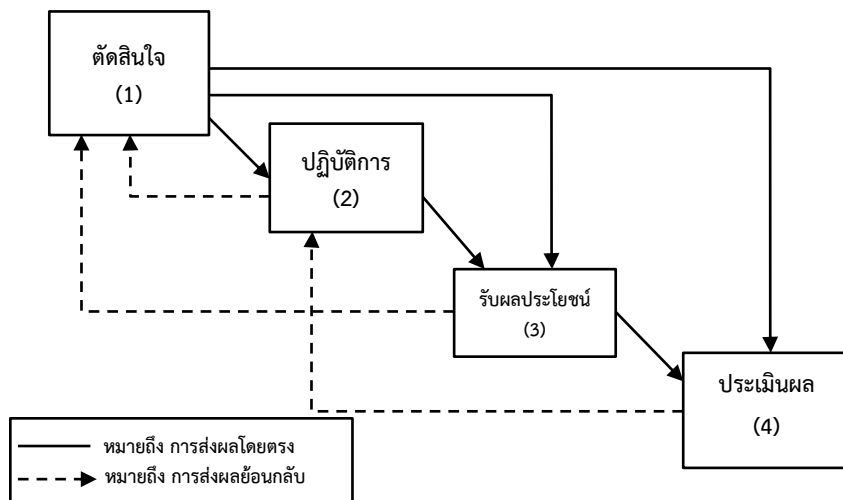
ในการวิเคราะห์กระบวนการนำธรรมนุญสุภาพตำบลไปปฏิบัติในเขต ตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ จะได้ข้อมูลเชิงคุณภาพ มีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสนทนากลุ่มกับการระดมสมอง วิเคราะห์โดยการจัดการหมวดหมู่และวิเคราะห์เนื้อหาและแก่นสาระหลัก ผู้ศึกษาและผู้ช่วยได้กำหนดประเด็นการสนทนาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานข้อคำถาม เพื่อชักจูงให้กลุ่มเกิดแนวคิด และแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นหรือแนวทางการสนทนาอย่างกว้างขวางละเอียดลึกซึ้งเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นและแนวทางป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนหลักการของการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย ด้านกาย จิต สังคม ปัญญา ว่ามีปัญหา ความต้องการ และศักยภาพ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีคำถามการวิจัยว่า กระบวนการก่อตัวของธรรมนุญสุภาพตำบลในทางปฏิบัติของชุมชนมีอะไรบ้าง การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนตำบลโนนสมบูรณ์ในการกำหนดนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมอย่างไร และการกำหนดนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมกรณีศึกษาธรรมนุญสุภาพตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬนำไปปฏิบัติให้เกิดความสำเร็จและมีการปฏิบัติตามธรรมนุญอย่างยั่งยืนควรเป็นอย่างไร

ผลการวิจัย

กระบวนการก่อตัวของธรรมนุญสุภาพตำบลในทางปฏิบัติ ของชุมชนในเขตตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ พบว่า การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้ศึกษาและผู้ช่วยได้กำหนดประเด็นการสนทนาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานข้อคำถาม ประกอบด้วย ด้านกาย จิต สังคม ปัญญา ว่ามีปัญหา ความต้องการ และศักยภาพ พบว่า กระบวนการก่อตัวของธรรมนุญสุภาพในเขตตำบลโนนสมบูรณ์ มีข้อมูลทางด้านสุขภาพเฉพาะกลุ่มสามารถกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นแตกต่าง ช่วยกันแก้ไขปัญหาโดยใช้จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และอุปสรรคต่าง ๆ ร่างธรรมนุญสุภาพประจำตำบลโนนสมบูรณ์ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2562 (ร่างธรรมนุญสุภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 2 ปี 2559) จากการทำเวทีประชาคม การระดมสมอง พบว่า มีการนำเสนอถึงสิ่งที่ตนเองมองเห็นและร่วมกันพิจารณาความคิดเห็นเป็นการเกิดการเรียนรู้ทางทัศนคติของแต่ละคน ในการปฏิบัติได้เกิดเป็นโครงการหรือกิจกรรมที่จะทำร่วมกันเพื่อให้คนตำบลมีสุขภาพะดีตามแนวทางของธรรมนุญสุภาพตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอเมืองบึงกาฬ

การมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นการตัดสินใจมีความสำคัญมากสาเหตุว่าการตัดสินใจจะส่งผลต่อการปฏิบัติการ และการปฏิบัติการจึงมีผลต่อไปยังการรับผลประโยชน์และการประเมินผลในขณะเดียวกัน เพราะฉะนั้นการตัดสินใจจะมีผลโดยตรงต่อการรับผลประโยชน์และการประเมินผลด้วย ได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนวคิดของ Cohen and Uphoff

การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนตำบลโนนสมบูรณ์ในการกำหนดนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษาธรรมชาติภูมิทัศน์ตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ พบว่า จากข้อคำถามที่นำเสนอขึ้นนั้นเกิดประเด็นของการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนตำบลโนนสมบูรณ์ในการกำหนดนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม เป็นสิทธิของประชาชนต่อการตัดสินใจนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรร และการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรเพื่อการผลิตเป็นความจำเป็นที่ประชาชนต้องเข้าร่วมในการวางแผนเพื่อการกินดีอยู่ดี และสามารถตอบสนองต่อสิ่งที่เข้าถึงซึ่งการพัฒนาให้คนจน ได้รับประโยชน์เพื่อการผลิต การบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะด้วย การลงพื้นที่เก็บข้อมูลโดยสนทนากลุ่มผู้เกี่ยวข้อง เป็นกลุ่มประกอบด้วยกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มองค์กรบริหารส่วนตำบล กลุ่มผู้นำชุมชนใน 13 หมู่บ้าน ในตำบลโนนสมบูรณ์ และชาวบ้านที่มาร่วมทำประชาคมได้ข้อตกลงหรือธรรมนูญสุขภาพประจำตำบลทั้งหมด 18 หมวด ดังนี้

หมวดที่ 1 ปรัชญาและแนวคิดหลักของระบบสุขภาพ

หมวดที่ 2 การส่งเสริมให้ครอบครัวอบอุ่น

หมวดที่ 3 ชุมชนมีความรักความสามัคคี

หมวดที่ 4 อยู่ดี กินดี ตามวิถีพอเพียง

หมวดที่ 5 หลีกเลี่ยงอบายมุข

หมวดที่ 6 พัฒนาส่งเสริมการประกอบอาชีพ

หมวดที่ 7 เรียนรู้คุณธรรม

หมวดที่ 8 เสียสละเพื่อส่วนรวม

หมวดที่ 9 สิ่งแวดล้อม

- หมวดที่ 10 สร้างเสริมสุขภาพและสาธารณสุขมูลฐาน
 หมวดที่ 11 การป้องกันควบคุมโรคและปัจจัยคุกคามสุขภาพ
 หมวดที่ 12 การบริการสาธารณสุขและการควบคุมคุณภาพ
 หมวดที่ 13 การส่งเสริม สนับสนุนการใช้และการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น
 ด้านสุขภาพ การแพทย์แผนไทยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือกอื่น ๆ
 หมวดที่ 14 การคุ้มครองผู้บริโภค
 หมวดที่ 15 การสร้างองค์ความรู้และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพ
 หมวดที่ 16 การสร้างและพัฒนาบุคลากรด้านสุขภาพ
 หมวดที่ 17 การเงินการคลังด้านสุขภาพ
 หมวดที่ 18 สำนักธรรมเนียมสุขภาพ

ตารางที่ 1 แสดงการวิเคราะห์ปัญหา ความต้องการ ศักยภาพ ในเขตพื้นที่ อบต.
 โนนสมบูรณ์

กาย	ปัญหา	ความเจ็บป่วย เช่น โรคเครียด/ซึมเศร้า ใช้เลือดออก มือเท้าปาก ความดัน เบาหวาน ไขมันในเส้นเลือด บุหรี่
	ความต้องการ	สุขภาพดี อยู่ดีกินดี สิ่งแวดล้อมที่ดี ความรู้ในการดูแลสุขภาพ
	ศักยภาพ	พื้นที่ทำการเกษตร สามารถผลิตวัตถุดิบเพื่อยังชีพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การรวมกลุ่มอาชีพ
จิต	ปัญหา	โรคซึมเศร้า/เครียด ยาเสพติดเช่น ยาบ้า กัญชา ไอซ์ สุรา ความรุนแรง การตั้งครรภ์ก่อนวัยเรียน ขาดจิตสำนึก อายากรู้ยากลอง
	ความต้องการ	ลดปัญหาความรุนแรง/ยาเสพติด รมรงค์ยาเสพติดในชุมชน หน่วยงานช่วย บำบัด/รักษา สร้างจิตสำนึก/ทัศนคติ
	ศักยภาพ	การศึกษาเช่น โรงเรียน วัด สาธารณสุข เช่น โรงพยาบาล สถาบันจิตตานุภาพ
สังคม	ปัญหา	สิ่งแวดล้อมเป็นพิษเช่น น้ำขุ่นน้ำล้น การใช้สารเคมีทรัพยากรธรรมชาติ โรงงาน ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้ง ผู้พิการ/ผู้ป่วยติดเตียง ท้องก่อนวัยอันควร ยาเสพติด เด็กแว้น รายได้(รายคาบ)/ด้านการเกษตร ปัญหาครอบครัวต่างวัย
	ความต้องการ	ศูนย์ LTC (ดูแลผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิง) การพัฒนารายได้ (กลุ่มอาชีพ)/OTOP การพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว/แบบบูรณาการ ทสจ./พมจ./ททท./เกษตร
	ศักยภาพ	ความเอื้ออาทร/ช่วยเหลือกัน สถานที่ท่องเที่ยว การค้าระหว่างประเทศ มีการพัฒนากลุ่มอาชีพ ภาควิชาเครือข่ายเข้มแข็ง การมีส่วนร่วมประชาสังคม การมีส่วนร่วมการออกกำลังกาย
ปัญญา	ปัญหา	สุขภาพ เช่น กินดิบ กินผักสด สิ่งแวดล้อมทางสังคม การขาดความรู้/ ความเข้าใจ การเข้าถึงข้อมูล ความมั่งง่าย/ความรับผิดชอบ
	ความต้องการ	ส่งเสริมให้ความรู้ด้านสุขภาพ การพัฒนาเครือข่ายด้านสุขภาพ พัฒนากลุ่ม สามวัย
	ศักยภาพ	วัด/ปราชญ์ชาวบ้าน รพ.สต. ให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพเบื้องต้น เทศบาล/โรงเรียนผู้สูงอายุ โรงเรียน/ปลูกฝัง

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัญหาทางกาย พบว่า คนในชุมชนนั้นมีปัญหาความเจ็บป่วย โรคเครียด ปัญหาทางธรรมชาติ มีความต้องการ ที่จะอยากมีสุขภาพที่ดี ลดปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นในชุมชน ศูนย์พัฒนาด้านต่าง ๆ และมีศักยภาพคือ มีบ้าน วัด โรงเรียน การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมต่าง ๆ ปัญหาด้านจิต พบว่า โรคซึมเศร้า/เครียด ยาเสพติดเช่น ยาบ้า กัญชา ไอซ์ สุรา ความรุนแรง การตั้งครรภ์ก่อนวัยเรียน ขาดจิตสำนึก อยากรู้อยากลอง ปัญหา ด้านสังคม พบว่า สิ่งแวดล้อมเป็นพิษเช่น น้ำขึ้นน้ำลง การใช้สารเคมีทรัพยากรธรรมชาติ โรงงาน ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้ง ผู้พิการ/ผู้ป่วยติดเตียง ท้องก่อนวัยอันควร ยาเสพติด เด็กแว้น รายได้(รายคาบ)/ด้านการเกษตร ปัญหาครอบครัวต่างวัย ปัญหาด้านปัญญา พบว่า สุขภาพ เช่น กินดิบ กินผักสด สิ่งแวดล้อมทางสังคม การขาดความรู้/ความเข้าใจ การเข้าถึงข้อมูล ความมั่งคั่ง/ความรับผิดชอบ

การกำหนดนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมกรณีศึกษาธรรมนุญสุขภาพตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

พบว่า ในการกำหนดนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมกรณีศึกษาธรรมนุญสุขภาพตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ จากบริบทของคนในชุมชน และปัญหาที่เกิดขึ้นทำให้มีการจัดเวทีการสนทนากลุ่ม การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนาของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งเป็นบุคคลที่สามารถให้คำตอบในประเด็นที่ต้องการศึกษาได้ โดยจัดให้มีกลุ่มสนทนาประมาณ 6 - 12 คนขึ้นไป ซึ่งคณะธรรมนุญสุขภาพตำบลโนนสมบูรณ์ ได้ร่างธรรมนุญสุขภาพที่เกิดขึ้นจากการระดมสมองของคณะธรรมนุญสุขภาพ ตำบลโนนสมบูรณ์ ซึ่งการสนทนากลุ่ม (Focus group) มีผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) เป็นผู้คอยจุดประเด็นในการสนทนาเพื่อชักจูงให้กลุ่มเกิดแนวคิด และแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นหรือแนวทางการสนทนาอย่างกว้างขวางละเอียดลึกซึ้งเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นและแนวทางป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน หลักการของการสนทนากลุ่มในการกำหนดนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมกรณีศึกษาธรรมนุญสุขภาพตำบลโนนสมบูรณ์ ปล่อยให้ผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ อิสระเสรีและเป็นธรรมชาติมากที่สุด Moderator สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี ผู้จดบันทึก (Note taker) อยู่ร่วมตลอดเวลา และทำหน้าที่ในการจดบันทึกเพียงอย่างเดียวไม่ได้ร่วมสนทนาด้วย และเป็นผู้ถอดเทปด้วยตนเอง เพื่อความเข้าใจในสิ่งที่ได้บันทึกและเนื้อหาสาระในเทปที่ตรงกัน มีผู้ช่วยทั่วไป (Assistant) มีหน้าที่คอยควบคุมเครื่องบันทึกเสียงและเปลี่ยนเทปขณะที่กำลังดำเนินการสนทนา และอำนวยความสะดวกแก่ ดำเนินการสนทนาและผู้จดบันทึกเพื่อให้แต่ละคนทำหน้าที่ได้อย่างเต็มที่ที่จะต้องคัดเลือกผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนาและจัดทำบัตรเชิญส่งให้ผู้ร่วมสนทนา โทรศัพท์เพื่อติดตามผลและส่งบัตรเชิญให้ผู้ร่วมงานการจัดการเพื่อเตรียมการทำสนทนากลุ่ม เป็นการเตรียมสถานที่ กำหนดวัน เวลา และจัดเตรียมอุปกรณ์ต่างๆที่จำเป็น เช่น เครื่องบันทึกเทป ม้วนเทป ถ่าน สมุด ดินสอ เครื่องดื่ม อาหารว่าง จึงได้ข้อสรุปของการกำหนดนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมกรณีศึกษาธรรมนุญ

สุขภาพตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ อย่างแท้จริงไว้ 18 หมวด เป็นต้น

จากกระบวนการการสนทนากลุ่ม (Focus group) และการจัดเวทีระดมสมองของตัวแทนผู้นำของคนในชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ตำบลโนนสมบูรณ์ การกำหนดนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมกรณีศึกษาธรรมนูญสุขภาพตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ การมีส่วนร่วมกันประชุมกลุ่มของประชาชนในชั้นการตัดสินใจมีความสำคัญมากสาเหตุว่าการตัดสินใจจะส่งผลต่อการปฏิบัติการ และการปฏิบัติการจึงมีผลต่อไปยังการรับผลประโยชน์และการประเมินผลในขณะเดียวกัน เพราะฉะนั้นการตัดสินใจจะมีผลโดยตรงต่อการรับผลประโยชน์และการประเมินผลด้วย ตำบลโนนสมบูรณ์ดำเนินการส่งเสริมการนำธรรมนูญสุขภาพไปปฏิบัติในชุมชนให้เกิดความต่อเนื่อง ยั่งยืนและควรเพิ่มความครอบคลุมไปยังพื้นที่ตำบลอื่น ๆ ตลอดจนกำหนดบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบของสำนักธรรมนูญตำบลให้มีความชัดเจนมากขึ้น

จากนั้นจัดเวทีระดมสมองของตัวแทนผู้นำของคนในชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ตำบลโนนสมบูรณ์มาร่วมกันประชุมกลุ่มเพื่อหาข้อตกลงร่วมกันในเรื่องของการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น การพัฒนาชุมชน การสนับสนุน สร้างเสริมในเรื่องต่าง ๆ ในชุมชน ทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่น ราชัญชาวบ้าน ขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม มีการจัดเวทีประชาคมธรรมนูญสุขภาพตำบลโนนสมบูรณ์ 2 เวทีประชาคม คือ

- เวทีประชาคม 1 เวทีที่ศาลาประชาคมหมู่บ้านกำแพงเพชร มีตัวแทนจากหมู่บ้านมาร่วมทำการประชาคมจำนวน 6 หมู่บ้าน ผู้มาร่วมทำประชาคมส่วนใหญ่เป็นกลุ่มอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน ไม่มีการปรับปรุงแก้ไขร่างธรรมนูญสุขภาพ

- เวทีประชาคม 2 เวทีที่อาคารหอประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ มีตัวแทนชุมชนเข้าร่วม 7 หมู่บ้าน มีการปรับปรุงแก้ไขในส่วนของ หมวดที่ 2 หมวดที่ 4 และหมวดที่ 9 อีกทั้ง ยังมีการปรับเนื้อหาบางส่วนให้ถูกต้องและชัดเจนมากยิ่งขึ้น เมื่อปรับเสร็จจึงถือเอาธรรมนูญสุขภาพที่ปรับล่าสุดเป็นธรรมนูญสุขภาพของตำบลโนนสมบูรณ์ ซึ่งรอการประกาศใช้ในพื้นที่ในลำดับต่อไป

อภิปรายผล

กระบวนการก่อตัวของธรรมนูญสุขภาพในเขตตำบลโนนสมบูรณ์ มีข้อมูลทางด้านสุขภาพเฉพาะกลุ่มสามารถกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นแตกต่าง ช่วยกันแก้ไขปัญหาโดยใช้จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และอุปสรรคต่าง ๆ มีการนำเสนอถึงสิ่งที่ตนเองมองเห็นและร่วมกันพิจารณาความคิดเห็นเป็นการเกิดการเรียนรู้ทางทัศนคติของแต่ละคน ในการปฏิบัติได้เกิดเป็นโครงการหรือกิจกรรมที่จะทำร่วมกันเพื่อให้คนตำบลมีสุขภาวะดีตามแนวทางของธรรมนูญสุขภาพตำบล กระบวนการก่อตัวของธรรมนูญสุขภาพ

ตำบลในทางปฏิบัติของชุมชนในเขตตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬนั้นมีความอีกทั้งยังมีการศึกษาของงานวิจัยของ เสาวลักษณ์ ศรีดาเกษ ที่สรุปว่า การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายการปฏิบัติงานเพื่อปฏิรูประบบสุขภาพของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขตำบล จังหวัดสระบุรี ใน 4 สถานีอนามัย 4 หมู่บ้าน มีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกต และการประเมินผลศักยภาพเครือข่าย ผลการวิจัย พบว่า เจ้าหน้าที่สาธารณสุขตำบลมีการประสานงานกับผู้นำชุมชนมากขึ้น ประชาชนให้ความสนใจ และพัฒนาศักยภาพเครือข่าย ในพื้นที่เป้าหมายได้จากข้อมูลที่ภาควิชาการได้ค้นให้กับเวทีผลการศึกษา พบว่า ข้อมูลทางด้านสุขภาพเฉพาะกลุ่มสามารถกระตุ้น และทำให้สมาชิกในกลุ่มได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นร่วมกันพิจารณาว่าเห็นด้วยหรือไม่เป็นการเกิดการเรียนรู้ทางทัศนคติของแต่ละคน และเกิดเป็น ความรู้ให้กับคนอื่น ๆ (เสาวลักษณ์ ศรีดาเกษ, 2560) ในการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนตำบลโนนสมบูรณ์ ในการกำหนดนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมเป็นสิทธิของประชาชนต่อการตัดสินใจนโยบายที่เกี่ยวกับการจัดสรร และการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรเพื่อการผลิตเป็นความจำเป็นที่ประชาชนต้องเข้าร่วมในการวางแผนเพื่อการกินดีอยู่ดี และสามารถตอบสนองต่อสิ่งที่เข้าถึง ซึ่งการพัฒนาให้คนจน ได้รับประโยชน์เพื่อการผลิต การบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะด้วย ในเวทีที่มีทัศนคติที่แตกต่างกันไป และเป็นข้อมูลพื้นฐานที่มีอยู่ในตำบลที่เห็นร่วมกันในการที่จะนำไปอยู่การเปลี่ยนแปลงปรับปรุงในทางที่ดีขึ้นในการปฏิบัติได้เกิดเป็นโครงการหรือกิจกรรมที่จะทำร่วมกันเพื่อให้คนตำบลเหมือนหม่อมมีสุขภาพะดีตามแนวทางที่ธรรมนูญสุขภาพตำบลได้เขียนไว้ตามที่การศึกษาของ ภู่อันวรร ภูเมาะ และคณะ สรุปไว้ว่า การมีส่วนร่วม ในการป้องกัน และควบคุมโรคไข้เลือดออกในชุมชนบ้านดง พบการมีส่วนร่วมในการคิดการตัดสินใจ ในการดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ส่วนบ้านขุนงามเมือง และควบคุมโรคไข้เลือดออก คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ อาสาสมัครสาธารณสุข และผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญ และเป็นที่ยอมรับของประชาชนในการป้องกัน และควบคุมโรคไข้เลือดออกในชุมชน โดยมีปัจจัยพื้นฐานที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมนี้ที่สำคัญความตระหนักว่าโรคไข้เลือดออกเป็นปัญหาของตนเอง และชุมชนรวมทั้งปัจจัยทางด้าน และให้ความสำคัญกับชุมชน และจะเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนเสมอ (ภู่อันวรร ภูเมาะ และคณะ, 2559) และสรุปตามพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติที่ว่าสมัชชาสุขภาพ จึงเป็นนวัตกรรมทางสังคม ที่เปิดพื้นที่สาธารณะรูปแบบใหม่ให้กับทุกฝ่ายในสังคม ได้แก่ ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น องค์กรประชาสังคม องค์กรเอกชน นักวิชาการ และวิชาชีพ รวมทั้งฝ่ายการเมืองและราชการ ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และท้องถิ่น ได้เข้ามาร่วมกันทำงานเชิงนโยบายที่เรียกว่า การพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ แบบมีส่วนร่วม ตามวิถีทางประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมที่มีความสำคัญควบคู่ไปกับประชาธิปไตย (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.), 2550) แบบตัวแทน และพิจารณาตามทัศนคติของ

ธัญญะ กิจนุเคราะห์ สรุปว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลไม่รุด อำเภอกลองใหญ่ จังหวัดตราด ซึ่งเป็นความจำเป็นที่ประชาชน ต้องเข้า ร่วมในการวางแผนเพื่อการกินดีอยู่ดี และสามารถตอบสนองต่อสิ่งที่เข้าถึงซึ่ง การพัฒนาให้คนจน ได้รับประโยชน์เพื่อการผลิต การบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวก สาธารณะด้วย และได้รับประโยชน์จากการพัฒนานั้นโดยเน้นการให้อำนาจในการตัดสินใจแก่ ประชาชนในชนบท และเป็นกระบวนการกระทำที่ประชาชนมีความสมัครใจเข้ามามีส่วนร่วมใน การกำหนดการเปลี่ยนแปลงเพื่อประชาชนเอง (ธัญญะ กิจนุเคราะห์, 2557) การมีส่วนร่วม ของประชาชนที่ รัถยานภิศ พละศึก และคณะ สรุปให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนใน ขั้นตอนการตัดสินใจมีความสำคัญมากสาเหตุว่าการตัดสินใจจะส่งผลต่อการปฏิบัติการ และการปฏิบัติการจึงมีผลต่อไปยังการรับผลประโยชน์และการประเมินผลในขณะเดียวกัน (รัถยาน ภิศ พละศึก และคณะ, 2561) เพราะฉะนั้น การตัดสินใจจะมีผลโดยตรงต่อการรับผลประโยชน์ และการประเมินผลด้วย ตามที่การศึกษาวิจัยของ นางเยาว์ อุดมวงศ์ และรังสิยา นารินทร์ สรุปว่า แก่นนำเป็นตัวละครหลักในการขับเคลื่อนและต้องอาศัยหลายภาคส่วนเข้ามามี ส่วนร่วมในการพัฒนาที่สำคัญคือให้ภาคประชาชนตระหนักรู้ถึงปัญหาของชุมชน และต้องการ แก้ไขปัญหาจึงจะเกิดนโยบายสาธารณะ (นางเยาว์ อุดมวงศ์ และคณะ, 2558) ในการกำหนด นโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมกรณีศึกษาธรรมนุญสุขภาพตำบลโนนสมบูรณ์ ไว้ 18 หมวด ในการปฏิบัติการจึงมีผลต่อไปยังการรับผลประโยชน์และการประเมินผลในขณะเดียวกัน ดำเนินการส่งเสริมการนำธรรมนุญสุขภาพไปปฏิบัติในชุมชนให้เกิดความต่อเนื่อง ยั่งยืนและ ควรเพิ่มความครอบคลุมไปยังพื้นที่ตำบลอื่น ๆ ตลอดจนกำหนดบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบ ของสำนักกรรมนุญตำบลให้มีความชัดเจนมากขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

การสนทนานั้นเกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน ข้อคำถาม ประกอบด้วย ด้านกาย จิต สังคม ปัญญา ว่ามีปัญหา ความต้องการ และศักยภาพ การมีส่วนร่วมในการคิดการตัดสินใจ ในการดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ส่วนบ้านขุนงามเมือง ไม่พบ การคิด การตัดสินใจดำเนินกิจกรรม และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบแต่การมีส่วนร่วม ในการปฏิบัติกิจกรรม และร่วมรับผลประโยชน์จากกิจกรรมเท่านั้น ซึ่งเหตุผลในการมีส่วนร่วม ของ ชุมชนในการป้องกัน และควบคุมโรคไข้เลือดออก คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ อาสาสมัคร สาธารณสุข และผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญ และเป็นที่ยอมรับของประชาชนในการป้องกัน และควบคุมโรคไข้เลือดออกในชุมชน โดยมีปัจจัยพื้นฐานที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ในกิจกรรมนี้ที่สำคัญความตระหนักว่าโรคไข้เลือดออกเป็นปัญหาของตนเอง และชุมชนรวมทั้ง ปัจจัยทางด้าน การสื่อสารของคนในชุมชนลักษณะทางสังคมที่เป็นวัฒนธรรมชนบท ประชาชน มีความผูกพัน และให้ความสำคัญกับชุมชน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

กระบวนการก่อตัวของธรรมนุญสุภาพเกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในชั้น การตัดสินใจมีความสำคัญมากสาเหตุว่าการตัดสินใจจะส่งผลต่อการปฏิบัติการ และการปฏิบัติการจึงมีผลต่อไปยังการรับผลประโยชน์และการประเมินผลในขณะเดียวกัน เพราะฉะนั้นการตัดสินใจจะมีผลโดยตรงต่อการรับผลประโยชน์และการประเมินผลด้วย ตำบล โนนสมบูรณ์ดำเนินการส่งเสริมการนำธรรมนุญสุภาพไปปฏิบัติในชุมชนให้เกิดความต่อเนื่อง ยั่งยืนและควรเพิ่มความครอบคลุมไปยังพื้นที่ตำบลอื่น ๆ ตลอดจนกำหนดบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบของสำนักธรรมนุญตำบลให้มีความชัดเจนมากขึ้น กระบวนการขับเคลื่อน ธรรมนุญสุภาพอยู่ในขั้นตอนการผลักดันให้เกิดการนำไปใช้ประโยชน์ให้เป็นรูปธรรม จึงควรมี การศึกษาการติดตาม ประเมินผลงานเพื่อนำมาพัฒนาการนำธรรมนุญไปใช้อย่างเหมาะสม ควรทำการศึกษาวิจัยเชิงลึกเฉพาะกลุ่มในการนำธรรมนุญสุภาพไปใช้ เช่น กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้ปฏิบัติและกลุ่มผู้รับผลประโยชน์อื่น ๆ ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการนำ ธรรมนุญสุภาพไปปฏิบัติกับชุมชนอื่นที่มีการใช้ ธรรมนุญสุภาพ ควรมีการศึกษาความยั่งยืน ของการนำธรรมนุญไปปฏิบัติตามนโยบายสาธารณะที่กำหนดไว้ด้วยกัน

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ เอี่ยมชัย และคณะ. (2561). กระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบ มีส่วนร่วมระดับตำบล จังหวัดพะเยา. วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ, 11(3), 317-324.
- กังวาน พรหมไทย และเกรียงศักดิ์ สร้อยสุวรรณ. (2554). รูปแบบและกระบวนการสร้างนโยบาย สาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมกรณีการจัดทำธรรมนุญสุภาพเทศบาลตำบลวัด โบสถ์ อำเภอเมืองจังหวัดพิษณุโลก. ใน รายงานวิจัยอัตสำเนา. สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กูอินวาร์ กูมาะ และคณะ. (2559). การวิจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันและ ควบคุมโรคไข้เลือดออก หมู่บ้านบางหมู ตำบลบ้านน้ำบ่อ อำเภอนาปะนาะ จังหวัด ปัตตานี. วารสารศูนย์การศึกษาแพทยศาสตร์คลินิก โรงพยาบาลพระปกเกล้า, 33(3), 218-229.
- อัญญา กิจนุเคราะห์. (2557). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลไม้รูด อำเภอกลองใหญ่ จังหวัดตราด. ใน วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นงเยาว์ อุดมวงศ์ และคณะ. (2558). บทเรียนจากการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ แบบมีส่วนร่วมให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมตำบลชมพู อำเภอสารภ จังหวัดเชียงใหม่. พยาบาลสาร, 42(1), 97-107.

- ประเวศ วะสี. (2556). กระบวนการนโยบายสาธารณะ (Public Policy Process). (พิมพ์ครั้งที่ 4).
นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.).
- พระโสภณพัฒนบัณฑิต และคณะ. (2562). การขับเคลื่อนระบบสุขภาพ โดยใช้ธรรมนูญ
สุขภาพชุมชนวิถีพุทธ ตำบลหนองตาไก้ อำเภอฟุ่ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด.
วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, 19(2), 1-11.
- รศ.ดร.นิตยา พลสวัสดิ์ และคณะ. (2561). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม: กระบวนการ
พัฒนาการสร้างเสริมสุขภาพชุมชนอย่างมีส่วนร่วม. วารสารเครือข่ายวิทยาลัย
พยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้, 5(1), 211-223.
- สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.). (2550). พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ.
(พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.).
- เสาวลักษณ์ ศรีดาเกษ. (2560). ค่านิยมของบุคลากรกระทรวงสาธารณสุขและแนวทางการ
ขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติ, กระทรวงสาธารณสุข. วารสารทันตภิบาล, 28(1), 149-162.

กลยุทธ์การพัฒนาตราสินค้าอุตสาหกรรมการผลิตเครื่องจักรกล
การเกษตรในประเทศไทย*

BRAND DEVELOPMENT STRATEGY FOR AGRICULTURAL MACHINERY
INDUSTRY IN THAILAND

นฤพล มีกล้า

Naruepol Meeklam

นพดล พันธุ์พานิช

Noppadol Punpanich

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

Email: mnaruepol@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) กลยุทธ์การพัฒนาตราสินค้าอุตสาหกรรมการผลิตเครื่องจักรกลการเกษตรในประเทศไทย และ 2) แนวทางการพัฒนากลยุทธ์ตราสินค้าอุตสาหกรรมการผลิตเครื่องจักรกลการเกษตรในประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ประกอบการ กลุ่มผู้บริหารและกลุ่มนักวิชาการที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับอุตสาหกรรมเครื่องจักรกลการเกษตรในประเทศไทยและกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้งานเครื่องจักรกลการเกษตรของประเทศไทย รวมทั้งสิ้นจำนวน 20 คน ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มผู้ประกอบการ กลุ่มผู้บริหารและกลุ่มนักวิชาการที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์เกี่ยวกับอุตสาหกรรมเครื่องจักรกลการเกษตรในประเทศไทยและกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้งานเครื่องจักรกลการเกษตรของประเทศไทย 20 คน ผลการศึกษา พบว่า 1) กลยุทธ์การพัฒนาตราสินค้า ผลิตภัณฑ์ที่มีความทนทานและมีความหลากหลายภายใต้ตราสินค้า กลยุทธ์ด้านราคาควรคำนึงถึงคุณภาพสินค้า ด้านลำดับความสำคัญในการแข่งขันธุรกิจ ในการพัฒนาตราสินค้าควรศึกษา วางแผนร่วมทุกฝ่ายงานภายในองค์กร การให้ความรู้แก่พนักงานและผู้ใช้งานเกี่ยวกับตราสินค้า ควรรักษาระดับคุณภาพตราสินค้าโดยการรักษาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ การพัฒนาตราสินค้าโดยการสรรหาวัตถุดิบภายในประเทศ ควรมีการปรับเปลี่ยนนวัตกรรมให้สอดคล้องกับสถานการณ์การแข่งขันทางการตลาด ในด้านผลการดำเนินงานมีความรับผิดชอบต่อสังคมมีอิทธิพลต่อ

* Received 9 April 2022; Revised 19 April 2022; Accepted 23 April 2022

สินค้าในระยะยาว การยึดหลักคุณภาพการบริการเพื่อให้ลูกค้าเกิดความรู้สึกไว้วางใจและมีความเชื่อมั่นในตราสินค้าซึ่งส่งผลต่อการขยายตัวของยอดขายและเกิดกำไร 2) แนวทางการพัฒนาตราสินค้า พบว่า เริ่มจากการศึกษาสำรวจค้นคว้า เก็บข้อมูลและวิเคราะห์ความต้องการกลุ่มลูกค้าหรือผู้ใช้งานจริงและตอบสนองความต้องการของลูกค้าและผู้ใช้งาน

คำสำคัญ: กลยุทธ์การพัฒนา, ตราสินค้า, เครื่องจักรกลการเกษตร

Abstract

The objectives of this research article were to 1) brand development strategies for agricultural machinery manufacturing industry in Thailand and 2) guidelines for brand development strategies for agricultural machinery manufacturing industry in Thailand. It is a qualitative research. The tool used was an interview form by key informants, which were divided into 4 groups: A group of executives and academics with experience in the agricultural machinery industry in Thailand and a group of farmers who use agricultural machinery in Thailand. total of 20 people. The results of the study found that entrepreneurs A group of executives and a group of academics with expertise and experience in the agricultural machinery industry in Thailand and a group of 20 farmers who use agricultural machinery in Thailand. The results of the study found that 1) brand development strategies The products are durable and diversified under the brand name. The price strategy should take into account the quality of the product. Priority in business competition In brand development should study Planning together with all departments within the organization Educating employees and users about the brand Brand quality should be maintained by maintaining product quality. Brand development by procuring raw materials within the country Innovations should be adjusted in accordance with the competitive market situation. In terms of performance, social responsibility influences the product in the long run. Adhering to the quality of service to make customers feel trust and have confidence in the brand, which affects the expansion of sales and profit. 2) Brand development guidelines. Collect data and analyze the needs of customers or real users and meet the needs of customers and users.

Keywords: Development Strategy, Brand, Agricultural Machinery

บทนำ

ภายใต้สถานการณ์การแข่งขันระดับโลกที่เพิ่มมากขึ้นทั้งในด้านการผลิตและการค้า อันเนื่องมาจากการก้าวเข้าสู่นโยบายการค้าเสรีของประเทศ ตามข้อตกลงขององค์การการค้าโลก รวมถึงความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นในส่วนอื่นของโลกได้เพิ่มแรงกดดันให้กับภาคการเกษตรเกิดผลกระทบต่องานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนเกษตรกรตามมา แม้ว่าในช่วงเวลาที่ผ่านมามาตรัฐได้ตระหนักถึงผลกระทบในมิติที่เกิดขึ้นต่อภาคเกษตรและต่อครัวเรือนเกษตรกร การปรับเปลี่ยนโครงสร้างการผลิตของเกษตรกร พร้อมกับการพัฒนาระบบชลประทานในภูมิภาคของประเทศไทยการลงทุนเพื่อการค้นคว้าวิจัยในทางการเกษตร เพื่อเสริมสร้างเทคโนโลยีใหม่ในระดับฟาร์ม รวมทั้งการขยายความสำคัญของงานทางด้านส่งเสริมการเกษตรการพัฒนาปัจจัยดังกล่าวนอกจากจะเป็นกลไกเสริมสร้างแรงจูงใจให้กับเกษตรกรในท้องถิ่นให้ปรับเปลี่ยนระบบการผลิตแบบฟาร์มแล้ว ยังช่วยให้เกิดการปรับเปลี่ยนและสร้างทางเลือกใหม่ในการผลิตสินค้าและรวมถึงการใช้ปัจจัยการผลิตดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการพัฒนาระบบชลประทานในภูมิภาคของประเทศไทยได้ก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนในโครงสร้างการผลิตสินค้าเกษตรจากการปลูกข้าวเป็นพืชหลักได้ขยายตัวไปสู่การผลิตแบบผสมผสานเพิ่มมากขึ้น การเสริมสร้างระดับการแข่งขันของภาคการเกษตรและของเกษตรกรให้เพิ่มสูงขึ้น (เสาวณี จันทะพงษ์ และพรชนก เทพขาม, 2561) ในทวีปเอเชียมีการส่งออกสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตรกลับมาขยายตัวร้อยละ 14.30 ของมูลค่าการส่งออกต่อเนื่องเป็นเดือนที่ 6 (พฤษภาคม 2564) จึงทำให้อุปสงค์เครื่องจักรกลการเกษตรเพิ่มขึ้น ชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มการเติบโตของกลุ่มอุตสาหกรรมเครื่องจักรกลการเกษตรของเอเชียสูงขึ้น ทั้งนี้ด้านการส่งออกสินค้าเกษตรของไทยในเดือนมิถุนายน 2564 พบว่า มีมูลค่า 23,699 ล้านบาทหรือร้อยละ 43.82 ของมูลค่าการส่งออก เมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลย้อนหลังจำนวน 11 ปี (ธันวาคม พ.ศ. 2554 - พฤษภาคม พ.ศ. 2564) ถือว่าเป็นตัวเลขใหม่สูงที่สุด การส่งออกที่ขยายตัวเพิ่มขึ้นเป็นผลมาจากการส่งออกสินค้าเกษตรเติบโต รวมไปถึงตลาดส่งออกสำคัญขยายตัวเชื่อว่าส่งออกทั้งปีของไทยจะไปในทิศทางที่เติบโต (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า, 2564) ซึ่งข้อมูลแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของอุตสาหกรรมเครื่องจักรกลการเกษตรของประเทศไทยการแข่งขันค่อนข้างสูงและสามารถขึ้นมาเป็นเบอร์หนึ่งของตลาดอาเซียนได้ ถึงแม้ว่าปัจจุบันราคาของเครื่องจักรกลการเกษตรยังไม่สามารถต่อสู้กับประเทศจีนได้แต่ในตลาดประเทศที่มองว่าเป็นคู่แข่งอย่างเวียดนามนั้นประเทศไทยถือว่าดีกว่าในเรื่องของเครื่องจักรที่ผ่านมาในช่วงที่เกิดสถานการณ์โควิด-19 ระบาดนั้น ผู้ประกอบการไทยได้รับผลกระทบไม่มากนัก เนื่องจากมาตรการการเจาะตลาดใหม่เพื่อส่งออกนี้แต่ต้องยอมรับว่าปริมาณการขายในประเทศนั้นมีการปรับตัวลดลง เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่จะมีการซื้อใหม่น้อยและเน้นไปที่การซ่อมบำรุงใช้ไปก่อนมากกว่า (ญาณพล ลิ้มปะชะโชคชัย, 2564)

สำหรับอุตสาหกรรมเครื่องจักรกลการเกษตร ผู้ประกอบการที่รับจ้างผลิตเครื่องจักรกลการเกษตรในปัจจุบันมีการแข่งขันสูงชันมาก ผู้ประกอบการจึงแสวงหาโอกาสทางธุรกิจและความอยู่รอดจากการแข่งขันเสรีในระบบทุนนิยม ประเทศกลุ่มอาเซียนมีพันธมิตรและคู่แข่งทางการค้าของไทย การพัฒนาศักยภาพทุกด้านอย่างรวดเร็ว อุตสาหกรรมเครื่องจักรกลการเกษตรของประเทศไทยจึงจำเป็นต้องมีการปรับตัวเพื่อให้ทันกับสถานการณ์ปัจจุบัน ดังนั้นบริษัทผู้ผลิตเครื่องจักรกลการเกษตรจึงต้องมีการแสวงหาตลาดใหม่ที่มีศักยภาพจึงหันมาทำการตลาดเชิงรุกมากขึ้น โดยการปรับกลยุทธ์ทางธุรกิจจากเดิมที่ใช้กลยุทธ์การตลาดแบบตั้งรับโดยรอรับคำสั่งซื้อจากผู้ว่าจ้างผลิตมาเป็นการออกแบบและสร้างตราสินค้าเครื่องจักรกลการเกษตรของตัวเอง จึงเกิดมีการสร้างตราสินค้าเกิดขึ้น การพัฒนาตราสินค้าที่ประสบความสำเร็จในประเทศไทย คือ คูโบต้า ได้ดำเนินธุรกิจมาเป็นระยะเวลา 40 ปี โดยมีอิโรตะ คิมูระ กรรมการผู้จัดการใหญ่ บริษัทสยามคูโบต้า คอร์ปอเรชั่น จำกัด มีการวางแผนเป้าหมายการยกระดับตราสินค้าสู่การเป็น “นวัตกรรมเกษตรเพื่ออนาคต” เพื่อให้เกษตรกรสามารถบริหารจัดการในการทำการเกษตรได้อย่างแม่นยำมากยิ่งขึ้น สามารถลดต้นทุนและช่วยเพิ่มผลผลิตนำไปสู่การสร้างรายได้เพิ่มขึ้นอย่างมั่นคง เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น การพัฒนาตราสินค้าให้เป็นผู้นำด้านนวัตกรรม การกำหนดกลยุทธ์หลัก ได้แก่ 1) การเป็นผู้นำ การมุ่งสู่การเป็นผู้นำนวัตกรรมเครื่องจักรกลการเกษตรชั้นนำระดับโลก 2) นวัตกรรม การวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เป็นนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่รวมทั้งพัฒนาระบบฐานข้อมูล การทำเกษตรเพื่อช่วยเกษตรกรบริหารจัดการการเกษตรได้อย่างแม่นยำ 3) ชีวิตที่ไร้รอยต่อ ทำงานร่วมกันแบบไร้รอยต่อระหว่างองค์กร พนักงาน ผู้แทนจำหน่ายและพันธมิตรทางธุรกิจ ในการสร้างสรรค์เครื่องจักรกลการเกษตร ผสานองค์ความรู้ด้านการเกษตรที่ช่วยสร้างผลผลิตทางการเกษตร 4) ความยั่งยืนมุ่งเน้นการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน ดำเนินธุรกิจด้วยความรับผิดชอบต่อ โดยเน้นการสร้างนวัตกรรมเกษตรเพื่อใช้ทรัพยากรอย่างพอประมาณ ในการสร้างอาหารให้เพียงพอและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม (Smmagonline, 2018) ซึ่งความสำเร็จในการพัฒนาตราสินค้าเครื่องจักรกลการเกษตรของบริษัทสยามคูโบต้า คอร์ปอเรชั่น จำกัด ถือเป็นต้นแบบและแนวทางการพัฒนาสินค้าเครื่องจักรกลการเกษตรของผู้ประกอบการของไทย ซึ่งช่วยสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของตราสินค้าเครื่องจักรกลการเกษตรต่างประเทศต่อไป

ในศตวรรษที่ 21 ตราสินค้าถือเป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมในการเลือกซื้อสินค้าอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ตราสินค้าจะปรากฏให้เห็นในแทบจะทุกสถานที่ เป็นการช่วยลดความเสี่ยงในการบริโภคสินค้า สัญลักษณ์และเครื่องหมายของผลิตภัณฑ์ คุณค่าในประโยชน์ใช้สอย และคุณค่าทางอารมณ์ (Kapferer, J. N., 2001) แสดงถึงคุณค่าและความพึงพอใจที่ต่อเนื่องไปในอนาคตด้วย (Berry, L., 2000) การสร้างตราสินค้าภายนอกเป็นการมุ่งเน้นไปที่ลูกค้าเป็นสำคัญ โดยการสร้างการรับรู้ในสินค้าและบริการให้ลูกค้าได้รับสินค้าและบริการที่มี

คุณภาพคุ้มค่ากับเงินที่จ่ายไป สร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างองค์กรและลูกค้าเชื่อในการมีส่วนร่วมทางสังคมด้านคุณธรรม จริยธรรมให้ความสำคัญกับการสื่อสารต่อลูกค้า (Kotler, P., 2000)

ทั้งนี้อุตสาหกรรมเครื่องจักรกลการเกษตรปี พ.ศ. 2563 มีอัตราการขยายตัวลดลงร้อยละ 11.5 ซึ่งตลาดหลักได้แก่ญี่ปุ่น จีน อินเดีย สหรัฐอเมริกา สินค้าที่มีมูลค่าการส่งออกสูงสุด ได้แก่ แแทรกเตอร์ เครื่องบารุงรักษาและส่วนประกอบ ปัญหาอุปสรรค คือ วัตถุดิบในประเทศมีราคาสูง การจดสิทธิบัตรในประเทศใช้ระยะเวลาและขั้นตอนการฟ้องร้องการละเมิดสิทธิบัตรนาน แรงงานขาดแคลนวิศวกร ช่างฝีมือ ทักษะและประสิทธิภาพ การลอกเลียนแบบสินค้า ในการวิจัยและการพัฒนาขาดแคลนเทคโนโลยีด้านโลหะวิทยาที่ทันสมัยและขีดความสามารถในการออกแบบ สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 อาจส่งผลกระทบต่อ การส่งออกในระยะกลางและระยะยาวดังนั้นผู้ประกอบการส่วนใหญ่ ยังไม่สามารถนำเข้าวัตถุดิบและชิ้นส่วนบางอย่างจากต่างประเทศได้ ด้วยเหตุนี้การสร้างตราสินค้ากลายมาเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการสร้างจุดยืนและความสามารถในการแข่งขันในยุคนี้ของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมการผลิตเครื่องจักรกลการเกษตรในประเทศไทย โดยการสร้างสัญลักษณ์ของเครื่องจักรกลการเกษตรให้มีลักษณะเป็นจดจำแตกต่างกันคุณประโยชน์ของเครื่องจักรกลการเกษตร เป็นประโยชน์ที่สามารถจับต้องได้ สร้างความเชื่อมั่นให้กับลูกค้า ผู้ใช้งานโดยการอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรผู้ใช้งานเครื่องจักรกลการเกษตรซึ่งจะทำให้ลูกค้าเกิดความเชื่อมั่นตราสินค้านั้น สร้างความเป็นเอกลักษณ์ของตราสินค้าที่เป็นนวัตกรรมและสอดคล้องกับความต้องการของลูกค้าผู้ใช้งานเครื่องจักรกลการเกษตร สิ่งเหล่านี้นี้จะทำให้ตราสินค้าเครื่องจักรกลการเกษตรลูกค้าเกิดการรับรู้ทั้งในเรื่องของความโดดเด่นความแตกต่าง การจดจำการสร้างจุดยืนที่เข้มแข็งการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันล้วนแล้วแต่มีความสำคัญต่อความอยู่รอดของสินค้า (Kotler, P. & Armstrong, G., 2006); (Weng, M. L. et al., 2018)

จากที่กล่าวมาข้างต้นนั้น มีบริษัทผู้ผลิตเครื่องจักรกลการเกษตรในประเทศไทยหลายแห่งโดยมีทั้งบริษัทที่มีการรับจ้างผลิตให้กับตราสินค้าในผลิตภัณฑ์อื่น อีกทั้งบริษัทผู้ผลิตและสร้างตราสินค้าของตนเองซึ่งการผลิตเครื่องจักรกลการเกษตรหลายชนิดเพื่อสอดคล้องกับความต้องการของตลาดและเหมาะสมกับการใช้ในแต่ละพื้นที่ของภูมิภาค แต่การดำเนินของธุรกิจไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร อันเนื่องมาจากกลุ่มลูกค้าเกษตรกรประสบผลกระทบทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 สถานะของเกษตรกรไม่มีกำลังในการซื้อปัจจัยการผลิต ถึงแม้ภาครัฐจะส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตต่อพื้นที่เพาะปลูกซึ่งต้องมีการจัดเตรียมพื้นที่การเพาะปลูกอย่างปรารถนา เพื่อเพิ่มผลผลิตและการวางแผนการเพาะปลูกที่ดี มีการบำรุงรักษา กำจัดศัตรูพืชและการเก็บเกี่ยวที่ดีทุกขั้นตอนกลุ่มเกษตรกรจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยเครื่องจักรกลการเกษตรเป็นหลักเพื่อช่วยในการผลิต การเลือกใช้เครื่องจักรกลการเกษตรที่มีคุณภาพราคาไม่แพงมากนักและอุปกรณ์เครื่องจักรกล

มีความเหมาะสมกับการใช้งานในแต่ละพื้นที่ จึงทำให้นักประดิษฐ์และออกแบบต้องคิดค้นพัฒนาตลอดเวลา ผู้วิจัยในฐานะผู้ดำรงตำแหน่งสายบริหารของบริษัทผู้ผลิตเครื่องจักรกลการเกษตร จึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการผลิตเครื่องจักรกลการเกษตรและมีความสนใจศึกษากลยุทธ์การพัฒนาตราสินค้าอุตสาหกรรมการผลิตเครื่องจักรกลการเกษตรในประเทศไทย เพื่อทราบถึงความต้องการเครื่องจักรกลการเกษตรและเป็นประโยชน์ให้กับบริษัทผู้ผลิตเครื่องจักรกลการเกษตรได้วางแผนในพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมการผลิตเครื่องจักรกลการเกษตรให้เหมาะสมตรงกับความต้องการของกลุ่มเกษตรกรในประเทศไทย อีกทั้งการให้ความสำคัญของลูกค้าในตราสินค้าอุตสาหกรรมการผลิตเครื่องจักรกลการเกษตรของไทยที่แพร่หลายต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. กลยุทธ์การพัฒนาตราสินค้าอุตสาหกรรมการผลิตเครื่องจักรกลการเกษตรในประเทศไทย
2. แนวทางการพัฒนาตราสินค้าอุตสาหกรรมการผลิตเครื่องจักรกลการเกษตรในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสารแนวคิดทฤษฎี แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การดำเนินงาน ลำดับความสำคัญในการแข่งขัน คุณภาพของตราสินค้าผลการดำเนินงานและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ผู้วิจัยใช้หลักเกณฑ์คัดเลือกบุคคลเพื่อสัมภาษณ์แบบเชิงลึก โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมการผลิตเครื่องจักรกลการเกษตรในประเทศไทย จำนวน 5 ท่าน กลุ่มผู้บริหารของบริษัทผู้ผลิตเครื่องจักรกลการเกษตรในประเทศไทย จำนวน 5 ท่าน กลุ่มนักวิชาการที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการสร้างตราสินค้าของเครื่องจักรกลการเกษตรในประเทศไทย จำนวน 5 ท่าน กลุ่มกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้งานเครื่องจักรกลการเกษตรในประเทศไทย จำนวน 5 ท่าน รวมจำนวนทั้งหมด 20 ท่าน

ขั้นตอนที่ 3 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา ผู้วิจัยได้จัดทำแบบสัมภาษณ์จำนวน 1 ชุด ด้วยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการให้สัมภาษณ์ครั้งนี้มีบริบทที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงมีการประยุกต์คำถามการวิจัยให้สอดคล้องกับบริบทของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งประเด็นคำถามเป็นไปตามกรอบของวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

ส่วนที่ 1 กลยุทธ์การพัฒนาตราสินค้าอุตสาหกรรมการผลิตเครื่องจักรกลการเกษตรในประเทศไทย ประกอบด้วย ด้านการดำเนินงาน ด้านลำดับความสำคัญด้านคุณภาพตราสินค้า และด้านผลการดำเนินงาน

ส่วนที่ 2 แนวทางการพัฒนาตราสินค้าอุตสาหกรรมการผลิตเครื่องจักรกล
การเกษตรในประเทศไทย

ขั้นตอนที่ 4 การหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
เสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาและตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาและความเหมาะสม
กับภาษาที่ใช้ และให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะอีกครั้งเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไข
ก่อนนำไปสอบถามในการเก็บข้อมูลจริง

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยส่งหนังสือเพื่อแนะนำตัวและขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล ถึงผู้ให้
ข้อมูลสำคัญเชิงคุณภาพ เพื่อขอความร่วมมือในการวิจัยโดยแบบสัมภาษณ์ และ
กำหนดการนัดหมายที่จะไปสัมภาษณ์ผู้วิจัยส่งแบบสัมภาษณ์ให้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญล่วงหน้า
10 วัน ก่อนวันที่นัดสัมภาษณ์ ด้วยตนเอง ผู้วิจัยแสดงตนและแจ้งความประสงค์ คำชี้แจงให้แก่
ผู้ตอบสัมภาษณ์ทราบ

2. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ซึ่งเป็น
การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ประกอบการ ผู้บริหารระดับสูง นักวิชาการและเกษตรกร
เกษตรกรผู้ใช้งานเครื่องจักรกลเกษตร จำนวน 20 ท่าน โดยทำการสัมภาษณ์เป็นเวลา 30 - 60 นาที
ต่อ 1 ท่าน ด้วยตนเอง โดยมีได้ใช้ผู้ช่วยในการเก็บข้อมูลเนื่องจากสถานการณ์ป้องกันการแพร่
ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19

3. ในวันสัมภาษณ์ผู้วิจัยแจ้งถึงวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์และขออนุญาต
จดบันทึกในประเด็นสำคัญพร้อมบันทึกเสียง ในบางกรณีได้บันทึกภาพนิ่งในการสัมภาษณ์
หากมีข้อมูลใดที่ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ต้องการให้มีหลักฐานการบันทึกเสียง ผู้วิจัยใช้วิธีจดบันทึกลง
ในสมุดตามคำบอกเล่า รวมถึงได้ขออนุญาตติดต่อกับผู้ให้สัมภาษณ์ภายหลัง หากต้องการ
สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้ข้อมูลมีความครบถ้วนมากขึ้น เมื่อสัมภาษณ์เสร็จสิ้นในแต่ละ
วันจะถูกนำมาทำการบันทึกและถอดเทปรายวัน เพื่อตรวจสอบข้อมูลที่ไม่ชัดเจนหรือไม่
ครบถ้วน เพื่อนำไปศึกษาเพิ่มเติมในการสัมภาษณ์ครั้งต่อไป

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์เนื้อหาและตีความซึ่งได้จากการเก็บ
รวบรวมข้อมูลการสังเกตและการสัมภาษณ์ที่ได้จดบันทึกไว้และการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งสองวิธีนี้
จะให้เป็นข้อความแบบบรรยาย หรือการพรรณนาวิเคราะห์ โดยมุ่งเน้นที่วัตถุประสงค์และ
กรอบแนวคิดของการวิจัย

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัย และการนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

ผลการวิจัย

1. กลยุทธ์การพัฒนาตราสินค้าอุตสาหกรรมการผลิตเครื่องจักรกลการเกษตรในประเทศไทย

กลยุทธ์การดำเนินงานส่วนประสมทางด้านการตลาด พบว่า

ด้านผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์เป็นองค์ประกอบสำคัญต่อการพัฒนาตราสินค้า การพัฒนาตราสินค้าจะต้องเริ่มตั้งแต่กระบวนการสรรหาวัตถุดิบโดยการเลือกใช้วัตถุดิบภายในท้องถิ่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีขนาดและลักษณะความสามารถของการใช้งานเฉพาะกลุ่มจะช่วยสร้างการจดจำตราสินค้าให้กับผู้บริโภคได้ง่ายกว่าผลิตภัณฑ์ทั่วไป ผลิตภัณฑ์จะต้องมีคุณภาพ มีความแข็งแรงทนทานต่อการใช้งาน มีความทันสมัย มีผลิตภัณฑ์หลากหลายรูปแบบ การใช้งานภายใต้ตราสินค้าเมื่อลูกค้าทำการเปรียบเทียบกับคู่แข่งรายอื่นภายในอุตสาหกรรมเดียวกัน

ด้านราคา การเลือกใช้อะไหล่หรือชิ้นส่วนที่ทำการผลิตในภายในประเทศจะช่วยให้อายุการใช้งานของผลิตภัณฑ์ไม่สูงมากเมื่อเกิดความเสียหายก็สามารถเปลี่ยนแปลงได้รวดเร็ว เพราะเครื่องจักรกลการเกษตรเป็นสิ่งที่เกษตรกรใช้ในการประกอบอาชีพ สร้างรายได้ให้กับเกษตรกรการกำหนดราคามีความเหมาะสมสอดคล้องกับคุณภาพก็จะทำให้ลูกค้าสามารถรับรู้ถึงประโยชน์และความคุ้มค่าของตราสินค้านั้น ลูกค้าเกิดความไว้วางใจและมีความเชื่อมั่นในตราสินค้าเพิ่มขึ้นและเกิดความจงรักภักดีต่อตราสินค้านั้น ซึ่งจะทำให้ผลิตภัณฑ์ครองตลาดได้ในระยะยาวนาน

ช่องทางการจัดจำหน่าย การพัฒนาตราสินค้า การมีช่องทางจัดจำหน่ายที่มีความหลากหลายเป็นการสร้างความได้เปรียบต่อคู่แข่ง มีการขายแบบระบบออนไลน์การเข้าถึงข้อมูลลูกค้า การมีหน้าร้านจะต้องมีทำเลที่ตั้งที่ดีเพราะเครื่องจักรกลการเกษตรเป็นสินค้าที่ต้องแสดงเป็นสินค้าที่มีราคาสูงลูกค้าเห็นสินค้าจริงและมีการทดลองใช้จึงจะเกิดความเชื่อมั่นในตัวสินค้ามากขึ้น ดังนั้นหน้าร้านหรือสถานที่จำหน่ายจึงยังมีความจำเป็นอยู่มาก การส่งเสริมการตลาด การพัฒนาตราสินค้าเครื่องจักรกลการเกษตรจะต้องมีการบริการหลังการขาย หากสินค้ามีปัญหา ฝ่ายควบคุมคุณภาพของสินค้า มีการนำการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการการจัดนิทรรศการแสดงสินค้า การให้ความรู้กับเกษตรกรถือเป็นการโฆษณาสินค้าให้ลูกค้าสร้างจุดเด่นที่แตกต่างจากคู่แข่ง การสร้างรูปแบบของคำ (Wording) เช่น “อยู่ดีกินดี” การสื่อสารข้อมูลและประสบการณ์ถึงลูกค้าหรือผู้ใช้งานหรือเรียกว่า “พลังขับเคลื่อนเกษตรกรไทย” จะช่วยให้ผู้ใช้งานเครื่องจักรกลการเกษตร เกิดการจดจำตราสินค้าให้กับลูกค้าได้ดียิ่งขึ้น

ลำดับความสำคัญในการแข่งขันธุรกิจ พบว่า

ด้านต้นทุน การเป็นผู้นำด้านต้นทุนมีความสำคัญในสถานะการดำเนินธุรกิจในปัจจุบันที่การแข่งขันสูงและรุนแรงและเกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจจากสถานการณ์การระบาด

ของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ต้นทุนทำให้ผู้พัฒนาตราสินค้าทราบงบประมาณและช่วยให้บริษัทสามารถนำมาใช้กำหนดราคาขายของเครื่องจักรกลการเกษตร หากผู้ประกอบการมีแนวคิดที่ดีแต่ไม่มีทุนก็ไม่สามารถดำเนินได้ การผลิตหากพิจารณาถึงแหล่งผลิตในประเทศเพื่อนบ้านเพราะมีต้นทุนไม่สูงมาก ทางบริษัทต้องมีการควบคุมต้นทุนเพื่อไม่ให้ต้นทุนของเครื่องจักรกลการเกษตรสูงมากจนเกินไป

ด้านคุณภาพสินค้า ถือเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาตราสินค้าเพราะว่าสินค้าใช้เกี่ยวกับการเกษตร เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้งานจะต้องมีความคงทนและแข็งแรง ควรให้ความสำคัญตั้งแต่กระบวนการผลิตที่มีคุณภาพ การตัดสินใจเลือกจะอยู่ในดุลยพินิจและความรู้สึกคุ้มค่าของผู้ใช้งาน

ด้านความน่าเชื่อถือในการส่งมอบ การผลิตในประเทศไทยใช้วัตถุดิบภายในประเทศไทยโดยการเลือกนำวัตถุดิบจากท้องถิ่นจากเกษตรกรภายในประเทศ บริษัทมีการรับประกันคุณภาพสินค้าตั้งแต่กระบวนการส่งมอบและหลังการส่งมอบสินค้าซึ่งเป็นการบริการหลังการขายเมื่อลูกค้าเกิดปัญหาจากการใช้งาน สินค้าเกิดการชำรุดเสียหายบริษัทต้องการทำการแก้ไขปัญหาลูกค้าทันทีส่งผลให้เกิดความเชื่อมั่นของตราสินค้าเพื่อเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือในการส่งมอบสินค้าให้กับลูกค้า

ด้านความยืดหยุ่นกระบวนการ ความสามารถของบริษัทผู้ผลิตเครื่องจักรกลการเกษตรโดยการปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตโดยการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ เช่น เครื่องยนต์ประเภทรถแบบ คอมมอลเรล (Common Rail) เพื่อช่วยในการทรงตัวบนพื้นต่างระดับในพื้นที่การเกษตร ช่วยให้การเก็บเกี่ยวข้าวได้ในปริมาณที่มากขึ้นลดการสูญเสียให้น้อยลง เป็นต้น

คุณภาพของตราสินค้า พบว่า

ความคงที่ของคุณภาพ การรักษาระดับของคุณภาพจะทำให้ตราสินค้าสามารถครองตลาดเครื่องจักรกลการเกษตรได้ต่อไปในระยะยาว การสรรหาวัตถุดิบที่มีราคาถูกลงเพื่อนำมาพัฒนาคุณภาพสินค้าให้เพิ่มขึ้น การลดต้นทุนแต่คุณภาพสินค้ายังคงเหนือคู่แข่ง การสร้างศูนย์บริการไว้ทั่วทุกภูมิภาคไว้เพื่อการบริการหลังการขายกับลูกค้า การสร้างการเชื่อมโยงกับลูกค้าที่ดีการออกพื้นที่เพื่อพบปะลูกค้ามีการทำแผนการพบลูกค้า ในด้านความนิยมสินค้าจะต้องมีการปรับเปลี่ยนไปตามเวลา ปรับเปลี่ยนสินค้าตามคู่แข่ง มีการปรับปรุงอยู่เสมอให้มีความทันสมัยทันยุคทันสมัย

นวัตกรรม เป็นเรื่องจำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนไป พร้อมสถานการณ์ทางการตลาดในด้านการแข่งขัน การคิดค้นวิจัยนวัตกรรมตรวจสอบและจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างเชื่อถือได้เช่น ตรวจวัดคุณภาพน้ำและอากาศ ที่ส่งผลให้การผลิตพืชผลอย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัยยิ่งขึ้นรวมถึงการใช้อินเทอร์เน็ต (Internet of Things: IoT) เชื่อมต่ออุปกรณ์ที่ใช้ในพื้นที่เกษตร เพื่อตรวจสอบและวัดผลเกี่ยวกับระดับ

ความชื้นในดิน ตรวจสอบระดับน้ำ ตรวจสอบสภาพอากาศ ไปจนถึงข้อมูลระบบชลประทานที่สามารถเข้าถึง ได้ง่ายยิ่งขึ้นผ่านสมาร์ตโฟนโดยฐานข้อมูลช่วยในการวางแผนและการตัดสินใจอย่างรวดเร็ว

ผลการดำเนินงานขององค์กร พบว่า

กำไรขั้นต้น การรักษาฐานลูกค้าเดิมและเพิ่มยอดขายในฐานลูกค้าเดิม การเพิ่มยอดขายในฐานลูกค้าใหม่จะมีต้นทุนใช้สูงกว่าการเพิ่มยอดขายในฐานลูกค้าเดิม อัตราส่วนของกำไรสุทธิกับค่าใช้จ่ายของบริษัทของลูกค้าใหม่จะต่ำกว่าลูกค้าเดิมก็จะมี การเพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน

การขยายตัวของยอดขาย เป็นตัวชี้วัดประกอบการทางการเงินที่มีความสำคัญ เช่นกัน โดยอธิบายถึงความสามารถในการแข่งขันขององค์กรโอกาสทางการตลาด ตำแหน่งเชิงกลยุทธ์ขององค์กร ความสามารถในการดำเนินธุรกิจและผลการดำเนินงานอื่น การรักษา ระดับคุณภาพของสินค้า การยึดหลักคุณภาพของการบริการจะช่วยให้การสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าสร้างความรู้สึกประทับใจให้กับลูกค้าส่งผลต่อด้านจิตวิทยาของลูกค้า เกิดความรู้สึกไว้วางใจ ลูกค้าเกิดความเชื่อมั่นในตราสินค้าและมีการซื้อซ้ำและบอกต่อ เกิดความรักและความศรัทธาต่อตราสินค้ากลายมาเป็นความภักดีต่อตราสินค้าสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้เกิดการขยายตัวของยอดขายได้ในระยะยาว

ความพึงพอใจของลูกค้า การสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าโดยสามารถเข้าถึงความต้องการของลูกค้าและแสดงให้เห็นถึงความใส่ใจในความรู้สึกโดยการสร้างกลุ่มในแอปพลิเคชันไลน์ (Line) เพื่อให้ลูกค้าสามารถติดต่อและคอยช่วยเหลือลูกค้าได้ เมื่อลูกค้าพบกับปัญหาด้านการใช้งาน การแก้ไขปัญหาเบื้องต้นให้กับลูกค้าโดยลูกค้าสามารถส่งรูปภาพมาให้ดูแล้วสามารถส่งรูปกลับให้ลูกค้าดูได้ทางแอปพลิเคชันไลน์ติดต่อกันได้สะดวกรวดเร็วลดเวลาและความผิดพลาดได้

ผลการดำเนินงานที่ยั่งยืน ตัวชี้วัดของผลการดำเนินงานของบริษัทหรือผู้ประกอบการในการพัฒนาตราสินค้านั้น การมีความรับผิดชอบต่อสังคมให้ความสำคัญกับชุมชน วัด โรงเรียน หรือหน่วยงานที่ต้องการความช่วยเหลือจากโรงงานและพื้นที่การเกษตรต่างจังหวัด การดูแลพื้นที่การทำงานอยู่ติดกับชุมชน การจัดการน้ำเสีย คราบน้ำมัน มีระบบการจับเก็บและกรองน้ำเสียก่อนปล่อยออกสู่ภายนอก ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ไม่หวังแต่ประโยชน์ของธุรกิจแต่เพียงอย่างเดียว มีการพบปะกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม การรณรงค์เรื่องเกษตรปลอดการเผาเนื่องจากปัญหา PM2.5 โดยการรณรงค์ให้เกษตรกรไม่เผาฟาง ใบอ้อย เนื่องจากเผาเศษวัสดุเกษตรกรจะง่ายต่อการกำจัดแต่ผลเสียที่ตามมาคือหน้าดินเสีย

2. แนวทางการพัฒนาตราสินค้าอุตสาหกรรมการผลิตเครื่องจักรกลการเกษตรในประเทศไทย

ความคิดเห็นของกลุ่มผู้ประกอบการ กลุ่มผู้บริหารของบริษัทผู้ผลิตและกลุ่มนักวิชาการที่มีความรู้มีความเชี่ยวชาญในการสร้างตราสินค้าของเครื่องจักรกลการเกษตรในประเทศไทย สรุปดังนี้

2.1 ก่อนการสร้างตราสินค้าให้กับเครื่องจักรกลการเกษตร ผู้พัฒนาตราสินค้าต้องมีการศึกษาสำรวจเก็บข้อมูลโดยการจากการวิเคราะห์ความต้องการใช้งานจริงจากลูกค้าหรือกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย ผลผลิตภัณฑ์จะต้องมีความปลอดภัย รวมถึงการออกแบบตราสินค้าให้มีความสอดคล้องกับการใช้งานจริงและเกิดประสิทธิภาพ

2.2 การปฏิบัติการพัฒนาตราสินค้า ธุรกิจจะมีกระบวนการศึกษาค้นคว้าร่วมกันวางแผนจากกลุ่มงานผ่านในองค์กรไม่ว่าจะเป็นฝ่ายวิศวกรรม ฝ่ายบุคคล ฝ่ายการเงิน ฝ่ายผลิต ทุกแผนกร่วมศึกษาด้วยกัน การฝึกอบรมให้กับพนักงานหรือผู้ใช้เครื่องจักรกลการเกษตร

2.3 พนักงานขาย การให้ความใส่ใจลูกค้าพบปะลูกค้า ลงพื้นที่เข้าถึงลูกค้า เพื่อให้ความรู้และเพื่อแก้ไขปัญหาต่างให้กับเกษตรกรในพื้นที่ ใกล้ชิดลูกค้าเพื่อเข้าถึงความต้องการของลูกค้าเพื่อสร้างความประทับใจให้กับลูกค้า เพื่อให้ลูกค้าเกิดความจงรักภักดีในตราสินค้าขึ้น

2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างราคากับคุณภาพการบริการ การแก้ปัญหาเรื่องการส่งนำเข้ามาใช้ระยะเวลานาน การนำเข้าสินค้านวัตกรรม ควรคำนึงถึงระบบโลจิสติกส์ซึ่งจะทำให้ต้นทุนการขนส่งสินค้าทางเรือเพิ่มขึ้น ซึ่งการผลิตเครื่องจักรกลการเกษตรควรผลิตภายในประเทศ เพื่อลดความเสี่ยงในการขนส่ง ลดต้นทุนในการขนส่ง เกิดการจ้างงานภายในประเทศ การสรรหาวัตถุดิบจากเกษตรกรและภายในประเทศช่วยให้ลดต้นทุนด้านวัตถุดิบลง ช่วยให้เกษตรกรมีรายได้

2.5 การบริการหลังการขายหากสินค้ามีปัญหา มีการปรึกษาและแก้ไขปัญหาและปรับปรุง เพราะเครื่องจักรกลการเกษตรหากเกิดการชำรุดเสียหาย การซ่อมแซมหรือการเข้าไปให้บริการจะต้องมีความรวดเร็ว จะทำให้ลูกค้าซึ่งเป็นเกษตรกรเกิดผลผลิตเสียหายได้ ควรสร้างศูนย์กระจายอะไหล่ การสร้างผลิตภัณฑ์ควรมีการรับฟังปัญหาและนำมาปรับปรุงพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ดีขึ้นเพื่อให้ตรงกับความต้องการของลูกค้า มีสินค้าให้เลือกหลากหลาย เปรียบเสมือนการสร้างนวัตกรรมตามความต้องการของลูกค้า

2.6 สำหรับการพัฒนาตราสินค้าที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ผลกระทบต่อทุกธุรกิจจริง แต่สำหรับผู้ผลิตและจำหน่ายเครื่องจักรกลการเกษตรก็ยังสามารถมองเห็นโอกาสในการพัฒนาตราสินค้าของธุรกิจ เพราะ

ทางเลือกของเกษตรกรในการสร้างรายได้หรือเป็นการคืนถิ่นของกลุ่มคนที่ถูกเลิกจ้างแล้วหันมาทำการเกษตรแทนเป็นโอกาสของผู้ผลิตเครื่องจักรกลการเกษตร

อภิปรายผล

พัฒนากลยุทธ์การพัฒนาตราสินค้าอุตสาหกรรมการผลิตเครื่องจักรกลการเกษตรในประเทศไทย จากการศึกษากลยุทธ์การดำเนินงานส่วนประสมทางด้านการตลาด พบว่า กลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพ มีความแข็งแรงทนทานต่อการใช้งานและมีความหลากหลายภายใต้ตราสินค้า มีการใช้งานได้หลายรูปแบบ มีความทันสมัย ทั้งนี้เป็นเพราะตัวผลิตภัณฑ์เป็นเครื่องจักรกลการเกษตรมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นเครื่องทุ่นแรงของเกษตรกรและเพิ่มปริมาณผลผลิต บริบทภาคการเกษตรอยู่ในสภาพทนต่อสภาพอากาศเครื่องจักรกลการเกษตรจึงต้องมีความทนทาน แข็งแรง ก่อนการตัดสินใจซื้อของเกษตรกรมักคำนึงถึงความคุ้มค่าต่อการใช้งานและผลผลิตที่คาดว่าจะได้รับเสมอ อีกทั้งปัจจุบันเกษตรกรส่วนใหญ่การใช้ระบบอินเทอร์เน็ตเพื่อศึกษาข้อมูลสินค้าและทำการซื้อ-ขายสินค้าออนไลน์ ดังนั้นการสร้างรายได้เปรียบต่อคู่แข่ง มีการขายแบบระบบออนไลน์การเข้าถึงข้อมูลลูกค้า การมีร้านที่มีทำเลที่ตั้งที่ดีก็ถือว่าสำคัญเพราะเครื่องจักรกลการเกษตรเป็นสินค้าที่ต้องแสดงสินค้าเพราะมีราคาสูง ลูกค้าเห็นสินค้าจริงและมีการทดลองใช้จึงจะเกิดความเชื่อมั่นในตัวสินค้ามากขึ้นตามแนวคิดของ Banker, D. R. et al. กล่าวถึงความสำคัญของกลยุทธ์การสื่อสารการตลาด เช่น การแสดงสินค้าในงานแสดงสินค้า การจัดนิทรรศการแสดงสินค้า เป็นการนำสินค้าร่วมกับตัวแทนจำหน่ายในการแสดงนิทรรศการสินค้าอุตสาหกรรม เพื่อการให้ความรู้กับประชาชนหรือผู้ที่สนใจสินค้าซึ่งเป็นอีกหนึ่งช่องทางการโฆษณาสินค้าให้ลูกค้าจดจำผลิตภัณฑ์ของบริษัทและสร้างจุดเด่นที่แตกต่างจากคู่แข่ง (Banker, D. R. et al., 2014)

ลำดับความสำคัญในการแข่งขันธุรกิจ พบว่า การพัฒนาตราสินค้านั้น ต้องเกิดจากการสร้างลำดับความสำคัญในการแข่งขันธุรกิจกระบวนการศึกษาค้นคว้าร่วมกันขององค์กร ทั้งนี้เป็นเพราะการพัฒนาตราสินค้าน่าจะเกิดจากการค้นคว้าและผ่านการอบรมให้ความรู้ร่วมกันวางแผนจากกลุ่มงานทุกแผนก ผ่านในองค์กรไม่ว่าจะเป็นฝ่ายวิศวกรรม ฝ่ายบุคคล ฝ่ายการเงิน ฝ่ายผลิต ทุกแผนกร่วมศึกษาด้วยกัน การฝึกอบรมให้กับพนักงานหรือผู้ใช้งาน ตามแนวคิดของ สุนทรียา ไชยปัญญา และคณะ ได้กล่าวถึงการจัดการความรู้มีอิทธิพลทางตรงต่อความได้เปรียบในการแข่งขันซึ่งธนาคารพาณิชย์มีการนำแนวความคิดการจัดการความรู้มาใช้เป็นยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานเพื่อสร้างรายได้เปรียบในการแข่งขัน (สุนทรียา ไชยปัญญา และคณะ, 2559)

คุณภาพของตราสินค้า พบว่า ความคงที่ของคุณภาพและการรักษาระดับของคุณภาพจะทำให้ตราสินค้าสามารถครองตลาดเครื่องจักรกลการเกษตรได้ต่อไป ฝ่ายจัดซื้อจะต้องสรรหาวัตถุดิบที่มีราคาถูกลงเพื่อนำมาพัฒนาคุณภาพสินค้าให้เพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นการลดต้นทุน

แต่คุณภาพสินค้ายังคงเหนือคู่แข่ง การสร้างศูนย์บริการไว้ทั่วทุกภูมิภาค การบริการหลังการขายที่ดี การสร้างการเชื่อมโยงกับลูกค้าที่ดี การพบปะลูกค้ามีการทำแผนการพบลูกค้าตามแนวคิดของ วชิษฐ์ พรหมบุตร กล่าวถึงการบริการหลังการขายเป็นการสร้างความผูกพันระหว่างผู้ขายและลูกค้าในการที่จะกลับมาใช้บริการอีกซึ่งเป็นการลดต้นทุนในการดำเนินธุรกิจนั่นเอง (วชิษฐ์ พรหมบุตร, 2562)

ผลการดำเนินงานขององค์กร พบว่า การพัฒนาตราสินค้านั้นผลการดำเนินงานก็ถือเป็นเป้าหมายที่ทุกธุรกิจ การบริการโดยยึดหลักคุณภาพการบริการจะช่วยให้การสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า ส่งผลต่อด้านจิตวิทยาของลูกค้า ทั้งนี้เป็นเพราะความรู้สึทางจิตวิทยาในการเกิดความรู้สึกไว้วางใจ เชื่อมมั่นในตราสินค้า เกิดความรักและความศรัทธาต่อตราสินค้า ส่งผลต่อการขยายตัวของยอดขายและเกิดกำไร สามารถสร้างผลการดำเนินงานที่ยั่งยืน ในลักษณะความรับผิดชอบต่อสังคมการให้ความสำคัญกับชุมชนรอบโรงงาน เป็นการไม่หวังผลประโยชน์จากลูกค้าเพียงอย่างเดียวมีความซื่อสัตย์ต่อลูกค้าและภักดีต่อลูกค้า สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้การพัฒนาตราสินค้าเกิดผลการดำเนินงานในระยะยาว ตามแนวคิดของ อภิชัย พันธเสน และคณะ กล่าวถึงความสำคัญการสร้างผลการดำเนินงานที่ยั่งยืนโดยการประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงที่ใช้กับภาคอุตสาหกรรม เป็นความสามารถในการบริหารจัดการ การไม่โลภโดยหวังแค่กำไรในระยะสั้นเป็นหลักแต่ให้คำนึงถึงผลการดำเนินงานที่ยั่งยืนในระยะยาว การมีความภักดี มีความซื่อสัตย์ต่อผู้บริโภคหรือลูกค้า (อภิชัย พันธเสน และคณะ, 2550)

แนวทางการพัฒนาตราสินค้าอุตสาหกรรมการผลิตเครื่องจักรกลการเกษตรในประเทศไทยพบว่า

1. การพัฒนาตราสินค้าต้องเกิดจากการศึกษาสำรวจโดยการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ความต้องการใช้งานจริงจากกลุ่มลูกค้า ผลิตภัณฑ์จะต้องมีความปลอดภัย รวมถึงการออกแบบและทดลองรูปแบบของผลิตภัณฑ์จะต้องสอดคล้องกับการใช้งานจริงและเกิดประสิทธิภาพ ทั้งนี้เป็นเพราะเครื่องจักรกลการเกษตรเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าสูง เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างรายได้คุณลักษณะของผลิตภัณฑ์จึงต้องมีความสอดคล้องกับความต้องการใช้งานจริงของเกษตรกร ตามแนวคิดของ Prajogo, D. I. & Mcdermott, P. กล่าวถึงคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์จะต้องมีความสอดคล้องกับนวัตกรรม การบริการจัดส่งสินค้า วิธีการตอบสนองลูกค้า ภาพลักษณ์ตราสินค้า การบริหารต้นทุน ประสิทธิภาพการผลิต บริการคำร้องเรียนของลูกค้า (Prajogo, D. I. & Mcdermott, P., 2011)

2. ในยุคการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19 สำหรับเครื่องจักรกลการเกษตรก็ยังสามารถจำหน่ายได้ทั้งนี้เพราะการทำเกษตรเป็นอีกหนึ่งทางเลือกของเกษตรกรในการสร้างรายได้ หรือเป็นการคืนถิ่นของกลุ่มคนที่ถูกเลิกจ้างแล้วหันมาทำการเกษตรแทน เป็นโอกาสของผู้ผลิตเครื่องจักรกลการเกษตรถือเป็นการสร้างประโยชน์ต่อกลุ่มเกษตรกรและสังคม ถือเป็นการทำการตลาดโดยมุ่งเน้นผลตอบแทนต่อสังคม ตามแนวคิดของ Belz, F.

M. & Peattie, K. กล่าวถึงความสำคัญของการทำการตลาดโดยมุ่งเน้นผู้บริโภคอยู่ภายใต้กระบวนการทางเศรษฐกิจโดยเป็นการสนับสนุนการไม่แสวงหาผลกำไรทางเศรษฐกิจ หรืออีกนัยหนึ่งการมุ่งเน้นการตลาดสีเขียวเป็นการสร้างผลิตภัณฑ์ที่เกิดประโยชน์ต่อผู้บริโภค และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อีกทั้งการที่ผู้ประกอบการได้ตระหนักถึงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น (Belz, F. M. & Peattie, K., 2012)

3. การบริการหลังการขายที่มีความรวดเร็ว ทั้งนี้เป็นเพราะเครื่องจักรกลการเกษตรมีความสำคัญต่อเกษตรกร การบริการหลังการขายที่รวดเร็วในการแก้ไขปัญหา มีการปรึกษาและแก้ไขปัญหาและปรับปรุงเพราะเครื่องจักรกลการเกษตรหากเกิดการชำรุดเสียหายจะทำให้ลูกค้าซึ่งเป็นเกษตรกรเกิดผลผลิตเสียหายได้ ควรสร้างศูนย์กระจายอะไหล่ การรับฟังปัญหาเพื่อนำมาปรับปรุง พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ตรงกับความต้องการของลูกค้า มีผลิตภัณฑ์ให้เลือกหลากหลาย การสร้างนวัตกรรม การตอบสนองความต้องการของลูกค้าสิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า ตามแนวคิดของ Feng, T. & Wang, D. กล่าวว่า ความพึงพอใจของลูกค้าได้รับการยอมรับว่าเป็นหนึ่งในแนวคิดหลักของการตลาดกล่าวว่าในท้ายที่สุดแล้วเป้าหมายสูงสุดของทุกองค์การคือการตอบสนองความต้องการของลูกค้า (Feng, T. & Wang, D., 2016)

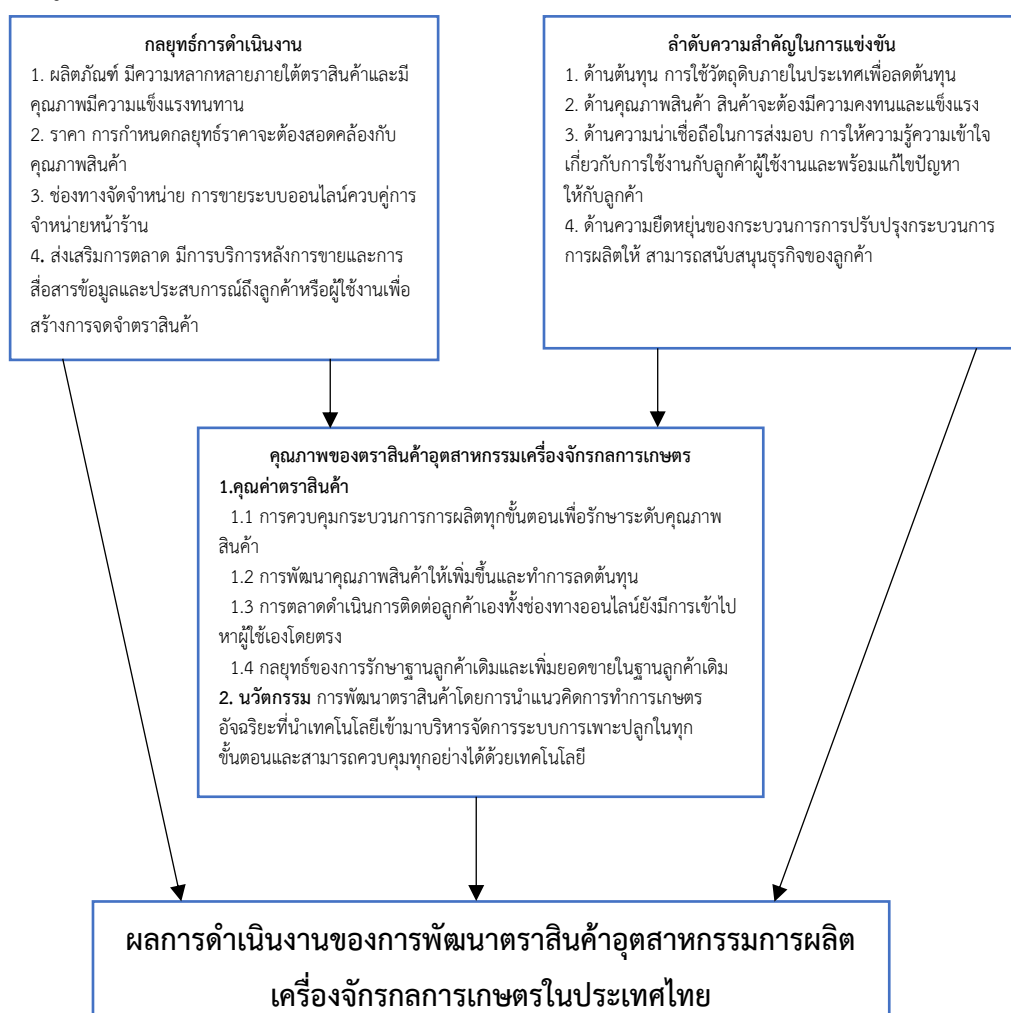
4. การขายโดยใช้พนักงานขายนั้น ต้องมีความใส่ใจลูกค้า พบปะลูกค้าลงพื้นที่เข้าถึงลูกค้า ใกล้ชิดลูกค้าเพื่อเข้าถึงความต้องการของลูกค้า เพื่อสร้างความผูกพัน สร้างความประทับใจการเกิดความรักในตราสินค้า รักดีในตราสินค้า ทั้งนี้เป็นเพราะสถานที่ทำงานของเกษตรกรก็คือพื้นที่ทำการเกษตร เช่น ไร่ นา สวน ผู้พัฒนาตราสินค้าจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องลงพื้นที่เข้าไปหาลูกค้า ซึ่งจะช่วยให้ผู้พัฒนาตราสินค้าทราบถึงข้อมูลที่แท้จริงของลูกค้าจะช่วยสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า เป็นการพัฒนาศักยภาพด้านการแข่งขัน ตามแนวคิดของ Giese, J. L. & Cote, J. A. กล่าวถึงความสำคัญของความพึงพอใจของลูกค้า ซึ่งได้รับการยอมรับว่าเป็นหนึ่งในแนวคิดหลักของการตลาดกล่าวว่าในท้ายที่สุดแล้วเป้าหมายสูงสุดของทุกองค์การคือการตอบสนองความต้องการของลูกค้า (Giese, J. L. & Cote, J. A., 2000)

5. ความสัมพันธ์ระหว่างราคากับคุณภาพการบริการ ทั้งนี้เป็นเพราะเกษตรกรผู้ใช้งานมีการศึกษาหาข้อมูลจากทางอินเทอร์เน็ตเพื่อเปรียบเทียบข้อมูลเครื่องจักรกลการเกษตรถึงคุณภาพ ราคาและการบริการกับผู้ผลิตเครื่องจักรกลการเกษตรรายอื่น ราคามีความสอดคล้องกับคุณภาพสินค้า การแก้ปัญหาเรื่องการนำเข้ามาใช้ระยะเวลานาน การนำเข้าสินค้านวัตกรรม ระบบโลจิสติกส์จะทำให้ต้นทุนการขนส่งสินค้าทางเรือเพิ่มขึ้น ซึ่งการผลิตเครื่องจักรกลการเกษตรควรผลิตภายในประเทศ เพื่อลดความเสี่ยงในการขนส่ง ลดต้นทุนในการขนส่ง เกิดการจ้างงานภายในประเทศ ตามแนวคิดของ อภิชัย พันธเสน และคณะ กล่าวถึงการมีความรักดี มีความซื่อสัตย์ต่อผู้บริโภคหรือลูกค้าและผู้จำหน่ายวัตถุดิบให้ เน้นการ

กระจายความเสี่ยงของผลิตภัณฑ์โดยการสร้างผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายหรือการมีความสามารถในการปรับเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ได้ดี เน้นการบริหารความเสี่ยงต่ำ โดยธุรกิจไม่ก่อหนี้ที่เกินความสามารถในการบริหารจัดการของตนและเน้นการตอบสนองความต้องการตลาดของท้องถิ่น (อภิชัย พันธเสน และคณะ, 2550)

จากผลการศึกษากลยุทธ์การพัฒนาตราสินค้าอุตสาหกรรมการผลิตเครื่องจักรกลการเกษตรในประเทศไทย ซึ่งผู้วิจัยทำการสังเคราะห์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ ผู้ประกอบการผู้บริหารของบริษัทผู้ผลิตของเครื่องจักรกลการเกษตร กลุ่มนักวิชาการผู้มีความรู้เกี่ยวกับเครื่องจักรกลการเกษตร และกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้งานเครื่องจักรกลการเกษตรภายในประเทศไทย โดยผู้วิจัยทำสรุปผล ดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบกลยุทธ์การพัฒนาตราสินค้าอุตสาหกรรมการผลิตเครื่องจักรกลการเกษตร

องค์ความรู้ใหม่

สำหรับองค์ความรู้ใหม่ โดยสรุปจากรูปแบบกลยุทธ์การพัฒนาตราสินค้าอุตสาหกรรม การผลิตเครื่องจักรกลการเกษตร ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาตราสินค้าอุตสาหกรรมการผลิตเครื่องจักรกลการเกษตรในประเทศไทย ผู้วิจัยทำการสังเคราะห์จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นกระบวนการพัฒนาตราสินค้าดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างความแตกต่างของตราสินค้า ผู้พัฒนาตราสินค้าควรนำกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดมาใช้โดย ผลผลิตภัณฑ์การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายภายใต้ตราสินค้าและคุณภาพมีความแข็งแรงทนทาน ด้านราคาจะต้องสอดคล้องกับคุณภาพสินค้า ด้านช่องทางจัดจำหน่ายโดยนำการขายระบบออนไลน์ควบคู่การจำหน่ายหน้าร้าน และด้านการส่งเสริมการตลาด การบริการหลังการขายและการสื่อสารข้อมูลและประสบการณ์ถึงลูกค้าหรือผู้ใช้งานเพื่อสร้างการจดจำตราสินค้า และการสร้างนำแนวคิดนวัตกรรมเกษตรอัจฉริยะที่นำเทคโนโลยีเข้ามาบริหารจัดการระบบการเพาะปลูกในทุกขั้นตอนและสามารถควบคุมทุกอย่างได้ด้วยเทคโนโลยี

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างความเชื่อมโยงกับผู้บริโภค ผู้พัฒนาตราสินค้าสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งานได้อย่างแท้จริง

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค เป็นการสร้างความเชื่อมั่นและความน่าเชื่อถือในการส่งมอบ การให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้งานกับลูกค้าผู้ใช้งานและพร้อมแก้ไขปัญหให้กับลูกค้า

ขั้นตอนที่ 4 การสร้างความตระหนักรู้ เป็นพัฒนากลยุทธ์การสร้างคุณค่าตราสินค้า โดยการควบคุมกระบวนการการผลิตทุกขั้นตอนเพื่อรักษาระดับคุณภาพสินค้า การพัฒนาคุณภาพสินค้าให้เพิ่มขึ้นและทำการลดต้นทุน การตลาดดำเนินการติดต่อลูกค้าเองทั้งช่องทางออนไลน์ยังมีการเข้าไปหาผู้ใช้เองโดยตรง

ขั้นตอนที่ 5 การสร้างการจดจำภายในใจของผู้บริโภค เป็นการสร้างความประทับใจกับผู้บริโภคเป็นการทำให้ผู้บริโภคเกิดความรู้สึกที่ดี ชื่อผู้พัฒนาตราสินค้าควรนำกลยุทธ์ของการรักษาฐานลูกค้าเดิมและเพิ่มยอดขายในฐานลูกค้าเดิมมาใช้ตราสินค้า

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษากลยุทธ์การดำเนินงานส่วนประสมทางด้านการตลาด ผู้พัฒนาตราสินค้าควรคำนึงถึงด้านผลิตภัณฑ์เป็นส่วนสำคัญ ความทนทานแข็งแรง ความหลากหลายภายใต้ตราสินค้า ความทันสมัย การกำหนดราคาควรกำหนดให้มีความสอดคล้องกับคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ควรเพิ่มช่องทางจัดจำหน่าย ให้มีความหลากหลายเป็นการสร้างความได้เปรียบต่อคู่แข่ง ควรนำการสื่อสารการตลาด มาใช้ในการพัฒนาตราสินค้าการสร้างศูนย์ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับตราสินค้าและการสร้างกิจกรรมร่วมกันกับลูกค้าหรือลูกค้ากลุ่มเป้าหมายผ่านช่องทาง

โซเซียล จากการศึกษาลำดับความสำคัญในการแข่งขันธุรกิจ การพัฒนาตราสินค้า ในการสร้างลำดับความสำคัญในการแข่งขันธุรกิจ ควรมีการศึกษาถึงความต้องการผู้ใช้งานก็คือกลุ่มลูกค้าเป้าหมายที่เป็นเกษตรกร ควรมีการทดลองใช้จริงก่อนนำออกจำหน่าย การควบคุมด้านต้นทุนเพื่อไม่ให้เกิดการพัฒนาตราสินค้ามีต้นทุน สูงมากซึ่งจะส่งผลต่อการกำหนดราคาสินค้า ควรนำเทคโนโลยีเข้าใช้ในกระบวนการผลิต จากการศึกษาคุณภาพของตราสินค้า ผู้พัฒนาตราสินค้าควรให้ความสำคัญกับความคงที่ของคุณภาพผลิตภัณฑ์โดยการนำปัญหาและข้อเสนอแนะจากเกษตรกรผู้ใช้งานมาใช้ปรับปรุงและพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างสม่ำเสมอ ควรรักษาระดับของคุณภาพตราสินค้า ควรมีการสรรหาวัตถุดิบภายในประเทศเพื่อลดต้นทุนการพัฒนาตราสินค้าลงแต่ไม่ลดคุณภาพของสินค้า ควรนำนวัตกรรมวิศวกรรมเครื่องยนต์มาใช้ในการพัฒนาตราสินค้า ควรสร้างกลุ่มในแอปพลิเคชันไลน์ เพื่อให้ความรู้ด้านการใช้งานและแก้ปัญหาการใช้งานเครื่องจักรกลการเกษตร จากการศึกษาผลการดำเนินงานขององค์กร เพื่อให้เกิดผลการดำเนินงานในด้านกำไรขั้นต้น การขยายตัวของยอดขาย ความพึงพอใจของลูกค้าและผลการดำเนินงานที่ยั่งยืน ผู้พัฒนาตราสินค้าควรให้ความสำคัญต่อการบริการโดยยึดหลักคุณภาพการบริการจะช่วยให้การสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า การสร้างความรู้สึกไว้วางใจ เชื่อมมั่นในตราสินค้าเกิดความรักและความศรัทธาต่อตราสินค้า ควรให้ความรับผิดชอบต่อสังคมในบริเวณสถานที่ตั้งของโรงงานเช่นวัด โรงเรียน หรือหน่วยงานที่ต้องการความช่วยเหลือจากโรงงาน และพื้นที่การเกษตรต่างจังหวัด การดูแลพื้นที่การทำงานอยู่ติดกับชุมชน การจัดการน้ำเสีย คราบน้ำมัน มีระบบการจับเก็บและกรองน้ำเสียก่อนปล่อยออกสู่ภายนอก ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ไม่หวังแต่ประโยชน์ของธุรกิจแต่เพียงอย่างเดียว ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาตราสินค้าอุตสาหกรรมเครื่องจักรกลการเกษตรเพียงอุตสาหกรรมเดียว เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อเจ้าของธุรกิจประเภทอื่นและผู้ที่มีความสนใจด้านวิชาการจึงควรศึกษาการพัฒนาตราสินค้าในอุตสาหกรรมอื่น ต่อไปด้วย การวิจัยในครั้งนี้ทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ประกอบการและผู้บริหารในอุตสาหกรรมการผลิตเครื่องจักรกลการเกษตรในประเทศไทย ซึ่งในปัจจุบันอุตสาหกรรมเครื่องจักรกลการเกษตรของประเทศไทยได้มีการส่งออกไปยังต่างประเทศ จึงควรทำการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างอื่น เพื่อจะได้นำมาพัฒนาและขยายฐานการผลิตเครื่องจักรกลการเกษตรไปสู่ประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อเป็นการเปรียบเทียบผลการศึกษาระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยที่ทั้งสองประเทศมีปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจศาสตร์มหภาค เช่นภูมิศาสตร์ การเมืองเศรษฐกิจ เทคโนโลยีและอื่นแตกต่างกันดังนั้นจึงเหมาะกับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ญาณพล ลิ้มปะนะโชคชัย. (2564). เครื่องจักรกลการเกษตรรุ่ง เอกชนซึ่งส่งออกทำเงินกว่า 3 หมื่นล้าน. เรียกใช้เมื่อ 31 พฤษภาคม 2564 จาก <https://www.naewna.com/business/538351>
- วิศิษฐ์ พรหมบุตร. (2562). ลักษณะของผู้ซื้อ-ลักษณะเว็บไซต์ที่มีต่อการซื้อสินค้าทางอินเทอร์เน็ตในตลาดเกิดใหม่. วารสารวิชาการ สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก, 9(3), 1-15.
- สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า. (2564). ข้อมูลกระทรวงพาณิชย์ภาวะการค้าระหว่างประเทศของไทยประจำเดือนเมษายน 2564. เรียกใช้เมื่อ 25 กรกฎาคม 2564 จาก <http://www.tpsoc.moc.go.th/th/node/11062>
- สุนทรียา ไชยปัญญา และคณะ. (2559). ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของการจัดการความรู้ที่มีต่อองค์การแห่งการเรียนรู้ ความคล่องตัวขององค์การและความได้เปรียบในการแข่งขันของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 10(3), 89-104.
- เสาวณี จันทะพงษ์ และพรชนก เทพขาม. (2561). นวัตกรรมการเกษตร: ทางออกปัญหาความเหลื่อมล้ำของไทย ตอน 1 บทวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจ สายนโยบายการเงิน. กรุงเทพมหานคร: ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- อภิชัย พันธเสน และคณะ. (2550). การประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- Banker, D. R. et al. (2014). Does a Differentiation Strategy Lead to More Sustainable Financial Performance than a Cost Leadership Strategy? Management Decision. Journal of Business Ethics, 52(15), 872-896.
- Belz, F. M. & Peattie, K. (2012). Sustainability marketing. A global perspective. (2th ed.). Chichester: John Wiley & Sons.
- Berry, L. (2000). Cultivating Service Brand Equity. Journal of the Academy of Marketing Science, 28(7), 128-137.
- Feng, T. & Wang, D. (2016). The Influence of Environmental Management Systems on Financial Performance: A Moderated-Mediation Analysis. Journal of Business Ethics, 135(2), 265-278.
- Giese, J. L. & Cote, J. A. (2000). Defining Consumer Satisfaction. New York: Academy of Marketing Science .

- Kapferer, J. N. (2001). *Reinventing the Brand*. London: British Library Cataloguing in Publication Data.
- Kotler, P. & Armstrong, G. (2006). *Principles of Marketing*. (7th ed). New Jersey: Prentice-Hall, Inc.
- Kotler, P. (2000). *Marketing Management*. The Millennium edition. New Jersey: Prentice - Hall.
- Prajogo, D. I. & Mcdermott, P. (2011). Examining Competitive Priorities and Competitive Advantage in Service Organizations Using Importance-performance Analysis Matrix. *Managing Service Quality: An International Journal*, 21(5), 465-483.
- Smmagonline. (2018). KUBOTA Farm, a model to create a brand of love in the heart of Thai agriculture. Retrieved May 31, 2021, from <https://www.smmagonline.com/2018/07/12/kubota-farm>
- Weng, M. L. et al. (2018). Strategic Brand Management for Higher Education Institutions with Graduate Degree Programs: Empirical Insights from the Higher Education Marketing mix. *Journal of Strategic Marketing*, 29(1), 5-6.

การศึกษา รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการกิจการวิทยุโทรทัศน์ เพื่อการรู้เท่าทันสื่อสำหรับประชาชน*

THE STUDY ON THE PARTICIPATION PATTERN OF MEDIA ENTREPRENEURS TOWARD THE PUBLIC'S MEDIA LITERACY ENHANCEMENT

สุปราณี วัฒนสิน

Supranee Wattanasin

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suansunandha Rajabhat University, Thailand

E-mail: supranee.wa@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา รูปแบบ แนวทางการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน โดยผู้ประกอบการกิจการวิทยุโทรทัศน์ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการใช้เครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมข้อมูล กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบไปด้วย การสัมภาษณ์ผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อในสถานวิทยุโทรทัศน์ ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านสื่อ และอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 15 คน การจัดเวทีการประชุมเชิงปฏิบัติการผู้ประกอบการกิจการวิทยุโทรทัศน์ จำนวน 27 แห่ง รวม 162 คน ผลการวิจัยพบว่า การสร้างเสริมการรู้เท่าทันสื่อจะทำให้ผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อต้องมีมาตรฐานทางจริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น โดยรูปแบบการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชนโดยผู้ประกอบการกิจการวิทยุโทรทัศน์ ประกอบด้วย 1) การให้ความรู้ พัฒนาการรู้เท่าทันสื่อ ให้กับผู้บริหารสื่อในสถานศึกษา รวมทั้งการจัดกิจกรรมโครงการอบรมการรู้เท่าทันสื่อในกลุ่มเป้าหมาย 2) การส่งเสริมให้ผู้บริโภคสื่อเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้น สร้างเครือข่ายพลเมืองด้านสื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมปกป้องพิทักษ์สิทธิเสรีภาพของตนเอง ตรวจสอบข้อมูลข่าวสาร และเคารพสิทธิการแสดงความคิดเห็นของผู้อื่น 3) การส่งเสริมความรับผิดชอบต่อแก่ผู้ประกอบการ โดยใช้มาตรการจูงใจ และการกำหนดตัวชี้วัดการทำหน้าที่ของสื่อ มีระบบการประเมินผล แล้วสามารถนำเอาผลไปขอลดหย่อนภาษี 4) ใช้สื่อสาธารณะ เป็นผู้นำในการผลิตรายการรู้เท่าทันสื่อ เนื่องจากเป็นสื่อที่มีอิสระไม่ถูกแทรกแซงด้วยเงินทุน และอำนาจทางการเมือง 5) ส่งเสริมการกำกับดูแลตัวเองของผู้ประกอบการ มีกลไกการตรวจสอบ และเฝ้าระวังสื่อ (Media Monitor) ในรูปแบบ

* Received 25 September 2020; Revised 15 March 2022; Accepted 29 March 2022

คณะกรรมการประกอบด้วย ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อ อาสาสมัคร ผู้บริโภคสื่อ และนักวิชาการที่เป็นรูปธรรม 6) หน่วยงานกำกับดูแลให้การส่งเสริมโดยตรง ให้ทุนสนับสนุนผลิตรายการรู้เท่าทันสื่อ

คำสำคัญ: การรู้เท่าทันสื่อ, ผู้ประกอบการกิจการวิทยุโทรทัศน์, รูปแบบ

Abstract

The objectives of this research article were to investigate patterns toward the public's media literacy enhancement by media entrepreneurs. In this action study, qualitative research tools were employed to collect data from key informants, including 15 media entrepreneurs and media specialists, and 27 stage workshops with the total number of 162. The data obtained were analyzed and presented descriptively. The findings suggested that the patterns of media literacy formation by media entrepreneurs consist of 1) providing knowledge and enhancing media literacy which should be proceeded with media consumers in educational institutes and in forms of media literacy training programs for the targeted, 2) developing media consumers into active citizens along with constructing media citizens in order for these people to take part in protecting their freedom, to verify public information and to respect others' opinions, 3) enhancing responsibilities of media entrepreneurs through incentive measures along with assigning duty indicators coupled with assessment system in order for the outcomes to be processed as tax reduction, 4) employing public media channels to produce media literacy programs, which, with freedom, must not be corruptible by financial incentives and political power, 5) enhancing self-monitoring among media entrepreneurs with media monitor or media watch through the consideration of committee consisting of media entrepreneurs, volunteers, media consumers, and academics, 6) direct financial supports from responsible bodies to produce media literacy programs.

Keywords: Media Literacy, Media Entrepreneur, Formation

บทนำ

สังคมในยุคปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่าสื่อมีบทบาท และมีความสำคัญอย่างมาก ในฐานะเป็นเครื่องมือสื่อสารข้อมูล หรือเป็นผู้สร้างและถ่ายทอดองค์ความรู้ ผ่านตัวกลางเพื่อสื่อสารส่งมอบเรื่องราวต่าง ๆ ให้สมาชิกในสังคม แม้ว่าสื่อเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาสร้างความเจริญทั้งทางด้านสังคม การเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา วัฒนธรรม การสื่อสารทาง

ปัญญา จิตวิทยาสังคม แต่ในขณะเดียวกันในปัจจุบันก็พบว่าสื่อได้ก่อให้เกิดผลกระทบให้แก่สมาชิกในสังคมด้วยเช่นกัน เพราะสภาพการณ์ในสังคม เศรษฐกิจ การเมืองที่มีการแข่งขันอย่างสูงมาก เพื่อให้องค์กรภาคส่วนต่าง ๆ อยู่รอดและสามารถแข่งขันได้ สื่อจึงถูกนำมาใช้เพื่อเป็นการกระตุ้น และก่อให้เกิดผลตามที่องค์กรนั้น ๆ ต้องการ อาทิ การกระตุ้นการบริโภคสินค้าและบริการขององค์กรภาคธุรกิจ ดังนั้นสื่อแม้ให้ประโยชน์ต่อผู้บริโภคอย่างมากมาย แต่ขณะเดียวกันหากผู้บริโภคไม่สามารถวิเคราะห์ความถูกต้องหรือความเหมาะสมจากสื่อได้ สื่อก็จะให้โทษอย่างมากมายเช่นกัน โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน หากไม่ได้รับคำแนะนำที่ถูกต้องในการเปิดรับสื่อแล้ว ก็อาจส่งผลกระทบหรือผลร้ายต่าง ๆ ต่อตัวเอง และสังคมตามมา ที่ผ่านมานแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ให้ประชาชนมีความสามารถในการเลือกรับ และใช้ประโยชน์ของข้อมูลข่าวสาร ด้วยกระบวนการคิดวิเคราะห์ และการใช้เหตุผล เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน และให้รู้เท่าทันสื่อ ตลอดจนมีความตระหนักในสิทธิ หน้าที่ ในการแสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในสังคม ซึ่งจะเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ภายใต้นแนวคิดเรื่อง Smart Media for Smart Consumers ที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ และตอบสนองความต้องการระหว่างกันของผู้บริโภคและผู้ผลิตสื่อ ไม่ใช่การปฏิเสธ หรือการตรวจสอบ และอยู่บนพื้นฐานความสัมพันธ์ที่เท่าเทียม เกื้อกูล และช่วยกันทำให้งิการวิทย์โทรทัศน์เป็นไปด้วยดี ซึ่งประกอบด้วย 4 เรื่อง คือ 1) การเข้าถึง คือ ทำอย่างไรให้ผู้บริโภคจะเข้าถึงสื่อ และรู้จักสื่อได้อย่างไร 2) การวิเคราะห์ คือ การทำอย่างไรในการเพิ่มศักยภาพการวิเคราะห์ของผู้รับสื่อ การพัฒนาผู้รับสื่อให้สามารถวิเคราะห์เนื้อหาที่สื่อเสนอได้ หรือเป็นการกระตุ้น Feedback จากผู้ชม 3) การประเมิน เหมือนการส่องกระจกให้เห็นจุดเด่นจุดด้อย เพื่อการพัฒนาคุณภาพของรายการให้ดียิ่งขึ้น และ 4) การผลิตเนื้อหา เป็นภารกิจที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนจากประชาชนผู้รับสื่อให้เป็นผู้มีส่วนร่วมในการผลิต ที่มีหลากหลายระดับ เช่น การเปิดพื้นที่ให้กับผู้ชมให้ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ หรือเปิดช่วงวิเคราะห์หรือมีส่วนร่วมในเนื้อหา ซึ่งเป็นความร่วมมือของทั้งผู้บริโภคสื่อ และผู้ประกอบการสื่อเอง Christ, W. G. & Potter, W. J. ระบุว่าความรู้เท่าทันสื่อประกอบขึ้นด้วย 4 มิติ ได้แก่ 1) มิติทางด้านการรับรู้ (Cognitive Dimension) เป็นความสามารถของบุคคล ในการเข้าใจตั้งแต่สัญลักษณ์ที่ง่าย ๆ ไปจนถึงประเด็นที่มีความสลับซับซ้อน 2) มิติทางด้านอารมณ์ (Emotional) เป็นความสามารถของบุคคล ในการจำแนกสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่สื่อใช้ในการกระตุ้นอารมณ์ และความรู้สึกแต่ละอย่างได้ โดยรู้ว่าผู้ผลิตสื่อต้องการกระตุ้นให้ผู้รับสารเกิดความรู้สึกอะไร รวมถึงการที่ผู้รับสารสามารถใช้สื่อเพื่อปรับอารมณ์ความรู้สึกของตนเองได้ตามความปรารถนา 3) มิติทางด้านสุนทรีย์ (Aesthetic Dimension) เป็นความสามารถของบุคคลที่จะเสพความสุขเข้าถึงหรือเห็นคุณค่าที่อยู่ในสารด้วยมุมมองทางศิลปะซึ่งเป็นความสามารถที่เกิดจากการเข้าใจทักษะที่ใช้ในการผลิตเนื้อหาของสื่อต่าง ๆ 4) มิติทางด้านจริยธรรม (Moral Dimension) เป็นความสามารถของบุคคลที่ล่วงรู้หรือตีความค่านิยมที่แฝงอยู่ในสารได้ (Christ, W. G. & Potter, W. J., 1998) นอกจากนี้

อุลิสซา ครุฑะเสน ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการรู้เท่าทันสื่อแบ่งออกเป็น 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยภายใน และ ปัจจัยส่งเสริม ปัจจัยภายในที่มีผลต่อการรู้เท่าทันสื่อของแกนนำเยาวชนพบว่า มี 3 ปัจจัย ได้แก่ 1) การคิดวิจารณ์ 2) ความตระหนักในอิทธิพลของสื่อ 3) การรู้เท่าทันตนเอง ปัจจัยส่งเสริมที่มีผลต่อการรู้เท่าทันสื่อพบว่า มี 4 ปัจจัย ได้แก่ 1) กลุ่มเพื่อนและกลุ่มครู 2) การเปิดรับสื่อสร้างสรรค์และการใช้สื่อและเทคโนโลยีสื่ออย่างสร้างสรรค์ 3) การอ่าน 4) สุขทรียภาพ (อุลิสซา ครุฑะเสน, 2556)

แนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ Media Literacy ได้เริ่มถูกกล่าวถึงอย่างแพร่หลายในระดับสากล จากการที่องค์กร UNESCO ได้ระบุเป็นแนวคิดหลักในยุทธศาสตร์การดำเนินการด้านการสื่อสารมวลชน ภายใต้กรอบแนวคิด เรื่องการส่งเสริมเสรีภาพในการแสดงออก และการสร้างเสริมสมรรถภาพ ในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและความรู้อย่างทั่วถึง และเท่าเทียม (พรทิพย์ เย็นจะบก, 2552) ส่งผลให้หลายประเทศตระหนักถึงความสำคัญ และได้นำแนวคิดนี้ไปใช้ในการเผยแพร่ และพัฒนาองค์ความรู้ด้านวิชาการ ในการศึกษาวิจัยรูปแบบเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม และความร่วมมือในผู้ที่อยู่ในองค์กรวิชาชีพสื่อ ที่จะสามารถนำไปสู่ความเป็น Smart Media โดยพิจารณาเห็นแล้วว่าปัจจุบันมีสื่อวิทยุโทรทัศน์ เกิดขึ้นใหม่จำนวนมาก ทั้งเป็นผู้ประกอบการรายเดิม และผู้ประกอบการรายใหม่ของสื่อโทรทัศน์ดิจิทัล ดังนั้นเพื่อที่จะได้นำไปใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนารูปแบบ วิธีการ ในการสร้างการรู้เท่าทันสื่อ ให้มีความสำคัญกับผู้ประกอบกิจการสื่อวิทยุ โทรทัศน์ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อที่มีประสิทธิภาพจะเกิดประโยชน์กับประชาชนทุกคนที่ต้องเกี่ยวข้องกับสื่อ เพราะการรู้เท่าทันสื่อจะช่วยเสริมสร้างพลังอำนาจให้ประชาชนสามารถเลือกรับ และใช้สื่ออย่างมีสติ คติวิเคราะห์ แยกแยะ ใช้ประโยชน์ในการพัฒนาตัวเองในบริบทต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษา รูปแบบ แนวทางการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน โดยผู้ประกอบการกิจการวิทยุโทรทัศน์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยใช้เครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งประกอบด้วย วิธีการสัมภาษณ์ระดับลึก เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบไปด้วย ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อในสถานวิทยุโทรทัศน์ ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านสื่อ และอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 15 คน รวมทั้งการประชุมเชิงปฏิบัติการ การจัดเวทีการสนทนาผู้ประกอบการวิทยุโทรทัศน์ที่ได้รับอนุญาตประกอบกิจการ จำนวน 27 แห่ง ได้แก่ 1) สถานีโทรทัศน์ ช่อง 5 HD 2) สถานีโทรทัศน์ NBT 3) สถานีโทรทัศน์ Thai PBS 4) สถานีโทรทัศน์ ช่อง 3 HD 5) สถานีโทรทัศน์ MCOT family 6) สถานีโทรทัศน์ MV family 7) สถานีโทรทัศน์ TNN 24 8) สถานีโทรทัศน์ ไทยทีวี 9) สถานีโทรทัศน์ New TV

10) สถานีโทรทัศน์ Spring news 11) สถานีโทรทัศน์ Bright TV 12) สถานีโทรทัศน์ Voice TV 13) สถานีโทรทัศน์ Nation TV 14) สถานีโทรทัศน์ Work point 15) สถานีโทรทัศน์ True 4u 16) สถานีโทรทัศน์ GMM25 17) สถานีโทรทัศน์ Now 26 18) สถานีโทรทัศน์ ช่อง 8 19) สถานีโทรทัศน์ ช่อง 3 SD 20) สถานีโทรทัศน์ Mono 29 21) สถานีโทรทัศน์ MCOT 22) สถานีโทรทัศน์ ช่อง ONE 23) สถานีโทรทัศน์ไทยรัฐทีวี 24) สถานีโทรทัศน์ ช่อง 3 25) สถานีโทรทัศน์ Amarin TV 26) สถานีโทรทัศน์ ช่อง 7 HD และ 27) สถานีโทรทัศน์ PPTV โดยมีตัวแทนสถานีวิทยุโทรทัศน์ ประกอบด้วย ผู้บริหาร ผู้ผลิตรายการ สถานีละ 6 คน เข้าร่วมสัมมนา มาจาก ตัวแทนผู้ประกอบการ 1 คน อีก 5 คน เป็นผู้ผลิตรายการ ชาว บ้านเทิง รายการเด็ก สารคดี และละคร รวมทั้งสิ้นจำนวน 162 คน ร่วมกับการวิจัยเอกสาร (Documentary Research)

ขอบเขตด้านเนื้อหา วิเคราะห์ และสังเคราะห์ ความคิดเห็น สภาพความเป็นจริงของการสร้างเสริมการรู้เท่าทันสื่อ รวมทั้งวิเคราะห์เอกสารตามลำดับขั้นตอน วิเคราะห์เชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อทำความเข้าใจ และสร้างกรอบแนวคิด กลยุทธ์การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของผู้ประกอบการ จากนั้นจัดสัมมนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อวิพากษ์และหาข้อสรุป และร่วมกันกำหนดรูปแบบในการสร้างเสริมการรู้เท่าทันสื่อในกลุ่มผู้ประกอบการวิทยุโทรทัศน์ โดยเน้นให้เกิดองค์ความรู้ใหม่และขยายองค์ความรู้เดิมอย่างเป็นระบบ เพื่อเตรียมความพร้อมและนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริง

ดำเนินการศึกษาโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่าง ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสื่อและอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ตัวแทนผู้ประกอบการวิทยุโทรทัศน์ และการจัดเวทีการประชุมเชิงปฏิบัติการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วยผู้ประกอบการกิจการวิทยุโทรทัศน์ เพื่อหารูปแบบการรู้เท่าทันสื่อของผู้ประกอบการวิทยุโทรทัศน์ โดยกำหนดประเด็นหลักในการสัมภาษณ์ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย ระบุรายการข้อมูลที่ต้องการของแต่ละประเด็น และตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ รวมทั้งประเด็นในการประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาความตรงตามเนื้อหา และข้อมูลว่าครบถ้วนตามวัตถุประสงค์หรือไม่ จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความ และการเปรียบเทียบข้อมูลแล้วนำข้อมูลที่ได้ไปสังเคราะห์ข้อมูล และหาข้อสรุป ตามขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพนอกจากนั้นผู้วิจัยยังได้ใช้การตรวจสอบข้อมูลการสร้างข้อสรุป (Conclusion) โดยผู้วิจัยดำเนินการเชื่อมโยงข้อมูลที่ได้จากกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ผ่านมา และแสดงความสัมพันธ์ของข้อมูลเป็นรูปธรรมในลักษณะของการพรรณนา (Descriptive of the Data) จากนั้น หาความสัมพันธ์ของแต่ละกลุ่มแต่ละประเด็นเพื่อสร้างบทสรุปของกระบวนการทางความคิดในภาพรวม (Holistic)

ผลการวิจัย

การศึกษา รูปแบบ แนวทางการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน โดยผู้ประกอบการกิจการวิทยุโทรทัศน์ จากข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก และการประชุมเชิงปฏิบัติการการจัดเวทีการสัมมนา ไม่ปรากฏว่าผู้ประกอบการกิจการวิทยุโทรทัศน์มีการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน และจากการวิเคราะห์ ความคิดเห็น สภาพความเป็นจริงของการสร้างเสริมการรู้เท่าทันสื่อ เพื่อทำความเข้าใจ และหารูปแบบ และแนวทางในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมใน การส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของผู้ประกอบการกิจการวิทยุโทรทัศน์ ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพความเป็นจริงของการสร้างเสริมการรู้เท่าทันสื่อ

ในมุมมองของผู้ประกอบการวิทยุโทรทัศน์การที่ประชาชนรู้เท่าทันสื่อ ก็จะทำให้สื่อถูกกำกับโดยประชาชน และมาตรฐานทางจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น เป็นการสร้างสภาพแวดล้อมทางจริยธรรมที่บังคับให้สื่อต้องทำดี ตามมาตรฐานจรรยาบรรณวิชาชีพ เป็นระบบที่พึงประสงค์ที่สร้างสังคมคุณภาพ ผ่านระบบกลไกการตรวจสอบที่ดีได้มากขึ้น ดังนั้นการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน คือ รู้เท่าทันสื่อในฐานะที่ตนเองเป็นผู้รับสาร ผู้ฟัง ผู้อ่าน ที่ต้องตระหนัก เตือนสติ และใช้ความคิดแยกแยะ วิเคราะห์ ประเมินคุณค่าและตัดสินใจหรือโต้แย้ง เฝ้าระวัง ตรวจสอบ ร้องเรียนกับสิ่งที่สื่อนำเสนอได้ เป็นความรู้เท่าทันที่ติดตัวประชาชน ในฐานะพลเมืองและผู้บริโภคในสังคมประชาธิปไตยที่มีคุณภาพและยกระดับชีวิตผู้คน ดังนั้นการรู้เท่าทันสื่อของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อจึงมีความสำคัญมาก เพราะผู้ประกอบการสื่อ ต้องนำความรู้เท่าทันนี้ ไปใช้ในการผลิตสื่อ ข้อมูลข่าวสารออกมาอย่างมีคุณภาพ เมื่อผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อรู้เท่าทันสื่อ ก็จะทำให้สังคมนั้น ๆ ได้รับข้อมูลสารสนเทศที่มีคุณภาพ ส่งเสริม ยกระดับคุณภาพชีวิต และการตัดสินใจนโยบายสาธารณะ เรื่องราวที่สำคัญในสังคมไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสมและระวังเท่าทันมากขึ้นด้วย จึงจำเป็นที่ผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อต้องรู้เท่าทันสื่อ เท่าทันในสิ่งที่ตนเองนำเสนอ ผลิตและเผยแพร่กระจายออกไป ไม่ส่งข้อมูลข่าวสารผิด ๆ ด้วยคุณภาพออกไปเพียงเพราะความไม่รู้เท่าทันข้อมูลข่าวสารของตนเอง ดังนั้น ผลกระทบของการรู้เท่าทันสื่อของประชาชนที่มีต่อผู้ประกอบการวิทยุโทรทัศน์ จะยังเป็นคุณประโยชน์ต่อผู้ผลิตสื่อ และผู้ประกอบการวิทยุโทรทัศน์ เพราะจะสามารถทำงานได้อย่างดีเยี่ยม ได้ข้อมูล ได้วาระ และประเด็น เนื้อหาที่มีคุณภาพมากขึ้น ขณะที่สื่อมวลชน ผู้ประกอบการวิทยุโทรทัศน์ที่ไร้จริยธรรม จะมีทัศนคติเชิงลบต่อการให้ประชาชนรู้เท่าทันสื่อเพราะจะยิ่งทำให้งานสื่อสารของสื่อประเภทนี้ยากขึ้น กล่าวคือ เมื่อประชาชนตั้งคำถามต่อสื่อ และสิ่งที่สื่อเสนอมากขึ้นจะส่งผลกระทบ คือ

1.1 ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อจะทำงาน ผลิตสื่อ ข้อมูลข่าวสาร ด้วยความระมัดระวัง เน้นความถูกต้อง เทียงตรงมากขึ้น

1.2 ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อจะทำงานสื่อ ด้วยความประณีต และยกระดับบรรณนิยมน คุณค่า ความงามของงานผลิตสื่อมากขึ้น

1.3 ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อจะทำงานด้วยความใส่ใจในข้อกำหนด กฎหมาย กรอบจริยธรรมมากขึ้น

1.4 ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อจะทำงานด้วยความห่วงใยต่อสิทธิประชาชน สิทธิมนุษยชน

1.5 ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อจะทำงานด้วยการคำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชน ความเห็นสาธารณะมากขึ้น

1.6 ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อจะทำงานด้วยการแข่งขันด้านความคิดสร้างสรรค์ ในการผลิตงานมากขึ้น

2. สถานการณ์การส่งเสริมด้านการรู้เท่าทันสื่อในปัจจุบัน

2.1 สถานการณ์บังคับด้านดี คือ การที่หน่วยงานรัฐต่าง ๆ หันมาให้ความสำคัญกับเรื่องการรู้เท่าทันสื่อมากขึ้น ผ่านการทำงานด้านอบรม เสวนา สัมมนาเชิงปฏิบัติการให้ความรู้แก่ประชาชน แก่ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อ หรือ นักเรียนนักศึกษา เช่น สำนักงาน กสทช หรือ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงไอซีที

2.2 สถานการณ์ที่แย่ลงกว่าเดิม คือ ในหน้าจอสื่อ โทรทัศน์ วิทยุ ปรากฏรายการที่มีเนื้อหาการรู้เท่าทันสื่อน้อยมาก ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญในการผลิตรายการส่งเสริมให้ประชาชนรู้เท่าทันสื่อ ยิ่งไปกว่านั้นรายการวิทยุ โทรทัศน์ในระดับชุมชน และในระดับท้องถิ่น หรือช่องที่มีเนื้อหาเฉพาะยังกระทำผิดจริยธรรม โดยการมอมเมา ผู้บริโภค ด้วยการโฆษณาสินค้าและบริการเกินจริง หลอกลวงผู้บริโภคมากขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งประเด็นเรื่องสุขภาพ ความงาม ความเชื่อ ศาสนา เรื่องทางเพศ และการล่อลวงเด็กและเยาวชน เป็นต้น

2.3 วิชารู้เท่าทันสื่อ ยังมิได้ถูกบรรจุในหลักสูตรการศึกษาในระดับเด็กเล็ก ประถมหรือ มัธยมศึกษา และยังไม่ใช่วิชาบังคับในระดับอุดมศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษา ยังไม่เห็นความสำคัญของวิชาความรู้เท่าทันสื่อ

3. ปัญหาการสนับสนุนการรู้เท่าทันสื่อให้กับประชาชนในปัจจุบัน

3.1 ทักษะคิด ความคิด ของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อในประเทศไทย ส่วนมากยังไม่เปิดรับ ยอมรับการที่ประชาชนควรจะถูกส่งเสริมให้รู้เท่าทันสื่อ

3.2 ผู้บริหารสื่อ เจ้าของสื่อ ในประเทศไทยส่วนมาก มองสื่อเป็นธุรกิจที่มุ่งหวังสร้างกำไรจากการลงทุน มิได้มองว่าสื่อมีบทบาท พันธกิจในการสร้างการศึกษา การเรียนรู้ต่อประชาชน และมองว่าบทบาทแบบนี้ไม่ส่งผลดีต่อธุรกิจและผู้สนับสนุนรายการซึ่งต้องการขายสินค้าเป็นหลัก เพราะการรู้เท่าทันสื่อโดยหลักแล้ว จะทำให้ประชาชนรู้เท่าทัน ขบคิด วิพากษ์สิ่งที่สื่อนำเสนออย่างไตร่ตรองถี่ถ้วนมากขึ้น

3.3 ไม่มีการกำหนดเป็นนโยบาย ข้อกำหนดอย่างเป็นทางการ จากผู้กำกับดูแลสื่อว่าต้องให้สื่อผลิตเนื้อหาเพื่อการส่งเสริมให้ประชาชนรู้เท่าทันสื่อ

3.4 ไม่มีระบบสร้างแรงจูงใจแบบ WIN-WIN ในการให้สื่ออยากที่จะส่งเสริมความรู้เท่าทันสื่อให้ประชาชน

4. บทบาทของผู้ประกอบการกิจการวิทยุโทรทัศน์ ในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ

จากการศึกษาพบว่า ยังไม่มีระบบ กลไกใด ๆ ที่จะสร้างแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการวิทยุโทรทัศน์มาส่งเสริมให้คนรู้เท่าทันสื่อ เพราะเป็นวิธีการที่ดีในเชิงสมมติฐาน แต่นำไปสู่การปฏิบัติจริงได้ลำบาก จำเป็นต้องสร้างแรงจูงใจ ที่ทำให้ผู้ประกอบการฯ ตระหนักด้วยตนเองว่า การที่ประเทศชาติมีพลเมืองประชาชนรู้เท่าทันสื่อ จะสามารถช่วยยกระดับคุณภาพของสื่อโดยรวมได้ดีขึ้น ทั้งนี้จากการศึกษาสามารถสรุปเป็นข้อเสนอได้แก่ 1) กำหนดกลไกทางภาษี เช่น สำนักงาน กสทช กำหนดให้ผู้รับใบอนุญาต ผลิตรายการรู้เท่าทันสื่อ ที่ดี มีคุณภาพ 2) สำนักงาน กสทช จัดสรรงบประมาณ ในการผลิตรายการรู้เท่าทันสื่อที่เป็นมาตรฐาน และสนับสนุนให้ผู้ประกอบการวิทยุโทรทัศน์นำไปออกอากาศในช่องทางของตัวเอง 3) สำนักงาน กสทช ระดมทุนจากสินค้าและบริการต่าง ๆ ที่เป็นผู้ประกอบการที่ดี นำเงินมาผลิตรายการรู้เท่าทันสื่อ โดยสิ่งที่ควรทำเพิ่มเติม คือ การส่งเสริมให้ประชาชนรู้เท่าทันสื่อ ผ่านเนื้อหารายการที่สถานวิทยุโทรทัศน์ออกอากาศ และขอความร่วมมือให้สื่อมวลชน ปรับปรุงคุณภาพ การผลิตเนื้อหาให้สอดคล้องแนวคิด เนื้อหาของการรู้เท่าทันสื่อลงไปในการผลิต ทั้งนี้บทบาทการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชนโดยผู้ประกอบการ ได้แก่

บทบาทในการส่งเสริม “การเข้าถึงสื่อ” ผู้ประกอบการฯ และผู้ผลิตสื่อในปัจจุบัน ในการส่งเสริมให้ประชาชนรู้จัก เข้าถึง สื่อ รายการของผู้ประกอบการควรออกแบบดังนี้

1. เนื้อหาส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ อินเทอร์เน็ต ให้อยู่เผยแพร่ในสื่อวิทยุโทรทัศน์
 2. เนื้อหาส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อวิทยุ โทรทัศน์ ให้เผยแพร่ในสื่ออินเทอร์เน็ต
 3. เนื้อหาการรู้เท่าทันสื่อสังคม ให้อยู่ในสื่อบุคคล ในโรงเรียน ในครอบครัว
- เพราะเป็นไปไม่ได้ ที่เนื้อหาการรู้เท่าทันสื่อใด ๆ จะเผยแพร่ในช่องทางสื่อที่ตนเองได้กระทำผิดหรือมีปัญหา

บทบาทในการส่งเสริม สอดแทรก แง่คิด ความรู้ รวมทั้งการใช้ประโยชน์จากสื่อได้อย่างถูกต้อง ให้แก่ประชาชน กลุ่มเป้าหมายของสื่อควรออกแบบโดยการ สอดแทรกเนื้อหาการรู้เท่าทันสื่อ นั้น ๆ ลงไปในเนื้อหาของสื่อในตอนท้ายรายการ หรือรายการก่อนหน้า หรือรายการต่อท้ายหลังจบ หรือทำเว็บไซต์รายการเพื่อให้คนดูเข้าไปสืบค้นย้อนหลัง

บทบาทในการส่งเสริมให้ประชาชนผู้บริโภคสื่อสามารถ เข้ามามีส่วนร่วม ติดตาม ประเมินผล ให้ ข้อมูลย้อนกลับให้กับผู้ประกอบการ ผู้ผลิตสื่อ

1. สื่อ ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อ องค์กรสื่อ องค์กรกำกับดูแลวิชาชีพสื่อต้องส่งเสริม สร้าง กลไกการตรวจสอบเฝ้าระวังสื่อภาคประชาชน เช่น การตั้งคณะกรรมการรับเรื่องราวร้องเรียนที่มีองค์ประกอบของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อ นักวิชาการ ตัวแทนประชาชน

2. มาตรการทางกฎหมาย สำนักงาน กสทช. สร้างมาตรการกำกับดูแลกันเองตามพระราชบัญญัติ กสทช มาตรา 39 ที่พูดเรื่องการส่งเสริมให้ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อวิทยุโทรทัศน์มีมาตรการส่งเสริมสร้างกลไกการกำกับดูแลกันเอง (SELF REGULATION) เป็นเงื่อนไขที่ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อจะสามารถนำเรื่องนี้ไปออกแบบกระบวนการมีส่วนร่วมให้ประชาชนช่วยกันมากกว่าแค่สื่อในทางอ้อม อันจะเป็นการส่งเสริมให้เกิดความตื่นตัวที่เป็นรูปธรรมในการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน เพราะเมื่อประชาชนเข้ามาอยู่ในระบบหรือกลไกการกำกับดูแลกันเองของสื่อแล้ว ประชาชนก็ต้องยกระดับความรู้ ทักษะคิด ทำที่ต่อการเสพรับสื่อของตนเอง ให้กระตือรือร้นมากขึ้นแค่เพียงการเป็นผู้รับสารทั่วไป

นอกจากนี้การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ มอบความรู้เป็นกิจกรรมแสดงความรับผิดชอบต่อทางสังคม CSRs ในชุมชน ในโรงเรียนกับกลุ่มเด็กและเยาวชน เช่น กิจกรรมรู้เท่าทันข่าวปลอม รู้เท่าทันข่าวเท็จหรือรู้เท่าทันโฆษณาอาหารและสุขภาพหรือกิจกรรมส่งเสริมการผลิตสื่อในแบบนักข่าวมืออาชีพหรือนักข่าวอาสา พลเมือง ซึ่งจะเป็นการใช้ศักยภาพของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อไปสอนประชาชนทั่วไปให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะ และเบื้องหลังการทำงานผลิตสื่อได้ ถือเป็นกิจกรรมทางสังคมที่สื่อสามารถทำได้ง่าย ๆ ด้วยตนเอง

จากการศึกษาสามารถสรุป รูปแบบ แนวทางการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการ เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างการรู้ เท่าทันสื่อให้แก่ประชาชนได้ดังนี้

- การให้ความรู้ในสถานศึกษา บรรจุเป็นหลักสูตรการเรียนการสอน เป็นวิชาพื้นฐานเรื่องความรู้เท่าทันสื่อ ในทุกระดับชั้น ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา นอกจากนี้ในการเรียนการสอนในรายวิชาอื่น ๆ อาจสอดแทรกแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ รวมทั้งประยุกต์เอาการรู้เท่าทันสื่อมาเป็นเทคนิคการเรียนการสอน เช่น การคิดวิเคราะห์ ตั้งคำถาม วิพากษ์วิจารณ์ เพื่อสร้างทักษะตามหลักการของการรู้เท่าทันสื่อให้กับเด็กและเยาวชน

- การให้ความรู้เรื่องการรู้เท่าทันสื่อในระบบการศึกษานอกโรงเรียน ส่งเสริมให้ผู้บริโภคสื่อที่ไม่ได้อยู่ในสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มผู้สูงอายุ วัยทำงาน ผู้ปกครองของนักเรียนนักศึกษา ได้รับการส่งเสริมให้ความรู้เรื่องการรู้เท่าทันสื่อ โดยการพัฒนา บทเรียนที่ส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ และการเผยแพร่ในรูปแบบการศึกษาทางไกล ผ่านสื่อวิทยุ โทรทัศน์ และ E - learning โดยการสนับสนุนองค์ความรู้ และสื่อการเรียนรู้ที่จำเป็น จากสถาบันการศึกษา และหน่วยงานส่งเสริม และกำกับดูแลการรู้เท่าทันสื่อ

- การจัดกิจกรรมโครงการอบรมการรู้เท่าทันสื่อในกลุ่มเป้าหมาย จัดกิจกรรมโครงการเพื่อการรู้เท่าทันสื่อ อาจเป็นในลักษณะการสร้างวิทยากรกระบวนการ เพื่อนชวนเพื่อนรู้เท่าทันสื่อ การประกวดหนังสือ บทเพลง หรือผ่านสื่อท้องถิ่น

- การส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อผ่านสื่อบุคคล ใช้ผู้นำความคิดในกลุ่ม ผู้บริโภคสื่อแต่ละกลุ่ม เพื่อช่วยป้องกันแก้ไขพฤติกรรมเสี่ยงที่เกิดจากการบริโภคสื่อของสมาชิก ในครอบครัว และกระตุ้นเตือน ตั้งคำถาม สะท้อนผลกระทบด้านลบของสื่อต่าง ๆ ให้แก่สมาชิก

- การส่งเสริมความรู้เท่าทันสื่อผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต โดยการส่งเสริม ความรู้เท่าทันสื่อโดยใช้สื่อทางเทคโนโลยี ที่สอดคล้องกับผู้บริโภคแต่ละกลุ่ม เผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารเรื่องความรู้เท่าทันสื่อที่เชื่อถือได้ ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต เช่น เครือข่ายสังคมออนไลน์ Facebook Twitter Line ร่วมกับสื่อกระแสหลัก เช่น รายการวิทยุ โทรทัศน์ ดังที่รายการวิทยุ โทรทัศน์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการควบคู่กันไปในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง แก่กลุ่มผู้บริโภคสื่อ

5.2 การส่งเสริมให้ผู้บริโภคสื่อเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้น สร้างเครือข่าย พลเมืองที่กระตือรือร้นด้านสื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมปกป้องพิทักษ์สิทธิเสรีภาพของตนเองทางด้าน สื่อสาร ตรวจสอบข้อมูลข่าวสารสาธารณะและเคารพสิทธิการแสดงความคิดเห็นของผู้อื่น โดยสนับสนุนให้เกิดช่องทางการแสดงออกและดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยการสนับสนุน ของหน่วยงานกำกับดูแลสื่อ จะทำให้ผู้ประกอบการมีตระวังในการผลิตรายการและเกิดความ รับผิดชอบต่อบริโภคสื่อมากขึ้น

5.3 การส่งเสริมความรับผิดชอบต่อให้ผู้ประกอบการ โดยใช้มาตรการจูงใจ และการกำหนดตัวชี้วัดการทำหน้าที่ของสื่อ มีระบบการวัดผล แล้วสามารถนำเอาผล การประเมินนั้นไปขอลดหย่อนค่าภาษี หรือค่าธรรมเนียมใบอนุญาต โดยสำนักงาน กสทชหรือ การจัดสรรงบประมาณ รวมทั้งการระดมทุนจากสินค้า และบริการต่าง ๆ ที่เป็นผู้ประกอบการที่ ดีโดยอาจเข้าไปแทรกตัวในขั้นตอนของการพัฒนาแนวคิดของรายการ

5.4 ใช้สื่อสาธารณะ เป็นผู้นำในการผลิตรายการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งเป็นสื่อที่มี ความเป็นอิสระที่ไม่ถูกแทรกแซงด้วยเงินทุน อำนาจใดมากที่สุด แล้วให้เป็นผู้ผลิตรายการเพื่อ การรู้เท่าทันสื่อ ไปเผยแพร่ รวมทั้งสร้างเป็นแบบเรียนรู้ในสถานศึกษาและสื่ออินเทอร์เน็ต

5.5 ส่งเสริมการกำกับดูแลตัวเอง ของผู้ประกอบการสื่อ ให้มีกลไกการตรวจสอบ และเฝ้าระวังสื่อ (Media Monitor หรือ Media Watch) ที่เป็นรูปแบบคณะกรรมการประกอบด้วย ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อ อาสาสมัคร ผู้บริโภคสื่อและนักวิชาการ ที่เป็นรูปธรรมที่จับต้องได้ ให้ความเห็นในการเฝ้าระวังตรวจสอบสื่อ และสะท้อนกลับการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อ

5.6 หน่วยงานกำกับดูแลให้การส่งเสริมโดยตรง ให้ทุนสนับสนุนผลิตรายการรู้เท่าทันสื่อหรือกลุ่มรายการสาระความรู้ที่ไม่มีภาคธุรกิจให้การสนับสนุนหรือนำเงินที่ได้จากค่าประมูลคลื่นหรือใบอนุญาตในกิจการวิทยุโทรทัศน์ มาประกาศเปิดรับทุนสาธารณะเพื่อการผลิตรายการหรือ สื่อสารสนเทศในรูปแบบใด ๆ

อภิปรายผล

การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) ตามนิยามของยูเนสโก คือทักษะความสามารถในการเข้าถึงสื่อที่เหมาะสม ตามเป้าหมายที่ต้องการ (Access) ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ (Analysis) ในสิ่งที่เปิดรับสื่อ ข้อความ เนื้อหา เบื้องหลัง ความสามารถในการประเมินคุณค่า (Evaluate) ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้รับสาร และความสามารถในการผลิตสื่อ (Produce) ได้อย่างถูกต้อง มีจริยธรรมและความเข้าใจต่อผลกระทบต่อสังคม คนรับสาร จากการศึกษาพบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญให้ความเห็นเพิ่มเติมถึง การรู้เท่าทันสื่อของประชาชน ควรมีกรอบคำนึงถึง “บริบท/บทบาท” ของประชาชน โดยการพิจารณาส่งเสริมให้เป็นพลเมืองตื่นรู้ (Active Citizen) และเป็นผู้บริโภคที่รู้เท่าทัน (Literate Consumer) ที่เป็นทั้งสมาชิกพลเมืองของสังคมที่มีคุณค่า เป็นส่วนหนึ่ง และเข้ามามีส่วนรวมในการปกป้อง พิทักษ์สิทธิ เสรีภาพทางด้านสื่อสารเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสาธารณะ ของตนเอง และผู้อื่น ในการแสดงความคิดเห็นต่อผู้ประกอบการกิจการวิทยุโทรทัศน์ ซึ่งในภาวะการแข่งขันของธุรกิจวิทยุโทรทัศน์ที่ต้องการการสนับสนุนจากโฆษณา และกลุ่มผู้บริโภค ดังนั้นการที่ประชาชนสามารถรู้เท่าทันสื่ออาจไม่เป็นที่ต้องการของผู้ประกอบการกิจการวิทยุโทรทัศน์ เพราะทำให้ต้องดำเนินธุรกิจด้วยความระมัดระวัง ที่ผ่านมามีจิงมักไม่ให้ความสำคัญการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน สอดคล้องกับ เพ็ญพักตร์ เตียวสมบูรณ์กิจ ซึ่งพบว่า ประชาชนผู้ใช้สื่อโทรทัศน์มีความรู้เท่าทันสื่อในระดับค่อนข้างต่ำ และปัจจัยด้านประชากรยกเว้นลักษณะทางเพศมีผลต่อความรู้เท่าทันสื่อ การเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสื่อโทรทัศน์มีอิทธิพลและความสัมพันธ์กับระดับความรู้เท่าทันสื่อ รูปแบบการใช้สื่อโทรทัศน์มีผลต่อความรู้เท่าทันสื่อ ผู้ใช้สื่อโทรทัศน์ในภูมิภาคที่มีระดับความรู้เท่าทันสื่อสูงกว่าผู้ใช้สื่อโทรทัศน์ในภูมิภาคที่มีระดับความรู้เท่าทันสื่อต่ำ ผู้ใช้สื่อโทรทัศน์แบบกระตือรือร้นมีระดับความรู้เท่าทันสื่อสูงกว่าผู้ใช้สื่อโทรทัศน์แบบเฉื่อยชา และผู้ใช้สื่อโทรทัศน์จำนวนมากมีระดับความรู้เท่าทันสื่อสูงกว่าผู้ใช้สื่อโทรทัศน์น้อย ผลจากการศึกษาด้วยวิธีสนทนากลุ่มยืนยันเรื่องความรู้เท่าทันสื่อค่อนข้างต่ำ ของผู้เข้าร่วมสนทนาและให้ภาพภูมิทัศน์สื่อโทรทัศน์ในมุมมองของผู้ร่วมสนทนา นั้นอาจเป็นเพราะว่าประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจในบทบาทของตนเอง ที่ส่งผลกระทบต่อ

สังคม ในฐานะคนรับสาร อย่างไรก็ตามหากประชาชนรู้เท่าทันสื่อจะยิ่งเป็นคุณประโยชน์ต่อผู้ประกอบการฯ คือ 1) ทำงาน ผลิตภัณฑ์ ข้อมูลข่าวสาร ด้วยความระมัดระวัง 2) จะทำงานสื่อด้วยความประณีต และยกระดับจริยธรรม คุณค่า ความงามของงานผลิตภัณฑ์มากขึ้น 3) ยึดหลักกฎหมาย กรอบจริยธรรมมากขึ้น 4) ห่วงเกรงต่อสิทธิประชาชน สิทธิมนุษยชน 5) คำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชน ความเห็นสาธารณะมากขึ้น 6) มีความคิดสร้างสรรค์ ในการผลิตงานมากขึ้น อย่างไรก็ตามสถานการณ์การส่งเสริมด้านการรู้เท่าทันสื่อในปัจจุบันแม้มีสถานการณ์บ่งชี้ด้านดี คือ การที่หน่วยงานรัฐต่าง ๆ หันมาให้ความสำคัญกับเรื่องการรู้เท่าทันสื่อมากขึ้น แต่บางด้านยังมีสถานการณ์ที่แย่ลงกว่าเดิม คือ ในหน้าจอสื่อ โทรศัพท์ วิทยุ ปรากฏรายการที่มีเนื้อหาการรู้เท่าทันื่อน้อยมาก รวมทั้งวิชารู้เท่าทันสื่อ ยังมิได้ถูกบรรจุในหลักสูตรการศึกษาในทุกระดับ และยังไม่ใช่วิชาบังคับในระดับอุดมศึกษา (เพ็ญพักตร์ เตียวสมบูรณ์กิจ, 2559)

ทั้งนี้ผู้ประกอบการกิจการวิทยุโทรทัศน์ และผู้ผลิตรายการ สามารถเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ ได้อย่างสอดคล้องกับการส่งเสริมให้เป็นพลเมืองที่ตื่นรู้ตามความคาดหวังของ ยูเนสโก (UNESCO, 2013) ได้ดังนี้

บทบาทในการส่งเสริม สอดแทรก แง่คิด ความรู้ รวมทั้งการใช้ประโยชน์จากสื่อได้อย่างถูกต้อง ให้แก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายของสื่อ และควรออกแบบโดยการ สอดแทรกเนื้อหาการรู้เท่าทันสื่อนั้น ๆ ลงไปในเนื้อหาของสื่อในตอนท้ายรายการ หรือ รายการก่อนหน้า หรือ รายการต่อท้ายหลังจบ หรือ ทำเว็บไซต์รายการเพื่อให้คนดูเข้าไปสืบค้นย้อนหลัง นอกจากนี้บทบาทข้างต้นแล้ว ผู้ประกอบการกิจการวิทยุโทรทัศน์ และผู้ผลิตรายการ ยังสามารถเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมให้ประชาชนผู้บริโภคสื่อสามารถ เข้ามามีส่วนร่วม ติดตามประเมินผลให้ ข้อมูลย้อนกลับให้กับผู้ประกอบการ ผู้ผลิตสื่อ ประกอบด้วย 1) สื่อ ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อ องค์กรสื่อ องค์กรกำกับดูแลวิชาชีพสื่อ ต้อง ส่งเสริม สร้าง กลไกการตรวจสอบเฝ้าระวังสื่อภาคประชาชน 2) มาตรการทางกฎหมาย สำนักงาน กสทช. สร้างมาตรการกำกับดูแลกันเองตามพระราชบัญญัติ กสทช 3) สื่อ องค์กรสื่อ ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อ เจ้าของสื่อ สามารถทำกิจกรรม รณรงค์ หรือ ประกวดสื่อดี สื่อสร้างสรรค์ ในแต่ละปี เพื่อเป็นรางวัล หรือ บทเรียนตัวอย่าง ที่ประชาชนและสังคมมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ ประเมินสื่อร่วมกัน มีกิจกรรมแสดงความรับผิดชอบทางสังคม CSRs ในชุมชน ในโรงเรียน กับกลุ่มเด็กและเยาวชน

โดยข้อเสนอ รูปแบบการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการ เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างการรู้เท่าทันสื่อให้แก่ประชาชน ประกอบไปด้วย

1. การให้ความรู้ พัฒนาการรู้เท่าทันสื่อ คือ การให้ความรู้ในสถานศึกษา บรรจุเป็นหลักสูตรการเรียนการสอน การให้ความรู้เรื่องการรู้เท่าทันสื่อในระบบการศึกษานอกโรงเรียน ส่งเสริมให้ผู้บริโภคสื่อที่ไม่ได้อยู่ในสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มผู้สูงอายุ วัยทำงาน การจัดกิจกรรมโครงการอบรมการรู้เท่าทันสื่อในกลุ่มเป้าหมาย การส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อผ่านสื่อบุคคล การส่งเสริมความรู้เท่าทันสื่อผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต การรู้เท่าทันสื่อนั้น

มีนักวิชาการให้คำจำกัดความที่หลากหลาย และแตกต่างกันโดยธรรมชาติแล้วการรู้เท่าทันเป็นเรื่องของวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ซึ่งในปัจจุบันยังหมายรวมถึงความเข้าใจ และความสามารถที่ถูกพัฒนามาอย่างสัมพันธ์กับเทคโนโลยีของสื่อใหม่และเทคโนโลยีของสื่อเก่า (Buckingham, D., 1993) ได้นิยามความรู้เท่าทันสื่อว่า เป็นทักษะการคิดแบบวิพากษ์ที่ทำให้ผู้รับสื่อสามารถแปลความหมายของข้อมูลที่ได้รับผ่านสื่อมวลชนและช่วยให้เกิดการพัฒนาทักษะการวินิจฉัยเนื้อหาของสื่อได้ อย่างเป็นอิสระ นอกจากนี้ทักษะความรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งควรเป็นสิ่งที่ผู้รับสารแต่ละคนมีอยู่แล้ว แต่อาจมีไม่เท่ากัน (Potter, W., 2004) การเพิ่มพูนหรือเพิ่มการรู้เท่าทันสื่อขึ้นจะต้องพิจารณาองค์ประกอบของความรู้เท่าทันสื่อ 2 ประการ ได้แก่ ประการแรก คือข่าวสารที่จะช่วยยกระดับความรู้เท่าทันสื่อได้ จะต้องเป็นข่าวสาร ที่มีความลึกซึ้งสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ 1) ข่าวสารเกี่ยวกับสื่อ การรู้ถึงการทำงานของผู้ผลิตสื่อ รูปแบบเนื้อหาที่สื่อผลิต รู้เกี่ยวกับอุตสาหกรรมสื่อ บริบทเชิงโครงสร้าง อาทิ รูปแบบการเป็นเจ้าของสื่อ กฎระเบียบต่าง ๆ การเข้าใจมุมมองของสื่อที่มีต่อผู้รับสาร 2) ข่าวสารเกี่ยวกับโลกแห่งความเป็นจริง เป็นข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่ผู้รับสารควรทราบ ประการที่สอง คือทักษะที่จะช่วยยกระดับความรู้เท่าทันสื่อแบ่งได้ เป็น 2 ประเภท คือ 1) ทักษะขั้นพื้นฐาน เป็นทักษะที่ใช้เป็นปกตินิสัย ในการเปิดรับสื่อการรับรู้ความหมายพื้นฐาน ซึ่งทักษะนี้จะทำให้บุคคลเมื่อเปิดรับสื่อแล้ว สามารถเข้าใจสาร หรือเรื่องราวตามที่สื่อนำเสนอได้ เช่น อ่านหนังสือพิมพ์แล้วเข้าใจเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ชมละครโทรทัศน์แล้วเข้าใจเรื่องราว เป็นต้น 2) ทักษะขั้นสูง เป็นทักษะที่ช่วยให้บุคคล ควบคุม การตีความหมายสารจากสื่อได้ โดยอาศัยการคิดแบบวิพากษ์ ได้แก่ การวิเคราะห์การเปรียบเทียบความเหมือน ความต่าง การประเมินผล การสังเคราะห์ โดยการรู้เท่าทันสื่อข้างต้น สอดคล้องกับรายงานการประชุมใหญ่: การกำหนดทิศทางภารกิจเพื่อการรู้เท่าทันสื่อและสุขศึกษา (Center for Media Studies, 2008) ซึ่งอ้างรายงานการศึกษาว่าการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (Thoman, E. & Jolls, T., 2003) ว่ามีทักษะที่จำเป็นในการรู้เท่าทันสื่อคือ ทักษะในการเข้าถึง (Access Skill) ทักษะการวิเคราะห์ (Analyze Skill) ทักษะการประเมินเนื้อหาสาร (Evaluate Skill) ทักษะการสร้างสรรค์ (Create Skill) และ มีองค์ประกอบที่เพิ่มเติม คือ ทักษะการมีส่วนร่วม (Participate Skill) ซึ่งเป็นอีกทักษะหนึ่งที่จะช่วยให้บุคคลสามารถในการแก้ปัญหาและปฏิสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

2. การส่งเสริมให้ผู้บริโภคสื่อเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้น สร้างเครือข่ายพลเมืองที่กระตือรือร้นด้านสื่อ ให้เข้ามามีส่วนร่วม ปกป้องพิทักษ์สิทธิเสรีภาพของตนเอง การบริหารศรัทธาธรรมกรรมการรู้เท่าทันสื่อ พบว่าลักษณะส่วนตนของผู้ใช้สื่อโทรทัศน์มีผลต่อความรู้เท่าทันสื่อ (Littlejohn, S. W. & Foss, K. A., 2008) ลักษณะเหล่านั้นในมุมหนึ่งคือความสามารถตามธรรมชาติของบุคคล คือ การเข้าถึงการวิเคราะห์ การประเมิน และการสร้างสรรค์เนื้อหา ลักษณะทั้ง 4 นี้ เป็นสิ่งที่ติดตัวจะพัฒนาให้ดีขึ้นได้ยาก หรืออาจพัฒนาไม่ได้ ลักษณะนี้มีผลต่อความรู้เท่าทันสื่อ

3. การส่งเสริมความรับผิดชอบให้แก่ผู้ประกอบการ โดยใช้มาตรการจูงใจ และการกำหนดตัวชี้วัดการทำหน้าที่ของสื่อ มีระบบการวัดผล นำเอาผลการประเมินนั้นไปลดหย่อนค่าภาษี หรือค่าธรรมเนียมใบอนุญาต เป็นไปตามข้อเสนอของผู้ประกอบการสื่อ ซึ่งเห็นว่าจะสามารถกระตุ้น และจูงใจให้ผู้ประกอบการสื่อผลิตรายการที่ดีให้แก่ผู้บริโภค

4. ใช้สื่อสาธารณะ อาทิ สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ให้เป็นผู้นำในการผลิต รายการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งเป็นสื่อที่มีความเป็นอิสระที่ไม่ถูกแทรกแซงด้วยเงินทุน อำนาจใดมากที่สุด และสามารถเปิดโอกาสให้ผู้บริโภคสื่อเข้ามีส่วนร่วมเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงตามหลักการของการรู้เท่าทันสื่อ ได้แก่ หลักจริยธรรม การรู้เท่าทัน การมีส่วนร่วม และการเสนอความคิดเห็นต่าง (Choi, M., 2016)

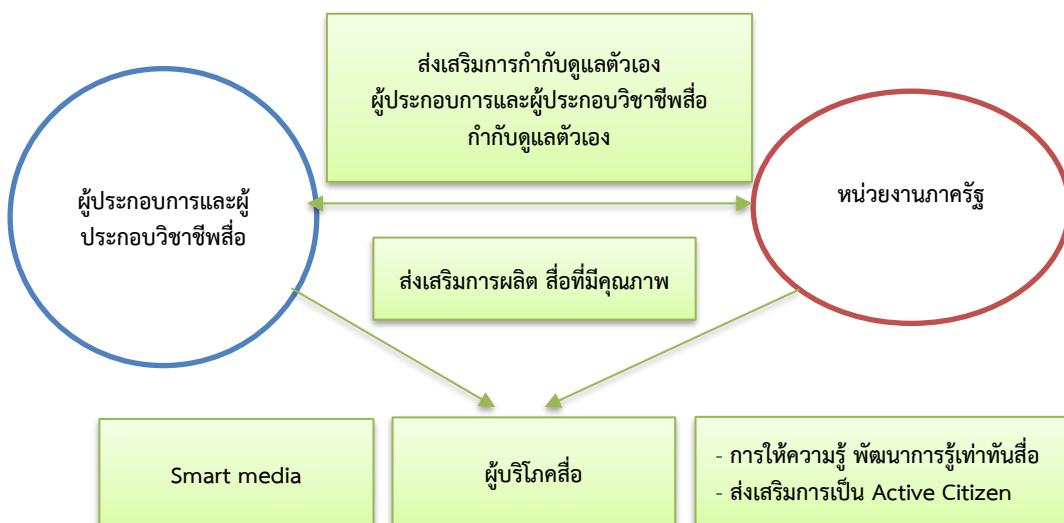
5. ส่งเสริมการกำกับดูแลตัวเอง ของผู้ประกอบการสื่อ ให้มีกลไกการตรวจสอบ และเฝ้าระวังสื่อ (Media Monitor หรือ Media Watch) ที่เป็นรูปแบบคณะกรรมการ ตามแนวคิดของ Neil Postman ในด้านนิเวศวิทยา สิ่งที่พบแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของ โครงสร้าง เนื้อหาและผลกระทบต่อผู้คน สื่อกำหนดความเป็นมนุษย์ในด้านความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรม (Kaijaliisa, 2012) และสอดคล้องกับแนวความคิดเชิงระบบเมื่อปัจจัยภายนอก ของสื่อมีการเปลี่ยนแปลงทำให้ระบบสูญเสียสมดุลเดิม ตัวระบบคือสื่อโทรทัศน์ทั้งระบบก็ต้องปรับตัวเพื่อสร้างสมดุลใหม่เพื่อให้อยู่ได้อย่างเหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมใหม่ มองภาพได้ว่าเป็นระบบใหญ่ระบบหนึ่ง การเปลี่ยนแปลงข้างต้นก่อให้เกิดการปรับตัวของหน่วยย่อยภายในระบบ ซึ่งหากไม่ปรับก็อาจไม่สามารถอยู่รอดได้ ตัวอย่างที่เกิดขึ้นคือ เมื่อเกิดปัญหาไม่สามารถจัดตั้ง กสช. ได้ แต่กระแสประชาธิปไตยและกระแสสังคมเรื่องการปฏิรูปสื่อได้เกิดขึ้นแล้วอย่างควบคุม ไม่ได้ อีกทั้งเทคโนโลยีก็เกิดการเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ ผลตามมาของความล้มเหลวในการจัดตั้ง กสช. คือแทนที่การปฏิรูปสื่อจะมีการเตรียมการและมีแผนงานการจัดการอย่างเป็นระบบโดย องค์การที่มีอำนาจตามกฎหมายกลับเป็นการปฏิรูปที่ประชาชนดำ เนินการกันไปเอง ทฤษฎีระบบ จะมองสิ่งนี้น่าจะเป็นการปรับตัวที่ต้องเกิดขึ้น สิ่งที่ปรากฏยืนยันแนวคิดของทฤษฎีระบบว่าเมื่อเกิด การเปลี่ยนแปลงของสิ่งที่กระทำ ต่อระบบ ระบบจะปรับตัวของมันเองให้เหมาะสมเกิดสมดุลกับ สิ่งที่เปลี่ยน (Littlejohn, S. W. & Foss, K. A., 2008)

6. หน่วยงานกำกับดูแลให้การส่งเสริมโดยตรง ให้ทุนสนับสนุนผลิต รายการรู้เท่าทันสื่อ อาจเป็นการดำเนินการผ่านกองทุนต่างๆ อาทิ กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและ สร้างสรรค์ สนับสนุนและกระตุ้นให้เกิดสื่อที่ดีและสร้างการมีส่วนร่วม ระหว่างหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อเป็นเครือข่าย และจัดเตรียมทรัพยากร โดยเป็นแหล่งทุน เพื่อการสร้างสังคม “รู้เท่าทันสื่อ” ให้แก่ผู้บริโภค ตามสรุปของการศึกษาในครั้งนี้ จะทำให้เกิดบทบาท Content Provider นอกเหนือจากบทบาทการควบคุมแก่หน่วยงานการกำกับดูแล

องค์ความรู้ใหม่

การที่ประชาชนรู้เท่าทันสื่อมากขึ้น จะเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมทางจริยธรรมที่บังคับให้สื่อต้องทำดี ตามมาตรฐานจรรยาบรรณวิชาชีพ การส่งเสริมผู้ประกอบการกิจการวิทยุโทรทัศน์ ให้เป็น Smart Media for Smart Consumers โดยการกระตุ้นจุดประกายให้ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อ ช่วยกันผลักดันให้ผู้บริโภคสื่อรู้จักคิด โดยสื่อก็เป็นตัวกระตุ้นที่สำคัญในฐานะเป็น Smart Media สอดแทรกแนวคิดเพื่อส่งเสริมให้ผู้บริโภคสื่อเป็น Smart Citizen ที่มีศักยภาพในการรู้เท่าทันสื่อ ผ่านรูปแบบกิจกรรมส่งเสริมการผลิตสื่อที่มีคุณภาพ และการส่งเสริมการกำกับดูแลตัวเองของสื่อ เป็นข้อมูลสำคัญให้หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ สำนักงาน กสทช.นำไปเป็นกรอบในการวางนโยบายการส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้ประกอบกิจการวิทยุโทรทัศน์เพื่อการรู้เท่าทันสื่อสำหรับประชาชนในฐานะผู้บริโภคสื่อให้มีความรู้เท่าทันสื่อ และเป็น Active Citizen ในที่สุดตามแผนภาพดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แสดงรูปแบบการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของผู้ประกอบการ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับประชาชน เพื่อให้ครอบคลุม และมีประสิทธิภาพมากขึ้น การสนับสนุนให้ผู้ประกอบการกิจการวิทยุโทรทัศน์เข้ามาบทบาท โดยคาดหวังว่าจะได้เป็นแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนเพื่อบริโภคสื่อ เป็นพลเมืองตื่นรู้ (Active Citizen) และเป็นผู้บริโภคที่รู้เท่าทัน (Literate Consumer) พบว่า สถานภาพของการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อให้แก่ของประชาชนในปัจจุบัน มีสถานการณ์ที่สะท้อนทิศทางที่ดีขึ้น หน่วยงานกำกับดูแลสื่อต่าง ๆ ได้หันมาให้ความสำคัญกับเรื่องการรู้เท่าทันสื่อมากขึ้น สถานศึกษาหลายแห่งมี

การกำหนดรายวิชารู้เท่าทันสื่อในหลักสูตรการเรียนการสอน แม้ว่าในส่วนของผู้ประกอบกิจการวิทยุโทรทัศน์ซึ่งต้องแข่งขันกันเพื่อเป้าหมายทางธุรกิจ มักไม่ต้องการเข้ามาสู่กระบวนการส่งเสริมให้ผู้บริโภครู้เท่าทันสื่อ เพราะมีความเข้าใจว่า การรู้เท่าทันสื่อ หมายถึง การรู้เท่าทันตัวคนทำงานสื่อ และผู้ประกอบการ ซึ่งเป็นความหมายในเชิงลบ อย่างไรก็ตามผู้ประกอบกิจการวิทยุโทรทัศน์เห็นพ้องกันว่า การรู้เท่าทันสื่อจะทำให้สื่อพัฒนามาตรฐานทางจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น โดยมีกรณีตัวอย่าง ของรายการที่ผู้ประกอบกิจการวิทยุโทรทัศน์ผลิตขึ้นซึ่งเป็นการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อในลักษณะที่หยิบยกประเด็นข่าว หรือคลิปที่เป็นที่สนใจ มาวิเคราะห์ และต่อยอดประเด็นที่น่าสนใจให้ประชาชนได้ความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้อง โดยมีผู้รู้หรือผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ ร่วมให้ข้อคิดเห็น อาทิ “รายการรู้เท่ารู้ทัน” ทางสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส, “รายการซัวร์ก่อนแชร์” สถานีโทรทัศน์ ช่อง 9 MCOT HD สำนักข่าวไทย อสมท., “รายการซัวร์นะแม่ อย่าแชร์มั่ว” สถานีโทรทัศน์อมรินทร์ทีวี เป็นต้น นอกจากนี้มีการเชื่อมโยงรายการโทรทัศน์ที่นำเสนอ ผ่านการจัดทำสื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางเพิ่มเติมให้ผู้บริโภคได้สามารถค้นหาข้อมูล และวิพากษ์ วิเคราะห์ รายการที่ผู้ประกอบกิจการวิทยุโทรทัศน์ได้อีกช่องทางหนึ่ง ทั้งนี้ผลจากการศึกษาสามารถสรุปข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานกำกับดูแลสื่อถึงรูปแบบการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชนโดยผู้ประกอบการสื่อกระจายเสียงประกอบไปด้วย 1) ให้ความรู้ พัฒนาทักษะ การรู้เท่าทันสื่อ และการจัดกิจกรรมโครงการอบรมการรู้เท่าทันสื่อ 2) ส่งเสริมให้ผู้บริโภคสื่อเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้น สร้างเป็นเครือข่ายพลเมืองด้านสื่อ เพื่อให้ผู้ประกอบการ มีความรับผิดชอบต่อผู้บริโภคสื่อมากขึ้น นอกจากนี้ 3) ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อผู้ประกอบการ โดยใช้มาตรการจูงใจ และกำหนดตัวชี้วัดการทำหน้าที่ของสื่อ รวมทั้ง 4) สนับสนุนให้สื่อสาธารณะผลิตรายการเพื่อการรู้เท่าทันสื่อไปเผยแพร่ในสื่ออื่นๆ และ 5) ส่งเสริมการกำกับดูแลตัวเอง ของผู้ประกอบการสื่อ ให้มีกลไกการตรวจสอบ และเฝ้าระวังสื่อ ที่เป็นรูปแบบคณะกรรมการประกอบด้วย ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อ อาสาสมัคร ผู้บริโภคสื่อ และนักวิชาการ ที่เป็นรูปธรรมที่จับต้องได้ ประการสุดท้าย 6) หน่วยงานกำกับดูแลสื่อ ควรให้การส่งเสริมโดยตรง โดยให้ทุนสนับสนุนผลิตรายการรู้เท่าทันสื่อ แก่กลุ่มรายการสาระความรู้ที่ไม่มีภาคธุรกิจให้การสนับสนุน

เอกสารอ้างอิง

- พรทิพย์ เย็นจะบก. (2552). ถอดรหัสความคิดเพื่อการรู้เท่าทันสื่อ: คู่มือการเรียนรู้เท่าทันสื่อ. กรุงเทพมหานคร: ออฟเซ็ท ครีเอชั่น จำกัด.
- เพ็ญพักตร์ เตียวสมบุญกิจ. (2559). ความรู้เท่าทันสื่อของผู้ใช้สื่อโทรทัศน์ไทยภายใต้ภูมิทัศน์สื่อโทรทัศน์ที่เปลี่ยนไป. ใน ดุษฎีนิพนธ์นิเทศศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์. มหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.

- อุทัยชา ครุฑะเสน. (2556). แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เท่าทันสื่อของแกนนำเยาวชน. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, 6(3), 276-285.
- Buckingham, D. (1993). Children Talking Television: The Making of Television Literacy. London: Falmer Press.
- Center for Media Studies. (2008). Conference Report: Setting Research Directions for Media Literacy and Health Education. Retrieved January 6, 2006, from http://www.mediaudies.rutgers.edu/mh_conference/conf7012.pdf
- Choi, M. (2016). A concept analysis of digital citizenship for democratic citizenship education in the internet age. Theory and Research in Social Education, 44(4), 1-43.
- Christ, W. G. & Potter, W. J. (1998). Media literacy, media education, and the academy. Journal of Communication, 48(1), 5-15.
- Kaialiisa. (2012). Media ecology: How media and new media influence life. Retrieved March 12, 2012, from <http://kaialiisa.wordpress.com/media-ecology-how-media-and-new-media-influences-life/>
- Littlejohn, S. W. & Foss, K. A. (2008). Theories of human communication. Belmont, CA: Thomson/Wadsworth.
- Potter, W. (2004). Theory of media literacy: A Cognitive approach. California USA, Sage Publications.
- Thoman, E. & Jolls, T. (2003). Literacy For the 21st Century: An Overview & Orientation Guide to Media Literacy Education. Retrieved August 6, 2015, from http://www.medialit.org/sites/default/files/01_MLKOrientation.pdf
- UNESCO. (2013). Global Media and Information Literacy Assessment Framework: country readiness and competencies. Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO).

พลวัตวัฒนธรรมการใช้ร่วมกับประเพณีฮีตสิบสอง ในบริบทสังคม วัฒนธรรมอีสาน*

THE DYNAMICS OF THE CULTURE OF USING “TUNG” WITH THE TRADITION OF “HEET SIPSONG” IN THE CONTEXT OF NORTHEASTERN CULTURAL SOCIETY

สิทธิชัย ระหาญนอก

Sitthichai Rhahannok

ฉลอง พันธุ์จันทร์

Chalong Phanchan

ธีระพงษ์ มีไธสง

Theerapong Meethaisong

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Mahasarakham University, Thailand

E-mail: 61010183001@msu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาวัฒนธรรมการใช้ร่วมกับประเพณีฮีตสิบสอง และ 2) วิเคราะห์พลวัตวัฒนธรรมการใช้ที่ปรากฏในประเพณีฮีตสิบสอง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 10 รูป/คน และการสังเกต เพื่อนำข้อมูลมา วิเคราะห์เนื้อหาแล้วนำเสนอเชิงพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษา พบว่า 1) ประเพณีฮีตสิบสองที่รุ่งเข้าไปมีบทบาท ได้แก่ 1) บุญคูณลาน รุ่งถูกนำไปใช้เป็นสัญลักษณ์ของสัตว์ประจำปีทั้ง 8 ตามคติวัฒนธรรมล้านช้างที่เชื่อว่าสามารถนำพาความอุดมสมบูรณ์มาสู่ผลผลิต 2) บุญผะเหวด รุ่งถูกนำไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของเครื่องบูชาคาถาพัน และใช้ประดับศาลาโรงธรรมเพื่อจำลองสถานที่ให้เหมือนกับเขาวงกตในมหาเวสสันดรชาดก 3) บุญสงกรานต์ รุ่งถูกนำไปใช้ประดับเจดีย์ทรายเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา 4) บุญข้าชะ รุ่งถูกนำไปเป็นสัญลักษณ์เพื่อป้องกันสิ่งอัปมงคล และการสะเดาะเคราะห์ต่อชะตา 5) บุญจันทน์ รุ่งถูกนำไปใช้เป็นสัญลักษณ์สำหรับวัดที่มีการทอดกฐินเสร็จสิ้นแล้ว และ 2) พลวัตวัฒนธรรมการใช้ที่ปรากฏในประเพณีฮีตสิบสอง เช่น รุ่งบางชนิดเริ่มหายไปจากประเพณีฮีตสิบสอง และได้มีการนำวัตถุอื่นมาใช้แทน นอกจากนั้นยังมีการประยุกต์นำเศษวัสดุที่เหลือใช้ เช่น การนำเศษผ้ามาประดิษฐ์เป็นรุ่งอย่างง่าย อีกทั้งมีการหยิบยืมและประยุกต์การใช้รุ่งให้

* Received 12 August 2021; Revised 10 April 2022; Accepted 15 April 2022

สอดคล้องกับบริบทของประเพณีพิธีกรรมอื่น ๆ เช่น การนำธงช่อจากประเพณีบุญสงกรานต์ ไปประยุกต์เป็นธงเผ่าสำหรับใช้ในพิธีศพ เป็นต้น และการรู้จักนำวัสดุธรรมชาติ หรือวัสดุที่หาได้ตามท้องถิ่น มาประดิษฐ์เป็นธงสำหรับใช้ในประเพณีพิธีกรรม

คำสำคัญ: ธง, ฮีตสิบสอง, พลวัตวัฒนธรรมการใช้ธง

Abstract

The objectives of this research article were to study the culture of using Tung – Flag with the Heet Sipsong – The Twelve Isan Merit-Making Traditions and to analyze the dynamics of the culture of using the Tung that appeared in Heet Sipsong tradition. It is a qualitative research by studying the documents and related research, target group interviewing of 10 person and observation in order to bring the data to analyze the content and present it in descriptive analysis. The results showed that, 1) Heet Sipsong tradition that Tung has taken a part in as follows, 1) In Boon Khun Lan, Tung was used as a symbol of the animals of the eight directions according to the Lan Chang culture that believes that able to bring fertility to the produce. 2) In Boon Phawet, Tung was used as part of a Kha Tha Phan sacrifice – The preaching of 1000 chapters of Mahavessandorn Jataka and used to decorate the Rong Tham pavilion to simulate the place to be like a maze in Mahavessandorn Jataka – tales of the lord Buddha's former births. 3) In Boon Songkran, Tung was used to decorate sand pagodas to offer as offerings to the Buddha. 4) In Boon Samha, Tung was used as a symbol to prevent bad luck. 5) In Boon Kathin, Tung was used as a symbol for the temple where the Kathin ceremony has been completed. 2) The culture of using Tung with the Heet Sipsong tradition, for example, some types of Tungs have begun to disappear from the Heet Sipsong tradition and other objects have been replaced. In addition, there is also the use of waste materials such as fabric to create a Tung. And apply a Tung in accordance with the context of traditions, such as applying a Tung from Boon Songkran to use in funeral ceremony. As well as using of natural or local materials to invent as a Tung for use in ritual.

Keywords: Tung, Heet Sipsong, Dynamics of The Culture of Using Tung

บทนำ

เมื่อกล่าวถึงวัฒนธรรมการใช้ธงในอุษาคเนย์ จะเห็นได้ว่าอารยธรรมตะวันออก ได้แก่ อารยธรรมจีน และอารยธรรมอินเดีย มีอิทธิพลต่อชุดวัฒนธรรมในดินแดนสุวรรณภูมิ จีนใช้ธงเป็นสัญลักษณ์ของการสู้รบเช่นเดียวกับโลกตะวันตกที่ธงถูกนำไปใช้เป็นสัญลักษณ์ของชัยชนะ จนมีคำกล่าวว่า “ปักธงแห่งชัยชนะ” ภายหลังดินแดนในแถบสุวรรณภูมิก็น่าจะรับเอาวัฒนธรรมการใช้ธงมาใช้เป็นสัญลักษณ์ของการทำศึกสงครามเช่นเดียวกัน ดังปรากฏใน จิตรกรรม วรรณกรรม หรือแม้กระทั่งภาพยนตร์ประวัติศาสตร์ ซึ่งธงมักเป็นหนึ่งในองค์ประกอบของกองทัพเป็นสัญลักษณ์ของการสู้รบและสร้างขวัญกำลังใจให้กับเหล่าทหารให้มีชัยชนะเหนืออริราชศัตรู แต่ภายหลังรัฐต่าง ๆ ปราศจากภาวะสงครามจึงถูกปรับบทบาท (function) จากเดิมที่เป็นเครื่องหมายของสงครามการสู้รบ แปรเปลี่ยนเป็นเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ของความเป็นรัฐชาติ หรือแม้กระทั่งถูกนำไปใช้ในการประกอบพิธีกรรมตามคติความเชื่อ เช่น อินเดียใช้ธงในพิธีกรรมบูชาเทพเจ้าตาม คติของศาสนาพราหมณ์ (กิตติ วัฒนะมหาตม์, 2547) ภายหลังเกิดการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมจึงมีการนำธงไปประยุกต์ใช้ในประเพณีหรือพิธีกรรมอื่น ๆ ด้วยเช่นกัน ในพระไตรปิฎกซึ่งเป็นคัมภีร์บันทึกคำสอนทางพุทธศาสนา ก็ได้มีการกล่าวถึงเรื่องราวของธงไว้เช่นกัน โดยปรากฏใน “ธัชคคสูตร” ได้พรรณนาถึงเหตุการณ์เมื่อครั้งพระพุทธเจ้าทรงตรัสเรื่องการทำสงครามระหว่างเวทากับอสูร เหล่าเวทดาใช้ธงชัยเป็นสัญลักษณ์ในการสร้างขวัญกำลังใจในการสู้รบ พระพุทธเจ้าทรงอุปมาพระรัตนตรัยที่ทรงอานุภาพเหนือกว่าธงชัยทั้งปวง สามารถสร้างขวัญกำลังใจเป็นที่พึ่งที่ระลึกให้รอดพ้นจากภัยอันตรายต่าง ๆ ได้ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ด้วยเหตุนี้ในการเจริญพระพุทธานต์ ซึ่งเป็นการสวดมนต์เพื่อความเป็นสิริมงคล และป้องกันอันตรายในเวลาทำบุญ พระสงฆ์จึงได้เลือกเอาพระสูตรและบทสรรเสริญคุณพระรัตนตรัยมาสวดเป็นมนต์ เรียกว่า “สวดพระปริตร” โดยบทสวดที่เกี่ยวกับธง ปรากฏในเจ็ดตำนานและสิบสองตำนาน ชื่อว่า “ธัชคคปริตร” แปลว่า ว่าด้วยการเคารพธง (พระยาอนุมานราชธน (ยง เสฐียรโกเศศ), 2508) ดังนั้นบทบาทของธงจึงสามารถสื่อความหมายและอธิบายสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลาย จนอาจกล่าวได้ว่าธงเป็นสื่อสะท้อนความหลากหลายทางวัฒนธรรม

ธง ตามความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน กล่าวว่า เป็นผืนผ้าสีเหลี่ยมหรือสามเหลี่ยม โดยมากมีสีสันลวดลาย อาจทำด้วยกระดาษหรือผ้า สำหรับ 1) ใช้เป็นเครื่องหมายบ่งบอกความเป็นชาติ ตำแหน่งในราชการ โดยมีกำหนดกฎเกณฑ์ เช่น ธงชาติ ธงแม่ทัพนายกอง เป็นต้น 2) ใช้เป็นเครื่องหมายตามแบบสากลนิยม เช่น ธงกาชาด บอกที่ตั้งกองบรรเทาทุกข์ ธงขาว บอกความจำนนขอหย่าศึกหรือยอมแพ้ธงเหลือง บอกเป็นเรือพยาบาล คนป่วย หรือเรือที่มีโรคติดต่ออันตราย ธงแดง บอกเหตุอันเป็นภัย 3) ใช้เป็นเครื่องหมายเดินทะเล คณะ สมาคม อาคาร การค้า 4) ใช้เป็นอาณัติสัญญาณ 5) ใช้เป็นเครื่องตกแต่งสถานที่ในงานรื่นเริง และ 6) ใช้ถือเข้าขบวนแห่ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ส่วนธงที่ปรากฏในธัชคคสูตร

เป็นภาษาบาลี “ธชคค” ซึ่งแปลว่า “ธงชัย” นอกจากนั้นคำว่า “ธง” ยังตรงกับภาษาบาลีที่ว่า “ปฏากะ” หรือ “ธงปฏาก” ซึ่งมีลักษณะเป็นธงผืนผ้า สำหรับยกขึ้นเพื่อประดับบูชาสถูปเจดีย์ (พระมหาโพธิวงศาจารย์ (ทองดี สุรเตโช), 2559) ต่อมาธงประเภทนี้อาจนำมาประยุกต์เป็น ภาพเขียนบนผืนผ้า ที่ยกขึ้นเพื่อบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ด้วยก็ได้ เรียกว่า “พระบฏ” ซึ่งมาจากศัพท์ ภาษาบาลีที่ว่า “ปฏ” (อภิญวัฒน์ โพธิ์สาน, 2562) โดยภาคกลางของไทยเรียกธงลักษณะนี้ว่า “ธงตะขาบ” ซึ่งเป็นธงที่ทำด้วยวัสดุต่าง ๆ ตามความเหมาะสม มีความยาวอย่างตัวตะขาบ เวลาแขวนประดับนั้น ให้แขวนที่หัวธงแล้วปล่อยชายลงมาเบื้องล่าง (มูลนิธิสารานุกรม วัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์, 2542) ส่วนคำว่า “ทุง” ที่ปรากฏในวรรณกรรมหรือภาษาถิ่นอีสาน กับคำว่า “ตุง” ในสังคมวัฒนธรรมล้านนา ผู้คนสมัยใหม่ต่างรับรู้ว่าเป็นคำเก่าโบราณ ก็คือ “ธช” หรือ “ธวช” ในภาษาบาลีสันสกฤต และคำว่า “ธง” ในภาษาไทยสมัย ปัจจุบัน ด้วยความคุ้นชิน การพลิกแพลงทางภาษา และความอะลุ่มอล่วยด้านตัวอักษร จึงไม่ เกินความสามารถที่จะบัญญัติศัพท์ใหม่ว่า “ธง” ขึ้นได้ เป็นเพราะสามารถเขียนอ่านได้โดยไม่ ละทิ้งความหมายเดิม (วิณา วิสเพ็ญ, 2562) ในบทความวิจัยนี้จะใช้คำว่า “ธง” ตามภาษาถิ่น อีสาน

จาริตประเพณีที่ชาวอีสานได้ถือปฏิบัติและสืบทอดต่อกันมานั้น นับว่าเป็นมรดกทาง วัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า เรียกว่า “ฮีตสิบสองคองสิบสี่” ซึ่งประกอบด้วยจาริตประเพณี 12 อย่าง ใน 12 เดือน เรียกว่า “ฮีตสิบสอง” อันเป็นแนวปฏิบัติที่สืบทอดกันมาจนเป็นแบบแผนและ ขนบธรรมเนียม ส่วนแนวทางที่ใช้ปฏิบัติ ในการดำเนินชีวิตภายใต้การอยู่ร่วมกันในสังคม เรียกว่า “คองสิบสี่” โดยแบ่งเป็นคองสำหรับผู้ปกครอง และคองสำหรับประชาชนทั่วไป (ธวัช ปุณโณทก, 2531) ในบริบทสังคมวัฒนธรรมอีสานนอกจาก “ฮีต-คอง” จะมีความสำคัญ ต่อการดำเนินชีวิตที่เปรียบเสมือนเข็มทิศและปฏิทินชีวิตของชุมชนแล้ว ยังเป็นบรรทัดฐาน ของ สังคมที่เมื่อปฏิบัติแล้วจะก่อให้เกิดความสงบสุข เป็นสิ่งที่ทุกคนในสังคมต้องเคารพและถือ ปฏิบัติ จาริตประเพณียังเป็นเรื่องเกี่ยวกับศีลธรรม ซึ่งคนในสังคมถือว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่า แก่ส่วนรวม หากใครฝ่าฝืน งดเว้น หรือไม่ปฏิบัติตามก็จะถือว่าเป็นผิดเป็นชั่ว (พระยาอนุมาน ราชชน (ยง เสฐียรโกเศศ), 2505) ดังนั้นฮีตคอง จึงเปรียบเสมือนกฎหมายของสังคมที่ทุกคน จะต้องปฏิบัติตาม เพราะได้กำหนดบทบาทหน้าที่ จริยธรรม ของทุกคนในสังคมเอาไว้แล้ว โดยมีความเชื่อว่าสังคมใดปฏิบัติตามฮีตคองก็จะอยู่เย็นเป็นสุข ส่วนฮีตสิบสอง มาจากคำสอง คำคือ คำว่า ฮีต และ สิบสอง คำว่า ฮีต ตรงกับภาษาบาลีว่า “จาริตะ” ซึ่งโดยปกติใช้คำว่า จาริต ต่อมาเหลือแต่คำว่า “ริต” คำว่าจาริตะหรือจาริต แปลว่า ประเพณีหรือสิ่งที่เคยปฏิบัติมา ในภาษาลาวหรือภาษาถิ่นอีสานอ่านออกเสียงว่า “จาฮีต” และเรียกให้สั้นลงว่า “ฮีต” ซึ่งหมายถึง สิ่งที่น่านิยมถือปฏิบัติสืบทอดกันมาจนเป็นแบบแผน ขนบธรรมเนียมหรือจาริต ประเพณีที่นิยมและประพฤติกันสืบมาทั้งสิบสองเดือน (สมชาย นิลอาธิ, 2539) โดยนักปราชญ์ โบราณได้วางฮีตสิบสองไว้ ดังนี้ 1) เดือนอ้าย บุญเข้ากรรม 2) เดือนยี่ บุญคูณลาน 3) เดือน

สาม บุญข้าวจี 4) เดือนสี่ บุญผะเหวด 5) เดือนห้า บุญสงกรานต์ 6) เดือนหก บุญบั้งไฟ 7) เดือนเจ็ด บุญข้าชะ 8) เดือนแปด บุญเข้าพรรษา 9) เดือนเก้า บุญข้าวประดับดิน 10) เดือนสิบ บุญข้าวสาก 11) เดือนสิบเอ็ด บุญออกพรรษา และ 12) เดือนสิบสอง บุญกฐิน

ข้อสังเกตประการสำคัญคือ ธุงถูกนำมาใช้ในประเพณีฮีตสิบสอง เช่น บุญคุณลาน ในหลายท้องถิ่น มักมีการนำธุงไปปักไว้บนกองข้าวเปลือกหรือประดับธุงโดยรอบทั้ง 8 ทิศในระหว่างที่มีการทำพิธีสู่ขวัญข้าว บุญผะเหวด จะพบเห็นคติการยกธุงเพื่อเป็นสัญลักษณ์ของการเริ่มต้นประเพณีเทศน์มหาชาติ รวมถึงการนำธุงรูปแบบต่าง ๆ มาประดับตกแต่งบริเวณโดยรอบมณฑลพิธีเทศน์มหาชาตินั้น บุญสงกรานต์ ที่ปรากฏการนำธุงไปประดับไว้บนเจดีย์ทราย เช่นเดียวกันกับบุญข้าชะ ธุงจะถูกนำไปปักไว้บนกระทงหน้าวัด และที่เด่นชัดที่สุด คือ ในบุญกฐิน มักจะปรากฏบทบาทของธุงในขบวนแห่ รวมไปถึงการปักธุงเป็นสัญลักษณ์หลังจากพิธีทอดกฐิน เสร็จสิ้นแล้ว หรือแม้กระทั่งในพิธีกรรมหลังความตาย ธุงก็ยังคงถูกนำมาใช้ประกอบพิธีตามความเชื่อท้องถิ่นด้วยเช่นกัน ผู้วิจัยเห็นว่า ในประเพณีฮีตสิบสอง ตลอดถึงพิธีกรรมหลังความตาย ในบริบทสังคมวัฒนธรรมอีสาน ธุงได้เข้าไปมีบทบาทสำคัญ ทั้งในส่วนของการเป็นหนึ่งในเครื่องประกอบพิธี เป็นเครื่องประดับตกแต่ง และใช้เป็นสื่อสัญลักษณ์ตามความเชื่อ โดยผู้คนในท้องถิ่นต่างก็ได้ให้นิยามความหมายของธุงที่แตกต่างกันออกไป จึงเป็นที่มาในการศึกษาวัฒนธรรมการใช้ธุงในบริบทสังคมวัฒนธรรมอีสานผ่านประเพณีฮีตสิบสอง และวิเคราะห์วัฒนธรรมการใช้ธุงที่ปรากฏในพิธีกรรมหลังความตาย อันจะก่อให้เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับธุง ซึ่งถือว่าเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ยังคงผูกพันกับวิถีชีวิตของชาวอีสานตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมการใช้ธุงกับประเพณีฮีตสิบสอง
2. เพื่อวิเคราะห์พลวัตวัฒนธรรมการใช้ธุงที่ปรากฏในประเพณีฮีตสิบสอง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการลงพื้นที่เพื่อสังเกต พร้อมกับการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย และนำข้อมูลมารวบรวมเรียบเรียง วิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปอภิปรายผลพร้อมข้อเสนอแนะ โดยมีรูปแบบแนวทางการดำเนินวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูล

2. การลงพื้นที่สังเกตประเพณีฮีตสิบสอง และพิธีกรรมอื่น ๆ พร้อมกับการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งประกอบด้วย พระสงฆ์ จำนวน 3 รูป ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 4 คน และผู้นำประกอบพิธีกรรมในท้องถิ่น จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 10 รูป/คน ในพื้นที่ภาคอีสาน

6 จังหวัด ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ปรากฏการนำธูปรูปแบบต่าง ๆ มาใช้ในประเพณีฮีตสิบสอง รวมไปถึงพิธีกรรมหลังความตายอย่างเด่นชัด ประกอบด้วย จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดอุดรธานี จังหวัดสกลนคร และจังหวัดศรีสะเกษ

3. วิเคราะห์ สังเคราะห์ พลวัตวัฒนธรรมการใช้ธูปกับประเพณีฮีตสิบสองในบริบทสังคมวัฒนธรรมอีสาน สรุป อภิปรายผล พร้อมข้อเสนอแนะ

4. จัดทำรายงานและนำเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง พลวัตวัฒนธรรมการใช้ธูปกับประเพณีฮีตสิบสอง ในบริบทสังคมวัฒนธรรมอีสาน พบว่า ธูปได้เข้าไปมีบทบาทและเป็นองค์ประกอบสำคัญในประเพณีฮีตสิบสอง โดยฮีตที่ปรากฏว่ามีการใช้ธูป ได้แก่ 1) ฮีตเดือนยี่ บุญคูณลาน 2) ฮีตเดือนสี่ บุญผะเหวด 3) ฮีตเดือนห้า บุญสงกรานต์ 4) ฮีตเดือนเจ็ด บุญข้าชะ และ 5) ฮีตเดือนสิบสอง บุญกฐิน ดังนี้

1. บุญคูณลาน กำหนดเอาเดือนยี่เป็นเวลาทำจึงเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “บุญเดือนยี่” แต่ละครัวเรือนจะเอาข้าวเปลือกซึ่งเป็นผลผลิตจากนาของตนมากองรวมกันที่วัด และนิมนต์พระสงฆ์มาทำพิธีเพื่อความเป็นสิริมงคล จากนั้นจึงถวายข้าวเปลือกให้กับวัดเพื่อนำรายได้มาบูรณะซ่อมแซมศาสนสถาน

ในประเพณีบุญคูณลานสู่ขวัญข้าวของบ้านโนนรัง ตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า คนในท้องถิ่นมีความเชื่อในเรื่อง “ตัวพื้ง” หรือ “ตัวเสวย” ซึ่งเป็นสัตว์ประจำทิศทั้ง 8 ตามตำนาน ของวัฒนธรรมล้านช้าง โดยพบว่ามีการทำ “ธูปตัวพื้ง” มาใช้ในพิธีสู่ขวัญข้าว ธูปชนิดนี้ทำจากผ้าด้ายดิบสีขาวแล้ววาดรูปสัตว์สัญลักษณ์ประจำทิศทั้ง 8 ไว้บนผืนธูป ประเด็นดังกล่าว ภูวดล อยู่ปาน นักวิชาการศึกษา สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้กล่าวว่า

“สัตว์ประจำทิศทั้ง 8 ที่ปรากฏบนผืนธูป ประกอบด้วย ชงก (ช้าง) ประจำทิศอุดร ทกเกวียน (วัว) ประจำทิศอีสาน เทียนแอนด์ (ครุฑ) ประจำทิศบูรพา แบนโต (แมว) ประจำทิศอาคเนย์ โสภภาพ (ราชสีห์) ประจำทิศทักษิณ นาบพาน (เสือ) ประจำทิศหรดี หานน้ำ (นาค) ประจำทิศประจิม และข้าไกลน (หนู) ประจำทิศพายัพ” (ภูวดล อยู่ปาน, 2562)

ลักษณะเด่นของธูปตัวพื้งนอกจากจะมีการวาดรูปสัตว์ประจำทิศลงบนผืนธูปแล้ว ยังมีการเขียนอักษรธรรมอีสานเพื่อสื่อความหมายถึงสัตว์ประจำทิศนั้น ๆ เพิ่มความสวยงามด้วยการต่อขยายธูปที่ทำจากกระดาดขาว จากนั้นจึงนำไปห้อยไว้บนเสาไม้ไผ่ปักไว้ทั้ง 8 ทิศรอบบริเวณพิธี วิรัตน์ โพธิ์ศรีเรือง ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านโนนรัง ได้กล่าวว่า

“ธุงตัวพื้งนี้มีบทบาทในบุญคุณลานของบ้านโนนรังมาอย่างยาวนาน โดยเชื่อว่าสัตว์ประจำทิศทั้ง 8 จะนำพาฟ้าฝนและความอุดมสมบูรณ์มาสู่ฤดูกาลทำนาปีต่อไป” (โพธิ์ศรีเรือง, 2562)

ข้อสังเกตประการสำคัญคือ ปัจจุบันประเพณีบุญคุณลานในหลายท้องถิ่น ไม่ค่อยปรากฏการใช้ธุงตัวพื้งมากนัก หากแต่มีการนำรูปปั้นสัตว์ประจำทิศทั้ง 8 มาตั้งเป็นสัญลักษณ์แทน นอกจากนั้นยังมีการนำ “ธุงไส้หมู” ซึ่งทำจากกระดาดแห้งตัดเป็นหลอดยาวต่าง ๆ ใช้ประดับตกแต่งบริเวณพิธีทำบุญคุณลาน สะท้อนภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นที่รู้จักการทำธุงอย่างง่ายเพื่อใช้ในพิธีกรรม หากพิจารณาแล้วจะเห็นว่า ธุงไส้หมุนิยมนำไปประดับคู่กับบริบทกระดาดย่น ธุงชนิดนี้พบมากในงานบวช ใช้ตกแต่งสถานที่เพื่อสร้างบรรยากาศการเป็นงานบุญ จึงอาจกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมการใช้ธุงไม่ได้จำกัดอยู่ในกรอบหรือกฎเกณฑ์ที่ตายตัว หากแต่มีความยืดหยุ่นเพราะมีการหยิบยืมวัฒนธรรมการใช้ธุงในพิธีกรรมอื่น ๆ มาประยุกต์ใช้กับประเพณีฮีตสิบสองอีกด้วย

ภาพที่ 1 A ธุงตัวพื้ง และ B ธุงไส้หมู ในประเพณีบุญคุณลานบ้านโนนรัง จังหวัดขอนแก่น

นอกจากนั้นยังพบว่า ประเพณีบุญคุณลานในหลายท้องถิ่นมักมีการนำ “ธุงราว” และ “ธุงช่อ” มาใช้ประดับรอบบริเวณพิธีและปักไว้บนกองข้าวเปลือก เช่น บุญกุ่มข้าวใหญ่ หรือบุญคุณลานของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท ที่วัดสิริมาโก ตำบลนาโก อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีการนำเศษผ้ามาตัดเป็นรูปสามเหลี่ยมเย็บติดเข้ากับเชือกเป็นสายแล้วนำมาโยงรอบบริเวณพิธี สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่นในการนำวัสดุเหลือใช้มาประดิษฐ์เป็นธุงเพื่อใช้ในพิธีกรรม พระครูเมตตาคุณวรคุณ เจ้าอาวาสวัดสิริมาโก ผู้นำในการประกอบพิธีบุญกุ่มข้าวใหญ่ ได้กล่าวว่า

“ธูรวาใช้เป็นสัญลักษณ์กำหนดเขตงานบุญ อีกทั้งเป็นสัญลักษณ์ของงานมงคล ใช้เป็นเครื่องป้องกันมาร (สิ่งไม่ดีไม่งาม) ที่จะมาทำลายพิธีกรรม อีกนัยหนึ่งการประดับธูรวานี้ก็เพื่อเป็นการเรียกขวัญข้าว และขอขมาแม่โพสพที่ชาวนาเหยียบย่ำโดยไม่ได้เจตนา” (พระครูเมตตาคุณากรณ์, 2563)

นอกจากนั้นในบุญเบิกฟ้าหรือบุญคูณลานของชาวจังหวัดมหาสารคาม พบการใช้ธูระข้อ ซึ่งเป็นธูระขนาดเล็กทำจากกระดาดแก้ว ตัดเป็นรูปทรงสามเหลี่ยมแล้วนำมาติดกาวพันเข้ากับเสาไม้ไผ่เหลาขนาดเล็ก ก่อนที่จะนำมาปักไว้บนกองข้าวเปลือก โดยธูระชนิดนี้มีบทบาทเป็นเครื่องบูชาของการประกอบพิธีสู่ขวัญข้าวที่พบเห็นได้ทั่วไป

2. บุญผะเหวด หรือ “บุญเดือนสี่” เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “บุญมหาชาติ” เป็นบุญที่จัดขึ้นตามความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับชาดกอันเป็นเรื่องราวอดีตชาติของพระพุทธเจ้า ในสมัยที่ยังเสวยชาติเป็นพระเวสสันดรสัญลักษณ์ที่บ่งบอกว่าชุมชนใดกำลังจะจัดงานบุญผะเหวดก็คือ “ธูระผะเหวด” ธูระชนิดนี้จะปักอยู่นอกศาลา โรงธรรม โดยใช้ไม้รวก (ไม้ไผ่ขนาดเล็ก) ทั้งต้นทำเป็นเสาธูระ โดยเหลือกิ่งก้านและใบไผ่ส่วนที่อยู่ปลายยอดไม้รวกไว้เพื่อความสวยงาม

งานบุญผะเหวดที่วัดโพธิ์ศรี บ้านหนองหญ้าไซ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดอุดรธานี ใช้ธูระผะเหวดห้อยอยู่ที่เสาไม้รวกทั้ง 8 ทิศ ด้วยความเชื่อที่ว่าธูระผะเหวดนี้ทำขึ้นเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา ข้อสังเกตประการสำคัญคือ เรื่องราวที่ปรากฏบนผืนธูระผะเหวดได้สะท้อนปรัชญาทางพุทธศาสนา โดยเฉพาะในเรื่องการให้ทาน ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ผู้คนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ง่าย และสามารถปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวัน หลักธรรมเรื่องการให้ทานนี้ยังสอดคล้องกับเรื่องราวในมหาเวสสันดรชาดกที่ได้พรรณนาถึงทานบารมีครั้งใหญ่ของพระเวสสันดร อันเป็นชาติสุดท้ายก่อนที่จะมาประสูติเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ และตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในชาติต่อมา ธูระผะเหวดมักจะมีการทอรูปพระเจดีย์เกศแก้วจุฬามณี หรือรูปพระพุทธเจ้าไว้ด้านบนสุดของผืนธูระสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อที่ว่าหากใครได้สดับรับฟังเทศน์มหาชาติจนครบทั้ง 13 กัณฑ์ จะได้ไปจุติยังสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ได้ขึ้นไปสักการะพระเจดีย์เกศแก้วจุฬามณี นอกจากนั้นบนผืนธูระผะเหวดยังได้อธิบายเรื่องราวของพระเวสสันดรชาดกผ่านตัวละครสำคัญ เช่น พระเวสสันดร นางมัทรี ชูชก กัณหา ขาลี ช้าง ม้า เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีภาพที่เกี่ยวข้องกับศิลปะวัฒนธรรมอีสาน เช่น รูปพานบายศรี รูปดอกไม้ และลายจิตรรูปแบบต่าง ๆ โดยภาพเหล่านี้จะอยู่ลดหลั่นลงมาด้านล่างของผืนธูระ สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของคนอีสานที่มีความนอบน้อมต่อพระพุทธศาสนา ผ่านศิลปะหัตถกรรมที่ทรงคุณค่าอีกด้วย

นอกจากนั้นยังพบว่า การเตรียมงานบุญผะเหวดจะมีการประดับตกแต่งภายในศาลา โรงธรรมให้มีบรรยากาศคล้ายคลึงกับเขาวงกต สถานที่ตามเรื่องราวที่ปรากฏในมหาเวสสันดรชาดก อีกทั้งมีการตกแต่งด้วยราชวัติ ฉัตร ธง ที่สำคัญในงานบุญผะเหวดจะมีการทำ “ธูระข้อ” ขึ้นจำนวน 1,000 อัน สำหรับใช้เป็นเครื่องสักการบูชา เช่น งานบุญผะเหวดวัดโพธิ์ชัยเสมา

ราม บ้านเสมา ตำบลหนองแปน อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ (บุญส่ง ศรีจันทร์, 2563) ผู้นำประกอบพิธีกรรมทางศาสนาประจำวัดโพธิ์ชัยเสมาราม ได้กล่าวว่า “ธุงช่อเป็นหนึ่งในคายะแหวด เรียกว่าเครื่องฮ้อยเครื่องพัน (เครื่องบูชาคาถาพัน) ซึ่งประกอบด้วย ธูป เทียน ดอกบัว หลวง ดอกบัวแบ้ ดอกบัวทอง ดอกผักตบ ดอกกาบของ เหมียง หมากพลู มวนยา กระทง ข้าวตอก ข้าวพันก้อน และธุงกระดาศ อย่างละ 1,000 ชิ้น” นอกจากนั้นยังพบว่าบ้านเสมามีการทำ “ธุงโยแมงมุม” จากการเหลาไม้ไผ่แล้วนำมาไขว้ขัดกันเป็นรูปกากบาท นำไหมพรม หลากหลายสีเส้นมาพันรอบเป็นชั้น ๆ ก่อนที่จะนำมาร้อยต่อกันเป็นสายแล้วจึงนำไปตกแต่ง โดยรอบมณฑลพิธี ภายหลังธุงโยแมงมุมนี้ยัง ถูกนำไปเป็นองค์ประกอบสำคัญในการประดิษฐ์ สร้างประเพณีที่พระธาตุยาคูด้วย ข้อสังเกตประการสำคัญคือ งานบุญแหวดในหลายท้องถิ่น นิยมใช้ธุงที่ประดิษฐ์จากวัสดุธรรมชาติ เช่น การเก็บดอกสะแบงมาร้อยเป็น “ธุงดอกสะแบง” การคว่ำข้าวเปลือกแล้วนำมาร้อยต่อกันเป็นระย้าที่เรียกว่า “ธุงข้าวตอก” และการเหลา ต้นหม่อนให้มีลักษณะเหมือนดอกไม้มาเรียงร้อยเป็น “ธุงดอกโน” เป็นต้น หรือแม้กระทั่งนำ หลอดกาแฟมาพับเป็นดาวแล้วนำมาร้อยต่อกันเป็นธุง ซึ่งหากพิจารณาแล้วจะเห็นว่า วัฒนธรรมการใช้ธุงในประเพณีบุญแหวดของชาวอีสาน มีการปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยและ บริบทของพื้นที่ โดยเฉพาะในเรื่องของวัสดุที่นำมาใช้ทำธุงซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นวัสดุธรรมชาติหรือ วัสดุที่หาได้ง่ายตามท้องถิ่น

ภาพที่ 2 A ธุงดอกสะแบง และ B ธุงโยแมงมุม ในบุญแหวดวัดอุดมประชาสามัคคี จังหวัดกาฬสินธุ์

3. บุญสงกรานต์ ถือเป็นประเพณีการส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ไทย โดยถือเอาวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 5 เป็นวันเริ่มต้นทำบุญ โดยมักจะมีการสงฆ์พระพุทธรูป พระสงฆ์ ตลอดถึง ผู้เฒ่าผู้แก่ ซึ่งเป็นปู่ ย่า ตา ยาย ครูบาอาจารย์ หรือผู้ใหญ่ที่ควรแก่การเคารพสักการะ หลังจากนั้นก็จะเล่นสาดน้ำกันเป็นที่สนุกสนาน ขณะที่ตอนเย็นจะมีการก่อเจดีย์ทราย โดยชาวบ้านจะนำทรายจากที่ใดที่หนึ่งนำมาก่อเจดีย์ทรายที่ลานวัด วัตถุประสงค์ของการก่อเจดีย์ ทรายนั่นแฝงไปด้วยกุศโลบาย โดยมีการผูกโยงประเพณีเข้ากับคติความเชื่อเรื่องเวรกรรมใน

พุทธศาสนา กล่าวคือ การก่อเจดีย์ทรายถวายเป็นพุทธบูชา ก็เพื่อนำเศษดินเศษทรายที่ติดเท้าออกจากวัดไปมาคั่นวัดในรูปของเจดีย์ทราย

นอกจากคติความเชื่อเกี่ยวกับเจดีย์ทรายแล้วยังพบว่า รุ่งได้เข้าไปมีบทบาทในบุญสงกรานต์ กล่าวคือ มีการปักธงไชย และธงช่อลงบนเจดีย์ทราย เพื่อถวายเป็นพุทธบูชาให้เป็นกุศลอันสูงส่ง ประเด็นดังกล่าว พระครูวรธรรมธัช เจ้าคณะจังหวัดกาฬสินธุ์ เจ้าอาวาสวัดสว่างคงคา ตำบลกาฬสินธุ์ อำเภอมือเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้กล่าวว่า

“คติการปักธงไว้บนเจดีย์ทราย อุปมาได้กับเหตุการณ์ในพระชาติที่พุทธเจ้าเกิดเป็นชายอนาถา แต่มีจิตศรัทธาได้ก่อพระเจดีย์ทรายเสร็จแล้วได้อีกผ้าห่มผืนหนึ่งปักเป็นธงไชยเพื่อบูชาพระรัตนตรัย” (พระครูวรธรรมธัช (วรวิทย์ ธรรมจาโร), 2564)

ประเด็นดังกล่าวสะท้อนให้เห็นภูมิหลังของวัฒนธรรมการก่อเจดีย์ทรายในบุญสงกรานต์ อีกทั้งได้สะท้อนบทบาทของรุ่งในการเป็นเครื่องสักการะบูชาตามคติทางพุทธศาสนาอีกด้วย

ประเพณีบุญสงกรานต์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทโย้ย ณ วัดทุ่ง ตำบลอากาศอานวย อำเภออากาศอานวย จังหวัดสกลนคร พบว่า มีการก่อเจดีย์ทรายและประดับด้วยดอกไม้ ธูป เทียนมากมาย (บายศรีขนาดเล็ก) ที่สำคัญมีการนำ “ธงไชย” หรือ “ธงพะเหวด” มาปักอยู่บนยอดกลางเจดีย์ทราย และนำ “ธงช่อ” ซึ่งเป็นธงขนาดเล็กปักบริเวณโดยรอบเจดีย์ทราย ประเด็นดังกล่าว พระรัตนกรวิสุทธิ รองเจ้าคณะจังหวัดสกลนคร เจ้าอาวาสวัดทุ่ง ได้กล่าวว่า

“การปักธงบนเจดีย์ทรายมีวัตถุประสงค์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา ธงถือเป็นเครื่องสักการะอย่างหนึ่งในวัฒนธรรมล้านช้างที่สืบทอดต่อกันมาแต่โบราณ โดยส่วนใหญ่จะใช้ธงปักบูชาพระพุทธรูป พระธาตุ สลุป เจดีย์” (พระรัตนกรวิสุทธิ (มนิรัตน์ ดิกขวิโร), 2563)

ประเด็นดังกล่าว สะท้อนให้เห็นการนำรุ่ง ซึ่งเคยใช้ในพิธีศักดิ์สิทธิ์มาประยุกต์ใช้กับประเพณีท้องถิ่น ที่สำคัญยังสะท้อนให้เห็นอิทธิพลของวัฒนธรรมศาสนาที่ได้ส่งผลกระทบต่อจารีตประเพณีของผู้คนในลุ่มน้ำโขงอย่างมีนัยสำคัญ

4. บุญข้าชะ หรือ “บุญเดือนเจ็ด” เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “บุญเบิกบ้าน” เป็นประเพณีที่ผสมผสานระหว่าง ฝั-พราหมณ์-พุทธ กล่าวคือ เมื่อถึงวันประกอบพิธีจะมีการปลุกผ้าม (ปะรำพิธี) บริเวณ “หลักบือบ้าน” (ซึ่งในปัจจุบันนี้ ส่วนใหญ่ใช้ศาลากลางบ้านประกอบพิธีแทน) ก่อนจะเริ่มพิธีข้าชะนั้น เฒ่าจ้ำ (ผู้นำประกอบพิธี) จะทำพิธีเชิญเจ้าปู่หรือผีปู่ตามาร่วมพิธีโดยการนำขันกะย่อง (พานสานจากไม้ไผ่) จากศาลปู่ตา มาตั้งไว้บริเวณหลักบือบ้าน และให้ทุกบ้านเตรียมถ้วยสาลิยงจากบริเวณพิธีไปยังบ้านเรือนของตนเอง ชาวบ้านจะทำกระทงหน้าวัว

ใส่หมาก พลุ ดินปืนรูปคน สัตว์เลี้ยง พาหนะ ข้าวดำ ข้าวแดง ดอกไม้ ธูป เทียน เทียนหัวค่าคิง (วัดรอบศรีษะด้ายสายสิญจน์) เมี่ยง พริก เกลือ หอม กระเทียม กล้วย อ้อย ดิน ทราย เขียนชื่อ บุคคลในครอบครัว และปักธูปไว้บนกระทงหน้าวุ้นั้น ตอนเย็นจะนิมนต์พระสงฆ์มาทำพิธีเจริญ พระพุทธรูป รุ่งเช้าถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์ รับศีล รับพร ประพรมน้ำพระพุทธรูป เสร็จ แล้วนำเสลี่ยงหามพระสงฆ์เดินไปรอบหมู่บ้านเพื่อหว่านหินแห่ (กรวด) หว่านทราย ดอกหลัก บ้านหลักเมือง ดอกหลักปีหลักเดือน พอเสร็จพิธีแล้วจึงนำน้ำพระพุทธรูปประพรมสัตว์เลี้ยง วัว ควาย และบุตรหลานให้อยู่เย็นเป็นสุข

โดยธูปที่ปรากฏในบุญช่าฮะคือ “ธูปช่อ” นิยมนำไปปักไว้บนกระทงหน้าวุ้นั้น ดังภาพที่ 3 ชาวอีสาน มีความเชื่อเกี่ยวกับการทำธูปช่อใช้ปักบนกระทงหน้าวุ้นั้นเพื่อเป็นการ “แต่งแก้เสียเคราะห์” โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุญช่าฮะเป็นพิธีทำบุญครั้งใหญ่ของหมู่บ้าน เพื่อขับไล่สิ่งอัปมงคล หรือสิ่งที่ไม่ดีไม่งามให้หนีไปจากหมู่บ้านอีกด้วย

ภาพที่ 3 ธูปช่อปักบนกระทงหน้าวุ้นั้น ในบุญช่าฮะบ้านหลุบ ตำบลหลุบ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

5. บุญกฐิน ถือว่าเป็นบุญประเพณีที่มีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาโดยตรงและมีความสำคัญมาก กล่าวคือ บุญกฐินเป็นบุญที่กระทำแบบจำเพาะเจาะจง เรียกว่า “กาลทาน” คือ มีเวลาทำที่ชัดเจนและจำกัดโดยทางจันทรคติเริ่มจากวันแรม 1 ค่ำเดือน 11 ไปจนถึงวันเพ็ญเดือน 12 รวมระยะเวลา 1 เดือน สำหรับพิธีทอดกฐินจะมีการนำผ้ากฐินไปวางไว้ต่อหน้าพระสงฆ์อย่างต่ำ 5 รูป แล้วให้พระสงฆ์รูปใดรูปหนึ่งที่ได้รับมอบหมายจากคณะสงฆ์ทั้งนั้นเป็นเอกฉันท์ให้เป็นผู้รับกฐิน

นอกจากในเรื่องของพิธีกรรมแล้ว ยังพบว่า ธูปได้เข้าไปมีบทบาทในบุญกฐิน โดยปรากฏ “ธูปกฐิน” ซึ่งเป็นธูปผ้ามีการพิมพ์รูปต่าง ๆ ลงบนผืนธูป เช่น รูปจระเข้ รูปตะขาบ รูปนางมัจฉาถือดอกบัว และและรูปเต่าคาบดอกบัว เป็นต้น สำหรับความหมายของภาพที่ปรากฏในธูปกฐินนี้ พระครูปริยัติเจติยานุกูล ผู้ช่วย เจ้าอาวาสวัดหนองแวง พระอารามหลวง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ได้กล่าวว่า

“ธุงรูปจระเข้ สะท้อนปริศนาธรรมในเรื่องความโลภหรือความโลภ ธุงรูปตะขาบ สะท้อนปริศนาธรรมในเรื่องโทสะหรือความโกรธ ธุงรูปนางมัจฉาถือดอกบัว สะท้อนปริศนาธรรมในเรื่องโมหะหรือความหลง ซึ่งตรงกับหลักอภิสกุล 3 ได้แก่ โลภะ โทสะ และโมหะ ส่วนธุงรูปเต่าคาบดอกบัว สะท้อนปริศนาธรรมในเรื่องสติ” (พระครูปริยัติเจตยานุกุล (เกษณา นรินโท), 2563)

จะเห็นได้ว่ารูปลักษณะที่ปรากฏบนผืนธุงกฐินถูกนำไปตีความให้สอดคล้องกับหลักธรรมทางพุทธศาสนา อีกทั้งยังเป็นสัญลักษณ์ที่สามารถบ่งบอกได้ว่า วัดที่มีการปักธุงรูปสัญลักษณ์ดังกล่าวข้างต้นได้ประกอบพิธีทอดกฐินเสร็จสิ้นแล้ว

ประเพณีบุญกฐินของบางท้องถิ่น นิยมจัดให้มีการทำบุญอุทิศแก่ผู้ตายไปในคราวเดียวกัน โดยจัดงานในลักษณะ “การตั้งกองบุญ” หรือตั้งกองกฐินเพื่ออุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้กับบุคคลที่จำเพาะเจาะจง ซึ่งหากพิจารณาแล้วมีความคล้ายคลึงกับ “การทำบุญแจกข้าว” ซึ่งเป็นการทำบุญอุทิศให้กับผู้ตายพบได้ทั่วไปในภาคอีสาน แตกต่างกันในบางท้องถิ่นจะจัดหลังจากที่มีการเผาศพเสร็จสิ้นทันที แต่ในหลายท้องถิ่นก็พบว่าจะจัดภายในปีนั้น ๆ หรืออาจจะจัดไปพร้อมกับบุญกฐิน เช่น ในบุญกฐินและการตั้งกองบุญอุทิศให้กับคุณยายเต็ม แก้ว วงษ์ ที่บ้านโนนลาน ตำบลเปาะ อำเภอบึงบูรพ์ จังหวัดศรีสะเกษ ในวันทอดกฐินเมื่อเจ้าภาพได้ร่วมกันถวายภัตตาหารเช้าแด่พระสงฆ์เสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็จะแห่กองกฐินและบริวารกฐินไปที่วัด โดยมีการนำรูปภาพของผู้ตายแห่ร่วมไปในกองกฐินนั้นด้วย จากนั้นจึงประกอบพิธีถวายกฐินพร้อมปักธุงกฐินบริเวณหน้าวัดเพื่อเป็นสัญลักษณ์ว่าวัดนี้ทอดกฐินเสร็จสิ้นแล้ว จากนั้นเจ้าภาพจะนำอาหารคาวหวานอย่างละเล็กละน้อยจัดใส่กระทงใบตองไปวางไว้ริมกำแพงวัดหรือบริเวณที่ใกล้กับเจดีย์ใส่กระดูกของผู้ตาย พร้อมจุดธูปบอกกล่าวผู้ตายให้มารับเอาอาหารคาวหวาน รวมถึงผลบุญที่อุทิศส่วนกุศลไปให้ แล้วจึงยกธุงผ้าขาวขึ้นบริเวณนั้น พร้อมกับการลั่นฆ้อง กลอง ระฆัง จุดพลุเป็นอาณัติสัญญาณ ประเด็นดังกล่าว สมศักดิ์ พรหมแก้ว ผู้นำประกอบพิธีกรรมทางศาสนาประจำบ้านโนนลาน ได้กล่าวว่า

“การยกธุงขาว พร้อมกับการจุดพลุหลังจากทอดกฐินเสร็จก็เพื่อเป็นสัญลักษณ์อันรับรู้ว่าการยกธุงขาวพร้อมกับการจุดพลุหลังจากทอดกฐินเสร็จเรียบร้อยแล้ว อีกทั้งยังเป็นการสื่อสารให้ดวงวิญญาณของผู้ตายมารับเอากุศลผลบุญ” (สมศักดิ์ พรหมแก้ว, 2563)

จะเห็นว่าในประเพณีบุญกฐินไม่ได้มีเพียงธุงกฐินเท่านั้นที่มีบทบาทในพิธีกรรม แต่ในบางท้องถิ่นยังปรากฏการใช้ธุงผ้าขาวด้วย โดยธุงชนิดนี้เรียกว่า “ธุงแจกข้าว” นิยมใช้ผ้าด้ายดิบ สีขาวความกว้างประมาณ 1 ฟุต ยาวประมาณ 2 - 3 เมตร มีไม้ไผ่เหลาขนาดกว้าง 1 เซนติเมตร ยาว 14 นิ้ว จำนวน 2 อัน เย็บชายผ้าแถบทั้งสองชายติดกับไม้ไผ่ทั้งสองอัน และมีการนำ

วัฒนธรรมการใช้ธงในประเพณีฮีสตีสบสองนั้น มีความเป็นพลวัตอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากการใช้ธงไม่ได้ติดอยู่ในกรอบหรือกฎเกณฑ์ที่ตายตัว หากแต่มีการหยิบยืมธงจากประเพณีพิธีกรรมอื่น ๆ มาประยุกต์ใช้อย่างหลากหลาย เช่น ธงช่อ ซึ่งปรากฏทั้งในบุญคุณลาน บุญพะเหวด บุญสงกรานต์ และบุญซำฮะ แต่อาจจะมีการปรับขนาดของธงให้สอดคล้องกับรูปแบบการนำไปใช้ นอกจากนี้ที่นำมามีประดิษฐ์ธงก็ยังคงมีความยืดหยุ่นสูง กล่าวคือ คนอีสานมีภูมิปัญญาในการเลือกสรรวัสดุสำหรับใช้ประดิษฐ์ธงให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละท้องถิ่น เช่น การนำวัสดุธรรมชาติที่มีอยู่มากในช่วงฤดูแล้ง โดยการนำดอกสะแบงมาเรียงร้อยเป็นธง หรือการควั่นข้าวเปลือกมาร้อยเป็นธงข้าวตอกสำหรับใช้ประดับตกแต่งในบุญพะเหวด เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่า ในประเพณีฮีสตีสบสองก็ยังคงมีการรวมเอาพิธีกรรมอื่น ๆ เข้าไว้ด้วยกัน เช่น ในบุญกฐิน นอกจากปรากฏบทบาทของธงกฐินแล้ว ในหลายท้องถิ่นก็ยังปรากฏธงแจกข้าว ซึ่งล้วนเกิดจากการสร้างสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมขึ้นมาใช้ในการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่ออีกด้วย

งานวิจัยนี้ได้ศึกษาเกี่ยวกับพลวัตวัฒนธรรมการใช้สูงในประเพณีฮิตสิบสองในบริบทสังคมวัฒนธรรมอีสาน โดยมีกรอบแนวคิดในการศึกษาคือ วัฒนธรรมการใช้สูงในประเพณีฮิตสิบสอง และพลวัตวัฒนธรรมการใช้สูงที่ปรากฏในประเพณีฮิตสิบสอง สำหรับการอภิปรายผลการวิจัยนี้ แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1. วัฒนธรรมการใช้ธงในประเพณีฮิตสิบสอง กล่าวคือ ในประเพณีบุญคุณลาน มีการใช้ธงตัวพื้งหรือธงตัวเสวย ซึ่งเป็นธงที่มีรูปสัตว์ประจำทิศทั้ง 8 ได้แก่ ช้าง วัว ครุฑ แมว ราชนีห์ เสือ นาค และหนู วัฒนธรรมการใช้ธงตัวพื้งนี้ยังสอดคล้องกับคำญาโศกทิศที่ว่า “ครุฑทะเลนา นังเบื่องหนแห่งบุรพา อาคเนย์แมวอยู่เผื่อแผ่งผืน ทักษิณก้าราชสีห์แหนแห่ บักเคาเมานังเผ้า หรติ ปัดฉิเมนาคเกี้ยวพันดอน พายัพก้าโคจรหนอยอยู่ อุดรก้าพลายสารล้านเถื่อน เลื่อนเลื่อนงัว แมงจ้องกินหญ้าฝ่ายอีสาน” (ปรีชา พินทอง, 2534) โดยผู้คนในท้องถิ่นอีสานมีความเชื่อว่า สัตว์

ประจำทิศทั้ง 8 นี้สามารถนำพาความบริบูรณ์ของน้ำท่าฟ้าฝนอันเป็นหลักประกันของวิถีชีวิตเกษตรกรรม จึงมีการจำลองรูปสัตว์เหล่านี้มาไว้บนผืนธงเพื่อใช้ในประเพณีบุญคุณลาน นอกจากนั้นยังมีการใช้ธงราว ธงไส้หมู และธงช่อ ประดับตกแต่งบริเวณพิธีและปักไว้บนกองข้าวเปลือก เหตุเพราะผู้คนในท้องถิ่นอีสานมีความเชื่อว่า ธงเหล่านี้ใช้ป้องกันสิ่งชั่วร้าย อีกทั้งเป็นสัญลักษณ์เพื่อแสดงขอบเขตของพิธีกรรม ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับทิศของยุทธพงศ์ มาตยวิเศษ นักวิชาการอิสระด้านศิลปและวัฒนธรรมอีสาน ที่ได้กล่าวว่า “ธงช่อที่ปรากฏในพิธีกรรมมีบทบาทคล้ายยันต์ สามารถป้องกันสิ่งชั่วร้ายที่จะเข้ามาทำลายพิธี ซึ่งเชื่อมโยงกับคติความเชื่อของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู” (ยุทธพงศ์ มาตยวิเศษ, 2562)

ธงพะเหวด ธงช่อ ธงใยแมงมุม ธงดอกสะแบง ธงข้าวตอก และธงดอกโนที่ปรากฏในประเพณีบุญ พะเหวด ธงเหล่านี้มีบทบาทเป็นทั้งสัญลักษณ์ของงานเทศน์มหาชาติ และเป็นหนึ่งในเครื่องบูชาตามคติความเชื่อของผู้คนในวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง ดังทิศะของ (พระอริยานุวัตร (อารีย์ เขมจารี), 2506) ได้กล่าวถึงธงใน *ระเบียบโบราณประเพณีทำบุญมหาชาติภาคอีสาน* โดยระบุว่า เครื่องกิริยาวัตถุมหาชาตินั้นต้องแต่งให้ครบ เรียกว่า “เครื่องฮ้อย เครื่องพัน” นิยมเรียกทั่วไปว่า “เครื่องครุพันธ์” ซึ่งประกอบด้วย รูป เทียน ดอกบัวหลวง ดอกบัวแบ่ ดอกบัวทอง ดอกผักตบ ดอกกางของ เหมียง หมากพลู มวนยา กระทงข้าวตอก ข้าวพันก้อน และธงช่ออย่างละ 1,000 (พระยาอนุমানราชชน (ยง เสฐียรโกเศศ), 2505) จะเห็นได้ว่า บทบาทของธงช่อไม่ได้เชื่อมโยงกับคติความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์-ฮินดูเท่านั้น หากแต่ยังเชื่อมโยงกับพิธีกรรมทางพุทธศาสนาผ่านการใช้ธงเป็นเครื่องบูชาในการเทศน์มหาชาติอีกด้วย นอกจากนี้ ธงหลากหลายชนิดยังถูกนำมาใช้ประดับตกแต่งสถานที่จัดงานบุญพะเหวด ให้มีบรรยากาศเหมือนกับเขาวงกตตามเรื่องราวที่ปรากฏในมหาเวสสันดรชาดกอีกด้วย

ส่วนธงที่ปรากฏในประเพณีบุญสงกรานต์ มีการประดับธงช่อและธงไชยไว้บนเจดีย์ทราย ดังทิศะของ มนัส สุขสาย ที่ได้กล่าวว่า ธงช่อนิยมนำมาปักตามเจดีย์ทรายในบุญสงกรานต์ เจดีย์ทรายองค์ใหญ่ซึ่งทำไว้ตรงกลางเจดีย์บริวารนั้นจะปักด้วยธงพะเหวด หรือธงไชย ส่วนธงช่อจะปักทั่วไปตามเจดีย์ประธานที่อยู่ตรงกลาง และยังปักกลางเจดีย์ทรายบริวารอีกด้วย (มนัส สุขสาย, 2546) ส่วนมูลเหตุเกิดจากความเชื่อที่ว่า การนำธงมาประดับบนเจดีย์ทรายก็เพื่อน้อมถวายเป็นพุทธบูชาให้เป็นกุศลอันสูงส่ง ส่วนธงที่ปรากฏในประเพณีบุญข้าชะ เช่น ธงช่อที่ถูกนำไปใส่ไว้ในกระทงหน้าวัว เป็นสื่อสัญลักษณ์ของการสะเดาะเคราะห์ต่อชะตา และเป็นการขับไล่สิ่งไม่ดีไม่งามทั้งหลายทั้งปวงให้หายไป ข้อสังเกตประการสำคัญคือ ธงช่อเป็นธงขนาดเล็กกะทัดรัด เกิดจากประยุกต์ทำธงอย่างง่ายสำหรับใช้ในพิธีกรรม สามารถใช้ได้ทั้งในงานมงคลและงานอวมงคล ดังปรากฏการทำ ธงช่อด้วยกระดาษจันท์สีดำนี้นำในงานศพ โดยผู้คนในท้องถิ่นเรียกธงนี้ว่า “ธงเผาศี” ประเด็นดังกล่าวจึงขัดแย้งกับผลการศึกษาของชไมพร พรเพ็ญพิพัฒน์ ที่ได้ศึกษาธงในวัฒนธรรมล้านนา โดยกล่าวว่า ธงเป็นสัญลักษณ์ที่สร้างขึ้นเพื่อแสดงถึงความเป็นสิริมงคล ส่วนใหญ่จะใช้ในพิธีมงคล (ชไมพร พรเพ็ญพิพัฒน์, 2546)

ธุงกฐินรูปพระเข้า รูปตะขาบ รูปนางมัจฉาถือดอกบัว และรูปเต่า ถูกนำมาใช้เป็นสัญลักษณ์สำคัญของประเพณีบุญกฐิน เช่น การใช้ประดับหอกฐิน การถือในขบวนแห่กฐิน และการปักเป็นสัญลักษณ์ เป็นต้น ข้อสังเกตประการสำคัญคือ แม้ว่าธุงกฐินจะเป็นสัญลักษณ์สำคัญของประเพณีบุญกฐินแต่กลับไม่ได้มีบทบาทสำคัญในพิธีการทอดกฐินตามพระธรรมวินัยแต่อย่างใด สอดคล้องกับทัศนะของ ฉลอง พันธจันทร์ ที่ได้กล่าวว่า ธุงในประเพณีบุญกฐินไม่มีในพุทธบัญญัติแต่มีการเพิ่มเติมเข้ามาภายหลังตามคติความเชื่อของท้องถิ่น (ฉลอง พันธจันทร์, 2562) โดยธุงกฐินถูกนำไปผูกโยงเข้ากับหลักธรรมทางพุทธศาสนา ที่สำคัญยังเป็นสัญลักษณ์ทำให้รับรู้ว่ วัดที่มีการปักธุงนี้ได้มีการประกอบพิธีทอดกฐินเสร็จสิ้นสมบูรณ์แล้ว นอกจากนั้นในบางท้องถิ่นจะมีการจัดทำบุญอุทิศไปพร้อมกับการทำบุญกฐิน โดยมีการยกธุงผ้าขาวหรือธุงแจกขาวหลังจากพิธีทอดกฐิน เพื่อเป็นสัญลักษณ์ว่าการทำบุญอุทิศส่วนกุศลได้สำเร็จลุล่วงแล้ว ให้ดวงวิญญาณของผู้ตายมารับเอาส่วนบุญส่วนกุศล โดยมีความเชื่อว่าวิญญาณของผู้ตายจะได้เกาะชายธุงขึ้นสวรรค์ เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับทัศนะของ ประทับใจ สุวรรณธาดา ได้กล่าวว่า เมื่อได้ให้ทานด้วยการถวายธุงแล้ว จะช่วยให้วิญญาณของผู้ตายหลุดพ้นจากนรกหรือวิบากกรรม (ประทับใจ สุวรรณธาดา, 2561) จึงอาจกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมการใช้ธุงในประเพณีฮิตสิบสอง ล้วนมีภูมิหลังมาจากคติความเชื่อที่ผสมผสานกันระหว่าง 3 ความเชื่อหลัก คือ ผีพรหมณ์ พุทธ อย่างมีนัยสำคัญ

2. พลวัตวัฒนธรรมการใช้ธุงที่ปรากฏในประเพณีฮิตสิบสอง พบว่า ประเพณีบุญคุณลานในหลายท้องถิ่นไม่ปรากฏการใช้ธุงตัวพั้งหรือธุงตัวเสวยมากนัก อาจเป็นเพราะการทำธุงชนิดนี้จะต้องอาศัยผู้มีความรู้ความสามารถในการวาดภาพและการเขียนอักษรธรรมอีสาน บางท้องถิ่นมีข้อจำกัดในด้านทรัพยากรบุคคล จึงคิดค้นหาวัตถุอื่นมาใช้ทดแทน โดยปัจจุบันหลายท้องถิ่นมักมีการนำรูปปั้นของสัตว์ประจำทิศทั้ง 8 มาใช้ในบุญคุณลานแทนธุงตัวพั้งหรือธุงตัวเสวย อีกทั้งการทำธุงราวจากเศษผ้ายังเป็นสื่อสะท้อนการทำธุงอย่างง่ายเพื่อใช้ในพิธีกรรม สอดคล้องกับทัศนะของ ประทับใจ สุวรรณธาดา ที่ได้กล่าวถึงลักษณะของธุงอย่างง่ายว่า เป็นการนำผืนผ้าที่สามารถหาได้จากท้องถิ่น หรือจากท้องตลาดทั้งที่เป็นสีพื้นหรือลายต่าง ๆ นำมาตัดเย็บตกแต่งขอบและระบายเพื่อใช้ในพิธีกรรม (ประทับใจ สุวรรณธาดา, 2561) ข้อสังเกตประการสำคัญคือ มีการหยิบยืมธุงจากพิธีกรรมอื่น ๆ มาประยุกต์ใช้ในประเพณีฮิตสิบสอง ดังปรากฏการนำธุงไส้หมูที่นิยมใช้ประดับตกแต่งในงานบวชมาใช้ประดับในประเพณีบุญคุณลาน และประเพณีบุญผะเหวด ในขณะเดียวกันจะเห็นว่มีการหยิบยืมธุงจากประเพณีฮิตสิบสองไปประยุกต์ใช้กับพิธีกรรมอื่น ๆ เช่นเดียวกัน ดังปรากฏการนำธุงช่อจากประเพณีบุญคุณลาน ประเพณีบุญสงกรานต์ และประเพณีบุญข้าฮะ ไปประยุกต์เป็นธุงช่อสีดำหรือที่เรียกว่า “ธุงเผาผี” สำหรับใช้ในพิธีศพอีกด้วย นอกจากนั้นยังพบว่า ประเพณีฮิตสิบสองหลายประเพณีก็ยังมี การใช้ธุงประเภทเดียวกัน หรือใช้ในบริบทที่คล้ายกัน เช่น การใช้ธุงช่อปักบนกองข้าวเปลือกในประเพณีบุญคุณลาน กับการใช้ธุงช่อประดับบนเจดีย์ทรายในบุญสงกรานต์ เป็น

ต้น แต่สิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นพลวัตของวัฒนธรรมการใช้ธูปอย่างชัดเจนก็คือ ในประเพณี บุญผะเหวดได้มีการนำวัสดุธรรมชาติหรือวัสดุที่หาได้ตามท้องถิ่นมาประดิษฐ์เป็นธูป เช่น การเก็บดอกสะแบงมาร้อยเป็นธูปดอกสะแบง การควั่นข้าวเปลือกมาร้อยต่อกันเป็นธูปข้าวตอก และการฝานต้นหม่อนเป็นธูปดอกโน เป็นต้น เป็นสื่อสะท้อนให้เห็นพลวัตวัฒนธรรมการใช้ธูป ตลอดจนถึงการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างสรรค์เป็นธูปสำหรับใช้ในพิธีกรรม

พลวัตวัฒนธรรมการใช้ธูปที่ปรากฏในประเพณีฮีตสิบสอง อาจเกิดจากการหยิบบ่มและประยุกต์การใช้ธูปให้สอดคล้องกับบริบทของประเพณีพิธีกรรม ดังนี้ 1) การหยิบบ่มเอาธูปจากพิธีกรรมอื่น ๆ มาประยุกต์ ใช้ในประเพณีฮีตสิบสอง 2) การหยิบบ่มเอาธูปจากประเพณีฮีตสิบสอง ไปประยุกต์ใช้กับพิธีกรรม อื่น ๆ และ 3) การหยิบบ่มและประยุกต์เอาวัฒนธรรมการใช้ธูประหว่างประเพณีฮีตสิบสองด้วยกันเอง อันเป็นสื่อสะท้อนให้เห็นว่า ธูปเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ได้สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น และผูกพันกับวิถีชีวิตของคนอีสาน มาอย่างช้านาน โดยธูปถูกประดิษฐ์ขึ้นหลากหลายรูปแบบ และการใช้ธูปก็ล้วนมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันออกไปทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทของการใช้สอย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับพลวัตวัฒนธรรมการใช้ธูปกับประเพณีฮีตสิบสอง ในบริบทสังคมวัฒนธรรมอีสาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวัฒนธรรมการใช้ธูปกับประเพณีฮีตสิบสอง และวิเคราะห์พลวัตวัฒนธรรมการใช้ธูปที่ปรากฏในประเพณีฮีตสิบสอง จากการศึกษาพบว่า ฮีตที่ธูปเข้าไปมีบทบาทหรือเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรม ได้แก่ บุญคูณลาน ธูปถูกนำไปใช้เป็นสัญลักษณ์ของสัตว์ประจำทิศทั้ง 8 ตามความเชื่อของผู้คนในวัฒนธรรมล้านช้าง ซึ่งเชื่อว่าจะนำพาความอุดมสมบูรณ์มาสู่ผลผลิตทางการเกษตรในฤดูกาลทำนาปีต่อ ๆ ไป บุญผะเหวด ธูปถูกนำไปใช้เป็นเครื่องบูชาคาถาพัน และการจำลองสถานที่จัดงานเทศน์มหาชาติให้มีบรรยากาศคล้ายคลึงกับเขาวงกตดังเรื่องราวในมหาเวสสันดรชาดก บุญสงกรานต์ ธูปถูกนำไปใช้ประดับเจดีย์ทรายเพื่อน้อมถวายเป็นพุทธบูชาเนื่องในเทศกาลปีใหม่ไทย บุญข้าชะ ธูปถูกนำไปใช้เป็นสัญลักษณ์ของการป้องกันสิ่งชั่วร้ายและสิ่งอัปมงคลทั้งหลาย อีกทั้งเป็นสื่อสัญลักษณ์ของความเชื่อในเรื่องการสะเดาะเคราะห์ต่อชะตา และบุญกฐิน ธูปถูกนำไปใช้เป็นสัญลักษณ์สำหรับวัดที่มีการทอดกฐินเสร็จสิ้นแล้ว ที่สำคัญได้มีการตีความสัญลักษณ์ ที่ปรากฏบนผืนธูปให้สัมพันธ์กับหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา นอกจากนั้นยังเกิดพลวัตวัฒนธรรมการใช้ธูปที่ปรากฏในประเพณีฮีตสิบสอง กล่าวคือ ธูปที่เคยปรากฏในประเพณีฮีตสิบสอง บางชนิดค่อย ๆ เลือนหายไปจากท้องถิ่น ดังปรากฏการนำรูปปั้นสัตว์ประจำทิศทั้ง 8 เข้ามาแทนที่ธูปตัวพืง หรือธูปตัวเสวยที่เคยมีบทบาทในประเพณีบุญคูณลาน นอกจากนั้นประเพณีฮีตสิบสองของหลายท้องถิ่นยังมีการประยุกต์นำเศษวัสดุที่เหลือใช้ เช่น เศษผ้า มาประดิษฐ์เป็นธูปอย่างง่าย อีกทั้งมีการหยิบบ่มและประยุกต์วัฒนธรรมการใช้ธูป ให้สอดคล้องกับบริบท

ของประเพณีพิธีกรรม เช่น การนำธูปธูปจากประเพณีบุญสงกรานต์ ไปประยุกต์เป็น ธูปธูปสีดำ หรือที่เรียกว่า “ธูปเผาผี” สำหรับใช้ในพิธีศพ เป็นต้น และสิ่งที่ถือว่าเป็นคุณค่าอันสะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนอีสาน และสะท้อนให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติของบริบทพื้นที่อีสานก็คือ การที่คนในท้องถิ่นรู้จักนำวัสดุธรรมชาติ เช่น ดอกสะแบง ข้าวเปลือก ต้นหม่อน เป็นต้น หรือวัสดุอื่น ๆ ที่หาได้ตามท้องถิ่น มาประดิษฐ์เป็นธูปสำหรับใช้ในประเพณีพิธีกรรม สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น คือ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ธูป เป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรได้รับการอนุรักษ์ดูแล ส่งเสริมและถ่ายทอดให้คงอยู่กับสังคมตลอดไป โดยจะต้องประสานความร่วมมือกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในระดับชุมชน ได้แก่ บ้าน วัด ต้องช่วยกันอนุรักษ์ ถ่ายทอด โดยอาจจะจัดให้มีการสาธิตทำธูปประเภทต่าง ๆ ในรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้คนในสังคมได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้ มีปราชญ์ชาวบ้านทั้งพระสงฆ์และคนในท้องถิ่นที่มีความรู้เรื่องธูปแต่ละประเภทคอยให้คำแนะนำ อาจมีการจัดประกวดทำธูปสร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติ หรือการทำธูปร่วมสมัยเพื่อพัฒนาต่อยอดให้เกิดความหลากหลาย โดยมีหน่วยงานภาครัฐควรเข้ามามีส่วนในการสนับสนุนงบประมาณ และ 2) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาพลวัตวัฒนธรรมการใช้ธูปกับประเพณีฮีตสิบสอง ในบริบทสังคมวัฒนธรรมอีสาน ยังมีประเด็นที่สามารถศึกษาวิจัยเพิ่มเติมได้อีก เช่น ศึกษาวัฒนธรรมการใช้ธูปที่ปรากฏในจิตรกรรม (ฮูปแต้ม) วัฒนธรรมการใช้ธูปที่ปรากฏวรรณกรรมอีสาน หรือศึกษาในประเด็นร่วมสมัยอย่างพลวัตวัฒนธรรมการใช้ธูปกับประเพณีประเพณีประเพณี เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย เรื่อง พลวัตวัฒนธรรมการใช้ธูปกับประเพณีประเพณีบนพื้นที่พระธาตุยาคู หลักสูตรศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชาศาสนาและภูมิปัญญาเพื่อการพัฒนา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

เอกสารอ้างอิง

- กิตติ วัฒนมหาตม์. (2547). คู่มือบูชาเทพ. กรุงเทพมหานคร: สร้างสรรค์บุ๊คส์.
- ฉลอง พันธุ์จันทร์. (2562). เอกสารคำสอนรายวิชา 0114115 พุทธศาสนาในบริบทวัฒนธรรมท้องถิ่น. มหาสารคาม: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชไมพร พรเพ็ญพิพัฒน์. (2546). ตุง มรดกแผ่นดินล้านนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ที เจเจ จำกัด.
- ธวัช ปุณโณทก. (2531). ความเชื่อพื้นบ้านอันสัมพันธ์กับวิถีชีวิตในสังคมอีสาน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- บุญส่ง ศรีจันทร์. (10 กุมภาพันธ์ 2563). ชูช่อเป็นหนึ่งในกายพะเหวด. (นายสิทธิชัย ระหาญนอก, ผู้สัมภาษณ์)
- ประทับใจ สุวรรณธาดา. (2561). ชูอีสาน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). อุบลราชธานี: ศิริธรรมออฟเซต.
- ปรีชา พิณทอง. (2534). ประเพณีโบราณไทยอีสาน. อุบลราชธานี: ศิริธรรมออฟเซต.
- พระครูปริยัติเจตยานุกุล (เจษฎา นรินโท). (12 ตุลาคม 2563). ความหมายของชูกลิ่น. (นายสิทธิชัย ระหาญนอก, ผู้สัมภาษณ์)
- พระครูเมตตาคุณากรณ์. (26 ตุลาคม 2563). บทบาทของชูในพิธีเผาศพ. (นายสิทธิชัย ระหาญนอก, ผู้สัมภาษณ์)
- พระครูวรธรรมธัช (วรวิทย์ ธรรมจาโร). (15 กรกฎาคม 2564). คติการปักธงบนเจดีย์ทราย. (นายสิทธิชัย ระหาญนอก, ผู้สัมภาษณ์)
- พระมหาโพธิวงศาจารย์ (ทองดี สุรเตโช). (2559). พจนานุกรม ไทย-บาลี. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ปัญจมิตรการพิมพ์.
- พระยาอนุমানราชธน (ยง เสฐียรโกเศศ). (2505). การศึกษาเรื่องประเพณีไทย. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- พระยาอนุমানราชธน (ยง เสฐียรโกเศศ). (2508). ประเพณีเบ็ดเตล็ด. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- พระรัตนกรวิสุทธิ (มนิรัตน์ ดิคุขีโร). (13 เมษายน 2563). คติการปักธงบนเจดีย์ทราย. (นายสิทธิชัย ระหาญนอก, ผู้สัมภาษณ์)
- พระอริยานุวัตร (อารีย์ เขมจารี). (2506). ระเบียบโบราณประเพณีทำบุญมหาชาติภาคอีสาน. กรุงเทพมหานคร: วัดพิชัยญาติการามวรวิหาร.
- ภูวดล อยู่ปาน. (15 กรกฎาคม 2562). สัญลักษณ์บนธงตัวพืง. (นายสิทธิชัย ระหาญนอก, ผู้สัมภาษณ์)
- มนัส สุขสาย. (2546). ภูมิปัญญาไทยอีสาน. อุบลราชธานี: ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม 15. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์. (2542). สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- ยุทธพงศ์ มาตย์วิเศษ. (22 ตุลาคม 2562). บทบาทของชูในบุญแจกข้าว. (นายสิทธิชัย ระหาญนอก, ผู้สัมภาษณ์)
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.

- วิรัตน์ โพธิ์ศรีเรือง. (15 กรกฎาคม 2562). บทบาทของธุงตัวพั้งในบุญคุณลาน. (นายสิทธิชัย ระหาญนอก, ผู้สัมภาษณ์)
- วีณา วิสเพ็ญ. (2562). ธุง หรือ พุง และ ปะคือ ความหมาย ความสำคัญ ในบริบทมรดกทาง วัฒนธรรม. มหาสารคาม: สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัย มหาสารคาม.
- สมชาย นิลอาธิ. (2539). ฮีตสิบสองและคองสิบสี่. วารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 5(1), 15-21.
- สมศักดิ์ พรหมแก้ว. (11 ตุลาคม 2563). นัยการยกธุงผ้าขาวในบุญกฐินอุทิศ. (นายสิทธิชัย ระหาญนอก, ผู้สัมภาษณ์)
- อภิญวัฒน์ โพธิ์สาน. (31 กรกฎาคม 2562). ภาษาบาลีของคำว่าธุงผ้าพระบฏ. (นายสิทธิชัย ระหาญนอก, ผู้สัมภาษณ์)

รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน
ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ*
A MODEL FOR DEVELOPING STUDENTS' DESIRABLE
CHARACTERISTICS ACCORDING TO THE PHILOSOPHY
OF SUFFICIENCY ECONOMY FOR SCHOOLS UNDER
THE CHAIYAPHUM PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION

กฤษณพงศ์ ผาติวุฒินันท์

Kridsanapong Phatiwuttinan

อุรสา พรหมทา

U-rasa Promta

จำเนียร พลหาญ

Chumnian Pollahan

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand

kridsanapong1122@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ 2) ศึกษาสภาพปัจจุบันคุณลักษณะอันพึงประสงค์ฯ 3) สร้างและพัฒนารูปแบบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ฯ 4) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนฯ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาโดยแบ่งเป็น 4 ระยะ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ผู้อำนวยการ หัวหน้ากลุ่มสาระฯ หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ครู โดยเลือกแบบเจาะจง และนักเรียน จำนวน 353 คน คำนวณโดยใช้สูตรของ Krejcie and Morgan เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก 2) แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ 1) ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา 2) ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยคุณลักษณะอันพึง

ประสงค์ฯ มี 5 องค์ประกอบหลัก 58 องค์ประกอบย่อย 2) สภาพปัจจุบันคุณลักษณะอันพึงประสงค์ฯ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง 3) รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ฯ ประกอบด้วยกิจกรรม 5 ฐานเรียนรู้ และกิจกรรมเสริมประสบการณ์ในห้องเรียน 4) ผลการทดลองและประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ฯ พบว่า ก่อนใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ฯ นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับปานกลาง โดยรวมเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.05$, S.D.= 0.45) และหลังใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ฯ นักเรียนมีระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้ง 5 ด้าน โดยรวมเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.83$, S.D.= 0.22) ซึ่งแสดงว่า การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ฯ หลังใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนา, คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน, หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study the principal components and sub-components of students' desirable characteristics according to the Philosophy of Sufficiency Economy, 2) study the present condition of students' desirable characteristics according to the Philosophy of Sufficiency Economy, 3) to create and develop a model for students' desirable characteristics according to the Philosophy of Sufficiency Economy, and 4) to study the effects of using the model for developing students' desirable characteristics according to the Philosophy of Sufficiency Economy in schools under the Chaiphum Provincial Administrative Organization. This research is the research and development with 4 phases. The sample groups consisted of directors, heads of department and learner-development activities, teachers by purposive sampling and 353 students by using Krejcie and Morgan formula. The research tools consisted of: 1) In-depth interview 2) questionnaires. The statistics used in the data analysis were: 1) Qualitative data were analyzed by content analysis. 2) Quantitative data were descriptive statistics include percentage, mean, standard deviation. The results showed that 1) The component and sub-component of students' desirable characteristics according to the principle of the Philosophy of Sufficiency Economy consisted of 5 components with 58 sub-components. 2) The current conditions of students' desirable characteristics according to the Philosophy of Sufficiency Economy are overall moderate.

3) Creating a model for developing students' desirable characteristics according to the Philosophy of Sufficiency Economy using "5 Learning Bases to Sufficiency" applied to experiential learning and activities to enhance experiences in the classroom. 4) The experiment and evaluation usage results of the model for developing students' desirable characteristics according to the Philosophy of Sufficiency Economy were found that before using the model for developing students' desirable characteristics were performed at a moderate ($\bar{x} = 3.05$, S.D. = 0.45), after using the model for developing students' desirable characteristics were raised to excellent all of components ($\bar{x} = 4.83$, S.D. = 0.22). This confirms the students' desirable characteristics after using the model for developing students' desirable characteristics were different and statistically significant (0.05)

Keywords: A model for developing, students' desirable characteristics, Philosophy of Sufficiency Economy

บทนำ

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศ มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทย ตั้งแต่ก่อนวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ ทรงเน้นย้ำแนวทางในการแก้ไขเพื่อให้อยู่รอดและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ในปี พ.ศ. 2540 เกิดการเปลี่ยนแปลง ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม ทำให้ระบบสังคมอ่อนแอ ประกอบกับ กระแสโลกาภิวัตน์ นำความเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงมาสู่สังคมไทย ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตในทุกด้าน เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชนจนถึงระดับประเทศ ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ตั้งแต่ปี 2517 เป็นต้นมา โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย ซึ่งยึดหลักการพึ่ง ตนเอง ความพอมี พอกิน พอใช้ การรู้จักประมาณตนหรือความพอประมาณ ความ มีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงใด ๆ พระองค์ทรง เตือนสติไม่ให้ประมาทและมีความรอบคอบ คำนึงถึงความถูกต้องตามหลักวิชา และความมีคุณธรรม หลักการเหล่านี้ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ทุกระดับ เป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการปฏิสัมพันธ์และเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤตเพื่อความมั่นคงและยั่งยืนของการพัฒนาจึงกล่าวได้ว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเปรียบเสมือนเสาหลักสำคัญของสังคมไทย ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการบริหารงานระดับประเทศหรือการพัฒนา เพื่อสร้างความมั่นคง

ทางเศรษฐกิจและสังคม (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2556) รัฐบาลจึงได้น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นกรอบของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” “การพัฒนาที่ยั่งยืน” และ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ซึ่งได้จัดทำขึ้นในช่วงเวลาของการปฏิรูปประเทศและสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเชื่อมโยงกันใกล้ชิดกันมากขึ้น โดยได้น้อมนำหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 - 11 เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและช่วยให้สังคมไทยสามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคง เกิดภูมิคุ้มกัน และมีการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสม ส่งผลให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

เป้าหมายสำคัญของการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การทำให้ผู้เรียนรู้จักความพอเพียง ปลูกฝัง อบรมเพาะบ่มให้ผู้เรียนมีความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมโดยสอดแทรกแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักใช้ชีวิตได้อย่างสมดุลตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่าง ๆ รู้จักอยู่ร่วมกับผู้อื่น รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และแบ่งปัน มีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ค่านิยมความเป็นไทย การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละแห่ง เป็นการสร้างทุนทางสังคม และปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการดำเนินชีวิตของแต่ละคนบนพื้นฐานของความพอเพียง และมีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2552) ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้จัดทำโครงการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาตามยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและได้จัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวน การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา สถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันทางศาสนาให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เมื่อมีนโยบายขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษามาระยะหนึ่งแล้วโดยการยึดโยงเครือข่ายและค่อย ๆ ขยายผลเป็นขั้นเป็นตอน เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มุ่งสู่ความพอเพียง โดยมีเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนรู้จักการใช้ชีวิตที่พอเพียง เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่าง ๆ ฝึกการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และแบ่งปัน มีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ค่านิยม เอกลักษณ์ไทย โดยมีการติดตามประเมินผลตามตัวชี้วัดความสำเร็จของยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

แม้ว่าองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ได้ดำเนินโครงการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปีการศึกษา 2558 เป็นต้นมา (ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ, 2556) โดยได้ดำเนินการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การบริหารจัดการ และการพัฒนาบุคลากร ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้ โรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา โดยมุ่งพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตั้งแต่ช่วงชั้นที่ 1 ถึง 4 ไว้ว่า เน้นให้เด็กใช้ชีวิตพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว รู้จักช่วยเหลือตนเองและรู้จักช่วยเหลืองานในครอบครัว แบ่งปันสิ่งของให้เพื่อนและรู้จักช่วยเหลือผู้อื่น รู้จักวิเคราะห์รายรับรายจ่ายของตนเอง ตระหนักถึงคุณค่าของเงินทอง ฝึกจิตสำนึกและนิสัยพอเพียง ฝึกให้เด็กรู้จักประยุกต์ใช้ความพอเพียงในโรงเรียนและมีส่วนร่วมในการสร้างความพอเพียงระดับโรงเรียนและชุมชนใกล้เคียง ประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงกับชุมชน สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในชุมชนใกล้เคียง เห็นคุณค่าของการใช้หลักพอเพียงในการพัฒนาชุมชนและสามารถนำหลักการพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของแต่ละคน จนนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมความพอเพียงได้ในที่สุดและเตรียมคนให้เป็นคนดี สามารถนำประโยชน์ให้กับสังคมและประเทศชาติได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) หากแต่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมินั้น ยังไม่สามารถพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นตัวชี้วัดสำคัญในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษา ให้อยู่ในระดับเป็นที่น่าพึงพอใจได้ จึงเป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้ไม่สามารถพัฒนานักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพตามโครงการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า แม้องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ได้นำนโยบายการดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษามาใช้ในการจัดการศึกษา แต่ยังไม่เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพ ขาดการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรมและยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน จึงเป็นเหตุผลสำคัญในการศึกษาวิจัยว่าทำไมจึงจะพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ โดยการศึกษาองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยคุณลักษณะอันพึงประสงค์ฯ สภาพปัจจุบันคุณลักษณะอันพึงประสงค์ฯ การสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ฯ ตลอดจนจนผลการใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ฯ เพื่อได้รูปแบบในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียง ซึ่งสถานศึกษาต่าง ๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของตนได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ
3. เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ
4. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ในครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิจัยเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ โดยทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งได้นำเนื้อหาเหล่านั้นมาวิเคราะห์ถึง องค์ประกอบหลักคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนฯ จากนั้นนำองค์ประกอบหลักที่ได้มาเป็นกรอบในการหาองค์ประกอบย่อยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยการแบบสอบถามปลายเปิด ประกอบด้วย หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนบำเหน็จณรงค์วิทยาคม ซึ่งเป็นโรงเรียนน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติโดยการบูรณาการผ่านการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งสิ้นจำนวน 9 คน โดยพิจารณาเลือกข้อมูลที่มีความถี่ในการตอบมากกว่า 5 คนขึ้นไป แล้วทำการคัดเลือกองค์ประกอบย่อยโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การศึกษา และมีความใกล้ชิดกับนักเรียน ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง ใช้เกณฑ์การคัดเลือกองค์ประกอบที่ตอบว่า “ใช่” จำนวน 3 ใน 5 ของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

ระยะที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบันคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ประชากรคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ 26 โรงเรียน จำนวนทั้งสิ้น 4,390 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Krejcie and Morgan ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 353 คน (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามสำหรับประเมินพฤติกรรมของนักเรียน ตามกรอบแนวคิดตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์เกี่ยวกับระดับการปฏิบัติตนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.67 - 1.00 และวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.897 อยู่ในเกณฑ์มีคุณภาพสามารถดำเนินการได้ (ทรงศักดิ์ ภูศรีอ่อน, 2556) ซึ่งในแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้นของการศึกษา โรงเรียน ตอนที่ 2 แบบสอบถาม ระดับการปฏิบัติตนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งระดับเป็น 5 ระดับ และ ตอนที่ 3 แบบสอบถามชนิดปลายเปิด เกี่ยวกับสภาพปัญหาและสภาพปัจจุบันของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ตลอดจนแนวทางการพัฒนา

ระยะที่ 3 สร้างรูปแบบการพัฒนาแบบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ นำผลที่ได้จากระยะที่ 2 มาจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholders) วิชาฯ เสนอแนะ และหารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนฯ ผู้ให้ข้อมูลประกอบไปด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรมและการจัดการเรียนรู้ 2 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษา 2 คน ครู 6 คน และ นักเรียน 10 คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวมทั้งสิ้นจำนวน 20 คน จากนั้นนำร่างรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนฯ ที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ด้วยการให้คะแนนความเห็นชอบ 5 ระดับ ผลการวิเคราะห์หาค่าระดับความเหมาะสมของกิจกรรมทุกกิจกรรม มีค่าอยู่ระหว่าง 4.90 - 4.97 ทุกกิจกรรมสามารถใช้ได้

ระยะที่ 4 การทดลองใช้และประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยได้นำรูปแบบที่สร้างขึ้นในระยะที่ 3 ไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนแกนนำโรงเรียนพอเพียงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการจำนวน 57 คน การดำเนินการในขั้นตอนนี้ ใช้วิธีการ

วิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Design) โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One - Group Pretest - Posttest Design เก็บข้อมูลก่อนและหลังการทดลองกับกลุ่มทดลองเป็น Pre-test Post-test (อรพินทร์ ชูชม, 2552) ใช้เวลาทำการศึกษเป็นเวลา 3 เดือน

ผลการวิจัย

1. การศึกษาองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ได้องค์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบ องค์ประกอบย่อย 58 องค์ประกอบ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 องค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย
ด้านความพอประมาณ	1. นักเรียนใช้จ่ายอย่างมีเหตุผลโดยคำนึงถึงรายได้ของตนเอง ของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครอบครัว และไม่เกินกว่ารายได้ที่ได้รับ 2. นักเรียนสำรวจราคาของสินค้าก่อนซื้อ 3. นักเรียนใช้ทรัพยากรและสิ่งของต่าง ๆ เช่น สมุด ปากกา ของใช้ในชีวิตประจำวัน รวมถึงใช้จ่ายเงินอย่างคุ้มค่า 4. นักเรียนใช้สิ่งของเครื่องใช้ที่มี และหาได้ในท้องถิ่นของตน 5. นักเรียนปลูกพืชผักสวนครัว และเลี้ยงสัตว์เพื่อลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน 6. นักเรียนช่วยพ่อแม่หารายได้เพิ่มเติมเมื่อมีโอกาส 7. นักเรียนทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย 8. นักเรียนนำวัตถุดิบ ได้แก่ พืชและสัตว์ที่ปลูกหรือเลี้ยงไว้ในครอบครัวมาประกอบอาหารทานในครอบครัว ไม่ซื้อหาอาหารสำเร็จรูป 9. นักเรียนใช้ชีวิตเหมาะสมกับฐานะ และสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัว ไม่เลียนแบบเพื่อนหรือผู้ที่มีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีกว่า
ด้านความมีเหตุผล	1. เมื่อได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงาน นักเรียนมีการวางแผนการทำงานอย่างรอบคอบ มีขั้นตอนชัดเจน และรับฟังความคิดเห็นข้อเสนอแนะของผู้อื่น 2. นักเรียนทำงานแบบมีส่วนร่วม มีการกำหนดบทบาทที่ชัดเจน 3. นักเรียนแก้ไขปัญหาโดยคำนึงถึงเหตุและผล มีการพูดคุยและทำความเข้าใจกับผู้เกี่ยวข้องเสมอ เพื่อหาแนวทางแก้ไขและหาข้อยุติร่วมกัน 4. นักเรียนใช้สติ และเหตุผลแก้ไขปัญหา ไม่ใช่อารมณ์ 5. นักเรียนมีการสำรวจ ตรวจสอบการทำงานอยู่เสมอ เพื่อป้องกันข้อผิดพลาด 6. นักเรียนมีการวางแผนการใช้จ่ายเงินทั้งระยะสั้น และระยะยาว 7. นักเรียนยอมรับข้อผิดพลาดของตน และรับฟังข้อเสนอแนะของผู้อื่นด้วยใจเป็นกลางอย่างมีเหตุผล

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย
	- นักเรียนปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้อย่างเหมาะสมทั้งบทบาทผู้นำและบทบาทผู้ตาม - นักเรียนช่วยผู้ปกครองทำงานและหารายได้เพิ่มเติม
ด้านภูมิคุ้มกัน	- นักเรียนใช้รถใช้ถนนตามกฎหมายจราจร - นักเรียนศึกษาระเบียบของโรงเรียน และปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน - นักเรียนรู้โทษของสิ่งเสพติด และไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติด - นักเรียนเก็บออมเงินโดยการหยอดกระปุกออมสิน หรือฝากเงินกับธนาคาร - นักเรียนทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย - นักเรียนเลือกซื้อและรับประทานอาหารที่มีประโยชน์อยู่เสมอ - นักเรียนออกกำลังกายเป็นประจำ - นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับคนในครอบครัว ไม่มีความขัดแย้งกับคนในครอบครัว และสังคม - นักเรียนทำกิจกรรมต่าง ๆ กับคนในครอบครัว - นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
ด้านความรู้	- นักเรียนใช้เวลาว่างโดยการอ่านหนังสือ - นักเรียนตั้งใจและเอาใจใส่การเรียนสม่ำเสมอ - นักเรียนจะบทวนบทเรียน หรือศึกษาเพิ่มเติมเมื่อมีข้อสงสัยหรือไม่เข้าใจเนื้อหาที่เรียน - นักเรียนเพิ่มพูนความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อนำมาพัฒนาอาชีพ และพัฒนาคุณภาพชีวิต - นักเรียนจะปรึกษาหารือกับเพื่อน ครู เรื่องการเรียนเป็นประจำ - นักเรียนศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น และนำมาพัฒนาการเรียนรู้อย่างตนเอง - นักเรียนเลือกใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม ประหยัด คุ่มค่า สอดคล้องกับความต้องการ และเกิดประโยชน์สูงสุด - นักเรียนติดตามข่าวสารบ้านเมืองผ่านสื่อและช่องทางต่าง ๆ อยู่เสมอ - นักเรียนเข้าใจถึงผลกระทบที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรที่ขาดความระมัดระวัง - นักเรียนทำเกษตรกรรมแบบพอเพียงในครอบครัว โดยการปลูกพืชตามฤดูกาล และเลี้ยงสัตว์เพื่อนำมาบริโภค
ด้านคุณธรรม	- นักเรียนทำข้อสอบในห้องสอบด้วยตนเอง - นักเรียนทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ - นักเรียนบริจาคเงินและสิ่งของเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น และเพื่อสาธารณกุศล - นักเรียนฝากเงินกับธนาคาร - นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ - นักเรียนปฏิบัติตามหลักเบื้องต้นของศาสนาที่ตนนับถือ โดยเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ - นักเรียนทั้งชายะลงถึงและภาชนะที่จัดไว้ให้ - นักเรียนช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน และไม่รังแกผู้ที่อ่อนแอกว่า

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย
	9. นักเรียนแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี
	10. นักเรียนพูดจาสุภาพ อ่อนโยน ไม่พูดโกหก ส่อเสียด ใส่ร้ายผู้อื่นให้ได้รับความเดือดร้อนเสียหาย
	11. นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเคารพธงชาติ และยืนตรงเมื่อได้ยินเพลงชาติ
	12. นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นประจำ
	13. นักเรียนศรัทธา ชื่นชมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
	14. นักเรียนเชื่อฟังคำสอนของพ่อแม่ ครูอาจารย์
	15. นักเรียนช่วยงาน และแบ่งเบาภาระของพ่อแม่ทุกครั้งที่มีโอกาส
	16. นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต บอกอาชีพสุจริตและไม่สุจริตได้
	17. นักเรียนไม่ย่อท้อและไม่นำสมบัติของคนอื่นมาเป็นของตน
	18. นักเรียนนำเงินและสิ่งของที่เก็บได้ไปแจ้งครูทุกครั้ง
	19. นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในระดับโรงเรียน ชุมชน อยู่เสมอ
	20. นักเรียนปิดน้ำ ปิดไฟ ถอดปลั๊ก เมื่อเลิกใช้

2. การศึกษาสภาพปัจจุบันคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ พบว่าคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนฯ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า คุณลักษณะด้านความรู้ มีคะแนนค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติสูงสุด รองลงมา คือ คุณลักษณะด้านตามหลักภูมิคุ้มกัน, คุณลักษณะด้านคุณธรรม, คุณลักษณะตามหลักมีเหตุผล และคุณลักษณะตามหลักพอประมาณ ตามลำดับ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิในภาพรวม

คุณลักษณะ	ระดับการปฏิบัติ		
	($\bar{x}$)	(S.D.)	ความหมาย
คุณลักษณะตามหลักพอประมาณ	2.80	0.52	ปานกลาง
คุณลักษณะตามหลักมีเหตุผล	2.99	0.45	ปานกลาง
คุณลักษณะตามหลักภูมิคุ้มกัน	3.21	0.55	ปานกลาง
คุณลักษณะด้านความรู้	3.29	0.46	ปานกลาง
คุณลักษณะด้านคุณธรรม	3.14	0.49	ปานกลาง
รวม	3.08	0.49	ปานกลาง

3. การสร้างรูปแบบการพัฒนา รูปแบบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยได้รูปแบบการพัฒนา รูปแบบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนฯ ที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ 2 กิจกรรม ประกอบด้วย

3.1 กิจกรรม 5 ฐานเรียนรู้ สู่ความพอเพียง เป็นการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียน โดยประยุกต์ใช้การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์เชิงประจักษ์ (Experiential Learning) ระยะเวลา 1 วัน รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 กิจกรรม 5 ฐานเรียนรู้ สู่ความพอเพียง

กิจกรรม	ระยะเวลา	วิทยากร
- ลงทะเบียน	08.30 - 09.00 น.	ผู้วิจัย
- กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์การเตรียมความพร้อมสู่ฐานเรียนรู้	09.00 - 09.45 น.	ทีมวิทยากร
- ฐานที่ 1 รู้จักตน รู้จักหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	10.00 - 15.00 น.	นายสุรจิตร นามน้อย
- ฐานที่ 2 นำหมักพอเพียง ลดเสี่ยงจากโลกร้อน		นายจตุรภัทร ศรีอ่อนและคณะ
- ฐานที่ 3 เรืองเล่า เร้าพลัง “คนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง”		นางอุไรวรรณ วงศ์คำจันทร์
- ฐานที่ 4 เด็กรุ่นใหม่ มีวินัยการออม		ดร.สมจิตร พรหมแพน
- ฐานที่ 5 เกษตรอินทรีย์ สุวิถีพอเพียง การเรียนรู้เชิงประจักษ์ สาธิตการปลูกผัก	15.00 - 16.30 น.	นายจตุรภัทร ศรีอ่อนและคณะ

3.2 กิจกรรมเสริมประสบการณ์ในห้องเรียน ซึ่งกิจกรรมจะครอบคลุมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วยคุณลักษณะความพอประมาณ คุณลักษณะตามหลักมีเหตุผล คุณลักษณะตามหลักภูมิคุ้มกัน คุณลักษณะด้านความรู้ และคุณลักษณะด้านคุณธรรม ระยะเวลา 3 เดือน รายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 กิจกรรมเสริมประสบการณ์ในห้องเรียน

กิจกรรม	ระยะเวลา ดำเนินการ	ผลลัพธ์	ผู้รับผิดชอบ
กิจกรรมการอ่านพระราโชวาท	ม.ค. - มี.ค. 2563	นักเรียนมีคุณลักษณะด้าน	- กลุ่มสาระฯ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- อ่านพระราโชวาทเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง		- คุณลักษณะตามหลักมีเหตุผล	- กิจกรรมแนะแนวและพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรม	ระยะเวลา ดำเนินการ	ผลลัพธ์	ผู้รับผิดชอบ
		- คุณลักษณะตามหลักภูมิคุ้มกัน - คุณลักษณะด้านความรู้ - คุณลักษณะด้านคุณธรรม	
กิจกรรมโรงเรียนคุณธรรม น้อมนำความรู้สู่หลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง - สวดมนต์ไหว้พระประจำ สัปดาห์ - บำเพ็ญประโยชน์ในวัน สำคัญ - วันสำคัญทางศาสนา - นิทรรศการเกี่ยวกับ วัฒนธรรม ประเพณีใน ท้องถิ่น - อนุรักษ์ปลูกจิตสำนึกและ สร้างกระแสนิยมที่เอื้อต่อการ ป้องกันและแก้ไขปัญหา เสพติด	ม.ค. - มี.ค. 2563	นักเรียนมีคุณลักษณะด้าน - คุณลักษณะตามหลักภูมิคุ้มกัน - คุณลักษณะด้านความรู้ - คุณลักษณะด้านคุณธรรม	- กลุ่มสาระฯ ศิลปะ - กลุ่มสาระฯ สุขศึกษา และพลศึกษา
กิจกรรมรักษ์โลก รัก สิ่งแวดล้อม - คัดแยกขยะ - เพิ่มพื้นที่สีเขียวในโรงเรียน - ลดการใช้ วัสดุพลาสติกและ ภาชนะโฟมในโรงเรียน	ม.ค. - มี.ค. 2563	นักเรียนมีคุณลักษณะด้าน - คุณลักษณะตามหลักพอประมาณ - คุณลักษณะตามหลักมีเหตุผล - คุณลักษณะตามหลักภูมิคุ้มกัน - คุณลักษณะด้านความรู้ - คุณลักษณะด้านคุณธรรม	- กลุ่มสาระฯ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี - กลุ่มสาระฯ การงานอาชีพ
กิจกรรมธนาคารโรงเรียน - ออมเงินกับธนาคารโรงเรียน	ม.ค. - มี.ค. 2563	นักเรียนมีคุณลักษณะด้าน - คุณลักษณะตามหลักพอประมาณ - คุณลักษณะตามหลักมีเหตุผล	- กลุ่มสาระฯ คณิตศาสตร์ - กลุ่มสาระฯ ภาษาไทย

กิจกรรม	ระยะเวลา ดำเนินการ	ผลลัพธ์	ผู้รับผิดชอบ
		- คุณลักษณะตามหลัก ภูมิคุ้มกัน	- กลุ่มสาระฯ ภาษาต่างประเทศ
		- คุณลักษณะด้านความรู้	
		- คุณลักษณะด้านคุณธรรม	

4. การทดลองใช้และประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ก่อนใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนฯ นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับปานกลาง โดยรวมเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.05$, S.D. = 0.45) และหลังใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนฯ นักเรียนมีระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้ง 5 ด้าน โดยรวมเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.83$, S.D. = 0.22) ซึ่งแสดงว่า การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ หลังใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม

คุณลักษณะอันพึงประสงค์	ก่อน		หลัง		t	p - Value
	($\bar{X}$)	(S.D.)	($\bar{X}$)	(S.D.)		
คุณลักษณะตามหลักพอประมาณ	2.84	0.49	4.88	0.20	.000	32.38
คุณลักษณะตามหลักมีเหตุผล	2.90	0.41	4.84	0.23	.001	34.52
คุณลักษณะตามหลักภูมิคุ้มกัน	3.21	0.52	4.80	0.25	.000	23.21
คุณลักษณะด้านความรู้	3.23	0.43	4.81	0.26	.000	26.13
คุณลักษณะด้านคุณธรรม	3.11	0.42	4.82	0.17	.000	31.23
รวม	3.05	0.45	4.83	0.22	0.00	27.26

หมายเหตุ* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

1. องค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ พบว่า จากศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยการสังเคราะห์องค์ประกอบที่เกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และผ่านการคัดเลือกองค์ประกอบย่อยโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน สามารถจำแนกตัวบ่งชี้คุณลักษณะอันพึง

ประสงค์ของนักเรียนฯ ได้ 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล ด้านความมีภูมิคุ้มกันที่ดี ด้านความรู้ และด้านคุณธรรม และ 58 องค์ประกอบย่อย สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญชลี อินเี่ยม ได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างคุณลักษณะด้านความพอเพียงของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 พบว่าคุณลักษณะด้านความพอเพียงของนักเรียนมีองค์ประกอบหลักทั้งหมด 5 องค์ประกอบหลัก คือ การดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ การดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผล รอบคอบ การดำเนินชีวิตอย่างมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี การประยุกต์ใช้คุณธรรมในการดำเนินชีวิต และการประยุกต์ใช้ความรู้ที่เหมาะสมในการดำเนินชีวิต (อัญชลี อินเี่ยม, 2560)

2. สภาพปัจจุบันคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยคุณลักษณะด้านความรู้มีคะแนนค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติสูงสุด ($\bar{X} = 3.29$) รองลงมาคือคุณลักษณะด้านตามหลักภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 3.21$) ลำดับถัดมาคือ คุณลักษณะด้านคุณธรรม ($\bar{X} = 3.14$) คุณลักษณะตามหลักมีเหตุผล ($\bar{X} = 2.99$) ส่วนคุณลักษณะที่มีคะแนนค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือคุณลักษณะตามหลักพอประมาณ ($\bar{X} = 2.80$) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกระทรวงศึกษาธิการได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาให้สำเร็จเป็นรูปธรรมอย่างจริงจังตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และสอดคล้องเข้ากับการจัดการเรียนการสอนให้ครอบคลุมทุกกลุ่มสาระและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) และรัชนี้ ยมศรีเคน ได้ทำการวิจัยการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ตามมาตรฐาน การศึกษาขั้นพื้นฐานของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนอนุบาลกันทรวิชัย พบว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ในทางที่ดีขึ้น นักเรียนได้รับการส่งเสริมด้านความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต การปฏิบัติตามหลักธรรมเบื้องต้นทางพระพุทธศาสนา ความเมตตากรุณา ความกตัญญูกตเวทิตะและความประหยัด ในภาพรวมอยู่ในระดับดี (รัชนี้ ยมศรีเคน, 2551)

3. รูปแบบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ประกอบไปด้วย 2 กิจกรรมดังนี้

3.1 กิจกรรม 5 ฐานเรียนรู้ สู่ความพอเพียง ใช้ระยะเวลา 1 วัน ซึ่งรูปแบบในการพัฒนานี้มุ่งหวังให้ผู้เรียน มีความรู้ความเข้าใจ และมีทักษะพื้นฐานในการดำเนินชีวิตตามแนวหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตระหนักถึงความสำคัญในการดำเนินชีวิต และเป็นรูปแบบที่ประยุกต์ใช้การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมกับกิจกรรม ทำให้เกิดการช่วยเหลือ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ผู้เรียนรู้จักบทบาทของตนเอง

สร้างเสริมค่านิยมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงให้นักเรียน ส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง 5 ด้าน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ฐิตียาพร ยอดไธสง พบว่า การพัฒนาการดำเนินการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โดยใช้กิจกรรมพัฒนาทางวิทยาศาสตร์ ในรูปแบบการกลุ่มเพื่อสร้างความรับผิดชอบ ความอดทน รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ สร้างความคิดสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกัน การแก้ปัญหา ทำให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้น จนครบทุกประเด็นที่ทำการศึกษา คือการเข้าเรียนสม่ำเสมอ การส่งงานสม่ำเสมอ การเข้าค้นคว้าในห้องสมุด การคิดทำสิ่งที่แปลกใหม่ที่เป็นประโยชน์ หรือใช้บริการต่าง ๆ มีความรับผิดชอบ มีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น การปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน การทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ในเวลาว่าง (ฐิตียาพร ยอดไธสง, 2551)

3.2 กิจกรรมเสริมประสบการณ์ ในห้องเรียน ใช้ระยะเวลา 3 เดือน ประกอบด้วย 4 กิจกรรมดังนี้

3.2.1 กิจกรรมที่ 1 การอ่านพระราโชวาท เป็นกิจกรรม เพื่อให้ นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง น้อมนำคำสอนของ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศ มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) มาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต และเกิดพลังและสร้างแรงบันดาลใจ เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนมี คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้รู้จักความพอเพียง รู้จักประหยัดอดออม ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด มีความซื่อสัตย์ มีคุณธรรม เช่นเดียวกับ เป้าหมายของกระทรวงศึกษาธิการที่กำหนดให้สถานศึกษาควรส่งเสริมการเรียนรู้และปลูกฝัง เสริมสร้างให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำรงชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

3.2.2 กิจกรรมที่ 2 โรงเรียนคุณธรรม น้อมนำความรู้สู่หลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง กิจกรรมนี้มุ่งให้ผู้เรียน ปฏิบัติตนเป็นเยาวชนที่ดี มีความรักภาคภูมิใจใน ความเป็นชาติไทยและวัฒนธรรมไทยมีการสืบสานวัฒนธรรม โดยมีกิจกรรม ดังนี้ กิจกรรมสวด มนต์ให้พระเจ้า กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา กิจกรรมรณรงค์ป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด กิจกรรมดังกล่าวจะส่งผลให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้านวัฒนธรรมธรรม ประเพณีไทย วันสำคัญทางศาสนา เช่นเดียวกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ได้กล่าวไว้ว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนับเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อให้ ชีวิตดำเนินไปในทางสายกลางที่เหมาะสมสอดคล้อง กับวิถีความเป็นอยู่อันเรียบง่ายของคนไทย ให้มีความสำคัญกับการตัดสินใจดำเนินการ เรื่องต่าง ๆ อย่างมีเหตุผลตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมที่ดีงาม คิดถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างถ้วน ถ់ โดยคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ (สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

3.2.3 กิจกรรมที่ 3 รักโลก รักสิ่งแวดล้อม กิจกรรมนี้มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ดี มีทักษะชีวิตเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เกิดจิตสำนึกในเสริมสร้างพลังการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยมีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสู่การปฏิบัติ ดังนี้ การคัดแยกขยะ การเพิ่มพื้นที่สีเขียวในโรงเรียน และลดการใช้ถุงพลาสติกและภาชนะโฟมในการบรรจุอาหาร กิจกรรมดังกล่าว จะช่วยปลูกจิตสำนึก รักโลก รักสิ่งแวดล้อม รู้จักใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า สามารถคัดแยกขยะได้อย่างถูกวิธี ลดการเกิดภาวะโลกร้อน สอดคล้องกับวิสาร นามวา ได้ศึกษาการปลูกสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแก่เยาวชนกลุ่มน้ำโขง ด้วยกิจกรรมที่เน้นความหลากหลายเป็นรูปธรรม ได้แก่ การศึกษาระบบนิเวศตามเส้นทางธรรมชาติศึกษาในอุทยานแห่งชาติ การสร้างฝายแม้ว การทำแนวกันไฟ และการปลูกต้นไม้จากการ พบว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับมากที่สุด (วิสาร นามวา, 2558)

3.2.4 กิจกรรมที่ 4 เด็กยุคใหม่ มีวินัยการออม กิจกรรมนี้มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการรู้จักประมาณการและวางแผนแนวทางในการใช้จ่าย โดยการจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย และออมเงิน โดยมีกิจกรรม ดังนี้ การเปิดบัญชีเงินฝากกับธนาคารโรงเรียน และ การจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย ส่งผลให้ผู้เรียนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยมีการใช้จ่ายเท่าที่จำเป็นไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย มีเงินออมในบัญชีเงินฝาก และมีจำนวนเงินเพิ่มสูงขึ้น สอดคล้องกับกุลยา อนุโลก ได้ศึกษาการพัฒนาพฤติกรรมการออมของนักศึกษาด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่าแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมการออมของนักศึกษา คือให้นักศึกษาคิดเพื่อวางแผนจัดการรายรับ รายจ่าย และ เงินออมของตนเองให้เหมาะสมกับศักยภาพของตนในฐานะนักศึกษา และเมื่อนักศึกษาวางแผนการเงินได้แล้ว ก็จะต้องมีความตั้งใจ มีความเพียรพยายามทำตามแผนที่วางไว้ และใช้ความซื่อสัตย์อดทนในการที่จะอดออมเงินได้ตามที่ประมาณการไว้ (กุลยา อนุโลก, 2555)

4. ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ พบว่าการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนฯ หลังใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน แสดงให้เห็นว่า การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์เชิงประจักษ์ (Experiential Learning) เป็นวิธีการเรียนรู้ที่เกิดจากการพิจารณาไตร่ตรอง ปฏิบัติด้วยตนเอง ผ่านการคิด วิเคราะห์ เป็นการเชื่อมโยงกิจกรรมการเรียนรู้สู่ชีวิตจริง เกิดแรงบันดาลใจ กระตุ้นให้ผู้เรียน เกิดการใฝ่รู้ อันจะเป็นประโยชน์ต่อตัวผู้เรียนเองสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรม ซึ่ง Dewey ได้เสนอแนวทางการเรียนรู้จากประสบการณ์ ว่าเป็นวงจรของการลงกระทำโดยเริ่มจากการรับรู้ปัญหา แล้วเริ่มหาทางแก้ปัญหา จากนั้นลงกระทำจนเกิดประสบการณ์ และในที่สุดผู้เรียนจะสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยการยืนยันในความรู้เดิม หรือเกิดการปรับเปลี่ยนความรู้

เดิมเป็นความรู้ใหม่ การเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย มีคุณค่า และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การคิด การกระทำ และคิด ไตร่ตรองจนเกิดความหมายครั้งแล้วครั้งเล่า จนเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (John Dewey, 1983) สอดคล้องกับ สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ ที่กล่าวว่า แนวโน้มการเรียนรู้ของผู้เรียนจะมุ่งไปที่ชีวิตประจำวัน งาน หรือการแก้ไขปัญหามากกว่า และจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อเขาต้องการที่จะเรียน นอกจากนี้มีความสอดคล้องกับข้อดีที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่ม คือ ทำให้เกิดโอกาสในการพัฒนาศักยภาพของตนเองตามความรู้ความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล ทำให้มีโอกาสได้ใช้ประสบการณ์ที่มีอยู่ก่อนแล้วมาเชื่อมโยงกับประสบการณ์ใหม่ ทำให้เกิดการค้นพบองค์ความรู้ใหม่ และเกิดโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระหว่าง การทำกิจกรรมกลุ่ม หรือการฝึกอบรมด้วยกัน (สุวัฒน์ วัฒนวงศ์, 2555) และ นำโชค วัฒนานัย และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบเน้นการเรียนรู้เชิง ประสบการณ์เรื่อง จลนศาสตร์หุ่นยนต์โดยนำรูปแบบการเรียนการสอน นำไปใช้กับกลุ่ม ตัวอย่างซึ่งเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาวิศวกรรมไฟฟ้า จำนวน 27 คน ใช้วิธีวัดประเมิน ความรู้ของผู้เรียนและการประเมินกระบวนการทดสอบความแตกต่างของคะแนนก่อนเรียน และหลัง เรียนโดยใช้ T - test ผลการวิจัย พบว่า คะแนนสอบก่อนเรียนและหลังเรียนมีความ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบโดย ภาพรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (นำโชค วัฒนานัย และคณะ, 2559)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ตามการศึกษา คือ นักเรียน จะต้องมีความมุ่งมั่นที่ดี โดยสามารถป้องกันตนเองตลอดจนครอบครัว กล้าคิด กล้าแสดงออก ในสิ่งที่ถูกต้อง ตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ประหยัด ซื่อสัตย์ มีความกตัญญู มีความเสียสละ มีความเป็นจิตสาธารณะ และใฝ่เรียนรู้ กิจกรรมในการพัฒนา ทำให้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของนักเรียนจากสภาพปัจจุบันที่อยู่ในระดับปานกลาง เปลี่ยนเป็นระดับมากที่สุด แสดงว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนฯ ดีขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ ข้อเสนอแนะในการนำผล วิจัยไปใช้ดังนี้ การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์เชิงประจักษ์ (Experiential Learning) สามารถ นำมาใช้เพื่อพัฒนาให้นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนฯ ส่งผลให้เกิดการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การทำงานเป็นทีม รับผิดชอบต่อตนเอง เกิดความร่วมมือร่วมใจในการทำงานให้ บรรลุเป้าหมาย และก่อให้เกิดความรักความสามัคคีในหมู่คณะ เกิดความเอื้ออาทร รู้จักแบ่งปัน แบ่งปัน และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปดังนี้ ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่สนับสนุนหรือ ผลกระทบที่บ่งบอกถึงการพัฒนาและอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ นักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา (2551-2554). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ประสานงานกลางการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กุลยา อนุโลก. (2555). การพัฒนาพฤติกรรมการออมของนักศึกษาด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- ฐิตยาพร ยอดไธสง. (2551). การพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านนาแพ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทรงศักดิ์ ภูศรีอ่อน. (2556). การประยุกต์ใช้ SPSS วิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 6). มหาสารคาม: ตักศิลาการพิมพ์.
- นำโชค วัฒนานัย และคณ. (2559). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบเน้นการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ เรื่องจลนศาสตร์หุ่นยนต์. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 10(4): 52- 64.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ไพฑูรย์ สีนลรัตน์. (2556). มุลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาประเทศตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. ใน เอกสารรายงานการประชุมคณะกรรมการมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาประเทศตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. มูลนิธิชัยพัฒนา.
- รัชนี ยมศรีเคน. (2551). การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนอนุบาลกันทรวิชัยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิสาร นามวา. (2558). การปลูกสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแก่เยาวชนกลุ่มนาโง. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ. (2556). แผนพัฒนาสามปี องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ. เรียกใช้เมื่อ 6 มีนาคม 2562 จาก http://clinic.chpao.org/PDF/Information/3YearsPlan/Plan_56-58/Strategic_1/1-5.pdf

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564). กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2552). แนวทางการพัฒนาการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.
- สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. (2555). จิตวิทยาเพื่อการฝึกอบรมผู้ใหญ่. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรพินทร์ ชูชม. (2552). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยพฤติกรรม มหวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อัญชลี อินเี่ยม. (2560). การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างคุณลักษณะด้านความพอเพียงของนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19. ใน วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- John Dewey. (1983). *Experience and Education*. New York: Simon & Schuster.

รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรวม
เพื่อพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2^{*}
THE SUPERVISION MODEL OF INCLUSIVE EDUCATION MANAGEMENT
FOR LEARNING DISABILITIES DEVELOPMENT UNDER UTHAI THANI
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

กิริณา บุญวรนาถ

Kirana Boonworaunch

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2

Uthai Thani Primary Educational Service Area Office 2, Thailand

E-mail: 192521kirana@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการนิเทศการจัดการเรียนรวมเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 2) สร้างรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรวมเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 3) ศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรวมเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 4) ประเมินรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรวมเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบสอบถาม แบบตรวจสอบความเหมาะสมชนิดตรวจสอบรายการ แบบประเมินการนิเทศการสอนของครูผู้สอน แบบประเมินรูปแบบลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์เนื้อหา และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบของการนิเทศการจัดการเรียนรวม มีจำนวน 7 องค์ประกอบ 84 ตัวบ่งชี้ 2) รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรวมประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนนำ เนื้อหา และเงื่อนไขความสำเร็จ 3) ผลการทดลองใช้รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรวม พบว่า ครูผู้สอนมีการพัฒนาการนิเทศการจัดการเรียนรวมเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับมาก นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้มีผลการอ่านออกเสียงและการอ่านรู้

^{*} Received 11 September 2021; Revised 10 April 2022; Accepted 16 April 2022

เรื่องในระดับดี 3) การประเมินคุณภาพผู้เรียน (NT) วิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้น ป.3 อยู่ในระดับคุณภาพพอใช้ มีผลคะแนนเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.70 และ 4) ผลการประเมินรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรวมโดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: รูปแบบ, การนิเทศการจัดการเรียนรวม, เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้

Abstract

The objective of this research article were to: 1) study the supervision of inclusive education management for learning disabilities development under Uthai Thani Primary Educational Service Area Office 2 2) create the supervision model of inclusive education management for learning disabilities development under Uthai Thani Primary Educational Service Area Office 2 3) study the results of supervision model of inclusive education management for learning disabilities development under Uthai Thani Primary Educational Service Area Office 2 and 4) evaluate the supervision model of inclusive education management for learning disabilities development under Uthai Thani Primary Educational Service Area Office 2. The tools used were a semi-structured interview and the questionnaire with 5 Likert's scale pattern assessment form of the 5-level the propriety checking list of a model and the checking list manual teacher supervision assessment form 5-level estimation scale. The statistics used were frequency, percentage, mean standard deviation. The findings were as follows: 1) The supervision comprised 7 elements, 84 indicators 2) The supervision model consists of 3 parts: the introduction, contents, and success conditions. 3) Trial results a model were found that; 1) teachers had a high level of improvement in supervision of the overall learning management to develop children with learning disabilities. 2) students with learning disabilities were the results of reading aloud and reading comprehension at a good level. 3) the results of the learner quality assessment (NT) of Thai subjects after using the model of primary school students in grade 3 was in fair quality level, but the result was an increase of 1.70 percent. And 4) The overall of the supervision model of inclusive education management for learning disabilities development was at the high level.

Keywords: Model, The Supervision of Inclusive Education Management, Learning Disabilities Development

บทนำ

กระบวนการนิเทศที่มีประสิทธิภาพ ต้องเกิดจากความร่วมมือระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ โดยเฉพาะการนิเทศสำหรับการจัดการเรียนรวม ที่ผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ ซึ่งเป็นครูการศึกษาพิเศษ จะต้องมีการนิเทศที่แตกต่างจากการนิเทศแบบปกติ โดยเฉพาะผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศจะต้องร่วมมือกันในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เป็นรายบุคคล ซึ่งในระบบการวางแผนการนิเทศ การทำความเข้าใจขั้นตอนการปฏิบัติงาน การส่งเสริมขวัญกำลังใจ และการประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อนำไปแก้ไข ปรับปรุง ต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ที่ต้องเข้าใจปัญหา อุปสรรค การแนะนำช่วยเหลือ กระตุ้น เพื่อให้การทำงานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดขึ้น การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการที่ไม่หยุดนิ่งในการให้คำแนะนำและการชี้ช่องทางในลักษณะที่เป็นกันเอง ให้คำปรึกษา คำแนะนำ ชี้แจง ปรับปรุงด้านการเรียนการสอนแก่ ครูและนักเรียน ให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Briggs, T. H. & Justman, J., 1952) ปัญหาของการนิเทศการเรียนการสอนที่พบในด้านการเตรียมการนิเทศ พบปัญหาเกี่ยวกับความพร้อมของคณะกรรมการการนิเทศ การขาดการวางแผนร่วมกันอย่างเป็นระบบ และไม่ได้วิเคราะห์สภาพปัญหาหรือความต้องการอย่างแท้จริงของครู ผู้รับการนิเทศ รวมถึงขาดการเตรียมบุคลากรที่จะทำหน้าที่ผู้นิเทศอย่างเหมาะสมทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ บุคลากรที่เกี่ยวข้องและครูยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศ และขาดทักษะการนิเทศ (รัตนา ดวงแก้ว และคณะ, 2554) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ได้กำหนดนโยบายให้สถานศึกษาในสังกัดทุกแห่งจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ในรูปแบบของการจัดการศึกษาเรียนรวม เพื่อให้เด็กและเยาวชนพิการสามารถเข้าถึงการศึกษาได้อย่างทั่วถึง และเท่าเทียมและพัฒนาโรงเรียนที่มีความพร้อมให้เป็นศูนย์บริการทางการศึกษาพิเศษ (Student Support Services : SSS) เพื่อส่งเสริมการนำบริการสนับสนุนต่าง ๆ มาร่วมจัดกระบวนการเรียนการสอนเพื่อสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ผู้เรียน สามารถเรียนร่วมกันได้โดยไม่แบ่งแยกและไม่เลือกปฏิบัติ มีโอกาสพัฒนาตนเอง เรียนรวมกับนักเรียนทั่วไปในโรงเรียนใกล้บ้าน ทั้งนี้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้สร้างความเข้มแข็งในการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาเรียนรวม และเปิดโอกาสให้สถานศึกษาที่จัดการศึกษาเรียนรวมมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาร่วมกับเขตพื้นที่การศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนในเครือข่ายสถานศึกษา ให้สามารถจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพทั้งระบบในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ให้ได้รับการส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาเต็มศักยภาพ เป็นรายบุคคล ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับองค์ความรู้ตรงตามความต้องการของบุคคล และสถานศึกษา มีรูปแบบนิเทศติดตามและประเมินผลการบริหารจัดการเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2, 2562) สภาพปัญหา

ด้านการนิเทศติดตามและประเมินผลการบริหารจัดการเรียนรวมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ที่ผ่านมาจากการสอบถาม การสำรวจความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและการประเมินตนเอง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2, 2561) พบว่า ปัญหาด้านการประสานงานและเสริมสร้างความสัมพันธ์ของบุคลากรในสถานศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษาอยู่ในระดับมาก สืบเนื่องมาจากการขาดความต่อเนื่องของผู้รับผิดชอบในการจัดการเรียนรวมของสถานศึกษาเอง และผู้รับผิดชอบของเขตพื้นที่การศึกษาที่มีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนในการปฏิบัติหน้าที่ ทำให้ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ไม่ได้รับการแก้ไขหรือพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รองลงมาได้แก่ ด้านการปฏิบัติการนิเทศ เนื่องจากสถานศึกษาและเขตพื้นที่ที่มีการกิจหลักและภารกิจการงานตามนโยบายที่เร่งด่วน ทำให้การปฏิบัติการนิเทศขาดความต่อเนื่องและไม่เป็นไปตามปฏิทินการปฏิบัติงาน ผู้วิจัยในฐานะศึกษานิเทศก์จึงได้ตระหนักถึงความสำคัญของกระบวนการนิเทศในทุกขั้นตอน โดยเฉพาะโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนรวม เพื่อให้นักเรียนได้รับสิทธิทางการศึกษา มาตรา 5 ตามพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 ได้แก่ 1) ได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการจนตลอดชีวิต พร้อมทั้งได้รับเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา 2) เลือกบริการทางการศึกษา สถานศึกษา ระบบและรูปแบบการศึกษา โดยคำนึงถึงความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและความต้องการจำเป็นพิเศษของบุคคลนั้น 3) ได้รับการศึกษาที่มีมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้ง การจัดหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ การทดสอบทางการศึกษา ที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการแต่ละประเภทและบุคคล (พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551, 2551) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษารูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรวมเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 และเพื่อให้สถานศึกษามีแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่สามารถพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการนิเทศการจัดการเรียนรวมเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2
2. เพื่อสร้างรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรวม เพื่อพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2
3. เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรวมเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2
4. เพื่อประเมินรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรวมเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed-Methods) ระหว่างการวิจัยในเชิงปริมาณ (Quantitative Approach) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Approach) โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณเป็นการวิจัยหลักโดยมีขั้นตอนการวิจัยและวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1) ศึกษาการนิเทศการจัดการเรียนรวมเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 1.1) ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการจัดการเรียนรวมเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ 1.2) นำข้อสรุปที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร (Content Analysis) ใช้เป็นกรอบในการสร้างแบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้างและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 13 คน 1.3) ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร และจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย จำนวน 3 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านนวัตกรรม จำนวน 1 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการเรียนรู้/การจัดการเรียนรวม จำนวน 5 คน รวมจำนวน 13 คน มาสรุปเป็นตัวบ่งชี้ที่ศึกษา และนำตัวบ่งชี้ที่ได้นั้นไปดำเนินการสร้างแบบสอบถามที่ใช้เป็นเครื่องมือที่มีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.80 - 1.00 แล้วนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารและครูผู้สอนโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 คน แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α) โดยวิธีการของครอนบาค (Cronbach, L. J, 1990) พบว่าได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.95 แล้วนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับผู้บริหารและครูผู้สอนโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 จำนวน 400 คน นำมาตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory factor analysis) เพื่อหาองค์ประกอบของการนิเทศการจัดการเรียนรวมเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ และตั้งชื่อองค์ประกอบ ขั้นตอนที่ 2) สร้างรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรวมเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ขั้นตอนที่ 3) ศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรวมเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 3.1) ผลการประเมินการนิเทศการสอนของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนรวม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ก่อนการใช้รูปแบบในปีการศึกษา 2562 และหลังการใช้รูปแบบ

ในปีการศึกษา 2563 3.2) ผลการสอบการอ่าน EMES ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 ของโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนรวม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ก่อนการใช้รูปแบบในปีการศึกษา 2562 และหลังการใช้รูปแบบ ในปีการศึกษา 2563 3.3) ผลการประเมินคุณภาพผู้เรียน (NT) วิชาภาษาไทยของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนรวม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ก่อนการใช้รูปแบบในปีการศึกษา 2562 และหลังการใช้รูปแบบ ในปีการศึกษา 2563 ขั้นตอนี่ 4) ประเมินรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรวมเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 หลังจากทดลองใช้รูปแบบ โดยผู้บริหารและครูผู้สอนโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ในปีการศึกษา 2563 จำนวน 181 คน โดยใช้แบบประเมินรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรวมเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ในด้าน ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์แบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Rating scale) แบบประเมินมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 นำแบบประเมินที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารและครูผู้สอนโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 คน แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบประเมิน ทั้งฉบับ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.88 ใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รายข้อและภาพรวม

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรวมเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 มีผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการศึกษาการนิเทศการจัดการเรียนรวมเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 พบว่า องค์ประกอบของการนิเทศการจัดการเรียนรวมเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ 84 ตัวบ่งชี้ดังนี้ 1) การปฏิบัติการนิเทศ 2) การประเมินและรายงานผลการนิเทศ 3) การประสานงานและเสริมสร้างความสัมพันธ์ 4) การจัดสรร และอำนวยความสะดวก 5) การวางแผนการนิเทศ 6) การศึกษาสภาพ ปัจจุบัน และปัญหาของการนิเทศ และ 7) การจัดลำดับความสำคัญของการนิเทศ

2. ผลการสร้างรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรวมเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 พบว่า รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรวมเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ประกอบด้วย หลักการพื้นฐานของการนิเทศการจัดการเรียนรวมเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ได้แก่ เพื่อพัฒนาระบบการนิเทศการจัดการเรียนรวมเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ และเพื่อส่งเสริมให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำแนวทางการนิเทศการจัดการเรียนรวมเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ ส่วนที่ 2 เนื้อหา ประกอบด้วย การศึกษาสภาพ ปัจจุบัน และปัญหาของการนิเทศ การจัดลำดับความสำคัญของการนิเทศ (Prioritizing) การวางแผนการนิเทศ (Planning) การประสานงานและเสริมสร้าง ความสัมพันธ์ (Coordinating) การจัดสรร และอำนวยการนิเทศ (Allocating Resources and Directing) การปฏิบัติการนิเทศ (Doing) และการประเมินและรายงานผลการนิเทศ (Evaluating) ส่วนที่ 3 เจาะลึกความสำเร็จ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 มีการประเมินการนิเทศโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนรวม อย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง เพื่อกระตุ้นให้ผู้รับการนิเทศมีการพัฒนาปรับปรุงตนเองให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรหาสถานศึกษาที่มีการจัดการเรียนรวมที่ประสบความสำเร็จให้คณะครูได้ไปศึกษาเรียนรู้และนำมาพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ต้องได้รับความร่วมมือจากบุคลากรในโรงเรียน ครู นักเรียน ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำงานร่วมกันเป็นทีม มุ่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง พัฒนาวิชาชีพ พัฒนาเทคนิคการจัดการเรียนรวม สื่อ และนวัตกรรมที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนรวมที่มาจาก การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมนำ ร่วมพัฒนาของครู ผู้บริหาร นักการศึกษาภายในชุมชน ที่ส่งถึงผู้เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษาต่อไป ผลการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า รูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรวมเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 มีความเหมาะสม

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรวมเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ดังนี้ 3.1) หลังจากนำรูปแบบมาใช้ในสถานศึกษา พบว่า ครูผู้สอนมีการพัฒนาการนิเทศการจัดการเรียนรวมเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ในระดับมาก 3.2) ผลการสอบการอ่าน EMES ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 ของโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนรวม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 สรุปได้ดังนี้ การอ่านออกเสียง พบว่า นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้มีผลการอ่านออกเสียงในระดับดี และดีมากขึ้น ส่วนในระดับควรปรับปรุงมีจำนวนลดลง ด้านการอ่านรู้เรื่อง พบว่า นักเรียนที่มี

ความบกพร่องทางการเรียนรู้มีผลการอ่านรู้เรื่องในระดับดีเพิ่มขึ้น ส่วนในระดับควรปรับปรุงมีจำนวนลดลง 3.3) ผลการประเมินคุณภาพผู้เรียน (NT) วิชาภาษาไทยของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนรวม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 พบว่า หลังการใช้รูปแบบในปีการศึกษา 2563 มีคะแนนความสามารถด้านภาษาไทย ร้อยละ 48.61 อยู่ในระดับคุณภาพพอใช้ แต่มีผลคะแนนร้อยละเพิ่มขึ้น 1.70

4. ผลการประเมินรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรวมเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 พบว่า รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรวมเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 มีความถูกต้องอยู่ในระดับมาก ด้านความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ด้านความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ด้านความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรวมเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. ศึกษาการนิเทศการจัดการเรียนรวมเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 พบว่า องค์ประกอบของการนิเทศการจัดการเรียนรวมเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ 84 ตัวบ่งชี้ดังนี้ 1) การปฏิบัติการนิเทศ 2) การประเมินและรายงานผลการนิเทศ 3) การประสานงานและเสริมสร้างความสัมพันธ์ 4) การจัดสรร และอำนวยการนิเทศ 5) การวางแผนการนิเทศ 6) การศึกษาสภาพ ปัจจุบัน และปัญหาของการนิเทศ และ 7) การจัดลำดับความสำคัญของการนิเทศ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การดำเนินงานนิเทศการศึกษาในปัจจุบันจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องมีการกำกับดูแลติดตามและประเมินผลการนิเทศ การศึกษาปัญหาและความต้องการ การวางแผนและออกแบบการนิเทศเพื่อจัดทำแผนส่งเสริมและพัฒนาระบบการนิเทศและการจัดการเรียนการสอน การสร้างเครื่องมือที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการนำไปใช้ในการนิเทศ การศึกษาในรูปแบบการประเมินที่หลากหลาย การให้ความรู้ทั้งผู้ที่ทำการนิเทศและผู้รับการนิเทศอย่างถูกต้องและชัดเจน การส่งเสริมผู้รับการนิเทศให้สามารถดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ มีการจัดสรร และอำนวยการนิเทศ ประสานงานและเสริมสร้างความสัมพันธ์ เพื่อให้การดำเนินงานนิเทศการศึกษาผ่านเกณฑ์การประเมินในทุก ๆ ด้าน นอกจากนี้ยังมีการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการส่งเสริมกระบวนการนิเทศภายใน

สถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 พบว่า สภาพการณ์เทศภายในสถานศึกษาของผู้บริหาร สถานศึกษามีการปฏิบัติการนิเทศอยู่ในระดับมาก (ประภาภรณ์ พลรักษ์ และคณะ, 2560)

2. การสร้างรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรวมเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 พบว่า รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรวมเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ประกอบด้วย หลักการพื้นฐานของการนิเทศการจัดการเรียนรวมเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ได้แก่ เพื่อพัฒนาระบบการนิเทศการจัดการเรียนรวม เพื่อพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ และเพื่อส่งเสริมให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำแนวทางการนิเทศการจัดการเรียนรวมเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ ส่วนที่ 2 เนื้อหา ประกอบด้วย การศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาของการนิเทศ การจัดลำดับความสำคัญของการนิเทศ (Prioritizing) การวางแผนการนิเทศ (Planning) การประสานงานและเสริมสร้าง ความสัมพันธ์ (Coordinating) การจัดสรร และอำนวยการนิเทศ (Allocating Resources and Directing) การปฏิบัติการนิเทศ (Doing) และการประเมินและรายงานผลการนิเทศ (Evaluating) ส่วนที่ 3 เจาะใจความสำเร็จ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 มีการประเมินการนิเทศโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนรวม อย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง เพื่อกระตุ้นให้ผู้รับการนิเทศ มีการพัฒนาปรับปรุงตนเองให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรหาสถานศึกษาที่มีการจัดการเรียนรวมที่ประสบความสำเร็จให้คณะครูได้ไปศึกษาเรียนรู้และนำมาพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ต้องได้รับความร่วมมือจากบุคลากรในโรงเรียน ครู นักเรียน ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำงานร่วมกันเป็นทีม มุ่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง พัฒนาวิชาชีพ พัฒนาเทคนิคการจัดการเรียนรวม สื่อ และนวัตกรรมที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนรวมที่มาจาก การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมนำ ร่วมพัฒนาของครู ผู้บริหาร นักการศึกษาภายในชุมชน ที่ส่งถึงผู้เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษาต่อไป ผลการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า รูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรวมเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 มีความเหมาะสม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรูปแบบนิเทศการศึกษามีการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของสถานศึกษา การวางแผนการดำเนินการนิเทศการศึกษาโดยนำข้อมูลสารสนเทศที่จัดเก็บไว้มาใช้ในการวางแผน จัดทำเอกสาร คู่มือหรือแนวทางการนิเทศการจัดการเรียนการสอนแบบเรียนรวม แสวงหาแนวทางหรือกิจกรรมที่จะพัฒนางานวิชาการที่เหมาะสมกับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สามารถพัฒนาด้วยกิจกรรมอย่างหลากหลาย ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน อีกทั้งยังมีการศึกษางานวิจัยเรื่อง ศักยภาพการนิเทศภายในสถานศึกษา พัฒนา

รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิผล และประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 1 พบว่า การวางแผนการนิเทศดำเนินการโดยวางแผนและออกแบบ กิจกรรมการเรียนการสอน กำหนดขอบข่ายการนิเทศ แต่งตั้งคณะกรรมการการนิเทศการศึกษาที่มีคุณสมบัติเหมาะสม กำหนดตัวบุคคลที่รับผิดชอบ การปฏิบัติการนิเทศไว้อย่างชัดเจน มีการให้ความรู้ การสร้างขวัญ และกำลังใจโดยการประสานความสัมพันธ์อันดีกับผู้ปกครอง ชุมชน และผู้เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาสถานศึกษา ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูผู้สอนมีการแสดงออกอย่างเสรีในการบริหารจัดการเรียนรวม ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม และมีปฏิสัมพันธ์การเรียนรู้ร่วมกัน (นิรุทธ์ นันทมาศวังนรา และคณะ, 2560)

3. ผลจากการทดลองใช้รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรวมเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ในสถานศึกษา ครูผู้สอนมีการพัฒนาการนิเทศการจัดการเรียนรวมเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้เพิ่มขึ้นอยู่ในระดับมาก ด้านการอ่านออกเสียง และการอ่านรู้เรื่องของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้มีผลการอ่านออกเสียง และการอ่านรู้เรื่องในระดับดีสูงที่สุด ส่วนในระดับควรปรับปรุงมีจำนวนลดลง ส่วนผลการประเมินคุณภาพผู้เรียน (NT) วิชาภาษาไทยของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 3 หลังการใช้รูปแบบ มีคะแนนความสามารถด้านภาษาไทยอยู่ในระดับคุณภาพพอใช้ แต่มีผลคะแนนร้อยละเพิ่มขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูผู้สอนมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนให้เป็นตามเป้าหมาย นักเรียนให้ความร่วมมือในการจัดรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทางของรูปแบบศึกษานิเทศก์ให้การดูแลเอาใจใส่ในการปฏิบัติงาน รวมทั้ง ผู้ปกครองและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้ความร่วมมือกับโรงเรียนเป็นอย่างดี ส่งผลให้การดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ผลการประเมินการนิเทศการสอนจึงมีผลการพัฒนาที่ดีขึ้น นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้มีผลการอ่านออกเสียง การอ่านรู้เรื่องเพิ่มขึ้นทุกระดับชั้น มีคะแนนสอบระดับชาติ NT ระดับชั้นประถมศึกษาสูงขึ้น ซึ่งมีการศึกษาวิจัยของ ญชญาดา แก้วแสงอินทร์ และคณะ เรื่องการพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนสำหรับนักเรียนที่บกพร่องทางการเรียนรู้ (L.D.) โดยใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทย โรงเรียนอนุบาลนางแล (บ้านทุ่ง) พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมโดยรวมในทางที่ดี สนุกสนาน มีความสุขกับการใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทย มีความสนใจในการร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ชุดฝึกและมีพัฒนาการที่ดีขึ้น (ญชญาดา แก้วแสงอินทร์ และคณะ, 2560)

4. ผลการประเมินรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรวมเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็น เพราะ ว่า รูปแบบที่ได้ นั้นสามารถพัฒนาเพื่อถ่ายทอด

ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบโดยใช้สื่อที่ทำให้เข้าใจง่ายขึ้น และกระชับถูกต้อง โดยการพิจารณาถึงความถูกต้องและสอดคล้องกับนโยบายระดับชาติ บริบทของโรงเรียน และความสอดคล้องภายในองค์ประกอบแต่ละด้าน พิจารณาจากความครอบคลุมองค์ประกอบ การใช้ถ้อยคำสำนวน การจัดกลุ่มหรือลำดับของเนื้อหา ตลอดจนความเหมาะสมกับสถานการณ์ สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ ซึ่งมีการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมมาตรฐาน การเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนรวม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า รูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมมาตรฐานการเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนรวม มีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ศานติกรศรี วงศ์เขียว และอนุชา กอนพ่วง, 2560) อีกทั้งยังมีการศึกษางานวิจัยเรื่อง รูปแบบการนิเทศภายในสำหรับการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า รูปแบบการนิเทศภายในสำหรับการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความถูกต้องและความเป็นประโยชน์ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ศุภลักษณ์ มีปาน, 2562)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรวมเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 สรุปได้ว่า การนิเทศการจัดการเรียนรวมเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 พบว่า ได้องค์ประกอบของการนิเทศการจัดการเรียนรวมเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี จำนวน 7 องค์ประกอบ 99 ตัวบ่งชี้ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ผ่านเกณฑ์การวิเคราะห์ที่สามารถนำไปใช้ในการสร้างรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรวมเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพได้ ส่วนรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรวมเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 เป็นรูปแบบที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญว่ามีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้ในโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 โดยการทดลองใช้รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรวมเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ที่สร้างขึ้น สามารถยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรวมเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ในด้านวิชาภาษาไทย ทักษะการอ่านออก เขียนได้ และด้านผลงานนักเรียน รวมถึงการประเมินรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรวมเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 พบว่า รูปแบบมีความถูกต้อง ความเหมาะสม

ความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ข้อเสนอแนะ
1) ควรมีการทําวิจัยหาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุเกี่ยวกับการนําทิศทางการจัดการเรียนรวมเพื่อ
พัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ เพื่อให้สอดคล้องกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป
ตลอดเวลา 2) ควรศึกษารายละเอียดของรูปแบบจากคู่มือการใช้รูปแบบ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ
อย่างละเอียดในทุกประเด็นเนื้อหาเพื่อนำไปใช้ในสถานการณ์จริง 3) การนำรูปแบบไปใช้ให้เกิด
ประสิทธิภาพได้นั้น ควรจะได้รับความร่วมมือจากบุคลากรในโรงเรียน ครู นักเรียนตลอดจน
หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแต่ละภาคส่วนมีบทบาทสำคัญที่ช่วยสนับสนุนให้การดำเนินงานเป็นไป
อย่างมีประสิทธิภาพ และ 4) ควรนำรูปแบบการนําทิศทางการจัดการเรียนรวมเพื่อพัฒนาเด็กที่มี
ความบกพร่องทางการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2
ที่สร้างขึ้นนี้ไปพัฒนาสถานศึกษาในสังกัดอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกันต่อไปได้ และควรมีการทํา
วิจัยเชิงสถิติเกี่ยวกับปัจจัยการนําทิศทางการจัดการเรียนรวมเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่อง
ทางการเรียนรู้ ที่ส่งผลต่อเป้าหมายของการพัฒนาสถานศึกษา เพื่อให้มีการพัฒนาแนวทางการ
บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผล และบรรลุเป้าหมาย เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- ณชญาดา แก้วแสงอินทร์ และคณะ. (2560). การพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนสำหรับ
นักเรียนที่บกพร่องทางการเรียนรู้ (L.D.) โดยใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านและการเขียน
ภาษาไทย โรงเรียนอนุบาลนางแล (บ้านทุ่ง). วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัย
ราชภัฏเชียงใหม่, 10(2), 89-98.
- นิรุทธ์ นันทมาตวงนรา และคณะ. (2560). รูปแบบการนําทิศภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิผล
ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 1.
วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, 6(1), 61-72.
- ประภาภรณ์ พลรักษ์ และคณะ. (2560). แนวทางการส่งเสริมกระบวนการนําทิศภายใน
สถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาชั้น พื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเก่า สำนักงาน
คณะกรรมการบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 4(2), 39-47.
- พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551. (2551). ราชกิจจานุเบกษา.
เล่ม 125 ตอนที่ 28 ก. หน้า 1-13. (5 กุมภาพันธ์ 2551).
- รัตนา ดวงแก้ว และคณะ. (2554). การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการนําทิศการเรียนการสอน
ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน. วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ, 5(2), 95-107.
- ศานติกรศรี วงศ์เขียว และอนุชา กอนพวง. (2560). รูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมมาตรฐาน
การเรียนรวมของโรงเรียนเรียนรวม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น
พื้นฐาน. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 19(2), 230-244.

- ศุภลักษณ์ มีปาน. (2562). รูปแบบการนิเทศภายในสำหรับการจัดการเรียนร่วม ในโรงเรียน
สังกัดกรุงเทพมหานคร. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์, 20(1), 87-101.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2. (2561). รายงานผลการพัฒนา
คุณภาพการศึกษา การจัดการเรียนรวม ประจำปีการศึกษา 2560. อุทัยธานี:
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2.
- _____. (2562). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 - 2564.
อุทัยธานี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2.
- Briggs, T. H. & Justman, J. (1952). Improving Instruction through Supervision. New
York: The McMillan.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing (5th ed). New York:
Harper & Row.

ความแตกต่างทางเพศและบุคลิกภาพที่มีผลต่อกลยุทธ์การตลาด
ผลิตภัณฑ์ “BRAND’S” ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
ตะวันออก วิทยาเขตบางพระ*

THE DIFFERENCES IN GENDER AND TYPE OF PERSONALITY THAT
AFFECT THE MARKETING STRATEGY OF “BRAND’S” PRODUCTS IN
THE STUDENTS AT RAJAMANGALA UNIVERSITY OF TECHNOLOGY
TAWANOK, BANGPHRA CAMPUS

ปิยธิดา รัตนคุณ

Piyatida Ratanacoon

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

Rajamangala University of Technology Tawan-ok, Thailand

E-mail: ratanacoon@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อกลยุทธ์การตลาดผลิตภัณฑ์ “BRAND’S” ของนักศึกษาจำแนกตามเพศและบุคลิกภาพ การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยศึกษากับนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตบางพระ ในปีการศึกษา 2560 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 360 คน เพศชายบุคลิกภาพแบบเปิดเผย เพศชายบุคลิกภาพแบบกลาง ๆ เพศหญิงบุคลิกภาพแบบเปิดเผย เพศหญิงบุคลิกภาพแบบกลาง ๆ กลุ่มละ 90 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความแตกต่างของกลยุทธ์การตลาดผลิตภัณฑ์ “BRAND’S” ระหว่างเพศชายกับเพศหญิงที่มีบุคลิกภาพแบบเปิดเผยและบุคลิกภาพแบบกลาง ๆ ด้วย Independent Samples T - Test ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ อายุ 20 - 21 ปี จำนวน 195 คน เพศชายให้ค่าเฉลี่ย ความคิดเห็นสูงสุดในด้านผลิตภัณฑ์ ($\bar{X}$ = 4.16, S.D. = 0.555) เพศหญิงให้ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นสูงสุด ในด้านการส่งเสริมการขาย ($\bar{X}$ = 4.21, S.D. = 0.581) บุคลิกภาพแบบเปิดเผยให้ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นสูงสุด ในด้านโฆษณา ($\bar{X}$ = 4.34, S.D. = 0.322) และด้านการส่งเสริมการขาย ($\bar{X}$ = 4.34, S.D. = 0.362) บุคลิกภาพแบบกลาง ๆ ให้ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นสูงสุดด้านผลิตภัณฑ์ ($\bar{X}$ = 4.00,

* Received 9 October 2021; Revised 12 April 2022; Accepted 18 April 2022

S.D. = 0.665) จากผลการวิเคราะห์พบว่า ความคิดเห็นต่อ กลยุทธ์การตลาด ระหว่างเพศชาย กับ เพศหญิง ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคาและช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านโฆษณา และด้านการส่งเสริมการขาย มีความแตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบความแตกต่างของความคิดเห็นต่อกลยุทธ์การตลาดผลิตภัณฑ์ “BRAND’S” ระหว่างบุคลิกภาพแบบเปิดเผย กับ บุคลิกภาพแบบกลาง ๆ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคาและช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านโฆษณา และด้านการส่งเสริมการขาย มีแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ความแตกต่างทางเพศ, บุคลิกภาพ, กลยุทธ์การตลาด, ผลิตภัณฑ์ “BRAND’S”

Abstract

The objectives of this research article were to compare the opinions of marketing strategies of the “BRAND’S” product classified by gender and personality, this was a survey research by using the questionnaire to collect data, studying with 360 students of Rajamangala University of Technology Tawan - OK Bangpra Campus in the 2017 academic year. male respondents with extravert personality, male respondents with ambivert personality, female respondents with extravert personality, and female respondents with ambivert personality, sample of 90. The researcher analyzed the data by using statistics, percentage, mean, standard deviation, and analyzed differences of marketing strategies of the “BRAND’S” product between males and females, extravert personality and ambivert personality with independent samples T - Test. According to the results, the group of 20 – 21 years old student is the biggest sample group in this study which has 195 respondents. The data showed that the group of male respondents give the priority to Product ($\bar{X}$ = 4.16, S.D. = 0.555). However, the data showed that the group of female respondents give the priority to sale Promotions ($\bar{X}$ = 4.21, S.D. = 0.581). The Extraverts showed that they give priority to Advertisement ($\bar{X}$ = 4.34, S.D. = 0.322) and sale Promotions ($\bar{X}$ = 4.34, S.D. = 0.362) and the Ambiverts showed that they give the priority to Product ($\bar{X}$ = 4.00, S.D. = 0.665). The results of the analysis indicated that there were insignificant differences in opinion towards the marketing strategies of the “BRAND’S” products, price and place, advertisements, and sale promotions at the level of .05. However, there were significant differences in opinion towards the marketing strategies of the

“BRAND’S” product between Extravert and Ambivert personality in products, price and place, advertisements, and sale promotions at the level of .01.

Keywords: Gender Differences, Personality, Marketing Strategies, Products BRAND’S

บทนำ

ธุรกิจอาหารเสริมเป็นธุรกิจที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน มีหลากหลายประเภท เช่น อาหารเสริมบำรุงผิว อาหารเสริมบำรุงร่างกาย ที่มีทั้งชนิดผง ชนิดเม็ด ชนิดน้ำ แต่ที่ได้รับความนิยมมากที่สุดอยู่ถูกคำมีความคุ้นเคย เป็นอย่างดี คืออาหารเสริมบำรุงระบบประสาทและสมองของคนวัยเรียน วัยทำงาน ที่ต้องใช้ทั้งสมอง ทั้งร่างกาย ไปกับกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันมากมาย ผู้บริโภคหลาย ๆ คนที่พักผ่อนน้อย นอนดึกตื่นเช้า จึงให้ความสำคัญกับสุขภาพเลือกการรับประทานอาหารเสริมบำรุงสมอง โดยเฉพาะซูปไก่สกัดในตอนเช้าแทนการรับประทานอาหารเช้า ไม่ต้องเสียเวลาไปกับการเตรียมอาหารเช้า เพราะมีประโยชน์ต่อร่างกาย รับประทานง่าย และได้รับสารอาหารครบถ้วน ทำให้ร่างกายสดชื่น สมองแจ่มใส ไม่หงุดหงิด พร้อมการทำการกิจกรรมต่าง ๆ (BRANDS World Thailand, 2560) จากงานวิจัยของ Benton D. & Young H. A. ได้ทำการศึกษาทางคลินิกแบบ Randomized double - blind crossover control กับอาสาสมัคร 147 คน คนดื่มซูปไก่ต่อเนื่อง 10 วัน ทำให้ความจำดีขึ้น การตัดสินใจรวดเร็วขึ้นเมื่อเทียบกับคนที่ไม่ดื่ม (Benton, D. & Young, H. A., 2015)

การใช้กลยุทธ์การตลาดสำหรับสร้างความแตกต่าง กลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ อาจจะเน้นไปที่ความเป็นเอกลักษณ์ของรสชาติ มีขนาดให้เลือกหลากหลาย รายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลของสินค้าที่ชัดเจน กลยุทธ์ด้านราคา อาจจะเน้นไปที่ความเหมาะสมของราคากับปริมาณของสินค้า กลยุทธ์ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย อาจจะเน้นไปที่การใช้ช่องทางการสั่งซื้อที่หลากหลายสำหรับลูกค้าทั้งช่องทางหลักและช่องทางรอง การสั่งซื้อที่สะดวกรวดเร็ว การบริการจัดส่งสินค้ารวดเร็วไม่ล่าช้า กลยุทธ์ด้านโฆษณา อาจจะเน้นไปที่ การใช้ฟรีเซเตอร์ที่ช่วยดึงดูดทำให้สินค้าเป็นที่รู้จัก การใช้การเล่าเรื่องของโฆษณาที่เน้นจุดเด่นของสินค้า การจัดกิจกรรมให้ลูกค้าร่วมสนุกกับคนมีชื่อเสียง กลยุทธ์การส่งเสริมการขาย อาจจะเน้นไปที่การให้ส่วนลดในช่องทางการสั่งซื้อทั้งช่องทางหลักและช่องทางรอง การจัดกิจกรรมร่วมสนุกต่อเนื่องให้ลูกค้าประจำร่วมสนุกพร้อมลุ้น (Kotler, P. & Armstrong, G., 2009) นอกจากนั้นบุคลิกภาพและเพศก็ถือว่าเป็นสิ่งที่นักธุรกิจต้องให้ความสำคัญ เพราะจะทำให้ทราบความต้องการของกลุ่มลูกค้าได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

การศึกษาด้านความแตกต่างเกี่ยวกับบุคลิกภาพ ของคอสตาและแมคเคอร์ ได้มีการร่วมกันพัฒนาแบบสำรวจบุคลิกภาพ 5 องค์ประกอบ (Five Factor Model) มาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1992 (Costa Jr, P. T., et al, 1986) หรือชื่อย่อว่า OCEAN - PI ซึ่งเป็นแบบสำรวจ

ที่ใช้อธิบายบุคลิกภาพของมนุษย์ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ บุคลิกภาพแบบเปิดรับประสบการณ์ (Openness to Experience: O) บุคลิกภาพแบบมีจิตสำนึก (Conscientiousness: C) บุคลิกภาพแบบแสดงตัว (Extraversion: E) บุคลิกภาพแบบประนีประนอม (Agreeableness: A) และ บุคลิกภาพแบบหว่นไหว (Neuroticism: N) ซึ่งนักวิจัยมีการนำมาใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่องเป็นที่ยอมรับ เช่นงานวิจัยของ เนตรนภา ปรียานุรักษ์ ได้ทำการศึกษาผลของความแตกต่างทางเพศและบุคลิกภาพในผู้ใหญ่ตอนต้นที่มีต่อข้อความภาษาไทยและเสียงดิจิทัล ที่เร้าอารมณ์ด้านประทับใจ: การศึกษาเชิงพฤติกรรมและคลื่นไฟฟ้าสมองสัมพันธ์กับเหตุการณ์ พบว่ามีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศและบุคลิกภาพจาก การมองข้อความภาษาไทยและฟังเสียงดิจิทัลที่เร้าอารมณ์ด้านความประทับใจ (เนตรนภา ปรียานุรักษ์, 2561) ซึ่งสามารถแยกบุคลิกภาพได้อย่างครอบคลุมในการทำการวิจัยที่ต้องการแยกบุคลิกภาพในหลาย ๆ ศาสตร์

การศึกษาด้านความแตกต่างเกี่ยวเพศทราบกันดีอยู่แล้วว่าเพศชายและเพศหญิงมีความแตกต่าง ด้านสรีรวิทยามีความแตกต่างด้านพฤติกรรม จะขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม การแสดงออกของเพศหญิงจะผ่านทางสีหน้า คำพูด แต่การแสดงออกของเพศชายจะเน้นไปที่การแสดงพฤติกรรม เช่น พฤติกรรมก้าวร้าว (Kret, M. E. & De Gelder, B., 2012) การแสดงออกทางอารมณ์ของเพศหญิงมีมากกว่าเพศชาย จากการวัดอัตราการเต้นของหัวใจ และการจดจำรายละเอียดต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้มากกว่าเพศชาย อาจจะเนื่องมาจากความแตกต่างของการทำงานของสมองที่ใช้รับรู้รู้สึก และ สร้างความทรงจำระยะยาว (Goldstein, J. M. et al., 2001) ส่งผลให้นักการตลาดต้องสร้างความแตกต่างให้โดดเด่นเพื่อให้ผู้บริโภคจดจำรายละเอียด มีอารมณ์ร่วมกับการใช้กลยุทธ์การตลาดเพื่อดึงความสนใจผู้บริโภค ทั้งในตัวผลิตภัณฑ์ การส่งเสริมการขาย การโฆษณา

ดังนั้น จากการศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบความแตกต่างทางเพศและบุคลิกภาพที่มีผลต่อกลยุทธ์การตลาดผลิตภัณฑ์ “BRAND’S” ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตบางพระ ด้วยการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อกลยุทธ์การตลาดผลิตภัณฑ์ “BRAND’S” ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตบางพระ จำแนกตามเพศและบุคลิกภาพว่าแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร ในด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคาและช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านโฆษณา และด้านการส่งเสริมการขาย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อกลยุทธ์การตลาดผลิตภัณฑ์ “BRAND’S” ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตบางพระ จำแนกตามเพศและบุคลิกภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

วิจัยเชิงสำรวจ

ประชากร คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่กำลังเรียนอยู่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี วิทยาเขตบางพระ ปีการศึกษา 2560

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษา จากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณะเกษตรศาสตร์และทรัพยากร คณะสัตวแพทยศาสตร์ และสถาบันเทคโนโลยีการบิน ทั้งเพศชายและเพศหญิง อายุระหว่าง 18 - 24 ปี จากจำนวนนักศึกษา 3,357 คน (สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน, 2560) เมื่อเปิดตาราง Krejcie and Morgan (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง 360 คน ผู้วิจัยกำหนดคุณสมบัติเป็น เพศชาย 180 คน เพศหญิง 180 คน โดยก่อนเข้าร่วมวิจัยให้ทำแบบสำรวจบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ ฉบับภาษาไทยเพื่อแยกบุคลิกภาพ เพศชายบุคลิกภาพเปิดเผย 90 คน เพศชายบุคลิกภาพกลาง ๆ 90 คน เพศหญิงบุคลิกภาพเปิดเผย 90 คน เพศหญิงบุคลิกภาพกลาง ๆ 90 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. สำรวบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบฉบับภาษาไทย ซึ่งเป็นแบบสำรวจบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ (The Revised NEO Personality Inventory: NEO PI - R) ตามโมเดล OCEAN ของคอสตาและแมคเคอร์ ในการวิจัยนี้ใช้บุคลิกภาพแบบเปิดเผย (Extraversion) ประกอบด้วยลักษณะย่อย 6 ด้าน ดังนี้ ความอบอุ่น (Warmth) การชอบอยู่ร่วมกับผู้อื่น (Gregariousness) การกล้าแสดงออก (Assertiveness) การชอบทำกิจกรรม (Activity) การแสวงหาความตื่นเต้น (Excitement Seeking) และการมีอารมณ์เชิงบวก (Positive Emotions) หากมีระดับคะแนนตั้งแต่ร้อยละ 50 ขึ้นไป ถือว่าเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพแบบเปิดเผย และถ้ามีระดับคะแนนน้อยกว่าร้อยละ 50 ถือว่าเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพแบบกลาง ๆ

2. แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ทั้งหมด 1 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ บุคลิกภาพ

3. แบบสอบถาม (Likert scale 5 ระดับ) ทั้งหมด 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านผลิตภัณฑ์ 5 ข้อ ประกอบด้วย สินค้ามีหลากหลายรสชาติที่สามารถให้ลูกค้าเลือกซื้อได้ตามความต้องการ, รสชาติของสินค้ามีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ น่าลิ้มลอง สินค้ามีหลายขนาด สามารถให้ลูกค้าเลือกซื้อได้ตามความต้องการ ป้ายฉลากมีการแสดงส่วนประกอบ และรายละเอียดของสินค้าครบถ้วนชัดเจน การออกแบบ บรรจุภัณฑ์มีรูปแบบและสีสันที่ดึงดูด ทำให้ดูสะอาดตา

ตอนที่ 3 ด้านราคาและช่องทางการจัดจำหน่าย 4 ข้อ ประกอบด้วย มีการกำหนดราคาสินค้าตามขนาด และปริมาณที่เหมาะสมตามความต้องการของลูกค้า ราคาจัดจำหน่ายของสินค้าที่กำหนดไว้ มีความเหมาะสม ตามคุณภาพและปริมาณ การสั่งซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ มีความสะดวกรวดเร็ว สามารถซื้อสินค้าได้ง่าย เพราะมีจำหน่ายตามร้านค้าปลีกทั่วไป

ตอนที่ 4 ด้านการโฆษณา 4 ข้อ ประกอบด้วย ฟรีเซนต์อร์ ทำให้สินค้าดูน่าสนใจ ผู้บริโภคคล้อยตามและมีความต้องการซื้อ, โฆษณาอาศัยการสื่อความถึงคุณภาพของวัตถุดิบ และการดื่มเป็นประจำช่วยให้สุขภาพดี สร้างให้สินค้าเป็นที่น่าสนใจ, การนำแบบครอบครัว ภาพของ ฟรีเซนต์อร์ มาตั้งแสดง ณ จุดขาย ช่วยกระตุ้น ความสนใจได้, การใช้ศิลปินดารามีชื่อเสียงมาร่วมในกิจกรรม Brand's Summer Camp ช่วยกระตุ้นยอดขายได้

ตอนที่ 5 การส่งเสริมการขาย 4 ข้อ ประกอบด้วย การให้ส่วนลดในช่องทางการสั่งซื้อออนไลน์ 11:11 หรือ 12:12 ช่วยเพิ่มปริมาณการซื้อ การเก็บพ้อย ส่วนลดในช่องทางการสั่งซื้อออนไลน์ 11:11 หรือ 12:12 ช่วยเพิ่มปริมาณการซื้อ การสะสมแต้มบัพทางการค้าของร้านสะดวกซื้อ เพื่อแลกของรางวัล หรือเพื่อสิทธิแลกซื้อสินค้าอื่น ๆ ในราคาพิเศษ หรือเพื่อใช้เป็นส่วนลดการซื้อสินค้าชิ้นต่อไป ช่วยกระตุ้นให้เกิดการซื้อสินค้าเพิ่มขึ้น การจัดกิจกรรม Brand's Summer Camp ทำให้นักเรียน นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ช่วยกระตุ้นความสนใจ

การแปลงผลข้อมูลแบบสอบถาม ใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ตามหลักเกณฑ์การนับคะแนนผลดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} = \frac{5 - 1}{5} = 0.80$$

จำนวนชั้น		5	
ระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง	คือ	คะแนนตั้งแต่	4.21 - 5.00
ระดับเห็นด้วย	คือ	คะแนนตั้งแต่	3.41 - 4.20
ระดับเฉย ๆ	คือ	คะแนนตั้งแต่	2.61 - 3.40
ระดับไม่เห็นด้วย	คือ	คะแนนตั้งแต่	1.81 - 2.60
ระดับไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	คือ	คะแนนตั้งแต่	1.00 - 1.80

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามไปทดสอบความเชื่อมั่นกับกลุ่มตัวอย่างนักศึกษามหาวิทยาลัยบูรพา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยจำนวน 30 คน ด้วยวิธีการหาสัมประสิทธิ์ Alpha ของ Cronbach's Alpha ดังนี้ ด้านผลิตภัณฑ์ มีค่าความเชื่อมั่น = 0.838 ด้านราคาและช่องทางการจัดจำหน่าย มีค่าความเชื่อมั่น = 0.804 ด้านการโฆษณา มีค่าความเชื่อมั่น = 0.814 ด้านการส่งเสริมการขาย มีค่าความเชื่อมั่น = 0.802

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยมีการทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสอบถามแจ้งไปยังคณะต่าง ๆ พร้อมทั้งลงพื้นที่แจกแบบสอบถาม นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตบางพระ แต่ละคน ที่มีความยินดีในการตอบแบบสอบถาม จำนวน 360 โดยก่อนการตอบแบบสอบถาม กลยุทธ์การตลาดผลิตภัณฑ์ “BRAND’S” ผู้วิจัยจะให้นักศึกษาทำแบบสำรวจบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ ฉบับภาษาไทยเพื่อแยกบุคลิกภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ เพศชายที่มีบุคลิกภาพแบบเปิดเผย เพศชายที่มีบุคลิกภาพแบบกลาง ๆ เพศหญิงที่มีบุคลิกภาพแบบเปิดเผย และเพศหญิงที่มีบุคลิกภาพแบบกลาง ๆ กลุ่มละ 90 คน หลังจากนั้นจึงจะให้ทำแบบสอบถามกลยุทธ์การตลาดผลิตภัณฑ์ “BRAND’S”

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์ความแตกต่างของตัวแปร กลยุทธ์การตลาดของผลิตภัณฑ์ Brand ระหว่างเพศชายกับเพศหญิง และบุคลิกภาพแบบเปิดเผยกับแบบกลาง ๆ ด้วยสถิติ Independent Samples T - Test

สมมติฐานการวิจัย

เพศและบุคลิกภาพของนักศึกษา แตกต่างกัน ความคิดเห็นต่อกลยุทธ์การตลาดผลิตภัณฑ์ “BRAND’S” แตกต่างกัน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างทางเพศและบุคลิกภาพที่มีต่อกลยุทธ์การตลาดของผลิตภัณฑ์ “BRAND’S” ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตบางพระ

1. ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตบางพระ โดยส่วนใหญ่มีอายุ 20 - 21 ปี จำนวน 195 คน คิดเป็นร้อยละ 54.20 บุคลิกภาพแบบเปิดเผยและแบบกลาง ๆ ทั้งเพศชายและเพศหญิง จำนวน 90 เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 50.0
2. เพศชายให้ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อกลยุทธ์การตลาดผลิตภัณฑ์ “BRAND’S” สูงสุดด้านผลิตภัณฑ์ ($\bar{X}$ = 4.16, S.D. = 0.555) รองลงมาเป็นด้านราคาและช่องทางการจัดจำหน่าย ($\bar{X}$ = 4.11, S.D. = 0.521) และด้านการส่งเสริมการขาย ($\bar{X}$ = 4.11, S.D. = 0.552) ถัดมาเป็นด้านโฆษณา ($\bar{X}$ = 4.07, S.D. = 0.475) เพศหญิงให้ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อกลยุทธ์

การตลาดผลิตภัณฑ์ “BRAND’S” สูงสุดด้านการส่งเสริมการขาย ($\bar{X}$ = 4.21, S.D. = 0.581) รองลงมาเป็นด้านผลิตภัณฑ์ ($\bar{X}$ = 4.17, S.D. = 0.553) ถัดมาเป็นด้านราคาและช่องทางการจัดจำหน่าย ($\bar{X}$ = 4.10, S.D. = 0.516) ถัดมาเป็นด้านโฆษณา ($\bar{X}$ = 4.08, S.D. = 0.573) ดังตารางที่ 1

3. เมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นกลยุทธ์การตลาดของผลิตภัณฑ์ “BRAND’S” ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคาและช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านโฆษณา และด้านการส่งเสริมการขาย ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน พบว่ากลยุทธ์การตลาดผลิตภัณฑ์ “BRAND’S” ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคาและช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านโฆษณา และด้านการส่งเสริมการขาย มีความแตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นกลยุทธ์การตลาดของผลิตภัณฑ์ Brand ระหว่างเพศชาย กับเพศหญิง ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคาและช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านโฆษณา และ ด้านการส่งเสริมการขาย

	เพศ	จำนวน (คน)	$\bar{X}$	S.D.	Levene Test	Sig.	t	Sig. (2 - Tailed)
ผลิตภัณฑ์	ชาย	180	4.16	0.555	0.050	.823	-.114	.909
	หญิง	180	4.17	0.553			-.114	.909
ราคาและช่องทางการจัดจำหน่าย	ชาย	180	4.11	0.521	0.767	.382	.051	.960
	หญิง	180	4.10	0.516			.051	.960
โฆษณา	ชาย	180	4.07	0.475	15.609	.000	-.075	.940
	หญิง	180	4.08	0.573			-.075	.940
การส่งเสริมการขาย	ชาย	180	4.11	0.552	1.831	.177	-1.627	.105
	หญิง	180	4.21	0.581			-1.627	.105

*significant < .05

4. บุคลิกภาพแบบเปิดเผยให้ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อกลยุทธ์การตลาดผลิตภัณฑ์ “BRAND’S” สูงสุด ด้านการส่งเสริมการขาย ($\bar{X}$ = 4.34, S.D. = 0.362) และด้านโฆษณา ($\bar{X}$ = 4.34, S.D. = 0.322) รองลงมาเป็นด้านผลิตภัณฑ์ ($\bar{X}$ = 4.33, S.D. = 0.343) ถัดมาเป็นด้านราคาและช่องทางการจัดจำหน่าย ($\bar{X}$ = 4.30, S.D. = 0.371) บุคลิกภาพแบบกลาง ๆ ให้ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อกลยุทธ์การตลาดผลิตภัณฑ์ “BRAND’S” สูงสุด ด้านผลิตภัณฑ์ ($\bar{X}$ = 4.00, S.D. = 0.665) รองลงมาเป็นด้านการส่งเสริมการขาย ($\bar{X}$ = 3.99, S.D. = 0.673) ถัดมาเป็น ด้านราคาและช่องทางการจัดจำหน่าย ($\bar{X}$ = 3.90, S.D. = 0.600) ถัดมาเป็นด้านโฆษณา ($\bar{X}$ = 3.81, S.D. = 0.556) ดังตารางที่ 2

5. เมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นกลยุทธ์การตลาดของผลิตภัณฑ์ “BRAND’S” ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคาและช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านโฆษณา และด้านการส่งเสริมการขาย ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีบุคลิกภาพต่างกัน พบว่า กลยุทธ์การตลาดของผลิตภัณฑ์ “BRAND’S” ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคาและช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านโฆษณา และด้านการส่งเสริมการขาย มีแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นกลยุทธ์การตลาดของผลิตภัณฑ์ Brand ระหว่างบุคลิกภาพแบบเปิดเผย กับบุคลิกแบบภาพกลาง ๆ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคาและช่องทาง การจัดจำหน่าย ด้านโฆษณา และด้านการส่งเสริมการขาย

	บุคลิกภาพ	จำนวน (คน)	$\bar{X}$	S.D.	Levene Test	Sig.	t	Sig. (2 - Tailed)
ผลิตภัณฑ์	เปิดเผย	180	4.33	0.343	72.047	.000	5.809	.000**
	กลาง ๆ	180	4.00	0.665			5.809	.000**
ราคาและ ช่องทางการจัด จำหน่าย	เปิดเผย	180	4.30	0.317	79.105	.000	7.733	.000**
	กลาง ๆ	180	3.90	0.600			7.733	.000**
โฆษณา	เปิดเผย	180	4.34	0.322	47.034	.000	11.038	.000**
	กลาง ๆ	180	3.81	0.556			11.038	.000**
การส่งเสริม การขาย	เปิดเผย	180	4.34	0.362	77.228	.000	6.187	.000**
	กลาง ๆ	180	3.99	0.673			6.187	.000**

**significant < .01

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

จากการผลการวิเคราะห์ความแตกต่างเพศ พบว่า เพศไม่มีความแตกต่างกันต่อความคิดเห็นกลยุทธ์การตลาดผลิตภัณฑ์ “BRAND’S” ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคาและช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านโฆษณา และ ด้านการส่งเสริมการขาย ที่ระดับมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ตามการวิจัยของ ศรีนยา หงษ์ทอง และคณะ ศึกษาเรื่องผลของโฆษณาที่ใช้จิตภาพด้านความหลากหลายทางเพศต่อพฤติกรรมผู้บริโภค พบว่า เพศผู้แสดงแบบในงานโฆษณาที่ใช้จินตนาภาพด้านความหลากหลายทางเพศ และระดับจินตนาการ อันได้แก่อารมณ์ที่มีต่อโฆษณา การรับรู้ของผู้บริโภคด้านการเชื่อมโยงกับสังคม การรับรู้ของผู้บริโภคด้านการเห็นใจหรือเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น ทศนคติต่อโฆษณา ทศนคติต่อตราสินค้า ทศนคติต่อความหลากหลายทางเพศ และความตั้งใจซื้อ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (ศรีนยา หงษ์ทอง และคณะ, 2562) แต่ไม่เป็นไปตามการวิจัยของ พิชัย ลัทธศักดิ์ ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ต่อส่วนประสมทางการตลาด

และพฤติกรรมผู้บริโภคน้ำดื่มบรรจุขวด ในเขตหลักสี่ พบว่า เพศแตกต่างกัน มีผลต่อความคิดเห็นส่วนประสมทางการตลาดแตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้อาจจะเกิดจากกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาคือเป็นคนละกลุ่มตัวอย่าง และสินค้าที่ทำการศึกษาคือเป็นสินค้าคนละชนิดกัน (พิชัย ลัทธิศักดิ์, 2559) และจากผลการวิเคราะห์ความแตกต่างบุคลิกภาพ พบว่า บุคลิกภาพแตกต่างกัน ต่อความคิดเห็นกลยุทธ์การตลาดของผลิตภัณฑ์ “BRAND’S” ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคาและช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านโฆษณา และด้านการส่งเสริมการขาย ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ตามการวิจัยของ Valette-Florence, P. et al. ศึกษาเรื่องผลกระทบของบุคลิกภาพของแบรนด์และการส่งเสริมการขายต่อความเสมอภาคของแบรนด์ พบว่าความสัมพันธ์ของเครื่องมือการจัดการแบรนด์ในระยะยาว (บุคลิกภาพของแบรนด์) และเครื่องมือส่วนประสมทางการตลาดระยะสั้น (การส่งเสริมการขาย) มีผลกระทบเชิงบวกของบุคลิกภาพของแบรนด์มีผลกระทบเชิงลบของความเข้มข้นการใช้การส่งเสริมการขาย แสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบทั้งสองแตกต่างกันไปตามกลุ่มของผู้บริโภค (Valette-Florence, P. et al., 2011) และการวิจัยของ Salmela Zernova, M. ศึกษาเรื่องแรงจูงใจในการบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือย พบว่า แรงจูงใจของลูกค้าในการซื้อสินค้าฟุ่มเฟือยมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับประเภทบุคลิกภาพ และข้อเท็จจริงนี้สามารถนำมาพิจารณาการทำงานวิจัยทางการตลาดในอนาคตได้ (Salmela Zernova, M., 2010) ไม่เป็นไปตามการวิจัยของ Matias, L. ศึกษาเรื่องผลของความซับซ้อนของดนตรีต่อหน่วยความจำในบุคลิกภาพกลาง ๆ และบุคลิกภาพเปิดเผย พบว่าเพลงพื้นหลังของดนตรีไม่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพความจำทั้งบุคลิกภาพกลาง ๆ และบุคลิกภาพเปิดเผย อาจจะเกิดจากเสียงของดนตรีที่ใช้ทำนองของดนตรี การสื่อความหมายไม่เหมือนกัน (Matias, L., 2014)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง การศึกษาความแตกต่างทางเพศและบุคลิกภาพที่มีผลต่อกลยุทธ์การตลาดผลิตภัณฑ์ “BRAND’S” ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตบางพระ พบว่านักศึกษามีความยินดีในการตอบแบบสอบถาม นักศึกษาเพศชายและนักศึกษามีบุคลิกภาพกลาง ๆ ให้ความสนใจกับการใช้กลยุทธ์ตลาดผลิตภัณฑ์ “BRAND’S” ด้านผลิตภัณฑ์ นักศึกษาเพศหญิงและนักศึกษามีบุคลิกภาพเปิดเผยให้ความสนใจกับการใช้กลยุทธ์ตลาดผลิตภัณฑ์ “BRAND’S” ด้านการส่งเสริมการขายเหมือนกัน เมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นกลยุทธ์การตลาดของผลิตภัณฑ์ “BRAND’S” ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคาและช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านโฆษณา และด้านการส่งเสริมการขาย ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน พบว่า มีแตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นกลยุทธ์การตลาดของผลิตภัณฑ์ Brand ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคาและช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านโฆษณา และ

ด้านการส่งเสริมการขาย ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีบุคลิกภาพต่างกัน พบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้ นำผลที่ได้จากการศึกษาไปเป็นแนวทางให้นักการตลาดปรับกลยุทธ์การตลาดที่กระตุ้นการรับรู้ของลูกค้าโดยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมที่กระตุ้นบุคลิกภาพ ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป ควรนำงานวิจัยไปทำซ้ำกับการวิเคราะห์คลื่นไฟฟ้าสมอง ERP (P600) ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเร้าที่เป็นภาพเสียง การประมวลผลของคลื่นไฟฟ้าสมอง Electrode (F3, F4, FZ, F7, F8, C3, C4, CP3, CP4, T7, T8, TP8, PO3, POZ, PO4, และ OZ) ขณะทำแบบสอบถามกลยุทธ์ผลิตภัณฑ์ “BRAND’S” เพื่อใช้ยืนยันความแตกต่างทางเพศ และบุคลิกภาพให้ชัดเจนขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- เนตรนภา ปริญญารักษ์. (2561). ผลของความแตกต่างทางเพศและบุคลิกภาพในผู้ใหญ่ตอนต้น ที่มีต่อข้อความภาษาไทยและเสียงดิจิทัล ที่เร้าอารมณ์ด้านประทับใจ: การศึกษาเชิงพฤติกรรมและคลื่นไฟฟ้าสมองสัมพันธ์กับเหตุการณ์. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางวิทยาการปัญญา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พิชัย ลัทธิศักดิ์. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อส่วนประสมทางการตลาดและพฤติกรรมผู้บริโภคน้ำดื่มบรรจุขวดของผู้บริโภคในเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร. วารสารรัชต์ภาคย์, 10(19), 73-78.
- ศรันยา หงษ์ทอง และคณะ. (2562). ผลของโฆษณาที่ใช้จินตภาพด้านความหลากหลายทางเพศต่อพฤติกรรมผู้บริโภค. วารสารนิเทศศาสตร์, 37(3), 89-108.
- สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน. (2560). จำนวนนักศึกษาทั้งหมด. เรียกใช้เมื่อ 10 กรกฎาคม 2560 จาก <https://academic.rmutto.ac.th/?p=526>
- Benton, D. & Young, H. A. (2015). The Effect of chicken essence on cognition and mood: A Randomized controlled trial. Current Topics in Nutraceuticals Research, 13(2), 61-70.
- BRANDS World Thailand. (2560). Brand’s World Thailand สุขภาพ/ความงาม. เรียกใช้เมื่อ 2 เมษายน 2560 จาก <https://www.facebook.com/BRANDSWorldThailand/photos>
- Costa Jr, P. T., et al. (1986). Cross - sectional studies of personality in a national sample: II. stability in neuroticism, extraversion, and openness. Psychology and Aging, 1(2), 144-154.
- Goldstein, J. M. et al. (2001). Normal sexual dimorphism of the adult human brain assessed by in vivo magnetic resonance imaging. Cereb Cortex, 11(1), 490-497.

- Kotler, P. & Armstrong, G. (2009). *Principles of marketing*. NJ: Pearson Prentice Hall.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Kret, M. E. & De Gelder, B. (2012). A review on sex differences in processing emotional signals. *Neuropsychologia*, 50(7), 1211-1221.
- Matias, L. (2014). The Effects of Music Complexity on Memory in Introverts and Extroverts. *The Huron University College Journal of Learning and Motivation*, 52(1), 1-10.
- Salmela Zernova, M. (2010). Motives for consumption of luxury goods. Retrieved October 15, 2016, from <https://www.theseus.fi/handle/10024/24285>
- Valette-Florence, P. et al. (2011). The impact of brand personality and sales promotions on brand equity. *Journal of Business Research*, 64(1), 24-28.

กลยุทธ์ความรับผิดชอบต่อชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม
ของอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ในเขตจังหวัดสระบุรี*

ENVIRONMENTAL COMMUNITY RESPONSIBILITY STRATEGY
OF CEMENT INDUSTRY IN SARABURI PROVINCE

จุฑา รัศมีyoungทอง

Chutha Russameeyoungtong

นพดล พันธุ์พานิช

Noppadon Phanpanich

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

Email: mnaruepol@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลกระทบต่อชุมชนที่ส่งผลต่อกลยุทธ์ความรับผิดชอบต่อชุมชนด้านสิ่งแวดล้อมของอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ในเขตจังหวัดสระบุรี 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อกลยุทธ์ความรับผิดชอบต่อชุมชนด้านสิ่งแวดล้อมของอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ในเขตจังหวัดสระบุรี และ 3) ศึกษาการพัฒนากลยุทธ์ความรับผิดชอบต่อชุมชนด้านสิ่งแวดล้อมของอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ในเขตจังหวัดสระบุรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 2 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มชุมชนรอบโรงงานอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ในเขตจังหวัดสระบุรีและกลุ่มภาคธุรกิจ หน่วยงาน/องค์กรภาคธุรกิจที่มีได้หวังผลกำไร ในเขตจังหวัดสระบุรี จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการศึกษา พบว่า 1) ผลกระทบต่อชุมชนในด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในด้านมลภาวะทางอากาศเป็นพิษหรือมลพิษทางอากาศซึ่งจากการทิ้งขยะมูลฝอย ปัญหาการเผาขยะอิเล็กทรอนิกส์ประเภทตะกั่วและแบตเตอรี่ ปัญหาการเกิดมลพิษทางอากาศ ทางน้ำและการเกิดมลพิษทางเสียง 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อกลยุทธ์ความรับผิดชอบต่อชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ปัจจัยภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจ ปัจจัยการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ปัจจัยการกำหนดกลยุทธ์ความผูกพันองค์กรส่งผลต่อกลยุทธ์ความรับผิดชอบต่อชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม และ 3) การพัฒนากลยุทธ์ความรับผิดชอบต่อชุมชน

พบว่า การป้องกันมลภาวะองค์กรมีการป้องกันมลพิษในชุมชนอย่างชัดเจน การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางสังคมองค์กรส่งเสริมพัฒนาคนในชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและการรักษาสีงแวดล้อมองค์กรมีการส่งเสริมการใช้ทรัพยากรในชุมชนให้คุ้มค่า

คำสำคัญ: ความรับผิดชอบต่อชุมชน, ด้านสิ่งแวดล้อม, อุตสาหกรรมปูนซีเมนต์

Abstract

The objectives of this research article were to: 1) study the impact on the community affecting the community environmental responsibility strategy of the cement industry in Saraburi Province. 2) study the factors affecting the community environmental responsibility strategy of the cement industry in Saraburi province; and 3) study the development of the community environmental responsibility strategy of the cement industry in Saraburi province. It is a qualitative research. Data were collected from two groups of key informants, comprising the community around the cement factory in Saraburi province and the business sector. Non-profit business entities/organizations In Saraburi Province, there were 30 people. The instrument used to collect data was a semi-structured in-depth interview form. Descriptive data analysis, study results. The results of the study showed that 1) the impact on the community in the environment found that the environmental problems in terms of toxic air pollution or air pollution caused by garbage dumping The problem of incineration of lead and battery e-waste air pollution problem water and noise pollution 2) Factors affecting environmental community responsibility strategy. It was found that transformational leadership factors influenced policy making and decision making. Community Participatory Communication Factors Factors in corporate engagement strategy formulation affecting community environmental responsibility strategy and 3) community responsibility strategy development. It was found that corporate pollution prevention has clearly prevented pollution in the community. Social strengthening The organization promotes the development of people in the community to strengthen and preserve the environment. The organization promotes the use of resources in the community to be worthwhile.

Keywords: Community Responsibility, Environmental, Cement industry.

บทนำ

สถานการณ์สิ่งแวดล้อมและภาวะมลพิษปัจจุบันรวมถึงแนวโน้มในอนาคตถือเป็นภาวะเสี่ยงที่จะส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิต การบริโภคและการผลิตในทุกระดับ ภาคอุตสาหกรรมซึ่งเป็นภาคการผลิตที่สำคัญของประเทศจึงต้องมีการปรับตัวและพัฒนาการผลิตให้มีประสิทธิภาพและเติบโตแบบเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สามารถอยู่ร่วมกับชุมชนได้อย่างยั่งยืนด้วยการลดปัญหาด้านมลพิษและสิ่งแวดล้อมในบริเวณสถานประกอบการและชุมชนใกล้เคียง แนวโน้มกลุ่มอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ ในเศรษฐกิจโลกในปี 2564 - 2565 คาดว่าความต้องการวัสดุก่อสร้างจะทยอยฟื้นตัวตามภาวะลงทุนภาคก่อสร้างที่มีทิศทางกระเตื้องขึ้นทั้งโครงการภาครัฐและภาคเอกชน (คาดการณ์การลงทุนก่อสร้างภาครัฐจะขยายตัวร้อยละ 2.0 - 3.0 ในปี พ.ศ. 2564 และร้อยละ 3.0 - 4.0 ในปี พ.ศ. 2565 ขณะที่ภาคเอกชนเติบโต 0.0 - 1.0% และ 1.0 - 2.0% ตามลำดับ) (Puttachard, L., 2021)

ปัญหามลพิษทางอากาศที่รุนแรงหรือปรากฏการณ์ฝุ่นละอองเกินค่ามาตรฐาน PM2.5 ในแต่ละปีก็จะมีค่าสูงเกินมาตรฐานเพิ่มมากขึ้นจนเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ระบบทางเดินหายใจ ในระยะเวลา 2 - 3 ปีที่ผ่านมา มีการร้องเรียนต่อกรมควบคุมมลพิษจำนวน 210 เรื่อง ในปี พ.ศ. 2560 มีข้อร้องเรียนดังกล่าวสามารถแยกเป็นประเด็นดังนี้ อันดับหนึ่ง เป็นปัญหาเรื่องกลิ่น มีจำนวนร้อยละ 46 ของปริมาณฝุ่นละออง มีจำนวนร้อยละ 21 ของปริมาณฝุ่นละออง เมื่อพิจารณาถึงต้นเหตุที่เกิดขึ้นแท้จริงนั้น ส่วนใหญ่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมโดยเฉพาะอุตสาหกรรมหนักขนาดใหญ่ที่สามารถสร้างมลพิษทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรงก็มาจากการปล่อยควันพิษ การปล่อยน้ำเสีย ซึ่งในปัจจุบันเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรได้ถูกหยิบยกขึ้นเป็นวาระการดำเนินงานที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการดำเนินธุรกิจมีเป้าหมายในการมุ่งแสวงหากำไรและความมั่งคั่งให้แก่ผู้ถือหุ้นหรือเจ้าของกิจการ แนวทางความรับผิดชอบต่อสังคมในมาตรฐานระหว่างประเทศ (ISO 26000) องค์กรธุรกิจจำนวนมากจึงเริ่มพัฒนาองค์กรในแนวคิดธุรกิจกับความรับผิดชอบต่อสังคม การมีนโยบายพัฒนาสังคมเพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมสร้างประโยชน์ให้กับสังคม โดยที่ไม่ได้หวังผลตอบแทนควบคู่ไปพร้อมกับการดำเนินธุรกิจการพัฒนาภาคอุตสาหกรรม การผลิตของประเทศ และมีแผนสิ่งแวดล้อมเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2561 - 2564 ที่ใช้เป็นแผนในการพัฒนาสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจ คุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ ขณะเดียวกันได้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนทั้งการรักษาและฟื้นฟู เพื่อให้การผลิตและการบริโภคเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

จังหวัดสระบุรีเป็นจังหวัดที่มีสถานที่ตั้งอยู่ภาคกลางของประเทศไทยอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของกรุงเทพมหานคร อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 (ถนนพหลโยธิน) ระยะทางประมาณ 108 กิโลเมตร (อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ - ศาลา

กลางจังหวัด) มีอุตสาหกรรมประเภทผลิตภัณฑ์ประเภทฐานราก คือ ปูนซีเมนต์ โดยมีทั้งโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่และขนาดเล็ก สำหรับโรงงานปูนซีเมนต์ขนาดใหญ่ในจังหวัดสระบุรี มีจำนวนทั้งสิ้น 9 โรงงานดังนั้นจังหวัดสระบุรีจึงให้ความสำคัญต่อความรับผิดชอบต่อสังคม กระแสการเรียกร้องในจังหวัดสระบุรี คือ ฝุ่น คิวมลภาวะจากโรงงานอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ อุตสาหกรรมโรงงานไม่หินและอุตสาหกรรมหนัก การเพิ่มจำนวนของธุรกิจที่ดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคมในระยะที่ผ่านมาเป็นตัวชี้ว่าแนวโน้มทิศทางของการทำธุรกิจในอนาคตจะเป็นไปในทิศทางที่ธุรกิจจำเป็นต้องเข้าไปมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคมและส่งเสริมการพัฒนาสังคมมากยิ่งขึ้น (สำนักงานจังหวัดสระบุรี, 2563)

จากความสำเร็จในด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ส่งผลมาถึงพัฒนาการของกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทไทยแบ่งออกเป็น 4 ระดับคือ ขั้นต้นบริษัททำธุรกิจตอบแทนสังคม ช่วยเหลือการกุศลโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ขั้นที่สองบริษัทมีความเข้าใจว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและชุมชนจึงจัดตั้งหน่วยงานเพื่อรับผิดชอบต่อและขั้นที่สามเป็นการพัฒนาไปสู่การเป็นบริษัทที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมขั้นสูงสุดเป็นการพัฒนาบริษัทไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนหรือเป็นบริษัทที่ยั่งยืน ดังนั้นความรับผิดชอบต่อสังคมจึงกลายเป็นประเด็นสำคัญที่ทั่วโลกให้ความสนใจ โดยเฉพาะในองค์กรธุรกิจ เนื่องจากการดำเนินขององค์กรธุรกิจส่งผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (सानิตย์ หนูนิล, 2562) สอดคล้องกับ Porter, M. E. & Kramer, M. R. กล่าวว่าเป้าหมายด้านเศรษฐกิจขององค์กรสามารถที่จะดำเนินควบคู่กับเป้าหมายด้านความรับผิดชอบต่อสังคมได้ จากความสำคัญที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่าความรับผิดชอบต่อสังคมส่งผลต่อการดำเนินงานขององค์กรธุรกิจเป็นอย่างมาก (Porter, M. E. & Kramer, M. R., 2019)

ผู้วิจัยตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคมหรือ CSR ด้านสิ่งแวดล้อม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา กลยุทธ์ความรับผิดชอบต่อชุมชนด้านสิ่งแวดล้อมของอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ในเขตจังหวัดสระบุรีเพื่อเป็นแนวทางเพื่อนำไปปรับปรุงและแก้ไข ทำให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างชุมชนและโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อความสามัคคีและมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อสังคม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลกระทบต่อชุมชนที่ส่งผลต่อกลยุทธ์ความรับผิดชอบต่อชุมชนด้านสิ่งแวดล้อมของอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ในเขตจังหวัดสระบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อกลยุทธ์ความรับผิดชอบต่อชุมชนด้านสิ่งแวดล้อมของอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ในเขตจังหวัดสระบุรี
3. เพื่อพัฒนากลยุทธ์ความรับผิดชอบต่อชุมชนด้านสิ่งแวดล้อมของอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ในเขตจังหวัดสระบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องกลยุทธ์ความรับผิดชอบต่อชุมชนด้านสิ่งแวดล้อมของอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ในเขตจังหวัดสระบุรีเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีขั้นตอนการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสารแนวคิดทฤษฎี แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง กลยุทธ์ความรับผิดชอบต่อชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง นวัตกรรมสังคม การสื่อสารทางสังคม การสร้างความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กลยุทธ์ความรับผิดชอบต่อสังคม ผลการดำเนินงานที่ยั่งยืนของโรงงานอุตสาหกรรมงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ผู้วิจัยใช้หลักเกณฑ์คัดเลือกบุคคลเพื่อสัมภาษณ์แบบเชิงลึกได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชน ประชาชนทั่วไป ครูในสถาบันการศึกษานักการเมืองท้องถิ่น ผู้ประกอบการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินในเขตชุมชน พนักงานที่ทำงานและอาศัยอยู่ในชุมชน และประชาชนภายในชุมชนเขตอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ในเขตจังหวัดสระบุรี จำนวน 24 คน และกลุ่มภาคธุรกิจ หน่วยงาน/องค์กรภาคธุรกิจที่มีเป้าหมายในการดำเนินธุรกิจเพื่อสร้างผลกำไรให้เกิดขึ้น จำนวน 6 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน

ขั้นตอนที่ 3 เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์ (Interview Form) เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างชนิดปลายเปิด (Structure In-depth Interview) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาข้อมูลกลยุทธ์ความรับผิดชอบต่อชุมชนด้านสิ่งแวดล้อมของอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ในเขตจังหวัดสระบุรีโดยดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดประเด็นหลักในการสัมภาษณ์ตามกรอบแนวคิดในการวิจัยระบุรายการข้อมูลที่ต้องการของแต่ละประเด็น
2. จัดทำร่างแบบสัมภาษณ์และรายการคำถามแต่ละประเด็น
3. ตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ โดยอาจารย์ที่ปรึกษาว่าตรงตามเนื้อหาและมีข้อมูลครบถ้วนหรือไม่ จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา
4. แก้ไขและปรับปรุงให้เป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ แล้วจึงนำไปเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับวิธีการที่ใช้ในการศึกษา ผู้วิจัยได้จัดทำแบบสัมภาษณ์แบ่งแบบสัมภาษณ์ แบ่งแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ชุดตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยมีรายละเอียดแบบสัมภาษณ์ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1 เพื่อทำการสัมภาษณ์กลุ่มชุมชนรอบโรงงานอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ในเขตจังหวัดสระบุรี แบ่งออกเป็น 5 ส่วน ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สภาพปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชนเขต การมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางสังคมของชุมชนด้านสิ่งแวดล้อมความรู้ความเข้าใจการรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน และแนวทางความร่วมมือระหว่างชุมชนและอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ในการแก้ไขปัญหา

ด้านสิ่งแวดล้อม

2. แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 2 เพื่อทำการสัมภาษณ์เป็นกลุ่มภาคธุรกิจ หน่วยงาน/องค์กรภาคธุรกิจที่มีเป้าหมายในการดำเนินธุรกิจเพื่อสร้างผลกำไรให้เกิดขึ้น แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อชุมชนด้านสิ่งแวดล้อมเชิงกลยุทธ์และผลลัพธ์ของความรับผิดชอบต่อชุมชนด้านสิ่งแวดล้อมเชิงกลยุทธ์

ขั้นตอนที่ 4 การรวบรวมข้อมูล

1. หนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยและขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญเชิงคุณภาพ เพื่อขอความร่วมมือในการวิจัยโดยแบบสัมภาษณ์ และกำหนดการนัดหมายที่จะไปสัมภาษณ์ผู้วิจัยส่งแบบสัมภาษณ์ให้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญล่วงหน้า 10 วัน ก่อนวันที่นัดสัมภาษณ์ ด้วยตนเอง ผู้วิจัยแสดงตนและแจ้งความประสงค์ คำชี้แจงให้แก่ผู้ตอบสัมภาษณ์ทราบ

2. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มผู้นำชุมชน ประชาชนทั่วไป ครูในสถาบันการศึกษา นักการเมืองท้องถิ่น ผู้ประกอบการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจในพื้นที่ชุมชน พนักงานที่ทำงานและอาศัยอยู่ในชุมชน และประชาชนภายในชุมชนเขตอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ในเขตจังหวัดสระบุรี และกลุ่มภาคธุรกิจ หน่วยงาน/องค์กรภาคธุรกิจที่มีเป้าหมายในการดำเนินธุรกิจเพื่อสร้างผลกำไรให้เกิดขึ้น รวม 30 คน โดยทำการสัมภาษณ์เป็นเวลา 30 - 60 นาที ต่อ 1 คน ด้วยตัวเอง

3. ในวันที่สัมภาษณ์ผู้วิจัยจะแจ้งถึงวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์และขออนุญาต จดบันทึกในประเด็นสำคัญ ๆ พร้อมบันทึกเสียง ในบางกรณีได้บันทึกภาพหนึ่งในการสัมภาษณ์ หากมีข้อมูลใดที่ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ต้องการให้มีหลักฐานการบันทึกเสียง ผู้วิจัยใช้วิธีจดบันทึกในสมุดตามคำบอกเล่า รวมถึงได้ขออนุญาตติดต่อกับผู้ให้สัมภาษณ์ภายหลัง หากต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้ข้อมูลมีความครบถ้วนมากยิ่งขึ้น เมื่อสัมภาษณ์เสร็จสิ้นในแต่ละวันจะถูกนำมาทำการบันทึกและถอดเทปรายวัน เพื่อทำการตรวจสอบข้อมูลที่ไม่ชัดเจนหรือไม่ครบถ้วน เพื่อนำไปศึกษาเพิ่มเติมในการสัมภาษณ์ครั้งต่อไป

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมจากข้อเท็จจริงและข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการวิจัย ค้นคว้า การสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์ ไม่ใช้สถิติช่วยในการวิเคราะห์แต่จะใช้แนวคิดทฤษฎีเป็นกรอบในการวิเคราะห์โดยวิธีการหลักที่ใช้ คือ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความ ซึ่งได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ที่ได้จดบันทึกไว้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่มองเห็น ข้อมูลที่ไม่ต้องการจะถูกกำจัดออกไปหลังจากนั้นทำการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย โดยการเขียนเป็นประโยคหรือข้อความ

ตามกรอบแนวคิดของการวิจัยการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาซึ่งได้จากการศึกษาเอกสาร

2. การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งสองวิธีนี้จะทำเป็นข้อความแบบบรรยาย หรือ การพรรณนาวิเคราะห์ โดยมุ่งเน้นที่วัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัย

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัยและการนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาผลกระทบต่อชุมชนที่ส่งผลต่อกลยุทธ์ความรับผิดชอบต่อชุมชนด้านสิ่งแวดล้อมของอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ในเขตจังหวัดสระบุรี

1. สภาพปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชนเขตของอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ในเขตจังหวัดสระบุรี โดยสรุปจากการให้สัมภาษณ์จากกลุ่มชุมชนรอบโรงงานอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ในเขตจังหวัดสระบุรี พบว่า สภาพปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ในด้านมลภาวะทางอากาศ เป็นพิษหรือมลพิษทางอากาศ ซึ่งจากเกิดการทิ้งขยะมูลฝอย การเผาขยะอิเล็กทรอนิกส์ประเภทตะกั่วและแบตเตอรี่ เกิดจากผู้ประกอบการเอกชนขนขยะมาทิ้งทำลายในโรงงานอุตสาหกรรมที่มีพื้นที่ติดกับแหล่งชุมชน ทำให้ชาวบ้านภายในชุมชนได้รับเกิดการระคายเคืองตา ผิวหนังจากสารเคมีมลพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำเกิดจากการปล่อยน้ำเน่าเสียออกมาสู่แหล่งน้ำลำคลองโดยถึงแม้จะมีการบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยสู่ แต่ยังพบการเน่าเสียของน้ำซึ่งชาวบ้านซึ่งอาศัยอยู่ภายในชุมชนเกิดความไม่มั่นใจในคุณภาพของน้ำในแหล่งน้ำเนื่องจากน้ำมีสีเขียวเข้มส่งกลิ่นเหม็น คราบสีดำ

2. การมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางสังคมของชุมชนด้านสิ่งแวดล้อมของอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ในเขตจังหวัดสระบุรี พบว่า การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางสังคมด้านสิ่งแวดล้อมโดยการขุดลอกคลองระบายน้ำเพื่อป้องกันมลพิษทางน้ำ ส่วนในด้านมลพิษทางอากาศทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและโรงงานอุตสาหกรรมได้นำผ้าปิดจมูกเข้ามาให้ชาวบ้านภายในชุมชน โรงงานจัดรถยนต์ฉีดน้ำเพื่อลดฝุ่นไม่ โรงงานมีการติดตั้งเครื่องดักฝุ่น เพื่อแก้ไขปัญหาด้านฝุ่นมลภาวะทางอากาศ โรงงานเข้ามาตรวจค่าฝุ่นละอองทุกวันในจุดที่มีฝุ่นละอองจำนวนมาก และการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางสังคมด้านสิ่งแวดล้อม โดยการใช้ตัวแทนของชาวบ้านในชุมชนเกี่ยวกับการรับทราบด้านกฎหมายเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมในการสร้างคลื่นบนถนน การสร้างทางม้าลายบนถนน เพื่อป้องกันการขับรถยนต์เร็ว การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางสังคมด้านสิ่งแวดล้อมของโรงงานโดยเข้ามาฉีดพ่นยาฆ่าเชื้อโรคและลดการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019

3. ความรู้ความเข้าใจการรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชนของอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ในเขตจังหวัดสระบุรี โดยสรุปจากการให้สัมภาษณ์กลุ่มชุมชนรอบโรงงาน

อุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ในเขตจังหวัดสระบุรี พบว่า การร่วมมือจากตัวแทนจากภาคโรงงาน ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้นำชุมชนเพื่อให้ความรู้ด้านความเข้าใจในการรักษา ด้านสิ่งแวดล้อม การแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม และการป้องกันการเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยการลดการเผาขยะและควันจากท่อไอเสียจากรถยนต์เนื่องจากประชาชนภายในชุมชน ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมแบบถูกต้องตามหลักวิธีการ อีกทั้งยังขาดการสนับสนุนและประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานภาครัฐเกี่ยวกับการให้ความรู้ ในการบริหารจัดการขยะ ชาวบ้านภายในชุมชนขาดความสามัคคีในการช่วยกันรักษา สิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง

4. แนวทางความร่วมมือระหว่างชุมชนและอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ ในการแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมของอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ในเขตจังหวัดสระบุรี พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้นำชุมชนควรกำหนดเป็นกฎระเบียบ มาตรการเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมหากฝ่าฝืนต้องได้รับบทลงโทษ โดยการประกาศประชาสัมพันธ์เป็น ลายลักษณ์อักษร กำหนดรายละเอียดและวิธีการปฏิบัติชัดเจน เพื่อให้การแก้ไขปัญหา ด้านสิ่งแวดล้อมเกิดประสิทธิภาพ ส่วนการแก้ไขปัญหาด้านผลกระทบจากขนส่งสินค้า นั้น โรงงานควรทำการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยให้กับชาวบ้านในชุมชนซึ่งเกิดจากปัญหาเกิดการทรุดตัว และพังทลายจากแรงสั่นสะเทือนอีก ทั้งโรงงาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มุ่งเน้นการสร้าง จิตสำนึกด้านการรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดเป็นพฤติกรรมการรักษาสิ่งแวดล้อม

วัตถุประสงค์ที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อกลยุทธ์ความรับผิดชอบต่อชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม ของอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ในเขตจังหวัดสระบุรี

1. ปัจจัยด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง พบว่า ผู้นำเป็นผู้มีอิทธิพล ในด้านการบริหารงาน การกำหนดนโยบาย และผู้นำจะมีความเข้าใจถึงปัญหาและอุปสรรค มากกว่า เพราะผู้นำเป็นผู้วิเคราะห์สภาพปัญหาเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางกำหนดนโยบายและ ส่งเสริมนโยบาย การกำหนดนโยบายนั้นจะต้องเกิดประโยชน์ต่อสังคมสูงสุด อีกทั้งผู้นำเป็นผู้มี อิทธิพลต่อผู้ใต้บังคับบัญชา สามารถชักจูงใจผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติตาม การมอบหมายหรือ สั่งการผู้ใต้บังคับบัญชาย่อมต้องปฏิบัติตาม

2. ปัจจัยด้านนวัตกรรมสังคม พบว่า โรงงานจะต้องมีการดูแลชุมชน รอบโรงงานเป็นพิเศษโดยตรง การที่ทำธุรกิจเพื่อสังคมส่งผลต่อการดำเนินความรับผิดชอบต่อ สังคมเชิงยุทธศาสตร์ซึ่งความตั้งใจที่เพื่อสังคมย่อมเกิดประโยชน์ไม่ว่ามากหรือน้อย การดำเนิน โครงการปลูกป่า โครงการสร้างฝายกักเก็บน้ำของอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ การทำดำเนินงาน ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมหากพิจารณาในภาพรวมประเมินมูลค่าด้วยตัวเงินอาจไม่คุ้มค่า หากพิจารณาในด้านการสร้างภาพลักษณ์องค์กรและเครือข่ายของบริษัทจะได้รับผลตอบแทน ในระยะยาว

3. ปัจจัยด้านการสื่อสารทางสังคม พบว่า การสื่อสารมีผลอย่างมากต่อการสร้างความเข้าใจต่อชุมชน เมื่อชุมชนเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นเขาย่อมชี้แจงปัญหาต่อองค์กรได้อย่างถูกต้องและชัดเจน องค์กรสามารถนำปัญหานั้นมาปรับปรุงแก้ไข จัดเป็นโครงการในการพัฒนาและแก้ไขในส่วนที่องค์กรยังขาดความรู้ความเข้าใจ ในการออกแบบกลยุทธ์มีผลต่อการดำเนินธุรกิจหลายด้าน

4. ปัจจัยด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคม ถือเป็นส่วนหนึ่งของการกำหนดกลยุทธ์ด้านความผูกพันกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อองค์กรธุรกิจ บริษัทจะต้องกำหนดไว้หลายช่องทางหลายส่วนเพราะ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละกลุ่มนั้นไม่เหมือนกัน ปัจจัยพื้นฐานของลูกค้าและผู้ถือหุ้นแต่ละกลุ่มย่อมมีความต้องการแตกต่างกันไป ดังนั้น การสร้างความผูกพันในแต่ละกลุ่มจะต้องมีความเข้าใจร่วมกันและเพื่อเป็นการดำเนินงานในทิศทางเดียวกัน

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อพัฒนากลยุทธ์ความรับผิดชอบต่อชุมชนด้านสิ่งแวดล้อมของอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ในเขตจังหวัดสระบุรี

1. พัฒนากลยุทธ์ความรับผิดชอบต่อสังคมส่งผลต่อการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อชุมชนด้านสิ่งแวดล้อมเชิงกลยุทธ์ พบว่า

1.1 กลยุทธ์การป้องกันมลภาวะองค์กรธุรกิจเป็นการคำนึงถึงมลภาวะที่จะเกิดขึ้นต่อชุมชนที่ได้รับผลกระทบ องค์กรจะต้องคำนึงถึงใจเขาใจเรา บริษัทต้องทำให้สังคมเข้มแข็งจะทำให้สังคมเกิดผลไปในทิศทางที่ดีทำให้สังคมมองบริษัทว่าเกิดความน่าเชื่อถือและทำให้ชุมชนช่วยกันสนับสนุนขับเคลื่อนบริษัทให้เกิดความก้าวหน้าในอนาคตอีกด้วย

1.2 การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางสังคม ความรับผิดชอบต่อชุมชนด้านสิ่งแวดล้อมถือเป็น การสร้างภาพลักษณ์องค์กร การสร้างชื่อเสียงให้กับองค์กร เมื่อชุมชนเข้มแข็งองค์กรก็สามารถอยู่ได้ การเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมนั้นส่งผลดีต่อทั้งองค์กรและชุมชน เมื่อองค์กรพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมส่งผลดีต่อชุมชนและส่งผลดีต่อองค์กร ความเข้มแข็งทางสังคมส่งผลโดยตรงกับอุตสาหกรรม เมื่อสังคมเข้มแข็งอุตสาหกรรมย่อมเดินหน้าได้อย่างเต็มที่

1.3 การรักษาสิ่งแวดล้อม ภาคธุรกิจและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชนร่วมกันลงพื้นที่ให้ความรู้กับชาวบ้านภายในชุมชนในการรักษาสิ่งแวดล้อม สร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนรักสิ่งแวดล้อมการนำมาตรฐานโรงงานสีเขียวเข้ามาใช้ และได้มีการป้องกันมลภาวะส่งผลตรงต่อชุมชนรอบข้างองค์กร แก้ไขปัญหาวางแผนแก้ไขให้ชุมชนได้รับผลกระทบที่น้อยที่สุด ยิ่งสังคมเข้มแข็งเท่าไรก็องค์กรย่อมสามารถเดินหน้าต่อไป

2. การพัฒนากลยุทธ์ความรับผิดชอบต่อสังคมส่งผลต่อการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อชุมชนด้านสิ่งแวดล้อมเชิงกลยุทธ์ พบว่า

2.1 ผลของความรับผิดชอบต่อสังคมเชิงกลยุทธ์ ในด้านทางเศรษฐกิจช่วยสร้างความน่าเชื่อถือต่อลูกค้าและสังคม ส่งผลต่อภาพลักษณ์ขององค์กรและส่งผลต่อราคาหุ้นขององค์กรธุรกิจ องค์กรธุรกิจประหยังบประมาณในการโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์ ในผลทางสังคม โดยการให้ความสำคัญกับทั้งชุมชนและตัวพนักงานตัวพนักงาน เช่น การดูแลพนักงานด้านคุณภาพชีวิต ชุมชนได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมการดูแลแก้ไขปัญหา ชุมชนมีรายได้สามารถนำมาพัฒนาชุมชนได้ คนในชุมชนเกิดรายได้ คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ผลทางสิ่งแวดล้อม การดำเนินธุรกิจโดยปฏิบัติตามมาตรฐานสิ่งแวดล้อม การพัฒนาแหล่งเพื่อให้น้ำสะอาดสามารถใช้อุปโภคได้

2.2 การดำเนินธุรกิจโดยปฏิบัติตามมาตรฐานสิ่งแวดล้อมมาใช้ในองค์กรไม่ว่าจะทำได้มากหรือได้น้อยผลที่ตามมาย่อมเป็นตัวบ่งชี้หรือคำตอบ เชื่อมั่นว่าถ้าปฏิบัติตามแนวทางที่องค์กรได้วางแผนไว้สังคมย่อมได้ประโยชน์ เมื่อพนักงานมีความรับผิดชอบต่อสังคมย่อมส่งผลต่อสภาพแวดล้อมของชุมชนโครงการที่องค์กรจัดย่อมส่งผลต่อชุมชนเช่นกัน

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ส่งผลต่อกลยุทธ์ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจโรงงานอุตสาหกรรมในเขตจังหวัดสระบุรี

1. สภาพปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชนเขตของอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ในเขตจังหวัดสระบุรี จากสภาพปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ชุมชนได้รับผลกระทบจากมลภาวะทางอากาศเป็นพิษหรือมลพิษทางอากาศ ซึ่งจากเกิดการทิ้งขยะมูลฝอย การเผาขยะอิเล็กทรอนิกส์ประเภทตะกั่วและแบตเตอรี่ ทั้งนี้เป็นเพราะผู้ประกอบการเอกชนมีการได้รับขนขยะมาทำลายทิ้งและทำลายในพื้นที่ชุมชน ทำให้ชาวบ้านภายในชุมชนได้รับเกิดการระคายเคืองตา ผิวหนังจากสารเคมีมลพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำเกิดจากการปล่อยน้ำเสียที่ผ่านการบำบัดปล่อยสู่แม่น้ำ แต่ยังพบการเน่าเสียของน้ำซึ่งชาวบ้านซึ่งอาศัยอยู่ภายในชุมชนเกิดความไม่มั่นใจในความสะอาดของน้ำในแหล่งน้ำเนื่องจากน้ำมีสีเขียวเข้ม ส่งกลิ่นเหม็น คราบสีดำ ดังนั้นการแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมก็ถือเป็นสิ่งที่โรงงานอุตสาหกรรมจะต้องดำเนินการซึ่งเป็นการดำเนินการด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ตามที่ ชาญวิชัย อริยารนันต์ ศึกษาความรับผิดชอบต่อสังคมในอุตสาหกรรมยานยนต์ กรณีศึกษาบริษัทโตโยต้า มอเตอร์ ประเทศไทย จำกัด พบว่าความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็น ความรับผิดชอบต่อผู้บริโภค การร่วมพัฒนาชุมชนและสังคม การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม การเผยแพร่วัฒนธรรมจากการดำเนินความรับผิดชอบต่อสังคม (ชาญวิชัย อริยารนันต์, 2563)

2. การมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางสังคมของชุมชนด้านสิ่งแวดล้อมของอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ในเขตจังหวัดสระบุรี พบว่า การมีส่วนร่วมในการ

เสริมสร้างความเข้มแข็งทางสังคมของชุมชนด้านสิ่งแวดล้อมโดยโรงงานได้ทำการรับซื้อขยะจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อนำไปชาวบ้านภายในชุมชนเกิดรายได้จากการขายขยะและเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนภายในชุมชนมีการบริหารจัดการขยะที่ดีโดยการคัดแยกขยะอย่างชัดเจน ทั้งนี้เป็นเพราะเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนซึ่งประกอบด้วย โรงงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมโดยการทำกิจกรรมด้านการรักษาสิ่งแวดล้อมร่วมกัน การให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมส่งผลต่อลูกค้าเกิดทัศนคติในด้านบวกต่อองค์กรและเกิดความจงรักภักดีต่อตราสินค้าในระยะยาว ตามแนวคิดของ Wu, H.-C. การสร้างความผูกพันกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในยุคของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 ต้องสร้างความผูกพันและสร้างความเชื่อมั่นว่าองค์กรมีความสามารถในการดำเนินธุรกิจอย่างชัดเจนเพื่อสร้างความเชื่อมั่น (Wu, H.-C., 2020)

3. ความรู้ความเข้าใจการรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชนของอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ในเขตจังหวัดสระบุรี พบว่า ชุมชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในการแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและการป้องกันการเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมแบบถูกต้องตามหลักวิธีการ อีกทั้งยังขาดการสนับสนุนและประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานภาครัฐเกี่ยวกับการให้ความรู้ในการบริหารจัดการขยะ ชาวบ้านภายในชุมชนขาดความสามัคคีในการช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง ชุมชนเล็งเห็นความสำคัญของการรักษาสิ่งแวดล้อม ตามที่ วีระศิษฐ์ แก้วป่อง ศึกษาปัจจัยทุนทางสิ่งแวดล้อม ทุนทางสังคมวัฒนธรรม และทุนทางเศรษฐกิจ ที่ส่งผลกระทบต่อกิจกรรมถนนคนเดินช่วงเมืองน่าน จังหวัดน่าน ผลการวิจัย พบว่า สิ่งแวดล้อมมีความสำคัญเป็นอันดับแรก เมื่อพิจารณาความสำคัญของสิ่งแวดล้อม พบว่าปัจจัยด้านการบริหารจัดการขยะเป็นสิ่งสำคัญที่ควรได้รับการจัดการอย่างถูกวิธีเป็นลำดับแรก ข้อเสนอแนะให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมจัดการขยะรวมทั้งสร้างความร่วมมือในการกำหนดแนวทางการจัดการขยะที่กลุ่มผู้ค้า (วีระศิษฐ์ แก้วป่อง, 2563)

4. แนวทางความร่วมมือระหว่างชุมชนและอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ในการแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมของอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ในเขตจังหวัดสระบุรี พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้นำชุมชน ควรกำหนดเป็นกฎระเบียบ มาตรการเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อม หากฝ่าฝืนต้องได้รับบทลงโทษ โดยการประกาศประชาสัมพันธ์เป็นลายลักษณ์อักษร กำหนดรายละเอียดและวิธีการปฏิบัติชัดเจนจะต้องเกิดขึ้นจากการร่วมแรงร่วมใจกันจากทุกภาคส่วน ซึ่งโรงงานอุตสาหกรรม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชนและประชาชนภายในชุมชนควรร่วมมือกันเพื่อป้องกันปัญหาและการแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมแบบบูรณาการ การสร้างความร่วมแบบภาคีภาคเอกชน ภาครัฐและชุมชน ในการร่วมช่วยการแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและการให้โอกาสผู้นำชุมชนและชุมชนได้มีโอกาสออกเสียง ในการลงความคิดเห็นก่อนที่จะดำเนินโครงการซึ่งผู้นำหรือภาวะผู้นำเป็นผู้มีอิทธิพลต่อความรับผิดชอบ

ต่อสังคม ตามที่ อภิญา ตันสกุล ศึกษาอิทธิพลภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคม การรับรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ต่อสังคมขององค์การที่มีผลต่อภาพลักษณ์ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พบว่าภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคมมีอิทธิพลต่อการรับรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ชุมชนมองว่าการที่ผู้นำให้ความสนใจต่อสิ่งแวดล้อมย่อมเป็นสิ่งที่ดีต่อชุมชน (อภิญา ตันสกุล, 2561)

วัตถุประสงค์ที่ 2 ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อกลยุทธ์ความรับผิดชอบต่อชุมชนด้านสิ่งแวดล้อมของอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ในเขตจังหวัดสระบุรี

1. จากการศึกษาปัจจัยด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงส่งผลต่อการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อชุมชนด้านสิ่งแวดล้อมเชิงกลยุทธ์ พบว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นผู้มีอิทธิพลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมทั้งนี้เป็นเพราะผู้นำสามารถนำข้อมูลด้านปัญหาและอุปสรรคด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อไปใช้ในการตัดสินใจ การนำข้อมูลจากปัญหาและอุปสรรคมาใช้ในการวิเคราะห์ซึ่งจะนำมาใช้วางแผนทางในการกำหนดนโยบายและส่งเสริมนโยบายต่าง ๆ ต้องเกิดประโยชน์ต่อสังคมสูงสุด ผู้นำเป็นผู้มีอิทธิพลต่อผู้ได้บังคับบัญชาสามารถชักจูงให้ผู้ได้บังคับบัญชาปฏิบัติ ตามที่ ภัทรชนก เหลืองไพบูลย์ ศึกษาความสำเร็จในการบริหารจัดการผลิตภัณฑ์ของโรงงานอุตสาหกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า ความสำเร็จของการบริหารจัดการผลิตภัณฑ์ของโรงงานอุตสาหกรรมที่มีมิตรกับสิ่งแวดล้อมเกิดจากภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง กลยุทธ์นวัตกรรมสีเขียว การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ นโยบายภาครัฐ (ภัทรชนก เหลืองไพบูลย์, 2563)

2. จากผลการศึกษาปัจจัยด้านนวัตกรรมสังคมขององค์กรส่งผลต่อการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อชุมชนด้านสิ่งแวดล้อมเชิงกลยุทธ์ พบว่า โรงงานจะต้องมีการดูแลชุมชนรอบโรงงานเป็นพิเศษโดยตรงและการที่ทำธุรกิจเพื่อสังคมส่งผลต่อการดำเนินการในด้านความรับผิดชอบต่อชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เป็นเพราะอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์มีความตั้งใจที่เพื่อชุมชนในด้านสิ่งแวดล้อมเกิดประโยชน์ไม่ว่ามากหรือน้อย เช่น โครงการปลูกป่า โครงการสร้างฝายกักเก็บน้ำ ซึ่งเป็นการดำเนินงานโดยคำนึงถึงประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อมต่อชุมชน ตามที่ อทิพันธ์ ศักดิ์ศรี ศึกษาวัฒนธรรมการบูรณาการและส่งเสริมการลงทุนอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม ผลการวิจัย พบว่า การสร้างวัฒนธรรมการบริการประเมินระดับการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืนและมีความรับผิดชอบต่อสังคมขึ้น โดยหัวข้อที่ได้ออกแบบไว้สำหรับการประเมิน มีความครอบคลุมทุกประเด็นด้านการลงทุนอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการสร้างสมดุล 3 ด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมพร้อมยึดหลักธรรมาภิบาลเดินทางสู่ความยั่งยืน (อทิพันธ์ ศักดิ์ศรี, 2559)

3. จากผลการศึกษาปัจจัยด้านการสื่อสารทางสังคมส่งผลต่อการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อชุมชนด้านสิ่งแวดล้อมเชิงกลยุทธ์ พบว่า การสื่อสารทางสังคมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรธุรกิจกับชุมชนจะช่วยสร้างความเข้าใจในการรักษา

สิ่งแวดล้อมร่วมกัน ทั้งนี้ เป็นเพราะชุมชนมีความเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้น ชุมชนยอมชี้แจงปัญหาต่อองค์กรได้อย่างถูกต้องและชัดเจน องค์กรสามารถนำปัญหานั้นมาปรับปรุงแก้ไข จัดเป็นโครงการในการพัฒนาและแก้ไขในส่วนที่องค์กรยังขาดความรู้ความเข้าใจ ตามที่ ชัยณรงค์ เครือนวน ศึกษาเรื่องการพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่มาบตาพุดเปรียบเสมือนการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุตสาหกรรมพัฒนากระแสน้ำหลัก ภายใต้กระบวนการทัศน์ของทฤษฎีความทันสมัยก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคม ทั้งในเชิงลึกและวงกว้างเพื่อนำไปสู่ความสมานฉันท์หรือการได้รับผลประโยชน์ร่วมกันในสังคม (ชัยณรงค์ เครือนวน, 2563)

4. จากผลการศึกษาปัจจัยด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ส่งผลต่อการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อชุมชนด้านสิ่งแวดล้อมเชิงกลยุทธ์ พบว่าการกำหนดกลยุทธ์ความผูกพัน องค์กรได้เข้าสำรวจความต้องการของชุมชนในการจัดวางนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมการจัดกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย องค์กรมีการจัดลำดับสำคัญความต้องการของชุมชนการเตรียมการ องค์กรมีการศึกษาผลที่จะตามมาในการจัดกิจกรรมที่สร้างผลกระทบในด้านลบต่อชุมชน การดำเนินการสร้างความผูกพันองค์กร โดยองค์กรมีการเปิดรับข้อเสนอแนะจากชุมชนอยู่เสมอการประเมินผลการสร้างความผูกพัน ตามที่ จามรिम จันทรสุวรรณ ศึกษาอิทธิพลต่อการรับรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้านความรับผิดชอบต่อสังคมมีความสำคัญต่อองค์กร การรับรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรมีอิทธิพลทางตรงต่อภาพลักษณ์องค์กร (จามรिम จันทรสุวรรณ, 2561)

วัตถุประสงค์ที่ 3 พัฒนากลยุทธ์ความรับผิดชอบต่อชุมชนด้านสิ่งแวดล้อมของอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ในเขตจังหวัดสระบุรี

1. กลยุทธ์ความรับผิดชอบต่อชุมชนด้านสิ่งแวดล้อมเชิงกลยุทธ์ พบว่าความรับผิดชอบต่อชุมชนด้านสิ่งแวดล้อมเป็นการสร้างภาพลักษณ์องค์กร สร้างชื่อเสียงให้กับองค์กร ทั้งนี้ เป็นเพราะการรักษาสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนใกล้อุตสาหกรรมส่งผลต่อการดำรงชีวิตของประชาชนภายในชุมชนหากชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดี ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมไม่ถูกทำลายได้รับการดูแลเอาใจใส่จากโรงงาน ทำให้ของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ภายในชุมชนเกิดทัศนคติในด้านบวกต่อโรงงาน ตามที่ ณฐพร พันธุ์อุดม ศึกษาการบริหารจัดการองค์กรจะต้องมีแนวทางการพัฒนาโดยมุ่งมั่นสร้างประโยชน์สูงสุดต่อสังคมบริหารองค์การด้วยความโปร่งใส มีความ รับผิดชอบต่อชุมชน สังคม สร้างนวัตกรรมสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (ณฐพร พันธุ์อุดม, 2562)

2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลความรับผิดชอบต่อชุมชนด้านสิ่งแวดล้อมเชิงกลยุทธ์ใน 3 ด้าน ประกอบด้วย ผลทางเศรษฐกิจ ผลทางสังคมและผลทางสิ่งแวดล้อมพบว่า ผลของความรับผิดชอบต่อชุมชนเชิงกลยุทธ์ ส่งผลในด้านเศรษฐกิจ สังคมและทางสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ เป็นเพราะการมีความรับผิดชอบต่อชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม ส่งผลต่อภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กรธุรกิจช่วยสร้างความน่าเชื่อถือต่อลูกค้าและสังคม ส่งผลต่อ

ด้านเศรษฐกิจ ในด้านราคาหุ้นขององค์กรธุรกิจ องค์กรธุรกิจประหยัดังงบประมาณ ในการโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์ ตามที่ นพดล พันธุ์พานิช การศึกษากลยุทธ์ทางธุรกิจของ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมหลังวิกฤตการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 การดำเนินธุรกิจจะต้องเพิ่มมูลค่าให้กับชุมชน ทุนทางสังคมของชุมชน ทั้งในแง่ทุนมนุษย์ ส่วนบุคคล การดูแลและรักษาทรัพยากรมนุษย์และขององค์กร เพราะทรัพยากรมนุษย์ที่มีความเก่ง ความชำนาญถือเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าต่อองค์กร เพื่อสร้างความเข้าใจและแรงจูงใจ ที่ให้เกิดการยอมรับให้ธุรกิจเป็นส่วนหนึ่งของสังคมในมุมทางด้านสิ่งแวดล้อมธุรกิจจะต้องใช้ ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์และรักษาสิ่งแวดล้อม (นพดล พันธุ์พานิช, 2563)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนากลยุทธ์ความรับผิดชอบต่อชุมชนด้านสิ่งแวดล้อมของอุตสาหกรรม ปูนซีเมนต์ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มภาคธุรกิจ หน่วยงาน/องค์กร ภาคธุรกิจและกลุ่มชุมชนรอบโรงงานอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ในเขตจังหวัดสระบุรีได้สรุป 1) ผลกระทบต่อชุมชน พบว่า ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในด้านมลภาวะทางอากาศเป็นพิษหรือ มลพิษทางอากาศ ซึ่งจากเกิดการทิ้งขยะมูลฝอย การเผาขยะอิเล็กทรอนิกส์ประเภทตะกั่วและ แบตเตอรี่ การมลพิษทางน้ำและการเกิดมลพิษทางเสียง 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อกลยุทธ์ ความรับผิดชอบต่อชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงแบบมี ส่วนร่วมชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม การกำหนดกลยุทธ์ ความผูกพันองค์กรได้เข้ามาสอบถามความต้องการของชุมชนในการจัดวางนโยบาย ด้านสิ่งแวดล้อม 3) การพัฒนากลยุทธ์ความรับผิดชอบต่อชุมชน พบว่า การป้องกันมลภาวะ องค์กรมีการป้องกันมลพิษในชุมชนอย่างชัดเจน การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางสังคมองค์กร ส่งเสริมพัฒนาคนในชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและการรักษาสิ่งแวดล้อมองค์กรมีการส่งเสริม การใช้ทรัพยากรในชุมชนให้คุ้มค่า

เอกสารอ้างอิง

- จามริม จันทรสุวรรณ. (2561). อิทธิพลของภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคม การรับรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์ของ สมาคมยิมนาสติกแห่งประเทศไทย. วารสารสมาคมนักวิจัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 23(1), 62-73.
- ชัยณรงค์ เครือนวน. (2563). ยุทธศาสตร์การพัฒนาความเปลี่ยนแปลงปฏิบัติการทางสังคม และข้อเสนอเชิงนโยบายภายใต้การพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่มาบตาพุด จังหวัด ระยอง. วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา มหาวิทยาลัยบูรพา, 8(1), 25-46.

- ชาญวิทย์ อริยารนันต์. (2563). ความรับผิดชอบต่อสังคมในอุตสาหกรรมยานยนต์กรณีศึกษา บริษัทโตโยต้า มอเตอร์ ประเทศไทย จำกัด. วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 8(1), 14-23.
- ณัฐพร พันธุ์อุดม. (2562). การจัดการเพื่อความยั่งยืนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วารสารร่วมฤกษ์ มหาวิทยาลัยเกริก, 37(3), 96-103.
- นพดล พันธุ์พานิช. (2563). กลยุทธ์ทางธุรกิจของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมหลังวิกฤตการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 ในประเทศไทย. วารสารวิจัยมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น, 42(4), 39-52.
- ภัทรชนก เหลืองไพบุลย์. (2563). ความสำเร็จในการบริหารจัดการผลิตภัณฑ์ของโรงงานอุตสาหกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน. วารสารสมาคมนักวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 25(1), 254-270.
- วีระศิษฐ์ แก้วปอง. (2563). ปัจจัยทุนทางสิ่งแวดล้อม ทุนทางสังคมและวัฒนธรรมและทุนทางเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อกิจกรรมถนนคนเดินช่วงเมืองน่าน. วารสารสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างวินิจฉัยคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 19(3), 80-96.
- सानิตย์ หนูนิล. (2562). การสร้างความผูกพันกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย: ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร. วารสารนักบริหาร วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 38(1), 37-45.
- สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564. เข้าถึงได้จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422.
- สำนักงานจังหวัดสระบุรี. (2563). ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดสระบุรี. เรียกใช้เมื่อ 25 กันยายน 2564 จาก <http://www.saraburi.go.th/logis/logistics/pan12.html>
- อทิพันธ์ ศักดิ์ศรี. (2559). นวัตกรรมการบูรณาการและส่งเสริมการลงทุนอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม. ใน ดุษฎีนิพนธ์วิทยาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและการจัดการนวัตกรรม (สหสาขาวิชา). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภิญญา ต้นสกุล. (2561). อิทธิพลภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคม การรับรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรที่มีผลต่อภาพลักษณ์ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย : กรณีศึกษาโรงไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วารสารสมาคมนักวิจัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 23(3), 178-189.
- Porter, M. E. & Kramer, M. R. (2019). Creating Shared Value. In: Lenssen, G. and Smith, N., Eds. Managing Sustainable Business, Springer, Dordrecht, 323-346.

- Puttachard, L. (2021). Business / Industry Outlook for 2020-2022: Building Materials Business .article. Bangkok: Krungsri Bank.
- Wu, H.-C. (2020). Relationships between secure attachment, experiential co-creation and future experiential intentions in the tourism industry: The case of COVID-19. Retrieved September 25, 2021, from https://www.researchgate.net/publication/342137384_Relationships_between_secure_attachment_experiential_co-creation_and_future_experiential_intentions_in_the_tourism_industry_The_case_of_COVID-19/fulltext/5ee4459d92851ce9e7e04b6c/Relationships-between-sec

การพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนตามแนวคิดรูปแบบการปรับโน้ตทัศน์
และรูปแบบการแปลงของเลข เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์
ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น*

DEVELOPMENT OF AN INSTRUCTIONAL MODEL BASED ON
CONCEPTUAL CHANGE MODEL AND LESH'S TRANSLATION MODEL
APPROACHES TO ENHANCE MATHEMATICAL CONCEPT
OF LOWER SECONDARY SCHOOL STUDENTS

สุธารัตน์ สมรรถการ

Sutharat Samattakarn

วิชัย เสวกงาม

Wichai Sawekngam

อัมพร ม้าคนอง

Aumporn Makanong

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Chulalongkorn University, Thailand

E-mail: tonsom23redarmyfc@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนตามแนวคิดรูปแบบการปรับโน้ตทัศน์และรูปแบบการแปลงของเลข เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ทำให้นักเรียนเกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเนื้อหา คณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นความรู้ความเข้าใจที่ถ่องแท้ ที่จะทำให้นักเรียนสอนคณิตศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่ 1) ระยะที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอน โดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวข้องและการกำหนดองค์ประกอบของมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ 2) ระยะที่ 2 การสร้างและประเมินรูปแบบการเรียนการสอน ประกอบด้วย รูปแบบการเรียนการสอน คู่มือและแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรการเรียนการสอน และการวัดประเมินผล จำนวน 5 ท่าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความถูกต้อง และความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนการสอนและเอกสารที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้

* Received 2 November 2021; Revised 12 April 2022; Accepted 17 April 2022

ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การกระตุ้นความสงสัย 2) การวางแผนเพื่อปรับมโนทัศน์ 3) การปรับมโนทัศน์โดยใช้ตัวแทนที่หลากหลาย 4) การสรุปความหมายของมโนทัศน์ใหม่ และ 5) การนำไปใช้ ผลการประเมินรูปแบบการเรียนการสอน พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.51) ผู้สนใจที่จะนำรูปแบบการเรียนการสอนนี้ไปใช้ ควรศึกษาคู่มือการใช้รูปแบบ การเรียนการสอนอย่างละเอียด เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน

คำสำคัญ: แนวคิดรูปแบบการปรับมโนทัศน์, แนวคิดรูปแบบการแปลงของเลข, มโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์

Abstract

The objectives of this research article were to develop an instructional model based on the conceptual change model and Lesh's translation model approaches to enhance the mathematical concept of lower secondary school students. Students had a conceptual idea about the content of mathematics, which was the true understanding to enable teachers to teach mathematics effectively. The research process consisted of 2 phases: 1) Assessing preliminary data to develop the instructional model; 2) Constructing and evaluating the instructional model (R1), including instructional model, manuals for instructional model use, and learning management plan. This research was a research and development. The sample included 5 experts in curriculum and evaluation for investigating content validity and appropriateness of tools. Research instruments were the consistency index of instructional model appropriateness and related literature. Data were analyzed by using mean and standard deviations. The results were as follows. The process of the instructional model consisted of 5 stages: 1) Arousing suspicion; 2) Planning for conceptualization; 3) Using various representations for conceptualization; 4) Summarizing the meaning of a new concept, and 5) Implementation. The instructional model was appropriate at the highest level ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.51). It is suggested that individuals interested in the instructional model should study its manual thoroughly to achieve the objectives of the model.

Keywords: Conceptual Change Model Approach, Lesh's Translation Model Approach, Mathematical Concept

บทนำ

การศึกษาคณิตศาสตร์ไม่ได้มีประโยชน์เพียงเพื่อการคิดคำนวณ คณิตศาสตร์เป็นวิชาที่เกี่ยวกับ มโนทัศน์ มีลักษณะเป็นสากล เป็นภาษาสัญลักษณ์ กำหนดสัญลักษณ์เพื่อสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์ มีความเป็นเหตุเป็นผล ฝึกการคิดอย่างมีระบบระเบียบ ฝึกการแก้ปัญหาและการให้เหตุผล คณิตศาสตร์เป็นเครื่องมือในการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และศาสตร์อื่น ๆ การศึกษาคณิตศาสตร์จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ทันสมัยและสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในยุคโลกาภิวัตน์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) ซึ่งเป้าหมายของการเรียนรู้คณิตศาสตร์นั้นต้องการให้ผู้เรียนได้มโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ มีทักษะการคิดคำนวณ สามารถนำหลักการ กฎ สูตร มาใช้ และสามารถแก้ปัญหาได้ (สิริพร ทิพย์คง, 2558) นอกจากนี้ ความสำเร็จในการเรียนรู้หรือแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อปัญหาเป็นสถานการณ์ที่ซับซ้อน ไม่คุ้นเคย หรือต้องใช้การแปลความหมายทางคณิตศาสตร์ นักเรียนอาจไม่สามารถใช้ขั้นตอนทางคณิตศาสตร์ที่คุ้นเคยแก้ปัญหาได้ทันที แต่อาจต้องการความเข้าใจหรือมโนทัศน์ในเรื่องนั้น ๆ มาประกอบการคิด และที่สำคัญปัญหาคณิตศาสตร์บางปัญหาไม่ต้องการกระบวนการแก้ปัญหาตามขั้นตอนทางคณิตศาสตร์ หรือไม่มีขั้นตอนเฉพาะใด ๆ ในการแก้ปัญหา แต่ต้องใช้มโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์และความสามารถในการคิดอย่างสมเหตุสมผลประกอบกัน (Hallett, D. H., 2001)

มโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ (Mathematical Concept) เป็นความคิดสำคัญและความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับคณิตศาสตร์ หรือเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ ซึ่งเกิดจากความรู้ การสังเกต อันเกิดจากการได้รับประสบการณ์ตรงจากการเรียนรู้ในด้านการคำนวณ ความสัมพันธ์กับจำนวน และสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่สัมพันธ์กันเข้าด้วยกัน แยกแยะความแตกต่างของสิ่งที่ไม่สัมพันธ์กันออกจากกัน รวบรวมข้อเท็จจริงต่าง ๆ ซึ่งสรุปความเข้าใจออกมาในรูปของบทนิยาม ทฤษฎีบท และสมบัติต่าง ๆ ของวิชาคณิตศาสตร์ พร้อมทั้งอธิบายความคิด ความเข้าใจเหล่านั้นด้วยภาษา ภาพ และสัญลักษณ์ (Park, M. S., 2013) สอดคล้องกับความหมายของมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นความคิดรวบยอดเกี่ยวกับลักษณะสำคัญ ความหมาย ที่มา หรือการขยายความ ทฤษฎีบท กฎ สูตร บทนิยาม นิยาม เป็นความคิดนามธรรมที่ทำให้นักเรียนสามารถจำแนกสิ่งที่มีลักษณะตามความคิดนามธรรมนั้น ๆ ได้ และสามารถระบุได้ว่าสิ่งที่กำหนดให้เป็นตัวอย่างหรือไม่ใช่ตัวอย่างของความคิดนามธรรมนั้น จะเห็นได้ว่ามโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์เป็นจุดสำคัญจุดหนึ่งในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการเรียนการสอนคณิตศาสตร์แนวใหม่ ทั้งนี้เพราะมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้เกี่ยวกับความรู้เฉพาะหรือแนวคิดเชิงลึกทางคณิตศาสตร์ (อัมพร ม้าคนอง, 2558) ความสำเร็จของการเรียนคณิตศาสตร์ขึ้นอยู่กับว่านักเรียนมีความเข้าใจมโนทัศน์ใน

สิ่งที่เรียนหรือไม่ อย่างไรก็ตาม การเรียนการสอนคณิตศาสตร์ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ดังจะเห็นได้จากผลการศึกษาและผลการประเมินทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ ไม่ว่าจะเป็น ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปี การศึกษา 2556 - 2560, ผลการประเมินโครงการศึกษาแนวโน้มการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ระดับนานาชาติ (Trends in International Mathematics and Science Study หรือ TIMSS), ผลการประเมินโครงการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (Programme for International Student Assessment: PISA) พบว่าสถิติคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ของไทยมี แนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนอยู่ในระดับควร ปรับปรุง (O-NET, TIMSS, PISA) (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2560)

ดังนั้น เพื่อปรับปรุงให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์สูงขึ้นจึงต้องจัดกระบวนการ เรียนการสอนเพื่อพัฒนาความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ให้กับนักเรียน นั่นคือพัฒนาให้นักเรียนมี ความรู้และความเข้าใจใน โหมดทัศน์ทางคณิตศาสตร์อย่างแท้จริง ซึ่งนักการศึกษาได้พัฒนา รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ไว้มากมาย แนวคิด การจัดการเรียนรู้เพื่อการปรับโนทัศน์ (Conceptual Change Approach) เป็นแนวคิดหนึ่งที่ได้รับ การพัฒนาตามแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ โดยความรู้ที่มีอยู่ของนักเรียนจะต้องถูก แสดงออกมาก่อน และกิจกรรมการเรียนรู้ จะถูกกำหนดบนพื้นฐานของความรู้เหล่านั้น (Stofflett, R. T., 1994) โปสนอร์และคณะ (Posner et al, 1982) ได้พัฒนาแนวคิดการจัดการ เรียนรู้เพื่อการปรับโนทัศน์ขึ้น โดยพิจารณากระบวนการปรับโนทัศน์เป็นสองระยะ ระยะแรก เกี่ยวกับการปรับความรู้ที่มีอยู่ของนักเรียน และอีกระยะหนึ่งเกี่ยวกับการปรับความรู้ใหม่ที่ได้ เฉลี่ย ซึ่งในระยะแรกนักเรียนถูกคาดหวังให้เข้าใจว่าความรู้ที่มีอยู่ไม่เพียงพอในการแก้ปัญหา นักเรียนจะประสบกับความขัดแย้งระหว่างความรู้ที่มีอยู่และความรู้ใหม่ ผลของความขัดแย้ง ภายในนี้จะกระตุ้นให้นักเรียนพร้อมสำหรับการปรับโนทัศน์ในระยะ ที่สองนักเรียนจะพบ ความรู้ใหม่ที่สามารถเข้าใจได้ มีเหตุผลและมีประสิทธิภาพ (Duit, R. & Treagust, D. F., 2003) ซึ่งการจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเกิดมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ควรให้นักเรียนทำกิจกรรม คิด สังเกต วิเคราะห์ อภิปราย และหาข้อสรุปทางคณิตศาสตร์ด้วยตนเอง โดยใช้กิจกรรมหรือ สถานการณ์ที่กระตุ้น และท้าทายความสามารถของนักเรียน และไม่ยากเกินกว่าที่นักเรียนจะคิด ได้ (อัมพร ม้าทอง, 2558) การได้รับฟังจากผู้สอน และเห็นเพียงสื่อรูปธรรมที่ผู้สอนแสดงให้ดู แต่ไม่มีโอกาสได้คิดเชื่อมโยงความรู้กับเหตุการณ์ในชีวิตจริงมากนัก ไม่ได้พูด เขียน หรือวาดภาพ ด้วยตนเองเป็นประจำ ทำให้นักเรียนไม่สามารถเกิดมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ได้ตามวัตถุประสงค์ ของผู้สอน ซึ่งการเกิดมโนทัศน์จากการแปลงความรู้ระหว่างบริบทหนึ่งไปสู่อีกบริบทหนึ่งจะ ทำให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ เข้าใจความหมายของมโนทัศน์ที่นักเรียนได้เรียนรู้ ทำให้ ความรู้ทางคณิตศาสตร์นั้นฝังตรึงอยู่กับนักเรียน (Lesh, R., 2000) สอดคล้องกับการที่ครูให้ ความสำคัญต่อการจดจำสูตร กฎ วิธีการหาคำตอบ โดยละเลยให้นักเรียนรู้และมีความเข้าใจถึง

เหตุผลที่แท้จริงว่าเนื้อหาคณิตศาสตร์เหล่านั้นมีที่มาอย่างไร หรือสามารถใช้อธิบายสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเราได้อย่างไร นักเรียนจึงมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้เพียงเล็กน้อย ไม่มีสื่อการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรมมาช่วยอธิบายเนื้อหาที่เป็นนามธรรมให้นักเรียนเข้าใจได้ นักเรียนขาดทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ จึงทำให้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญไม่บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ (อัมพร ม้าคนอง, 2553) ดังนั้นการสอนให้นักเรียนเกิดมโนทัศน์ควรมีการสอนที่มีการใช้สื่อรูปธรรมที่นักเรียนสามารถลงมือปฏิบัติได้ด้วยตนเองร่วมด้วย นอกจากการให้นักเรียนลงมือปฏิบัติจริงแล้ว นักเรียนควรได้รับโอกาสในการสร้างและนำเสนอความรู้ทางคณิตศาสตร์ผ่านตัวแทนทางคณิตศาสตร์ในรูปแบบต่าง ๆ 5 รูปแบบ คือ 1) สื่อรูปธรรม 2) ภาพ 3) ภาษา 4) สัญลักษณ์ และ 5) สถานการณ์ที่สอดคล้องกับชีวิตจริง ตามแนวคิดรูปแบบการแปลงของเลช (Lesh's Translation Model) ซึ่งแนวคิดนี้จะทำให้นักเรียนสามารถสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ที่มีความเป็นนามธรรมได้ง่ายและถูกต้อง ส่งผลให้นักเรียนเกิดมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ (ชยานันต์ จิรสินกุลโรจน์, 2559)

จากความสำคัญและแนวคิดดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า มโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์มีความสำคัญสำหรับทั้งผู้สอนและผู้เรียนคณิตศาสตร์ เนื่องจากมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์เป็นความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเนื้อหาคณิตศาสตร์ เป็นความรู้ความเข้าใจที่ถ่องแท้ ที่จะทำให้ผู้สอนสอนคณิตศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถเชื่อมโยงไปสู่การใช้งานของคณิตศาสตร์ได้ (อัมพร ม้าคนอง, 2558) นักวิชาการมากมายแสดงความคิดเห็นว่าผู้สอนจะสอนคณิตศาสตร์ได้ไม่ดี ถ้าผู้สอนขาดมโนทัศน์เกี่ยวกับสิ่งที่สอน ในขณะเดียวกัน มโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ก็มีความสำคัญมากสำหรับผู้เรียนในการคิด การเรียนรู้ และการทำงานทางคณิตศาสตร์ เนื่องจากมโนทัศน์จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ทางคณิตศาสตร์เป็นอย่างดี และสามารถนำสิ่งเหล่านั้นไปใช้ในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนและไม่คุ้นเคยได้ ดังนั้นในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงสนใจนำแนวคิดรูปแบบการปรับมโนทัศน์และรูปแบบการแปลงของเลชมาพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดรูปแบบการปรับมโนทัศน์และรูปแบบการแปลงของเลช เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดรูปแบบการปรับมโนทัศน์และรูปแบบการแปลงของเลช เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยกระบวนการวิจัยทั้งหมดแบ่งเป็น 4 ระยะ ในบทความฉบับนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอ 2 ระยะ ซึ่งเป็นส่วนของการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ได้แก่ ระยะที่ 1 เป็นการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานใน

การพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดรูปแบบการปรับมโนทัศน์และรูปแบบการแปลงของเลข เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (R1) และระยะที่ 2 เป็นการพัฒนาและรับรองรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดรูปแบบการปรับมโนทัศน์และรูปแบบการแปลงของเลขเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (D1) มีรายละเอียด ดังนี้

ระยะที่ 1 (R1) การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีประเด็นในการศึกษา ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.1 ศึกษาแนวโน้มความต้องการ สภาพปัญหาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อกำหนดประเด็นปัญหาในการวิจัย

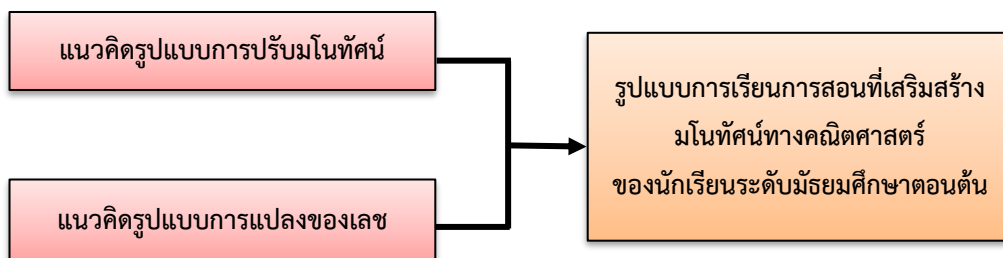
1.2 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาการวิจัย ได้แก่ การเสริมสร้างมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยผู้วิจัยได้พิจารณาองค์ประกอบของมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ จากนั้นจึงศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่จะนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอน ได้แก่ แนวคิดรูปแบบการปรับมโนทัศน์ และแนวคิดรูปแบบการแปลงของเลข โดยแหล่งข้อมูล ได้แก่ เอกสาร ตำรา บทความ หนังสือ งานวิจัย และเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อนิยามและวิเคราะห์องค์ประกอบของมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ สรุปได้ดังนี้

มโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ หมายถึง ความคิดและความเข้าใจในเนื้อหาใดเนื้อหาหนึ่งของวิชาคณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นความคิดนามธรรมที่เกิดจากการได้รับประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับเนื้อหานั้น และสามารถสรุปความคิดหรือความเข้าใจออกมาเป็นทฤษฎีบท กฎ สูตร นิยาม สมบัติหรือวิธีการทางคณิตศาสตร์ได้ มีองค์ประกอบ คือ 1) การบอกคำจำกัดความของมโนทัศน์ หมายถึง การสรุปความหมายของมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์นั้น ๆ ให้เป็นนิยามหรือข้อความที่เป็นลักษณะสำคัญหรือจำเป็นของมโนทัศน์ จากความรู้และความเข้าใจของตน 2) การบอกลักษณะเฉพาะของมโนทัศน์ หมายถึง การระบุคุณลักษณะเฉพาะที่สำคัญที่เราใช้เป็นลักษณะร่วมหรือเกณฑ์ในการจัดสิ่งต่าง ๆ ให้เป็นหมวดหมู่เดียวกันเพื่อบอกลักษณะของมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์นั้น โดยลักษณะที่จำเป็นจะเป็นลักษณะที่ต้องมีในมโนทัศน์ และจำเป็นต้องใช้ในการจำแนกมโนทัศน์นั้น ๆ ออกจากมโนทัศน์อื่น 3) การบอกตัวอย่างของมโนทัศน์ หมายถึง การระบุตัวอย่างของมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์นั้นได้ถูกต้อง และยกตัวอย่างสิ่งที่ใกล้เคียงที่ไม่ใช่มโนทัศน์ได้

2. กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยนำข้อมูลและสาระสำคัญที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ในข้อ 1 มากำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่เสริมสร้างมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ ได้แก่ แนวคิดรูปแบบการปรับมโนทัศน์ และแนวคิดรูปแบบการแปลงของเลข ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระยะที่ 2 (D1) การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดรูปแบบการปรับมโนทัศน์และแนวคิดรูปแบบการแปลงของเลขเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลและสาระสำคัญที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ในระยะที่ 1 มาเป็นพื้นฐานและแนวทาง ในการดำเนินการวิจัยในระยะที่ 2 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและตรวจสอบรูปแบบการเรียนการสอนที่เสริมสร้างมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยดำเนินการ ดังนี้

1. นำรูปแบบการเรียนการสอน คู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอน และแผนการจัดการเรียนรู้ (ฉบับร่าง) เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและปรับปรุง แก้ไขเอกสารตามข้อเสนอแนะ โดย 1) ศึกษาแนวคิดรูปแบบการปรับมโนทัศน์และแนวคิดรูปแบบการแปลงของเลข วิเคราะห์หลักการของทั้ง 2 แนวคิด หลังจากนั้นสังเคราะห์หลักการของรูปแบบการเรียนการสอนที่เสริมสร้างมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ โดยบูรณาการหลักการของแนวคิดรูปแบบการปรับมโนทัศน์ร่วมกับแนวคิดรูปแบบการแปลงของเลข 2) กำหนดวัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักการของรูปแบบการเรียนการสอน 3) นำหลักการและวัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอนมาวิเคราะห์ร่วมกับ การจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ มากำหนดขั้นตอนของรูปแบบการเรียนการสอน พฤติกรรมการเรียน การสอนตามบทบาทผู้สอนและบทบาทผู้เรียน 4) กำหนดแนวทางการวัดประเมินผลของรูปแบบการเรียน การสอนที่พัฒนาขึ้นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน

2. นำร่างเอกสารที่ผ่านการเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน โดยเลือกแบบเจาะจง เพื่อพิจารณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากความถูกต้อง ความครอบคลุม ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของเนื้อหาด้วยการประเมินความสอดคล้องของรูปแบบการเรียนการสอน คู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอน และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 3 คน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสอนคณิตศาสตร์ จำนวน 2 คน รวมจำนวน 5 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงคุณภาพของรูปแบบ การเรียนการสอน และเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอน (ฉบับร่าง) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 แบบประเมินความถูกต้อง เหมาะสม และส่วนที่ 2 แบบประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน

ส่วนที่ 1 แบบประเมินความถูกต้อง เหมาะสมของรูปแบบการเรียนการสอน และเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ 1 คะแนน (รายละเอียดดังกล่าวมีความถูกต้องและเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด) จนถึง 5 คะแนน (รายละเอียดดังกล่าวมีความถูกต้องและเหมาะสมในระดับมากที่สุด) ประเมินเป็นรายข้อแล้วนำผลคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ย แล้วเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มีความเหมาะสมมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง มีความเหมาะสมมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง มีความเหมาะสมปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

การกำหนดคะแนนเฉลี่ยของผลของการประเมิน คือ คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป ถือว่าใช้ได้ ไม่ต้องปรับปรุง แต่ถ้าคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า 3.50 ต้องปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

ส่วนที่ 2 แบบประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน เป็นแบบประเมินแบบตรวจสอบรายการตามเกณฑ์การประเมิน มีลักษณะเป็นมาตราประมาณ 3 ระดับ ได้แก่ ถูกต้องเหมาะสม ไม่แน่ใจ ไม่ถูกต้อง/ไม่เหมาะสม รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะที่เป็นปลายเปิด ผู้วิจัยนำผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์คะแนนความถูกต้อง เหมาะสม และหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยข้อที่มีค่า IOC เท่ากับหรือมากกว่า 0.5 ถือว่าเหมาะสม แสดงว่าผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่เห็นว่าสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ สามารถนำไปใช้ได้ ส่วนข้อที่ได้ค่า IOC

น้อยกว่า 0.5 ถือว่า ไม่เหมาะสม อาจตัดทิ้งหรือปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540)

การสร้างและตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ศึกษารายละเอียดต่าง ๆ ของร่างรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น กำหนดประเด็นในการประเมินความถูกต้อง เหมาะสม ตามองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ ขั้นตอน และการประเมินผลรูปแบบการเรียนการสอน

2. นำแบบประเมินรูปแบบการเรียนการสอนเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสมของเนื้อหา และการใช้ภาษา หลังจากนั้น ปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. นำร่างรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดรูปแบบการปรับโมทัศน์และรูปแบบ การแปลงของเลข เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยการวิเคราะห์หลักการของรูปแบบการเรียนการสอนโดยบูรณาการหลักการของแนวคิดรูปแบบการปรับโมทัศน์และแนวคิดรูปแบบการแปลงของเลข เพื่อนำมาเป็นพื้นฐานในการกำหนดวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

2. รวบรวมผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิแล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเทียบระดับคะแนนความถูกต้อง เหมาะสม โดยนำคะแนนเฉลี่ยมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน

ผลการวิจัย

ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดรูปแบบการปรับโมทัศน์และรูปแบบการแปลงของเลข เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีรายละเอียด ดังนี้

1. แนวคิด ทฤษฎีที่รองรับรูปแบบการเรียนการสอน โดยเสริมสร้างมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ ได้แก่ แนวคิดรูปแบบการปรับโมทัศน์ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการปรับความรู้ที่มีอยู่เดิมให้ถูกต้องเมื่อได้รับความรู้ใหม่ ส่วนแนวคิดรูปแบบการแปลงของเลขจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดมโนทัศน์จากการแปลงความรู้ระหว่างบริบทหนึ่งไปสู่อีกบริบทหนึ่ง โดยผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ เข้าใจความหมายของมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ที่ได้เรียนรู้ ทำให้ความรู้ทางคณิตศาสตร์นั้นฝังตรึงอยู่กับผู้เรียน

2. ผลการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดรูปแบบการปรับโนทัศน์และรูปแบบการแปลงของเลขเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วย

2.1 หลักการของรูปแบบการเรียนการสอน

หลักการของรูปแบบการเรียนการสอนนี้เกิดจากการบูรณาการหลักการของแนวคิดรูปแบบการปรับโนทัศน์ร่วมกับหลักการของแนวคิดรูปแบบการแปลงของเลข มีดังนี้

2.1.1 กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของผู้เรียน เมื่อผู้เรียนพบปัญหาหรือสถานการณ์ที่มโนทัศน์ของผู้เรียนไม่สามารถแก้ไขหรืออธิบายได้ จึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนจากมโนทัศน์เดิมไปเป็นมโนทัศน์ใหม่

2.1.2 การมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมโดยการสังเกต รวบรวมข้อมูลหรือศึกษาจากทฤษฎีต่าง ๆ และการนำเสนอสถานการณ์ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความขัดแย้งระหว่างมโนทัศน์ที่มีอยู่เดิมกับสถานการณ์ที่ครูกำหนด ช่วยให้ผู้เรียนเกิดมโนทัศน์ จนสามารถปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนให้เป็นมโนทัศน์ที่ถูกต้อง

2.1.3 การนำเสนอความรู้ทางคณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบตัวแทนทางคณิตศาสตร์ที่หลากหลายและมีความสัมพันธ์กับมโนทัศน์นั้น ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจและเรียนรู้มโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ที่มีความเป็นนามธรรมได้ง่าย และรวดเร็วขึ้น โดยผู้เรียนสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบจากตัวแทนหนึ่งไปเป็นตัวแทนแบบอื่น ๆ ได้อย่างสอดคล้องต่อเนื่องกัน และผู้เรียนมีโอกาสดำเนินความคิดทางคณิตศาสตร์ได้หลายแบบ

2.1.4 การที่ผู้เรียนใช้ตัวแทนทางคณิตศาสตร์ 5 รูปแบบ คือ สื่อรูปธรรม ภาพ ภาษา สัญลักษณ์ และสถานการณ์ที่สอดคล้องกับชีวิตจริง เพื่อนำเสนอความรู้ทางคณิตศาสตร์

2.1.5 การนำเสนอขั้นตอน วิธีการหาคำตอบได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจและสร้างความหมายของมโนทัศน์ใหม่ ทำให้ผู้เรียนเข้าใจ สามารถแก้ปัญหา หรืออธิบายได้ จนเกิดความคงทนในการเรียนรู้สำหรับนำไปประยุกต์ใช้ในเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ขั้นสูงต่อไปได้

2.2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน

เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

3. ขั้นตอนของรูปแบบการเรียนการสอน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การกระตุ้นความสงสัย เป็นขั้นตอนที่ครูนำเสนอสถานการณ์หรือตั้งคำถามทางคณิตศาสตร์ ที่ทำให้นักเรียนเกิดความขัดแย้งระหว่างมโนทัศน์ที่มีอยู่เดิมกับสิ่งที่ครูนำเสนอ โดยให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนมุมมองความคิดและความรู้กับครูและเพื่อน ๆ เกี่ยวกับสถานการณ์หรือคำถามต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดความขัดแย้งนั้น

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนเพื่อปรับมโนทัศน์ เป็นขั้นตอนที่นักเรียนพบว่า มโนทัศน์เดิมที่ตนเองมีไม่สามารถแก้สถานการณ์ปัญหาดังกล่าวได้ จึงต้องปรับมโนทัศน์เดิมไปสู่ มโนทัศน์ใหม่ โดยครูให้นักเรียนได้วางแผนค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลที่ช่วยให้นักเรียนเกิดมโนทัศน์

ขั้นตอนที่ 3 การปรับมโนทัศน์โดยใช้ตัวแทนที่หลากหลาย เป็นขั้นตอนที่ครูจัด กิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนใช้ตัวแทนทางคณิตศาสตร์ 5 รูปแบบ คือ สื่อรูปธรรม ภาพ ภาษา สัญลักษณ์ และสถานการณ์ที่สอดคล้องกับชีวิตจริง โดยให้นักเรียนได้ถ่ายทอดความรู้ทาง คณิตศาสตร์ที่หลากหลายแบบตามความเข้าใจของนักเรียน จนสามารถปรับมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อน ให้เป็นมโนทัศน์ที่ถูกต้อง

ขั้นตอนที่ 4 การสรุปความหมายของมโนทัศน์ใหม่ เป็นขั้นตอนที่นักเรียนให้ ความหมายของมโนทัศน์ใหม่ตามความเข้าใจของตนเอง แล้วนำเสนอข้อความรู้ใหม่โดยเลือก รูปแบบการนำเสนอที่เหมาะสม กระชับ ชัดเจน โดยให้นักเรียนจัดระเบียบความรู้ สรุปข้อความรู้ ทางคณิตศาสตร์ ออกแบบการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดมโนทัศน์ผ่านตัวแทนทางคณิตศาสตร์

ขั้นตอนที่ 5 การนำไปใช้ เป็นขั้นตอนที่นักเรียนนำความรู้ใหม่ที่ได้จาก การเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์

4. การวัดและประเมินผลรูปแบบการเรียนการสอน

ผู้วิจัยกำหนดแนวทางการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของรูปแบบ การเรียนการสอน โดยก่อนและหลังการทดลองใช้แบบวัดมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ ระหว่างการทดลอง ใช้แบบวัดมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ในรูปแบบของแบบฝึกหัด และประเมินจากการตรวจแบบ บันทึกรับรู้ รวมทั้งสังเกตพฤติกรรมการทำกิจกรรมในชั้นเรียน

ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนและเอกสารประกอบ การเรียน การสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่มีความเห็นว่า รูปแบบการเรียนการสอนมี ความสอดคล้องกับการเสริมสร้างมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ หลักการของรูปแบบการเรียน การสอนมีความครอบคลุมแนวคิดรูปแบบการปรับมโนทัศน์และรูปแบบการแปลงของเลข ขั้นตอน การจัดการเรียนการสอนมีความสอดคล้องกับหลักการของรูปแบบการเรียนการสอน และการวัด และประเมินผลตรงตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน ผลการประเมินของ ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดรูปแบบการปรับมโนทัศน์และรูปแบบ การแปลงของเลข เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์โดยรวมมีความถูกต้อง เหมาะสมอยู่ใน ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.51) เมื่อจำแนกรายองค์ประกอบ พบว่า ทุกองค์ประกอบมี คะแนนเฉลี่ยความถูกต้อง เหมาะสม ระหว่าง 4.40 - 4.80 คะแนน โดยองค์ประกอบที่คะแนน เฉลี่ยมีความถูกต้อง เหมาะสมน้อยที่สุด ได้แก่ การวัดและประเมินผล ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.55) และองค์ประกอบที่คะแนนเฉลี่ยมีความถูกต้อง เหมาะสมมากที่สุด ได้แก่ วัดวัตถุประสงค์ของ รูปแบบการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = 0.45) แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 คะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความถูกต้อง เหมาะสม
ของรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. หลักการของรูปแบบการเรียนการสอน	4.60	0.55	มากที่สุด
2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน	4.80	0.45	มากที่สุด
3. ขั้นตอนของรูปแบบการเรียนการสอน			
ขั้นตอนที่ 1 การกระตุ้นความสงสัย	4.60	0.55	มากที่สุด
ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนเพื่อปรับโนทัศน์	4.80	0.45	มากที่สุด
ขั้นตอนที่ 3 การปรับโนทัศน์โดยใช้ตัวแทนที่หลากหลาย	4.60	0.55	มากที่สุด
ขั้นตอนที่ 4 การสรุปความหมายของมโนทัศน์ใหม่	4.60	0.55	มากที่สุด
ขั้นตอนที่ 5 การนำไปใช้	4.80	0.45	มากที่สุด
4. บทบาทของครูและบทบาทของนักเรียน			
ขั้นตอนที่ 1 การกระตุ้นความสงสัย	4.60	0.55	มากที่สุด
ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนเพื่อปรับโนทัศน์	4.60	0.55	มากที่สุด
ขั้นตอนที่ 3 การปรับโนทัศน์โดยใช้ตัวแทนที่หลากหลาย	4.80	0.45	มากที่สุด
ขั้นตอนที่ 4 การสรุปความหมายของมโนทัศน์ใหม่	4.80	0.45	มากที่สุด
ขั้นตอนที่ 5 การนำไปใช้	4.60	0.55	มากที่สุด
5. การวัดและประเมินผลรูปแบบการเรียนการสอน	4.40	0.55	มากที่สุด
รวม	4.66	0.51	มากที่สุด

สำหรับค่าดัชนีความสอดคล้องของคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิด
รูปแบบการปรับโนทัศน์และรูปแบบการแปลงของเลข เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์
ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า ประเด็นที่สอดคล้องมีค่า IOC มากกว่า 0.5 คือ
วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน แนวคิดพื้นฐานของรูปแบบการเรียนการสอน
หลักการของรูปแบบการเรียนการสอน รูปแบบการเรียนการสอน แผนการจัดการเรียนการสอน
และเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอน นำไปทดลองใช้ได้ โดยมีช่วงเท่ากับ 0.60 - 1.00

ผลการดำเนินการทดลองนำร่องรูปแบบการเรียนการสอน

ผู้วิจัยปรับปรุงรายละเอียดของรูปแบบการเรียนการสอนตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ
แล้วนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 ที่ไม่ใช่
กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 40 คน โดยทดลอง 2 ครั้ง เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบ
การเรียนการสอนไปใช้ในสภาพการเรียนการสอนจริง มีข้อค้นพบ ดังนี้

ผลการทดลองนำร่องครั้งที่ 1 พบว่า ผู้เรียนจะแสดงความรู้ที่มีอยู่เดิมออกมาก่อน และ
พบว่าความรู้เดิมนั้นไม่สามารถแก้ไขสถานการณ์ปัญหาได้ ผู้วิจัยจึงจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ให้
ผู้เรียนใช้ตัวแทนทางคณิตศาสตร์ 5 รูปแบบ คือ สื่อรูปธรรม ภาพ ภาษา สัญลักษณ์ และ

สถานการณ์ที่สอดคล้องกับชีวิตจริง ซึ่งผู้เรียนไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ทางคณิตศาสตร์หลากหลายแบบตามความเข้าใจของตนเองได้

ผลการทดลองนักร้องครั้งที่ 2 พบว่า ผู้เรียนสามารถให้ความหมายของมโนทัศน์ใหม่ตามความเข้าใจของตนเอง แล้วนำเสนอข้อความรู้ใหม่โดยเลือกรูปแบบการนำเสนอที่เหมาะสม กระชับ ชัดเจน เพื่อถ่ายทอดมโนทัศน์ผ่านตัวแทนทางคณิตศาสตร์ได้ นอกจากนี้ผู้เรียนสามารถสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ที่มีความเป็นนามธรรมได้ง่ายและถูกต้อง สามารถปรับมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนให้เป็นมโนทัศน์ที่ถูกต้อง แต่ผู้เรียนยังไม่ได้นำความรู้ใหม่ที่ได้จากการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ผู้วิจัยจึงสุ่มถามคำถามเพื่อตรวจสอบมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียน รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนมีการนำความรู้ใหม่ไปใช้ในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ด้วย

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดรูปแบบการปรับมโนทัศน์และรูปแบบการแปลงของเลข เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ จุดเด่น ข้อจำกัดของรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีรายละเอียด ดังนี้

1. จุดเด่นของรูปแบบการเรียนการสอน

รูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นอย่างมีระบบและขั้นตอนตามกระบวนการวิจัย ได้รับการตรวจสอบและรับรองโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ทั้งทางด้านการศึกษาและการสอนคณิตศาสตร์ ซึ่งจากผลการรับรองรูปแบบการเรียนการสอนโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนที่มีคะแนนเฉลี่ยความถูกต้องเหมาะสมมากที่สุด ได้แก่ วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.51) ทั้งนี้เนื่องจากวัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอนที่ชัดเจนจะช่วยชี้้นำให้การออกแบบกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้มีลักษณะเฉพาะ อันจะนำผู้เรียนไปสู่จุดมุ่งหมายเฉพาะที่รูปแบบนั้นกำหนด ซึ่งแต่ละรูปแบบมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน โดยวัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนามุ่งเสริมสร้างมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เน้นให้ผู้เรียนมีความรู้และความเข้าใจในมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์อย่างแท้จริง โดยครูนำเสนอสถานการณ์หรือตั้งคำถามทางคณิตศาสตร์ ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความขัดแย้งระหว่างมโนทัศน์ที่มีอยู่เดิมกับสิ่งที่ครูนำเสนอ โดยให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนมุมมองความคิดและความรู้กับครูและเพื่อน ๆ เกี่ยวกับสถานการณ์หรือคำถามต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดความขัดแย้งนั้น ซึ่งเมื่อผู้เรียนพบว่ามโนทัศน์เดิมที่ตนเองมีไม่สามารถแก้สถานการณ์ปัญหาดังกล่าวได้ จึงต้องปรับมโนทัศน์เดิมไปสู่มโนทัศน์ใหม่ โดยครูให้ผู้เรียนได้วางแผนค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดมโนทัศน์ สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้เพื่อการปรับมโนทัศน์ (Conceptual Change Approach) โดยความรู้ที่มีอยู่ของนักเรียนจะต้องถูกแสดงออกมาก่อน และ

กิจกรรมการเรียนรู้จะถูกกำหนดบนพื้นฐานของความรู้เหล่านั้น (Stofflett, R. T., 1994); (Gooding, J. & Metz, B., 2011) ซึ่งงานวิจัยของ โปสนเนอร์ และคณะ (Posner et al) ที่ได้พัฒนาแนวคิดการจัดการเรียนรู้เพื่อการปรับโนทัศน์ขึ้น โดยพิจารณากระบวนการปรับโนทัศน์เป็นสองระยะ ระยะแรกเกี่ยวกับการปรับความรู้ที่มีอยู่ของนักเรียน และอีกระยะหนึ่งเกี่ยวกับการปรับความรู้ใหม่ที่ได้เผชิญ ซึ่งในระยะแรกนักเรียนถูกคาดหวังให้เข้าใจว่าความรู้ที่มีอยู่ไม่เพียงพอในการแก้ปัญหา นักเรียนจะประสบกับความขัดแย้งระหว่างความรู้ที่มีอยู่และความรู้ใหม่ ผลของความขัดแย้งภายในนี้จะกระตุ้นให้นักเรียนพร้อมสำหรับการปรับโนทัศน์ในระยะที่สองนักเรียนจะพบความรู้ใหม่ที่สามารถเข้าใจได้ มีเหตุผลและมีประสิทธิภาพ (Posner et al, 1982); (Aprea, C., 2015)

รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดรูปแบบการปรับโนทัศน์และรูปแบบการแปลงของเลข สามารถตอบสนองปัญหาที่เกิดขึ้นในสภาพจริง ผู้วิจัยได้สำรวจสภาพปัญหาจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอน การสำรวจสภาพปัญหาจากเอกสารต่าง ๆ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากการปฏิบัติการสอนจริง ทำให้ทราบสภาพปัญหาและช่องว่างของความรู้ พบว่า ผู้เรียนไม่มีความเข้าใจโนทัศน์ในสิ่งที่เรียน ไม่สามารถนำความรู้ ที่เรียนไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหา สถานการณ์ทางคณิตศาสตร์ การเชื่อมโยงความรู้มีอยู่อย่างจำกัด รูปแบบการเรียนการสอนจึงมุ่งเน้นให้ผู้เรียนปรับโนทัศน์โดยใช้ตัวแทนที่หลากหลาย คือ สื่อรูปธรรม ภาพ ภาษา สัญลักษณ์ และสถานการณ์ที่สอดคล้องกับชีวิตจริง โดยให้ผู้เรียนได้ถ่ายทอดความรู้ทางคณิตศาสตร์ หลากหลายแบบตามความเข้าใจของตนเอง จนสามารถปรับโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนให้เป็นโนทัศน์ที่ถูกต้อง แล้วนำเสนอข้อความรู้ใหม่โดยเลือกรูปแบบการนำเสนอที่เหมาะสม กระชับ ชัดเจน โดยให้ผู้เรียนจัดระเบียบความรู้ สรุปข้อความรู้ทางคณิตศาสตร์ ออกแบบการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดมโนทัศน์ผ่านตัวแทนทางคณิตศาสตร์ รวมทั้งนำความรู้ใหม่ที่ได้จากการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยเกิดมโนทัศน์จากการแปลงความรู้ระหว่างบริบทหนึ่งไปสู่อีกบริบทหนึ่งจะทำให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ เข้าใจความหมายของมโนทัศน์ที่นักเรียนได้เรียนรู้ ทำให้ความรู้ทางคณิตศาสตร์นั้นฝังตรึงอยู่กับนักเรียน นอกจากนี้นักเรียนควรได้รับโอกาสในการสร้างและนำเสนอความรู้ทางคณิตศาสตร์ผ่านตัวแทนทางคณิตศาสตร์ในรูปแบบต่าง ๆ 5 รูปแบบ คือ 1) สื่อรูปธรรม 2) ภาพ 3) ภาษา 4) สัญลักษณ์ และ 5) สถานการณ์ที่สอดคล้องกับชีวิตจริง ตามแนวคิดรูปแบบการแปลงของเลข (Lesh's Translation Model) ซึ่งแนวคิดนี้จะทำให้นักเรียนสามารถสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ที่มีความเป็นนามธรรมได้ง่ายและถูกต้อง ส่งผลให้นักเรียนเกิดมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ (Lesh, R., 2000)

2. ข้อจำกัดของรูปแบบการเรียนการสอน

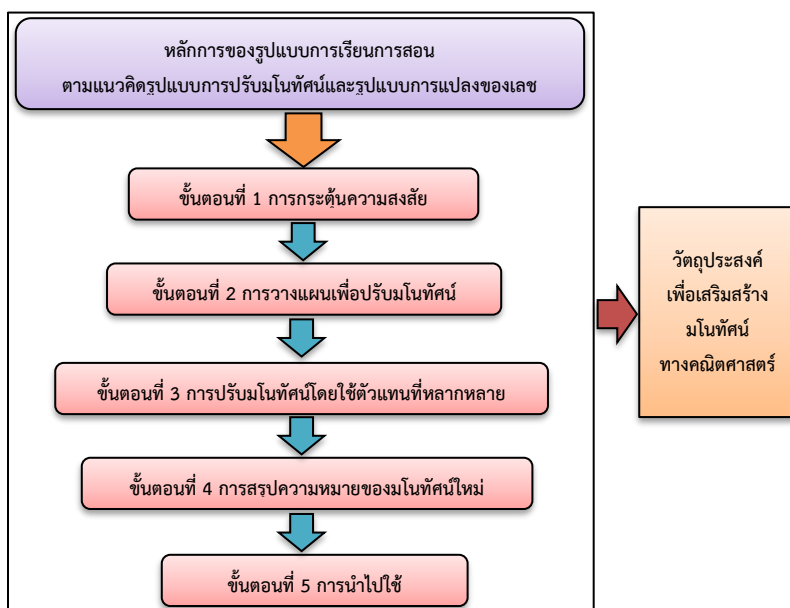
รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดรูปแบบการปรับโนทัศน์และแนวคิดรูปแบบการแปลงของเลข เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยค้นพบว่าในช่วงระยะแรกของการกระตุ้นความสงสัย ซึ่งเมื่อครูนำเสนอสถานการณ์หรือตั้งคำถามทางคณิตศาสตร์ ที่ทำให้นักเรียนเกิดความขัดแย้งระหว่างมโนทัศน์ที่มีอยู่เดิมกับสิ่งที่ครู

นำเสนอ นักเรียนจะยังไม่ตอบคำถาม ไม่รวมแสดงความคิดเห็น และหากเป็นคำถามปลายเปิด นักเรียนจะใช้เวลาตอบคำถามนาน สอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่า สาเหตุเบื้องต้นที่ทำให้นักเรียนไม่ประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหาไม่ใช่เพราะนักเรียนมีทักษะในการคำนวณน้อย แต่เป็นเพราะนักเรียนมีความสามารถเชิงตรรกะและการเชื่อมโยงน้อย ทำให้ไม่สามารถตีความข้อมูลในโจทย์ได้ถูกต้อง และถ้าเป็นคำถามหรือสถานการณ์ที่แตกต่างจากที่นักเรียนเคยเรียนมาก่อน นักเรียนจะขาดประสบการณ์และไม่คุ้นเคยกับการตอบคำถาม (Wade, R. C., 2012) โดยครูอาจต้องปรับคำถามให้ใกล้เคียงกับชีวิตประจำวันของนักเรียน นำเสนอสถานการณ์หรือตั้งคำถามสิ่งที่กระตุ้นความสงสัยให้สอดคล้องกับประสบการณ์ของนักเรียน โดยใช้คำถามที่คำตอบไม่มีถูกหรือผิดก่อน จากนั้นจึงค่อยนำเสนอสถานการณ์ หรือ คำถาม ทางคณิตศาสตร์ที่จะทำให้นักเรียนเกิดความขัดแย้งระหว่างมโนทัศน์ที่มีอยู่เดิมกับสิ่งที่ครูจะนำเสนอ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ สังเกต คิดวิเคราะห์ และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์หรือคำถามต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดความขัดแย้งนั้น

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากงานวิจัยนี้ได้แก่ รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดรูปแบบการปรับ มโนทัศน์และรูปแบบการแปลงของเลข เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ขั้นตอนของรูปแบบการเรียนการสอน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ในการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ จำเป็นต้องมีความคิดสำคัญและความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับคณิตศาสตร์ หรือเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ สำหรับปัญหาที่เกิดขึ้นคือผู้เรียนไม่มีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเนื้อหาคณิตศาสตร์ ไม่มีความรู้ความเข้าใจที่ถ่องแท้ ไม่สามารถเชื่อมโยงไปสู่ การใช้งานของคณิตศาสตร์ได้ โดยผู้วิจัยเชื่อมั่นว่ารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดรูปแบบการปรับมโนทัศน์และรูปแบบการแปลงของเลขเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จะส่งผลให้นักเรียนมีมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ที่ถูกต้อง และเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ในทุกระดับชั้นให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งผลการประเมินตรวจสอบความเหมาะสมและปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดรูปแบบการปรับมโนทัศน์และรูปแบบการแปลงของเลข พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าผู้สอนที่จะนำรูปแบบการเรียนการสอนนี้ไปใช้ ควรเตรียมความพร้อมโดยการศึกษาคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอนอย่างละเอียด และจัดการเรียนการสอนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยคำนึงว่ารูปแบบการเรียนการสอนนี้มุ่งเสริมสร้างมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ ผู้สอนต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนมุมมองความคิดและความรู้กับเพื่อน ๆ ให้ผู้เรียนได้วางแผนค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ผู้สอนต้องให้ผู้เรียนได้ถ่ายทอดความรู้ทางคณิตศาสตร์ผ่านตัวแทนหลากหลายแบบตามความเข้าใจของตนเอง จนสามารถปรับมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อน ให้เป็นมโนทัศน์ที่ถูกต้อง สำหรับข้อเสนอในการวิจัยในอนาคตนั้นสามารถศึกษาประสิทธิผลของการนำรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดรูปแบบการปรับมโนทัศน์และรูปแบบการแปลงของเลขที่มีผลต่อตัวแปรอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น ความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ ความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีตัวแปรมโนทัศน์ทางเรขาคณิตซึ่งมุ่งเน้นไปที่เรขาคณิต ผู้ที่สนใจสามารถศึกษาตัวแปรดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการด้านคณิตศาสตร์ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจาก “ทุน 90 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” กองทุนรัชดาภิเษกสมโภช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รุ่นที่ 45

เอกสารอ้างอิง

ชยานันต์ จิรสินกุลโรจน์. (2559). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้โมเดลการแปลงของเลขด้วยตัวต่อเลโก้ (LEGO®) เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์และความคงทนในการเรียนรู้ เรื่อง เศษส่วน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2560). ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้ขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2560. เรียกใช้เมื่อ 12 ตุลาคม 2561 จาก <http://www.niets.or.th.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสาระภูมิศาสตร์ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สิริพร ทิพย์คง. (2558). มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อน ความรู้คณิตศาสตร์ที่ถูกต้อง. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.).
- อัมพร ม้าคนอง. (2553). ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์: การพัฒนาเพื่อพัฒนาการ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2558). คณิตศาสตร์สำหรับครูมัธยม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Apra, C. (2015). Secondary school students' informal conceptions of complex economic phenomena. *International Journal of Educational Research*, 69(2015), 12-22.
- Duit, R. & Treagust, D. F. (2003). Conceptual change: a powerful framework for improving science teaching and learning. *International Journal of Science Education*, 25(6), 671 - 688.
- Gooding, J. & Metz, B. (2011). From misconceptions to conceptual change: Tips for identifying and overcoming students' misconceptions. *The Science Teacher*, 78(4), 34-37.
- Hallett, D. H. (2001). Achieving numeracy: The challenge of implementation. In L.A. Steen. (Ed.), *Mathematics and Democracy: The case for Quantitative Literacy* (pp. 93-98). Princeton NJ: National Council of Education and the Disciplines.
- Lesh, R. (2000). Conceptual and procedural understanding in middle school Mathematic Mathematics in middle school. Reston: NCTM.

- Park, M. S. (2013). Professional Development and Teacher Change: Teachers' Practices and Beliefs about Using Multiple Representations in Teaching Mathematics. Retrieved December 20, 2014, from http://conservancy.umn.edu/bitstream/handle/11299/159129/Park_umn_0130E_14076.pdf?sequence=1
- Posner et al. (1982). Accommodation of a scientific conception: Toward a theory conceptual change. *Science Education*, 66(2), 211-227.
- Stofflett, R. T. (1994). The accommodation of science pedagogical knowledge: The application of conceptual change constructs to teacher education. *Journal of Research in Science Teaching*, 31(8), 787-810.
- Wade, R. C. (2012). Conceptual change in elementary social studies: A case study of fourth graders' understanding of human rights. *Theory and Research in Social Education*, 22(1), 74-95.

การพัฒนาความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม
ในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
ในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม*

COLLABORATION DEVELOPMENT AMONG PUBLIC, PRIVATE, AND
CIVIL SOCIETY SECTORS IN THE OPERATION TO IMPROVE THE
QUALITY OF LIFE FOR THE ELDERLY IN PHANAT NIKHOM
MUNICIPALITY

พิชญ์สินี เสรีโรจนกุล

Pitsinee Serirojanakul

ปิยากร หวังมหภาพร

Piyakorn Whangmahaporn

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Sripatum University, Thailand

E-mail: kimdent022@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความร่วมมือในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม 2) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความร่วมมือในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม และ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาความร่วมมือในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 ราย คัดเลือกแบบเจาะจงจากผู้บริหารหรือผู้แทนจากภาคราชการ ภาคเอกชน หรือภาคประชาสังคม ที่มีบทบาทหรือมีประสบการณ์ในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม จัดระบบข้อมูลด้วยโปรแกรม ATLAS.ti 9 ตรวจสอบความถูกต้องและสมบูรณ์ของข้อมูลโดยวิธีการตรวจสอบสามเส้า วิเคราะห์และสังเคราะห์เชิงเนื้อหาโดยการตีความ ผลการวิจัยพบว่า ความร่วมมือในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจำแนกอธิบายได้ 2 มิติ ได้แก่ 1) มิติด้านโครงสร้าง ประกอบด้วย การเจรจาและตัดสินใจ การสรรหาผู้นำ การกำหนดผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แต่ยังไม่พบการสร้างพันธมิตรสัญญาและการสร้างความชอบธรรมที่ชัดเจน และ 2) มิติด้านกระบวนการ ประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมายและการวางแผน

* Received 16 November 2021; Revised 24 April 2022; Accepted 28 April 2022

การสนับสนุนทรัพยากร การสร้างความไว้วางใจและการจัดการความขัดแย้ง การกำกับดูแล ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความร่วมมือ ได้แก่ 1) ผู้นำ 2) ตัวแสดงที่เกี่ยวข้อง พันธมิตร และเครือข่ายทางสังคม 3) สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม 4) ทรัพยากร 5) ข้อตกลง ระเบียบกฎหมายและแนวทางปฏิบัติ 6) ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงและองค์กร 7) ความสามารถของบุคลากรและองค์กร และ 8) การกำกับดูแล สรุปแนวทางการพัฒนาความร่วมมือได้ว่าเทศบาลควรกำหนดโครงสร้างและกระบวนการความร่วมมือในการดำเนินงานให้ชัดเจนเพื่อให้ความร่วมมือบรรลุผลสำเร็จ

คำสำคัญ: ความร่วมมือ, คุณภาพชีวิต, ผู้สูงอายุ

Abstract

The objectives of this research article were to 1) Examine the structures and processes of collaboration in the operation to improve the quality of life of the elderly in PHANAT NIKHOM Municipality 2) Explain the effect of factors related to the collaboration and 3) Submit the suggestion of the collaboration development in the operation to improve the quality of life of the elderly. This research used qualitative method by using in-depth interview technique. Twenty key informants from public, private, and civil society sectors were employed by using purposive sampling method. The selection criteria include being an executive or a representative assigned by the public, private, or civil society sectors that play the roles or have the experiences in the operation to improve the quality of life of the elderly in PHANAT NIKHOM Municipality. ATLAS.ti 9 was used for data management. Triangulation technique and content analysis were performed. The results found that the collaboration could be explained into two dimensions. First, the structural dimension: the negotiation and decision making, recruiting leaders, stakeholder designation were found. However, there was an absence of the commitment and legitimacy. Second, the collaborative processes dimension: the aims setting and planning, resources supporting, trust building and conflicts management, and supervision were reached in this study. The factors that affects to the collaboration consisted of 1) leader 2) relevant actors, alliances, and social networks 3) socio-economic status and cultures 4) resources 5) agreements,

regulations, and laws 6) relationship between actors and organizations 7) personnel and organizations abilities and 8) supervision. From the results of this study, it could be concluded that, in order to reach the collaborative level in the operation to improve the quality of life of the elderly, the structures and processes of collaboration need setting up.

Keywords: Collaboration, Quality of Life, Elderly

บทนำ

ในปัจจุบัน ประเทศไทยมีสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้คาดการณ์ไว้ว่า ในปี พ.ศ. 2564 ประเทศไทยจะกลายเป็นสังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ กล่าวคือ มีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป ถึงร้อยละ 20 ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวส่งผลกระทบกับการบริหารประเทศโดยตรง ทั้งในแง่มุมด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ รัฐบาลจึงได้บรรจุวาระการปฏิรูประบบเพื่อรองรับสังคมสูงวัยไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และได้มีการประกาศใช้แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564) เพื่อเป็นเครื่องมือของภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ (กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2562) ซึ่งงานด้านสวัสดิการสังคม การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เป็นภารกิจหนึ่งที่ถูกกำหนดให้เป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 (สุदारตน์ สุดสมบูรณ์ และคณะ, 2559) อย่างไรก็ตาม พบว่า มีผู้สูงอายุอีกเป็นจำนวนมากที่ยังไม่ได้รับการจัดสรรสวัสดิการและการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีให้เป็นไปตามหลักการในการเคารพสิทธิของผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี และสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเหมาะสม ช่วยเหลือตนเองได้ตามอัตภาพ ไม่เป็นภาระแก่ผู้อื่น และดำรงไว้ซึ่งการมีคุณค่าในตนเองและคุณค่าต่อสังคม (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2561) ดังนั้น การศึกษาเพื่อหาแนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทของประเทศจึงเป็นสิ่งจำเป็น โดยเมื่อพิจารณาถึงแนวทางการบริหารจัดการภาครัฐเพื่อดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ แนวคิดการบริหารปกครองสาธารณะถือเป็นแนวคิดหนึ่งที่ตอบโจทย์กับบริบทสภาพทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมในยุคปัจจุบันที่มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งต้องยอมรับว่าหน่วยงานภาครัฐเป็นตัวแสดงหลักที่สำคัญในการบริหารปกครอง แต่การดำเนินการตามลำพังของหน่วยงานภาครัฐนั้นไม่เพียงพออีกต่อไป จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคส่วนอื่น ๆ โดยการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาสเข้ามามีบทบาทในการร่วมแก้ไขปัญหาสาธารณะ (ทวีดา กมลเวช, 2553)

ผู้วิจัยจึงได้สนใจศึกษาการพัฒนาความร่วมมือในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ภายใต้แนวคิดการบริหารปกครองสาธารณะ โดยทำการศึกษาในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี เนื่องจากเป็นเทศบาลเมืองที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ โดยมีสัดส่วนผู้สูงอายุสูงถึงร้อยละ 24.09 (กรมการปกครอง, 2563) ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของจังหวัดสิงห์บุรีที่มีสัดส่วนผู้สูงอายุสูงที่สุดในประเทศไทยอยู่ที่ร้อยละ 23.09 (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2562) และเทศบาลเมืองพนัสนิคมยังเป็นเทศบาลที่อยู่ในเขตพื้นที่โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) ซึ่งเป็นโครงการที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากการดูแลคุณภาพชีวิตของประชาชนควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่เป็นสิ่งที่จำเป็นต้องดำเนินการพัฒนาควบคู่กันไป ปัญหาสังคมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคมจึงมีความสำคัญและจำเป็นต้องศึกษาและวางแผน เพื่อนำผลการศึกษามาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในพื้นที่ และเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการเตรียมความพร้อมและรองรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ของประเทศไทยอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความร่วมมือในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความร่วมมือในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาความร่วมมือในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก และใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การศึกษานี้มีผู้เข้าร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 20 คน โดยจำแนกออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากภาครัฐ 8 คน ภาคเอกชน 3 คน และภาคประชาสังคม 9 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก ได้แก่ เป็นผู้บริหารหรือผู้แทนที่ได้รับมอบหมายจากภาคราชการ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ที่มีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ หรือเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ หรือประสบการณ์เกี่ยวกับการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ แนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ มาจากการค้นคว้าผ่านเอกสาร บทความ รายงานการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุในพื้นที่และจากเว็บไซต์ของหน่วยงานภาครัฐ การทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ทั้งแนวคิด

คุณภาพชีวิต ภาวะสูงวัยอย่างมีพลัง การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ นโยบาย กฎหมาย และยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุทั้งในและต่างประเทศ ร่วมกับแนวคิดการบริหารปกครองสาธารณะ แนวคิดความร่วมมือและเครือข่าย ทำการวิเคราะห์และนำข้อมูลที่ได้มาสร้างแนวทางสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคมใน 2 ประเด็น ได้แก่ 1) ประเด็นความร่วมมือ และ 2) ประเด็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความร่วมมือ นำเสนอแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาชุมชนเพื่อตรวจสอบความตรงของเครื่องมือ

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลด้วยวิธี Data Triangulation จัดระบบแยกแยะหมวดหมู่ข้อมูลด้วยโปรแกรม ATLAS.ti 9 for Windows จากนั้นทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์เชิงเนื้อหาโดยการตีความ (ไชย โพธิ์สีตา, 2562)

ผลการวิจัย

1. ความร่วมมือในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม จากการทบทวนวรรณกรรมร่วมกับการวิเคราะห์และสังเคราะห์เชิงเนื้อหาโดยการตีความ ทำให้สามารถจำแนกความร่วมมือออกเป็น 2 มิติ ได้แก่ มิติโครงสร้าง และมิติกระบวนการ โดยอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

1.1 มิติด้านโครงสร้าง

1.1.1 การเจรจาและตัดสินใจ พบว่า เทศบาลมีการจัดให้มีเวทีการเจรจาและตัดสินใจอย่างเป็นทางการ แต่ประเด็นการเจรจาและตัดสินใจจะเริ่มจากเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในภาพรวม ยังไม่มีการจัดเวทีให้มีการเจรจาและการตัดสินใจอย่างเป็นทางการโดยมุ่งในประเด็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างจริงจังร่วมกับทุกภาคส่วน ตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ “...ทางเทศบาลทำประชาพิจารณ์ คุยกัน 3 - 4 รอบ มีหลายประเด็น เช่น ขยะ สิ่งแวดล้อมและอื่น ๆ สุดท้ายก็จบที่ผู้สูงอายุ เราทำเป็น workshop กันเลย มีภาคส่วนต่าง ๆ มาเข้าร่วม...” (นายกเทศบาลเมืองพนัสนิคม, 2564)

1.1.2 การสรรหาผู้นำ พบว่า เทศบาลเมืองพนัสนิคมทำหน้าที่ในการดูแลคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามที่กฎหมายกำหนด โดยตัวนายกเทศมนตรีเป็นผู้นำในการพัฒนาความร่วมมือในการดำเนินงาน

1.1.3 การกำหนดผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พบว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานกับเทศบาล จะมาจากองค์กรภาครัฐและเอกชน ตัวแทนชุมชน องค์กรอิสระ กลุ่มเครือข่าย ตลอดจนปัจเจกบุคคล ขึ้นอยู่กับกิจกรรมหรือโครงการความร่วมมือว่าเป็นกิจกรรมหรือโครงการความร่วมมือด้านใด ต้องการความร่วมมือจากภาคส่วนใดให้มาช่วยขับเคลื่อน โดยจะพิจารณาจากปัจจัยเหล่านี้ ได้แก่ การเป็นผู้มีทรัพยากร เป็นตัวแทนของกลุ่ม

หรือเครือข่ายในฐานะพลเมืองหรือกลุ่มทางสังคม เป็นผู้มีความสามารถ ความเชี่ยวชาญ เป็นอาสาสมัคร เป็นผู้ที่เล็งเห็นผลประโยชน์ร่วมกัน เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ตามภารกิจขององค์กรหรือถูกกำหนดมาจากหน่วยงานที่สูงกว่า

1.1.4 การสร้างพันธะสัญญาและการสร้างความชอบธรรม พบว่า เทศบาลยังไม่มีการจัดโครงสร้างความสัมพันธ์ในรูปแบบความเป็นสถาบัน และไม่พบการกำหนดโครงสร้างหน้าที่ ความรับผิดชอบ หรือแนวทางการปฏิบัติในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุร่วมกันระหว่างเทศบาลกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างเป็นทางการ ตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ “...ถ้าเป็นเรื่องของงานผู้สูงอายุ เรายังไม่เคยคุยหรือมีคณะกรรมการจริงจัง จะมีแค่ตอนนี้นำหลักดันให้ก่อตั้งชมรมผู้สูงอายุ แล้วก็การอุดหนุนงบประมาณให้กับชมรมต่าง ๆ หรือบางครั้งเราก็แบ่งมอบภารกิจให้เขาไปทำ...” (ผู้ช่วยนักพัฒนาชุมชนเทศบาล, 2564)

1.2 มิติด้านกระบวนการ

1.2.1 การกำหนดเป้าหมายและการวางแผน พบว่ายังไม่มีกระบวนการความร่วมมือในด้านนี้อย่างเป็นรูปธรรมระหว่างเทศบาลกับหน่วยงานภาครัฐ ตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ “...อันที่จริงพวกกองทุนตำบลนี้ต้องมาประชุมกัน เอาปัญหามานั่งดูว่าจะทำโครงการยังไง ส่วนเราก็มีหน้าที่เสัวิชาการลงไป ให้ข้อมูลเพิ่มเติม ที่ผ่านมาก็จะยากนิดหน่อย พวกงานชมรมสูงอายุ ผู้พิการ การดูแลผู้ป่วยติดบ้านติดเตียง ก็เลยจะยังไม่ค่อยมี...” (ผู้อำนวยการโรงพยาบาลพนัสนิคม, 2564) อย่างไรก็ตาม พบว่า มักมีการกำหนดเป้าหมายและวางแผนร่วมกันกับภาคประชาสังคมในพื้นที่ โดยพบทั้งในรูปแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ แต่ส่วนใหญ่ยังเป็นไปในลักษณะที่เทศบาลเป็นผู้นำเสนอเป้าหมายและแผนงาน โดยสื่อสารออกไปให้ประชาชนรับรู้ เพื่อให้เกิดการยอมรับและร่วมมือกันในการดำเนินการ ผ่านการประชุมรูปแบบต่าง ๆ โดยมีประเด็นปัญหาสังคมผู้สูงอายุเป็นประเด็นที่นำเข้าพิจารณาพร้อมกับประเด็นอื่น ๆ และเทศบาลจะเป็นผู้กำหนดเป้าหมายและวางแผนสุดท้าย

1.2.2 การสนับสนุนทรัพยากร พบว่า ภาคส่วนที่ร่วมสนับสนุนทรัพยากรมีทั้งที่เป็นหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ซึ่งองค์กรที่เข้าร่วมมีอนันต์มักจะเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์ร่วมกันจากความร่วมมือ ส่วนทรัพยากรที่พบว่ามีแบ่งปัน แลกเปลี่ยน หรือใช้ร่วมกันนั้น ได้แก่ งบประมาณ บุคลากร ความเชี่ยวชาญ และข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ “...ทางศูนย์จักสานของเราทำเรื่องของการส่งต่อภูมิปัญญาร่วมกับเทศบาล สิ่งที่เราทำก็คือสอนลูกหลานของช่างที่อยู่กับเรา กับอีกส่วนหนึ่งคือทำหลักสูตรร่วมกับโรงเรียนในเขตเทศบาล แล้วก็เปิดศูนย์เพื่อการศึกษาดูงาน สิ่งเหล่านี้ทำให้ช่างของผมาถึงจะสูงอายุแล้ว แต่ก็มีอาชีพ มีรายได้เลี้ยงดูตัวเองได้...” (ประธานศูนย์ส่งเสริมฝีมือจักสานด้วยไม้ไผ่, 2564)

1.2.3 การสร้างความไว้วางใจและการจัดการความขัดแย้ง พบว่า เทศบาลได้รับความไว้วางใจจากเครือข่ายภาคเอกชน และภาคประชาสังคมเป็นอย่างดีและไม่เกิดความขัดแย้ง

เนื่องจากการสื่อสารทำความเข้าใจกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับเทศบาลอย่างสม่ำเสมอ ร่วมกับการมีความสัมพันธ์พื้นฐานเดิมระหว่างเทศบาลกับเครือข่ายที่แน่นแฟ้น เป็นพื้นฐานที่ได้รับความไว้วางใจมาแต่เดิม อีกทั้ง ที่ผ่านมาเทศบาลก็ได้มีผลงานเชิงประจักษ์หลายโครงการ ทำให้ประชาชนเห็นถึงความตั้งใจในการทำงานและเกิดการยอมรับในโครงการต่าง ๆ ที่เทศบาลเสนอขึ้นมา ตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ “...ที่นี่เรื่องความไว้วางใจไม่เคยมีปัญหาเลย ผู้บริหารเทศบาลเขาค่อนข้างที่จะแคร์ชุมชนมาก ถ้ามีปัญหาอะไร คณะกรรมการชุมชนที่นายกแต่งตั้งมาเขาจะพูดในที่ประชุมเลย มีอะไรนายกจะรู้หมด เลยไม่เกิดความขัดแย้ง...” (เลขานุการคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 10, 2564)

1.2.4 การกำกับดูแล พบว่า การกำกับดูแลความร่วมมือในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุร่วมกับภาคเอกชน และภาคประชาสังคมเป็นไปอย่างหลวม ๆ ผู้บริหารเทศบาลเพียงแต่ติดตามการดำเนินงานจากการประชุมคณะกรรมการชุมชนย่อย ประกอบกับมอบหมายเจ้าหน้าที่ของเทศบาลให้ประสานงานกับเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือสนับสนุนให้เครือข่ายมีความเข้มแข็ง สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง ตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ “...กลุ่มอาชีพจะขึ้นกับงานพัฒนาชุมชน แต่ถ้าพวกกลุ่มหรือชมรมออกกำลังกายจะอยู่กับกองการศึกษา อีกอย่างเราจะมีคณะกรรมการชุมชนแต่งตั้งสอดคลองไปกับการทำงานของเทศบาล เวลาทำงานอะไร เราก็จะประสานกัน...” (ผู้ช่วยนักพัฒนาชุมชนเทศบาล, 2564)

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความร่วมมือในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม ผลการวิจัย พบว่า

2.1 ปัจจัยด้านผู้นำ พบว่า เทศบาลมีนายกเทศมนตรีเป็นผู้นำที่มีความริเริ่ม มีความเข้าใจในปัญหา เป็นผู้มีความสามารถและทักษะในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและภาคส่วนต่าง ๆ สามารถวางรูปแบบโครงสร้างการกำกับดูแลงานระหว่างเทศบาลกับเครือข่าย เป็นผู้ที่สามารถใช้อำนาจหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกและแสวงหาทรัพยากรในการสนับสนุนการดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ตลอดจนมีความสามารถในการชักชวนภาคส่วนต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของเทศบาล

2.2 ปัจจัยด้านตัวแสดงที่เกี่ยวข้อง พันธมิตร และเครือข่ายทางสังคม พบว่า มีอิทธิพลต่อความร่วมมือ กล่าวคือ ช่วยเสริมจุดอ่อนของเทศบาล สนับสนุนส่วนขาดให้สามารถดำเนินกิจกรรมโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในทางกลับกันก็มีอิทธิพลที่จะทำให้โครงการหยุดชะงักหากเกิดความร่วมมือ ซึ่งพบจากหน่วยงานภาครัฐที่มีอำนาจหน้าที่ตามภารกิจขององค์กรที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยตรง ตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ “...งานผู้ช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุ ทำได้ไม่ถึงปีก็หยุดไป เพราะว่า ทางโรงพยาบาลบอกจะให้เทศบาลรับผิดชอบตัวเอง เขาบอกเป็นที่ปรึกษาให้ได้ แต่จะให้รับผิดชอบทั้งหมดแบบที่ผ่านมาเขาไม่ไหว แต่ทางเทศบาลเขามีเจ้าหน้าที่น้อย ยังไม่มีพยาบาลที่ผ่านการอบรมหลักสูตร ก็เลยไม่มีใครที่จะ

มารับผิดชอบงานตรงนี้ได้ ก็ต้องหยุดไป...” (อาสาสมัครสาธารณสุข, 2564) นอกจากนี้ ตัวแสดงภาคประชาสังคมในพื้นที่ยังมีบทบาทเป็นโครงสร้างในการบริหารจัดการแบบร่วมมือ ช่วยสนับสนุนเทศบาลให้เกิดการพัฒนาความร่วมมือในการดูแลผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตามแนวคิดการบริหารปกครองแบบร่วมมือ มักพบจากเครือข่ายภาคประชาสังคมในพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์และร่วมทำงานกับเทศบาลมาแต่เดิม ตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ “...กลุ่มเราเป็นจิตอาสาจากหลายชุมชนย่อย นับแล้วก็ร่อยกว่าคน ตรงนี้ก็เลยเป็นเหมือนพลังของเรา คล้าย ๆ กับเหมือนเราเป็นเครื่องมือของเทศบาลเหมือนกัน เพราะเวลาจะทำอะไร เขาก็ต้องอาศัยพลังจากภาคประชาชน...” (เลขาธิการคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 10, 2564)

2.3 ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม พบว่าสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมเป็นปัจจัยที่เอื้อให้เกิดความร่วมมือ จากการที่ประชาชนในพื้นที่มีความสนิทสนมคุ้นเคยกัน โยงใยเป็นเครือข่าย ประกอบกับคนในชุมชนบางกลุ่มที่มีฐานะดี พร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งเทศบาลได้อาศัยเครือข่ายเหล่านี้เป็นโครงสร้างพื้นฐานในการพัฒนาความร่วมมือ โดยเทศบาลเพียงให้การสนับสนุนส่งเสริมให้เครือข่ายสามารถพัฒนาและดำเนินกิจกรรมไปได้ ตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ “...ลักษณะสังคมของพนสนิคมเป็นเมืองปิด คนยังรู้จักกันอยู่ จุดแข็งของที่นี่ คือการที่มี Social Connection ของคนในพื้นที่ เมื่อเทียบกับที่อื่น ๆ แล้วยังถือว่าเข้มแข็งอยู่ คนพนสนิกรพื้นที่ ไม่ค่อยย้ายไปไหน จะเป็นผู้ใหญ่หรืออะไรก็ตาม เขายังกลับมาพนสนิ มาดูแล ไม่ตัวใครตัวมัน...” (อดีตผู้ตรวจราชการกระทรวงสาธารณสุข, 2564)

2.4 ปัจจัยด้านทรัพยากร เนื่องจากความต้องการทรัพยากรจะนำไปสู่การแสวงหาความร่วมมือ โดยทั้งเทศบาลและภาคส่วนที่เข้ามามีส่วนร่วมมักต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ในการสนับสนุนแลกเปลี่ยนทรัพยากรในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามเป้าหมายของตนเอง ทำให้ต้องมาร่วมมือกันทำงาน ตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ “...งานระดับนี้ ต้องให้เทศบาลเป็นเจ้าภาพ บางอย่างต้องใช้พลังของเขา ภาคเอกชนทำฝ่ายเดียว ก็อาจจะทำแบบนี้ไม่ได้ หรืออาจจะไม่ถนัดขนาดนี้...” (ผู้บริหารโรงแรม I-destiny, 2564) อย่างไรก็ตาม การจัดสรรทรัพยากรที่ไม่เพียงพอ หรือไม่เหมาะสม สามารถจะเป็นเหตุนำไปสู่การชะลอหรือยุติความร่วมมือได้ ตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ “...คือทางสำนักงานผมจะไม่ไปยุ่งกับทางเทศบาลเลย เพราะเขาไม่มีงบอะไรให้เรา ต้องให้อีกหน่วยงานที่ได้จัดสรรงบจากเทศบาลเป็นผู้ดำเนินการ...” (สาธารณสุขอำเภอพนสนิคม, 2564)

2.5 ปัจจัยด้านข้อตกลง ระเบียบ กฎหมาย และ แนวทางปฏิบัติ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทั้งในด้านสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือ โดยพบว่า มีหลายกิจกรรมโครงการเกิดขึ้นตามนโยบาย ซึ่งเทศบาลจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือกับภาคส่วนอื่น ๆ จึงจะประสบความสำเร็จในทางกลับกัน ข้อตกลง ระเบียบ กฎหมาย และ แนวทางปฏิบัติ อาจเป็นอุปสรรคในการพัฒนา

ความร่วมมือ หากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องรู้สึกว่าการเข้ามามีส่วนร่วมนั้นไม่ตรงกับเป้าหมายของหน่วยงานของตน ก็จะทำให้ขาดแรงจูงใจในการเข้าร่วม

2.6 ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงและองค์การ พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับเทศบาลยังไม่แน่นแฟ้น ขาดความมุ่งมั่นและแรงจูงใจในการร่วมมือกันดูแลผู้สูงอายุ ตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ “...เวลาทำงานกับเทศบาลเมืองเป็นอะไรที่ยากมาก ไม่เหมือนทำพื้นที่ตำบลอื่น ๆ ทำงานแล้วจะมีปัญหาตลอด เพราะเราไม่ได้มีความสัมพันธ์กันมาก่อน...” (พัฒนาการอำเภอนนทบุรี, 2564) ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างภาคเอกชนและภาคประชาสังคมกับเทศบาล พบว่า มีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น และได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี ซึ่งมาจากความสัมพันธ์ที่แฝงอยู่ระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งจากตัวผู้นำและประชาชนในพื้นที่ที่รู้จักสนิทสนมกันและโยงใยกันเป็นเครือข่าย ส่งผลให้เกิดการความไว้วางใจ

2.7 ปัจจัยด้านความสามารถบุคลากรและองค์กร พบว่า ความสามารถของบุคลากรและองค์กรในด้านทักษะ ความรู้ ความสามารถ ทักษะคิดที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานข้ามภาคส่วนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการขับเคลื่อนความร่วมมือ โดยบุคลากรของเทศบาลมีทักษะในการเจรจาและการทำงานร่วมกับเครือข่าย จากภาคส่วนต่าง ๆ เปิดกว้างในการให้ตัวแสดงที่มีความสามารถเข้ามาทำงานร่วมกัน ซึ่งเป็นการส่งเสริมและพัฒนาทักษะความร่วมมือในการทำงานให้เกิดขึ้นในพื้นที่

2.8 ปัจจัยด้านการกำกับดูแล พบว่า มีอิทธิพลต่อความร่วมมือเนื่องจากเป็นกลไกในการประสานงานและติดตามพฤติกรรมกรรมการดำเนินงานของเครือข่าย ทำให้ผู้นำทราบความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งจะเป็ข้อมูลให้เกิดการตอบสนองความต้องการและอำนวยความสะดวกในการทำงานร่วมกันได้อย่างเหมาะสม มีผลต่อความสัมพันธ์ที่ดีและความไว้วางใจกันในเครือข่าย นอกจากนี้ การกำกับดูแลไม่ให้เกิดความเฉื่อยในการทำงานร่วมกันยังส่งผลต่อการพัฒนาบรรทัดฐานความร่วมมือในการทำงานร่วมกันอีกด้วย ตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ “...ที่นี้นายกแกลดต แกตั้งคณะกรรมการชุมชนเลย ในแต่ละชุมมีกรรมการ 9 ฝ่าย แต่ละคนไปเลือกผู้ช่วยมาอีกคนละ 5 คน ประธานกับรองประธานได้อีกคน 15 คน พอรวมกันก็ 60 คนแล้วที่อยู่ในมือนายก 12 ชุมชน ก็ 720 คน มีอะไรนายกจะรู้หมด กองไหนทำงานไม่ทำงาน...” (เลขานุการคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 10, 2564)

3. แนวทางการพัฒนาความร่วมมือในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองนนทบุรี

จากความร่วมมือและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความร่วมมือในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองนนทบุรี สามารถสรุปเป็นแนวทางการพัฒนาความร่วมมือในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองนนทบุรีได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แนวทางการพัฒนาความร่วมมือในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม

ประเด็นความร่วมมือ		แนวทางการพัฒนาความร่วมมือ
มิติ โครงสร้าง	การเจรจาและตัดสินใจ	ควรจัดให้มีเวทีการเสวนา การประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้มีการเจรจาและตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบาย ทิศทาง เป้าหมาย และแนวทางการดำเนินการที่ชัดเจนร่วมกับทุกภาคส่วนอย่างเป็นทางการ
	การสรรหาผู้นำ	ควรจัดให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการการดำเนินงานขึ้นอย่างเป็นทางการ โดยตำแหน่งประธานคณะกรรมการควรเป็นผู้บริหารสูงสุดของเทศบาล
	การกำหนดผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ควรประเมินว่าในประเด็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจะต้องพึงพาอาศัยทักษะความรู้ความสามารถ โครงสร้างการบริหารหรือทรัพยากรจากภาคส่วนใด โดยพิจารณาจากภารกิจขององค์กร ทรัพยากร ความสามารถขององค์กรหรือบุคลากร รวมถึงความสนใจ
	การสร้างพันธมิตร และการสร้างความชอบธรรม	ควรแต่งตั้งคณะกรรมการและกำหนดโครงสร้างหน้าที่ความรับผิดชอบ ตลอดจนแนวทางในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดโครงสร้างความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการ ซึ่งคณะกรรมการควรประกอบด้วย ผู้แทนผู้บริหารจากทุกภาคส่วนที่มีภารกิจหรือหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง หรือผู้มีความรู้ในด้านผู้สูงอายุ และควรแต่งตั้งคณะอนุกรรมการที่ประกอบไปด้วยผู้แทนจากภาคส่วนดังกล่าวเพื่อเข้าร่วมเป็นคณะทำงาน
มิติ กระบวนการ	การกำหนดเป้าหมายและการวางแผน	ควรกำหนดแผนพัฒนายุทธศาสตร์ด้านผู้สูงอายุ และจัดให้มีการตกลงนโยบายร่วมกันเป็นลายลักษณ์อักษรด้วยฉันทามติ ตลอดจนร่วมกันหารือเพื่อกำหนดรูปแบบและวางแผนหาแนวทางการดำเนินงานแบบข้ามภาคส่วนโดยยังคงไว้ซึ่งความผสมผสานสอดคล้องไปกับบริบทของสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ของพื้นที่
	การสนับสนุนทรัพยากร	ควรตกลงร่วมกันในเรื่องของการแบ่งปัน แลกเปลี่ยน และสนับสนุนทรัพยากรให้เพียงพอและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน ทั้งในด้านงบประมาณ กำลังคน ตลอดจนข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแผนงาน โครงการ ความเชี่ยวชาญ และองค์ความรู้ต่าง ๆ และควรสนับสนุนให้มีการผสานความต้องการในผลประโยชน์ของสมาชิกในเครือข่ายเข้ากับผลประโยชน์ส่วนรวมอย่างลงตัว เพื่อลดความขัดแย้งในกระบวนการความร่วมมือ

ประเด็นความร่วมมือ	แนวทางการพัฒนาความร่วมมือ
การสร้างควมไว้วางใจและการจัดการความขัดแย้ง	ควรแสดงให้เห็นให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเห็นถึงความตั้งใจในการทำงาน และจัดให้มีกระบวนการติดตามผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอและชัดเจน และควรเปิดโอกาสให้มีการสื่อสาร แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และตัดสินใจในประเด็นต่าง ๆ ร่วมกัน เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดี เกิดความไว้วางใจ ป้องกันความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น
การกำกับดูแล	ควรออกแบบให้มีการกำกับดูแลตามโครงสร้างความร่วมมือตามลำดับขั้น ผ่านวาระการประชุมคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการอย่างสม่ำเสมอ ร่วมกับการกำกับดูแลแบบไม่เป็นทางการ เพื่อให้มีความยืดหยุ่น และการปรับตัวเพื่อแก้ไขปัญหาได้ดี

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายตามประเด็นสำคัญดังนี้

1. จากการศึกษาความร่วมมือในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ พบว่าเทศบาลมีการเจรจาแบบมีโครงสร้างที่เป็นทางการในประเด็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แต่ยังไม่ครอบคลุมมิติคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเนื่องจากไม่ได้เอาประเด็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเป็นจุดตั้งต้น เป็นการเจรจาสอดแทรกร่วมกับโครงการพัฒนาด้านอื่น ๆ ตามโอกาส ทำให้ขาดการเจรจาในประเด็นปัญหา ความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผลประโยชน์ การแบ่งปันหรือแลกเปลี่ยนทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำเนินการ จึงพบว่ายังมีความแยกส่วนกันในการพัฒนา ซึ่งจากการศึกษาของ Emerson, K. & Nabatchi, T. ได้สรุปว่า การมีส่วนร่วมนั้นจะต้องเริ่มต้นมาจากการเจรจา ซึ่งจะสามารถพัฒนาไปเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาในประเด็นนโยบายสาธารณะที่ให้ทุกฝ่ายช่วยกันหาทางออกร่วมกัน (Emerson, K. & Nabatchi, T., 2015) จากข้อสรุปดังกล่าว จึงส่งผลให้ขาดการจัดโครงสร้างความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกัน หรือไม่มีการกำหนดโครงสร้างหน้าที่ บทบาทความรับผิดชอบของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างชัดเจน และยังไม่มีกำหนดแนวทางการปฏิบัติในการดำเนินงานร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างเป็นทางการ ทำให้ขาดการสร้างพันธะสัญญาและการสร้างความชอบธรรม ซึ่งการสร้างพันธะสัญญาสู่เป้าหมายร่วมกันนั้น เป็นการสนับสนุนให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบและนโยบายขององค์กร และส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการมุ่งสู่เป้าหมายขององค์กร ทำให้มีการวางแผนและควบคุมกำกับ การปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง (ชลธิชา การถาง และมะลิวัลย์ น้อยบัวทิพย์, 2561) นอกจากนี้การจัดโครงสร้างความสัมพันธ์ในการทำงาน ควรทำอย่างเป็นทางการ ซึ่งควรเกิดจากการตกลง วางกรอบ กำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ร่วมกันทุกฝ่ายระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับภาคส่วน

ต่าง ๆ ในสังคม ภายใต้กระบวนการบริหารปกครองแบบร่วมมือ เกิดเป็นรูปแบบเฉพาะของกระบวนการบริหารจัดการที่ทุกฝ่ายร่วมกันกำหนดขึ้น ผ่านการวางกฎเกณฑ์และระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ ที่เป็นทางการ เพื่อรองรับการขับเคลื่อนการจัดบริการสาธารณะที่อยู่ในอำนาจหน้าที่รับผิดชอบของหน่วยงานภาครัฐ (วสันต์ เหลืองประภัสร์ และคณะ, 2557) อย่างไรก็ตาม พบว่าเทศบาลเมืองพนัสนิคมได้รับการบริหารงานโดยนายกเทศมนตรีที่มีภาวะผู้นำ โดยเป็นผู้ที่มีอำนาจและเข้าถึงการบริหารจัดการทรัพยากรและเป็นผู้หน้าที่ทุ่มเท ซึ่งผู้นำที่ริเริ่มมีความสำคัญที่จะนำไปสู่จุดเริ่มต้นในการมีส่วนร่วม เป็นตัวแสดงที่สำคัญในการนำพาให้ความร่วมมือก้าวข้ามภาคส่วนมีความสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย (Bryson, J. M. et al., 2006) นอกจากนี้ พบว่าตัวเทศบาลเองซึ่งเป็นองค์กรที่มีหน้าที่ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยตรง ได้ทำหน้าที่ในการดำเนินการและประสานงานกับเครือข่ายต่างๆให้เกิดการดำเนินการที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ รวมถึงเสริมพลังและอำนวยความสะดวกให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการเข้าร่วมมือ โดยทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการประสานความร่วมมือระหว่างเครือข่ายต่าง ๆ ให้มีการเชื่อมโยงถึงกัน ซึ่งในกระบวนการความร่วมมือนั้นจำเป็นต้องมีตัวกลางเชิงกลยุทธ์ในการเชื่อมโยงระหว่างสถาบัน (Ansell, C. & Gash, A., 2017) สำหรับการกำหนดให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านความร่วมมือพบว่าทางเทศบาลได้มีการเชิญภาคส่วนที่เกี่ยวข้องโดยจะพิจารณาจากกิจกรรมโครงการว่าต้องการความร่วมมือจากภาคส่วนใด หรือมีความเกี่ยวข้องกับภาคส่วนใดที่จะต้องเข้าร่วมมือกันในการดำเนินการเพื่อบรรลุผลสำเร็จ ซึ่งในมิติด้านการบริหารนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องในเครือข่ายจะมีความหลากหลายและมีบทบาทแตกต่างกัน ดังนั้น การกำหนดให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมาจากหลายภาคส่วน ก็เพื่อหวังผลในแง่ของการบริหาร เพื่อที่จะช่วยให้เกิดการบูรณาการความร่วมมือส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกซึ่งกันและกัน เพื่อให้เป้าหมายบรรลุผลสำเร็จ (แอน มารี ทอมสัน และเท็ด มิลเลอร์, 2002) นอกจากนี้ หนึ่งในองค์ประกอบที่สำคัญของกระบวนการบริหารปกครองแบบร่วมมือ คือ ตัวแสดงที่เกี่ยวข้องต้องประกอบด้วยตัวแสดงภาครัฐ และตัวแสดงที่มีใช่ภาครัฐ ซึ่งครอบคลุมทั้งภาคเอกชนและภาคประชาสังคม โดยมีฐานะเป็นภาคีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารนโยบายสาธารณะ และเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองและในฐานะกลุ่มทางสังคมหรือองค์กร (วสันต์ เหลืองประภัสร์ และคณะ, 2557)

สำหรับกระบวนการกำหนดเป้าหมายและการวางแผนในงานด้านผู้สูงอายุ พบว่ากิจกรรมนี้ในการทำงานร่วมกับภาคประชาสังคมในพื้นที่เป็นหลัก เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นจากการเจรจาในประเด็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ แม้ว่าเทศบาลจะเป็นผู้ตัดสินใจในท้ายที่สุด ซึ่งการกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ร่วมกันเป็นกิจกรรมที่อาจอยู่ในรูปแบบความสัมพันธ์ที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ โดยกิจกรรมดังกล่าวเป็นวิธีการผนวกเอาองค์กรต่าง ๆ เข้าร่วมกระบวนการตัดสินใจเพื่อให้เกิดเป้าหมายที่สอดคล้องกัน (Agranoff, R. & McGuire, M., 2003) และเป็นองค์ประกอบเริ่มต้นของการพัฒนาความร่วมมือ ซึ่งต้องเริ่มจาก

การมีเป้าหมายที่ชัดเจนร่วมกัน (ฟุต เอ็มมานูเอล ไบรหมาน, 2552) สำหรับการสนับสนุนทรัพยากร ส่วนใหญ่จะเป็นการจัดสรรและสนับสนุนทรัพยากรความร่วมมือในลักษณะของการได้รับผลประโยชน์ร่วมกันเพื่อร่วมมือขับเคลื่อนภารกิจให้ดำเนินไปได้ในมิติที่องค์กรหรือหน่วยงานของตนเองเกี่ยวข้อง ซึ่งพบว่า ทรัพยากรที่มีการแบ่งปัน แลกเปลี่ยน หรือใช้ร่วมกันนั้นได้แก่ งบประมาณ บุคลากร ความเชี่ยวชาญ และข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ซึ่งการขับเคลื่อนข้อสรุปที่ได้จากความร่วมมือจะเกิดขึ้นไม่ได้เลยหาขาดทรัพยากรที่เพียงพอ ซึ่งทรัพยากรเหล่านี้มาจากการระดมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการร่วมมือ (Milward, H. B. & Provan, K. G., 2000) และกระบวนการนี้จะเห็นได้ชัดเจนขึ้นเมื่อมีการระบุเป้าหมายความร่วมมือ (Agranoff, R. & McGuire, M., 2003) ส่วนความไว้วางใจในความร่วมมือระหว่างเทศบาลกับภาคส่วนอื่น ๆ พบว่า เป็นไปในทิศทางที่ดี ทำให้ง่ายต่อการสร้างความร่วมมือ ซึ่งเป็นผลมาจากการมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันเป็นพื้นฐานเดิม สอดคล้องกับข้อสรุปของ Bryson, J. M. et al. ที่รายงานว่า การสร้างความไว้วางใจและความมุ่งมั่น เป็นเรื่องเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลซึ่งจะนำไปสู่ความไว้วางใจระหว่างองค์กร เป็นสิ่งจำเป็นต่อความสำเร็จของความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง (Bryson, J. M. et al., 2006) สำหรับการกำกับดูแล พบว่า ผู้บริหารเทศบาลติดตามการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการดูแลคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจากการประชุมคณะกรรมการชุมชนย่อย ประกอบกับมอบหมายเจ้าหน้าที่ของเทศบาลให้ประสานงานกับเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือสนับสนุนให้เครือข่ายมีความเข้มแข็ง สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า เป็นความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างการกำกับดูแลและกระบวนการความร่วมมือ ที่ช่วยให้ตัวแสดงสามารถประสานงาน และจัดสรรทรัพยากรร่วมกันได้ มักเกิดขึ้นผ่านการแลกเปลี่ยนที่มีโครงสร้างอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจะช่วยพัฒนาค่านิยม บรรทัดฐาน และความไว้วางใจ ผ่านกลไกทางสังคมในการประสานและติดตามพฤติกรรมของเครือข่าย (Bryson, J. M. et al., 2015)

2. จากการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความร่วมมือในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ พบว่า

ปัจจัยด้านผู้นำมีอิทธิพลต่อความร่วมมือ การที่เทศบาลเมืองพนสนิมคมมีผู้นำที่ริเริ่มถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนความร่วมมือในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเนื่องจากภาวะผู้นำมีความสำคัญในการแสดงออกถึงความสามารถในการกำหนดบทบาทหน้าที่ให้แก่ภาคส่วนที่มาร่วม ทำให้กระบวนการความร่วมมือเจริญเติบโตและมีความเป็นพลวัตอย่างต่อเนื่อง (Emerson, K. et al., 2012) สำหรับอิทธิพลจากตัวแสดงที่เกี่ยวข้อง พันธมิตรและเครือข่ายทางสังคม พบว่า ตัวแสดงภาครัฐที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยตรงมีอิทธิพลในการช่วยผลักดันให้โครงการความร่วมมือสามารถเกิดขึ้นได้ ในทางกลับกัน การปฏิเสธความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐดังกล่าวก็สามารถส่งผลให้ความร่วมมือต้องหยุดชะงักลงได้เช่นกัน ซึ่งอธิบายได้ว่า องค์กรที่พยายามแก้ไขปัญหาสาธารณะที่ซับซ้อน

เพียงองค์กรเดียว มักจะต้องเผชิญกับความยากลำบากหรือความล้มเหลวในการดำเนินการ การเมืองการต่าง ๆ ที่แตกต่างกันเข้ามาร่วมมือกัน จะเป็นการเสริมจุดแข็งและปิดจุดอ่อนของกัน และกัน จะทำให้เกิดการประสานผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งเป็นข้อดีของการรวมตัวกันเป็น เครือข่าย (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2543) สำหรับการยุติลงของโครงการที่พบในการศึกษานี้ เป็นปัญหาที่มักพบเจอในกระบวนการความร่วมมือ คือ ในกรณีที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีศักยภาพ ในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมความร่วมมือน้อยกว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรายอื่น จะทำให้การจัดการ ความร่วมมือถูกกำหนดโดยตัวแสดงที่แข็งแกร่งกว่า ซึ่งจะส่งผลต่อให้เกิดพันธะสัญญา ความร่วมมือที่อ่อนแอได้ (Ansell, C. & Gash, A., 2007) นอกจากนี้ ตัวแสดงภาคประชาสังคม ที่เข้ามาร่วมมือกับเทศบาลในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุ ยังช่วยเป็นโครงสร้างพื้นฐาน ของเทศบาลในการรองรับการดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบเครือข่ายความร่วมมือ ซึ่งแต่ละเครือข่ายมีความเข้มแข็งและมีบทบาทในการสนับสนุนประเด็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุแตกต่างกันไปตามบทบาทและภารกิจของเครือข่าย โดยเครือข่ายเหล่านี้ได้มีส่วนช่วยใน การดูแลผู้สูงอายุในพื้นที่ รวมถึงร่วมกันทำกิจกรรมที่มีส่วนส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุ ตามแนวคิดการบริหารงานท้องถิ่นแบบเครือข่าย ซึ่งอธิบายไว้ว่า เครือข่ายภาคประชาสังคม เป็นลักษณะของการพึ่งพาอาศัยกัน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะสนับสนุนให้ภาคประชาชน รวมตัวกันและให้มีบทบาทในการจัดการแก้ไขปัญหาในชุมชน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ การสนับสนุนการดำเนินงานของภาคประชาชนตามความจำเป็น (วีระศักดิ์ เครือเทพ, 2550) ซึ่งการมีเครือข่ายภาคประชาสังคมเป็นโครงสร้างพื้นฐานของการบริหารจัดการความร่วมมือนี้ ช่วยทำให้เทศบาลมีความเข้มแข็ง มีอิทธิพลต่อความสามารถในการเจรจาตัดสินใจในนโยบาย เป้าหมาย แผนการดำเนินงานของเทศบาล และเอื้อต่อการเกิดความไว้วางใจในความร่วมมือจาก การสื่อสารกับเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอ และเมื่อวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาค ประชาสังคมกับเทศบาลพบว่า เทศบาลกับเครือข่ายมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ซึ่งเป็นผลมาจาก การที่ตัวผู้นำ เจ้าหน้าที่ของเทศบาล ภาคเอกชน และประชาชนในพื้นที่รู้จักสนิทสนมกัน มีความคุ้นเคยกันเป็นการส่วนตัว และโยงโยกันเป็นเครือข่าย อีกทั้งภาคส่วนเหล่านี้ได้มี การทำงานร่วมกันกับเทศบาลมานาน ความสัมพันธ์ที่ดีเหล่านี้ส่งผลต่อความไว้วางใจใน การทำงานร่วมกันกับเทศบาล ซึ่งปัจจัยด้านคนและความสัมพันธ์ระหว่างกันมีความสำคัญต่อ ประสิทธิภาพความร่วมมือ (O'Leary, R. & Gerard, C., 2012) ความสัมพันธ์ที่มีมาแต่เดิมดังกล่าว ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม กล่าวคือ เทศบาล เมืองพนสนธิคมมีลักษณะความเป็นชุมชนเมืองเก่าขนาดเล็ก ผู้คนรู้จักกัน ไปมาหาสู่สนิทสนมกัน มาตั้งแต่อดีต และมีกลุ่มนักธุรกิจรวมถึงผู้มีความรู้ความสามารถในแขนงต่าง ๆ ที่เป็นคนในพื้นที่ ซึ่งบุคคลเหล่านี้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้นำของเทศบาล อีกทั้ง มีความรักและผูกพันในบ้านเกิดของตน พร้อมทั้งจะให้ความร่วมมือกับทางเทศบาล นอกจากนี้ ประชาชนในพื้นที่ยังมีการรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายมานาน เป็นความเข้มแข็งที่มีอยู่เดิมในพื้นที่

ทำให้เทศบาลได้อาศัยเครือข่ายเหล่านี้เป็นโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลในการพัฒนาความร่วมมือในการดูแลผู้สูงอายุได้เป็นอย่างดี (Emerson, K. et al., 2012) อย่างไรก็ตาม พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับเทศบาลยังไม่แน่นแฟ้น ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการขับเคลื่อนงานด้านผู้สูงอายุร่วมกันระหว่างเทศบาลกับหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ บางโครงการต้องหยุดชะงัก หรือไม่เกิดความร่วมมือ การทำงานส่วนใหญ่จะเป็นเพียงการประสานงานกันตามบทบาทหน้าที่เท่านั้น โดยพบว่าหน่วยงานส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นว่าหน่วยงานของตนเป็นเพียงผู้ประสานงานเท่านั้น เนื่องจากเทศบาลเมืองพนัสนิคมขึ้นตรงกับผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งอธิบายได้ว่า แรงจูงใจในกระบวนการร่วมมือจะลดลงเมื่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเห็นว่าตนมีส่วนเกี่ยวข้องเพียงแค่เสนอแนะหรือมีส่วนร่วมเป็นพิธีการเท่านั้น (Ansell, C. & Gash, A., 2007) กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ความผูกพันต่อกระบวนการหรือความเป็นเจ้าของกระบวนการส่งผลต่อแรงจูงใจในการเข้าร่วมกระบวนการความร่วมมือ (วสันต์ ศรีสมพงศ์, 2559)

ความต้องการทรัพยากรเป็นแรงจูงใจสำคัญที่ทำให้ตัวแสดงที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องแสวงหาความร่วมมือ โดยทั้งเทศบาลและภาคส่วนที่เข้าร่วมมีัมจะต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกัน โดยเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับในการสนับสนุนแลกเปลี่ยนทรัพยากร เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายของตนเอง ซึ่งสรุปได้ว่า การขาดแคลนงบประมาณ การต้องการความช่วยเหลือทางการเงิน และการเห็นถึงผลประโยชน์จากการเข้าไปร่วมมือ เป็นปัจจัยที่นำไปสู่ความร่วมมือ (Cigler, B. A., 1999) ซึ่งการที่สมาชิกแต่ละคนมาร่วมมือกัน เป็นการประสานผลประโยชน์และความต้องการ ซึ่งผลประโยชน์และความต้องการนั้นจะไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้หากต่างคนต่างอยู่ การรวมตัวกันบนฐานผลประโยชน์ร่วมกันที่มากพอจะช่วยดึงดูดให้เกิดความร่วมมือ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2543) นอกจากนี้ ทรัพยากรที่หายากยังมีความจำเป็นต่อการบรรลุผลลัพธ์ในประเด็นปัญหาที่ซับซ้อน การเข้าถึงทรัพยากร จะเป็นสิ่งจูงใจให้เกิดความร่วมมือ (O'Leary, R. & Gerard, C., 2012) อย่างไรก็ตาม การจัดสรรทรัพยากรที่ไม่เพียงพอนำไปสู่การชะลอหรือยุติความร่วมมือได้เช่นกัน

การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุถือเป็นภารกิจด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิตประชาชนที่กำหนดให้เป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จากการศึกษา พบว่า หลายกิจกรรมโครงการเกิดขึ้นตามนโยบายจากส่วนกลางที่กำหนดให้เทศบาลเป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งเทศบาลจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือกับภาคส่วนอื่น ๆ ไม่สามารถดำเนินการตามลำพังได้ การระบุระเบียบและแนวทางปฏิบัติในการใช้งบประมาณกองทุนที่จัดสรรงบประมาณลงมาสู่ท้องถิ่นเป็นตัวอย่งของการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการแบบร่วมมือที่ส่งเสริมและผลักดันให้เทศบาลและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องแสวงหาความร่วมมือ ซึ่งกรอบของกฎหมายและนโยบายของรัฐบาลถือเป็นปัจจัยภายนอกที่สำคัญต่อการบริหารปกครองแบบร่วมมือ นอกจากนี้ การมีข้อตกลงที่เป็นลายลักษณ์อักษร การระบุถึง

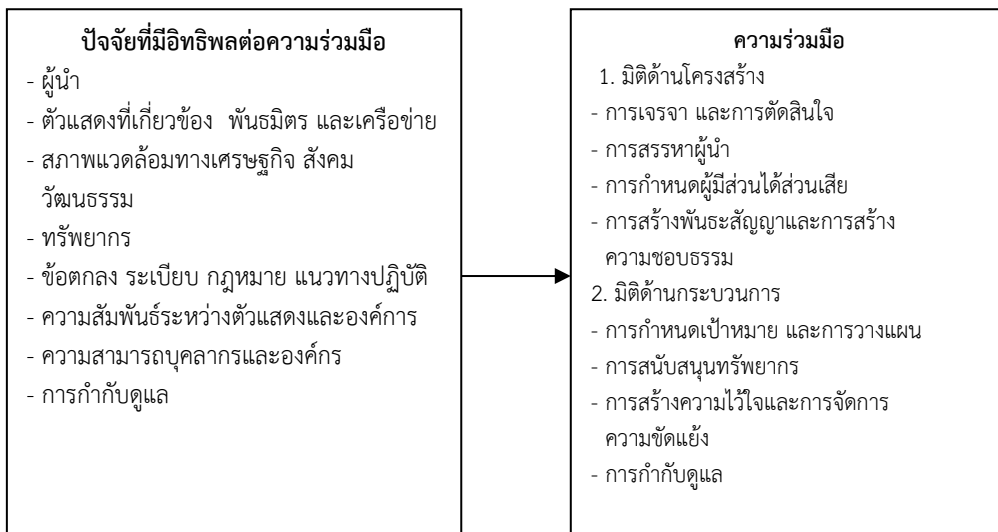

พันธกิจและบันทึกความเข้าใจอย่างเป็นทางการ รวมถึงบรรทัดฐานของการดำเนินการโดยทั่วไป หรือตามกฎหมาย จะมีข้อดีในแง่ของความรับผิดชอบ เป็นหลักฐานที่เชื่อถือได้ ช่วยส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือ โดยเฉพาะกรณีที่ขาดการบริหารจัดการที่ดี (Bryson, J. M. et al., 2015) และเมื่อพิจารณาในด้านความสามารถของบุคลากรและองค์กรในการนำนโยบายไปปฏิบัติ พบว่า บุคลากรของเทศบาลทราบถึงข้อจำกัดด้านกำลังคนและงบประมาณ และเห็นความสำคัญในการทำงานร่วมกับเครือข่าย มีทัศนคติที่เปิดกว้างในการให้แสวงหาความร่วมมือจากตัวแสดงอื่น ๆ ซึ่งความเข้าใจระหว่างบุคลากร การเปิดกว้างในการทำงานร่วมกัน ความสามารถในการทำงานข้ามขอบเขต ความสามารถในการวิเคราะห์และร่วมกันในการวางแผนกลยุทธ์ รวมถึงความสามารถในการทำงานเป็นทีมร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตลอดจนทักษะความเชี่ยวชาญทางเทคนิค ล้วนมีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนความร่วมมือให้ประสบความสำเร็จ (Emerson, K. et al., 2012)

สำหรับการกำกับดูแลความร่วมมือนั้น จะช่วยในเรื่องของการประสานงานและติดตามพฤติกรรม การดำเนินงานของเครือข่าย โดยผู้บริหารของเทศบาลทราบความต้องการของตัวแสดงอื่น ๆ ผ่านการประชุม ทำให้เทศบาลสามารถตอบสนองความต้องการผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้อย่างเหมาะสม และการติดตามการดำเนินงานร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ ช่วยป้องกันไม่ให้เกิดความเฉื่อยในการทำงานทั้งจากฝั่งเจ้าหน้าที่และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้เครือข่ายที่เข้ามามีส่วนร่วมรู้สึกได้รับการอำนวยความสะดวกจากเทศบาล และเกิดความรู้สึกผูกพันกับผลลัพธ์และกระบวนการความร่วมมือ ซึ่งโครงสร้างการกำกับดูแลและกระบวนการความร่วมมือ นั้นมีความสัมพันธ์กัน การสรรหาผู้นำที่มีความสามารถในการจัดการความหลากหลายและความตึงเครียดในการทำงานร่วมกัน ตลอดจนการอำนวยความสะดวกและกำกับดูแลความร่วมมือ มีส่วนสำคัญที่จะช่วยให้การทำงานข้ามภาคส่วนประสบความสำเร็จ (Bryson, J. M. et al., 2015)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 ตัวแบบความร่วมมือในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
ในเขตเทศบาลเมืองพินสนิคม

การศึกษาการพัฒนาความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองพินสนิคม ส่งผลให้ได้ข้อค้นพบเพิ่มเติม โดยพบว่า ในการพัฒนาความร่วมมือนั้น การกำหนดผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นประเด็น โครงสร้างความร่วมมือที่ควรนำมาพิจารณาพิจารณาด้วย และพบว่าการกำกับดูแลเป็นอีกปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความร่วมมือ ดังแสดงในภาพที่ 1

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ความร่วมมือในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองพินสนิคม ประกอบด้วย มิติด้านโครงสร้าง ได้แก่ การเจรจาและตัดสินใจ การสรรหาผู้นำ การกำหนดผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และมิติกระบวนการ ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายและการวางแผน การสนับสนุนทรัพยากร การสร้างความไว้วางใจและการจัดการความขัดแย้ง การกำกับดูแล ยังไม่พบการสร้างพันธะสัญญาและการสร้างความชอบธรรมที่ชัดเจนในโครงสร้างความร่วมมือ โดยพบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความร่วมมือ 8 ประการ ได้แก่ 1) ผู้นำ 2) ตัวแสดงที่เกี่ยวข้อง พันธมิตร และเครือข่ายทางสังคม 3) สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม 4) ทรัพยากร 5) ข้อตกลง ระเบียบ กฎหมายและแนวทางปฏิบัติ 6) ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงและองค์การ 7) ความสามารถของบุคลากรและองค์กร และ 8) การกำกับดูแล สามารถสรุปแนวทางการพัฒนาความร่วมมือในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตในเขตเทศบาลเมืองพินสนิคมได้ว่า เทศบาลควร

ดำเนินการความร่วมมือโดยมีการจัดการทั้งในส่วน of โครงสร้างและกระบวนการความร่วมมืออย่างชัดเจนครอบคลุมทุกด้าน เพื่อให้ความร่วมมือในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุบรรลุผลสำเร็จ ข้อเสนอแนะเชิงบริหาร ควรมีการกำหนดนโยบายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาลเมืองขึ้นไปดำเนินการจัดการโครงสร้างและกระบวนการความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยกำหนดให้มีการระบุให้ภาคส่วนที่มีความเกี่ยวข้องเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ พร้อมทั้งกำหนดบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบ ตลอดจนการวางแผนในการกำกับดูแลกระบวนการความร่วมมืออย่างเป็นทางการ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความร่วมมือในการดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในพื้นที่ศึกษาที่แตกต่างกัน และควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความร่วมมือกับประเด็นความร่วมมือในแต่ละมิติในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. (2563). สถิติจำนวนประชากรและบ้านจังหวัดชลบุรี ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2562. เรียกใช้เมื่อ 13 มกราคม 2563 จาก <http://data.cbo.moph.go.th/DATA-PERSON.php>
- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2562). สถิติผู้สูงอายุของประเทศไทย 77 จังหวัด ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2562 ข้อมูลจากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. เรียกใช้เมื่อ 10 พฤษภาคม 2563 จาก http://www.dop.go.th/download/knowledge/th1580099938-275_1.pdf
- กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2562). มาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมผู้สูงอายุ (ฉบับปรับปรุง). (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ชัคเชส มีเดีย.
- ชลธิชา การถาง และมะลิวัลย์ น้อยบัวทิพย์. (2561). การพัฒนาแนวทางการสร้างความร่วมมือของกลุ่มงานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26. วารสารการบริหารและนิเทศการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 9(1), 83-94.
- ชาย โพธิ์สิตา. (2562). ศาสตร์และศิลป์การวิจัยเชิงคุณภาพ : คู่มือให้นักศึกษาและนักวิจัยสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ทวีดา กมลเวช. (2553). นโยบายสาธารณะในบริบทการบริหารปกครอง. ใน อัมพร อารักษ์ลักษณ์. การบริหารปกครองสาธารณะ : การบริหารรัฐกิจในศตวรรษที่ 21 (หน้า 35-61). ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต.

- นายกเทศบาลเมืองพนัสนิคม. (20 กุมภาพันธ์ 2564). ความร่วมมือและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความร่วมมือในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม. (พิชญ์สินี เสรีโรจนกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- ประธานศูนย์ส่งเสริมฝีมือจักสานด้วยไม้ไผ่. (10 เมษายน 2564). ความร่วมมือและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความร่วมมือในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม. (พิชญ์สินี เสรีโรจนกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ช่วยนักพัฒนาชุมชนเทศบาล. (3 พฤษภาคม 2564). ความร่วมมือและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความร่วมมือในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม. (พิชญ์สินี เสรีโรจนกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้บริหารโรงแรม I-destiny. (31 มีนาคม 2564). ความร่วมมือและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความร่วมมือในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม. (พิชญ์สินี เสรีโรจนกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้อำนวยการโรงพยาบาลพนัสนิคม. (7 เมษายน 2564). ความร่วมมือและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความร่วมมือในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม. (พิชญ์สินี เสรีโรจนกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- พฤต เอมมานูเอล ไบระหมาน. (2552). การสร้างความร่วมมือเพื่อต่อต้านการค้าแรงงานทาสบนเรือประมง. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารรัฐกิจ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พัฒนาการอำเภอพนัสนิคม. (22 เมษายน 2564). ความร่วมมือและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความร่วมมือในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม. (พิชญ์สินี เสรีโรจนกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2561). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2560. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดียนตุลา.
- เลขานุการคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 10. (10 เมษายน 2564). ความร่วมมือและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความร่วมมือในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม. (พิชญ์สินี เสรีโรจนกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- วสันต์ ศรีสมพงศ์. (2559). การบริหารจัดการแบบร่วมมือในโครงการคลองหมอนนา ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- วสันต์ เหลืองประภัสร์ และคณะ. (2557). การสังเคราะห์ตัวแบบเชิงทฤษฎีและการบริหารจากผลการดำเนินโครงการวิจัยเพื่อพัฒนากลไกความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาร่วมกันของคนในพื้นที่. ใน รายงานวิจัย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

- วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2550). เครือข่าย: นวัตกรรมการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สาธารณสุขอำเภอพนัสนิคม. (7 เมษายน 2564). ความร่วมมือและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความร่วมมือในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม. (พิชญ์สินี เสรีโรจนกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- สุดาร์ตน์ สุตสมบูรณ์ และคณะ. (2559). บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดูแลผู้สูงอายุไทย. วารสารเทคโนโลยีภาคใต้, 9(1), 121-127.
- อดีตผู้ตรวจราชการกระทรวงสาธารณสุข. (3 เมษายน 2564). ความร่วมมือและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความร่วมมือในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม. (พิชญ์สินี เสรีโรจนกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- อาสาสมัครสาธารณสุข. (9 เมษายน 2564). ความร่วมมือและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความร่วมมือในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม. (พิชญ์สินี เสรีโรจนกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- แอน มารี ทอมสัน และเท็ด มิลเลอร์. (2002). รัฐประศาสนศาสตร์ไทย : การจัดการภาครัฐแบบประชาธิปไตย. ใน ปิยากร หวังมหพร (หน้า 91). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Agranoff, R. & McGuire, M. (2003). Collaborative public management: New strategies for local government. Washington, DC: Georgetown University press.
- Ansell, C. & Gash, A. (2007). Collaborative Governance in Theory and Practice. Journal of Public Administration Research and Theory, 18(4), 543-571.
- Ansell, C. & Gash, A. (2017). Collaborative Platforms as a Governance Strategy. Journal of Public Administration Research and Theory, 28(1), 16-32.
- Bryson, J. M. et al. (2006). The design and implementation of cross-sector collaborations: Proposition from the literature. Public Administration Review, 66(s1), 44-55.
- Bryson, J. M. et al. (2015). Designing and Implementing Cross-Sector Collaborations: Needed and Challenging. Public Administration Review, 75(5), 647-663.
- Cigler, B. A. (1999). Cited in Morse, Ricardo S. 2005. Facilitating Interlocal Collaboration: Community and the Soft Skills of Public Management. Retrieved May 13, 2020, from https://pdfs.semanticscholar.org/c2fb/98805ba5a436363148aa537d11c55fe1cc26.pdf?_ga=2.68255953.1763695584.1589387220-1897601539.1586266846

- Emerson, K. & Nabatchi, T. (2015). Collaborative Governance Regimes. Washington, DC: Georgetown University Press.
- Emerson, K. et al. (2012). An Integrative Framework for Collaborative Governance. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 22(1), 1–29.
- Milward, H. B. & Provan, K. G. (2000). How Networks are Governed. In Heinrich, C.J. and Lynn, L.E., Jr. *Governance and Performance: New Perspectives* (238-262). Washington, DC: Georgetown University Press.
- O'Leary, R. & Gerard, C. (2012). *Collaboration Across Boundaries: Insights and Tips from Federal Senior Executives*. Washington, DC: IBM Center for the Business of Government.

การศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยสำหรับนักเรียน
ที่มีความหลากหลายในชั้นเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตามแนว
การออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล*

A STUDY OF THAI LANGUAGE TEACHING AND LEARNING
MANAGEMENT FOR STUDENTS WITH DIVERSITY IN PRIMARY
SCHOOL CLASSES ACCORDING TO UNIVERSAL DESIGN
FOR LEARNING

วสันต์ วรรณรัตน์

Wasan Wanarat

ประพิมพ์พงศ์ วัฒนรัตน์

Prapimpong Wattanarat

กนกพร วิบูลพัฒนะวงศ์

Kanokporn Vibulpatanavong

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakarinwirot University, Thailand

E-mail: wasan.wanarat@gs.wsu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยสำหรับนักเรียนที่มีความหลากหลายในชั้นเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตามแนวการออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล ใช้รูปแบบวิธีวิจัยเชิงพรรณนา แบ่งเป็น 3 ขั้นตอนได้แก่ 1) สอบถามการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนวิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย จำนวน 99 คน 2) สังเกตการจัดการเรียนสอนของครูผู้สอนวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย จำนวน 4 คน และ 3) สัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จังหวัดเชียงราย จำนวน 4 คน เครื่องมือที่ใช้ คือแบบสอบถาม แบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลวิจัยพบว่า 1) ผลการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยสำหรับนักเรียนที่มีความหลากหลายในชั้นเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ตามแนวการออกแบบ

* Received 2 April 2022; Revised 15 April 2022; Accepted 18 April 2022

การเรียนรู้ที่เป็นสากล หลักการที่ 1 นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีที่หลากหลาย มีค่าเฉลี่ย 3.88 หลักการที่ 2 จัดเตรียมวิธีการหลายวิธีในการดำเนินการและการแสดงออก มีค่าเฉลี่ย 3.78 หลักการที่ 3 ใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนสนใจและมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ย 3.96 2) สภาพการจัด การเรียนการสอนวิชาภาษาไทยสำหรับนักเรียนที่มีความหลากหลายในชั้นเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 2 เป็นการจัดการเรียนการสอนแบบเรียนรวม ปัญหาที่พบ ได้แก่ การจัดการชั้นเรียน การสอนอ่านและเขียนภาษาไทยสำหรับที่มีนักเรียนที่มีความหลากหลาย และมีความต้องการที่จะสอนนักเรียนให้อ่านออก เขียนได้ทั้งชั้นเรียน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล

คำสำคัญ: เด็กที่มีความต้องการพิเศษ, การออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล, นักเรียนที่มีความหลากหลาย

Abstract

The objectives of this research article were to study the current conditions problems and needs of teaching and learning Thai language for diverse students in primary school classes according to Universal design for Learning. Chiang Rai Province is divided into 3 steps 1) Inquire about teaching management of Thai teachers under the Chiang Rai Primary Education Service Area Office. 2) Observe the teaching management of 4 Thai language teachers for grade 2 students under the Chiang Rai Primary Education Service Area Office. 3) interviews with teachers of primary 2 Thai language subjects in schools under the District Office. Primary Education Chiang Rai Province consisted of 4 people. The tools used were questionnaires, observation forms and interview forms. Data analysis was performed using averages and content analysis. The results showed that 1) Management of Thai language instruction for students with diversity in grade 2 classes according to Universal design for Learning concept, Principle 1, presented data in a variety of ways, with an average of 3.88 Principle 2, provides multiple methods of action and expression, mean 3.78 Principle 3, employs a variety of methods to keep learners interested and engaged, average 3.96 , A total average 3.87 2) The condition of teaching and learning Thai language for students with diversity in primary school grade 2 classes is inclusive education. The problem in classroom management is teaching to read and write Thai in a classroom with diverse students according to Universal design for Learning.

Keywords: Special Child, Universal Design for Learning, Students with Diversity

บทนำ

สหประชาชาติ (United Nations: UN) ได้เรียกร้องให้โรงเรียนทั่วไปควรช่วยเหลือเด็กทุกคนโดยไม่คำนึงถึงสภาพร่างกาย สติปัญญา สังคม อารมณ์ ภาษาศาสตร์ หรือเงื่อนไขอื่น ๆ และยังคงกำหนดให้เด็กพิการได้เข้าเรียนในโรงเรียนที่ใกล้เคียงที่อยู่เช่นเดียวกับเพื่อนคนอื่น ๆ โดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กล่าวว่า ประเทศไทยเป็นส่วนหนึ่งในประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติ ที่ได้ดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อปวงชนตามแถลงการณ์นี้มาอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีนโยบายให้สถานศึกษาจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในรูปแบบการเรียนร่วม และเรียนรวม (ศานติกรศรี วงศ์เขียว และอนุชา กองพ่วง, 2560) ส่งผลให้การจัดการศึกษาให้กับกลุ่มบุคคลที่มีความบกพร่องทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม กลุ่มบุคคลชายขอบ กลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ กลุ่มบุคคลที่มีความแตกต่างทางชาติพันธุ์ ได้เข้าศึกษาในระบบการศึกษาทั่วไปทุกระดับและหลากหลายรูปแบบ เพื่อการค้นพบศักยภาพส่วนบุคคลการยอมรับในความแตกต่าง และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสงบสุข (ภูฟ้า เสวกพันธ์, 2562) ดังนั้น การจัดการเรียนรวมจึงแสดงถึงความหลากหลาย (Diversity) ซึ่ง Kampen, M. และ พิมลพรรณ เชื้อบางแก้ว ได้กล่าวถึงความหลากหลายในชั้นเรียนว่า คือ ลักษณะหรือสภาพที่แสดงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในชั้นเรียน อาทิ เชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ เพศ รสนิยมทางเพศ อายุ ความสามารถ สถานะทางเศรษฐกิจ และสังคม ความเชื่อทางศาสนา หรือความเชื่อมั่นทางการเมือง ทั้งนี้ยังหมายรวมถึงการยอมรับและความเข้าใจในความแตกต่างเหล่านั้นด้วย ความหลากหลายในชั้นเรียนถือเป็นสิ่งที่สำคัญเนื่องจากส่งผลโดยตรงต่อการจัดการเรียนการสอนของครู (Kampen, M., 2019); (พิมลพรรณ เชื้อบางแก้ว, 2562) ดังที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้ติดตามและประเมินผล การจัดการศึกษาเรียนรวมสำหรับเด็กพิการ และเด็กที่มีความต้องการพิเศษในกลุ่มโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนรวมด้านการจัดการเรียนการสอน คือ ครูไม่มีองค์ความรู้ในการประเมินนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ขาดเทคนิคในการจัดการเรียนการสอน ขาดสื่อที่หลากหลาย ขาดความชัดเจนในการออกแบบเนื้อหาหรือแบบทดสอบทางวิชาการรวมไปถึงการวัดและประเมินผล ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่ตรงตามความสามารถของแต่ละบุคคล นักเรียนปกติในห้องเรียนรวมไม่ค่อยสบายใจ มีความหวาดระแวงกลัวเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษจะทำร้าย นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษขาดการดูแลเอาใจใส่จากผู้ปกครอง ไม่มาเรียนตามกำหนดเวลา ไม่ให้ความร่วมมือในการเรียน ไม่ฟังคำสั่ง ทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกับเพื่อนได้ยาก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

ในบริบทพื้นที่จังหวัดเชียงรายที่มีชนชาติพันธุ์อาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนจึงมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมของนักเรียน นอกจากนี้ยังมีนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมในชั้นเรียนด้วย ส่งผลให้เกิดปัญหาในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน สอดคล้องกับผลสรุปการประชุมครูผู้สอนในชั้นเรียนรวมที่ได้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนจัดการเรียนรวม ระดับประถมศึกษา จังหวัดเชียงราย ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 พบปัญหาในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนรวม คือ 1) ปัญหาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนรวม ได้แก่ ครูผู้สอนขาดเทคนิคและวิธีการในการสอนและการควบคุมชั้นเรียนที่มีความหลากหลายของนักเรียน นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเรียนตามเพื่อนในห้องไม่ทัน และนักเรียนชาติพันธุ์ไม่เข้าใจการสอนและสื่อที่ใช้ประกอบการสอนของครู 2) ปัญหาจากพฤติกรรมของนักเรียน ได้แก่ นักเรียนแสดงพฤติกรรมก่อกวนการสอนและก่อกวนเพื่อนร่วมชั้น นักเรียนบางคนขาดความสนใจในการเรียน ขาดความรับผิดชอบ เมินเฉยต่อการทำกิจกรรม ไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน และไม่เข้าร่วมกิจกรรม ไม่มีปฏิสัมพันธ์กับครู เพื่อน และสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ที่ประชุมได้ระบุว่า ในรายวิชาภาษาไทยพบปัญหาของนักเรียนด้านการอ่าน คือ นักเรียนไม่สามารถอ่านออกเสียงภาษาไทยได้ชัดเจน นักเรียนอ่านออกเสียงเป็นคำไม่คล่อง นักเรียนอ่านสะกดคำได้บ้างแต่ต้องฝึก และนักเรียนไม่สามารถบอกความหมายของคำศัพท์ที่อ่านได้ ปัญหาด้านการเขียน คือ นักเรียนเขียนคำศัพท์ไม่ครบตัวอักษร วางพยางค์และสระสลับที่กัน และไม่สามารถบอกความหมายของคำที่เขียนได้ (สำนักงานพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1, 2561) นอกจากนี้ การจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในจังหวัดเชียงรายที่มีนักเรียนที่มีความหลากหลายในชั้นเรียน พบว่า นักเรียนมีผลการอ่านและเขียนสะกดคำในระดับต่ำ สอดคล้องกับ ปิยะ กันธิวงศ์ ระบุว่า การอ่านและเขียนสะกดคำของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีผลการทดสอบอยู่ในระดับพอใช้เนื่องจากนักเรียนชาติพันธุ์และนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษต้องการการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับนักเรียน และนักเรียนอยู่ในช่วงการปรับตัวกับการเรียนวิชาภาษาไทย (ปิยะ กันธิวงศ์, 2561)

การออกแบบการจัดการเรียนการสอนจึงต้องคำนึงถึงความต้องการทางการเรียนรู้ที่หลากหลายของนักเรียน โดยมีวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนทุกคนสามารถเข้าถึงและมีส่วนร่วมกับการเรียนรู้นี้ในห้องเรียน กรอบแนวคิดการออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล (Universal Design for Learning: UDL) เป็นแนวคิดที่กำลังแพร่หลายมากขึ้นในปัจจุบัน และเป็นแนวคิดที่เป็นประโยชน์ต่อครูโดยเฉพาะในระดับประถมศึกษา เนื่องจากเป็นช่วงที่นักเรียนกำลังศึกษาความรู้และทักษะพื้นฐานที่จำเป็น จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนประสบความสำเร็จทางการเรียนรู้ต่อไปในอนาคต (กนกพร วิบูลพัฒนะวงศ์, 2561) โดยศูนย์เพื่อเทคโนโลยีพิเศษประยุกต์ (Center for Applied Special Technology) ได้พัฒนาหลักการของการออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล 3 หลักการ ดังนี้ หลักการที่ 1 นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการที่หลากหลาย (Provide

Multiple Means of Representation) หลักการที่ 2 ให้โอกาสผู้เรียนในการปฏิบัติและแสดงออกอย่างหลากหลาย (Provide Multiple Means of Action and Expression) และหลักการที่ 3 ใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนสนใจและมีส่วนร่วม (Provide Multiple Means of Engagement) (Center for Applied Special Technology, 2011) การออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล (UDL) ยังเป็นการทบทวนแนวคิดในการออกแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นความหลากหลายของผู้เรียน มีความยืดหยุ่น ตอบสนองต่อความแตกต่างของผู้เรียน ยิ่งไปกว่านั้น การออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากลยังเอื้อต่อผู้เรียนทุกคนในชั้นเรียน จึงทำให้มีการนำไปใช้งานกันอย่างแพร่หลาย (Rose, D. H. & Meyer, A., 2002) สอดคล้องกับ Nicole, S. et al. ที่กล่าวว่า การนำกรอบแนวคิดการออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากลมาใช้กับหลักสูตรปกติจะส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนที่มีความหลากหลายประสบความสำเร็จ ทำให้สามารถคาดการณ์ปัญหาของเด็ก และช่วยขจัดความต้องการรับความช่วยเหลือของเด็กให้หมดไปได้ (Nicole, S. et al., 2006)

จากบริบทโรงเรียนในจังหวัดเชียงราย จึงควรแก้ปัญหาด้วยการจัดการเรียนการสอนที่ตอบสนองต่อความหลากหลายและช่วยเหลือนักเรียนทุกคนในชั้นเรียน โดยใช้แนวทางการออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล ซึ่งได้กล่าวไว้ข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยสำหรับนักเรียนที่มีความหลากหลายในชั้นเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตามแนวทางการออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล เพื่อให้ทราบสภาพปัจจุบันปัญหา และความต้องการในการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยสำหรับนักเรียนที่มีความหลากหลายในชั้นเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ตามแนวทางการออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยสำหรับนักเรียนที่มีความหลากหลายในชั้นเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตามแนวทางการออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล จังหวัดเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยสำหรับนักเรียนที่มีความหลากหลายในชั้นเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตามแนวทางการออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล จังหวัดเชียงราย แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) สอบถามการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนวิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 2) สังเกตการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3) สัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถม จังหวัดเชียงราย

กลุ่มเป้าหมาย แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ในโรงเรียนจัดการเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเชียงราย โดยผู้วิจัยทำการสุ่มอย่างง่ายกับหน่วยของการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 - 4 ได้จำนวน 1 เขตพื้นที่การศึกษา และเลือกครูผู้สอนวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จากทุกโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาที่สุ่มได้ คือ คุณครูโรงเรียนจัดการเรียนรวมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 จำนวน 99 คน

2. ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 4 คน โดยผู้วิจัยทำการเลือกโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเชียงราย เขต 1 - 4 จำนวนเขตละ 1 โรงเรียน รวม 4 โรงเรียน โดยการสุ่มอย่างง่าย และสุ่มห้องเรียนเพื่อสังเกตการจัดการเรียนการสอนของครูในชั้นเรียนวิชาภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 1 คน เขตพื้นที่การศึกษาละ 1 คน รวม 4 คน

3. ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 4 คน โดยผู้วิจัยทำการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์การเลือก ดังนี้ 1) เป็นครูผู้สอนวิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2564 2) ทำการสอนในโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเชียงราย 3) เป็นครูผู้สอนที่ผู้วิจัยลงสังเกตการสอนในชั้นตอนที่ 2

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

1. แบบสอบถามการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยสำหรับนักเรียนที่มีความหลากหลายในชั้นเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ตามแนวการออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล

2. แบบสังเกตการจัดการเรียนการสอนตามแนวการออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากลวิชาภาษาไทยสำหรับนักเรียนที่มีความหลากหลายในชั้นเรียน ระดับประถมศึกษาปีที่ 2

3. แบบสัมภาษณ์ เรื่อง การจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยสำหรับนักเรียนที่มีความหลากหลายในชั้นเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 2

เครื่องมือทั้ง 3 แบบเป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาไทย จำนวน 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาพิเศษ จำนวน 2 ท่าน เพื่อตรวจสอบด้านคุณภาพด้านความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ประเด็นและเนื้อหาที่จะต้องการวัดตลอดจนความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ก่อนนำไปใช้กลับกลุ่มเป้าหมาย และพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) เท่ากับหรือมากกว่า 0.5 ขึ้นไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการใช้แบบสอบถาม แบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์กับกลุ่มเป้าหมาย
2. ดำเนินการชี้แจงการขอจริยธรรมการทำวิจัยในมนุษย์ รหัสโครงการ SWUEC-G-367/2564E
3. ดำเนินการแจกแบบสอบถามทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ให้กับครูผู้สอนวิชาภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยกำหนดวันรับเอกสารคืน
4. ดำเนินการลงสังเกตการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยสำหรับนักเรียนที่มีความหลากหลายในชั้นเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2
5. สัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยสำหรับนักเรียนที่มีความหลากหลายในชั้นเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2
6. วิเคราะห์และประเมินผลข้อมูลที่ได้รับจากการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลของแบบสอบถามการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยสำหรับนักเรียนที่มีความหลากหลายในชั้นเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ตามแนวการออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ซึ่งมีเกณฑ์การแบ่งช่วงคะแนนค่าเฉลี่ย ดังนี้ ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 ปฏิบัติน้อยสุด ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 ปฏิบัติบางครั้ง ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 ปฏิบัติค่อนข้างบ่อย ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 ปฏิบัติบ่อยครั้ง และค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 ปฏิบัติเป็นประจำ
2. วิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ของข้อมูลที่ได้จากแบบสังเกตการจัดการเรียนการสอนตามแนวการออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากลวิชาภาษาไทยสำหรับนักเรียนที่มีความหลากหลายในชั้นเรียน ระดับประถมศึกษาปีที่ 2 และแบบสัมภาษณ์ เรื่อง การจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยสำหรับนักเรียนที่มีความหลากหลายในชั้นเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 2

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยสำหรับนักเรียนที่มีความหลากหลายในชั้นเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตามแนวการออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล จังหวัดเชียงราย แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการสอบถามการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยสำหรับนักเรียนที่มีความหลากหลายในชั้นเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ตามแนวการออกแบบ

การเรียนรู้ที่เป็นสากล เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ พบข้อมูลดังตารางต่อไป

ตารางที่ 1 ผลการสอบถามการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยสำหรับนักเรียนที่มีความหลากหลายในชั้นเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ตามแนวการออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล

รายการ	ค่าเฉลี่ย	การแปลผล
หลักการที่ 1 นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีที่หลากหลาย		
แนวทางที่ 1 ให้ทางเลือกในการเข้าถึงและรับรู้ข้อมูล	3.70	บ่อยครั้ง
แนวทางที่ 2 ให้ทางเลือกในการเข้าถึงภาษาและสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์	3.91	บ่อยครั้ง
แนวทางที่ 3 ให้ทางเลือกในการเข้าถึงข้อมูล	4.05	บ่อยครั้ง
รวมหลักการที่ 1	3.88	บ่อยครั้ง
หลักการที่ 2 จัดเตรียมวิธีการหลายวิธีในการดำเนินการและการแสดงออก		
แนวทางที่ 4 จัดเตรียมทางเลือกสำหรับการกระทำทางกายภาพ	3.73	บ่อยครั้ง
แนวทางที่ 5 ให้ทางเลือกในการแสดงออกและการสื่อสาร	3.66	บ่อยครั้ง
แนวทางที่ 6 ให้ทางเลือกในด้านการคิดเชิงบริหาร	3.96	บ่อยครั้ง
รวมหลักการที่ 2	3.78	บ่อยครั้ง
หลักการที่ 3 ใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนสนใจและมีส่วนร่วม		
แนวทางที่ 7 ให้ทางเลือกเพื่อสร้างความสนใจ	3.96	บ่อยครั้ง
แนวทางที่ 8 ให้ทางเลือกเพื่อให้เกิดความพยายาม	4.09	บ่อยครั้ง
แนวทางที่ 9 ให้ทางเลือกเพื่อพัฒนาความสามารถในการควบคุมตนเอง	3.83	บ่อยครั้ง
รวมหลักการที่ 3	3.96	บ่อยครั้ง
รวม	3.87	บ่อยครั้ง

จากตาราง พบว่า การจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยสำหรับนักเรียนที่มีความหลากหลายในชั้นเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ตามแนวการออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล หลักการที่ 1 นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีที่หลากหลาย มีค่าเฉลี่ย 3.88 หลักการที่ 2 จัดเตรียมวิธีการหลายวิธีในการดำเนินการและการแสดงออก มีค่าเฉลี่ย 3.78 หลักการที่ 3 ใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนสนใจและมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ย 3.96 โดยแนวทางที่ 8 ให้ทางเลือกเพื่อให้เกิดความพยายาม มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเท่ากับ 4.09 และแนวทางที่ 5 ให้ทางเลือกในการแสดงออกและการสื่อสาร มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดเท่ากับ 3.66

นอกจากนี้จากแบบสอบถามการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยสำหรับนักเรียนที่มีความหลากหลายในชั้นเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ตามแนวการออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล พบว่า 1) ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนที่มีความหลากหลายใน

ชั้นเรียน คือ การรับรู้ของนักเรียนต่างกัน ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ หรือนักเรียนที่มีปัญหาการอ่านการเขียนภาษาไทย มีผลการเรียนต่ำ คุณครูต้องใช้เวลามากในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ทั่วถึงกับนักเรียนทุกคน ในบางครั้งต้องจัดการสอนซ่อมเสริมให้นักเรียนที่เรียนช้ากว่าเพื่อน และแยกเอกสาร แบบฝึกที่แตกต่างจากเพื่อน รวมทั้งการปรับลดเกณฑ์การวัดและประเมินผล 2) ความต้องการและความคาดหวังที่อยากให้เกิดขึ้นในการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยสำหรับนักเรียนที่มีความหลากหลายในชั้นเรียน คือ นักเรียนสามารถอ่านเขียนภาษาไทยในการสื่อสารในชีวิตประจำวันได้ นักเรียนที่มีความหลากหลายได้รับการจัดการเรียนการสอนที่ทั่วถึงเหมือนกัน

ตอนที่ 2 ผลสังเกตการจัดการเรียนการสอนตามแนวการออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากลวิชาภาษาไทยสำหรับนักเรียนที่มีความหลากหลายในชั้นเรียน ระดับประถมศึกษาปีที่ 2 โดยสรุปตามหลักการออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล พบว่า

1. หลักการที่ 1 นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีที่หลากหลาย คุณครูมีการจัดเตรียมสื่อการสอนที่หลากหลายในเรื่องที่จะสอน แต่เน้นไปด้านสื่อที่เป็น บัตรภาพ บัตรคำ และหนังสือประกอบการเรียน โดยได้มีการปรับขนาดตัวหนังสือให้ใหญ่ และใช้สีช่วยในการมองเห็น ไม่มีการเลือกใช้คลิปวิดีโอในการสอน รวมทั้งการฉายภาพบนหน้าโทรทัศน์ เป็นเนื้อหาที่ไม่สามารถขยายขนาดตัวหนังสือ ครูพยายามอธิบายไวยากรณ์ในบทเรียน ให้นักเรียนได้ทำแผนผังความคิดง่าย ๆ ใช้ภาษาถิ่นช่วยให้นักเรียนเข้าใจคำศัพท์ เชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ แต่ไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้สืบค้น หรือใช้เครื่องมือเทคโนโลยีในการช่วยออกเสียง ใช้สื่อชนิดเดียวสำหรับสิ่งที่ต้องการสื่อสาร

2. หลักการที่ 2 จัดเตรียมวิธีการหลายวิธีในการดำเนินการและการแสดงออก คุณครูได้มีการโต้ตอบกับนักเรียนขณะทำการสอนอยู่เป็นระยะ แต่ไม่มีเทคโนโลยีหรือสื่อ อุปกรณ์ใดช่วยในการสื่อสารโต้ตอบทำให้การโต้ตอบเป็นการถามตอบทั่วไป และไม่ได้มีการอนุญาตให้นักเรียนใช้วิธีการอื่นใดในการโต้ตอบกับครู คุณครูไม่ได้เปิดโอกาสให้นักเรียนใช้เทคโนโลยีในการตรวจสอบข้อความหรือการเขียนของนักเรียน เมื่อนักเรียนทำงานครูเดินเข้าไปดูนักเรียนและให้คำปรึกษาแนะนำเมื่อเห็นว่านักเรียนไม่สามารถทำงานได้ ครูอธิบายคำสั่งในการทำใบงานและแบบฝึกหัด แต่ไม่ได้แนะนำวิธีการแนวทางในการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ มีการแจ้งผลการทำแบบฝึกหัด แต่ไม่ได้แจ้งผลความก้าวหน้าของนักเรียน

3. หลักการที่ 3 ใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนสนใจและมีส่วนร่วม คุณครูปรับเปลี่ยนกิจกรรมไปตามลำดับขั้นของการสอน ได้แก่ ขั้นนำ ขั้นสอน ขั้นสรุป โดยมีกิจกรรมที่แตกต่างกันใน 3 ขั้นตอน ครูพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของครู ใช้ภาษาถิ่นช่วยในการจัดกิจกรรม นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของครู แต่เป็นไปตามที่ครูกำหนด ยังไม่ได้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้คิดและประเมิน

ด้วยตนเอง ครูจัดกิจกรรมกลุ่ม โดยการจับคู่ให้นักเรียนให้ฝึกอ่าน ไม่มีการแนะนำการทำงานกลุ่มร่วมมือที่ชัดเจน และไม่มีสถานการณ์ที่แปลกใหม่จากแบบเรียน

ตอนที่ 3 ผลการสัมภาษณ์ เรื่อง การจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย สำหรับนักเรียนที่มีความหลากหลายในชั้นเรียนระดับประถมศึกษา มีผลการสัมภาษณ์แยกเป็นประเด็น 3 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 สภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยสำหรับนักเรียนที่มีความหลากหลายในชั้นเรียน การเข้าถึงข้อมูล และการมีส่วนร่วมของนักเรียน พบว่า

1. คุณครูได้มีการปรับและผลิตสื่อการสอน โดยใช้สื่อการสอนที่มีในระบบออนไลน์ ซึ่งสามารถเข้าไปเว็บไซต์ และสื่อสังคมมีเดียต่าง ๆ ที่สนับสนุนสื่อการสอน จากนั้นพิมพ์ออกมาใช้กับนักเรียน และในบางบทเรียนได้มีการผลิตสื่อการสอนด้วยตนเอง โดยศึกษาจากเนื้อหาที่จะใช้ในการสอน ร่วมกับแผนการสอนที่วางไว้ พบว่าสื่อที่ใช้บ่อยในการสอนวิชาภาษาไทย ได้แก่ บัตรภาพ และบัตรคำศัพท์ คุณครูปรับการใช้ ขนาด และสี ในการออกแบบสื่อการสอนเพื่อให้นักเรียนสนใจ นอกจากนี้ยังใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน เช่น ห้องสมุด มุมเรียนรู้ เป็นต้น ในการนำเอาสื่อการสอนมาใช้นั้นคุณครูได้นำเสนอข้อมูล เนื้อหาต่าง ๆ ในบทเรียน โดยการเปิดไฟล์ที่เชื่อมต่อกับจอโทรทัศน์ของห้องเรียน ใช้แผ่นกระดาษชาร์จติดบนกระดาน ใช้หนังสือเรียนของนักเรียนแต่ละคน โดยการสัมภาษณ์คุณครูได้ระบุว่า ในเนื้อหาเดียวกันจะมีสื่อชิ้นเดียว ไม่มีสื่อหลายชนิด เช่น คำกลอน จะติดบนกระดานหรือเปิดเชื่อมต่อโทรทัศน์เท่านั้น ไม่ได้มีการแจกคำกลอนเป็นรายบุคคล หรือเป็นสื่อที่สามารถลด/ขยายขนาดของตัวอักษรได้ เป็นต้น โดยการนำเสนอข้อมูล เนื้อหาในบทเรียน ยังเป็นการนำเสนอโดยรวมสำหรับนักเรียนทุกคนในชั้นเรียนเหมือนกัน ไม่ได้แบ่งแยกหรือจัดเตรียมสื่อเฉพาะเจาะจง หรือสำหรับนักเรียนคนใดคนหนึ่ง

2. วิธีการ หรือขั้นตอน หรือกิจกรรมที่คุณครูใช้ในการให้นักเรียนเข้าถึงข้อมูลที่เตรียมไว้ คุณครูได้จัดเตรียมข้อมูล เนื้อหา บทเรียน กิจกรรม แบบฝึกหัด ไว้ และให้นักเรียนเข้าถึงเนื้อหาเหล่านั้น ด้วยการอ่านตามคำที่แสดง การอ่านบทกลอนที่ติดบนกระดาน การอ่านหนังสือเรียน การเล่นเกม การสนทนา เป็นต้น โดยผ่านกระบวนการในการจัดการเรียนการสอน 3 ช่วงหลัก ได้แก่ ขั้นนำ ขั้นสอน และขั้นสรุป ในกิจกรรมการเรียนการสอนยังไม่มีให้นักเรียนใช้เครื่องมือในการช่วยออกเสียง และมีข้อจำกัดในการใช้สื่อเทคโนโลยีช่วยในการเรียน ให้นักเรียนได้ทำแผนผังความคิดในรูปแบบต่าง ๆ แต่ไม่มีการแสดงตัวอย่าง หรือการจัดเตรียมเพื่อให้นักเรียนได้เข้าถึงความคิดรวบยอดในบทเรียน

3. นักเรียนในชั้นเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน ในส่วนของการทำกิจกรรมในขั้นนำ ขั้นสอน และขั้นสรุป ตามแผนการสอนที่ครูจัดเตรียมไว้ น้อยครั้งที่ให้นักเรียนมีบทบาทมากกว่าผู้เรียน แต่ในบางกรณี จะให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น

เพื่อหาข้อสรุปในการดำเนินงานหรือกิจกรรม เช่น ให้นักเรียนร่วมกันหาวิธีการในการทำงาน กลุ่ม ให้นักเรียนหาข้อตกลงร่วมกันในการส่งงาน เป็นต้น

4. คุณครูได้มีการจัดการเรียนการสอนในลักษณะการเรียนรู้แบบร่วมมือ แต่ไม่บ่อยครั้ง โดยให้นักเรียนได้เข้ากลุ่มเพื่อทำใบงาน หรือกิจกรรม เช่น ระดมสมองหาคำศัพท์ จับคู่เพื่อนในชั้นเพื่อท่องคำศัพท์ ให้โจทย์และให้นักเรียนคิด เป็นต้น ส่วนใหญ่แล้วยังเป็นการสอนตรงโดยครูเป็นผู้สอนหลัก

5. เมื่อนักเรียนได้ทำงานร่วมกับเพื่อนคุณครูจะบอกความคาดหวังและผลลัพธ์ของงานที่นักเรียนแต่ละคนหรือกลุ่มต้องสำเร็จ โดยบอกเป็นภาพรวม ไม่ได้แสดงหรือให้ข้อกำหนด ระเบียบ หรือวิธีการอย่างชัดเจนในการจัดการตนเอง การวางตัวในชั้นเรียน และการทำงานร่วมกับเพื่อน

6. การวัดและประเมินผล คุณครูใช้การวัดและประเมินผลตามแผนการสอน และแบบทดสอบที่วางไว้ การประเมินตามสภาพจริงได้นำมาใช้บ้าง แต่ไม่ใช่ทุกครั้งที่มีการจัดการเรียนการสอน สำหรับนักเรียนที่มีปัญหาในการอ่านเขียน นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ คุณครูจะปรับลดเกณฑ์การประเมินลง แต่ใช้แบบทดสอบเดียวกันกับเพื่อนในห้อง ยกเว้นนักเรียนที่มีแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) จะให้วัดและประเมินผลตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล นอกจากนี้ในการประเมินพบว่าบ่อยครั้งที่ครูจะให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานและชิ้นงานของตนเอง และยังขาดการให้โอกาสนักเรียนได้สะท้อนคิดกลับคืนจากนักเรียนในชั้นเรียน

7. การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน เป็นการจัดบรรยากาศที่เป็นกันเอง ไม่ได้วางตัวให้นักเรียนเกรงกลัวจนเกินไป ในชั้นเรียนมีแสงสว่างที่เพียงพอ มีพื้นที่ในการจัดกิจกรรมให้กับนักเรียน มีมุมความรู้เพิ่มเติมให้นักเรียน โต๊ะเก้าอี้ สามารถย้ายได้ตามสมควร เน้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และครูสามารถเข้าถึงนักเรียนทุก ๆ คนได้ คุณครูมีการกำหนดจุดส่งงาน และแนะนำการจัดเก็บข้อมูล ผลงาน แฟ้มงานของนักเรียน

ประเด็นที่ 2 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย สำหรับนักเรียนที่มีความหลากหลายในชั้นเรียน ปัญหาและอุปสรรคในการเข้าถึงข้อมูลและการมีส่วนร่วมของนักเรียน พบว่า

1. ในชั้นเรียนพบความหลากหลายของนักเรียน ได้แก่ อายุ เพศ เศรษฐฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว การดูแลโดยบุคคลในครอบครัว ชาติพันธุ์ การเรียนรู้ และการแสดงออก

2. ความหลากหลายของนักเรียนในชั้นเรียนส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาไทยเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะชั้นเรียนที่มีความแตกต่างอย่างมากของนักเรียน เช่น มีอายุที่แตกต่างกันมากกว่า 2 ปี ความบกพร่องทางการเรียนรู้ของนักเรียน ความเสี่ยงต่อการเป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ภาษาของเด็กชาติพันธุ์ ที่ไม่เข้าใจหรือเข้าใจ

ยากในภาษาไทย เป็นต้น ทำให้ยากต่อการจัดการเรียนการสอนที่สอนพร้อมกับเนื้อหาเดียวกันทั้งชั้นเรียน ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนในบางครั้งต้องหยุดชะงัก หรือต้องเปลี่ยนวิธีการสอน หรือเสียเวลาไปกับการจัดการพฤติกรรมของนักเรียน

ประเด็นที่ 3 ความต้องการและความคาดหวังให้เกิดขึ้นในการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยสำหรับนักเรียนที่มีความหลากหลายในชั้นเรียน พบว่า

1. ความต้องการที่อยากให้เกิดขึ้นในชั้นเรียนภาษาไทยสำหรับนักเรียนที่มีความหลากหลายในชั้นเรียน คือ ต้องการให้การจัดชั้นเรียนมีความพร้อมในการรองรับนักเรียนในกลุ่มที่มีความหลากหลายของนักเรียนตั้งแต่แรกหรือก่อนที่จะเปิดเรียน ไม่ว่าจะเป็นด้านวัสดุอุปกรณ์ บุคลากร งบประมาณ การจัดชั้นเรียน และการได้รับการสนับสนุนทางวิชาการ และนโยบายของทางโรงเรียน รวมทั้งการให้ความร่วมมือจากผู้ปกครองของนักเรียน

2. ความคาดหวังให้เกิดขึ้นในการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยสำหรับนักเรียนที่มีความหลากหลายในชั้นเรียน คือ อยากให้นักเรียนทุกคนในชั้นเรียนไม่มีความแตกต่าง หรือหลากหลายในด้านใดก็ตาม สามารถเรียนรู้ร่วมกันกับเพื่อนได้ และอย่างน้อยให้นักเรียนเหล่านี้สามารถอ่านออก เขียนได้ ติดตัวนักเรียนไป

อภิปรายผล

จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยสำหรับนักเรียนที่มีความหลากหลายในชั้นเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตามแนวการออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล จังหวัดเชียงราย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยสำหรับนักเรียนที่มีความหลากหลายในชั้นเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตามแนวการออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล เป็นการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษาที่พัฒนาผู้เรียนให้สามารถอ่านออก เขียนได้ โดยเน้นการอ่าน และเขียนคำศัพท์ และคุณครูใช้สื่อการสอนที่สามารถหาได้ง่าย เช่น สื่อจากแหล่งออนไลน์ สื่อผลิตเองง่าย ๆ และแบบฝึกหัดจากบทเรียน เป็นต้น โดยพยายามให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน เน้นการโต้ตอบสอบถามกับนักเรียนผ่านคำถามต่าง ๆ ของครู สร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง ไม่ตึงเครียดจนเกินไป ตามที่ วรกุล เขวงกุล ที่ระบุว่า การสอนคือกระบวนการถ่ายทอดความรู้ไปยังผู้เรียนด้วยเทคนิค วิธีการ ผ่านกิจกรรม กระบวนการเรียนการสอน ซึ่งมีองค์ประกอบ คือ ผู้สอน ผู้เรียน เนื้อหา หลักสูตร วิธีการสอน วัตถุประสงค์ สื่อการสอนและการประเมินผล ทั้งนี้ต้องมีหลักพื้นฐานการสอน คือ การเตรียมหลักสูตร เตรียมการสอน วิธีการสอน การใช้จิตวิทยาการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และการใช้หลักการจรรยาบรรณสำหรับครู ในการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยนั้น ครูต้องเข้าใจ จุดมุ่งหมายในการจัดการเรียนการสอน ตั้งแต่การส่งเสริมความรู้ในเนื้อหา การพัฒนาทักษะ

การสอดแทรกคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การกระตุ้นให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียน การประเมินผลการเรียนรู้ การประเมินผลการจัดการเรียนการสอนของครู รวมถึงการสร้าง ความสัมพันธ์อันดีระหว่าง ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน จะเป็นการช่วยให้ผู้สอนได้นำ ความรู้นั้นไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างครบถ้วน ซึ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนา ทักษะทางภาษาของนักเรียน (วรกุล เชวงกุล, 2560)

นอกจากนี้คุณครูยังพยายามจัดการกับความแตกต่างในชั้นเรียนที่เกิดขึ้น สำหรับนักเรียนที่มีปัญหาการอ่าน การเขียน ครูจะเดินเข้ามาให้ความช่วยเหลือขณะที่มีการทำ แบบฝึกหัด หรือในบางครั้งมีการลดภาระงานและเกณฑ์ในการประเมิน สำหรับนักเรียนชาติ พันธุ์ครูได้ให้เพื่อนนักเรียนช่วยอธิบายเมื่อไม่เข้าใจคำสั่ง ดังนั้นการสอนของครูถือว่าเป็น การจัดการเรียนการสอนแบบรวม ดังเช่น Peter, W. ได้กล่าวว่า การศึกษาแบบเรียนรวม หมายถึง ปรัชญาของการยอมรับคุณค่าและความหลากหลายของมนุษย์ และสนับสนุนการมีส่วนร่วม อย่างเต็มที่ของนักเรียนทุกคนในฐานะสังคมการศึกษา การจัดการศึกษาแบบเรียนรวม (Inclusive Education: IE) เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนทุกคนได้เข้าถึงการศึกษา ที่มีคุณภาพมาตรฐานตามศักยภาพแห่งตนมีสิทธิความเสมอภาคอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม หรือ กล่าวอีกนัยหนึ่งว่าเป็น “การศึกษาเพื่อทุกคน” (Education For All: EFA) ที่เปิดโอกาสให้ ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันโดยไม่แบ่งแยกและไม่เลือกปฏิบัติต่อทั้งผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ ผู้เรียนพิการ ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ และผู้เรียนปกติ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างเต็ม ศักยภาพตามความสามารถแห่งตน (Peter, W., 2018) และเป็นไปตามข้อค้นพบของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่ประสบความสำเร็จ ในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความหลากหลายของประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า การจัดการเรียนการสอนหรือกลยุทธ์การสอนต้องส่งเสริมนักเรียนที่มีลักษณะและ ความสามารถทางการเรียนรู้ที่หลากหลาย จึงทำให้การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนรวม ประสบความสำเร็จได้ กลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับนักเรียนที่มีความ หลากหลาย เช่น การเรียนรู้ที่เป็นสากล (Universal Design for Learning) เป็นวิธีการสอนที่ เหมาะกับนักเรียนที่มีลักษณะการเรียนรู้ที่หลากหลาย(ทั้งนักเรียนที่มีความจำเป็นพิเศษและ นักเรียนปกติ) เป็นการปรับเปลี่ยนวิธีการสอน เครื่องมือที่ใช้ในการเรียนการสอน หรือวิธีการ สอนเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนที่มีความหลากหลาย และการเรียนแบบ ร่วมมือ (Cooperative Learning) เป็นวิธีการสอนที่แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มย่อย โดยละ ความสามารถที่หลากหลายของนักเรียนให้อยู่กลุ่มเดียวกัน โดยนักเรียนแต่ละคนในกลุ่มมี หน้าที่แตกต่างกันเพื่อให้เข้าใจเนื้อหาหรืองานบางอย่างที่ได้รับมอบหมาย (สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

2. ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยสำหรับนักเรียนที่มีความหลากหลาย ในชั้นเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตามแนวการออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล พบปัญหา

การอ่านและการเขียนของนักเรียน การจัดการชั้นเรียนที่มีความแตกต่างหลากหลายของนักเรียน โดยเฉพาะนักเรียนที่มีปัญหาในการอ่านและเขียนและนักเรียนที่มีความเสี่ยงต่อการเป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เช่นเดียวกับ เกศรินทร์ ศรีธนะ ระบุปัญหาในชั้นเรียนวิชาภาษาไทย โดยปัญหาในการอ่าน ได้แก่ นักเรียนไม่สามารถอ่านสะกดคำได้ อ่านออกเสียงไม่ถูก คำที่อ่านไม่ได้ อ่านไม่คล่อง บางรายมีปัญหากการแยกตัวอักษร และปัญหาในการเขียน ได้แก่ เขียนสะกดคำศัพท์ผิด เขียนตามคำบอกไม่ถูก ลายมืออ่านยาก ตัวอักษรไม่เท่ากัน เรียงตัวอักษรผิด สลับตัวอักษร สะกดข้ามตัวอักษร สร้างคำใหม่ขึ้นมาเอง (เกศรินทร์ ศรีธนะ, 2559) นอกจากนี้ การจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในจังหวัดเชียงรายที่มีนักเรียนที่มีความหลากหลายในชั้นเรียน พบว่านักเรียนมีผลการอ่านและเขียนสะกดคำในระดับต่ำ ตามที่ ปิยะ กันธิวงศ์ ระบุว่า การอ่านและเขียนสะกดคำของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีผลการทดสอบอยู่ในระดับพอใช้เนื่องจากนักเรียนขาดพื้นฐาน และนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษต้องการการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับนักเรียน และนักเรียนอยู่ในช่วงการปรับตัวกับการเรียนวิชาภาษาไทย (ปิยะ กันธิวงศ์, 2561)

3. ความต้องการและความคาดหวังในการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยสำหรับนักเรียนที่มีความหลากหลายในชั้นเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตามแนวการออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล ต้องการให้การจัดชั้นเรียนมีความพร้อมในการรองรับนักเรียนในกลุ่มที่มีความหลากหลายของนักเรียนตั้งแต่แรกหรือก่อนที่จะเปิดเรียน ไม่ว่าจะเป็นด้านวัสดุอุปกรณ์ บุคลากร งบประมาณ การจัดชั้นเรียน และการได้รับการสนับสนุนทางวิชาการ และนโยบายของทางโรงเรียน รวมทั้งการให้ความร่วมมือจากผู้ปกครองของนักเรียน และมีความคาดหวังให้นักเรียนทุกคนในชั้นเรียนไม่ว่าจะมีความแตกต่าง หรือหลากหลายในด้านใดก็ตามสามารถเรียนรู้ร่วมกันกับเพื่อนได้ และอย่างน้อยให้นักเรียนเหล่านี้สามารถอ่านออก เขียนได้ในชีวิตประจำวัน อีกทั้ง Hitchcock, C. et al. ได้ระบุว่า การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนปัจจุบันจะพบความแตกต่างของผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นความแตกต่างทางวัฒนธรรม ภูมิหลังทางเศรษฐกิจ สังคม เพศ อายุ เชื้อชาติ ศาสนา รวมทั้งความพิการหรือข้อจำกัดของผู้เรียนที่แตกต่างกัน และการจัดการในหลักสูตรนั้นไม่ได้ตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้เรียน ผู้สอนยังใช้วิธีการสอนเดียวกันกับนักเรียนทุกคนในชั้นเรียน หรือที่เรียกว่า ขนาดเดียวใส่ได้ทุกคน (one-size-fits-all) ส่งผลให้ผู้เรียนในชั้นเรียนที่มีความหลากหลายของผู้เรียนไม่สามารถเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพของตน การออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากลจึงมีแนวคิดที่ตอบสนองต่อการเรียนรู้ของทุกคน ด้วยความเชื่อที่ว่า ผู้เรียนทุกคนมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และมีจุดแข็งและจุดอ่อนที่แตกต่างกัน ผู้สอนจึงควรจัดการเรียนรู้ที่ใช้ได้ทั่วถึงกับผู้เรียนทุกคนเป็นสากล ตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้เรียน (Hitchcock, C. et al., 2002)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย สำหรับนักเรียนที่มีความหลากหลายในชั้นเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตามแนวการออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล จังหวัดเชียงราย พบว่า 1) ผลการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย สำหรับนักเรียนที่มีความหลากหลายในชั้นเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ตามแนวการออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล มีค่าเฉลี่ยรวม 3.87 (บ่อยครั้ง) 2) สภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยสำหรับนักเรียนที่มีความหลากหลายในชั้นเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 2 เป็นการจัดจัดการเรียนการสอนแบบเรียนรวม ปัญหาที่พบ ได้แก่ การจัดการชั้นเรียน การสอนอ่านและเขียนภาษาไทยสำหรับที่มีนักเรียนที่มีความหลากหลาย และมีความต้องการที่จะสอนนักเรียนให้อ่านออก เขียนได้ทั้งชั้นเรียน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล ข้อเสนอแนะจากการวิจัย คือ 1) ผลจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ควรนำไปจัดทำโปรแกรมเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาไทยในชั้นเรียนที่มีความหลากหลายของนักเรียน 2) ในการทำวิจัยครั้งต่อไป นอกจากการสังเกตการสอนของครูแล้วผู้วิจัยควรร่วมสังเกตแบบมีส่วนร่วมในชั้นเรียนด้วยเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร วิบูลพัฒน์วงศ์. (2561). การออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล (Universal Design for Learning). ใน เอกสารประกอบการสอน หลักสูตรการศึกษาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เกสรินทร์ ศรีธนะ. (2559). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่าน การเขียนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนเรียนรวม ตามกระบวนการอาร์ทีไอ (Response to Instruction: RTI). ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปิยะ กันธิวงศ์. (2561). รายงานการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. เชียงราย: โรงเรียนบ้านหนองหม้อ.
- พิมลพรรณ เชื้อบางแก้ว. (2562). การบริหารความหลากหลายของบุคลากรในองค์กร: กลยุทธ์การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในยุคเศรษฐกิจสร้างสรรค์. เรียกใช้เมื่อ 27 ตุลาคม 2563 จาก <http://www2.feu.ac.th/acad/llrc/JID/Detail.aspx?id=303>
- ภูฟ้า เสวกพันธ์. (2562). การศึกษาแบบเรียนร่วม: ปฏิบัติการขั้นสูงในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรกุล เขวงกุล. (2560). การสอนภาษาไทยในระดับประถมศึกษา. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

- ศานติกรศ์ วงศ์เขียว และอนุชา กอนพ่วง. (2560). รูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมมาตรฐานการเรียนรู้ร่วมของโรงเรียนเรียนรวม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 19(2), 230-243.
- สำนักงานพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1. (2561). สรุปข้อมูลนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ประจำปี 2560. เชียงราย: สำนักงานพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). การติดตามและประเมินผล การจัดการศึกษาเรียนรวม สำหรับเด็กพิการและเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ. กรุงเทพมหานคร: 21: เซ็นจูรี่ จำกัด.
- Center for Applied Special Technology. (2011). Universal Design for Learning (UDL) Guidelines: Full-text Representation Version 2.0. Retrieved October 27, 2020, from <https://udlguidelines.cast.org/>
- Hitchcock, C. et al. (2002). Providing new access to the general education curriculum. *Teaching Exceptional Children*, 35(2), 8-17.
- Kampen, M. (2019). 5 Ways To Make Teacher Professional Development Effective. Retrieved 2020 1, November, from <https://www.prodigygame.com/main-en/blog/teacher-professional-development>
- Nicole, S. et al. (2006). Response-to-Instruction and Universal Design for Learning: How Might They Intersect in the General Education Classroom? Retrieved 2020 1, November, from <http://www.ldonline.org/article/13002/>
- Peter, W. (2018). *Inclusive and Adaptive Teaching Meeting the Challenge of Diversity in the Classroom*. New York: Routledge.
- Rose, D. H. & Meyer, A. (2002). *Teaching every student in the Digital Age: Universal design for learning*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development (ASCD).

การพัฒนาชุดหนังสือนิทานปลูกจิตสำนึกในใจเด็กปฐมวัยต่อต้าน
การทุจริตคอร์รัปชัน*

THE DEVELOPMENT OF A STORYBOOK SERIES TO RAISE CONSCIOUS
MIND IN EARLY CHILDHOOD AGAINST CORRUPTION

เยาวนุช ทานาม

Yaowanuch Thanam

จิราภรณ์ พจนารีย์วงศ์

Jiraporn Potjana-areewong

จิตรา ชนะกุล

Chittra Chanagul

นราพันธ์ ดุจจานุทัศน์

Naraphan Dutjanuthat

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham University, Thailand

E-mail: ttyaowanuch@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาชุดหนังสือนิทานปลูกจิตสำนึกในใจเด็กปฐมวัยต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน 2) ทดลองใช้ชุดหนังสือนิทาน 3) ศึกษาผลการพัฒนาชุดหนังสือนิทาน เป็นการวิจัยและพัฒนา ดำเนินการวิจัย 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 พัฒนาชุดหนังสือนิทาน ระยะที่ 2 ทดลองใช้ชุดหนังสือนิทาน และระยะที่ 3 ศึกษาผลการพัฒนาชุดหนังสือนิทาน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ชุดหนังสือนิทานปลูกจิตสำนึกในใจเด็กปฐมวัยต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน แบบประเมินความรู้ความเข้าใจ และแบบประเมินความพึงพอใจการใช้ชุดหนังสือนิทานสำหรับครู/ผู้ปกครอง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบประเมิน และแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1) จากการสำรวจพฤติกรรมเบื้องต้นของเด็กปฐมวัยและการสัมภาษณ์ครู/ผู้ปกครอง เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างชุดหนังสือนิทาน พบว่า เด็กส่วนใหญ่จะมีพฤติกรรมและคุณลักษณะของการมีความซื่อสัตย์สุจริต แต่จะมีเพียงบางคนที่ชอบแย่งของเล่น ไม่ปฏิบัติตามกฎกติกา โดยเด็กมีคะแนนความรู้ความเข้าใจเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตและการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.32$) พิจารณาความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ

* Received 2 April 2022; Revised 17 April 2022; Accepted 21 April 2022

อยู่ในระดับเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 4.36$) สามารถนำไปจัดกิจกรรมปลูกจิตสำนึกในใจเด็กปฐมวัยได้ 2) ภายหลังการจัดกิจกรรมการเล่านิทาน เด็กปฐมวัยมีคะแนนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน เท่ากับ 17.35 คะแนน มีคะแนนพฤติกรรมต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน เท่ากับ 14.26 คะแนน สูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง และ 3) ผลการพัฒนาชุดหนังสือ นิทาน พบว่า ครูและผู้ปกครองมีความพึงพอใจ อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$)

คำสำคัญ: หนังสือนิทาน, การปลูกจิตสำนึกในใจ, การต่อต้านทุจริตคอร์รัปชัน, เด็กปฐมวัย

Abstract

The objectives of this research article were to 1) develop a storybook series to raise conscious mind in early childhood against corruption, 2) try out the storybook series and 3) study the results of the storybook series development. It was conducted as research and development. Three phrases of research were implemented: Phrase 1 Storybook series development, Phrase 2 Trying out the storybook series, and Phrase 3 Studying the results of storybook series development. The research instruments included a storybook series to raise conscious mind in early childhood against corruption, evaluation form of knowledge and understanding, and evaluation form of satisfaction towards using a storybook series for teachers/parents. Data was collected by using evaluation forms and questionnaires. The statistics used in this research were mean and standard deviation. The research findings were: 1) according to the survey of early childhood behaviors and interviews with teachers/parents as a basis for creating a series of storybooks, most children had behaviors and attributes of honesty. However, some children liked to steal toys, did not follow the rules. The children's overall score on their understanding of honesty and anti-corruption was at a moderate level ($\bar{X} = 3.32$). The score of storybook appropriateness considered by experts was at a very appropriate level ($\bar{X} = 4.36$) that they could be used for organizing activities to raise conscious mind in early childhood. 2) After the storytelling activities, the preschool children's score of knowledge and understanding about anti-corruption was 17.35 points and the anti-corruption behavior score was 14.26 points, higher than before arranging the activities, and 3) in terms of the results of the storybook series development, the teachers and the parents were satisfied at the most satisfactory level ($\bar{X} = 4.53$).

Keywords: Storybook, Raising Consciousness, Anti-Corruption, Early Childhood

บทนำ

สังคมไทยในศตวรรษที่ 21 ภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงกระแสโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งการดำรงคุณภาพชีวิตประจำวันและจิตใจ โดยเฉพาะจากปัญหาเรื่องการทุจริตคอร์รัปชัน อันเป็นปัญหาสำคัญลำดับต้น ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาสังคมไทยเป็นอย่างมาก และปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันนี้ นับวันยิ่งจะทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น ซึ่งองค์กรเพื่อความโปร่งใสระหว่างประเทศ ได้จัดอันดับปัญหาการคอร์รัปชันในปี พ.ศ. 2555 จาก 176 ประเทศทั่วโลก โดยประเทศไทยอยู่ในลำดับที่ 88 มีคะแนนความโปร่งใสเท่ากับ 37 คะแนน จาก 100 คะแนน จึงสะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยมีปัญหาการคอร์รัปชันสูงมาก สร้างความเสียหายให้กับประเทศชาติจำนวนมาก (กระทู้ถามที่ 445/ร. เรื่อง ความคืบหน้าปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันของประเทศ, 2556) และสะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทยกำลังก้าวสู่ความวิกฤตภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นจนฝังรากลึกเกือบทุกกลุ่มอาชีพในสังคมไทย ดังนั้นการพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559) จึงกำหนดทิศทางการสร้างภูมิคุ้มกันในมิติต่าง ๆ เพื่อให้ประเทศพัฒนาไปสู่ความสมดุลอย่างยั่งยืน เสริมสร้างทุนสังคม ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนสังคม และทุนทางวัฒนธรรม ตลอดจนให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมไทยสู่สังคมคุณภาพ มุ่งสร้างภูมิคุ้มกันตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัวและชุมชน ให้สามารถจัดการความเสี่ยง มีความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำ คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง และร่วมกันจัดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันออกไปจากสังคมไทย

จะเห็นได้ว่าปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ถือเป็นบ่อเกิดของการทำลายประเทศชาติ เป็นอาชญากรรมประเภทหนึ่ง (Corruption is a Crime) ซึ่งมีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้องกับผู้ที่ต้องการคอร์รัปชัน โดยมีวิธีการกระทำที่ซับซ้อนและหลากหลายมากขึ้น ทำให้เป็นปัญหาวิกฤตของประเทศ (สิริลักษณ์ คอมนตร์ และคณะ, 2557) ดังนั้น ประชาชนจึงควรรับทราบปัญหาวิกฤตนี้ และทำความเข้าใจรวมทั้งมีส่วนร่วมในการกำจัดกลไกการทุจริตคอร์รัปชันให้หมดไป และนำพาสังคมไทยสู่สังคมคุณธรรมที่มีความเจริญรุ่งเรืองอย่างยั่งยืน (มิ่งสรรพ ขาวสะอาด, 2557) โดยเฉพาะการใช้กลไกต่าง ๆ ผ่านระบบการศึกษาเพื่อป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน เนื่องจากสถานศึกษาจะให้การศึกษาอบรม กล่อมเกลา ปลูกฝังจิตสำนึกที่พึงงามว่าอะไรควรทำและไม่ควรทำ ซึ่งปัจจุบันสังคมไทยมีความคุ้นเคยกับการทุจริตคอร์รัปชัน โดยบางคนบางกลุ่มมองว่าเป็น “สิ่งที่ดี หากทำให้สังคมหรือประเทศชาติรุ่งเรือง” หรือบางคนบางกลุ่มมีแนวคิดว่าเป็น “สิ่งที่ไม่ดี ทำให้สังคมหรือประเทศชาติเลวลงหรือล่มจม” (ดารารัตน์ อานันท์นะสุวงศ์, 2557) ซึ่งการจัดการศึกษาจะทำให้ทุกคนมีความเข้าใจเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันตรงกัน ดังนั้น หากสังคมไทยมุ่งให้ความสำคัญกับการวางรากฐานคุณภาพชีวิตและจิตใจของประชาชนตั้งแต่ในวัยเริ่มต้นของชีวิต โดยเฉพาะเด็กในช่วงปฐมวัย ซึ่งเป็นวัยทองของ

ชีวิตที่จะอบรมบ่มเพาะสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้เป็นบรรทัดฐานในการดำรงชีวิตได้อย่างมากมาย ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าการปลูกจิตสำนึกในใจเด็กปฐมวัยต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน จึงเป็นสิ่งที่สามารถทำได้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการเสริมสร้างคุณลักษณะนิสัยที่ดีตั้งแต่ในวัยเด็ก ตลอดจนเป็นการเสริมสร้างเด็กให้มีทัศนคติที่ดีในตนเอง เรียนรู้ความถูกต้อง ไม่หยาบของผู้อื่น ไม่ทำร้ายผู้อื่น รู้จักการถูกลงโทษ สามารถควบคุมตนเองได้จากภายใน โดยไม่จำเป็นต้องมีบุคคลอื่นมากำกับ ไม่ว่าจะอยู่ที่ใดมีใครเห็นหรือไม่ก็ตาม เด็กก็สามารถดำรงตนอยู่ในความดีงามได้ตลอดเวลา ซึ่งคุณสมบัติดังกล่าวจะพัฒนาขึ้นจากการได้รับการอบรมเลี้ยงดู สอนเรื่องการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันอย่างสม่ำเสมอ พร้อมกับมีแบบอย่างของการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน ให้เด็กเรียนรู้ตั้งแต่วัยเริ่มต้นของชีวิต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550)

ดังนั้น เด็กที่มีความคิดต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันในจิตใจ จะตระหนักรู้ว่าตนต้องทำอะไรและทำอย่างไร ซึ่งเด็กจะตัดสินใจได้เองว่าอะไรควรประพฤติ อะไรไม่ควรประพฤติ เพราะเหตุใด ซึ่งการรับรู้ทางสังคมและบทบาททางสังคมจะมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็ก ซึ่งเด็กจะมีจริยธรรมขั้นสูงได้นั้น จะต้องสามารถรับรู้ทางสังคมในระดับสูงก่อน (พรหมทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2556) ดังนั้น การปลูกจิตสำนึกในใจเด็กปฐมวัยต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน จึงเป็นการหล่อหลอม กล่อมเกลาสั่งดีงามให้เด็กเกิดการเรียนรู้ โดยมีแบบอย่างที่ดีให้เด็กประพฤติปฏิบัติตาม ให้เด็กรับรู้ได้ว่าการทุจริตคอร์รัปชันเป็นสิ่งไม่ดี และการคดโกงจะทำให้ประเทศชาติได้รับความเสียหายอย่างมาก หากเด็กสามารถตัดสินใจเลือกกระทำสิ่งต่าง ๆ ที่ดีงามได้ด้วยตนเอง ก็จะเป็นบรรทัดฐานในการดำรงชีวิตต่อไป หากทุกคนทำได้แล้ว สังคมไทยก็จะมีทุนมนุษย์ที่ดี และทุนมนุษย์ที่ดีในสังคมไทยก็จะก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองแก่ประเทศชาติต่อไปในอนาคต ซึ่งโรงเรียนวัดเขาดินมีคำขวัญ ปรัชญา และพันธกิจของโรงเรียน คือ “เรียนให้เป็น เล่นให้รู้ คู่คุณธรรม” “กมฺมฺนา โทติ พฺราหฺมณํ คนเรา จะดี ก็เพราะการกระทำ” และ “ส่งเสริมผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีอัตลักษณ์และมีจิตสาธารณะ” แต่ก็ยังประสบกับเด็กบางคนแอบหยิบฉวยสิ่งของเพื่อน มีพฤติกรรมที่ไม่ซื่อสัตย์ แกล้งเพื่อนขณะเผละ และไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ เป็นต้น อันเป็นคุณลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ ด้วยความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะหล่อหลอมเด็กปฐมวัยให้เติบโตอย่างมีความเป็นพลเมืองที่ดีตามบรรทัดฐานของสังคม โดยพัฒนาชุดหนังสือนิทานปลูกจิตสำนึกในใจเด็กปฐมวัยต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน เพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกในใจเด็กปฐมวัยให้มีทัศนคติ มีความรู้ความเข้าใจ และมีพฤติกรรมต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งจะเป็นคุณลักษณะนิสัยที่ดีมีความซื่อตรง ไม่คดโกง พร้อมทั้งศึกษาผลการพัฒนาชุดหนังสือนิทานปลูกจิตสำนึกในใจเด็กปฐมวัยต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย ได้แก่ ครู ผู้ปกครอง โรงเรียน ชุมชน และสังคม มีแนวทางในการพัฒนาและปลูกจิตสำนึกในใจเด็กปฐมวัยต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดหนังสือนิทานปลูกจิตสำนึกในใจเด็กปฐมวัยต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน
2. เพื่อทดลองใช้ชุดหนังสือนิทานปลูกจิตสำนึกในใจเด็กปฐมวัยต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน
3. เพื่อศึกษาผลการพัฒนาชุดหนังสือนิทานปลูกจิตสำนึกในใจเด็กปฐมวัยต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 พัฒนาชุดหนังสือนิทานปลูกจิตสำนึกในใจเด็กปฐมวัยต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน ดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎี เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหนังสือนิทานสำหรับเด็กปฐมวัย การต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน โทไปโมโง รวมทั้งสังเคราะห์ประเด็นจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการคอร์รัปชัน และภาพรวมการทุจริตในสังคมไทยที่เกี่ยวข้องกับธรรมาภิบาล “การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี” จากนั้นศึกษาพฤติกรรมเบื้องต้นของเด็กปฐมวัย โดยสำรวจความรู้ความเข้าใจเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตและการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน รวมทั้งสัมภาษณ์ครูและผู้ปกครองเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยเพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างชุดหนังสือนิทาน

2. สร้างชุดหนังสือนิทานปลูกจิตสำนึกในใจเด็กปฐมวัยต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน ได้ชุดหนังสือนิทาน จำนวน 4 ชุด คือ 1) แนวขโมยปลาย่าง ปลูกฝังด้านการมีความซื่อตรง 2) พ่อครัวหัวขโมย ปลูกฝังด้านการไม่เอาของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง 3) แม่ค้าใจคด ปลูกฝังด้านการไม่คดโกงเอาเปรียบผู้อื่น และ 4) คนโลภมาก ปลูกฝังการไม่ละโมภโลภมาก โดยแต่ละชุดประกอบด้วยแผนการจัดกิจกรรมการเล่นนิทาน และหนังสือนิทาน โดยมีวิธีการจัดกิจกรรม 3 ขั้นตอน คือ

- 2.1 ขั้นกระตุ้นความสนใจ (Stimulation) เป็นการกระตุ้นความสนใจนำเข้าสู่กิจกรรมโดยใช้เทคนิคการร้องเพลง ท่องคำคล้องจอง และเตรียมเด็กให้สงบก่อนเริ่มกิจกรรมฟังนิทาน

- 2.2 ขั้นการมีแบบอย่างที่ดี (Example) ครูเล่านิทานเพื่อปลูกจิตสำนึกในใจเด็กปฐมวัยต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันให้เด็กฟัง โดยใช้หนังสือนิทานเป็นสื่อการ

เรียนรู้ รวมทั้งร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวละครและเนื้อเรื่องในนิทาน เพื่อให้เด็กได้ซึมซับแบบอย่างที่ดี

2.3 ขั้นการตระหนักรู้ในตนเอง (Self-awareness) เป็นการสรุปเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในตนเองของเด็กปฐมวัย โดยครูและเด็กร่วมกันสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ควรปฏิบัติ หรือไม่ควรปฏิบัติ และการตอบคำถาม

จากนั้นนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ได้แก่ ด้านการศึกษาปฐมวัย 3 ท่าน ด้านหลักสูตรและการสอนจำนวน 1 ท่าน และด้านวัดประเมินผล จำนวน 1 ท่าน พิจารณาความเหมาะสมตามแบบมาตราส่วน ประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ซึ่งมีความเหมาะสมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.74) จากนั้นนำชุดหนังสือนิทาน ไปทดลองใช้กับเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 ของโรงเรียนวัดเขาดิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน เพื่อปรับปรุงให้เหมาะสมกับเนื้อหา เหตุการณ์ และภาษา พร้อมกับนำชุดหนังสือนิทานที่ปรับปรุงแล้วไปจัดทำแบบฉบับจริง เพื่อใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการทดลองต่อไป

ระยะที่ 2 ทดลองใช้ชุดหนังสือนิทานปลูกจิตสำนึกในใจเด็กปฐมวัยต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน ดำเนินการโดยนำชุดหนังสือนิทานที่ผ่านการปรับปรุงเรียบร้อยแล้วไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ของโรงเรียนวัดเขาดิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 20 คน รวมทั้งทำการประเมินความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการทดลอง ดำเนินการทดลองเป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน ได้แก่ วันอังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดี ใช้ระยะเวลาวันละ 30 นาที ระหว่างเวลา 10.00 - 10.30 น.

ระยะที่ 3 ศึกษาผลการพัฒนาชุดหนังสือนิทานปลูกจิตสำนึกในใจเด็กปฐมวัยต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน ดำเนินการโดยนำแบบสอบถามความพึงพอใจการใช้ชุดหนังสือนิทานปลูกจิตสำนึกในใจเด็กปฐมวัยต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันสำหรับครูและผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ที่ผ่านการหาคุณภาพเรียบร้อยแล้ว ไปให้ครูและผู้ปกครอง จำนวน 12 คน ประเมินความพึงพอใจ นำข้อมูลที่ได้มาแจกแจงความถี่ หาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครู/ผู้ปกครองของเด็กปฐมวัย จำนวน 40 คน และเด็กปฐมวัยที่กำลังศึกษาในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 ของโรงเรียนวัดเขาดิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 จำนวน 40 คน โดยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครู/ผู้ปกครองได้มาจากการสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 12 คน และเด็กปฐมวัยที่ได้มาจากการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 20 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือเอง และการหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

3.1 ชุดหนังสือนิทานปลูกจิตสำนึกในใจเด็กปฐมวัยต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน ดำเนินการหาคุณภาพโดยนำชุดหนังสือนิทาน เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ได้แก่ ด้านการศึกษาปฐมวัย 3 ท่าน ด้านหลักสูตรและการสอนจำนวน 1 ท่าน และด้านวัดประเมินผล จำนวน 1 ท่าน พิจารณาความเหมาะสมตามแบบมาตราส่วน ประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ซึ่งมีความเหมาะสมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.74) จากนั้นนำชุดหนังสือนิทาน ไปทดลองใช้กับเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 ของโรงเรียนวัดเขาดิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน เพื่อปรับปรุงให้เหมาะสมกับเนื้อหา เหตุการณ์ และภาษา พร้อมกับนำชุดหนังสือนิทานที่ปรับปรุงแล้วไปจัดทำแบบฉบับจริง เพื่อใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ในการทดลองต่อไป

3.2 แบบประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน ของเด็กปฐมวัย จำนวน 10 ข้อ ในด้านการมีความซื่อตรง ด้านการไม่เอาของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง ด้านการไม่คดโกงเอาเปรียบผู้อื่น และด้านการไม่ละโมภโลภมาก โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคือ เด็กตอบคำถามเหมาะสม ได้ 1 คะแนน และไม่ตอบคำถาม ได้ 0 คะแนน และแบบประเมินพฤติกรรมต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันของเด็กปฐมวัย จำนวน 10 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน 3 ระดับคือ เด็กแสดงพฤติกรรมได้เหมาะสมเป็นประจำสม่ำเสมอได้ 2 คะแนน เด็กแสดงพฤติกรรมไม่สม่ำเสมอ ได้ 1 คะแนน และเด็กไม่แสดงพฤติกรรมเลยได้ 0 คะแนน จากการนำแบบประเมินทั้ง 2 ฉบับ เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ได้แก่ ด้านการศึกษาปฐมวัย 3 ท่าน และด้านหลักสูตรและการสอนจำนวน 2 ท่าน พิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.90 และ 0.92 และวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นโดยใช้ KR - 20 มีค่าความเชื่อมั่น (α) = 0.73 และ 0.83

3.3 แบบสอบถามความพึงพอใจการใช้ชุดหนังสือนิทานปลูกจิตสำนึกในใจเด็กปฐมวัยต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันสำหรับครูและผู้ปกครอง จำนวน 10 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วน ประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จากนั้นเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ด้านการศึกษาปฐมวัย พิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.86 จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้จริง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การทดลองครั้งนี้ กำหนดแบบแผนการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างเพียงกลุ่มเดียว ที่ได้มาจากการคัดเลือกแบบเจาะจง วัดผลก่อนและหลังการทดลอง (The One Group Pretest-Posttest Design) ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 เป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน ได้แก่ วันอังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดี ใช้ระยะเวลาวันละ 30 นาที ระหว่าง

เวลา 10.00 - 10.30 น. รวมทั้งประเมินความพึงพอใจของครู/ผู้ปกครอง ที่มีต่อการใช้ชุดหนังสือนิทานปลูกจิตสำนึกในใจเด็กปฐมวัยต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน โดยเก็บข้อมูลจากผู้ช่วยนักวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาคุณภาพของชุดหนังสือนิทาน และแบบประเมินความพึงพอใจของครูและผู้ปกครอง โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลความหมายตามระดับความเหมาะสม 5 ระดับคือ มีเหมาะสมน้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด ตามเกณฑ์ 1.00 - 1.50, 1.51 - 2.50, 2.51 - 3.50, 3.51 - 4.50 และ 4.51 - 5.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

5.2 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาคุณภาพของแบบประเมินความรู้ความเข้าใจ และแบบประเมินพฤติกรรมเด็กปฐมวัย โดยใช้สูตรดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ (IOC: Index of Item Objective Congruence) ซึ่งต้องมีค่า IOC มากกว่า 0.5 (บุญเชิด ภิญโญนนิตพงษ์, 2545) และวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบประเมินโดยใช้สูตร KR - 20 ของคูเดอร์ - ริชาร์ดสัน (Kuder - Richardson)

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาชุดหนังสือนิทานปลูกจิตสำนึกในใจเด็กปฐมวัยต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน สรุปได้ดังนี้

1.1 ผลการสำรวจพฤติกรรมเบื้องต้นของเด็กปฐมวัยเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตและการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนการสำรวจพฤติกรรมเบื้องต้นเด็กปฐมวัย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.32$, S.D = 0.84) และผลการสัมภาษณ์ครูและผู้ปกครอง เกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็กที่จะนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างชุดหนังสือนิทาน พบว่า เด็กปฐมวัยส่วนใหญ่มีพฤติกรรมและคุณลักษณะของการมีความซื่อสัตย์สุจริต แต่จะมีเพียงบางคนที่ชอบแย่งของเล่นเพื่อน เอาเปรียบ ไม่ปฏิบัติตามกฎกติกา และเก็บของได้แล้วไม่ส่งคืนให้เจ้าของ เป็นต้น

1.2 ผลการสร้างชุดหนังสือนิทานปลูกจิตสำนึกในใจเด็กปฐมวัยต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน พบว่า ชุดหนังสือนิทานปลูกจิตสำนึกในใจเด็กปฐมวัยต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จากการพิจารณาความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.74) ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์ประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ สามารถนำไปจัดกิจกรรมการเล่นิทานเพื่อปลูกจิตสำนึกในใจเด็กปฐมวัยต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันได้

2. ผลการใช้ชุดหนังสือนิทานปลูกจิตสำนึกในใจเด็กปฐมวัยต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน สรุปได้ดังนี้

2.1 ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันของเด็กปฐมวัย ก่อนการจัดกิจกรรมการเล่านิทาน เด็กปฐมวัยมีคะแนนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน เท่ากับ 10.25 คะแนน และหลังการจัดกิจกรรมการเล่านิทานมีคะแนน เท่ากับ 17.35 คะแนน สูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบคะแนนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรม (n = 20, k = 10)

รายการ	ก่อน		หลัง		$\bar{D}$	S_D	T	P
	$\bar{x}$	s	$\bar{x}$	s				
ความรู้ความเข้าใจของเด็กปฐมวัย	10.25	3.56	17.35	2.43	2.41	3.78	10.03**	.000

หมายเหตุ ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

จากตารางที่ 1 การเปรียบเทียบคะแนนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรม พบว่า หลังการจัดกิจกรรมการเล่านิทานปลูกจิตสำนึกในใจเด็กปฐมวัย มีผลต่างเฉลี่ย เท่ากับ 7.10 คะแนน แสดงว่าการจัดกิจกรรมชุดหนังสือนิทานปลูกจิตสำนึกในใจเด็กปฐมวัยต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันของเด็กปฐมวัย ส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง

2.2 ผลการประเมินพฤติกรรมต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันของเด็กปฐมวัย ก่อนการจัดกิจกรรมการเล่านิทาน เด็กปฐมวัยมีคะแนนพฤติกรรมต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน เท่ากับ 9.34 คะแนน และหลังการจัดกิจกรรมการเล่านิทาน มีคะแนนเท่ากับ 14.26 คะแนน สูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรม (n = 20, k = 10)

รายการ	ก่อน		หลัง		$\bar{D}$	S_D	T	P
	$\bar{x}$	s	$\bar{x}$	s				
พฤติกรรมของเด็กปฐมวัย	9.34	2.43	14.26	3.40	2.11	2.83	8.42**	.000

หมายเหตุ ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

จากตารางที่ 2 การเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรม พบว่า หลังการจัดกิจกรรมการเล่านิทานมีผลต่างเฉลี่ย เท่ากับ 4.92 คะแนน แสดงว่าการจัดกิจกรรมชุดหนังสือนิทานปลูกจิตสำนึกในใจเด็กปฐมวัยต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันของเด็กปฐมวัย ส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง

3. ผลการศึกษาผลการพัฒนาชุดหนังสือนิทานปลูกจิตสำนึกในใจเด็กปฐมวัยต่อการดำเนินการทุจริตคอร์รัปชัน จากแบบสอบถามความพึงพอใจการใช้ชุดหนังสือนิทานปลูกจิตสำนึกในใจเด็กปฐมวัยต่อการดำเนินการทุจริตคอร์รัปชันของครูและผู้ปกครองเด็กปฐมวัย โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการสอบถามตามรายการที่กำหนดไว้แล้ว พบว่า ครูและผู้ปกครองเด็กปฐมวัย มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$)

อภิปรายผล

1. ผลการพัฒนาชุดหนังสือนิทานปลูกจิตสำนึกในใจเด็กปฐมวัยต่อการดำเนินการทุจริตคอร์รัปชัน อภิปรายดังนี้

1.1 ผลการสำรวจพฤติกรรมเบื้องต้นของเด็กปฐมวัยเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตและการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน อยู่ในระดับปานกลาง สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่า การมีความรู้ความเข้าใจของเด็กปฐมวัยเกี่ยวกับการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันนั้น เป็นเรื่องใหม่สำหรับเด็กปฐมวัย เนื่องจากคำว่า “ทุจริตคอร์รัปชัน” จะใช้ในการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance) ซึ่งเป็นหลักธรรมาภิบาลเป็นหลักการเพื่อการอยู่ร่วมกันในบ้านเมืองและสังคมอย่างมีความสุข คลี่คลายปัญหาข้อขัดแย้งโดยสันติวิธีและพัฒนาสังคมให้มีความยั่งยืน ดารารัตน์ อานันท์สูงวงศ์ ได้อธิบายถึงความหมายของการทุจริตคอร์รัปชันว่า เป็นการบิดเบือนการใช้อำนาจหรือทรัพยากรของส่วนรวมเพื่อประโยชน์ส่วนตน ซึ่งการบิดเบือนจะครอบคลุมพฤติกรรมหลายแบบตั้งแต่การยักยอก (Embezzlement) การฉ้อโกง (Fraud) การให้สินบน (Bribes) การเล่นพรรค (Cronyism) และการเอื้อประโยชน์ต่อญาติมิตร (Nepotism) เป็นต้น (ดารารัตน์ อานันท์สูงวงศ์, 2557) ดังนั้นความรู้ความเข้าใจของเด็กปฐมวัยเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันจึงอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งการนำความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการทุจริตคอร์รัปชันมาปลูกฝังเด็กปฐมวัยเป็นการฝึกให้เด็กมีความซื่อสัตย์สุจริต มีความซื่อตรง ไม่เอาของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง ไม่คดโกงเอาเปรียบผู้อื่น และไม่ละโมภโลภมาก

1.2 ผลการสัมภาษณ์ครูและผู้ปกครองเกี่ยวกับพฤติกรรมและคุณลักษณะของเด็กปฐมวัย พบว่า เด็กปฐมวัยส่วนใหญ่มีพฤติกรรมและคุณลักษณะของการมีความซื่อสัตย์สุจริต แต่จะมีเพียงบางคนที่ชอบแย่งของเล่นเพื่อน เอาเปรียบ ไม่ปฏิบัติตามกฎกติกา และเก็บของได้แล้วไม่ส่งคืนให้เจ้าของ เป็นต้น สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่าลักษณะโดยธรรมชาติของเด็กวัยนี้ เป็นวัยที่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (Egocentrism) ซึ่งสังเกตได้จากขณะที่เด็กทำกิจกรรมต่าง ๆ กับเพื่อน ๆ เด็กมักจะมีปัญหาขัดแย้งกับเพื่อน เนื่องจากเด็กจะมองโลกโดยใช้ความคิดของตนเองเป็นหลักเพียงฝ่ายเดียว จะไม่ได้คำนึงถึงผู้อื่นว่าจะคิดอย่างไร หรือรู้สึกอย่างไร โดยเด็กจะคิดว่าความคิดของตนเองถูกต้องเสมอ ทำให้เด็กไม่เข้าใจอารมณ์และความรู้สึกของผู้อื่น ดังนั้นเด็กจะมีพฤติกรรมเอาของเพื่อนมาเล่นโดยไม่ขออนุญาต

ชอบแก่ง พุดจาข่มขู่ ก่อทวน หวงของ และแย่งของกัน เป็นต้น พฤติกรรมเหล่านี้ปรากฏอยู่ทั้งในและนอกห้องเรียน ซึ่งเพียเจท์ ได้อธิบายว่า เด็กปฐมวัยที่อายุน้อยจะมีการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางสูง และจะค่อย ๆ ลดลงเมื่อเด็กมีอายุมากขึ้น จะหมดไปเมื่ออายุประมาณ 7 ปี (Piaget, J., 1959) อีกทั้งอีริกสัน ได้กล่าวว่า บุคลิกภาพจะพัฒนาได้ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับ การประสบความสำเร็จในแต่ละช่วงอายุ (Erikson, E. H., 1968) ถ้าการพัฒนาที่เกิดขึ้นในช่วงหนึ่ง ๆ ของชีวิตเป็นไปด้วยดี ได้รับการตอบสนองเต็มที่ เมื่อเติบโตขึ้นก็จะมีบุคลิกภาพดีพร้อมที่จะพัฒนาในขั้นต่อไป (พรพนทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2556) ดังนั้นครู ผู้ปกครอง หรือพ่อแม่ จึงควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย ให้เขาเห็นแบบอย่างการประพฤติ ความเป็นคนดี มีความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อให้เด็กสามารถแยกแยะอะไรควรทำและอะไรไม่ควรทำ ให้เด็กสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเองจนเกิดเป็นคุณลักษณะนิสัยที่ดี

1.3 ผลการสร้างชุดหนังสือนิทานปลูกจิตสำนึกในใจเด็กปฐมวัยต่อการ การทุจริตคอร์รัปชัน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นหนังสือประเภทอธิบายเหตุและผล มีนิทานจำนวน 4 เรื่อง คือ 1) นิทานเรื่องแมวขโมยปลาอย่าง ปลุกฝังด้านความซื่อตรง 2) นิทานเรื่องพ่อครัวหัวขโมย ปลุกฝังด้านการไม่เอาของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง 3) นิทานเรื่องแม่ค้าใจคด ปลุกฝังด้านการไม่คดโกงเอาเปรียบผู้อื่น และ 4) นิทานเรื่องคนโลภมาก ปลุกฝังด้านการไม่ละโมภโลภมาก เช่น ถ้าขโมยสิ่งของผู้อื่นไปแล้วเมื่อถูกจับได้ก็จะถูกลงโทษ ซึ่งเป็นผลของการกระทำที่ไม่ถูกต้อง เป็นต้น อีกทั้งปมปภา ร่วมสุข และคณะ ที่ได้ศึกษาเรื่องการสร้างสื่อนิทานเพื่อ พัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมด้านความมีน้ำใจในเด็กปฐมวัย พบว่า สื่อนิทานที่มีประสิทธิภาพและมีความน่าสนใจสามารถพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมด้านความมีน้ำใจในเด็กปฐมวัยได้ (ปมปภา ร่วมสุข และคณะ, 2558) ดังนั้น ชุดหนังสือนิทานปลูกจิตสำนึกในใจเด็กปฐมวัยต่อการ การทุจริตคอร์รัปชัน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจึงมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากในการนำไปปลูก จิตสำนึกในใจเด็กปฐมวัยต่อการทุจริตคอร์รัปชัน

2. ผลการใช้ชุดหนังสือนิทานปลูกจิตสำนึกในใจเด็กปฐมวัยต่อการทุจริตคอร์รัปชัน อภิปรายดังนี้

2.1 ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน ของเด็กปฐมวัย พบว่า หลังการจัดกิจกรรมการเล่นนิทานปลูกจิตสำนึกในใจเด็กปฐมวัย มีผลต่าง เฉลี่ย เท่ากับ 7.10 คะแนน สูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่า การจัดกิจกรรมการเล่นนิทาน เป็นการการนำวัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการที่นำมาเป็นตัวอย่างในการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ อารมณ์ ความรู้สึก ความสนใจ ประสบการณ์และวิธีการที่ครู ควรส่งเสริมให้เด็กเล็ก ๆ ใช้ เนื่องด้วยเด็กมีจินตนาการ และมโนภาพสูงมากอยู่แล้ว เด็กสามารถเข้าใจและเกิดความรู้เพิ่มขึ้น ส่งผลให้เด็กเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการต่อต้าน การทุจริตคอร์รัปชันสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง อีกทั้งปณิสรา ปาลาศ ที่ได้ศึกษาเรื่องการใช้ กิจกรรมการเล่นนิทานเพื่อสร้างเสริมพฤติกรรมการพูดความจริงในเด็กอนุบาล พบว่า คะแนน

พฤติกรรมการพูดความจริงหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการพูดความจริงหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ปาณิสรา ปาลาศ, 2550) ดังนั้นในการจัดกิจกรรมการเล่านิทานที่ประกอบด้วยแผนการจัดกิจกรรมที่มีชั้นนำ ขั้นตอนในการขึ้นสรุป ที่เหมาะสมจะส่งผลให้เด็กเกิดการเรียนรู้และจดจำเนื้อเรื่องของนิทานได้เป็นอย่างดี

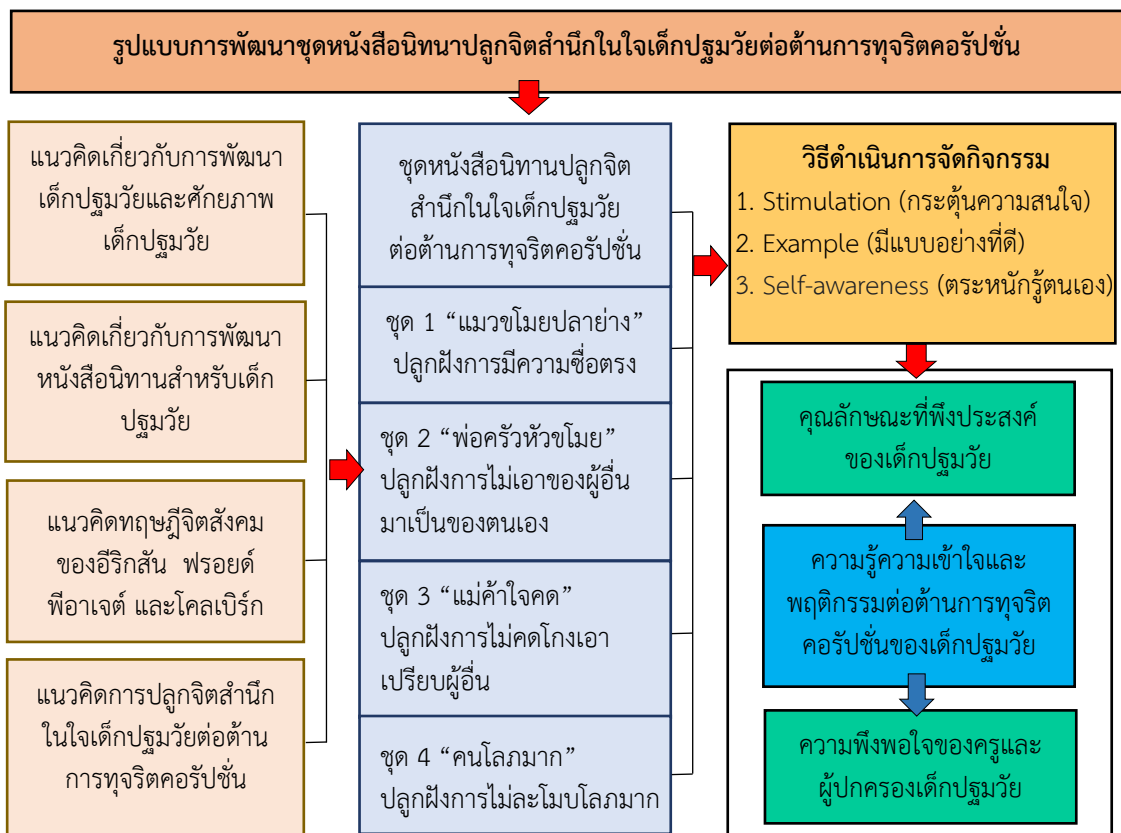
2.2 ผลการประเมินพฤติกรรมต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันของเด็กปฐมวัยพบว่า คะแนนพฤติกรรมต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันของเด็กปฐมวัยมีผลต่างเฉลี่ย เท่ากับ 4.92 คะแนน สูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่าการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นวัยที่มีการเรียนรู้แบบเป็นไปโดยธรรมชาติ และเป็นแบบอัตโนมัติ ดังนั้นเมื่อเด็กได้ฟังนิทานจะทำให้เด็กเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น การจัดกิจกรรมการเล่านิทานสำหรับเด็กให้เหมาะสมกับพัฒนาการจึงเป็นการพัฒนาเต็มตามศักยภาพและเป็นไปตามวัยอย่างเหมาะสม อีกทั้งอาภาศรี ปุยพันธ์ ที่ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาภาวะผู้นำเด็กอัจฉริยะด้วยยุทธศาสตร์สายใยรักครอบครัว เพื่อสร้างเสริมความเข้มแข็งของสังคมอุดมปัญญาใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนาภาวะผู้นำเด็กอัจฉริยะที่เสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรม มีวุฒิภาวะในการควบคุมตนเอง มีความประพฤติดี รู้จักรับผิดชอบ มีความซื่อสัตย์ มีจริยธรรม มีระเบียบวินัย มีความกตัญญู รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมอย่างเคร่งครัด (อาภาศรี ปุยพันธ์, 2553) ดังนั้น จากการวิจัยเรื่องพัฒนาชุดหนังสือนิทานปลูกจิตสำนึกในใจเด็กปฐมวัยต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันครั้งนี้ ภายหลังการทดลองจึงส่งผลให้คะแนนพฤติกรรมต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันของเด็กปฐมวัยสูงขึ้นกว่าการทดลอง ซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยที่เพิ่มขึ้น

3. ผลการศึกษาผลการพัฒนาชุดหนังสือนิทานปลูกจิตสำนึกในใจเด็กปฐมวัยต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน จากแบบสอบถามความพึงพอใจของครูและผู้ปกครองเด็กปฐมวัย พบว่ามีความพึงพอใจมากที่สุด โดยครูและผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการน่านิทานปลูกจิตสำนึกในใจเด็กปฐมวัยต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน เนื่องจากการทุจริตคอร์รัปชันเป็นปัญหาอันสำคัญของการพัฒนาประเทศ อีกทั้ง กิตติศักดิ์ รัฐประเสริฐ ที่ได้ศึกษาเรื่องการทุจริตในวงราชการไทย: การสังเคราะห์องค์ความรู้ด้านแนวทางการแก้ปัญหาจากผู้นำและบุคคลสำคัญของประเทศไทย พบว่า แนวทางการแก้ปัญหการทุจริต มี 2 แนวทางคือ 1) การปลูกจิตสำนึกให้กับประชาชน สังคม และเยาวชนของชาติ และ 2) แนวทางการปราบปราม (กิตติศักดิ์ รัฐประเสริฐ, 2557) ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าการปลูกจิตสำนึกในใจเด็กปฐมวัยต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน เป็นการหล่อหลอม กล่อมเกลาสิ่งดีงามให้เด็กเกิดการเรียนรู้โดยมีแบบอย่างที่ดีให้เด็กประพฤติปฏิบัติตาม และเด็กสามารถตัดสินใจเลือกกระทำการสิ่งต่าง ๆ ที่ดีงามได้ด้วยตนเอง อันเป็นบรรทัดฐานในการดำรงชีวิตต่อไป และเมื่อครูผู้ปกครองน่านิทานไปเล่าให้เด็กฟัง จึงส่งผลให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ทำให้ครูและผู้ปกครองมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่

ในการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้รูปของการพัฒนาชุดหนังสือนิทานปลูกจิตสำนึกในใจเด็กปฐมวัยต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งเป็นรูปแบบที่มุ่งหล่อหลอมเด็กปฐมวัยให้เติบโตเป็นพลเมืองที่ดีตามบรรทัดฐานของสังคม โดยปลูกจิตสำนึกในใจเด็กปฐมวัยให้มีทัศนคติ มีความรู้ความเข้าใจ และมีพฤติกรรมต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งจะเป็นคุณลักษณะนิสัยที่ดีต่อไปในอนาคต ในด้านการมีความซื่อตรง การไม่เอาของคนอื่นมาเป็นของตนเอง ไม่คิดคดโกง เอาเปรียบผู้อื่น และการไม่ละโมภโลภมาก ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยที่ประเทศชาติต้องการ องค์ความรู้ใหม่จากงานวิจัยฉบับนี้ แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาชุดหนังสือนิทานปลูกจิตสำนึกในใจเด็กปฐมวัยต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาชุดหนังสือนิทานปลูกจิตสำนึกในใจเด็กปฐมวัยต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันเป็นรูปแบบปลูกจิตสำนึกในใจเด็กปฐมวัยต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันให้เกิดขึ้นกับเด็กปฐมวัยใน

ด้านการมีความซื่อตรง การไม่เอาของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง การไม่คดโกงเอาเปรียบผู้อื่น และการไม่ละโมภโลภมาก ก่อนการจัดกิจกรรมด้วยหนังสือนิทานปลูกจิตสำนึกในใจเด็กปฐมวัยต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน ครูจะต้องเตรียมความพร้อม เช่น เทคนิคการเล่านิทาน การใช้น้ำเสียง ลีลาท่าทาง และเตรียมตัวเองให้พร้อม เพราะจะเป็นการกระตุ้นให้เด็กสนใจ ใคร่อยากฟังนิทาน อีกทั้งการเล่านิทานนี้ครูสามารถเล่าในกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนได้เป็นอย่างดี หรืออาจเล่าตามความสนใจของเด็ก เพราะเด็กอยากฟังนิทานซ้ำ ๆ เป็นต้น ขณะเดียวกันครูสามารถสังเกตพฤติกรรมความซื่อสัตย์สุจริตของเด็กปฐมวัยควบคู่กับพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กด้วย เช่น พัฒนาการทางด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์จิตใจ ด้านสังคม และด้านร่างกาย เนื่องจากชุดหนังสือนิทานนี้ ออกแบบมาสำหรับพัฒนาเด็กแบบองค์รวม เมื่อครูจัดกิจกรรมเรียบร้อยแล้ว ควรเปิดโอกาสให้เด็กได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็น และสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ดีที่ควรปฏิบัติและพฤติกรรมที่ไม่ควรปฏิบัติ เพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกในใจเด็กปฐมวัยต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันต่อไปในอนาคต ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการศึกษาวิจัยกับตัวแปรอื่น ๆ ทางด้านการมีวินัย ในตนเองและมีวินัยต่อผู้อื่น เช่น การเคารพกฎกติกา การทำตามหน้าที่ การเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน เป็นต้น หรือตัวแปรเกี่ยวกับปัญหาด้านความซื่อสัตย์สุจริตและคุณธรรมจริยธรรม เช่น การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับเด็กปฐมวัยทั้งทางกาย วาจา ใจ เป็นต้น 2) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการนำชุดหนังสือนิทานปลูกจิตสำนึกในใจเด็กปฐมวัยต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันไปใช้กับเด็กในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เช่น ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 1 หรือประถมศึกษาปีที่ 1-3 เนื่องจากเป็นวัยที่ใกล้เคียงกับเด็กปฐมวัย ทั้งนี้เพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกในใจให้เกิดในเด็กและเยาวชนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงมหาดไทย. (2556). เรื่อง ความคืบหน้าปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันของประเทศ. (2556). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 130 ตอนพิเศษ 173 ง (3 ธันวาคม 2556).
- กิตติศักดิ์ รัฐประเสริฐ. (2557). การทุจริตในวงราชการไทย: การสังเคราะห์องค์ความรู้ด้านแนวทางการแก้ไขปัญหามาจากผู้รู้และบุคคลสำคัญของประเทศไทย. วารสาร มจร. วิชาการ, 18(35), 61-74.
- ดาร์วิน อานันท์สงศ์. (2557). กายวิภาค (Anatomy) : กลไกการทุจริตคอร์รัปชัน. ใน คอร์รัปชันและกลไกกำจัดกลไก. เชียงใหม่: แผนงานสร้างเสริมนโยบายสาธารณะที่ดี (นสธ.). สถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น ฉบับปรับปรุงใหม่. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

- บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. (2545). ประมวลสาระชุดวิชาการพัฒนาเครื่องมือสำหรับการประเมินผลการศึกษา. (หน่วยที่ 3). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปาณิสรา ปาลาศ. (2550). การใช้กิจกรรมเล่านิทานเพื่อสร้างเสริมพฤติกรรมการพูดความจริงในเด็กอนุบาล. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปิมปภา ร่วมสุข และคณะ. (2558). การสร้างสื่อนิทานเพื่อพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมด้านความมีน้ำใจในเด็กปฐมวัย. วารสารวิชาการ มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 8(1), 903-922.
- พรธนทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. (2556). ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มิ่งสรรพ ขาวสะอาด. (2557). คำนำ. ใน คอร์ปชั่นและกลไกกำจัดกลโกง. เชียงใหม่: แผนงานสร้างเสริมนโยบายสาธารณะที่ดี (นสธ.) สถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (0 - 5 ปี) ระยะยาว พ.ศ. 2550 - 2559. กรุงเทพมหานคร: วิ.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- สิริลักษณ์ คอมันตร์ และคณะ. (2557). คอร์ปชั่นและกลไกกำจัดกลโกง. เชียงใหม่: แผนงานสร้างเสริมนโยบายสาธารณะที่ดี (นสธ.) สถาบันศึกษา นโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อากาศรี ปุยพันธ์. (2553). การพัฒนาภาวะผู้นำเด็กอัจฉริยะด้วยยุทธศาสตร์สายใยรักครอบครัวเพื่อสร้างเสริมความเข้มแข็งของสังคมอุดมปัญญาใหม่: ศึกษากรณีศูนย์การเรียนรู้ระดับอนุบาลดีเลิศ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำเชิงยุทธศาสตร์ความเป็นเลิศ. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- Erikson, E. H. (1968). Identity: Youth and Crisis. New York: Norton & Company.
- Piaget, J. (1959). The language and thought of the child. (3rd ed). New York: Humanities Press.

พุทธจริยศาสตร์กับการพัฒนาระเบียบวินัย นักศึกษาชั้นปีที่ 4
สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา*
BUDDHIST ETHICS AND DISCIPLINE DEVELOPMENT OF FOURTH-YEAR
ENGLISH TEACHING DEPARTMENT STUDENTS IN THE FACULTY
OF EDUCATION, MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY
LANNA CAMPUS

สัจด เชียนจันทิก

Sangad Chienjuntuk

พิทักษ์ แฝงโกฏ

Phithak Faengkot

มนตรี อธิการันทร

Montree Athikarnkuntorn

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตล้านนา

Mahamakut Buddhist University, Lanna Campus, Thailand

E-mail: sangadchienjuntuk2519@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการปฏิบัติตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ คณะศึกษาศาสตร์ 2) ศึกษาการปฏิบัติตามระเบียบวินัยของนักศึกษา 3) วิเคราะห์การปฏิบัติตนที่มีผลต่อการพัฒนาระเบียบวินัยของนักศึกษา และ 4) เสนอแนวทางการพัฒนาระเบียบวินัยตามหลักพุทธจริยศาสตร์แก่นักศึกษาเป็นการวิจัยแบบผสมผสานบูรณาการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเข้าด้วยกัน กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ คณะศึกษาศาสตร์ จำนวน 73 รูป/คน และอาจารย์ 5 รูป/คน รวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าไคสแควร์ ผลการวิจัย พบว่า 1) นักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ คณะศึกษาศาสตร์ ปฏิบัติตามหลักพุทธจริยศาสตร์ด้วยหลักศีล 5 คิดเป็นร้อยละ 94.5 ด้วยหลักกุศลกรรม 10 อกุศลกรรม 10 และด้วยหลักมรรค 8 คิดเป็นร้อยละ 2.7 อย่างละเท่ากัน 2) การปฏิบัติตามระเบียบวินัย

* Received 22 August 2021; Revised 23 April 2022; Accepted 26 April 2022

ของนักศึกษาใน 4 ด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.63$) โดยวินัยด้านการทำงานที่ได้รับมอบหมายจากอาจารย์มีค่าเฉลี่ยมากกว่าด้านอื่น ๆ ($\bar{X} = 3.72$) รองลงมาวินัยด้านการควบคุมตนเอง ($\bar{X} = 3.68$) วินัยด้านความประพฤติทั่วไป ($\bar{X} = 3.62$) และวินัยด้านการเรียน ($\bar{X} = 3.51$) ทุกด้านมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก 3) หลักพุทธจริยศาสตร์มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามระเบียบวินัยของนักศึกษา โดยรวม 4 ด้านที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 4) หลักพุทธจริยศาสตร์ ควรนำมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาระเบียบวินัยของนักศึกษาเพราะมุ่งเน้นให้ปฏิบัติในทางที่ถูกต้อง มีความคิดดี ทำดี เป็นรากฐานการเป็นสมาชิกที่ดีในสังคม

คำสำคัญ: พุทธจริยศาสตร์, การพัฒนา, ระเบียบวินัย, นักศึกษา

Abstract

The objectives of this research article were to 1) investigate the practice of Buddhist ethics among fourth-year English Teaching Department students in the Faculty of Education 2) examine the students' practice of self-discipline 3) analyze the students' self-conduct, which affects their discipline development, and 4) propose Buddhist ethical principles-based discipline development guidelines for the students. The sample consisted of 73 fourth-year English Teaching Department students in the Faculty of Education and 5 teachers. Interviews and questionnaires were employed for data. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and chi-square. The findings revealed that 1) 94.5% of fourth-year English Teaching Department students in the Faculty of Education followed the Buddhist ethics by observing the five precepts, while 2.7% of them equally followed ten wholesome courses of actions, ten unwholesome courses of actions, and the Noble Eightfold Path. 2) The students' compliance with 4 areas of self-discipline was at a high level ($\bar{X} = 3.63$). The discipline of doing teacher-assigned tasks was higher on average than other areas ($\bar{X} = 3.72$), self-discipline ($\bar{X} = 3.68$), general self-conduct ($\bar{X} = 3.62$), and learning discipline ($\bar{X} = 3.51$), respectively. All aspects were presented at high levels. 3) The Buddhist ethics had a relationship with the students' 4 areas of discipline with a statistical significance level of 0.05, and 4) Buddhist ethics should be used as a tool for developing students' self-discipline since it emphasizes correction of misbehavior, good deeds, and good acts, which are the foundations of good members of society.

Keywords: Buddhist Ethics, Development, Discipline, Students

บทนำ

การมีระเบียบวินัยเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของสังคมที่พัฒนาแล้ว ทุกคนทุกฝ่ายในประเทศไทยต้องตระหนักและปลูกฝังเพื่อให้ทุกคนในชาติมีความเจริญ สามารถเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงของโลก มีจุดยืนและทิศทางในการพัฒนาที่สอดคล้องกับรากเหง้าทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมภูมิปัญญาไทย สามารถนำพาสังคมและประเทศชาติก้าวไปพร้อมกับกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างมั่นคงและสงบสุข คำว่า “วินัย” สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า วินัยเป็นการจัดสรรโอกาส ทำให้ชีวิตและสังคมมีระบบระเบียบ และมีโอกาสเกิดขึ้น ดำเนินวิถีชีวิตได้สะดวก เพราะถ้าชีวิตและสังคมไม่มีระเบียบไม่เป็นระบบ ก็จะมีสูญเสียโอกาสในการพัฒนาชีวิตให้ดำเนินไปด้วยดีได้ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2561) ซึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ได้วางเป้าหมายเพื่อให้บรรลุตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มีหลักการสำคัญของแผนพัฒนาฯ ที่การยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มุ่งสร้างและพัฒนาคนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ มีวินัย ใฝ่รู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความรับผิดชอบต่อสังคม ประกอบด้วยคุณธรรมและจริยธรรม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับโมเดล Thailand 4.0 ที่ได้กำหนดในวาระที่ 1 ว่า การเตรียมคนไทย 4.0 ให้เป็น “มนุษย์ที่สมบูรณ์ในศตวรรษที่ 21” คือ มีปัญญาเฉียบแหลม มีทักษะ มีสุขภาพแข็งแรง และมีจิตใจที่งดงาม ผ่านการส่งเสริมเลี้ยงดูในครอบครัวที่ฝึกให้พึ่งตนเอง ซื่อสัตย์ มีวินัย มีคุณธรรมจริยธรรม ผ่านกิจกรรมในชีวิตประจำวัน ทั้งในและนอกห้องเรียน โดยสอดแทรกหลักปฏิบัติ ความมีระเบียบวินัย การทำงานเป็นทีม และจิตสาธารณะ (สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, 2559) ดังนั้น การที่จะให้เด็กประพฤติปฏิบัติตนในสิ่งที่งามตามแบบอย่างวัฒนธรรมที่ดีของไทยนั้น ผู้ใหญ่จะต้องประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็กก่อน หากผู้ใหญ่ไร้ระเบียบวินัยก็จะเป็นการยากที่จะสร้างวินัยที่ดีให้เด็กกับได้ เมื่อเด็กพร้อมที่จะอยู่ในกรอบวินัยตามสภาพกฎเกณฑ์ที่ตั้งไว้หรือตามสภาพของสิ่งแวดล้อมแล้ว ครูผู้สอนจะต้องเป็นผู้คอยแนะแนวทางการสร้างระเบียบวินัย โดยการให้ประสบการณ์ในการเรียนรู้และการจัดสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ให้เกิดขึ้น ซึ่งเป็นผลที่จะสนับสนุนให้เด็กมีวินัยในตนเอง การมีวินัยในตนเองเป็นการที่บุคคลไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นผลที่ก่อให้เกิดความยุ่งยากต่อตนเองในอนาคต หรือการไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัวและสิทธิของผู้อื่น เพื่อต่อไปจะทำให้เด็กกลายเป็นพลเมืองที่ดีมีคุณภาพของสังคม ประเทศชาติ และไม่ทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่ก่อปัญหาการทำผิดวินัยอีกต่อไป แต่ข้อเท็จจริงในปัจจุบันเด็กส่วนมากกลับมีพฤติกรรมที่ก่อปัญหาทางระเบียบวินัยขึ้นอยู่เสมอ (ธัญญพัทธ์ สวนตง, 2561)

เยาวชนนับว่าเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญที่สุดของประเทศ หากไม่ได้รับการพัฒนาให้เป็นทรัพยากรที่ดีแล้ว การพัฒนาประเทศอาจจะเป็นไปได้ไม่เต็มที่ จะเห็นได้ว่าการมีวินัยในตนเองเป็นลักษณะที่จำเป็นต้องปลูกฝังให้กับเยาวชน เมื่อเยาวชนมีวินัยในตนเองเป็นพื้นฐาน

และมีวินัยต่อสังคม ผลที่สุดก็จะมีวินัยต่อประเทศชาติโดยส่วนรวม ซึ่งจะทำให้ประเทศก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น ดังนั้น จึงควรเสริมสร้างการมีวินัยในตนเองให้มากยิ่งขึ้นเพื่อเป็นการเพิ่มพูนคุณภาพของประชากรอีกด้านหนึ่ง และจะสามารถลดปัญหาสังคมได้อีกด้วย (ทัศนียา แสนทิพย์, 2559) การพัฒนาจริยธรรมให้เกิดขึ้นกับเยาวชนจึงเป็นสิ่งจำเป็นของการจัดการศึกษาทุกระดับ สถาบันการศึกษามีส่วนสำคัญในการสร้างวินัยให้เกิดขึ้นกับคนทุกวัย ให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีระเบียบวินัย เคารพกฎกติกาของสังคมและสิทธิของผู้อื่น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 โดยมีเป้าหมายที่สำคัญของการปฏิรูปการศึกษา คือ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และถือเป็นหน้าที่ของสถาบันการศึกษาทุกระดับที่ต้องทำหน้าที่สั่งสอนให้นักเรียนนักศึกษาเป็นผู้ที่มีทั้งความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรมประจำตน และการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นความหวังของประเทศชาติ ทำหน้าที่ในการผลิตบัณฑิตให้ออกมารับใช้สังคม จึงต้องกำหนดนโยบายในด้านการพัฒนาคุณลักษณะของบัณฑิตให้เป็นไปตามเป้าหมายที่จะได้ทรัพยากรบุคคลที่เป็นกำลังสำคัญ จึงควรมุ่งเน้นการก้าวสู่ความทันสมัยให้ผู้เรียน รู้จักแก้ปัญหาพัฒนาสังคมไทยให้กลมกลืนระหว่างวัฒนธรรมไทยและความเป็นสากล ดังนั้นการอุดมศึกษาจึงต้องพัฒนาคณาจารย์เพื่อทำหน้าที่สอน วิจัย อบรมลูกศิษย์ให้ยึดหลักจริยธรรมขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ความซื่อสัตย์ การประหยัด ความอดทน ความมีเหตุผล ความรับผิดชอบ ความมีวินัย ความเสียสละ การลดเลืกอบายมุขหรือสิ่งเสพติด การมีจรรยาบรรณวิชาชีพ และลดความเห็นแก่ตัว ถ้าบัณฑิตปฏิบัติได้ดังนี้ก็จะบัณฑิตที่สมบูรณ์และเป็นสมาชิกที่ดีในสังคม แต่ปัจจุบัน การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทยยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของบัณฑิตไม่ดีเท่าที่ควร โดยเฉพาะด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ความซื่อสัตย์ และความเชื่อมั่นในตนเอง (พรนิภา จันทรน้อย, 2560)

นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา บางกลุ่มยังมีปัญหาเกี่ยวกับการขาดความมีระเบียบวินัย เช่น การแต่งกายไม่ถูกระเบียบ นักศึกษาหญิงสวมกระโปรงสั้น นักศึกษาชายสวมกางเกงยีนส์ และสวมรองเท้าที่ผิดระเบียบมหาวิทยาลัย การเข้าเรียนและการส่งงานไม่ตรงต่อเวลา การเก็บรองเท้าไม่เป็นระเบียบในการเข้าห้องประชุม และการจอดรถไม่เป็นระเบียบ เป็นต้น จากปัญหาที่กล่าวมา อาจส่งผลให้เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปในทิศทางที่ไม่พึงประสงค์และเป็นปัญหาของมหาวิทยาลัยสังคมและประเทศชาติด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการพัฒนาวินัยนักศึกษาเป็นพื้นฐานของวินัยทางสังคม เพราะบุคคลที่มีวินัยในตนเองจะเป็นผู้ที่สามารถควบคุมยับยั้งพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ การพัฒนาวินัยนักศึกษาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งโดยเฉพาะนักศึกษาในมหาวิทยาลัย เพราะเป็นบุคคลที่อยู่ในวัยควรแก่การส่งเสริมการเจริญเติบโต ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ เป็นวัยที่มีความคิดเป็นอิสระ ตัดสินใจอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้จึงต้องได้รับความร่วมมือจากคณาจารย์และผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยกันแก้ปัญหาพฤติกรรมของนักศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าพุทธปรัชญาน่าจะมีแนวความคิดที่

สามารถตอบปัญหาทางจริยศาสตร์และนำมาประพจน์ปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านั้นได้ จึงศึกษาเกี่ยวกับพุทธจริยศาสตร์ในการพัฒนาระเบียบวินัยของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ซึ่งจะส่งผลต่อการสร้างควมมีวินัยแก่นักศึกษา อันเป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพของครอบครัว ชุมชน สังคม และอนาคตของประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติตามหลักพุทธจริยศาสตร์ ของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
2. เพื่อศึกษาการปฏิบัติตามระเบียบวินัย ของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
3. เพื่อวิเคราะห์การปฏิบัติตามหลักพุทธจริยศาสตร์ที่มีผลต่อการพัฒนาระเบียบวินัย ของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
4. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาระเบียบวินัยตามหลักพุทธจริยศาสตร์แก่นักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ที่ผู้วิจัยบูรณาการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเข้าด้วยกัน ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตในการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ แนวทางการพัฒนาระเบียบวินัยของนักศึกษา ซึ่งผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดของ พรณรุจี สะอาด ที่กล่าวถึงประเภทของวินัยว่า เด็ก ๆ ควรมีวินัยในด้านต่าง ๆ คือ 1) ด้านวินัยในความประพฤติทั่วไป 2) ด้านวินัยในกิจวัตรประจำวัน 3) ด้านวินัยในการเรียน 4) ด้านวินัยในการทำงาน 5) ด้านวินัยในการควบคุมตนเอง (พรณรุจี สะอาด, 2558)

ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

ขอบเขตด้านระยะเวลา คือ ระยะเวลา 6 เดือน

2. ประชากรในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยนี้ ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ภาคปกติ ปีการศึกษา 2562 ทั้งหมด จำนวน 73 รูป/คน (สำนักทะเบียนและวัดผล, 2562) โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ อาจารย์ผู้สอน/อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ จำนวน 5 รูป/คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่สร้างขึ้นจากการศึกษาพุทธจริยศาสตร์ในการพัฒนาระเบียบวินัยนักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา โดยข้อคำถามได้ครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

4.1 ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพุทธจริยศาสตร์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

4.2 ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบว่า แบบสอบถามตรงตามเนื้อหาสาระที่จะศึกษาหรือไม่ และปรับปรุงให้สมบูรณ์ตามข้อเสนอแนะ

4.3 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาหาค่า IOC แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญแนะนำ โดยให้ค่าความเที่ยงตรงของเครื่องมืออยู่ระหว่าง 0.6 - 1.00

4.4 นำแบบสอบถามที่ผ่านการแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญแล้วไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรเป้าหมายต่อไป

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 ผู้วิจัยติดต่อวิทยาลัยศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม

5.2 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มประชากร ซึ่งเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ภาคปกติ สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ปีการศึกษา 2562 จำนวน 73 รูป/คน โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปแจกให้กับประชากรและรับคืนกลับมาด้วยตนเอง

5.3 ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอน/อาจารย์ประจำหลักสูตรการสอนภาษาอังกฤษจำนวน 5 รูป/คน ด้วยตนเอง

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของนักศึกษาทั้งหมดมาประมวลผลและวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ซึ่งประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิดจากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอน/อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษจำนวน 5 รูป/คน เกี่ยวกับพุทธจริยศาสตร์ในการพัฒนาระเบียบวินัยของนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง แล้วนำเสนอแบบบรรยาย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. การปฏิบัติตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของนักศึกษา พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ปฏิบัติตามหลักพุทธจริยศาสตร์ด้วยหลักการรักษาศีล 5 จำนวน 69 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 94.5 รองลงมา ปฏิบัติด้วยหลักกุศลกรรม 10 และ หลักอกุศลกรรม 10 จำนวน 2 รูป คิดเป็นร้อยละ 2.7 และปฏิบัติด้วยหลักมรรค 8 จำนวน 2 รูป คิดเป็นร้อยละ 2.7 ตามลำดับ

2. การปฏิบัติตามระเบียบวินัย 4 ด้าน ของนักศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.63$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า วินัยด้านการทำงานที่ได้รับมอบหมายจากอาจารย์ผู้สอน มีค่าเฉลี่ยมากกว่าด้านอื่น ๆ ($\bar{X} = 3.72$) รองลงมา คือ วินัยด้านการควบคุมตนเอง ($\bar{X} = 3.68$) วินัยด้านความประพฤติทั่วไป ($\bar{X} = 3.62$) และวินัยด้านการเรียน ($\bar{X} = 3.51$) ซึ่งทุกด้านมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมากตามลำดับ

3. การปฏิบัติตามหลักพุทธจริยศาสตร์ที่มีผลต่อการพัฒนาระเบียบวินัยของนักศึกษา โดยรวม 4 ด้าน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. แนวทางการพัฒนาระเบียบวินัยตามหลักพุทธจริยศาสตร์แก่นักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ได้แก่ 1) พุทธจริยศาสตร์ระดับต้น คือ การรักษาศีล 5 (เบญจศีล) ธรรม 5 ความประพฤติชอบทางกายและวาจา การรักษากายวาจาให้เรียบร้อย การรักษาตามระเบียบวินัย ข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่ว การควบคุมตนให้ตั้งอยู่ในความไม่เบียดเบียน เบญจศีล และเบญจธรรมเป็นธรรมคู่กัน คนที่มีเบญจธรรมจึงจะเป็นผู้มีเบญจศีล ซึ่งหากคนมีศีลและธรรมดังกล่าวแล้ว จะเว้นจากการทำความชั่ว รู้จักควบคุมตนให้ตั้งอยู่ในความดี ไม่เบียดเบียนตนและคนอื่น และประพฤติชอบทางกาย วาจา และใจ ทำให้อยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข และข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้เสนอแนวทางการพัฒนาระเบียบวินัยโดยการใช้หลัก ทิศ 6 โดยให้ความเห็นว่า การให้ความรู้เรื่องทิศ 6 กับบุคคลรอบตัวเรา วิธีปฏิบัติตนต่อสิ่งรอบตัว ให้รู้จักการพัฒนาระเบียบวินัย เพื่อชี้ให้เห็นคุณของการมีระเบียบที่มีผลต่อบุคคลเหล่านี้ จากนั้นให้ปฏิบัติ ธรรม 5 ประการ เพื่อพัฒนารักษาต่อยอด ระเบียบวินัยตนเอง 2) พุทธจริยศาสตร์ระดับกลาง อันได้แก่ กุศลกรรม 10 และอกุศลกรรม 10 ซึ่งกุศลกรรม คือ ความประพฤติเรียบร้อย ทางกาย ทางวาจา ทางใจ ส่วนอกุศลกรรม คือ ความประพฤติไม่เรียบร้อย ทางกาย ทางวาจา และทางใจ และ 3) พุทธจริยศาสตร์ระดับสูง มรรค 8 ซึ่งเป็นหลักพุทธจริยศาสตร์ที่สามารถล่อเมกลา ผีกจิตสมาธิ ขัดเกลตาตนเองได้เป็นอย่างดี สามารถยึดถือปฏิบัติในการดำเนินชีวิตให้มีความสุข มีระเบียบวินัยของนักศึกษาได้ นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญยังได้กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาระเบียบวินัยของนักศึกษาโดยใช้หลักมงคล 38 ประการ โดยให้ความเห็นว่า เป็นพุทธจริยธรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเพื่อการดำรงชีวิตที่ดี เป็นหลักจริยธรรมในการดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จก้าวหน้า ซึ่งในมงคล 38 ประการ

ประกอบด้วย เรื่อง ทานศีล ความกตัญญู การมีวินัย การปฏิบัติหน้าที่ระหว่างบุคคลต่าง ๆ ที่ดำเนินไปด้วยความถูกต้อง จะทำให้ผู้ปฏิบัติมีกำลังในการปฏิบัติตามมงคลชีวิตจากระดับต้น จนถึงระดับสูง ในมงคลที่ 9 ว่าด้วยวินัย ซึ่งวินัย คือระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ สำหรับการควบคุมความประพฤติทางกาย วาจา ของคนในสังคมให้เรียบร้อยดีงาม เป็นแบบแผน อันหนึ่งอันเดียวกัน จะได้อยู่ร่วมกันด้วยความสุขสบาย ไม่กระทบกระทั่งซึ่งกันและกัน วินัยช่วยให้คนในสังคมห่างไกลจากความชั่วทั้งหลาย และการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ถ้าขาดระเบียบวินัย ต่างคนต่างทำตามใจตนเอง ความขัดแย้งก็จะเกิดขึ้น การงานที่ทำก็จะเกิดผลเสีย อีกทั้ง เพื่อให้มีการนำผลการวิจัยสู่การปฏิบัติ ผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา อาจารย์ผู้รับผิดชอบในการถ่ายทอดสอนในวิชาที่เกี่ยวข้อง ควรมีการจัดอบรมนักศึกษาด้วยการให้มีความรู้และปฏิบัติตามหลักพุทธจริยศาสตร์ เพื่อคลี่คลายปัญหาของสังคม แยกแยะได้ว่าอะไรคือสิ่งที่ควรประพฤติ อะไรควรงดเว้น อะไรควรทำ อะไรถูก อะไรผิด อะไรดี และอะไรชั่ว เพื่อทำความเข้าใจให้ถูกต้องตามที่เป็นจริง อันจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมต่อไป รวมไปถึงการจัดการเรียนการสอนตามผลการวิจัยครั้งนี้ คณาจารย์ควรที่จะเลือกวิธีการที่เหมาะสม อธิบายถึงเหตุและผลของการใช้หลักจริยศาสตร์ในชั้นเรียน อันจะนำพาการเปลี่ยนแปลงมาสู่ นักศึกษาได้ เช่น การวางแผนหลักการ แนวทางในการตกลงกันในชั้นเรียนในระดับสาขา หรือ ในระดับมหาวิทยาลัย เพื่อจัดการและตักเตือน อันจะสามารถนำความคิดที่มีสติสัมปชัญญะแก่นักศึกษาที่ขาดระเบียบวินัยในการใช้ชีวิตได้ ควรปลูกฝังการจัดกิจกรรม เน้นการปฏิบัติอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง และประเมินผลการจัดการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้ พื้นฐานของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา เป็นผู้รักและใฝ่ดี การพูดด้วยเหตุผล วาจาจึงเป็นเครื่องมือที่สมควรนำมาใช้อธิบายให้บุคคลได้เปลี่ยนแปลงตนเอง ด้วยความหลากหลายในการใช้หลักจริยศาสตร์ เช่น การพูดถึงเรื่องความรับผิดชอบ ความเป็นระเบียบวินัย มีความอดทน อดกลั้น ใช้สติสัมปชัญญะเพื่อจัดการกับปัญหา ให้เกิดมีความสามัคคี เสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว ในการประกอบอาชีพ และการเรียนการสอน และการนำหลักธรรม 5 มาใช้เพื่อให้ระบอบตน มีสติรอบคอบ การนำหลักทศ 6 มาใช้ เพื่อให้เกิดการระลึกรับผิดชอบต่อส่วนรวม โดยเฉพาะคนรอบข้างใกล้ตัวที่จะทำให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญจากตัวเราอันเนื่องมาจากการขาดระเบียบวินัย การรู้จักผิดชอบ สำนึกถึงคนรอบข้างใกล้ตัวอันเป็นที่รัก จะช่วยพัฒนาให้มีระเบียบวินัยมากขึ้น อันจะเป็นหลัก และรากฐานของสมาชิกในสังคมที่สมควรปฏิบัติต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม เมื่อประพฤติปฏิบัติกิจการต่าง ๆ ด้วยหลักนี้ ก็จะก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองขึ้นในสังคม และผู้ที่ประพฤติปฏิบัติอยู่เป็นนิจจะพึงรู้และรับรู้ว่าสิ่งใดถูก สิ่งใดผิดด้วยตนเอง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การปฏิบัติตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่จะปฏิบัติตามหลักพุทธจริยศาสตร์ด้วยหลักการรักษาศีล 5 ซึ่งเป็นศีลขั้นพื้นฐานที่มนุษย์เราทุกคนควรจะรักษาไว้ให้ได้ หากทุกคนไม่มีศีล การอยู่ร่วมกันก็จะไร้มนุษยธรรมและทำให้เกิดปัญหาตามมามากมาย เนื่องจากศีลเป็นการควบคุมและขัดเกลาพฤติกรรมในการดำเนินชีวิต มีผลต่อทุกการกระทำของคนในสังคม เป็นแนวทางการปฏิบัติสำคัญต่อการประพฤติปฏิบัติของชาวพุทธตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า สนับสนุนผลการศึกษาค้นคว้าของ ธัญญพัทธ์ สอนดงที่กล่าวว่า พุทธจริยศาสตร์ระดับต้น คือการรักษาศีล 5 (เบญจศีล) ความประพฤติชอบทางกายและวาจา และการรักษากายวาจาให้เรียบร้อย การรักษาตามระเบียบวินัย ข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่ว การควบคุมตนให้ตั้งอยู่ในความไม่เบียดเบียน “ศีล” เป็นหลักปฏิบัติของภิกษุที่มีความสำรวมในโอวาทปาฏิโมกข์ ถึงพร้อมด้วยอาชาระและโคจร เห็นภัยในโทษทั้งหลายแม้มีประมาณเล็กน้อย สมาทานอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย ความสำรวม ความระวัง ความไม่ก้าวล่วงในสิกขาบททั้งหลาย การสำรวมกาย วาจา ใจ ลักษณะของศีล 5 หมายถึง ความสำรวมทางกาย วาจา หรือแปลว่าลักษณะความเป็นปกติ คือ การไม่ประพฤติผิดทางกาย และวาจา ความมีระเบียบวินัย กฎเกณฑ์ ข้อบังคับสำหรับการควบคุมประพฤติทางกายของคนในสังคมให้เรียบร้อยดีงาม เป็นแบบแผนอันหนึ่งอันเดียวกัน จะได้อยู่ร่วมกันด้วยความสุขสบาย ได้แก่ 1) ปาณาติบาต เวรมณี หมายถึง เจตนาตเว้นจากการฆ่าสัตว์ 2) อทินนาทานา เวรมณี หมายถึง เจตนาตเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้ด้วยอาการแห่งการขโมย 3) กาเมสุมิจฉาราวา เวรมณี หมายถึง เจตนาตเว้นจากการประพฤติดูผิดในกาม 4) มุสาวาทา เวรมณี หมายถึง เจตนาตเว้นจากการพูดเท็จ และ 5) สุราเมระยะมัชชะปะมาทัฏฐานา เวรมณี หมายถึง เจตนาตเว้นจากของมึนเมา สุราเมรัย (ธัญญพัทธ์ สอนดง, 2561)

2. การปฏิบัติตามระเบียบวินัย 4 ด้าน ของนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.63$, S.D. = 0.168) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่าด้านอื่น คือ วินัยด้านการทำงานที่ได้รับมอบหมายจากอาจารย์ผู้สอน รองลงมา คือ วินัยด้านการควบคุมตนเอง วินัยด้านความประพฤติทั่วไป และวินัยด้านการเรียน ซึ่งทุกด้านมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากการขาดระเบียบวินัยของนักศึกษามักออกมาในรูปของการขาดเรียน การมาสาย การหนีเรียน การแต่งกายและการประพฤติไม่เหมาะสม การขาดคุณธรรมและจริยธรรม ในการพัฒนาระเบียบวินัยของนักศึกษา ทางมหาวิทยาลัยได้มีการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมการศึกษาให้นักศึกษารู้ เข้าใจและตระหนักในเหตุผลที่มา คุณค่าคุณประโยชน์ของกฎระเบียบ ที่มีต่อบุคคล สังคมส่วนรวม และคุณค่าคุณประโยชน์ของการประพฤติปฏิบัติตามกฎระเบียบ ซึ่งสนับสนุนงานวิจัยของ รุ่งอรุณ พรเจริญ ซึ่งผลการวิจัยได้สรุปแนวทางการพัฒนาวินัยของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร 4 ด้าน

ได้แก่ ด้านการแต่งกาย ด้านการตรงต่อเวลา ด้านความสะอาด ด้านการแสดงความเคารพ และด้านการปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของมหาวิทยาลัย ตามความคิดเห็นของบุคลากรสายวิชาการ โดยภาพรวม ความเห็นที่ว่าควรมีการพัฒนาวินัยของนักศึกษาในทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่ควรมีการพัฒนาวินัยของนักศึกษามากที่สุด คือ ด้านความสะอาด รองลงมา คือ ด้านการปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของมหาวิทยาลัย ด้านการตรงต่อเวลา ด้านการแสดงความเคารพ และด้านที่ควรมีการพัฒนาวินัยของนักศึกษาซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการแต่งกาย ตามลำดับ (รุ่งอรุณ พรเจริญ, 2556) ตรงกับแนวคิดของ กระทรวงศึกษาธิการ ที่ได้เสนอแนะมาตรการและกิจกรรรมต่าง ๆ ให้สถานศึกษาดำเนินการ เพื่อเสริมสร้างอุดมการณ์ เร่งรัดดำเนินการปลูกฝังและเสริมสร้างคุณธรรม ค่านิยมที่มีความสำคัญยิ่งต่อเยาวชน และชาติบ้านเมืองอย่างน้อย 3 ประการ คือ ความมีระเบียบวินัย การประหยัดและการออม และความรักชาติที่ถูกทาง เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่า ความมีระเบียบวินัย ก็เป็นหนึ่งในสามประการที่จะต้องเร่งส่งเสริม ปลูกฝังและเสริมสร้าง โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้เยาวชนได้ตระหนักถึงเหตุผล ที่มา คุณค่าและคุณประโยชน์ของกฎระเบียบที่มีต่อบุคคลและส่วนรวม และเพื่อฝึกให้เยาวชนประพฤติปฏิบัติตามกฎระเบียบ จนเกิดเป็นคุณลักษณะประจำตัวที่จะควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติตามกฎและระเบียบนั้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547) ซึ่งมีความคิดเห็นตรงกับ มนตรี ระเบียบศรี โดยกล่าวว่า วินัย หมายถึง การอยู่ในระเบียบแบบแผนและข้อบังคับของสังคม ดังนั้นการส่งเสริมวินัยให้นักเรียนจึงควรครอบคลุมถึงการส่งเสริมพัฒนานักเรียนให้สามารถประพฤติปฏิบัติตนในระเบียบแบบแผน และข้อบังคับของสถานศึกษาและสังคมได้อย่างเหมาะสม (มนตรี ระเบียบศรี, 2552) และสนับสนุนแนวคิดของ สุคนธา ชินศิริ ที่สรุปความหมายของควมมีวินัยว่าหมายถึง การควบคุมความประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องเหมาะสมกับจรรยาบรรณ ข้อบังคับ ข้อตกลง กฎหมายและศีลธรรม อันได้แก่การรักษาระเบียบวินัยในการบริโภคและอุปโภค การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบทั้งภายในและภายนอก การแต่งกายและควบคุมท่วงทีกริยาวจาและใจ และปรับปรุงกริยาให้งดงาม เป็นระเบียบ มีกิริยาดีสุภาพอ่อนโยน ประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสมแก่บุคคล โอกาส เวลา สถานที่ อันนำไปสู่ความสงบสุขในชีวิตของตน และความเป็นระเบียบในสังคม (สุคนธา ชินศิริ, 2554) อีกทั้งยังตอบรับกับความเห็นของ ปาจริย์ เกตุสำเภา ที่กล่าวว่า ควมมีวินัยหมายถึง การยึดมั่นในระเบียบแบบแผนข้อบังคับและข้อปฏิบัติซึ่งมีทั้งวินัยต่อตนเองและวินัยทางสังคม ผู้ที่มีวินัยคือผู้ที่ปฏิบัติตนในขอบเขตกฎระเบียบของสถานศึกษา/สถาบัน/องค์กรสังคมและประเทศ โดยที่ตนเองยินดีปฏิบัติตามอย่างเต็มใจและตั้งใจ เช่น การแต่งกายที่ถูกต้องตามระเบียบ การเข้าแถวรับบริการตาม (ปาจริย์ เกตุสำเภา, 2554) และสนับสนุนการศึกษาของ พระมหาจิริตถกร อริโย ซึ่งสรุปความหมายของควมมีวินัยว่า หมายถึง ลักษณะของนักเรียนที่สามารถควบคุมตนเองและพฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปตามที่ตนเองมุ่งหวัง โดยไม่ทำให้ตนเองเดือดร้อนตลอดจนไม่ขัดต่อกฎระเบียบของสังคมและสิทธิของผู้อื่นที่จะนำตน

ไปสู่การดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข (พระมหาจิรฉัตร อริโย (มะสุใส), 2554) และยังตอบรับแนวคิดของ ยาใจ เดชขันธุ์ที่ได้สรุปความหมายของความมีวินัยว่าหมายถึง คุณลักษณะของนักเรียนเกี่ยวกับการควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในกรอบระเบียบแบบแผน กฎหมาย ข้อบังคับและข้อปฏิบัติด้วยความสมัครใจ (ยาใจ เดชขันธุ์, 2556)

3. การปฏิบัติตามหลักพุทธจริยศาสตร์ที่มีผลต่อการพัฒนาระเบียบวินัยของนักศึกษา กลุ่มตัวอย่าง โดยรวม 4 ด้าน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก การใช้หลักพุทธจริยศาสตร์มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาระเบียบวินัยของนักศึกษา สามารถควบคุมความประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องและเหมาะสมกับจรรยาบรรณ ข้อบังคับ ข้อตกลง กฎหมาย และศีลธรรมได้ และควบคุมท่วงทีกริยาวาจาและใจ และปรับปรุงกริยาทั้งดงาม เป็นระเบียบ มีกิริยาดี สุภาพอ่อนโยน ประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสมแก่บุคคล โอกาส เวลาและสถานที่ อันนำไปสู่ความสงบสุขในชีวิตของตน และความเป็นระเบียบในสังคม เข้ากับความเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่กล่าวว่า การประยุกต์ใช้หลักพุทธจริยศาสตร์ เพื่อใช้ในการพัฒนาระเบียบวินัยของนักศึกษาสามารถปฏิบัติได้เป็นอย่างดี เพราะทำให้เกิดการอบรมขัดเกลาตนเองให้มีคุณธรรมสูงขึ้น ให้มีการประพฤติปฏิบัติในการวางตนได้อย่างเหมาะสม สร้างคุณค่าให้กับตนเอง สามารถเสริมสร้างให้นักศึกษามีความเป็นครูได้เป็นอย่างดี โดยสามารถประยุกต์ให้เข้ากับการจัดการเรียนการสอน โดยยึดถือมาตรฐานผลการเรียนรู้จากหลักสูตรรายวิชา หมวดวิชาเฉพาะด้าน 6 ด้าน คือ 1) ด้านคุณธรรมจริยธรรม 2) ด้านความรู้ 3) ด้านทักษะทางปัญญา 4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ 5) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 6) ด้านทักษะด้านการจัดการเรียนรู้

4. แนวทางการพัฒนาระเบียบวินัยตามหลักพุทธจริยศาสตร์แก่นักศึกษา เมื่อพิจารณาถึงสาเหตุแล้ว พบว่า อาจมาจาก 1) สภาพทางร่างกายของนักศึกษา เช่น สภาวะส่วนตัว มักทำอะไรตามใจตัวเอง หรืออาจมาจากสภาพทางจิตใจของนักศึกษา ที่มักจะแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวอยู่เสมอ 2) อาจารย์ผู้สอน เนื่องจากอาจารย์ผู้สอนทำหน้าที่สั่งสอนอบรมดูแลขัดเกลานิสัยของนักศึกษา และมีอำนาจสิทธิ์ขาดในการควบคุมห้องเรียน เช่น กฎและระเบียบต่าง ๆ ของห้องเรียน จึงมีส่วนทำให้นักศึกษาขาดระเบียบวินัย มีความประพฤติไม่เหมาะสม ข้อเสนอแนวทางการพัฒนาระเบียบวินัยด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ที่เป็นแนวทางในการแก้ปัญหา ได้แก่ 1) การรักษาศีล 5 หรือ เบญจศีล ความประพฤติชอบทางกายและวาจา และการรักษากายวาจาให้เรียบร้อย การรักษามารับระเบียบวินัย ข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่ว การควบคุมตนให้ตั้งอยู่ในความไม่เบียดเบียน 2) กุศลกรรม 10 และอกุศลกรรม 10 ซึ่งกุศลกรรม คือ ความประพฤติเรียบร้อย ทางกาย ทางวาจา ทางใจ ส่วนอกุศลกรรม คือ ความประพฤติไม่เรียบร้อย ทางกาย ทางวาจา และทางใจ 3) มงคล 38 ประการ มงคลที่ 9 ว่าด้วยวินัย ซึ่งวินัยคือ ระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ สำหรับควบคุมความประพฤติทางกาย วาจา ของคนในสังคมให้เรียบร้อยดีงาม เป็นแบบแผนอันหนึ่งอันเดียวกัน จะได้อยู่ร่วมกันด้วยความสุขสบาย

ไม่กระทบกระทั่งซึ่งกันและกัน วินัย ช่วยให้คนในสังคมห่างไกลจากความชั่วทั้งหลาย และการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ถ้าชาดระเบียบวินัย ต่างคนต่างทำตามใจตนเอง ความขัดแย้งก็จะเกิดขึ้น การงานที่ทำการก็จะเกิดผลเสีย ต่อบริบทกับการศึกษาของ สุนทร สุขทรัพย์ทวีผล และคณะ ที่สรุปว่า มงคลสูตรเป็นหลักการพัฒนาตนเอง มีองค์ธรรม 38 ประการ เป็นระบบการพัฒนา ตั้งแต่ขั้นพื้นฐานจนถึงขั้นสูงสุด คือ พระนิพพาน โดยสามารถจำแนกตามลักษณะของการพัฒนาตนเองออกเป็น 3 ขั้น คือ ขั้นพื้นฐาน 18 องค์ธรรม ขั้นกลาง 12 องค์ธรรม และขั้นสูง 8 องค์ธรรม (สุนทร สุขทรัพย์ทวีผล และคณะ, 2561) นอกจากนี้ แนวทางการพัฒนาระเบียบวินัยตามหลักพุทธจริยศาสตร์แก่นักศึกษานั้น ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายของมหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ต้องร่วมมือกันอย่างจริงจัง และกำหนดให้มีการใช้หลักพุทธจริยธรรม จริยศาสตร์ มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระเบียบวินัยของนักศึกษาอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรม ควรนำผลการวิจัยเสนอต่อผู้เกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหารมหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา อาจารย์ ผู้รับผิดชอบในการถ่ายทอดสอนในวิชาที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำผลการวิจัยสู่การปฏิบัติ คือ จัดการเรียนการสอนตามผลการวิจัยครั้งนี้ การจัดกิจกรรม เน้นการปฏิบัติอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง และประเมินผลการจัดการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมเพื่อปรับปรุง แก้ไขให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เมื่อการประยุกต์ใช้หลักพุทธจริยศาสตร์เพื่อการพัฒนาระเบียบวินัยของนักศึกษานั้น สามารถปฏิบัติได้เป็นอย่างดี จะทำให้เกิดการอบรมขัดเกลาตนเองให้มีคุณธรรมสูงขึ้น ให้มีการประพฤติปฏิบัติในการวางตน ได้อย่างเหมาะสม สร้างคุณค่าให้กับตนเอง สามารถเสริมสร้างให้นักศึกษามีความเป็นครูได้เป็นอย่างดี โดยสามารถประยุกต์ให้เข้ากับการจัดการเรียนการสอน โดยยึดถือมาตรฐาน ผลการเรียนรู้จากหลักสูตรรายวิชาหมวดวิชาเฉพาะด้าน 6 ด้าน คือ 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม 2) ด้านความรู้ 3) ด้านทักษะทางปัญญา 4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ 5) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลขการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และ 6) ด้านทักษะด้านการจัดการเรียนรู้ (มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2562) ดังนั้น ในแนวทางปฏิบัติจึงควรดำเนินการ คือ 1) ควรกำหนดเป็นนโยบายของมหาวิทยาลัยหรือคณะลงสู่หลักสูตร 2) ควรจัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการแก่คณาจารย์เพื่อเป็นแนวปฏิบัติ 3) ควรจัดอบรมให้นักศึกษาได้มีความรู้และปฏิบัติตามหลักพุทธจริยศาสตร์ 4) ควรปลูกฝัง เน้นย้ำ ในรายวิชาชีพรู วิชาการศึกษาทั่วไป วิชาเอก ทุกรายวิชา โดยคณาจารย์สามารถนำไปบูรณาการในเนื้อหาวิชาการและคะแนนจิตพิสัย ให้มีการประพฤติปฏิบัติตามหลักพุทธจริยศาสตร์ ในแผนการจัดการเรียนการสอนของแต่ละรายวิชา 5) ควรผนวกเป็นคะแนนหน่วยกิจกรรมของนักศึกษาปฏิบัติจิตอาสา 6) ควรจัดกิจกรรมส่งเสริม สนับสนุน การให้รางวัล นักศึกษาที่มีพุทธจริยศาสตร์ ดีเด่น ตามเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนด โดยออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนให้อยู่ในหลักภาวะ 4 ประการ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา ของ ญัฐชญา จิตภักดี และคณะ ที่แสดงความเห็นว่า การนำเอาหลักพุทธจริยศาสตร์ คือ

หลักภาวนา 4 ได้แก่ 1) กายภาวนา เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ 2) สีสภาวนา เพื่อพัฒนาความประพจน์ให้เกิดระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนผู้อื่น 3) จิตภาวนา เพื่อพัฒนาจิตให้เข้มแข็ง มีคุณภาพและศักยภาพ และ 4) ปัญญาภาวนา เพื่อให้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้ทันสภาวการณ์ที่เป็นไป ทำให้รอดพ้นจากทุกข์ แก้ปัญหาได้ด้วยปัญญา (ณัฐชญา จิตภักดี และคณะ, 2564)

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยนี้เป็นแนวทางที่ดีในการใช้หลักธรรมหรือหลักปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา มาพัฒนาวินัยแก่นักศึกษาที่เป็นพุทธศาสนิกชนทุกสาขาวิชา องค์ความรู้ที่ได้จากผลการวิจัยนี้เป็นแนวทางในการศึกษาวิธีการสอนหรือพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษแบบเจาะจง โดยการสอดแทรกหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น การพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษที่มีการบูรณาการกับหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา โดยการฝึกพูดเรื่องที่สร้างสรรค์ ให้แก่งคิด ไม่เป็นการเบียดเบียนผู้อื่น หรือการฝึกพูดนำเสนอเป็นรายกลุ่มเพื่อพัฒนาเรื่องการอยู่ร่วมกับผู้อื่น เป็นต้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้สรุปได้ว่า 1) นักศึกษาปฏิบัติตามหลักพุทธจริยศาสตร์ด้วยหลักศีล 5 คิดเป็นร้อยละ 94.5 ด้วยหลักกุศลกรรม 10 อกุศลกรรม 10 และด้วยหลักมรรค 8 คิดเป็นร้อยละ 2.7 อย่างละเท่ากัน 2) การปฏิบัติตามระเบียบวินัยของนักศึกษาใน 4 ด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.63$) โดยวินัยด้านการทำงานที่ได้รับมอบหมายจากอาจารย์มีค่าเฉลี่ยมากกว่าด้านอื่น ๆ ($\bar{X} = 3.72$) รองลงมาวินัยด้านการควบคุมตนเอง ($\bar{X} = 3.68$) วินัยด้านความประพฤติทั่วไป ($\bar{X} = 3.62$) และวินัยด้านการเรียน ($\bar{X} = 3.51$) ทุกด้านมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก 3) หลักพุทธจริยศาสตร์มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามระเบียบวินัยของนักศึกษาโดยรวม 4 ด้านที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 4) หลักพุทธจริยศาสตร์ ควรนำมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาระเบียบวินัยของนักศึกษา เพราะมุ่งเน้นให้ปฏิบัติในทางที่ถูกต้อง มีความคิดดี ทำดี เป็นรากฐานการเป็นสมาชิกที่ดีในสังคม ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) มหาวิทยาลัยควรมีนโยบายในการจัดโครงการอบรมสัมมนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพบุคลากรด้านวินัยนักศึกษา โดยให้บุคลากรที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านวินัยนักศึกษาเข้าอบรมสัมมนาเพิ่มความรู้ทักษะความเชี่ยวชาญในการดำเนินการทางวินัย เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีความเข้าใจถูกต้องตรงกัน และต้องจัดอบรมสัมมนาทุกปีงบประมาณ 2) มหาวิทยาลัยควรเผยแพร่แนวคิดใหม่ ๆ ในการเสริมสร้างวินัยนักศึกษา เพื่อกระตุ้นให้อาจารย์ ผู้ปกครอง นักศึกษา และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเกิดทัศนคติเชิงบวกต่อรูปแบบการเสริมสร้างวินัยนักศึกษา ที่จะนำไปปฏิบัติในอนาคตต่อไป 3) มหาวิทยาลัยควรจัด

สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และเอื้อต่อการเสริมสร้างวินัย เช่น การจัดโครงการส่งเสริมคุณธรรม โครงการส่งเสริมให้นักศึกษารู้จักพฤติกรรมตนเองและผู้อื่น เป็นต้น 4) มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมสนับสนุนและยกย่องอาจารย์หรือนักศึกษาที่มีคุณสมบัติเป็นผู้ที่มีระเบียบวินัยและดำรงตนอยู่บนจริยธรรม เป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติตนให้กับอาจารย์และนักศึกษาทั่วไป นอกจากนี้ ควรมีการศึกษาค้นคว้าพัฒนาวิสัยทัศน์นักศึกษาอย่างต่อเนื่องเป็นระบบทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย และควรเพิ่มกิจกรรมพัฒนาวิสัยทัศน์นักศึกษาในด้านอื่น ๆ แบบมีส่วนร่วมไปถึงการทำวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักศึกษา ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อให้ทราบถึงความต้องการที่จะเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักศึกษาในด้านอื่น ๆ ที่แท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2547). การส่งเสริมปลูกฝังการมีระเบียบวินัยให้นักเรียน. เรียกใช้เมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2563 จาก <https://sites.google.com/site/thamirongreiyntungtxngmikd/kar-sng-serim-pluk-fang-kar-mi-rabeyb-winay-hi-nakreiyntpheux-xari>
- ณัฐชญา จิตภักดี และคณะ. (2564). การพัฒนามนุษย์ตามหลักพุทธจริยศาสตร์. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์, 8(2), 208-219.
- ทัศนียา แสนทิพย์. (2559). การศึกษาความมีวินัยในตนเองของนักเรียนโรงเรียนนิคมสร้างตนเองจังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธัญญพัทธ์ สอนคง. (2561). การสังเคราะห์ทฤษฎีจริยศาสตร์เพื่อเป็นพื้นฐานในการประกอบธุรกิจโรงแรม. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ปจรรย์ เกตุสำเภา. (2554). แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านกระสังสามัคคีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- พรนิภา จันทน์น้อย. (2560). รูปแบบกิจกรรมการพัฒนาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนตามคุณลักษณะบัณฑิตยุคสมัยใหม่. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

- พรรณรฐี สะอาด. (2558). ปัญหาและแนวทางพัฒนานิยของนักเรียนของโรงเรียนบ้านแก้ว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พระมหาจิรตถกร อริโย (มะสุใส). (2554). ปัจจัยทางจิตสังคมที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ควบคู่คุณธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- มนตรี ระยัศรี. (2552). ศึกษาสาเหตุและแนวทางป้องกันและแนวทางแก้ไขปัญหาการประพฤติผิดวินัยของนักเรียนโรงเรียนสวนป่าเขาชะอางค์ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2562). หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ (4 ปี) (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2562). นครปฐม: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ยาใจ เดชขันธ. (2556). ปัจจัยพระระดับที่มีอิทธิพลต่อคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- รุ่งอรุณ พรเจริญ. (2556). แนวทางการพัฒนานิยนักศึกษาตามความคิดเห็นของบุคคลกรสายวิชาการ. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต). (2561). วินัย: เรื่องใหญ่กว่าที่คิด. เรียกใช้เมื่อ 30 ตุลาคม 2563 จาก https://www.watnyanaves.net/en/book_detail/405
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) . กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี .
- สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. (2559). Thailand 4.0 โมเดลขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ความมั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืน. เรียกใช้เมื่อ 20 กันยายน 2563 จาก <http://www.stabundamrong.go.th/web/download/newkm/thailand4.0.pdf>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). รูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยเกาหลี. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักทะเบียนและวัดผล. (2562). สถิตินักศึกษาประจำปีการศึกษา 2562. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา.
- สุนธา ชินศิริ. (2554). ศึกษาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนชลราษฎรอำรุงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรีเขต 18.

ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัย
บูรพา.

สุนทร สุขทรัพย์ทวีผล และคณะ. (2561). การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดและการพัฒนาตนเอง
ตามหลักมงคลสูตร ที่ปรากฏในสุภาษิตพระร่วง. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง,
7(1), 223-231.

ความเครียดและการจัดการความเครียดของหญิงตั้งครรภ์
ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์^{*}
STRESS AND STRESS MANAGEMENT OF PREGNANT WOMEN
WITH HYPERTENSIVE DISORDER

มลิวัลย์ รัตยา

Maliwan Rattaya

เบญจวรรณ ละหุการ

Benjawan Lahukarn

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครศรีธรรมราช สถาบันพระบรมราชชนก

Boromarajonani College of Nursing, Nakhon Si Thammarat, Praboromarajchanok Institute, Thailand

จิราพร คงเมือง

Jiraporn Khongmeung

โรงพยาบาลพัทลุง

Phatthalung Hospital, Thailand

E-mail: rattana.maliwan@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเครียดและการจัดการความเครียดของหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบบรรยาย โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์ชนิดรุนแรง จำนวน 15 ราย คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเฉพาะเจาะจงตามคุณสมบัติที่กำหนด รวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผลการศึกษา พบว่าความเครียดและการจัดการความเครียดของหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์ มีประเด็นหลักเกิดขึ้น 2 ประเด็น คือ 1) การตอบสนองต่อความเครียดเมื่อรับรู้ภาวะเสี่ยง ประกอบด้วย 3 ประเด็นย่อย คือ 1.1) การรับรู้ถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นทั้งต่อตนเองและทารกในครรภ์ 1.2) ระยะเวลาที่ใช้ในการก้าวผ่านความเครียดนั้น 1.3) ความเข้าใจในสิ่งที่เกิดขึ้นจนนำไปสู่ การจัดการ และประเด็นที่ 2) คือ การจัดการความเครียด ประกอบด้วย 2 ประเด็นย่อย คือ 2.1) การจัดการความเครียดด้วยตนเอง และ 2.2) การจัดการความเครียดโดยได้รับการสนับสนุนจากผู้อื่น หรือสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ผลการศึกษานี้ทำให้เข้าใจถึงความเครียดและ

^{*} Received 5 April 2022; Revised 18 April 2022; Accepted 22 April 2022

การจัดการความเครียดของหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์ ได้องค์ความรู้และเข้าใจหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์ บุคลากรทางแพทย์สามารถนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในการดูแลช่วยเหลือ ตลอดจนได้แนวทางในการจัดการความเครียดเพื่อให้หญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์ ได้รับสิ่งสนับสนุนที่เป็นประโยชน์ในการจัดการความเครียด และสามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้อย่างมีคุณภาพ

คำสำคัญ: ความเครียด, การจัดการความเครียด, หญิงตั้งครรภ์, ภาวะความดันโลหิตสูง

Abstract

The objectives of this research article were to investigate stress and stress management in pregnant women with gestational hypertension, which is a qualitative descriptive study. 15 pregnant women with severe gestational hypertension were included. The key informants by purposive selection on explicit conditions. Data were collected through individual in - depth interviews and analyzed by content analysis. Accuracy and reliability of information were permitted by the participants. The results of stress and stress management among pregnant women with hypertension raised 2 issues. The first theme is the woman's reaction when perceiving a risk circumstance consists of 3 sub - themes; A perception of the potential impact on herself and her baby, the duration of achievement of the stress, an understanding of the circumstances which lead to stress management. The second theme is stress management, comprised of 2 sub - themes; self - stress management and supportive management by others. Overall, this study provides an insight into understanding the stress and stress management of women with gestational hypertension. In addition, these findings can be used by health professionals in managing care and support plans for women. Importantly, these could apply to stress management guidelines for women with gestational hypertension to accomplish the stress and have a quality pregnancy.

Keywords: Stress, Stress management, Pregnant women, Hypertension

บทนำ

ภาวะความดันโลหิตสูงในหญิงตั้งครรภ์เป็นภาวะแทรกซ้อนทางสูติกรรมที่พบได้ไม่บ่อย แต่มีผลกระทบที่รุนแรงทั้งต่อหญิงตั้งครรภ์และทารกในครรภ์ จากสถิติการตั้งครรภ์ทั่วโลก พบอุบัติการณ์การเกิดความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์ร้อยละ 5 - 10 (Cunningham, F. G. et al.,

2018) สำหรับประเทศไทยจากข้อมูลของสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2560 พบอัตราการตายของมารดาใน พ.ศ. 2559 จากความดันโลหิตสูงคิดเป็นร้อยละ 3.5 ต่อการเกิดมีชีพ 100,000 ในปี พ.ศ. 2560 ร้อยละ 14.3 และในปี พ.ศ. 2561 คิดเป็นร้อยละ 10 ของจำนวนมารดาตายทั้งหมด (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์, สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2562) ถึงแม้การเกิดภาวะความดันโลหิตสูงในหญิงตั้งครรภ์จะมีไม่มาก แต่ก็จัดเป็นปัญหาสำคัญที่คุกคามภาวะสุขภาพของหญิงตั้งครรภ์และทารกในครรภ์ เนื่องจากภาวะความดันโลหิตสูงในหญิงตั้งครรภ์สามารถพัฒนาความรุนแรงของโรคไปสู่ภาวะแทรกซ้อนทางสูติกรรมที่ทำให้มารดาเสียชีวิตเป็นอันดับสามรองจากภาวะตกเลือดหลังคลอด และการติดเชื้อ (World Health Organization, 2011) นอกจากนี้ความดันโลหิตสูงในหญิงตั้งครรภ์ชนิด Preeclampsia และ Eclampsia เป็นสาเหตุการตายปริกำเนิด (Perinatal Death) (Browne, J. L., et al., 2015) มากไปกว่านั้นยังส่งผลกระทบต่อการดำเนินการตั้งครรภ์ บางรายหากภาวะความดันโลหิตสูงจนไม่สามารถควบคุมได้ อาจจะต้องยุติการตั้งครรภ์

เมื่อเกิดภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์จะส่งผลกระทบต่อหญิงตั้งครรภ์ ทารกในครรภ์และครอบครัว ผลกระทบทางด้านร่างกายของหญิงตั้งครรภ์อาจทำให้ระบบต่าง ๆ ของร่างกายผิดปกติไปหลายระบบ เช่น ระบบหัวใจและหลอดเลือด อาจเกิดภาวะชักจาก ความดันโลหิตสูงทำให้หญิงตั้งครรภ์เสียชีวิตได้จากการมีเลือดออกในสมอง มีการสำลักเศษอาหาร หรือน้ำย่อยเข้าหลอดลม (Cunningham, F. G. et al., 2018) ผลกระทบทางด้านจิตใจพบว่าหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงมักเกิดความเครียดกับภาวะสุขภาพของตนเอง และรู้สึกกลัวว่าจะมีผลกระทบต่อทารกในครรภ์ ซึ่งผลกระทบต่อทารกในครรภ์ที่เจอบ่อยคือ ภาวะทารกเจริญเติบโตช้าในครรภ์ (นันทพร แสนศิริพันธ์, 2560) และอาจได้รับผลกระทบจากการคลอดก่อนกำหนด โดยพยาธิสภาพของภาวะความดันโลหิตสูงทำให้รกหลุดตัวก่อนกำหนด หรืออาจจะต้องยุติการตั้งครรภ์เพื่อระงับความรุนแรงของโรคทำให้ทารกคลอดก่อนกำหนด (ดวงสิทธิ์ วัฒนการ, 2560) นอกจากนี้มีโอกาเสี่ยงที่จะเกิดภาวะแทรกซ้อนที่รุนแรง เช่น การแข็งตัวของเลือดผิดปกติ เลือดออกง่ายแต่หยุดยาก ตกเลือดก่อนและหลังคลอดได้ง่าย อาจเกิดภาวะตาบอดชั่วคราว ตับแตก ไตวายเฉียบพลัน น้ำคั่งในปอด หัวใจล้มเหลว และเลือดออกในสมองเสียชีวิตได้ (คณะอนุกรรมการมาตรฐานวิชาชีพราชวิทยาลัยสูตินรีแพทย์แห่งประเทศไทย, 2563) ทั้งยังเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อนในทารก เช่น การตายคลอด การบาดเจ็บและ เสียชีวิตแรกคลอด (Cunningham, F. G. et al., 2018) นอกจากนี้ความเครียดที่เกิดขึ้นสะสมมาตั้งแต่ระยะตั้งครรภ์ ระยะคลอด และหลังคลอดอาจทำให้หญิงตั้งครรภ์เกิดภาวะอารมณ์เศร้า (Postpartum Blue) นำไปสู่ภาวะซึมเศร้าหลังคลอดได้ (พรณพิไล ศรีอารมณ์, 2560) ส่วนผลกระทบต่อครอบครัวทำให้การปฏิบัติหน้าที่ต่อครอบครัว

เปลี่ยนไปจากเดิมไม่ว่าจะเป็นบทบาทของภรรยา มารดา หรือบุตร อีกทั้งยังต้องรับบทบาทเป็นผู้ป่วยส่งผลต่อสัมพันธภาพกับคู่ชีวิตไม่ดี และยังมีความเครียดรวมทั้งเป็นห่วงบุตรที่บ้าน

นอกจากนี้การที่ต้องนอนพักรักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาลส่งผลให้หญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์มีความเครียดและวิตกกังวลในหลาย ๆ ด้านด้วยกัน ซึ่งส่งผลต่อภาวะสุขภาพทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ (Lowe, SA. et al., 2014) ดังนั้น การที่พยาบาลจะให้การดูแลและรักษาพยาบาลหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงซึ่งประสบกับภาวะวิกฤติที่เสี่ยงต่อชีวิต รวมทั้งขาดความสมดุลทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งพยาบาลจะต้องให้การพยาบาลที่ครอบคลุมทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและมีภาวะสุขภาพที่สมดุลของหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะความดันโลหิตสูง จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยยังไม่พบความรู้พื้นฐานในการจัดการความเครียดของหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์ และก้าวผ่านเหตุการณ์เหล่านั้นมาด้วยวิธีใด มีเหตุปัจจัยใดบ้างที่เข้ามามีส่วนช่วยเหลือ สนับสนุน ตลอดจนการรับรู้ถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งต่อตนเองและครอบครัว จึงสนใจศึกษาการจัดการความเครียดของหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะความดันโลหิตสูง เพื่อสามารถสัมผัสกับปัญหาได้อย่างลึกซึ้ง เห็นสภาพของปัญหาที่แท้จริง ที่มีความแตกต่าง และมีความเปราะบางทางด้านจิตใจ ตลอดจนทราบถึงวิธีการจัดการความเครียดของบุคคลที่เผชิญความเครียดกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้ได้องค์ความรู้พื้นฐานที่จะช่วยวิเคราะห์สังเคราะห์ และสามารถนำเนื้อหาไปประยุกต์ใช้ในการดูแล สนับสนุน ช่วยเหลือหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์ได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความเครียดและการจัดการความเครียดของหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์

วิธีดำเนินการวิจัย

มีวิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพแบบบรรยาย (Qualitative Descriptive Research) เพื่อศึกษาความเครียดและการจัดการความเครียดของหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ หญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์ชนิดรุนแรง จำนวน 15 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลจนกระทั่งข้อมูลเกิดการอิ่มตัว (Saturated Data) ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์ชนิดรุนแรง 42 วันหลังคลอดขึ้นไป มีความพร้อมและยินดีในการให้ข้อมูล มีการรับรู้ที่ดี สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ชัดเจน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. การศึกษาเชิงคุณภาพผู้วิจัยเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสัมภาษณ์ เก็บรวบรวมข้อมูล จึงจำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อม ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ในงานวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติมจากหนังสือ วารสาร และงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ มีความเข้าใจถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม การเข้าใจถึงรูปแบบการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญในการเข้าถึงข้อมูลได้อย่างลึกซึ้งมากขึ้น

2. แบบสัมภาษณ์การจัดการความเครียดของหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 แบบบันทึกข้อมูลทั่วไป เป็นแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย อายุ ศาสนา อาชีพ รายได้ จำนวนครั้งของการตั้งครรภ์ อายุครรภ์ จำนวนบุตร ที่อยู่ในความดูแล

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ความเครียดและการจัดการความเครียดของหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์ เป็นแนวคำถามปลายเปิด (Open - Ended Questions) เกี่ยวกับการจัดการความเครียดของหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องที่สามารถเก็บรวบรวมข้อมูล ในประเด็นหลัก การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - Depth Interview) ซึ่งแนวคำถามครอบคลุมคำถามย่อยเกี่ยวกับการให้ความหมายความเครียด การรับรู้ความรู้สึก ภายหลังเผชิญเหตุการณ์ การรับรู้ถึงความเครียดที่เกิดขึ้น การจัดการกับความเครียด วิธีการจัดการกับความเครียด ผลลัพธ์ที่ได้ การจัดการความเครียดจำนวน 10 คำถามหลัก โดยแนวคำถามในการสัมภาษณ์ได้รับการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาที่ต้องการวัด ผ่านการพิจารณาความเข้าใจของคำถาม ความชัดเจน ครอบคลุม วัตถุประสงค์ที่ทำการศึกษาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน พร้อมทั้งผู้วิจัยได้นำแนวคำถาม ที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิไปทดลองใช้กับหญิงหลังคลอด 42 วัน ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์ชนิดรุนแรง จำนวน 3 ราย เพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่นำไปใช้ในการวิจัยมีความชัดเจน และสื่อสารกับผู้ให้ข้อมูลได้มากน้อยเพียงใดขณะทำการศึกษาและเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ไปพร้อมกัน มีการตรวจสอบข้อมูลอย่างเป็นระบบ โดยใช้แนวคิดทฤษฎี และการทบทวนวรรณกรรมที่หลากหลายเพื่ออธิบายลักษณะสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ณ ขณะนั้น

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกภาคสนาม (Field Notes) สำหรับบันทึกข้อมูลจากการสังเกตและบรรยากาศขณะสัมภาษณ์ และอุปกรณ์ในการบันทึกเสียง ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง และอุปกรณ์การช่วยฟัง เช่น หูฟัง ลำโพงต่อพ่วง เพื่อความคมชัดของเสียงในการฟัง

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้ใช้แนวคิดของลินคอล์นและกูบา (Lincoln, Y. S., & Guba, E. G., 1985) ในการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ มีดังนี้ ในการพิจารณาตรวจสอบความน่าเชื่อถือ (Trustworthiness) ของข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพมี 4 ประการ

1. ความน่าเชื่อถือ (Credibility) ผู้วิจัยสร้างแนวคำถามย่อยเพิ่มเติมจากแนวคำถามในการสัมภาษณ์ เพื่อให้ครอบคลุมมากที่สุด ในขณะที่สัมภาษณ์ พร้อมทั้งสังเกตสภาพแวดล้อมและบริบทโดยรอบของผู้ให้ข้อมูล และมีการนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตทำการจดบันทึกภาคสนาม และบทสัมภาษณ์เพื่อตรวจสอบความตรงกันของข้อมูล ผู้วิจัยตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) และการให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบ (Member Checking) เพื่อให้แน่ใจว่าข้อสรุปที่ได้เป็นข้อมูลจากประสบการณ์ผู้ให้ข้อมูลจริง และเป็นการตรวจสอบความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูล

2. ความสามารถในการอ้างอิง (Transferability) ผลการศึกษาที่ได้ในครั้งนี้สามารถนำไปอ้างอิงกับหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์ได้ ซึ่งหญิงตั้งครรภ์แต่ละคนมีลักษณะท่าทาง นิสัย ความรู้สึกลึกซึ้ง การเรียนรู้ การรับรู้ การปฏิบัติ ความเป็นอยู่ พื้นฐานครอบครัว และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน มีอัตลักษณ์เป็นของตนเอง ในการทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลที่มีความหลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมกลุ่มผู้ให้ข้อมูลมากที่สุด

3. ความสามารถในการพึ่งพา (Dependability) ผู้วิจัยใช้หลายวิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์เจาะลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและการจดบันทึกแบบสะท้อนคิด ซึ่งผู้วิจัยบันทึกด้วยลายมือมาก่อน หลังจากนั้นนำมาบันทึกในคอมพิวเตอร์อีกครั้งเพื่อความสะดวกในการตรวจสอบข้อมูล และความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการจัดเก็บข้อมูล และทำการเชื่อมโยงข้อมูลดังกล่าวเข้าด้วยกัน เพื่อเข้าใจปรากฏการณ์ดังกล่าวที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ตลอดจนนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลอภิปรายร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ เพื่อลดอคติจากการวิเคราะห์และตีความข้อมูล

4. ความสามารถในการยืนยัน (Confirmability) ผู้วิจัยมีการจดบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระเบียบ มีระบบการจัดเก็บข้อมูลที่ง่ายต่อการสืบค้นและตรวจทานข้อมูล จัดระบบเป็นหมวดหมู่ทุกครั้งหลังการสัมภาษณ์ เช่น ข้อมูลการสัมภาษณ์ ข้อมูลทบทวนเสียง ข้อมูลการวิเคราะห์ โดยผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นกรอบกระตุ้นแนวความคิดในการสร้างแนวคำถามเพื่อให้ครอบคลุมประเด็นที่ต้องการศึกษา ซึ่งผ่านการตรวจสอบเครื่องมือจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลแต่ละราย มาตรวจสอบเพื่อตรวจสอบประเด็นที่ต้องสัมภาษณ์เพิ่มเติม และเป็นข้อมูลในการสัมภาษณ์ครั้งต่อไป เมื่อได้ข้อมูลที่อิ่มตัวแล้วนำมาวิเคราะห์ สรุปประเด็นที่ได้จากการศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลตลอดจนสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเองโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวม ข้อมูลดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ

ขั้นเตรียมการที่สำคัญที่สุดคือการเตรียมตัวของผู้วิจัย เป็นขั้นตอนที่จำเป็นและมีความสำคัญในการทำวิจัยเชิงคุณภาพ เพราะผู้วิจัยจะเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการทำวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ในงานวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติมจากหนังสือ วารสาร งานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ

2. ขั้นตอนดำเนินงานและคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล

2.1 เสนอโครงการวิจัยต่อคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมในการวิจัยเพื่อพิจารณาเกี่ยวกับจริยธรรมในการวิจัยและติดตามการพิจารณา

2.2 ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการดำเนินการวิจัยผ่านผู้อำนวยการวิทยาลัย ถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลแห่งหนึ่งของภาคใต้เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.3 หลังจากได้รับการอนุมัติจากผู้อำนวยการโรงพยาบาลแห่งหนึ่งของภาคใต้ ผู้วิจัยประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอข้อมูลที่อยู่อาศัยที่สามารถติดต่อได้ และนัดแนะช่วงเวลาเพื่อลงสัมภาษณ์ด้วยตัวเอง

2.4 แนะนำตัวเองต่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สร้างบรรยากาศก่อนการสนทนา บอกถึงวัตถุประสงค์การวิจัย และอธิบายให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทราบว่าขณะสัมภาษณ์จะขอบันทึกเสียงเพื่อความถูกต้องในการนำเสนอการวิจัย ดำเนินการสัมภาษณ์ 40 - 60 นาทีต่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 1 คน ซึ่งเทปบันทึกการสัมภาษณ์เก็บไว้เป็นความลับและข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยนำเสนอโดยไม่ระบุชื่อผู้ให้ข้อมูลและไม่ก่อให้เกิดความเสียหายใด ๆ ต่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญและบุคคลที่เกี่ยวข้อง และนำผลการให้ข้อมูลแจ้งย้อนกลับกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อเป็นการตรวจสอบข้อมูลในการให้สัมภาษณ์

2.5 ผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์ด้วยตัวเองโดยเตรียมข้อคำถามไว้ล่วงหน้า เพื่อให้การสัมภาษณ์ตอบการวิจัยได้ชัดเจนขึ้น

3. ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลควบคู่ไปกับการเก็บข้อมูลการวิจัย เมื่อสิ้นสุดการเก็บข้อมูลในแต่ละราย จะมีการตรวจสอบผล มีการวิเคราะห์ข้อมูล และถอดบทเรียนรู้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญรายเดิมก่อนที่จะนำไปสู่การเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลรายอื่นต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ในส่วนของข้อมูลทั่วไป ใช้การแจกแจงความถี่ จำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ย ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) (Chantavanich, S., 2011); (ศิริพร จิรวัดน์กุล, 2555) โดยมีการดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดเนื้อหาที่ต้องการเน้นว่าเป็นเนื้อหาของข้อความที่ปรากฏ (Manifest Content) หรือเนื้อหาที่ซ่อนอยู่ในข้อความ (Latent Content) ความแตกต่างของเนื้อหาทั้ง 2 แบบ คือ ระดับความลึกซึ้ง และความเป็นรูปธรรม โดยแบบแรกเป็นรูปธรรมกว่าแบบหลัง และแบบหลังลึกซึ้งกว่าแบบแรก

2. เลือกหน่วยการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) วิธีการเก็บข้อมูลเป็นหน่วยวิเคราะห์ซึ่งได้จากแหล่งข้อมูล จากการสัมภาษณ์ และนำข้อมูลมาจำแนกจนได้ข้อมูลจำนวนมาก และได้ข้อมูลที่อ้อมตัว

3. หาหน่วยความหมาย (Meaning Unit) คือการหาคำพูดหรือข้อความต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องนำมาเชื่อมโยงเป็นความหมายเดียวกัน การหาหน่วยความหมายทำได้โดยใช้กระบวนการผั่นข้อมูลให้สั้นลงหรือการลดทอนข้อมูล (Data Reduction) มีวิธีการดังนี้

3.1 อ่านสาระในหน่วยการวิเคราะห์

3.2 จำแนกสาระตั้งเป็นรหัส (Cording) หรือดรรชนี (Index) ซึ่งเป็นสถานการณ์ ปรากฏการณ์ พฤติกรรม

3.3 สร้างกลุ่มเรื่อง (Categories) ซึ่งเป็นการรวมรหัสที่เหมือนกันไว้ด้วยกัน ดังนั้นกลุ่มเรื่องแต่ละกลุ่มจะเป็นเนื้อเดียวกันภายในกลุ่ม แต่จะมีความหลากหลายระหว่างกลุ่ม ในแต่ละกลุ่มเรื่องอาจมีกลุ่มเรื่องย่อยหลาย ๆ กลุ่มขึ้นอยู่กับข้อมูลหรือสาระในหน่วยการวิเคราะห์

3.4 สร้างแก่นสาระจากกลุ่มเรื่อง แก่นสาระเป็นเนื้อหาที่ซ่อนอยู่ในข้อความจึงมีความเป็นนามธรรมและลึกซึ้ง ซึ่งเป็นข้อค้นพบของงานวิจัยเชิงคุณภาพที่ตอบคำถามของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละแก่นสาระสร้างมาจากแก่นสาระย่อย ๆ หรือหนึ่งแก่นสาระอาจแบ่งออกเป็นแก่นสาระย่อย ๆ ได้

4. การตรวจสอบความถูกต้อง (Verify) นำข้อมูลมาวิเคราะห์ซ้ำเพื่อให้เกิดความถูกต้องของข้อมูล

5. การสรุปและรายงานการวิจัย (Report) ผู้วิจัยทำการสรุปผลการวิจัยที่ได้และนำเสนอผลการวิจัยเป็นลักษณะพรรณนา (Descriptive Explanation)

การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

เมื่อผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมและคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยประจำวิทยาลัย และโรงพยาบาลที่ศึกษาแล้ว การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยคำนึงถึงจรรยาบรรณของนักวิจัยอย่างเคร่งครัดในการเคารพสิทธิมนุษยชน มีการพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกราย โดยจัดทำเอกสารพิทักษ์สิทธิพร้อมทั้งชี้แจงผู้ให้ข้อมูลสำคัญให้ทราบถึงวัตถุประสงค์วิธีดำเนินการวิจัยสิทธิของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีอิสระในการตัดสินใจในการตอบรับหรือปฏิเสธการเข้าร่วมวิจัยครั้งนี้ และหากผู้ให้ข้อมูลสำคัญต้องการยุติการให้ข้อมูลหรือถอนตัวจากการวิจัยสามารถกระทำได้ตลอดเวลาโดยไม่มี

ผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญและคำตอบที่ได้จะไม่มีการเปิดเผย การนำเสนอข้อมูลจะนำเสนอในภาพรวมเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการวิจัยและให้หญิงหลังคลอดที่ทารกตายในครรภ์ลงนามในหนังสือพินัยกรรมของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผลการวิจัย

จากการศึกษาความเครียดและการจัดการความเครียดของหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์ ผลการวิจัยพบว่า

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 15 ราย อายุระหว่าง 18 - 36 (S.D. = 6.1) นับถือศาสนาพุทธทั้งหมด จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 4 ราย มัธยมศึกษาตอนปลาย 5 ราย ประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1 ราย ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง 2 ราย ปริญญาตรี 2 ราย สูงกว่าปริญญาตรี 1 ราย ทุกครอบครัวมีรายได้สูงกว่า 5,000 บาท/เดือน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกรายมาตรวจหลังคลอด 42 วัน อายุครรภ์ที่ทราบว่าตัวเองมีภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์ชนิดรุนแรงต้องนอนพักรักษาตัวในโรงพยาบาล ส่วนใหญ่อายุครรภ์อยู่ในไตรมาสที่ 3 จำนวน 9 ราย และอยู่ในไตรมาสที่ 2 จำนวน 6 ราย

ส่วนที่ 2 ความเครียดและการจัดการความเครียดของหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์

ความเครียดและการจัดการความเครียดของหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์ มีประเด็นหลักเกิดขึ้น 2 ประเด็น คือ 1) การตอบสนองต่อความเครียดเมื่อรับรู้ภาวะเสี่ยง ประกอบด้วย 3 ประเด็นย่อย คือ 1.1) การรับรู้ถึงผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นทั้งต่อตนเองและทารกในครรภ์ 1.2) ระยะเวลาที่ใช้ในการก้าวผ่านความเครียดนั้น 1.3 ความเข้าใจในสิ่งที่เกิดขึ้นจนนำไปสู่การจัดการ และ 2) คือ การจัดการความเครียด ประกอบด้วย 2 ประเด็นย่อย คือ 2.1) การจัดการด้วยตนเอง และ 2.2) การจัดการโดยได้รับการสนับสนุนจากผู้อื่น หรือสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การตอบสนองต่อความเครียดเมื่อรับรู้ภาวะเสี่ยง

ภาวะอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นทั้งกับตนเองและทารกในครรภ์จากภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์ ย่อมนำมาซึ่งความรู้สึกวิตกกังวล กลัว และขณะเดียวกันก็มีความเครียดเกิดขึ้นกับหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะดังกล่าว ซึ่งทำให้เกิดการตอบสนองต่อภาวะดังกล่าว 3 ประเด็นย่อย คือ 1) การรับรู้ถึงผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นทั้งต่อตนเองและทารกในครรภ์ 2) ระยะเวลาที่ใช้ในการก้าวผ่านความเครียดนั้น 3) ความเข้าใจในสิ่งที่เกิดขึ้นจนนำไปสู่การจัดการ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การรับรู้ถึงผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นทั้งต่อตนเองและทารกในครรภ์ หญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์ หลังจากรับรู้ว่าเป็นภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์ชนิดรุนแรงต้องนอนพักรักษาตัวในโรงพยาบาลโดยไม่คาดคิดมาก่อน และทราบถึง

ภาวะแทรกซ้อนรุนแรงที่เสี่ยงต่อชีวิตทั้งต่อตนเองและทารกในครรภ์ ได้รับการดูแลในรูปแบบการตั้งครรภ์เสี่ยง ทำให้หญิงตั้งครรภ์รู้สึกว่าจะเกิดอะไรขึ้นกับตนเอง ประกอบกับสถานการณ์ที่เร่ร่อนเพื่อช่วยชีวิตหญิงตั้งครรภ์ และป้องกันภาวะแทรกซ้อนที่อาจจะเกิดขึ้นกับทารก หญิงตั้งครรภ์อาจได้รับข้อมูลไม่เพียงพอถึงแผนการรักษา ทำให้หญิงตั้งครรภ์ได้รับการรักษาโดยไม่ทราบรายละเอียด ไม่สามารถคาดเดาเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นได้ ทำให้รู้สึกว่าจะตนเองไม่ปลอดภัย ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงทางด้านจิตใจ ทำให้รู้สึกเครียด ไม่สุขสบายทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 จากการศึกษาหญิงตั้งครรภ์ทุกรายไม่เคยมีประสบการณ์ภาวะความดันโลหิตสูงจากการตั้งครรภ์มาก่อน จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ที่พบบ่อยในผู้ที่มีความวิตกกังวลกับสิ่งที่ยังมาไม่ถึง กลัวสิ่งที่ตัวเองคิด กลัวสิ่งที่ตัวเองไม่รู้ กลัวสิ่งที่มองไม่เห็น กลัวตัวเองจะเป็นอันตราย และกลัวลูกในท้องจะเป็นอันตราย ความกลัว ความไม่รู้ นำมาซึ่งความเครียด และความวิตกกังวลกับสิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้น ดังคำพูดที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า “เราเป็นความดันสูงลูกที่ออกมาจะแข็งแรงสมบูรณ์มั้ย ลูกเราจะออกมาครบ 32 มั้ย แล้วเราจะตายมั้ย” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 5, 2563) “เครียดมาก อยากรู้ว่าถ้าความดันไม่ลง ลูกเราจะตายมั้ย แล้วใครจะช่วยเราได้บ้าง ถ้าผ่าลูกออกตอนนี้ลูกจะรอดมั้ย” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 9, 2563) และ “ถ้าความดันไม่ลงหมอจะผ่าหรือจะให้เกิดเอง กลัวมาก กลัวเจ็บด้วย กลัวลูกไม่ปลอดภัยด้วย เครียดสุด ๆ ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 12, 2564)

1.2 การรับรู้ถึงความไม่สุขสบายทางกาย ความเครียดทำให้เกิดความไม่สมดุลทางด้านร่างกาย ก่อให้เกิดความเมื่อยล้าของกล้ามเนื้อ การทำงานของระบบย่อยอาหาร ระบบไหลเวียนของเลือด ส่งผลให้ร่างกายมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งคุกคามต่าง ๆ ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลที่ว่า “นอนไม่หลับเลย ปวดหัวมาก บางทีก็ปวดข้างเดียว บางทีก็ปวดแปลบ ๆ มั่วเหม็น” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 7, 2563) “เมื่อยตามตัว แขน ขา บางทีแขนขาจะมึนแรง ยกไม่ขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3, 2563) และ “เหมือนคนที่อิตาลีเลยพี่เหอ ไม่โร้รอดมาปรี๊อแรงกะหมด แม้จะยกมือให้หมอวัดความดันยังยกไม่รอด” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 10, 2564)

2. ระยะเวลาที่ใช้ในการก้าวผ่านความเครียดนั้น การก้าวผ่านสถานการณ์ดังกล่าวเกิดจากการเรียนรู้ การให้ความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ ครอบครัว และหญิงตั้งครรภ์ที่เคยมีประสบการณ์ จากการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูล 4 รายใน 15 ราย ใช้เวลาในการคลายความเครียดเพียงแค่ 10 วันหลังคลอด ดังตัวอย่างคำบอกเล่าที่ว่า “ก็ไม่ว่าจะมีปัญหาอะไรแค่เราทำตามคำแนะนำของหมอ ของพยาบาล” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 2, 2563) ซึ่งเกิดจากการให้ข้อมูลที่ดีและมีประโยชน์ของเจ้าหน้าที่ การรับรู้ข้อมูลและการเข้าถึงข้อมูลของตัวผู้ให้ข้อมูลเอง จากการศึกษาพบว่า จำนวนผู้ให้ข้อมูล 8 รายใน 15 ราย ใช้เวลาในการคลายความเครียดในเวลา 1 เดือน ดังคำกล่าวที่ว่า “สักเดือนนึงได้ กว่าจะทำใจได้ว่าถ้ามันจะเป็นอะไรก็เป็นไปตั้งแต่ยังไม่เกิดแล้ว คงไม่รอดทั้งแม่ทั้งลูกมาจนถึงวันนี้” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 6, 2563) และจากการศึกษายังพบว่าผู้ให้ข้อมูลอีก 3 รายใน 15 ราย ยังคงมี

ความเครียดและวิตกกังวลอยู่ ดังคำกล่าวที่ว่า “ความดันกะลตลงใช่เท่าใดนึ ไม่ไรรว่าหายม่าย ลูกกะตัวเียด กลัว่าอึปัญญาไม่เท่าเพือนรุนเดียวกัน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 13, 2564)

3. ความเข้าใจในสิ่งที่เกิดขึ้นจนนำไปสู่การจัดการ ความเข้าใจในการดำเนินของโรค และวิธีการรักษานำมาซึ่งการจัดการกับความเครียดที่สำคัญ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์จะเห็นได้ว่าจุดที่ทำให้สามารถจัดการกับความเครียดได้ คือลูก สามิ บุคคลในครอบครัว และเจ้าหน้าที่ที่คอยดูแลให้กำลังใจ คำแนะนำ ตลอดจนวิธีการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันภาวะแทรกซ้อนต่าง ๆ ดังคำพูดที่ว่า “ตอนนั้นคิดอย่างเดียว่าเราต้องรอด ลูกต้องปลอดภัย อึให้ทำปรีอกะได้เพ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 4, 2563) “เรายังมีลูกที่ต้องดูแล พอกับแม่กะพลอยไม่บายใจไปกัน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 8, 2563) “เ็นดูสามิมากช่วงนั้นต้องแลทั้งเราทั้งลูกซึ่งตัวเท่าเต็ดนึถ้าเทียบกับเด็กคนเ็นที่เกิดพร้อมกัน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 10, 2564)

ประเด็นที่ 2 การจัดการความเครียด

หญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์ เมื่อรับทราบข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ การดำเนินของโรค การดูแลรักษา ภาวะแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้นทั้งต่อมารดาและทารก การปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันภาวะแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้น ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่จะจัดการกับความเครียดที่เกิดขึ้น ซึ่งมีการจัดการกับความเครียดแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นย่อยดังนี้

1. การจัดการด้วยตนเอง แบ่งออกเป็น 2 ประเด็นย่อย คือ การสร้างความสมดุลทางด้านจิตใจ และการเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกดังนี้

1.1 การสร้างความสมดุลทางด้านจิตใจ หลังจากหญิงตั้งครรภ์ก้าวผ่านภาวะวิกฤตมาแล้ว หญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงได้รับอนุญาตให้กลับไปดูแลตนเองที่บ้าน และดำเนินการตั้งครรภ์ต่อ ส่วนใหญ่หญิงตั้งครรภ์เหล่านี้ไม่มีความมั่นใจว่าตนเองจะตั้งครรภ์ต่อจนครบกำหนด จะมีความรุนแรงของโรคเกิดขึ้นมาอีกหรือไม่ ดังนั้นจึงต้องสร้างความมั่นใจและปรับสมดุลทางด้านจิตใจแก่หญิงตั้งครรภ์เหล่านี้เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการดูแลตนเองและทารกในครรภ์ให้ปลอดภัยจนกว่าจะครบกำหนดคลอดเพื่อสุขภาพที่ดีทั้งมารดาและทารก ซึ่งจะส่งผลดีต่อทั้งตัวมารดา และครอบครัว ดังคำพูดที่ว่า “กลัวและก็เครียดมากนะ แต่เมื่อพยาบาลบอกว่าไม่ต้องกลัวมีคนเป็นเยะกว่าน้องอีกเขายังหายได้เลย พึพยาบาลอธิบายให้ฟังว่าต้องดูแลตัวเองยังงั พร้อมให้กำลังใจ ก็เลยมีแรงที่จะสู้ต่อ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 14, 2564) “เครียดนะแต่นึกถึงหน้าลูกไวกั้เลยมีกำลังใจที่จะดูแลตนเองเพื่อรอวันที่ลูกออกมาอย่างสมบูรณ์ ครบ 32” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 1, 2563) “กลัวมาก เครียดมาก แต่นึกได้ว่าถ้าเราเครียดความดันก็จะยิ่งสูงขึ้น ลูกก็จะเครียดเหมือนเรา ทำให้าใจยอมรับและพยายามไม่ให้คิดมาก” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 11, 2564)

1.2 การเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตประจำวัน หญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์ มีความสามารถในการก้าวผ่านภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นตนเองได้

ซึ่งแต่ละคนจะมีวิธีการจัดการกับปัญหาแตกต่างกันออกไป การเปลี่ยนแปลงวิธีการดำเนินชีวิตประจำวันเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะคลายความเครียด ความวิตกกังวล ดังตัวอย่างคำบอกเล่าที่ว่า “น้องทำงานโลดสยีนทั้งวัน หลังจากออกจากโรงพยาบาลของผู้จัดการไปนั่ง Check Stock แทน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 2, 2563) “น้องชอบกินอาหารรสจัด มาหลัง ๆ มาทำอาหารกินเอง รสชาติจืดลงตามคำแนะนำหมอ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 12, 2564) “ปกติไปช่วยสามีเก็บยาง แต่หลังจากออกโรงบาลก็ไม่ไปแล้ว นอนพักเป็นส่วนใหญ่” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 14, 2564)

2. การจัดการโดยได้รับการสนับสนุนจากผู้อื่น หรือสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ หญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์ มีความสามารถในการก้าวผ่านภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นกับตนเองได้โดยได้รับการสนับสนุนจากสามี บุคคลในครอบครัว และเจ้าหน้าที่ให้การดูแล รวมทั้งสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งช่วยพูดคุยปลอบโยนให้กำลังใจ ให้คำแนะนำในการดูแลตนเองเพื่อป้องกันภาวะแทรกซ้อนที่เป็นอันตรายทั้งต่อตนเองและทารกในครรภ์ อีกทั้งให้การช่วยเหลือและดูแลในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ดังคำบอกเล่าที่ว่า “สามีคอยเช็ดตัวให้ ดูแลในช่วงที่อยู่โรงพยาบาล เพราะหมอไม่ให้ลงจากเตียง” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3, 2563) “แม่ทำกับข้าวที่ชอบมาให้ พ่อกะมาแล้วตอโอดิหลบบ้านท้องกะไม่ครบที่ไตรต้องอยู่โรงบาล” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 13, 2564) “พี่พยาบาลแกล้งซัดเลย ตามวัดความดันให้ความรู้ ให้กำลังใจ สอนให้สังเกตอาการ ผิดปกติต่าง ๆ คอยถามว่าปวดหัวม่าย แน่นอกม่าย เคาะหัวเขากัน หลายสิ่งเลยที่พี่เขาให้ความสนใจ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 7, 2563) การจัดการกับความเครียดเป็นปฏิกิริยาตอบสนองต่อตนเองเพื่อให้สามารถปรับตัว ผ่านพ้นวิกฤตที่ต้องเผชิญ และสามารถดำเนินชีวิตอยู่ท่ามกลางสถานการณ์ที่ตึงเครียด รูปแบบกิจกรรมในการจัดการความเครียดขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล ความชอบ ความสะดวกในการปฏิบัติ แต่จากการสัมภาษณ์เชิงลึกหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์ เลือกที่จะนั่งดูหนังแล้วคุยกับลูกในท้อง นึกถึงหน้าลูกบอกกับลูกในท้องและตนเองว่าเราจะสู้ไปด้วยกันนะลูก

อภิปรายผล

การตอบสนองต่อความเครียดเมื่อรับรู้ภาวะเสี่ยง ประกอบด้วย 1) การรับรู้ถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นทั้งต่อตนเองและทารกในครรภ์ หญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์ หลังจากทราบว่าตนเองมีภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์ชนิดรุนแรงต้องนอนพักรักษาตัวในโรงพยาบาลโดยไม่คาดคิดมาก่อน และทราบถึงภาวะแทรกซ้อนรุนแรงที่เสี่ยงต่อชีวิตทั้งต่อตนเองและทารกในครรภ์ ได้รับการดูแลในรูปแบบการตั้งครรภ์เสี่ยง ทำให้หญิงตั้งครรภ์รู้สึกว่าจะเกิดอะไรขึ้นกับตนเอง ประกอบกับสถานการณ์ที่เร่งรีบของเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์เพื่อช่วยชีวิตหญิงตั้งครรภ์ และป้องกันภาวะแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้นกับทารก หญิงตั้งครรภ์อาจได้รับข้อมูลไม่เพียงพอเกี่ยวกับการดูแล และแผนการรักษาทำให้หญิงตั้งครรภ์ได้รับการรักษาโดยไม่ทราบรายละเอียด ไม่สามารถคาดเดาเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นได้ ทำให้รู้สึกว่าจะตนเองไม่ปลอดภัย ซึ่งส่งผล

กระทบโดยตรงทางด้านจิตใจ ทำให้รู้สึกเครียด ไม่สุขสบายทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ
2) ระยะเวลาที่ใช้ในการก้าวผ่านความเครียดนั้น การก้าวผ่านสถานการณ์ดังกล่าวเกิดจากการเรียนรู้ การให้ความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ ครอบครัว และหญิงตั้งครรภ์ที่เคยมีประสบการณ์ 3) ความเข้าใจในสิ่งที่เกิดขึ้นจนนำไปสู่การจัดการ ความเข้าใจในการดำเนินของโรค และวิธีการรักษานำมาซึ่งการจัดการกับความเครียดที่สำคัญ ความเครียดมีผลให้สภาพร่างกายเสียสมดุล นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของระบบต่าง ๆ ในร่างกายที่สำคัญโดยเฉพาะระบบการไหลเวียนโลหิต หากร่างกายสามารถปรับได้ก็จะเกิดสมดุล หากร่างกายไม่สามารถปรับต่อความเครียดที่คุกคามได้อาจส่งผลทำให้เกิดความผิดปกติของร่างกายในระยะยาวซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงของร่างกายที่เกิดจากความเครียด เช่น ปวดศีรษะ โรคความดันโลหิตสูง และโรคหัวใจขาดเลือด เป็นต้น (Rujiwit, M., 2005) นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจยังก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ บางรายอาจจะต้องได้รับการบำบัดรักษาทางด้านจิตใจ ฟื้นฟูสภาพทางกาย ตลอดจนการหาที่ยึดเหนี่ยวทางจิตวิญญาณควบคู่กันไป (Khongthong, S. , 2013)

การจัดการความเครียด ประกอบด้วย 1) การจัดการด้วยตนเอง แบ่งออกเป็น 2 ประเด็นย่อย คือ 1.1) การสร้างความสมดุลทางด้านจิตใจ หลังจากหญิงตั้งครรภ์ก้าวผ่านภาวะวิกฤตมาแล้ว หญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงได้รับอนุญาตให้กลับไปดูแลตนเองต่อที่บ้าน และดำเนินการตั้งครรภ์ต่อ ส่วนใหญ่หญิงตั้งครรภ์เหล่านี้ไม่มีความมั่นใจว่าตนเองจะตั้งครรภ์ต่อจนครบกำหนด จะมีความรุนแรงของโรคเกิดขึ้นมาอีกหรือไม่ ดังนั้นจึงต้องสร้างความมั่นใจและปรับสมดุลทางด้านจิตใจแก่หญิงตั้งครรภ์เหล่านี้เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการดูแลตนเองและทารกในครรภ์ให้ปลอดภัยจนกว่าจะครบกำหนดคลอดเพื่อสุขภาพที่ดีทั้งมารดาและทารก 1.2) การเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตประจำวัน หญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์ มีความสามารถในการก้าวผ่านภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นตนเองได้ ซึ่งแต่ละคนจะมีวิธีการจัดการกับปัญหาแตกต่างกันออกไป การเปลี่ยนแปลงวิธีการดำเนินชีวิตประจำวันเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะคลายความเครียด ความวิตกกังวล จะเห็นได้ว่ารูปแบบในการผ่อนคลายความเครียดนั้นมีหลากหลายขึ้นอยู่กับบุคคล และการนำไปใช้ เมื่อบุคคลรับรู้ถึงภาวะเครียดของตนเองจะนำไปสู่การแก้ไขและเผชิญปัญหา และเกิดการปรับตัว ซึ่งรอยและแอนดริว (Roy, C. & Andrews, H. A., 1999) ได้กล่าวไว้ว่าบุคคลประกอบด้วยกาย จิต และสังคม มีความเป็นองค์รวมไม่สามารถแยกออกจากกันได้เพื่อคงไว้ซึ่งความปกติสุข บุคคลจึงจะต้องปรับตัวให้ได้กับสิ่งแวดล้อม และ 2) การจัดการโดยได้รับการสนับสนุนจากผู้อื่น หรือสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ หญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์ มีความสามารถในการก้าวผ่านภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นกับตนเองได้ โดยได้รับการสนับสนุนจากสามี บุคคลในครอบครัว และเจ้าหน้าที่ที่ให้การดูแล รวมทั้งสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งช่วยพูดคุยปลอบโยนให้กำลังใจ ให้คำแนะนำในการดูแลตนเองเพื่อป้องกันภาวะแทรกซ้อนที่เป็นอันตรายทั้งต่อตนเองและทารกในครรภ์ อีกทั้งให้การช่วยเหลือและดูแลในการปฏิบัติกิจวัตร

ประจำวัน จะเห็นได้ว่ารูปแบบในการผ่อนคลายความเครียดนั้น มีหลากหลายขึ้นอยู่กับ บุคคล และการนำไปใช้ เมื่อรับรู้ถึงภาวะเครียดของตนเองจะนำไปสู่การแก้ไขและเผชิญปัญหาเพื่อ คงไว้ซึ่งความปกติสุขของบุคคล ยอมรับสถานการณ์ที่เข้ามาอย่างเข้าใจ ทำหน้าที่ของตนเองให้ ดีที่สุด พร้อมทั้งจะเผชิญและปรับตัวให้กับสถานการณ์ (Thitiravewong, S. , 2010) มีสติใน การตัดสินใจส่งผลต่อกระบวนการคิด และทัศนคติ นอกจากนี้สิ่งสนับสนุนที่ได้รับจาก ครอบครัวช่วยในการจัดการความเครียด ได้มากที่สุดทั้งในแง่ของการให้กำลังใจ การอยู่เคียง ข้าง ช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจ การสนับสนุนทางสังคม การช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง จึงจะทำ ให้บุคคลที่ประสบเหตุการณ์ก้าวผ่านเหตุการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และใช้ชีวิตในพื้นที่ได้ อย่างปกติสุข

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การจัดการความเครียดเป็นปฏิกิริยาตอบสนองของตนเอง เพื่อให้บุคคลสามารถ ปรับตัวกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ รูปแบบกิจกรรมขึ้นอยู่กับการปฏิบัติของแต่ละบุคคล ความชอบ และความสะดวกในการจัดการความเครียด ซึ่งส่วนใหญ่มักจะเลือกปฏิบัติกิจกรรมที่ ทำแล้วรู้สึกดี สบายใจ ช่วยในการคลายความเครียดที่ดี ซึ่งการศึกษาพบว่าการสร้างความมั่นใจ การปรับสมดุลทางด้านจิตใจแก่หญิงตั้งครรภ์ การเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตประจำวัน การได้รับการสนับสนุนจากสามี บุคคลในครอบครัว และเจ้าหน้าที่ที่ให้การดูแล รวมทั้งสิ่งแวดล้อม ต่าง ๆ ช่วยส่งเสริมให้หญิงตั้งครรภ์สามารถจัดการกับความเครียดที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม การประเมินติดตามการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ การเสริมสร้างแรงจูงใจ ตลอดจน การประคับประคองทางด้านจิตใจช่วยให้หญิงตั้งครรภ์สามารถดำเนินการตั้งครรภ์ต่อไปได้จน ครบกำหนดคลอดอย่างมีคุณภาพ นอกจากนี้การดูแลที่ต่อเนื่องไปจนถึงระยะหลังคลอดที่เน้น การดูแลโดยให้สามีและครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วม นำมาซึ่งการพัฒนาารูปแบบการดูแลหญิง ตั้งครรภ์ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์ทั้งในระยะตั้งครรภ์ ระยะคลอด และระยะหลัง คลอด เพื่อลดอัตราการเกิดภาวะซีมเศร้าหลังคลอด (postpartum blue) ซึ่งเป็นการประเมิน ความต่อเนื่องของพฤติกรรมจัดการความเครียดของหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะ ความดันโลหิต สูงขณะตั้งครรภ์อย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

คณะอนุกรรมการมาตรฐานวิชาชีพราชวิทยาลัยสูตินรีแพทย์แห่งประเทศไทย. (2563). แนวทางการปฏิบัติของราชวิทยาลัยสูตินรีแพทย์แห่งประเทศไทย เรื่อง การดูแล ความดันโลหิตสูงในสตรีตั้งครรภ์. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ลักษณ์.

ดวงสิทธิ์ วัฒนการาร. (2560). ความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์. ใน ประภัทร วานิชพงษ์พันธ์, กุศล รัศมีเจริญ และตรีภพ เลิศบรรณพงษ์ (บรรณาธิการ). ตำราสูติศาสตร์ (หน้า 166-174). กรุงเทพมหานคร: พี.เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด.

นันทพร แสนศิริพันธ์. (2560). การพยาบาลผดุงครรภ์: สตรีที่มีภาวะแทรกซ้อน. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 1. (16 ตุลาคม 2563). ความเครียดและการจัดการความเครียดของหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์. (มลิวัลย์ รัตยา, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 10. (11 มกราคม 2564). ความเครียดและการจัดการความเครียดของหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์. (มลิวัลย์ รัตยา, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 11. (19 มกราคม 2564). ความเครียดและการจัดการความเครียดของหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์. (มลิวัลย์ รัตยา, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 12. (28 มกราคม 2564). ความเครียดและการจัดการความเครียดของหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์. (มลิวัลย์ รัตยา, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 13. (6 กุมภาพันธ์ 2564). ความเครียดและการจัดการความเครียดของหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์. (มลิวัลย์ รัตยา, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 14. (16 กุมภาพันธ์ 2564). ความเครียดและการจัดการความเครียดของหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์. (มลิวัลย์ รัตยา, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 2. (22 ตุลาคม 2563). ความเครียดและการจัดการความเครียดของหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์. (มลิวัลย์ รัตยา, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3. (30 ตุลาคม 2563). ความเครียดและการจัดการความเครียดของหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์. (มลิวัลย์ รัตยา, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 4. (8 พฤศจิกายน 2563). ความเครียดและการจัดการความเครียดของหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์. (มลิวัลย์ รัตยา, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 5. (15 พฤศจิกายน 2563). ความเครียดและการจัดการความเครียดของหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์. (มลิวัลย์ รัตยา, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 6. (24 พฤศจิกายน 2563). ความเครียดและการจัดการความเครียดของหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์. (มลิวัลย์ รัตยา, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 7. (3 ธันวาคม 2563). ความเครียดและการจัดการความเครียดของหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์. (มลิวัลย์ รัตยา, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 8. (14 ธันวาคม 2563). ความเครียดและการจัดการความเครียดของหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์. (มลิวัลย์ รัตยา, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 9. (23 ธันวาคม 2563). ความเครียดและการจัดการความเครียดของหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์. (มลิวัลย์ รัตยา, ผู้สัมภาษณ์)

- พรรณพิไล ศรีอารณ. (2560). การพยาบาลสตรีที่มีความผิดปกติด้านจิตใจในระยะหลังคลอด. ใน นันทพร แสนศิริพันธ์ และฉวี เบาทรวง (บรรณาธิการ). การพยาบาลและการผดุงครรภ์: สตรีที่มีภาวะแทรกซ้อน (หน้า 347-358). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศิริพร จิรวัดน์กุล. (2555). การวิจัยเชิงคุณภาพทางการพยาบาล: ระเบียบวิธีวิจัยและกรณีศึกษา. กรุงเทพมหานคร: เอเชียเพลส.
- สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์, สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2562). สถิติสาธารณสุข พ.ศ. 2561. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- Browne, J. L. et al. (2015). Perinatal outcomes after hypertensive disorders in pregnancy in a low resource setting. *Tropical Medicine and International Health*, 20(12), 1778-1876.
- Chantavanich, S. (2011). Data analysis in qualitative research. (10th ed). Bangkok: Chulalongkorn University.
- Cunningham, F. G. et al. (2018). Hypertensive disorders in pregnancy. *Williams Obstetrics*. (24th ed.). Boston: McGraw - Hill.
- Khongthong, S. . (2013). Grief experiences of Thai Buddhist spouses of dead patients from critical illness. In Master Thesis. Prince of Songkla University. (in Thai).
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry* New Bury Park. California: Sage.
- Lowe, SA. et al. (2014). Guideline for the Management of Hypertensive Disorders of Pregnancy. Australia - New Zealand: Society of obstetric medicine of Australia and New Zealand.
- Roy, C. & Andrews, H. A. . (1999). *The roy adaptation model*. (2nd ed.). London: Appleton & Lange.
- Rujiwit, M. (2005). Stress management for promoting mental health. Pathuumthani: Thammasat University. (in Thai).
- Thitiravewong, S. (2010). The attitude of Muslim women toward the changing in roles of women of the Southern Border Provinces, Thailand. *Education Journal*, 21(2), 149-161.
- World Health Organization. (2011). WHO recommendations for prevention and treatment of pre-eclampsia and eclampsia. Geneva: WHO Library Cataloguing-in-Publication Data.

พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ดนตรีมุสลิมไทยภาคกลาง*
THE HISTORICAL DEVELOPMENTS OF MUSLIM MUSIC
IN CENTRAL REGION OF THAILAND

กมลลักษณ์ นวมสำลี

Kamalak Nuamsamlee

มานพ วิสุทธิแพทย์

Manop Wisuttipat

สุรศักดิ์ จำนงค์สาร

Surasak Jamnongsarn

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University, Thailand

E-mail: kamalak.fern@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ดนตรีมุสลิมในภาคกลางของประเทศไทย ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการอธิบายพัฒนาการของศิลปะการแสดงด้านดนตรีของชาวมุสลิมที่มีความหลากหลายและปรากฏอยู่ในภาคกลาง อีกทั้งศิลปะการแสดงดนตรีบางชนิดยังเป็นต้นทางของศิลปะการแสดงพื้นบ้านของไทย โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพและการลงพื้นที่ภาคสนาม ผลจากการศึกษาพบว่า ศิลปะการแสดงดนตรีของชาวมุสลิมไทยภาคกลางมีความเป็นมายาวนานสามารถแบ่งช่วงพัฒนาการทางดนตรีได้เป็น 3 ช่วงเวลา ดังนี้ 1) ช่วงก่อนปีพุทธศักราช 2510 นั้นเป็นการแสดงดนตรีแบบเรียบง่ายและมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์จำกัด ไม่สามารถลำดับพัฒนาการของการแสดงได้อย่างแน่ชัด รูปแบบการแสดงโดยส่วนใหญ่เป็นการนั่งล้อมวงตีกลองรำมะนาประกอบการขับร้องบทสรรเสริญปี่มูฮัมหมัด มีเนื้อหามาจากหนังสือบารันญียฺ พบการอ่านมูโหลด (พะนำอ์) และการแสดง ได้แก่ ดิเกร์เรียบ, นาเสป (มัจญ์รู๊ด), ดิเกร์ปันตน, ดิเกร์ลำ (คริ่งท่อน) 2) ช่วงปีพุทธศักราช 2510 - 2533 เป็นช่วงเวลาที่รูปแบบของการแสดงดนตรีมุสลิมเปลี่ยนแปลงไปโดยมีการนำเครื่องดนตรีตะวันตกเข้ามาใช้กระทั่งนำมาสู่รูปแบบของวงที่เรียกว่า อาหรับ - มาเลย์ และนาเสปประยุกต์ ในปี พ.ศ. 2520 - 2526 เกิดกระแสการประชันนาเสป และในปี พ.ศ. 2522 เกิดกระแสการต่อต้านดนตรีมุสลิมขึ้น 3) ช่วงปีพุทธศักราช 2533 ถึงปัจจุบัน ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้น การขับร้องอนาซีดในรูปแบบการประสานเสียงเป็นที่นิยมมากขึ้นเกิดการ

* Received 7 April 2022; Revised 20 April 2022; Accepted 23 April 2022

รวมกลุ่มกันของนักดนตรีมุสลิมเพื่อสร้างความเข้มแข็งสู่การดำรงรักษาดนตรีมุสลิมไทยภาคกลางไว้

คำสำคัญ: ดนตรีมุสลิมภาคกลาง, พัฒนาการทางดนตรีมุสลิม, ประวัติดนตรียมุสลิมภาคกลาง

Abstract

The objectives of this research article were to study the history and development of the musics of the Muslims in Central Thailand. In doing so, the process serves as a tool to illustrate the diversity of the music cultures of the Central Thai Muslims, some of which are the origin of non-Islamic traditional expressive cultures. The data of this qualitative study was collected using fieldwork method. The finding reveals that the history of the music culture of the Central Thai Muslims can be divided into three key periods. In the pre-1967 period, musical performance formats were simple formats with limited historical evidence. While the historical development of the music in this period could not be concretely determined, extant documents show that most performances involved *rammana* or frame drums, and the players were seated in circle, facing one another. The players would sing a praise to Prophet Muhammad. The song texts were taken from *Mawlid al-Barzanji*. Also found were *mulod* or *maulidurrasul* recitation and performances like *dhikr riap*, *naseb* or *mujiyarood*, *dhikr pantun*, and an abridged version of *dhikr lum*. The period between 1967 and 1990 saw the instruments from the West being introduced and added to the exiting musical performances, resulting in what is called *Arab-Malay* ensemble, also known as *nasebprayuk* or “Applied” *nasep*. Competitive format of *nasep* emerged during 1977 and 1983, and anti-Muslim-music movement began in 1979. The third period, 1990 to present, is marked by the increasing popularity of Western harmony in *Anasyid* songs as well as formation of Muslim musician’s association to strengthen and preserve their musical cultures.

Keywords: Muslim Music in Central Thailand, Development of Muslim Music, History of Muslim Music in Central Thailand.

บทนำ

ศาสนาอิสลามนั้นมีการตีความและหยิบยกเรื่องของดนตรีมาวิพากษ์กันอย่างกว้างขวาง และมีความเห็นที่แตกต่างกันออกไปอย่างมาก แต่ในปัจจุบันยังสามารถพบเห็น

ศิลปะการแสดงดนตรีของชาวมุสลิมได้อย่างหลากหลายโดยเฉพาะในเขตพื้นที่ภาคกลาง ซึ่งศิลปะการแสดงด้านดนตรีโดยส่วนใหญ่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ รูปแบบการแสดง มีลักษณะเป็นการขับร้องลำนำพื้นบ้านโดยใช้ภาษาอาหรับและภาษามลายู เนื้อหาของบทเพลง เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและศาสนามีการใช้เครื่องดนตรีเข้ามาประกอบ เช่น กลองรำมะนา ฉิ่ง อีกทั้งยังมีการประพันธ์เนื้อร้องภาษาไทยรวมถึงการนำทำนองเพลงไทยเข้ามาใช้ขับร้องอีกด้วย การผสมผสานทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลพวงมากจากการเข้ามาทำการค้าของชาวมุสลิม เชื้อสายเปอร์เซีย (แขกเก่า) ตั้งแต่ในสมัยกรุงศรีอยุธยาต่อเนื่องถึงการอพยพของชาวมุสลิมเชื้อสายมลายูที่เข้าสู่ภาคกลางของไทยจำนวนมาก ในช่วงกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น (ฮาซัน กบิลคาม, 2560) ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้ในปัจจุบันมีประชากรชาวมุสลิมอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ภาคกลางจำนวนมาก ส่งผลให้ศิลปะวัฒนธรรมของชาวมุสลิมปรากฏขึ้นในภาคกลางของไทย อีกทั้งบางส่วนยังถูกผสมผสานเข้ากับรูปแบบวิถีชีวิตของคนภาคกลางจนกระทั่งเกิดเป็นรูปแบบของศิลปะวัฒนธรรมเฉพาะของมุสลิมไทยภาคกลางที่มีความโดดเด่น โดยเฉพาะศิลปะการแสดงด้านดนตรี

ด้วยศิลปะการแสดงดนตรีของมุสลิมบางชนิดนั้นถือเป็นต้นเค้าของศิลปะการแสดงพื้นบ้านของไทย ดังที่มีการอธิบายถึงที่มาของลำตัดว่า “ดิเก้ ที่เล่นเป็นเรื่องแยกออกไปแล้ว เป็นลิเก ยังมีการแผลงดิเก้อีกทางหนึ่งซึ่งจะกลายมาเป็นลำตัด คือ แทนที่จะเล่นเป็นเรื่องก็มาเล่นเป็นบทเบ็ดเตล็ดมีการร้อง “บันตน” คือร้องกลอนตันแก่กัน มีท่วงทำนองซึ่งภาษาเดิมเรียกว่า “ละอู” ประกอบไปพร้อมกัน” (เอนก นาวิกมูล, 2527) จะเห็นได้ว่า ลำดับพัฒนาการที่กล่าวมาข้างต้นนั้นยังขาดความเชื่อมโยงและการอธิบายถึงลักษณะเฉพาะของการแสดง ซึ่งแม้ว่าในปัจจุบันจะมีการศึกษาดนตรีมุสลิมมากยิ่งขึ้นแต่ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเฉพาะเจาะจงการแสดงชนิดใดชนิดหนึ่งเท่านั้น จึงทำให้ขาดความเชื่อมโยงหรือการลำดับพัฒนาการที่ชัดเจน

ในปัจจุบันสังคมมุสลิมนั้นมีทั้งผู้ที่เห็นด้วยและเห็นต่างในเรื่องของการฟังดนตรี ดังที่ อนุ มั่นสุร ได้กล่าวว่า “เนื่องจากศาสนาอิสลามมีข้อกำหนดในการดำเนินชีวิตทุกด้านซึ่งถูกระบุไว้ในกุรอาน ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกาย การครองเรือน การศึกษา กฎหมาย แม้กระทั่งดนตรี ซึ่งในเรื่องดนตรีนี้ยังมีข้อถกเถียงอยู่มากในการตีความของมุสลิมแต่ละกลุ่ม ชาวมุสลิมบางกลุ่มมีทัศนะเกี่ยวกับดนตรีว่า อิสลามเป็นเพียงศาสนาที่สวดนมัสการเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ห้ามการรื่นเริง การร้องรำ และอีกกลุ่มหนึ่งเชื่อว่าศาสนาอิสลามอนุญาตให้มีการรื่นเริงได้เพียงแต่อยู่ในขอบเขตของความเรียบร้อย” (อนุ มั่นสุร, 2526) ด้วยการตีความที่แตกต่างกันนี้เอง หลังการเกิดกระบวนการอิสลามานูวัตินในปี พ.ศ. 2522 เป็นต้นมานั้น ได้มีการชักชวนให้ชาวมุสลิมทุกคนปฏิบัติตามหลักการของศาสนาอย่างเคร่งครัด ดังที่ นูรียัน สาแล๊ะ ได้กล่าวว่า “พระเจ้าเป็นผู้สร้างศาสนาอิสลามและได้วางหลักการกฎระเบียบให้ปฏิบัติโดยที่มนุษย์ไม่มีสิทธิแก้ไขแต่วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมามีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา แต่ทั้งนี้

จะต้องอยู่ภายในกรอบของศาสนา” (นุริยัน สาเล๊ะ, 2540) ด้วยปัจจัยเหล่านี้เองทำให้ดนตรีมุสลิมในภาคกลางของไทยจึงถูกลดบทบาทลงจากสังคมมุสลิมอย่างต่อเนื่อง เรื่องของความเชื่อ นั้นมิใช่ปัจจัยหลักเพียงอย่างเดียวที่ทำให้ดนตรีของมุสลิมไทยภาคกลางได้รับความนิยมลดลง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบด้วยเช่นกัน เนื่องจากเนื้อหาของบทเพลงส่วนใหญ่ในยุคนั้นยังคงยึดโยงอยู่กับศาสนา อีกทั้งเนื้อร้องโดยส่วนใหญ่ยังเป็นภาษาอาหรับและมลายู จึงทำให้กลุ่มมุสลิมปัจจุบันไม่สามารถเข้าใจเนื้อหาได้ ด้วยเหตุปัจจัยต่าง ๆ นี้เองส่งผลต่อความนิยมในดนตรีมุสลิมที่ลดลงอย่างมาก

ดังที่กล่าวมาแล้วว่าการศึกษาความรู้ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ถือเป็น การสร้างรากฐานทางสังคมที่นำไปสู่ความยั่งยืนได้ในอนาคต การจัดการมรดกทางวัฒนธรรม อย่างมีประสิทธิภาพนั้นต้องเกิดจากความรู้ ความเข้าใจ และความร่วมมือของเจ้าของ วัฒนธรรม เพื่อให้วัฒนธรรมดั้งเดิมสามารถต้านทานต่อการเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคมได้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาพัฒนาการทางดนตรีของมุสลิมไทยภาคกลาง เพื่อสร้างความ เข้าใจในประวัติศาสตร์ พัฒนาการของดนตรีมุสลิมในภาคกลางของไทย รูปแบบการแสดง ดนตรีของชาวมุสลิมชนิดต่าง ๆ นำไปสู่การอนุรักษ์ การสร้างความเข้าใจ และเห็นคุณค่า ของมรดกทางวัฒนธรรมด้านดนตรีของชาวมุสลิมไทยภาคกลางอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของดนตรีมุสลิม ในภาคกลางของไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา สืบค้น และรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ บทความ ตำรา และงานวิจัย ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับดนตรีมุสลิมไทยภาคกลาง ทำการศึกษาบริบททาง วัฒนธรรม สังคมและศาสนาอิสลาม เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการจัดทำแบบสัมภาษณ์และ แบบบันทึกข้อมูล โดยแบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มนักดนตรี กลุ่มนักวิชาการ ด้านดนตรีมุสลิม และกลุ่มผู้นำทางศาสนาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีมุสลิม จากนั้นดำเนินการเก็บ ข้อมูลภาคสนามโดยใช้วิธีการ สัมภาษณ์ (Interview) สังเกต (Observation) และสัมภาษณ์ กลุ่ม (Group Interview) ใช้แบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัย ทำการ บันทึกข้อมูลบทสัมภาษณ์ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว บันทึกเสียงการแสดงทั้งในการแสดงจริง และการสาธิตการแสดง จากนั้นใช้วิธีการถอดความ (Paraphrasing) ข้อมูลที่ได้บันทึกลงใน แบบบันทึก จากนั้นนำไปให้นักดนตรี นักวิชาการมุสลิม ได้ฟังและแสดงทัศนะเพิ่มเติม จากนั้น ใช้วิธีการถอดความซ้ำอีกครั้งจนได้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Inductive Analysis) ซึ่งเป็นการสร้างข้อมูลจากรูปธรรม และประสบการณ์ที่ได้จากการลง พื้นที่ภาคสนาม และจำแนกข้อมูลออกเป็น ส่วน ๆ โดยใช้ทฤษฎีวิธีการทางประวัติศาสตร์ 4 ขั้นตอนในการแบ่งช่วงพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับดนตรีมุสลิม หลังจากได้ข้อมูลอย่าง

ครบถ้วนแล้วผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมสัมมนา ในหัวข้อ “มุสลิมศึกษาสรรพวิทยาวิธี: การคลี่คลาย
ทฤษฎีทางดนตรีมุสลิมไทยภาคกลาง” เมื่อวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2564 ณ มัสยิดอาลีฮิดดา
รอยน์ จังหวัดพระนครศรี - อยุธยา เพื่อเป็นเวทีในการแสดงความคิดเห็นและตรวจสอบ
ความถูกต้องชัดเจนของข้อมูลอีกครั้งหนึ่ง เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์แล้วผู้วิจัยจึงได้ใช้
ทฤษฎีลูกผสมทางวัฒนธรรม (Cultural hybridization) เพื่ออธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

ขอบเขตของงานวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ ตำราที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์
ดนตรีมุสลิมและข้อมูลภาคสนามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยผู้วิจัยได้กำหนดกรอบของ
พัฒนาการทางดนตรีของมุสลิมไทยภาคกลางจากรูปแบบของดนตรีประกอบกับใช้วิธีการทาง
ประวัติศาสตร์ (วีณา เอี่ยมประไพ, 2535) ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 ช่วงเวลา ดังนี้

1. พัฒนาการของบทเพลงร้องมุสลิมไทยภาคกลางช่วงก่อนปีพุทธศักราช
2510
2. พัฒนาการของบทเพลงร้องมุสลิมไทยภาคกลางระหว่างปีพุทธศักราช
2510 - 2533
3. พัฒนาการของบทเพลงร้องมุสลิมไทยภาคกลางระหว่างปี พุทธศักราช
2533 ถึงปัจจุบัน

จากนั้นได้ทำการเลือกวงดนตรี จากกรอบพื้นที่ที่ทำการศึกษทั้งสิ้น 22 จังหวัดในภาค
กลาง โดยผู้วิจัยได้กำหนดหลักเกณฑ์ดังนี้ 1. เป็นวงดนตรีมุสลิมที่ได้รับการยอมรับจากกลุ่มนัก
ดนตรีมุสลิมและชุมชนมุสลิมทั่วไป 2. เป็นวงดนตรีมุสลิมที่มีบทเพลง ประวัติความเป็นมาและ
การสืบทอดทางดนตรี ซึ่งจากการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลทำให้สามารถเจาะจงพื้นที่และเลือก
ศึกษาวงดนตรี ที่มีความสอดคล้องกับคุณสมบัติที่กำหนดไว้เพื่อทำการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่
จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 13 วง ได้แก่ วงดิเกร์เรียบ 4 วง คือ วงทรายกองดิน, วงคลอง
สาม, วงวังกังวาล และวงกิบหมู วงนาเสปประยุกต์ 6 วง ได้แก่ วงอาลีบาบา,
วงแสงมณี, วงตาลเดี่ยว, วงแสงอรุณ, วงเบป้อรเปี้ย และวงเดอะชาวดอว์ฟไนล์, วงมัจญ์รูต
คือ วงยูซุบโซะมัน และวงอนาซิด 2 วง คือ วงอันซอร์และชมรมคนลมเย็น จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา จำนวน 3 วง ได้แก่ วงอุลละห์นบี 2 วง คือ วงมัสยิดอาลีฮิดดารอยน์และ
วงมัสยิดอาลีฮิดนุรอยน์ วงนาเสป คือ วงฮุซซันนีย จังหวัดฉะเชิงเทรา วงนาเสปจำนวน 2 วง
คือ วงมนต์มลายูและวงมิตรเจริญ จังหวัดเพชรบุรี วงนาเสป จำนวน 2 วง คือ วงชุมชนท่าแร่
ออกและวงชุมชนบ้านใหม่ รวมถึงบุคคลข้อมูลซึ่งเป็นนักวิชาการมุสลิมและผู้นำทางศาสนาที่มี
ความรู้ด้านดนตรีมุสลิมและเป็นที่ยอมรับในกลุ่มนักดนตรีมุสลิม จำนวน 9 ท่าน ได้แก่ นายนัก
ชาย จิเมฆ, นายอันวาร์ บุชากรรจ์, นายสมาน อู๋งามสิน, นายธีระนันท์ ช่วงพิชิต, อิหม่ามกัยยูม
อากาหะยี, อิหม่ามบุญญา ศรีสมาน, ดร.ประเสริฐ สุขศาสน์กาวิณ, ผศ.ภาณุภัค โมขศักดิ์ และ
ดร.จักรพงษ์ กลิ่นแก้ว โดยงานวิจัยฉบับนี้มีขอบเขตในการศึกษาประวัติศาสตร์และพัฒนาการ

ทางดนตรีของมุสลิมไทยภาคกลางเพื่ออธิบายประวัติความเป็นมา รูปแบบทางดนตรีและ พัฒนาการของดนตรีของมุสลิมที่ปรากฏอยู่ในภาคกลางของไทยเท่านั้น

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเอกสาร หนังสือ ตำรา ที่เกี่ยวข้องกับศิลปะการแสดงดนตรีของมุสลิม ไทยภาคกลางเมื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับข้อมูลและลักษณะทางดนตรีที่ได้จากงาน ภาคสนาม ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์พัฒนาการทางดนตรีมุสลิมในภาคกลางของไทยได้ดังนี้

1. พัฒนาการของศิลปะการแสดงดนตรีของมุสลิมไทยภาคกลางก่อนปีพุทธศักราช 2510

ศิลปะการแสดงดนตรีของชาวมุสลิมในพื้นที่ภาคกลางในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2510 นั้นไม่สามารถระบุพัฒนาการและลำดับที่มาของการแสดงแต่ละประเภทได้อย่างชัดเจน เนื่องจากเอกสารตำราทางวิชาการหรือบันทึกต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันโดยส่วนใหญ่ต่างก็ ไม่ได้ระบุรายละเอียดของการแสดง ปรากฏเพียงบันทึกที่มีการกล่าวถึงชื่อหรือลักษณะของ การแสดงที่ว่าจะมีความเกี่ยวข้องกัน ซึ่งเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับรูปแบบการแสดงในปัจจุบัน สามารถวิเคราะห์ได้โดยลำดับดังนี้

พ.ศ. 2375 ในช่วงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชโองการให้ปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม (วัดโพธิ์) ในครั้งนั้นเองได้มีการจัดทำศิลาจารึกโคลงฉันท์บาทกฤษณารจำนวน 32 เชื้อชาติ หรือที่รู้จักกันในชื่อโคลงภาพคนต่างภาษา ซึ่งหนึ่งในโคลงภาพนั้นปรากฏโคลงภาพคนมลายู ประพันธ์โดยพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ฯ กรมหมื่นไกรสรวิชิต ซึ่งมีการกล่าวถึงกลุ่มชาวมลายูที่อพยพเข้ามาจากเมืองต่าง ๆ มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ “การอ่านมูหุลุด” ในปัจจุบันมีชื่อเรียกที่หลากหลายแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ อาทิ อ่านมูโหลด อ่านพะอันนำ และอ่านบัจซันญีย์ ขึ้นอยู่กับความนิยมของแต่ละพื้นที่

บทประพันธ์ที่ใช้ในการอ่านนำมาจากหนังสือ “บัจซันญีย์” (بَرْزَنْجِي) ซึ่งเป็นวรรณกรรมเก่าแก่ของชาวมุสลิม นิยมนำมาอ่านในงานเมาลิด หรือในภาษามลายูเรียกว่างาน มูโหลด จัดขึ้นในวันขึ้น 12 ค่ำ เดือนรอมฎัน (ربيع الاول) หรือเดือนที่ 3 ตามปฏิทินอิสลาม เชื่อว่าเป็นวันประสูติของท่านนบีมุฮัมมัด ซึ่งชาวมุสลิมถือว่าการอ่านมูโหลดนี้เป็นการแสดงความรักต่อท่านนบีมุฮัมมัด อีกทั้ง ยังมีบทคอละวาต (บทขอพรจากอัลลอฮ์แด่นบีมุฮัมมัด) อีกด้วย แม้ว่าผู้ประพันธ์บทสรรเสริญดังกล่าวจะเป็นมุสลิมนิกายชีอะฮ์ แต่ปัจจุบันพบว่า กลุ่มมุสลิมนิกายชีอะฮ์ไม่นิยมนำบทดังกล่าวมาอ่าน แต่จะอ่านบทที่เรียกว่า “มากาน่า” ซึ่งเป็นภาษาฟาร์ซี ซึ่งกลุ่มมุสลิมที่นิยมนำมูโหลดนี้คือกลุ่มมุสลิมนิกายซุนนี กอติริยะฮ์ การอ่านมูโหลดนี้มีทำนองการอ่านที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ อาทิ ทำนองซีกามุสรี ทำนองญามาติยาส ทำนองรอส ทำนองนุกกะห์ เป็นต้น

ปี พ.ศ. 2423 ซึ่งตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อครั้งงานบำเพ็ญพระราชกุศลพระศพของสมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ตามบันทึกจดหมายเหตุพระราชกิจรายวันได้มีการกล่าวถึงการ “สวดแขก” ซึ่งสอดคล้องกับหนังสือสาส์นสมเด็จพระเจ้าที่มการอธิบายลักษณะของการสวดแขกไว้ดังนี้ “เป็นการสวดแบบมีตำรา ผู้สวดล้วนเป็นแขกเกิดในเมืองไทย รูปแบบการสวดเป็นการนั่งล้อมกันเป็นวง สวดเป็นลำนำอย่างแขกให้เข้ากับจังหวะร่ำมะนา เป็นบทบูชาอัลลอฮ์ของชาวมุสลิมในกายซ็ือฮ์ หลังการสวดเสร็จสิ้นก็มีการแสดงอื่นเพิ่มเติม อาทิ การเล่น 12 ภาษา การเชิดหนังตะลุง เพื่อสร้างความสนุกสนาน”

จากข้อมูลดังกล่าวนี้เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับการแสดงในปัจจุบันพบว่า มีลักษณะใกล้เคียงกับการแสดงดิเกอร์เรียบ หรือบางพื้นที่เรียกกันว่า ดิเกอร์กลอง ยี่เกเรียบ ลีเกเรียบ ลาซูกลอง ลักษณะของการแสดงดิเกอร์เรียบนั้นเป็นการสวดลำนำอย่างหนึ่ง ผู้แสดงจะนั่งล้อมกันเป็นวง ขับร้องบทร้องที่มาจากหนังสือบรซันญี เฉพาะบทร้อยกลอง (นาซอม (نَظْم)) จำนวน 7 บท ได้แก่ อัซซาลา (الَسَّلَا) ปิชะฮ์เรน (بِشْهَر) ตานากอล (تَنَقُّل) วูลีดัล (وَلَدِ الْا) อัลฮัม (الْحَم) บาดัต (بَدَتْ) และยานาปี (يَانَبِي) เนื้อหาของบทร้องเป็นการสรรเสริญท่านนบีมุฮัมมัด ในปัจจุบันกลุ่มมุสลิมที่นำมาขับร้องมีทั้งนิกายซุนนีย์ และนิกายชีอียะห์ หลังการร้องจบหมดบทที่เกี่ยวข้องกับการสรรเสริญนบีมุฮัมมัดแล้ว จะมีการนำการแสดงเพื่อสร้างความบันเทิงมาแสดง อาทิ การแสดง 12 ภาษา การขับร้องนาเสป การเล่นเครื่องท่อน เป็นต้น จะเห็นได้ว่ารูปแบบการแสดงดิเกอร์เรียบนั้น มีความใกล้เคียงกับการสวดแขกที่บันทึกไว้อย่างมาก ผู้แสดงดิเกอร์เรียบโดยส่วนใหญ่มีเชื้อสายมลายู คาดว่าน่าจะอพยพเข้ามาตั้งแต่ช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้นราวปี พ.ศ. 2379 การแสดงดิเกอร์เรียบได้รับความนิยมอย่างสูงสุดในช่วงปี พ.ศ. 2480 กระทั่งถึงปี พ.ศ. 2500 นอกจากการแสดงดิเกอร์เรียบแล้วยังพบการแสดงที่ใช้แสดงต่อจากการแสดงดิเกอร์เรียบอีกหลายชนิด อาทิ การแสดง 12 ภาษา การขับร้องนาเสป การเล่นเครื่องท่อน ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

การแสดงนาเสปและมัจญูรูด เป็นการขับร้องชนิดหนึ่งนิยมนำมาขับร้องต่อจากการแสดงดิเกอร์เรียบ ที่มาของการแสดงสันนิษฐานว่าน่าจะเกิดมาจากการขับร้องอนาซิด (Anasyid) ซึ่งเป็นภาษาอาหรับแปลว่า “การขับร้อง” เนื้อหาโดยส่วนใหญ่เป็นภาษาอาหรับภายหลังมีการแต่งเป็นภาษามลายูและภาษาไทยเพิ่มเติม เนื้อหาส่วนใหญ่กล่าวถึงการสรรเสริญอัลลอฮ์และนบีมุฮัมมัด เมื่อเข้าสู่ภาคใต้ของไทยก็มีการเพี้ยนสำเนียงไปเรียกว่า “นาเซฮ์” เมื่อเข้าสู่ภาคกลางของไทยจึงเพี้ยนมาเป็น “นาเซป” หรือ “นาเสป” อีกทอดหนึ่ง ในปัจจุบันพบว่า การแสดงนาเสปและมัจญูรูดนั้นต่างก็มีลักษณะใกล้เคียงกันอย่างมาก มีการใช้บทเพลงร้องบทเดียวกันมาขับร้อง ซึ่งถ้าหากขับร้องแบบมีเครื่องดนตรีหรือเครื่องประกอบจังหวะตีประกอบเรียกว่า นาเสป แต่หากมีการขับร้องเพียงอย่างเดียวไม่มีดนตรีเรียกว่ามัจญูรูด ในบางพื้นที่ที่มีการขับร้องบทเพลงในลักษณะเดียวกันแต่มีการเรียกชื่อแตกต่างกัน จึงทำให้ใน

ปัจจุบันมีความเข้าใจกันว่าการแสดงทั้ง 2 ชนิด คือ “นาเสป” บทเพลงนาเสปนั้นไม่เพียงแต่จะมีทำนองที่ได้รับสืบทอดมาจากบรรพบุรุษเท่านั้น จากการศึกษายังพบทำนองเพลงที่ได้รับความนิยมในยุคต่าง ๆ นำมาแต่งบทร้องเพิ่มเติม

ตัวอย่าง บทเพลงไอเอลออฟคาพรี (Isle of Capri) ขับร้องโดย Albert Allick Bowlly เผยแพร่ในปี พ.ศ. 2477 นำทำนองมาแต่งเนื้อร้องใหม่ในเพลงอัลลีวอัล และเพลงปิดตาแม

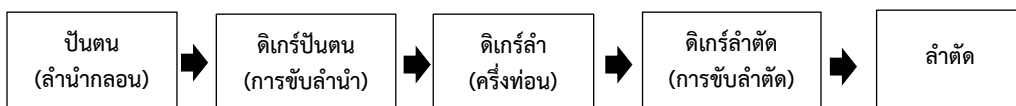
การแสดงท่ายืดเกรียบที่ถือว่าได้รับความนิยมอย่างมาก คือ “ดิเกร์ปันตน” ในยุคแรกเริ่มมีรูปแบบใกล้เคียงกับการขับร้องลำนำกลอนของชาวขวามลายูเดิม หรือที่รู้จักกันดีในชื่อ “ปันตน” (Pantun) สันนิษฐานว่าเข้ามาสู่ภาคกลางของไทยพร้อม ๆ กับการอพยพเข้ามาของชาวมลายูในช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้น จากปันตนในรูปแบบของวรรณกรรมนั้นได้ถูกปรับปรุงและพัฒนาขึ้นจนกลายเป็นเพลงร้องที่เรียกว่า “ดิเกร์ปันตน”

กระทั่งในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีผู้นำรูปแบบการขับร้องดิเกร์ปันตนมาใช้ขับร้องแต่เปลี่ยนบทร้องให้เป็นภาษาไทยซึ่งได้รับความนิยมอย่างมาก จากนั้นจึงมีการปรับเปลี่ยนการเรียกชื่อใหม่เป็น “ดิเกร์ลำ” (คำว่า “ลำ” นี้หมายถึง ลำนำกลอน) รูปแบบของบทร้องยังคงมีฉันทลักษณ์เป็นกลอนปันตนและกลอนหัวเดียว ลักษณะของการแสดงยังคงไว้ซึ่งรูปแบบดั้งเดิม คือ การนั่งล้อมวงขับลำนำกลอนประกอบการตีกลองรำมะนา แต่มีการแบ่งคนร้องออกเป็น 2 ฝ่ายเพื่อร้องโต้ตอบกัน ให้ใกล้เคียงกับรูปแบบของเพลงปฏิพากย์ที่ได้รับความนิยมในขณะนั้น เมื่อพัฒนาการขับร้องให้เป็นรูปแบบของดิเกร์ลำแล้วนั้น เพื่อให้ผู้ชมเห็นการร้องโต้ตอบกันได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้ขับร้องนั่งคุกเข่าแทนการนั่งกับพื้น อีกทั้งผู้ขับร้องยังสามารถแสดงท่าทางประกอบได้ ภายหลังจึงมีการเรียกชื่อการแสดงในลักษณะดังกล่าวนี้ว่า “ครึ่งท่อน”

จากการนั่งคุกเข่าร้องเพลงโต้ตอบกันได้พัฒนาขึ้นเป็นการยืนขึ้นเพื่อแสดงออกถึงท่าทางได้อย่างเต็มที่ ภายหลังจึงเรียกว่า “ลำตัด” ไม่เรียกว่าครึ่งท่อนเหมือนแต่ก่อนเนื่องจากยืนเล่นทั้งหมด มีการด้นกลอนและใช้ทำนองเพลงไทยที่นิยมเข้ามาร้องปรับเปลี่ยนมาใช้เนื้อภาษาไทยเพื่อให้ผู้ฟังส่วนใหญ่เข้าใจได้ง่ายขึ้น คำว่า “ลำ” นั้นสืบเนื่องมาจากดิเกร์ลำ หมายถึง ลำนำกลอน ส่วนคำว่า “ตัด” หมายถึง การหยิบบททำนองเพลง

ต่าง ๆ มาใช้ขับร้องรวมเล่นปะปนกันไป ฉันทลักษณ์ยังคงรูปแบบของกลอนหัวเดียวไว้ มีทั้งสิ้น 6 ทำนอง ได้แก่ ทำนองกลาง ทำนองกระพริบ ทำนองจักรณ ทำนองกระชั้นสูง ทำนองแขก หรือทำนองมลายู ทำนองโศก (มี 2 ทำนอง คือ ทำนองโศกแขก และทำนองโศกมอญหรือ ทำนองโศกต่ำ) โดยสามารถสรุปพัฒนาการดิเก๋ป็นต้นกระทั่งเป็นลำตัดในปัจจุบันได้ตามแผนผังต่อไปนี้

ปี พ.ศ. 2492 พบหนังสืออุ๊ละกันปีที่มีการระบุช่วงเวลาของการจดบันทึกไว้ หนังสือเล่มดังกล่าวนี้ พบที่ชุมชนกุโบร์ไต่ะเยาะห์ แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร เขียนด้วยลายมือเป็นอักษรอาหรับ-ยาวี “อุ๊ละกันปี” หรือที่นิยมเรียกกันว่า “อุ๊ละหนปี” เป็นศิลปะการแสดงอย่างหนึ่งของชาวมุสลิมในภาคกลางของไทย ที่มีความโดดเด่นและได้รับความนิยมอย่างมาก คำว่า อุ๊ละก์ (Olek) หรือ โอละก์ เป็นคำภาษามลายูมาจากคำว่า “อุลิก” (Ulit) ซึ่งหมายถึง การร้องเพลงกล่อมเด็ก ซึ่งถือว่ามีความสอดคล้องกับเนื้อหาคำประพันธ์อย่างมาก เนื่องจากเนื้อหาของคำประพันธ์ประกอบด้วยประวัติในท้องถิ่นของท่านปมูฮัมหมัด การถือกำเนิด รวมถึงการยกย่องสรรเสริญท่านปมูฮัมหมัด

การแสดงอุ๊ละกันปีได้รับความนิยมอย่างมากโดยเฉพาะในกลุ่มมุสลิมนิกายซูฟี กอดิรียะฮ์ ในช่วงปี พ.ศ. 2496 การแสดงนี้ได้รับการฟื้นฟูโดย เชคมูฮัมหมัดอาลี ชุกรีย (ไต่ะกิแะฮ์) ผู้นำของกลุ่มมุสลิม นิกายซูฟี กอดิรียะฮ์ รูปแบบการแสดงอุ๊ละกันปีนี้หากมองผิวเผินจะมีลักษณะใกล้เคียงกับการแสดงดิเก๋เรียบอย่างมาก เนื่องจากมีลักษณะเป็นการนั่งล้อมวงตีกลองพร้อมกับขับร้องบทเพลง อีกทั้งเนื้อหาของการแสดงทั้งสองนี้ยังเกี่ยวข้องกับประวัติของท่านปมูฮัมหมัดรวมถึงมีบทส่อละวาตเช่นเดียวกัน แตกต่างกันเพียงภาษาที่ใช้ คือการแสดงอุ๊ละกันปีจะใช้ภาษามลายู ในการขับร้องและยังมีรายละเอียดของทำนองเพลงที่แตกต่างกัน พบทำนองเพลงสำหรับการแสดงอุ๊ละกันปี 2 ทำนอง ได้แก่ ทำนอง “กีหมิง” เรียบเรียงโดย ตวนฮูรู หมิง บินอัลฮาจ อับดุลละห์ อัสยามี หรือ “นายอาหมิน โตลอยเกตุ” สันนิษฐานว่ามีชีวิตอยู่ในช่วงรัชกาลที่ 6 ทำนองกีหมิงนี้ผู้ขับร้องทั้งหมดเป็นผู้ชาย มีการใช้เครื่องประกอบจังหวะ คือ กลองรำมะนาตีประกอบการขับร้องอีกทำนองหนึ่งคือ ทำนอง “กีหรุ่น” หรือ “ทำนองบ้านคู้” เกิดขึ้นบริเวณชุมชนมุสลิมนิกายซูฟี กอดิรียะฮ์ เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ทำนองกีหรุ่นนี้มีลักษณะเฉพาะคือ มีการนำทำนองเพลงไทยมาใช้ เช่น เพลงพม่าเห่ เพลงเขมรพวง เพลงลาวสมเด็จ เป็นต้น ลักษณะการร้องมีการเอื้อนในแบบเพลงไทย เป็นการขับร้องเพียงอย่างเดียวโดยใช้ผู้ขับร้องทั้งหมดเป็นผู้หญิง

สรุปได้ว่า รูปแบบของการแสดงดนตรีมูสลิมไทยภาคกลางก่อนปีพุทธศักราช 2510 นั้นมีรูปแบบการแสดงเป็นการนั่งล้อมวง ขับร้องบทเพลงประกอบการตีกลองรำมะนา ทั้งสิ้น แต่หากต่างกันในเรื่องของภาษาที่ใช้เป็นบทร้องและทำนองที่ใช้ เมื่อศึกษาถึงลงไปจะพบว่า โครงสร้างบทเพลงของแต่ละการแสดงนั้นมีความแตกต่างกัน ซึ่งแต่ละการแสดงมี 2 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ “ยาหาวบ” และ “ลาซู” สามารถอธิบายโดยสรุปได้ดังนี้

1. ยาหาวบ (Ja-wab) โดยความหมายในภาษาอาหรับนั้นหมายถึง “การตอบ” หรือที่นักดนตรีอธิบายว่าเป็น “ทำนองลูกรับ” ยาหาวบถือเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดสำหรับทุกการแสดง คือ เป็นส่วนที่นักแสดงใช้ฝึกฝนการขับร้องและจดจำทำนองหลัก ถือได้ว่าเป็นเพลงร้องแม่บทประจำคณะ ซึ่งมีทำนองและคำร้องเฉพาะของแต่ละคณะ ในบทเพลงร้องของชาวมุสลิมพบลักษณะของการใช้ทำนองยาหาวบ 3 ลักษณะคือ

1.1 ใช้ยาหาวบขับร้องเป็นทำนองขึ้นต้นเท่านั้น จากนั้นขับร้องบทร้องจนหมดบท

1.2 ใช้ยาหาวบขับร้องเป็นทั้งทำนองขึ้นต้นและขับร้องบทร้องสลับกันไปกับทำนองยาหาวบและจบด้วยการขับร้องทำนองยาหาวบ

1.3 ใช้ยาหาวบเป็นทั้งทำนองขึ้นต้น จากนั้นขับร้องเนื้อจนหมดบทและขับร้องยาหาวบเพื่อลงจบบทเพลง

2. ลาซู (La-gu) คำว่าลาซูมีความหมายหมายถึง “ทำนอง” ซึ่งลักษณะเฉพาะของลาซูสำหรับการแสดงแต่ละชนิดนั้นจะมีความแตกต่างกันออกไป สามารถอธิบายแยกตามลักษณะของแต่ละการแสดงได้ ดังนี้

2.1 ลาซูในดิเกร์เรียบ คือการนำทำนองจากยาหาวบที่ใช้ขึ้นต้นบทเพลง มาขับร้องด้วยบทร้องจากหนังสือบารันญี้อ อาจมีการปรับเสียงในทำนองให้เข้ากับคำร้องแต่ยังคงไว้ซึ่งทำนองหลักที่นำมาจากยาหาวบ ในการขับร้อง 1 ตั้ง (รอบการแสดง) ประกอบด้วยทำนองที่มีอัตราความเร็วคล้ายกับเพลงเถาของไทย คือ เริ่มด้วยจังหวะช้า จังหวะปานกลางและจังหวะที่เร็วขึ้น ตามลำดับ ในการร้อง 1 ตั้ง ผู้ขับร้องสามารถเลือกใช้ทำนองใดก็ได้มาขับร้อง ไม่มีการกำหนดชุดเพลงที่ตายตัว ในอัตราความเร็วต่าง ๆ มีชื่อเรียกแตกต่างกัน ดังนี้

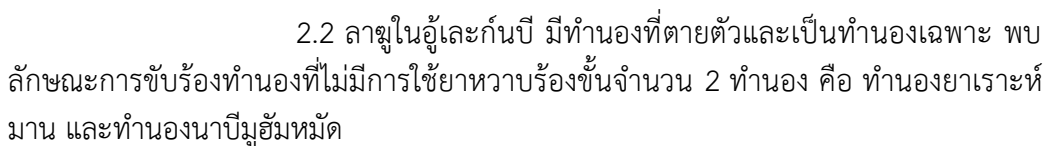
2.1.1 ลาซูยาว หรือ ลาซูปันยัง ลาซูแรก ลาซูหนึ่ง เป็นลาซูที่มีท่วงทำนองยาวที่สุด ซึ่งจะเน้นการเอื้อนเสียงไปตามทำนองสอดแทรกคำร้อง

2.1.2 ลาซูกลาง หรือ ลาซูตะเงาะห์ ลาซูสอง เป็นลาซูที่มีท่วงทำนองกระชับขึ้นจากลาซูยาว มีจังหวะที่มีความกระชับขึ้น การร้องยังคงเน้นการเอื้อนเสียงไปตามทำนองสอดแทรกคำร้องเช่นเดิม

2.1.3 ลาซูปลาย หรือ ลาซูอัคร ลาซูสาม เป็นลาซูที่มีท่วงทำนองกระชับและมีจังหวะที่เร็วขึ้นมาจากลาซูกลาง มีลักษณะการเอื้อนเสียงที่กระชับมาก

ตัวอย่าง ลาซุสสำเนียง (บทร้องจากยาหาวบยามูสตอฟา) ทำนองเพลงบัวตูมบัวบาน
(พร ภิรมย์ พ.ศ. 2503)

2.3 ลาซุในนาเสป มัจฉฐุตติเกรีปันตน ติเกรีล่ำ (ครึ่งท่อน) ลักษณะลาซุของการแสดงเหล่านี้มีลักษณะเช่นเดียวกับการแสดงติเกรีเรียบ คือ นำทำนองจากยาหาบมาใช้ขับร้อง สลับกับทำนองลาซุที่มีมาแต่เดิม ภายหลังมีการแต่งบทร้องขึ้นใหม่เรียกว่า “เนื้อตัน” บทร้องลาซุของแต่ละวงจะมีลักษณะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับความสามารถในการประพันธ์ด้วย

2. พัฒนาการของศิลปะการแสดงดนตรีของมุสลิมไทยภาคกลางระหว่างปีพุทธศักราช 2510 - 2533

เนื่องจากการอพยพเข้ามาอยู่ในภาคกลางของไทยเป็นเวลายาวนานทำให้ชาวมุสลิมส่วนใหญ่โดยเฉพาะในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร มีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้เป็นคนภาคกลางได้อย่างสมบูรณ์ ในช่วงเวลาที่ผ่านมานั้นปัจจัยหลายด้านได้ส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวมุสลิมในภาคกลางโดยตรง โดยเฉพาะในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 สมัยรัฐบาลจอมพล ป.พิบูล-สงคราม (พ.ศ.2491 - 2500) เหตุการณ์ดังกล่าวส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนรูปแบบความบันเทิงของคนชาติไทยไม่เว้นแม้แต่กลุ่มชาวมุสลิม ในขณะนั้นเองศิลปะการแสดงดนตรีแบบตะวันตกเข้ามามีบทบาทอย่างมาก อีกทั้งในประเทศไทยเองยังมีการพัฒนาบทเพลงให้มีความเป็นสากลมากยิ่งขึ้น อาทิ เพลงสุนทราภรณ์ เพลงลูกทุ่ง ต่อเนื่องมาใน ปี พ.ศ. 2510 มีการพัฒนาเทปคาสเซ็ทเกิดขึ้น ส่งผลให้มีการนำบทเพลงจากประเทศมุสลิมเข้าสู่ประเทศไทยจำนวนมาก โดยเฉพาะบทเพลงในแนวอาหรับ - มาเลย์

จากความเปลี่ยนแปลงและความนิยมในรูปแบบเพลงตะวันตก รวมถึงบทเพลงลูกทุ่ง และเพลงอาหรับ - มาเลย์ ที่ถาโถมเข้าสู่สังคมมุสลิมไทยภาคกลางอย่างมากมาย ทำให้การแสดง

มุสลิมในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2510 อาทิ ดิเอร์เรียบ ดิเอร์ปันตน ดิเอร์ล่า ฯ ถูกลดความนิยมลงอย่างมาก ในช่วงปี พ.ศ. 2510 ได้มีการจัดตั้งวงอาหรับ - มาเลย์ วงแรกของชาวมุสลิมขึ้น โดยนายอานวย วงศ์ประถัม ชาวมุขมชนสุเหร่าบ้านดอน กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีการนำเครื่องดนตรีตะวันตกที่สามารถจัดหาได้มาใช้ในการบรรเลง อาทิ กีตาร์ กีตาร์เบส กลองคองกา ฯ กระทั่งในปี พ.ศ. 2513 มีการตั้งชื่อว่า “เดอะชาวด้อฟ้า” จากนั้นในปี พ.ศ. 2514 นายสุรรัตน์ มีสุวรรณ ชาวมุขมชนบางมะเขือ กรุงเทพมหานคร ได้มีการจัดตั้ง “วงอาลีบาบา” ขึ้นกระทั่งปี พ.ศ. 2518 ได้มีการพัฒนาขึ้นเป็นวงนาเสปประยุกต์ อย่างสมบูรณ์ ปี พ.ศ. 2519 นายประเสริฐ นิยม ได้ก่อตั้งวงนาเสป - ประยุกต์ขึ้นอีกวงหนึ่งใช้ชื่อว่า “วงแสงมณี” และในปีใกล้เคียงกันนี้เองยังเกิดวงนาเสปที่มีชื่อเสียงอีกหลายวง อาทิ วงมนต์มลายู วงโซเลโซว์ วงเบป้อาราเบีย วงแสงอรุณ วงแสงดาวเดือน วงเยาเวนทองหล่อ วงชัยยิดโซว์ เป็นต้น

กระทั่งปลายปี 2519 มีการจัดประชันนาเสปขึ้นในงานรวมน้ำใจ (งานน้ำชา) ของมัสยิดแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ส่งผลให้ในปี พ.ศ. 2520 ได้เกิดกระแสความนิยมในการประชันนาเสปอย่างมาก มีการจัดการประชันนาเสปในงานมัสยิดเกือบทุกพื้นที่ ด้วยการประชันขันแข่งนี้เองทำให้ทั้งวงนาเสป และวงนาเสปประยุกต์ต่างก็พัฒนาตนเองมากขึ้น มีการแต่งบทร้องขึ้นใหม่และนำบทร้องจากการแสดงมุสลิมอื่น ๆ มาขับร้อง มีการนำเครื่องดนตรีเข้ามาบรรเลงเพื่อสร้างความโดดเด่นให้กับการแสดงของตน มีคณะกองเชียร์เข้ามาร่วมสร้างสีสันด้วยรูปแบบของการแสดงที่มีการพัฒนาไปอย่างมากทำให้ปลายปี พ.ศ. 2522 มุสลิมบางกลุ่มเกิดการตั้งคำถามถึงความเหมาะสมของการแสดง เนื่องจากมีการใช้เครื่องดนตรีอีกทั้ง ยังสร้างความบันเทิงอย่างสุดโต่ง กอปรกับในขณะนั้นกระแสการฟื้นฟูอิสลาม (Islamic Revival) เริ่มก่อตัวขึ้นในภาคกลางของไทย รวมถึงเกิดกระบวนการอิสลามานูวัตน์ (Islamization) เพื่อเรียกร้องให้ชาวมุสลิมทุกคนปฏิบัติตามศาสนบัญญัติอย่างเคร่งครัด ส่งผลให้เกิดกระแสการต่อต้านดนตรีว่าเป็นของฮะรอมแม้ในช่วงปี พ.ศ. 2523 - 2524 กระแสความนิยมในนาเสปยังคงต้านทานต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นได้ แต่วงดนตรีนาเสปประยุกต์เริ่มต้องปรับตัวมากยิ่งขึ้น เช่น การแต่งกาย การงดกองเชียร์ งดการเต้นรำ ต่อมาในปีพ.ศ. 2525 การว่าจ้างวงนาเสปไปประชันกันในงานน้ำชาเริ่มลดน้อยลง หลายมัสยิดปรับเปลี่ยนรูปแบบของกิจกรรมบนเวที

ในปี พ.ศ. 2526 มัสยิดและโรงเรียนสอนศาสนาในเขตกรุงเทพและปริมณฑล ต่างกีดกิจกรรมความบันเทิงโดยเฉพาะนาเสป เปลี่ยนกิจกรรมเป็นการแสดงความสามารถของนักเรียนในโรงเรียน เช่น กิจกรรมการอ่านกุรอาน การแข่งขันตอบปัญหา การเขียนกวีวิชาการ ศาสนาที่มีชื่อเสียงมาบรรยายในหัวข้อที่ส่งเสริมหลักการอิสลาม วงดนตรีมุสลิมที่มีชื่อเสียงหลายวงจึงเปลี่ยนไปแสดงดนตรีในบาร์ที่มีนักท่องเที่ยวยาวต่างชาติในแถบตะวันออกกลาง อาทิ ร้าน The Fox (เฟลนิจิต) ร้าน After Six และร้าน The Champ เป็นต้น

ระหว่างปี พ.ศ. 2526 - 2529 กระแสการของการต่อต้านการแสดงนาเสปเริ่มมีการแพร่กระจายจากกรุงเทพมหานครสู่จังหวัดต่าง ๆ ในเขตพื้นที่ภาคกลาง ทำให้คณะนาเสปลดลงอย่างต่อเนื่อง ระหว่างปี พ.ศ. 2530 - 2532 นาเสปประยุทธิ์หลายคนได้ทำการอัดเสียงบทเพลงนาเสปและอาหรับ-มาเลย์เพื่อจำหน่าย อาทิ วงแสงมณี วงอาลีบาบา ฯ กระทั่งปลายปี พ.ศ. 2533 บาร์ที่ต้อนรับชาติต่างชาติเริ่มประสบปัญหาเนื่องจากผลกระทบจากการตัดสัมพันธ์ทางการทูตส่งผลกระทบต่อวงดนตรี นาเสปประยุทธิ์และอาหรับ-มาเลย์ทำให้มีการเลิกจ้างวงดนตรีทั้งหมด อีกทั้งกระแสของอิสลามาวัดในประเทศไทยเริ่มเข้มข้นขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มผู้นำทางศาสนาบางส่วนที่ได้รับการศึกษาจากต่างประเทศ ซึ่งมักจะให้ความเห็นในเรื่องของดนตรีว่าไม่เหมาะสมอย่างมาก จึงทำให้ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้องวงนาเสปและนาเสปประยุทธิ์ต่างก็ทยอยปิดตัวลง

3. พัฒนาการของศิลปะการแสดงดนตรีของมุสลิมไทยภาคกลางระหว่างปีพุทธศักราช 2533 ถึงปัจจุบัน

หลังปี พ.ศ. 2533 - 2540 เป็นต้นมาดนตรีนาเสปถูกลดความนิยมลงอย่างมาก งานมัสยิดต่าง ๆ แทบจะไม่มีการจัดงานประชันนาเสปอย่างเมื่อครั้งในอดีต มิใช่จะซบเซาลงเฉพาะนาเสปเท่านั้น แต่ดนตรีดั้งเดิม อาทิ ดิเกร์เรียบ อูเลกันปี ดิเกร์ล่า ฯ ก็ซบเซาลงเช่นกัน ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อตัวดนตรีในยุคนี้เป็นอย่างมาก คือ กระแสความนิยมในบทเพลงที่เปลี่ยนไป นอกจากแนวเพลงที่เริ่มล้าสมัยแล้วนั้นเหตุผลที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ กลุ่มผู้ฟังไม่สามารถเข้าใจเนื้อหาของบทเพลงได้ เนื่องจากขาดช่วงการสืบทอดทางภาษา ในช่วงเวลาใกล้เคียงกันนี้เองมีดนตรีที่เชื่อกันว่าถือเป็นท่อนุญาติได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากนั้น คือ อนาซิด (Anasyid) ซึ่งเป็นการขับร้องบทเพลงเพียงอย่างเดียวไม่มีการใช้เครื่องดนตรีเข้ามาประกอบ บทเพลงในรูปแบบอนาซิดนี้มีมาอย่างยาวนานในโลกอิสลามแล้วแต่ยังมีได้เป็นที่นิยมมากนักในประเทศไทย เนื้อหาโดยส่วนใหญ่เป็นการสรรเสริญนบีมุฮัมมัด การชักชวนให้ชาวมุสลิมกระทำความดี ปฏิบัติกัฎี เป็นมุสลิมที่ดี และปฏิบัติตามหลักการของศาสนา

ปี พ.ศ. 2544 - 2548 มีกระแสฟื้นฟูดนตรีนาเสปประยุทธิ์เกิดขึ้นอีกครั้ง มีค่ายเพลงต่าง ๆ พยายามเข้ามาชักชวนคณะนาเสปที่มีชื่อเสียง ให้เข้ามาอัดเสียงบทเพลงนาเสปเพื่อจำหน่าย อาทิ บริษัทเลาะห์มะฮะออดี้อ์ บริษัท P.M. Jams ช่วงเวลาดังกล่าวนี้นี้ทำให้กระแสความนิยมในบทเพลงทั้งอาหรับ-มาเลย์ และนาเสปฟื้นตัวขึ้นตามลำดับ มีการจัดตั้งวงนาเสปประยุทธิ์และวงอนาซิดขึ้น อาทิ ปี พ.ศ. 2554 มีการจัดตั้งวงตาลเดี่ยว ในปีเดียวกันนี้มีการจัดตั้งวงอันซอร์ มิวสิก (Ansor Music) ซึ่งเป็นวงที่มีรูปแบบการขับร้องในแนวทางของบทเพลงอนาซิดแบบประสานเสียงเป็นหลัก ในปี พ.ศ. 2555 เกิด วงนาเสปสุขชัยนีย์ โดยนายเกษม บุญรักษ์ ชาวบ้านคลองคูจาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปี พ.ศ. 2556 ที่จังหวัดเพชรบุรีมีการฟื้นฟูดนตรีนาเสปขึ้น โดยนางสมจิตร์ โชะเหม ชาวบ้านตำบลท่าแร้งออก ปี พ.ศ. 2557 ครูสอนภาษาอาหรับจากหลากหลายโรงเรียนร่วมกันก่อตั้งชมรมคนลมเย็นขึ้น โดยมีรูปแบบ

การขับร้องแบบอนาซีตและมีการนำกลองประเภทต่าง ๆ ของตะวันออกกลางเข้ามาร่วมตีใช้ชื่อว่า “วงมัจญ์รู้ดีชมรมคนลมเย็น” ปี พ.ศ. 2560 ได้มีการรวมกลุ่มกันของนักดนตรีนาเสปประยุกต์และอาหรับมาเลย์ ก่อตั้งเป็นสมาพันธ์อาหรับมาเลย์ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการฝึกซ้อมดนตรี การแลกเปลี่ยนนักดนตรีเพื่อใช้ในการรับงานแสดงร่วมกัน และเพื่อการจัดกิจกรรมการกุศลอีกด้วย ปี พ.ศ. 2561 - 2563 กระแสของการฟื้นฟูดนตรีมุสลิมไทยภาคกลางเริ่มมีความเข้มข้นมากยิ่งขึ้น การแสวงหาฟื้นฟูนี้เกิดขึ้นจากความต้องการของชาวมุสลิมผู้มีความรู้ความสามารถด้านดนตรี กอปรกับหน่วยงานรัฐต่างก็เข้ามากระตุ้นให้เกิดการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชุมชนมากยิ่งขึ้น ทำให้แต่ละชุมชนต่างพยายามฟื้นฟูดนตรีมุสลิมที่ชุมชนของตนเคยมีให้ฟื้นคืนกลับมาอีกครั้ง

อภิปรายผล

วัฒนธรรมทางดนตรีของกลุ่มมุสลิมไทยภาคกลางนั้นมีความหลากหลายอย่างมาก หลังการอพยพเข้าสู่ภาคกลางของไทยในช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้นแล้ว วัฒนธรรมดังกล่าวได้ถูกผสมผสานให้เข้ากับวัฒนธรรมของคนในภาคกลาง ดังจะเห็นได้ชัดเจนในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 เนื่องจากรูปแบบของบทร้องได้มีการปรับเปลี่ยนให้เกิดบทร้องภาษาไทยหรือที่เรียกว่า “เนื้อคัน” ขึ้น สิ่งนี้เองถือเป็นเครื่องยืนยันที่สำคัญถึงการผสมผสานทางวัฒนธรรมอย่างชัดเจนจนเกิดเป็นบทเพลงร้องที่มีอัตลักษณ์ สอดคล้องกับทฤษฎีลูกผสมทางวัฒนธรรม (Cultural hybridization) ที่เชื่อว่าการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ติดตัวกลุ่มชนมานั้นภายหลังจะถูกผนวกเข้ากับวัฒนธรรมใหม่ที่ได้รับ โดยในช่วงแรกนั้นวัฒนธรรมของกลุ่มชนยังสามารถดำรงความดั้งเดิมของตนไว้ได้ สอดคล้องกับทฤษฎีลูกผสมทางวัฒนธรรม รูปแบบอะมีบา ของโรแลนด์ โรเบิร์ตสัน (Robertson, R., 1992) อธิบายได้ว่าศิลปะการแสดงดนตรีก่อนปี พ.ศ. 2510 นั้น รูปแบบการแสดงโดยส่วนใหญ่ยังคงไว้ซึ่งความถูกต้องตามหลักการของศาสนาอิสลามที่เชื่อว่าอนุญาตให้สามารถขับร้องและใช้กลองหน้าเดียว (Frame Drum) ได้ รูปแบบของคำประพันธ์ จะมีการปรับเปลี่ยนไปใช้ภาษาไทยมากขึ้น มีการหยิบยืมทำนองเพลงไทยไปใช้ในการขับร้อง รวมถึงมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการขับร้องให้เป็นการร้องโต้ตอบกันในลักษณะของเพลงปฏิพากย์ที่ได้รับความนิยมในขณะนั้นก็ตาม แต่ใจความสำคัญของบทร้องและการแสดงยังคงยึดถือความเรียบร้อย ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2510 - 2533 ถือได้ว่ากลุ่มชาวมุสลิมโดยส่วนใหญ่ นั้นเกิดในประเทศไทยอย่างสมบูรณ์ จึงทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมที่เคยติดตัวบรรพบุรุษมานั้นเริ่มจางหายและถูกกลืนกลายเข้ากับสู่สังคมไทยภาคกลางอย่างแนบแน่น ภายหลังการอพยพเข้าสู่ภาคกลางของไทยเป็นเวลากว่าร้อยปี ทำให้ระบบความคิดความเชื่อนั้นเปลี่ยนแปลงไปอย่างสมบูรณ์ ดังจะเห็นได้จากความนิยมในรูปแบบของดนตรีที่มีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ซึ่งแม้กลุ่มชาวมุสลิมโดยส่วนใหญ่จะเชื่อว่าดนตรีไม่เป็นที่อนุญาตในอิสลาม โดยเฉพาะการห้าม

มิให้มีการใช้เครื่องดนตรีที่สามารถดำเนินทำนองได้ แต่ในสังคมไทยภาคกลางขณะนั้นมีความนิยมในดนตรีสากลอย่างมาก ส่งผลให้เกิดการจัดตั้งวงดนตรีสากลของมุสลิมขึ้นในชื่อวงนาเสปประยุกต์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปริญญ์ ปานนพภา ในเรื่องช่วงเวลาของความนิยมในดนตรีนาเสปและอาหรับมาเลย์ ความนิยมดังกล่าวถือเป็นสิ่งสะท้อนค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง (ปริญญ์ ปานนพภา, 2559) สอดคล้องกับทฤษฎีลูกผสมทางวัฒนธรรมในรูปแบบปะการัง ที่กล่าวว่า แม้ลักษณะวัฒนธรรมภายนอกยังดำรงอยู่แต่ภายในเปลี่ยนแปลงไปแล้วได้อย่างชัดเจน แม้ว่าดนตรีในรูปแบบดังกล่าวนี้จะได้รับความนิยมจากสังคมมุสลิมอย่างมากในช่วงเวลาหนึ่ง แต่ต่อมาก็เกิดกระแสการต่อต้านดนตรีขึ้น ทำให้ดนตรีถูกลดบทบาทลงจากสังคมมุสลิมในภาคกลางของไทยอย่างต่อเนื่องกระทั่งถึงปัจจุบัน กระแสการต่อต้านดนตรีนี้มิใช่ปัจจัยหลักเพียงอย่างเดียวที่กดทับดนตรีมุสลิมไว้ แต่รูปแบบทางดนตรีรวมถึงทำนองและภาษาที่ใช้ขึ้นนั้นไม่จูงใจเยาวชนในปัจจุบันมากนักซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของจักริน จันทนภุมมะ และจักรพงษ์ กลิ่นแก้ว ที่ทำการศึกษาดนตรีของกลุ่มมุสลิมไทยภาคกลาง (จักริน จันทนภุมมะ, 2554); (จักรพงษ์ กลิ่นแก้ว, 2562) อีกทั้งยังไม่สามารถพัฒนาขึ้นได้เนื่องจากข้อจำกัดทางศาสนา ซึ่งในเรื่องของการพัฒนาดนตรีมุสลิมนี้สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องการอนุรักษ์และการพัฒนาดนตรีในศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิม (จุฑาศิริ ยอดวิเศษ, 2553) ที่กล่าวถึงการพัฒนาศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิมว่าเป็นไปได้ยากเนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่องของค่านิยมทางสังคม ทำให้ปัจจุบันนักดนตรีมุสลิมจึงทำได้เพียงสืบทอดดนตรีผ่านกิจกรรมตามประเพณีที่จัดขึ้น มีการจัดตั้งเป็นชมรม สมาคม ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางดนตรีและนักดนตรี เพื่อสร้างเครือข่ายและความเข้มแข็งให้กับวัฒนธรรมทางดนตรีที่ตนพยายามรักษาไว้ต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการสืบค้นข้อมูลเอกสารและการลงพื้นที่ภาคสนาม รวมถึงการตรวจสอบข้อมูลผ่านกิจกรรมการสัมมนาในหัวข้อ “มุสลิมศึกษาสรรพวิทยาวิธ: การคลี่คลายทฤษฎีทางดนตรีมุสลิมไทยภาคกลาง” เมื่อวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ.2564 ณ มัสยิดอาลีอีดิรียา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อทบทวนและตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนของข้อมูล ทำให้ได้ข้อสรุปว่า พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของศิลปะการแสดงดนตรีของชาวมุสลิมไทยภาคกลางสามารถแบ่งออกเป็น 3 ช่วงเวลาดังนี้ 1) ก่อนปีพุทธศักราช 2510 พบว่า มีอานมูโหลด (พะนำอ), ดิเอร์เรียบ, นาเสป (มัจญูรูด), ดิเอร์ปันตน, ดิเอร์ล่า (ครึ่งท่อน) ไม่สามารถลำดับพัฒนาการของการแสดงได้อย่างชัดเจน เนื้อหาและรูปแบบการแสดงยังคงแนบแน่นอยู่กับความเชื่อตามหลักศาสนาอิสลาม หลังการเข้าสู่ภาคกลางกว่าร้อยปีมีการพัฒนารูปแบบการแสดงขึ้นตามลำดับเห็นได้ชัดเจนในสมัยรัชกาลที่ 6 ซึ่งมีการพัฒนาบทเพลงร้องให้มีเนื้อต้นภาษาไทย ปรับเปลี่ยนรูปแบบจากการนั่งแสดงเป็นการยืนแสดงและมีท่าทางประกอบ อีกทั้ง ยังเป็นต้นทางของการ

แสดงลำดับอีกด้วย 2) ระหว่างปีพุทธศักราช 2510 - 2533 เป็นช่วงเวลาที่รูปแบบของการแสดงดนตรีมุสลิมมีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง เนื่องจากการนำเครื่องดนตรีตะวันตกเข้ามาใช้ ด้วยอิทธิพลจากสภาพแวดล้อม และบริบทของสังคมไทยในภาคกลางในขณะนั้นปรับเปลี่ยนรูปแบบมานิยมดนตรีสากลมากยิ่งขึ้น จากนั้นในปี พ.ศ. 2520 - 2524 เกิดกระแสความนิยมในการประชันนาเสปอย่างมาก กระทั่งนำมาสู่กระแสการต่อต้านดนตรีของกลุ่มที่เชื่อว่าดนตรีนั้นไม่เป็นที่อนุญาตในอิสลามในเวลาต่อมา 3) หลังปีพุทธศักราช 2533 ถึงปัจจุบันเป็นช่วงเวลาที่กลุ่มชาวมุสลิมเกิดความเห็นต่างในเรื่องของดนตรีอย่างมาก และตัวดนตรีมุสลิมเองนั้นไม่สามารถพัฒนาขึ้นเพื่อให้ทัดเทียมกับรูปแบบความบันเทิงชนิดอื่นได้เนื่องจากข้อกำหนดทางศาสนา ด้วยผลกระทบจากความเห็นต่างทางความเชื่อนี้เองจึงทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันของนักดนตรีจัดตั้งเป็นชมรมหรือสมาคมเพื่อสร้างความเข้มแข็งสู่การดำรงรักษาดนตรีมุสลิมไทยภาคกลางไว้ จะเห็นได้ว่าศิลปะการแสดงดนตรีของมุสลิมนั้นมีความหลากหลาย ปรากฏอยู่ในสังคมไทยมาอย่างยาวนาน อีกทั้งยังถูกผสมผสานเข้ากับรูปแบบความบันเทิงของคนในภาคกลางตามยุคสมัย และเป็นต้นเค้าของศิลปะการแสดงลำดับของไทย จึงควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องความเชื่อมโยงกับดนตรีไทย อาทิ อิทธิพลของหน้าทับภาษาทำนองเพลงไทยที่ปรากฏในการแสดงดนตรีมุสลิม รวมถึงการศึกษาเปรียบเทียบกับ ดนตรีมุสลิมในประเทศมุสลิมอื่น ๆ ที่มีความเชื่อมโยงกัน เพื่อความคลี่คลายทางประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมด้านดนตรี และเพื่อการดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จักรพงษ์ กลิ่นแก้ว. (2562). อุละห์หนีปี: ดนตรีสรรเสริญศาสนาฮัมหมัดของมุสลิมไทยภาคกลางมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จักริน จันทนภุมมะ. (2554). ดนตรีนาเสป กรณีศึกษา ชุมชนมุสลิมหมู่ที่ 2 ตำบลบึงน้ำรักษ์ อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จุฑาศิริ ยอดวิเศษ. (2553). การอนุรักษ์และการพัฒนาดนตรีในศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิม. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นุริยัน สาลือ. (2540). ทิพรศน์วัฒนธรรม ใน มะโย่ง: ความพยายามที่ลางเลือนในการสืบสานวัฒนธรรมให้คงอยู่. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.

- ปริญญา ปานนพภา. (2559). ดนตรีวิถีสลิมไทย กรณีศึกษาวงดนตรีนาเซบร่วมสมัยคณะเบบี้อาราเบีย ชุมชนสะและน้อย อ่อนนุช 54 กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วีณา เอี่ยมประไพ. (2535). หลักฐานทางประวัติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- อู๋ มั่นศูร. (2526). จริยธรรมอิสลาม. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์การพิมพ์.
- เอนก นาวิกมูล. (2527). เพลงนอกศตวรรษ. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสาร จำกัด.
- ฮาซัน กบิลคาม. (2560). อิสลามจากคาบสมุทรอาระเบียสู่แผ่นดินชาวสยาม. กรุงเทพมหานคร: นันทาปรีณส์ตั้ง จำกัด.
- Robertson, R. (1992). *Globalization: Social Theory and Global Culture*. LDN: Sage Publications.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ของจังหวัดจันทบุรี*

RELEVANT FACTORS AFFECTING THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF CHANTHABURI TOURISM INDUSTRY

จริยา นันทิยาภูษิต

Jariya Nanthiyaphoosit

ภมร ขันธหัตถ์

Phamorn Khanthahat

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

Pathumthani University, Thailand

E-mail: kwandao_0502@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการพัฒนาอุตสาหกรรม
การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดจันทบุรี 2) ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาอุตสาหกรรม
การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดจันทบุรี 3) แนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
อย่างยั่งยืนของจังหวัดจันทบุรี โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนจังหวัดจันทบุรีให้เหมาะสมมากขึ้น
เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชน
ที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไปในจังหวัดจันทบุรี จำนวน 400 คน และผู้ประกอบการทั้งหน่วยงานภาครัฐ
และเอกชน จำนวน 15 ราย เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์
ข้อมูลประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์
ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยรวมอยู่ใน
ระดับปานกลาง ผลรายด้านพบว่า ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยมาก รองลงมา คือ
ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ด้านธุรกิจบริการท่องเที่ยว และด้านการบริหารจัดการ
การท่องเที่ยว ตามลำดับ 2) ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผลรายปัจจัย พบว่า การร่วมแสดงความคิดเห็น มีค่าเฉลี่ยมาก
รองลงมา คือ การใช้ประโยชน์ การร่วมรับรู้ และการรับผลประโยชน์ ตามลำดับ
3) แนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดจันทบุรี หน่วยงานการ
ท่องเที่ยวควรให้ความสำคัญวิเคราะห์ ติดตามและประเมินผลกิจกรรมต่าง ๆ ของประชาชน

* Received 9 April 2022; Revised 21 April 2022; Accepted 24 April 2022

และผู้ประกอบการ เพื่อจะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมและร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดจันทบุรี ควรเพิ่มโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมเป็นผู้นำในกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น เป็นกรรมการชมรมโรงแรมตัวแทนผู้ประกอบการ อาสาสมัครมัคคุเทศก์ เข้าร่วมประชุมสัมมนา รับการศึกษา และฝึกอบรมเกี่ยวกับการการท่องเที่ยว

คำสำคัญ: ปัจจัยที่ส่งผล, การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, จันทบุรี

Abstract

The objectives of this research article were to study 1) the level of the sustainable tourism industry development in Chanthaburi. 2) the level of relevant factors affecting the sustainable tourism industry development of Chanthaburi. 3) the development guideline for sustainable tourism industry development of Chanthaburi. This research was quantitative and qualitative research. The sample was 400 people aged 18 years old and over in Chanthaburi and 15 entrepreneurs from both the public and private sectors. The tool used were a questionnaire and in-depth interviews. The data analysis tools included percentage, frequency, mean, standard deviation, and multiple regression analysis. The findings revealed that: 1) in overall, the level of the development of the tourism industry was at a moderate level. When considering each aspect, it was found that tourism development was at a high level followed by sustainable tourism, tourism business and tourism management, respectively. 2) in overall, the level of relevant factors affecting tourism industry development were at a moderate level. When considering each factor, it was found that the participation factors were at a high level followed by utilization factors, cognitive factors and benefit factors, respectively. 3) development guideline for sustainable tourism industry development, tourism agencies should prioritize, analyze, follow up and evaluate activities of citizens and entrepreneurs to enhance participation and cooperation towards sustainable tourism development in Chanthaburi, should increase opportunity for people to participate in tourism activities such as hotel club committees, entrepreneur representatives, voluntary tour guides, attend various seminars, being educated and trained in tourism.

Keywords: Relevant Factors, The Sustainable Tourism Industry Development, Chanthaburi

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยถือว่ามียุทธศาสตร์สำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงการพัฒนาเศรษฐกิจไทยเป็นอย่างมากเป็นแหล่งรายได้หลักของประเทศไทยเป็นอย่างมากที่สำคัญนำเงินตราต่างประเทศก่อให้เกิดการสร้างงานเพิ่มรายได้ประชาชาติและกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นและยังมีส่วนสำคัญในการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานของการคมนาคมขนส่ง รวมถึงการค้าการลงทุนเมื่อประเทศ ประสบภาวะทางเศรษฐกิจการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการสร้างรายได้ให้กับประเทศไทยมากเป็นอันดับหนึ่งจึงอาจกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวมีความสำคัญโดยตรงต่อการพัฒนา เศรษฐกิจของประเทศอันจะส่งผลให้ความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศดีขึ้นด้วย ดังนั้นรัฐบาลได้มีการพัฒนาองค์ประกอบหลายอย่างทางการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐและภาคเอกชนควบคู่กันอีกทั้งการ ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีส่วนสำคัญในการประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักทั้งใน ประเทศและในระดับนานาชาติ การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญสาขาหนึ่งของประเทศไทย ซึ่งทำรายได้เป็นมูลค่ามหาศาลติดต่อกันมาเป็นเวลานานหลายปี และมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ นอกจากนี้ยังส่งผลให้ธุรกิจการผลิตสินค้าและบริการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องขยายตัว เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ซึ่งได้แก่ ธุรกิจโรงแรมและเกสต์เฮาส์ ที่พัก อาหารและเครื่องดื่ม การผลิตและค้าขายของที่ระลึก บริการรถเช่า สถานที่จอดรถ เป็นต้น ธุรกิจต่าง ๆ ดังกล่าวยังคงได้รับความนิยม และมีการแข่งขันสูง ซึ่งก่อให้เกิดการจ้างงานและยังเป็นกลไกที่สำคัญในการกระจายรายได้และความเจริญสู่ภูมิภาคอีกด้วย (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2557)

การท่องเที่ยวถือว่าเป็นวาระแห่งชาติ (National Agenda) เป็นภารกิจที่ครอบคลุมหลายหน่วยงาน (Inter Ministry Agenda) ที่ต้องการการบริหารจัดการแบบบูรณาการที่อาศัยการมีส่วนร่วมของภาคีต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ เอกชน องค์กรอิสระ ภาคท้องถิ่น ภาคประชาชนและชุมชน ดังนั้น การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ ระดับกลุ่มจังหวัดหรือจังหวัด ต้องสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติจึงเป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ นอกจากนี้จะช่วยนำเงินตราเข้าประเทศ ยังก่อให้เกิดรายได้หมุนเวียนและเป็นเครื่องมือในการกระจายรายได้แก่ชุมชนและนำความเจริญไปสู่ภูมิภาค ก่อให้เกิดการจ้างงานและสร้างอาชีพในท้องถิ่น ส่งผลดีต่อเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมของประเทศ ซึ่งปี พ.ศ. 2533 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้รับความนิยมมากขึ้นอย่างรวดเร็ว จนมีการคาดคะเนได้ว่าช่วงทศวรรษของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวบนพื้นฐานด้านสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ซึ่งเน้นลักษณะสำคัญทั้งทางชีวภาพ กายภาพและสังคมวัฒนธรรม นอกจากนี้ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศยังให้ความสำคัญในเรื่องการให้ความรู้ทางสิ่งแวดล้อมแก่นักท่องเที่ยวอีกด้วย (วรการ ยกยิง, 2556)

ดังนั้น เพื่อสนองตอบนโยบายของรัฐบาลซึ่งได้ประกาศเจตนารมณ์ที่ชัดเจนในการให้ “คนอยู่กับป่า” ตลอดจนเพื่อให้เป็นตามรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2554 ซึ่งกำหนดให้ราษฎร ชุมชน ท้องถิ่น มีสิทธิ หน้าที่และมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และได้รับประโยชน์จาก ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในท้องถิ่นตนเอง จึงเห็นควรนำ หลักนิติธรรม การหารือ และเห็นชอบร่วมกัน มาช่วยกันทางส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยให้ราษฎรและชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ ตลอดจน เสริมสร้างศักยภาพและขีดความสามารถ รวมทั้งสร้างแรงจูงใจให้ราษฎรและองค์กร ท้องถิ่น มีความพร้อมเต็มใจ และให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งรวมองค์กรพัฒนาภาคเอกชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการให้ สามารถอำนวยประโยชน์ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและด้านสิ่งแวดล้อมทั้งต่อท้องถิ่นและ ต่อประเทศชาติอย่างยั่งยืนขึ้น (ชัยวุฒิ ตั้งสมชัย และปิยพรรณ กลั่นกลั่น, 2555)

การท่องเที่ยวจังหวัดกลุ่มภาคตะวันออก นับได้ว่ามีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวที่จะ สามารถพัฒนาให้เป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนได้ เนื่องจากมีความได้เปรียบของธรรมชาติ เช่น ทะเลที่สวยงาม ความเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ที่กระจายทั่วไปในเขตพื้นที่ ดึงดูดให้ นักท่องเที่ยวหลังไหลเข้ามาเยี่ยมเยือนภาคตะวันออก ประกอบกับความพร้อมทาง ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก นอกจากนี้ที่ตั้งของภาคตะวันออกสามารถ เชื่อมโยงการคมนาคมกับประเทศเพื่อนบ้าน พร้อมทั้งจะเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว จึงเป็นส่วน ที่มีความสำคัญต่อการเชื่อมโยงไปถึงการท่องเที่ยวในระดับนานาชาติที่มีสภาพการแข่งขันสูง การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนจึงมีความสำคัญที่จะต้องปฏิบัติตามแนวทางการพัฒนาการ ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวทุกแห่งของภูมิภาคมีศักยภาพในการประกอบ กิจการเพื่อการบริการนักท่องเที่ยวอย่างประทับใจตลอดเวลา โดยการพัฒนาการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืนได้มีการกำหนดแบบแผนไว้และถูกพัฒนาเป็นกรอบการปฏิบัติงานในระดับ นานาชาติ จากผลประโยชน์ของการท่องเที่ยวที่จะทำรายได้เข้าสู่ประเทศต่าง ๆ เป็นจำนวน มหาศาล จึงทำให้เกิดการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวสูงมาก ผู้ประกอบการจึงหากลยุทธ์ทาง การตลาดในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยว การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็น แนวทางหนึ่งของการดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเพื่อให้เข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องตลอดไป ดังนั้นความสำคัญของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนจึงเป็นคุณลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ที่ผู้ประกอบการหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบต้องดำเนินการตามแนวทางสากลที่ได้กำหนดไว้ การจัดการต่ออุปสรรคหรือการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของพื้นที่จึงถือเป็นหัวใจหลักของ การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยสภาพปัญหาทั่ว ๆ ไปของแหล่งท่องเที่ยวของไทยพบว่ ยังคงมีปัญหาหลายประการ ได้แก่ (ก) ความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเกิดจากสาเหตุ หลายประการ อาทิเช่น การพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เกินศักยภาพของแหล่ง ท่องเที่ยวที่จะสามารถรองรับได้ตามธรรมชาติ ขาดการวางแผนการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมใน เชิงอนุรักษ์ การกำหนดเขต และจำกัดการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างเหมาะสม ประกอบกับ

พฤติกรรมที่ขาดจิตสำนึกทั้งของผู้ประกอบการบางกลุ่มและนักท่องเที่ยวเอง ได้ทำให้เกิดการทำลายคุณค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยว และเป็นตัวเร่งให้แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว (ข) ปัญหาด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวในจังหวัดท่องเที่ยวใหญ่ ๆ มีปัญหารุนแรงขึ้น ซึ่งรวมไปถึงปัญหาความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินปัญหาการเอารัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยว ปัญหาเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อความมั่นใจและความประทับใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีต่อประเทศไทย รวมทั้งอาจมีส่วนทำให้นักท่องเที่ยวเลือกที่จะเดินทางไปประเทศเพื่อนบ้านที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่คล้ายกันแต่มีความปลอดภัยมากกว่า และ (ค) ปัญหาการจัดการโครงสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐานหลายประเภทที่มีอยู่ในปัจจุบัน เช่น น้ำประปา การกำจัดขยะ ทั้งในกรุงเทพมหานครหรือจังหวัดเชียงใหม่เองก็ไม่สามารถรองรับแม้แต่คนท้องถิ่น ดังนั้น หากเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวขึ้นไปก็จะเกิดการแย่งการใช้ทรัพยากรกับคนท้องถิ่น

สำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดจันทบุรี มีปัญหาและอุปสรรคขัดขวางเพื่อการพัฒนาอยู่หลายประการ จึงเป็นมูลเหตุของการศึกษาในครั้งนี้ และเมื่อพิจารณาแยกตามองค์ประกอบของการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในจังหวัดจันทบุรี มีการกล่าวถึง 1) ปัญหาด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติของจังหวัดจันทบุรี โดยเฉพาะแหล่งน้ำและทรัพยากรท่องเที่ยวธรรมชาติมีความเสื่อมโทรมและมีคุณภาพที่ลดน้อยลง เนื่องมาจากการใช้ประโยชน์ขาดการดูแลรักษาและการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะพื้นที่ป่าไม้ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญ เพื่อให้ได้มีทรัพยากรน้ำเพียงพอสำหรับการดำรงชีวิตและการพัฒนาเศรษฐกิจด้านต่าง ๆ การป้องกันและแก้ไขปัญหาการพังทลายของดินและปัญหาอุทกภัย 2) ปัญหาพื้นที่เมืองชุมชนและอุตสาหกรรมที่ขาดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพส่งผลกระทบโดยตรงต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง โดยเฉพาะการกำจัดขยะมูลฝอยและน้ำเสียจากชุมชนและอุตสาหกรรม การให้บริการขนส่งมวลชนสาธารณะที่ไม่สามารถให้บริการได้อย่างทั่วถึงนอกจากนั้นยังประสบปัญหาด้านการจัดการและการวางแผนที่สำคัญกรณีผู้ประกอบการมีการเพิ่มจำนวนมากเกินไป ส่วนปัญหาด้านบุคลากรการท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ มัคคุเทศก์ที่สามารถพูดภาษาต่างประเทศ สำหรับปัญหาด้านนโยบายการท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ ความไม่ต่อเนื่องของนโยบาย และการไม่สานต่อของนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดเป็นประโยชน์อย่างแท้จริง การจัดสรรและการใช้งบประมาณของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวบางพื้นที่ที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการ ก็ไม่สามารถบูรณาการเพื่อทำให้เกิดผลในภาพรวมได้ ทำให้ขาดความเชื่อมั่นจากทุกภาคส่วน และทำให้ไม่ได้รับความร่วมมือในการทำงาน 3) ปัญหาด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อมโดยรวม ปัญหาสิ่งแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานแก่นักท่องเที่ยวอย่างจริงจัง 4) ปัญหาด้านความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ได้ผลการประชุมและได้ข้อสรุปถึง

ปัญหาด้านความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ได้แก่ การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจคนเข้าเมืองล่าช้า การบริการรถ/เรือโดยสารสาธารณะ เช่น ราคาไม่ได้มาตรฐาน ที่พัก กรณีโอนเงินมัดจำ แล้วเข้าพักไม่ได้ ร้านอาหาร/สถานบริการ ร้านขายของที่ระลึก/อัญมณี ธุรกิจนำเที่ยวและสถานประกอบการเอาเปรียบ/หลอกลวง มัคคุเทศก์เถื่อน การถูกหลอกลวงจากแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ การแอบอ้างจากเจ้าหน้าที่รัฐ และเจ้าหน้าที่ยึดของจากนักท่องเที่ยวแล้วไม่ได้คืนตามกำหนดเวลา นอกจากนี้ยังเป็นปัญหาด้านระบบการคมนาคมและระบบขนส่งมวลชนที่ยังไม่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาด้านผลประโยชน์ของสมาชิกในชุมชน ผลกระทบต่อชุมชนคุณค่าทางวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตท้องถิ่นของพื้นที่ กำลังจะถูกกลืนเลือนเนื่องจากกระแสวัฒนธรรมจากภายนอก ทั้งในประเทศและต่างประเทศส่งผลให้วัฒนธรรมเดิมกลายตัวลง โดยเฉพาะในคนรุ่นใหม่ของชุมชนและท้องถิ่น (สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก, 2556)

จากปัญหาที่ได้ประมวลโดยการจำแนกตามปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดจันทบุรีดังกล่าวข้างต้น จึงนับว่ามีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวในอนาคตเป็นอย่างยิ่ง จึงเป็นเหตุผลสำคัญของการศึกษาในเรื่องนี้ และผลของการศึกษาที่ได้แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกจะได้นำไปสู่การพัฒนาให้ประสบความสำเร็จ กล่าวคือ ทรัพยากรธรรมชาติต้องได้รับการคุ้มครอง (The Resources must be Protected: PROTEC) เป็นลักษณะของสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว จะต้องได้รับการอนุรักษ์ การดูแล และปกป้องได้ ไม่ให้เสื่อมค่า ชุมชนท้องถิ่นต้องได้รับสิทธิประโยชน์ (Local Communities must Benefits: BENE) เป็นผลตอบแทนของประชาชน และชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวต้องได้รับประโยชน์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิต (ปรีชา แดงโรจน์, 2544) และนักท่องเที่ยวต้องได้ประสบการณ์อันทรงคุณค่า (Visitors must be given a Quality Experience: EXPERI) เป็นประโยชน์ที่นักท่องเที่ยวผู้มาเยือนจะได้รับมีคุณค่าจากสิ่งที่ได้พบเห็น และการบริการ การศึกษาครั้งนี้จึงสามารถนำปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดจันทบุรีมาใช้ในการแก้ปัญหาอันจะเป็นประโยชน์แก่ชุมชนและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยส่งผลต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดจันทบุรี
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดจันทบุรี โดยมีส่วนร่วมของชุมชนจังหวัดจันทบุรี ให้เหมาะสมมากขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดจันทบุรี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาค้นคว้าในรูปแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) วิเคราะห์จากเอกสารทางวิชาการ (Document Study) แบบสอบถาม (Questionnaire) วารสาร บทความ รายงานการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาประกอบอ้างอิงและเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ซึ่งรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไปที่อาศัยอยู่ในจังหวัดจันทบุรี รวม 10 อำเภอ มีประชากรจำนวน 422,256 คน (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2562)

2. กลุ่มตัวอย่าง

2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากประชากร สูตรการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, T., 1973) กำหนดค่าความคลาดเคลื่อนที่ระดับ 0.05 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 400 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) โดยใช้อำเภอเป็นตัวแบ่ง เป็นการสุ่มตัวอย่างโดยการแยกประชากรออกเป็นกลุ่มประชากรย่อย ๆ หรือแบ่งเป็นชั้นภูมิก่อน โดยหน่วยประชากรในแต่ละชั้นภูมิจะมีลักษณะเหมือนกัน (Homogeneous) แล้วสุ่มอย่างง่าย ใช้ตารางเลขสุ่มโดยมีเลขกำกับหน่วยรายชื่อทั้งหมดของประชากร เพื่อให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของขนาดกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มประชากร

2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ประกอบการดำเนินกิจการด้านการท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ ใน 10 อำเภอ โดยเจาะจงเลือกมาสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 15 คน ประกอบด้วย 1) ตัวแทนผู้ให้บริการท่องเที่ยวในสังกัดหน่วยราชการในจังหวัดจันทบุรี จำนวน 3 คน 2) ตัวแทนผู้ให้บริการท่องเที่ยวภาคเอกชนในจังหวัดจันทบุรีจำนวน 3 คน 3) ตัวแทนผู้ประกอบการด้านอาหารในจังหวัดจันทบุรีจำนวน 3 คน 4) ตัวแทนผู้ประกอบการด้านโดยสารขนส่งนักท่องเที่ยวในจังหวัดจันทบุรีจำนวน 3 คน และ 5) ตัวแทนผู้ประกอบการด้านที่พักในจังหวัดจันทบุรีจำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย มีขั้นตอนดังนี้ 1) สร้างแบบสอบถาม โดยศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การส่งเสริมการตลาดที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและรายงานการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดจันทบุรีเพื่อ

นำมาสร้างแบบสอบถาม 2) นำแบบสอบถามที่ร่างเสร็จเสนอต่อที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบสำนวนภาษาและความสมบูรณ์ของเนื้อหาแล้วนำไปปรับปรุงแก้ไข 3) นำแบบสอบถามที่ได้รับการแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของความตรงเชิงเนื้อหา (Index of Item Objective Congruence: IOC) (โดยผู้วิจัยเลือกเอาเฉพาะข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องของคำถามที่ระดับ 0.5 ขึ้นไป) 4) นำแบบสอบถามที่ร่างเสร็จไปทดลองใช้ (try out) กับประชาชนที่มีได้อาศัยอยู่ในจังหวัดจันทบุรี และที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากนั้นนำผลจากการตอบแบบสอบถามมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์ อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 แล้วนำไปคำนวณโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ ได้ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งหมดที่ระดับ 0.826 ซึ่งถือว่าเชื่อถือได้

การสร้างและการทดสอบเครื่องมือ ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามโดยให้ครอบคลุมตัวแปรที่ต้องการศึกษาทั้งตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ การศึกษา อาชีพ สถานภาพในครอบครัว ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่ อายุ รายได้ และศาสนา มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (check list) จำนวน 9 ข้อ

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดจันทบุรี ประกอบด้วย 4 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านการร่วมรับรู้ ปัจจัยด้านการร่วมแสดงความคิดเห็น ปัจจัยด้านการใช้ประโยชน์ และปัจจัยด้านการรับผลประโยชน์

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดจันทบุรีประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว ด้านท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ด้านบริหารจัดการท่องเที่ยว และด้านธุรกิจบริการท่องเที่ยว ส่วนที่เป็นข้อคำถามใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ตามรูปแบบของลิเคิร์ต

การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสำรวจประชาชนและผู้ประกอบการท่องเที่ยวในจังหวัดจันทบุรี 10 อำเภอในจังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยได้ติดต่อประสานงานกับผู้ถูกสัมภาษณ์ เพื่อขออนุญาตนัดหมาย วัน เวลา สถานที่ เพื่อเดินทางไปพบผู้ถูกสัมภาษณ์ ได้อธิบายและชี้แจงในประเด็นต่างๆ ให้ได้ทราบแลสร้างสัมพันธภาพพูดคุยเรื่องทั่ว ๆ ไปเพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ไม่เกิดความระแวงพร้อมที่จะให้ข้อมูลด้วยความเต็มใจ ในระหว่างการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลผู้วิจัยได้ขออนุญาตอัดเครื่องบันทึกเสียงมาช่วยในการเก็บข้อมูลซึ่งผู้วิจัยได้ขออนุญาตทุกครั้งไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1. การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ 1.1) แจกแบบสอบถามด้วยตนเอง 1.2.) กำหนดระยะเวลาในการเก็บแบบสอบถามคืน ผู้ตอบแบบสอบถามใช้ระยะเวลาในการตอบ 60 วัน โดยเขียนใบนำส่งขอความร่วมมือการส่งคืนไว้อย่างชัดเจน 1.3) นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลโดยคาดว่าจะมี จำนวนแบบสอบถามที่ถูกส่งกลับ และถูกต้องครบถ้วน 1.4) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามก่อนจะนำไปลงรหัสในโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูล

2. การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ 2.1) การสำรวจประชาชนและผู้ประกอบการท่องเที่ยวในจังหวัดจันทบุรี 10 อำเภอในจังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยได้ติดต่อประสานงานกับผู้ถูกสัมภาษณ์ เพื่อขออนุญาตนัดหมาย วัน เวลา สถานที่ เพื่อเดินทางไปพบผู้ถูกสัมภาษณ์ ได้อธิบายและชี้แจงในประเด็นต่าง ๆ ให้ได้ทราบและสร้างสัมพันธภาพพูดคุยเรื่องทั่วไปเพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ไม่เกิดความระแวงพร้อมที่จะให้ข้อมูลด้วยความเต็มใจ 2.2) เทคนิคสำคัญในการสัมภาษณ์ได้แก่การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ การสัมภาษณ์ เชิงลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในกิจกรรม 2.3) ในระหว่างการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลผู้วิจัยได้ขออนุญาตอัดเทปบันทึกเสียงมาช่วยในการ เก็บข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้ขออนุญาตทุกครั้งไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ตรวจสอบจำนวนและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาทั้งหมด
2. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและตรวจการให้คะแนนตามน้ำหนักที่ได้กำหนดไว้มาลงรหัสเลข (Code) ตามเกณฑ์ของเครื่องมือ
3. นำแบบสอบถามที่ลงรหัสแล้วมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณทางสถิติด้วยโปรแกรมวิจัยทางสังคมศาสตร์ ในการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อตอบคำถามการวิจัยและวัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้ โดยนำเสนอผลในรูปแบบตารางประกอบความเรียง นำผลการศึกษาวิจัยที่วิเคราะห์ได้มาสรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และเขียนข้อเสนอแนะ

สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์ และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัย

1. ระดับการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดจันทบุรี ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และด้านธุรกิจบริการท่องเที่ยว

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัดจันทบุรี โดยภาพรวม

การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว	n = 400 (ระดับความคิดเห็น)			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว	3.53	0.614	มาก	1
2. ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	3.11	0.555	ปานกลาง	2
3. ด้านธุรกิจบริการท่องเที่ยว	3.06	0.763	ปานกลาง	3
4. ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว	2.82	0.686	ปานกลาง	4
โดยรวม	3.12	0.459	ปานกลาง	

จากตารางที่ 1 พบว่า การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.12$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.53$) รองลงมาคือ ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.11$) ด้านธุรกิจบริการท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.06$) และด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.82$)

2. ปัจจัยส่งผลต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดจันทบุรี จากกรอบแนวคิดของการวิจัย ประกอบด้วย 4 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านการร่วมรับรู้ ปัจจัยด้านการร่วมแสดงความคิดเห็น ปัจจัยด้านการใช้ประโยชน์และ ปัจจัยด้านการร่วมรับผลประโยชน์

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัดจันทบุรี โดยภาพรวม

ปัจจัยการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว	n = 400 (ระดับความคิดเห็น)			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. ปัจจัยด้านการร่วมรับรู้	3.21	0.707	ปานกลาง	3
2. ปัจจัยด้านการร่วมแสดงความคิดเห็น	3.43	0.582	มาก	1
3. ปัจจัยด้านการใช้ประโยชน์	3.34	0.639	ปานกลาง	2
4. ปัจจัยด้านการรับผลประโยชน์	3.07	0.717	ปานกลาง	4
โดยรวม	3.26	0.539	ปานกลาง	

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัดจันทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.26$) เมื่อพิจารณาเป็นรายปัจจัย พบว่า ปัจจัยด้านการร่วมแสดงความคิดเห็น มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.43$) รองลงมา คือ ปัจจัยด้านการใช้ประโยชน์ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.34$) ปัจจัยด้านการร่วมรับรู้มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.21$) และปัจจัยด้านการรับผลประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.07$)

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัดจันทบุรี

modal	ss	df	MS	F	sig
regression	33.864	4	8.466	66.334	.000*
residual	50.412		395	.128	
total	84.276		399		

* $P < .05$

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัดจันทบุรี มีความสัมพันธ์กันเชิงเส้นตรงกับปัจจัยที่ศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. แนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดจันทบุรี โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนจังหวัดจันทบุรี ให้เหมาะสมมากขึ้น สรุปความคิดเห็นทั้งหมดในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) จำนวน 15 ราย ดังนี้

1. ปัจจัยด้านการร่วมรับรู้ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสังกัดหน่วยราชการได้มีการร่วมรับรู้มากกว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญฝ่ายเอกชน ดังนั้นแนวทางการพัฒนาคือหน่วยงานการท่องเที่ยวควรให้ความสำคัญกับประชาชนและผู้ประกอบการในจังหวัดจันทบุรี ในการร่วมรับรู้ รับฟังข้อมูลข่าวสาร ร่วมวิเคราะห์ ติดตามและประเมินผลกิจกรรมต่าง ๆ ของจังหวัด ให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการร่วมรับรู้ในการบูรณาการสถานที่ท่องเที่ยว ร่วมรับรู้แผนพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ร่วมรับรู้โครงการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว รับฟังติดตามข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานการท่องเที่ยวของจังหวัดและส่วนร่วมในการสร้างการรับรู้การพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ควรเพิ่มการสื่อสารช่องทางการร่วมรับรู้ให้ประชาชนในกิจกรรมต่างของการท่องเที่ยวที่ราชการจัดทำโครงการ เช่น การประชาสัมพันธ์โดยใช้สื่อดิจิทัลที่ทันสมัยและได้รับความนิยมอย่างระบบอินเทอร์เน็ตออนไลน์ เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ ยูทูบ ยูทูบ และไลน์ผ่านทางสมาร์ทโฟน

2. ปัจจัยด้านการร่วมแสดงความคิดเห็น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสังกัดหน่วยราชการได้มีโอกาสร่วมแสดงความคิดเห็นมากกว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญฝ่ายเอกชน อาจเพราะไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายหรือไม่ใช่เป็นสถานประกอบการสำคัญ ๆ แต่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญฝ่ายเอกชนกล่าวว่าเมื่อมีโอกาสได้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็น ก็ได้ให้ความเห็นว่าประชาชนในจังหวัดจันทบุรีให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการร่วมคิดความเห็น การร่วมคิดความเห็นในการทำแผนพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว การร่วมแสดงความคิดเห็นโครงการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว การรับฟังติดตามข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานการท่องเที่ยวของจังหวัด และการมีโอกาสได้พูดคุยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแลกเปลี่ยนความคิดเห็นการท่องเที่ยวกับบุคคลอื่น ๆ การวิเคราะห์การจัดลำดับความสำคัญของงานหรือกิจกรรม การติดตามและประเมินผลกิจกรรมของทาง

หน่วยงานท่องเที่ยวของจังหวัด แนะนำแนวทางว่าควรเพิ่มโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมเป็นผู้นำในกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น เป็นกรรมการชมรมโรงแรม ตัวแทนผู้ประกอบการ อาสาสมัครมัคคุเทศก์ เข้าร่วมประชุมสัมมนา รับการศึกษาความรู้และการฝึกอบรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

3. ปัจจัยด้านการใช้ประโยชน์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกท่านได้ใช้ประโยชน์จากปัจจัยด้านนี้ทั้งหมด โดยมีการแนะนำแนวทางผู้บริหารองค์กรเกี่ยวกับการท่องเที่ยวว่าจะต้องหมั่นศึกษาให้ความรู้เพื่อให้เกิดความรอบรู้ที่จะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับทางราชการในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมากขึ้น การใช้ประโยชน์ในเรื่องสภาพสิ่งแวดล้อมที่เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ต้องเน้นย้ำถึงความสำคัญของการการใช้ประโยชน์ พร้อมมีความมุ่งมั่นให้การบริหารองค์กรด้านการท่องเที่ยวให้การมีส่วนร่วมทางการใช้ประโยชน์ของประชาชนให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง และควรมุ่งสร้างทัศนคติส่วนบุคคลในด้านของการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวให้ถูกต้องและเหมาะสม โดยเริ่มตั้งแต่ในตัวบุคคล คริวเรือน หมู่บ้าน ชุมชน การท่องเที่ยวในรูปแบบการแสดงความคิดเห็นหรือการทากิจกรรมร่วมกัน เพราะหากมีความเข้าใจตรงกันแล้วทั้งบุคคลรอบข้างหรือตัวของแต่ละบุคคลเองก็มีความเข้าใจในการมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นซึ่งจะเป็นประโยชน์กับประชาชน ผู้ประกอบการ สถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นส่วนราชการ และจังหวัดโดยรวม

4. ปัจจัยด้านการรับผลประโยชน์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกท่านได้ใช้ประโยชน์จากปัจจัยด้านนี้ทั้งหมด ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีแนวคิดตรงกันว่าประชาชนในจังหวัดจันทบุรีให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในด้านการร่วมรับผลประโยชน์ โดยแนวคิดและแนวทางการดำเนินงานด้านการร่วมรับผลประโยชน์ ในเรื่องสภาพสิ่งแวดล้อมที่เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ทั้งทางด้านผลประโยชน์โครงการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว ผลประโยชน์เรื่องการบูรณะสถานที่ท่องเที่ยว ผลประโยชน์ในการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ผลประโยชน์ในการทำแผนงานพัฒนาการท่องเที่ยว เน้นย้ำถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมด้านการร่วมรับผลประโยชน์ พร้อมมีความมุ่งมั่นให้การบริหารองค์กรด้านการท่องเที่ยวให้การมีส่วนร่วมทางการร่วมของประชาชนให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ดังนั้น การท่องเที่ยวองค์กรภาครัฐ ผู้ประกอบการภาคส่วนต่าง ๆ ชุมชน หมู่บ้าน คริวเรือนและตัวบุคคล ในจังหวัดจันทบุรีได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จะเป็นสร้างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ มีรายได้เข้ามาในจังหวัดมากขึ้นและเป็นการสร้างงานให้ประชาชนในท้องถิ่นไม่ต้องไปขายแรงงานต่างถิ่นอีกต่อไป

อภิปรายผล

การวิจัย เรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดจันทบุรี อภิปรายผลได้ดังนี้

1. การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดจันทบุรี อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้แก่ ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ด้านธุรกิจบริการท่องเที่ยว และด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ตามลำดับทั้งนี้เนื่องจากประชาชนในจังหวัดจันทบุรีให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เป็นแรงผลักดันให้ประชาชนเกิดความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ แยกเป็นรายด้าน ดังนี้

1.1) ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยรวมอยู่ในระดับมาก เพราะประชาชนในจังหวัดจันทบุรีให้ความสำคัญการพัฒนาการท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของ มุกเหรียญ สีสถานุชิต และวรัญญาภรณ์ ศรีสวรรค์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของชุมชนวอแก้ว อำเภอหางฉัตร จังหวัดลำปาง ที่พบว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชุมชนวอแก้ว ต้องการให้การพัฒนาการท่องเที่ยว เกิดจากความต้องการของชุมชนเอง ได้มีการออกกฎระเบียบเอง คณะกรรมการชุมชน ควรพัฒนาความต่อเนื่องของกิจกรรม แต่ละช่วงเวลา ให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ควรเร่งดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาแหล่งน้ำ วัด แผนการตลาด และควรมีการติดตาม ประเมินผลอย่างน้อยทุก ๆ 3 เดือน (มุกเหรียญ สีสถานุชิต และวรัญญาภรณ์ ศรีสวรรค์, 2559)

1.2) ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น มีความสำคัญมากที่จะทำให้แหล่งท่องเที่ยวขึ้น ๆ มีความเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยให้ความสำคัญด้านการท่องเที่ยวและกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัย สุดถนอม ตันเจริญ เรื่องการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบางชันแตก จังหวัดสมุทรสงคราม ที่ผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพด้านองค์กรชุมชนและด้านการจัดการในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนมากที่สุด โดยเฉพาะการที่ชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจกัน ชุมชนสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้ และการมีกฎกติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว (สุดถนอม ตันเจริญ, 2560)

1.3) ด้านธุรกิจบริการท่องเที่ยว ประชาชนในจังหวัดจันทบุรีให้ความสำคัญและสนใจด้านธุรกิจบริการท่องเที่ยวในการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัย ทิพาพร ไตรบรรณ ที่ศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพเชิงท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ กรณีศึกษา หมู่บ้านอรัญญิก ผลการศึกษาพบว่า นโยบายการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของภาครัฐยังไม่สามารถดำเนินการพัฒนาได้อย่างเต็มที่ โดยหน่วยงานภาครัฐควรมีความร่วมมือกับชาวบ้านอรัญญิกเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามที่มุ่งหวัง และผู้ประกอบการส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่นและคนใน

หมู่บ้านจะรับจ้างตีมีดส่งให้กับร้านค้ามีดในหมู่บ้าน เป็นการกระจายรายได้และมีส่วนร่วมของชุมชน (ทิพาพร ไตรบรรณ, 2557) 1.4) ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของ เพชรศรี นนท์ศิริ ได้ทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบการดำเนินงานของกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีรูปแบบการดำเนินการแบบกระจายอำนาจ ด้านเศรษฐกิจมีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง ด้านการมีส่วนร่วม คนในชุมชนมีส่วนร่วมทั้งในการจัดตั้ง วางแผนและดำเนินงาน อย่างไรก็ตาม พบแนวโน้มของการรวมอำนาจการตัดสินใจของผู้นำกลุ่ม ซึ่งเป็นสาเหตุของความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในบางกลุ่ม นอกจากนี้ ภูมิหลังการก่อตั้งองค์กร พี่เลี้ยงและภาวะความเป็นผู้นำของผู้นำกลุ่ม มีอิทธิพลต่อการกำหนดรูปแบบการดำเนินงานของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนและความสำเร็จของกลุ่ม (เพชรศรี นนท์ศิริ, 2555)

2. ปัจจัยส่งผลต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง แยกเป็นรายปัจจัยดังนี้ 2.1) ปัจจัยด้านการร่วมแสดงความคิดเห็น โดยรวมอยู่ในระดับมาก เพราะประชาชนในจังหวัดจันทบุรี ให้ความสำคัญด้านการร่วมแสดงความคิดเห็น มีความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัย ตันติกร โคตรขารี เรื่องพฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวไทยในการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพระธาตุประจำวันเกิดจังหวัดนครพนม ผลการศึกษาพบว่า ในเรื่องของข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด พระธาตุประจำวันเกิดที่นิยมเดินทางไปนมัสการมากที่สุดคือ พระธาตุพนม ด้านแรงจูงใจ พบว่า แรงจูงใจทางกายภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด แรงจูงใจทางศาสนาอยู่ในระดับมาก แรงจูงใจทางระหว่างบุคคล อยู่ในระดับมาก แรงจูงใจด้านสถานภาพหรือชื่อเสียง อยู่ในระดับมาก ด้านความพึงพอใจ พบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ อยู่ในระดับมาก ด้านราคาอยู่ในระดับมาก ด้านสถานที่ อยู่ในระดับมาก ด้านการส่งเสริมการตลาด อยู่ในระดับปานกลาง ด้านบุคคล อยู่ในระดับมาก ด้านกระบวนการ อยู่ในระดับมาก ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพอยู่ในระดับมาก (ตันติกร โคตรขารี, 2555) 2.2) ปัจจัยด้านการใช้ประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เพราะประชาชนในจังหวัดจันทบุรี ให้ความสำคัญด้านการใช้ประโยชน์ และมีความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ahammed, S. S. ได้ศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวใน Cox's Bazar บังคลาเทศ ผลการศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของเศรษฐกิจหลาย ๆ ประเทศ สำหรับบางประเทศได้แก่ บังคลาเทศจะเป็นแหล่งสำคัญของรายได้การจ้างงานและการลงทุน การขยายตัวของการท่องเที่ยว จะสร้างผลกระทบเชิงบวกและลบทั้งในพื้นที่ปลายทาง Cox's Bazar (Ahammed, S. S., 2010) 2.3) ปัจจัยด้านการร่วมรับรู้ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง การความสำคัญและมีความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวในด้านการร่วมรับรู้กล่าวคือ ประชาชนมีความสนใจในร่วมรับรู้ในข่าวสารกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในการร่วมรับรู้เรื่องการบูรณะสถานที่ท่องเที่ยว และร่วมรับรู้โครงการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปราบธาดา สติยวิภาวิ และคณะ เรื่องการศึกษาการพัฒนาศักยภาพ

ด้านการจัดการพื้นที่และทรัพยากร เพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ด้วยความสนใจ การส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ที่มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนและ จัดการแบ่งโซน การส่งเสริมให้เป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและการจัดการท่องเที่ยว และการเพิ่มศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวควบคู่ กับจัดสรรงบประมาณและสิ่งอื่นต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนศักยภาพการบริหารจัดการตามนโยบาย และ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติแก่กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ชุมชน ผู้ประกอบการ และ หน่วยงานของรัฐ ในการดำเนินงานร่วมกันเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป (ปรารธนา สติธยวิภาวี และคณะ, 2556) 2.4) ปัจจัยด้านการร่วมรับผลประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เพราะประชาชนในจังหวัดจันทบุรีให้ความสำคัญและมีความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวในด้านด้านการร่วมรับผลประโยชน์ กล่าวคือ ประชาชนมีความสนใจด้านการร่วมรับผลประโยชน์ กับกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิรินันท์ พงษ์นิรันดร์ และคณะ เรื่องแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ที่ผลการวิจัย พบว่า 1) สิ่งดึงดูดใจด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งอำนวยความสะดวกที่ให้บริการอย่างเพียงพอและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างรวดเร็ว และสะดวก เป็นปัจจัยที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ 2) ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวในปัจจุบันมีทรัพยากรท่องเที่ยว แต่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่กลับมีความพึงพอใจต่อการให้บริการ ด้านทางท่องเที่ยวในระดับมาก 3) แนวทางในการจัดการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม (ศิรินันท์ พงษ์นิรันดร์ และคณะ, 2559)

3. แนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของของจังหวัดจันทบุรี โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนจังหวัดจันทบุรี ให้เหมาะสมมากขึ้น จากผลการวิจัยสรุปว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เป็นผลซึ่งสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนั้นเพื่อให้แนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดจันทบุรี หน่วยงานการท่องเที่ยวของจังหวัดและหน่วยงานราชการอื่น ๆ ในจังหวัด ควรจะให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งกับประชาชนและผู้ประกอบการของจังหวัดจันทบุรี ในด้านการร่วมรับรู้ ด้านการร่วมแสดงความคิดเห็น ด้านการใช้ประโยชน์ และด้านการร่วมรับผลประโยชน์ ในการทำแผนพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว การร่วมคิดความเห็นโครงการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว การแจ้งประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานการท่องเที่ยวของจังหวัด และ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นการท่องเที่ยวกับประชาชนและผู้ประกอบการ เพื่อจะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมและร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดจันทบุรี และควรเพิ่มโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมเป็นผู้นำในกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น เป็นกรรมการชมรมโรงแรม ตัวแทนผู้ประกอบการ อาสาสมัครมัคคุเทศก์ เข้าร่วมประชุมสัมมนา รับการศึกษา และ ฝึกอบรมเกี่ยวกับการการท่องเที่ยว ให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการร่วมรับรู้ในการบูรณะสถานที่ท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุณศรี นามสุข และแสงแข บุญศิริ เรื่องแนวทาง

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการการท่องเที่ยวรูปแบบ MICE อย่างยั่งยืน ในจังหวัดขอนแก่น ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกๆ ด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการพัฒนาการท่องเที่ยวรูปแบบ MICE อย่างยั่งยืน ในจังหวัดขอนแก่นโดยรวม และในทุกๆ ด้าน และการมีส่วนร่วมของชุมชนมีอิทธิพลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวรูปแบบ MICE อย่างยั่งยืน ในจังหวัดขอนแก่น (อรุณศรี นามสุข และแสงแข บุญศิริ, 2559)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของ จังหวัดจันทบุรี จากวัตถุประสงค์ของการวิจัย สรุปได้ว่า ระดับการพัฒนาอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดจันทบุรี และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดจันทบุรี ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง จากผลการวิจัยทำให้เห็นว่า จังหวัดจันทบุรียังสามารถพัฒนาระดับการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่าง ยั่งยืนของจังหวัดจันทบุรี ทั้งด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ด้าน ธุรกิจบริการท่องเที่ยวและด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนา อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดจันทบุรี ทั้งด้านการร่วมแสดงความคิดเห็น ด้านการใช้ประโยชน์ ด้านการร่วมรับรู้ และด้านการรับผลประโยชน์ของประชาชนจังหวัด จันทบุรีได้อีกมากในทุก ๆ ด้านที่ทำการวิจัย โดยแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืนของจังหวัดจันทบุรี โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนจังหวัดจันทบุรี ให้เหมาะสม มากขึ้น คือ ทางภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวต้องเห็นความสำคัญ ของประชาชนและผู้ประกอบการต่อปัจจัยเหล่านี้ให้มากกว่าเดิม ทั้งการประชาสัมพันธ์ การแจ้งข่าวสาร และเชิญชวนเข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น โดยใช้ช่องทางการสื่อสาร ทางระบบดิจิทัลที่ทันสมัยหลาย ๆ รูปแบบ เพื่อให้ประชาชนในจังหวัดได้รับทราบโดยทั่วถึง กันให้มากที่สุด มีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) รัฐบาลควรส่งเสริมความร่วมมือของภาครัฐ ผู้ประกอบการเอกชน และชุมชนในลักษณะเครือข่าย เพื่อการอบรมเกี่ยวกับความรู้การจัดการ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และส่งเสริมการร่วมมือกันในการจัดทำแผนนโยบายการพัฒนา อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 2) รัฐบาลควรส่งเสริมความร่วมมือของภาครัฐ ผู้ประกอบการเอกชน และชุมชนในลักษณะเครือข่าย เพื่อนำระบบเทคโนโลยีและระบบ สารสนเทศขององค์กรการท่องเที่ยว และผู้ประกอบการเพื่อเป็นการเชื่อมโยงการให้บริการ การรับรู้ข่าวสารระหว่าง นักท่องเที่ยวต่างพื้นที่ เพื่อให้ร่วมกันพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อย่างแท้จริงในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ 3) ทำการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบปัจจัยที่ก่อให้เกิด ผลสำเร็จกับปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลล้มเหลวในการพัฒนาความร่วมมือในระดับต่าง ๆ เช่นระดับ ท้องถิ่น ภูมิภาค และประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2554). แผนการพัฒนากการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- ชัยวุฒิ ตั้งสมชัย และปิยพรรณ กลั่นกลั่น. (2555). เศรษฐกิจสังคมและด้านสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพพานิช.
- ตันติกร โคตรชาวี. (2555). เรื่องพฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวไทยในการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพระธาตุประจำวันเกิด จังหวัดนครพนม. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการการท่องเที่ยวบัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ทิพาพร ไตรบรรณ. (2557). แนวทางการพัฒนาศักยภาพเชิงท่องเที่ยวประวัติศาสตร์กรณีศึกษาหมู่บ้านอรัญญิก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรม. บริการและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ปรารณา สติยวิภาวี และคณะ. (2556). โครงการศึกษาการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการพื้นที่และทรัพยากร เพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- ปรีชา แดงโรจน์. (2544). อุตสาหกรรมท่องเที่ยวสู่ศตวรรษที่ 21. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: บริษัทไฟว์ แอนด์โฟร์พริ้นต์จำกัด. 34.
- เพชรศรี นนท์ศิริ. (2555). รูปแบบการดำเนินงานของกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง. วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ, 8(2), 47-65.
- มุกเหรียญ สิตลานุชิต และวรัญญาภรณ์ ศรีสวรรค์นล. (2559). การพัฒนากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของชุมชนวอแก้ว อำเภอห้วยฉัตร จังหวัดลำปาง. วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ , 12(2), 83-97.
- วรการ ยกยั้ง. (2556). สิ่งแวดล้อมกับนักท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- ศรินันท์ พงษ์นรินทร์ และคณะ. (2559). แนวทางในการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตศึกษากการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 9(1), 234-259.
- สำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้ง. (2562). ข้อมูลสถิติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2562. เรียกใช้เมื่อ 11 สิงหาคม 2563 จาก https://www.ect.go.th/ect_th/ewt_dl_link.php?nid=8447
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2557). เที่ยวเมืองไทย ใครใคร่ก็อยากมา. เรียกใช้เมื่อ 10 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.nso.go.th/sites/2014/Pages/บริการสถิติ%บทความเด่น/ดูทั้งหมด/เที่ยวเมืองไทย-ใครใคร่ก็อยากมา.aspx>

- สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก. (2556). แผนพัฒนาจังหวัดจันทบุรี พ.ศ. 2558-2561. เรียกใช้เมื่อ 11 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.eastosm.com/tabid/967/language/th-TH/Default.aspx?PageContentID=137>
- สุดถนอม ตันเจริญ. (2560). การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชน บางชั้นแตก จังหวัดสมุทรสงคราม. วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ, 13(2), 1-24.
- อรุณศรี นามสุข และแสงแข บุญศิริ. (2559). เรื่องแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการการท่องเที่ยวรูปแบบ MICE อย่างยั่งยืนในจังหวัดขอนแก่น. วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ, 12(2), 137-147.
- Ahammed, S. S. (2010). Impact of Tourism in Cox's Bazar, Bangladesh. In Master in Public Policy and Governance Program Department of General and Continuing Education NorthSouth University. Bangladesh.
- Yamane, T. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. New York: Harper and Row Publications.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือด ของพระสงฆ์ในจังหวัดศรีสะเกษ*

THE FACTORS PREDICTING CARDIOVASCULAR DISEASE PREVENTIVE BEHAVIORS AMONG MONKS IN SISAKET PROVINCE IN THAILAND

วรรณญา หินกอง

Waranya Hinkong

วนลดา ทองใบ

Wanalada Thongbai

จีราภรณ์ กรมบุตร

Jeeraporn Kummabutr

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Thammasat University, Thailand

E-mail: warunyajoyo@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือดของพระสงฆ์ในจังหวัดศรีสะเกษ โดยประยุกต์ใช้กรอบแนวคิด PRECEDE เป็นกรอบแนวคิดการวิจัย กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือ พระสงฆ์มหานิกาย จำนวน 224 รูป คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วยแบบสอบถาม 8 ส่วน ดังนี้ 1) ข้อมูลส่วนบุคคล 2) ความรู้เกี่ยวกับโรค 3) การรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันโรค 4) การรับรู้อุปสรรค 5) การรับรู้ความสามารถของตนเอง 6) การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคม 7) ปัจจัยเอื้อในการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันโรค 8) พฤติกรรมการป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือด หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือได้ .82 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือดของพระสงฆ์จังหวัดศรีสะเกษอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 36.02, S.D. = 5.427) โดยปัจจัยที่สามารถทำนายได้ประกอบด้วย 3 ปัจจัย ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตนเองต่อการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันโรค (β = .490) วัดมีหน่วยงานสาธารณสุขให้บริการตรวจร่างกายประจำปี (β = .176) และแรงสนับสนุนจากญาติ (β = .128) ทั้ง 3 ปัจจัยสามารถร่วมทำนายพฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือดของพระสงฆ์ในจังหวัดศรีสะเกษได้ ร้อยละ 28.2 การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีข้อเสนอแนะว่า การปรับ

* Received 30 November 2021; Revised 15 April 2022; Accepted 18 April 2022

พฤติกรรมเพื่อป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือดของพระสงฆ์ ควรมีการส่งเสริมการรับรู้ความสามารถของตนเองของพระสงฆ์ ร่วมกับการจัดให้มีหน่วยงานสาธารณสุขให้บริการตรวจร่างกายประจำปี พร้อมทั้งคำแนะนำในการดูแลสุขภาพที่เหมาะสมตามธรรมวินัย ร่วมกับการได้รับแรงสนับสนุนจากญาติช่วยให้คำแนะนำในการปฏิบัติพฤติกรรม

คำสำคัญ: พฤติกรรมป้องกันโรค, โรคหัวใจและหลอดเลือด, พระสงฆ์

Abstract

The objectives of this research article were to examine the factors influencing cardiovascular disease preventive behaviors among monks in Sisaket province in Thailand. The PRECEDE framework was applied as conceptual framework of this study. A total of 224 monks were recruited using stratified random sampling. Data were collected using 8 questionnaires; 1) a demographic data form, 2) knowledge about cardiovascular disease, 3) perceived benefits, 4) perceived barriers, 5) perceived self-efficacy, 6) social support, 7) adequacy of resources, and 8) cardiovascular disease preventive behavior questionnaires. Cronbach's alpha coefficients for the questionnaires were .82. Data were analyzed using mean, percent, standard deviation, and stepwise multiple regression analysis. The results revealed that the cardiovascular disease prevention behaviors of monks in Sisaket province were at a moderate level ($\bar{X} = 36.02$, S.D. = 5.427). Three factors were significant predictors of cardiovascular disease preventive behaviors. They were perceived self-efficacy ($\beta = .490$), the temple has annually checkup program provided by a health care department ($\beta = .176$) and social support from relatives ($\beta = .128$). All of them could explain 28.2 % of the variance in cardiovascular disease preventive behavior among monks in Sisaket province in Thailand. The study recommends that the cardiovascular disease prevention behaviors of monk should be promoted, especially regarding perceived self-efficacy, annually checkup service as well as social support from relatives.

Keywords: Preventive Behavior, Cardiovascular Disease, Monk

บทนำ

โรคหัวใจและหลอดเลือด หมายถึง กลุ่มของโรคหัวใจและความผิดปกติของหลอดเลือดแดงที่เกิดจากภาวะหลอดเลือดแดงแข็ง (Atherosclerosis) จากการเกาะสะสมของคราบไขมันตามผนังของหลอดเลือด ทำให้หลอดเลือดแดงตีบแคบลงและทำให้เลือดไหลผ่านไปได้ยากขึ้น

ในปีพ.ศ. 2562 องค์การอนามัยโลกรายงานว่ามีจำนวนผู้เสียชีวิตจากโรคหัวใจและหลอดเลือดมากถึง 17.9 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 32 ของจำนวนผู้เสียชีวิตทั้งหมด โดยโรคที่เป็นสาเหตุของการเสียชีวิตมากที่สุดคือ โรคหลอดเลือดหัวใจ (Coronary Heart Disease) และโรคหลอดเลือดสมอง (Cerebrovascular Disease) และจำนวนผู้เสียชีวิตมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นทุกปี (World Health Organization, 2021) สำหรับประเทศไทย พบว่า โรคหัวใจและหลอดเลือดเป็นสาเหตุการเสียชีวิตที่สำคัญเช่นเดียวกัน จากการสำรวจอัตราการเสียชีวิตด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (Non-Communicable Diseases) ในปี พ.ศ. 2563 พบว่า ประชาชนชาวไทยเสียชีวิตจากโรคหลอดเลือดสมองและโรคหัวใจขาดเลือดมากที่สุด โดยมีอัตราการเสียชีวิตจากโรคหลอดเลือดสมอง 52.8 ต่อประชากร 100,000 คน และโรคหัวใจขาดเลือด 32.6 ต่อประชากร 100,000 คน ตามลำดับ และมีแนวโน้มว่าผู้เสียชีวิตด้วยโรคดังกล่าวมีอายุเฉลี่ยที่น้อยลง โดยมีสาเหตุมาจากพฤติกรรมการบริโภคอาหารที่ไม่เหมาะสม มีกิจกรรมทางกายน้อย มีพฤติกรรมสูบบุหรี่ และภาวะอ้วน (กรมควบคุมโรค, 2565) การเจ็บป่วยและเสียชีวิตจากโรคหัวใจและหลอดเลือดส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมากทั้งในแง่ของภาระค่าใช้จ่ายสำหรับการรักษา การสูญเสียประสิทธิภาพจากการทำงานที่เกิดจากการขาดงานของผู้ป่วย หรือการเสียชีวิตก่อนวัยอันควรของบุคคลในวัยทำงาน (วีรณัฐ ว่องวรรณะกุล และคณะ, 2557)

พระสงฆ์เป็นกลุ่มบุคคลที่มีความสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีหน้าที่ศึกษา ปฏิบัติ และเผยแผ่หลักธรรมเพื่อสืบทอดให้พระพุทธศาสนาดำรงอยู่ ปัจจุบันพบว่าพระสงฆ์มีความเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยด้วยโรคหัวใจและหลอดเลือดเพิ่มมากขึ้น (ชิตศุภา ศิริรัชฎะ, 2564) เนื่องจากพฤติกรรมการบริโภคอาหารที่เป็นความเสี่ยง ทั้งด้านพฤติกรรมการบริโภคอาหารที่จากการถวายเป็นอามิสทานของประชาชน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอาหารประเภทปรุงสำเร็จที่มีรสหวานจัด เค็มจัด มีไขมันสูง และมีผักผลไม้เป็นส่วนประกอบน้อย (ศนิกันต์ ศรีมณี และคณะ, 2561) ประกอบกับพระสงฆ์มีการออกกำลังกายน้อยอันเนื่องมาจากสถานภาพของพระสงฆ์ไม่เอื้ออำนวย และพระสงฆ์จำนวนมากมีพฤติกรรมสูบบุหรี่ (โรชนี อุปรา และทักษิภา ชัชรรัตน์, 2559) การสำรวจสุขภาพพระสงฆ์ในปี พ.ศ. 2559 พบว่า พระสงฆ์อาพาธและเข้ารับการรักษาด้วยโรคไขมันในเลือดสูง โรคความดันโลหิตสูง และโรคเบาหวาน มากที่สุดตามลำดับ และพระสงฆ์มีโรคอ้วนและมีภาวะอ้วนลงพุงมากกว่าชายไทยทั่วไป (กรมอนามัย, 2561) ซึ่งการเจ็บป่วยด้วยโรคเหล่านี้ล้วนเพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิดโรคหัวใจและหลอดเลือด

กระทรวงสาธารณสุขแนะนำการป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือดโดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภค ดังนี้ 1) การมีพฤติกรรมการบริโภคอาหารที่เหมาะสม ได้แก่ ลดการบริโภคอาหารรสหวาน โดยบริโภคน้ำตาลไม่เกิน 24 กรัมหรือประมาณ 6 ช้อนชาต่อวัน ลดการบริโภคเกลือไม่เกิน 5 กรัม หรือประมาณ 1 ช้อนชาต่อวัน หลีกเลี่ยงการบริโภคอาหารที่มีไขมันสูง และบริโภคผักและผลไม้เพียงพอน้อยกว่า 400 กรัมต่อวัน 2) การมีกิจกรรมทางกายหรือการออกกำลังกายอย่างเพียงพอและสม่ำเสมอ โดยการมีกิจกรรมทางกายแบบแอโรบิกในระดับ

ปานกลาง (Moderate Physical Activity) 150 นาทีต่อสัปดาห์ หรือระดับหนัก(Intensity Physical Activity) 75 นาทีต่อสัปดาห์ 3) การไม่สูบบุหรี่ (กรมควบคุมโรค, 2563) จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือด พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์หรือปัจจัยที่สามารถทำนายพฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือดของพระสงฆ์ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา โรคประจำตัว ระยะเวลาในการบวช ความรู้เกี่ยวกับโรค (จุฑามาศ คชโคตร และคณะ, 2555) การรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันโรค (ไวยัญญ์ เปรมสุข และคณะ, 2562) การรับรู้อุปสรรคของการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันโรค (ปาริชาติ พยัคฆรักษ์, 2556) การรับรู้ความสามารถตนเองต่อการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันโรค (จิรรัตน์ สุทธิพัฒนางกูร และรัตนศิริ ทาโต, 2560) การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากญาติจากฆราวาสในชุมชน (วิภาวรรณ ศิริกิจวานกุล และคณะ, 2559) การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากพระสงฆ์ร่วมวัด (ปัทมา สุพรรณกุล และวัชร ศรีทอง, 2558) การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากบุคลากรทางการแพทย์ และจากสื่อต่าง ๆ (มาลินี กำโจนุญ, 2560) วัดที่พระสงฆ์จำพรรษามีกฎหมายห้ามสูบบุหรี่ (โกเมน ควรหา และคณะ, 2553) วัดมีการรณรงค์ให้ประชาชนงดถวายบุหรี่แก่พระสงฆ์ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2557) และวัดมีหน่วยงานสาธารณสุขให้บริการตรวจร่างกายประจำปี (จรรยา นราธรสวัสดิกุล และประพันธ์ เข้มแก้ว, 2563) โดยปัจจัยที่กล่าวมาเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติพฤติกรรมของบุคคลตามกรอบแนวคิด PRECEDE PROCEED Model ของ Green and Kreuter ในขั้นที่ 3 การวิเคราะห์ด้านการศึกษาและนิเวศวิทยา (Educational and Ecological Assessment) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์สาเหตุของการเกิดพฤติกรรมจาก 3 กลุ่มปัจจัยหลัก ได้แก่ 1) ปัจจัยนำ (Predisposing Factors) คือ ปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติพฤติกรรมของบุคคล 2) ปัจจัยเสริม (Reinforcing Factors) คือ แรงเสริม หรือแรงกระตุ้นที่ทำให้บุคคลปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพ และ 3) ปัจจัยเอื้อ (Enabling Factors) คือ สิ่งที่เป็นทรัพยากรที่จำเป็นต่อการปฏิบัติพฤติกรรมของบุคคล

จากการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า มีเพียงการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมสุขภาพของพระสงฆ์โดยรวมเท่านั้น แต่ยังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือดในพระสงฆ์ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการเกิดโรคหัวใจและหลอดเลือดไม่น้อยไปกว่าประชาชนทั่วไป ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือดของพระสงฆ์ในจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อนำผลวิจัยที่ได้มาเป็นแนวทางในการพัฒนาการดูแลสุขภาพของพระสงฆ์ และส่งเสริมให้พระสงฆ์มีพฤติกรรมป้องกันการเจ็บป่วยด้วยโรคหัวใจและหลอดเลือดที่เหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือดของพระสงฆ์ในจังหวัดศรีสะเกษ

2. เพื่อศึกษาความสามารถในการทำนายพฤติกรรมการป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือดของพระสงฆ์ในจังหวัดศรีสะเกษ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยพรรณนาเชิงพยากรณ์ (Predictive Descriptive Research)

ประชากร คือ พระสงฆ์มหานิกายที่จำพรรษาในจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 9,155 รูป

กลุ่มตัวอย่าง คือ พระสงฆ์มหานิกายที่จำพรรษาในจังหวัดศรีสะเกษ ที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปี เป็นต้นไป สำหรับพระสงฆ์ที่มีอายุมากกว่า 60 ปี ต้องมีคะแนนการคัดกรองภาวะสมองเสื่อมในผู้สูงอายุไทย (Thai Mental State Examination: TMSE) ≤ 23 คะแนน ไม่มีโรคประจำตัวหรือกำลังเจ็บป่วยด้วยโรคหลอดเลือดหัวใจหรือหลอดเลือดสมองมีระยะเวลาในการบวชตั้งแต่ 1 เดือนขึ้นไป มีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์ สามารถอ่าน เขียน และสื่อสารภาษาไทยได้ คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป G*power กำหนดค่าอำนาจการทดสอบ เท่ากับ .95 กำหนดความเชื่อมั่นที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และค่าขนาดอิทธิพลขนาดกลาง $R^2 = .15$ ตัวแปรที่ใช้ในการทำนาย 16 ตัวแปร ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 204 ราย และได้เพิ่มกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาอีกร้อยละ 10 เนื่องจากอาจมีการตอบแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ครบถ้วนของกลุ่มตัวอย่าง จะได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 224 ราย สุ่มกลุ่มตัวอย่าง แบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) สุ่มเลือกตัวแทนของอำเภอขนาดใหญ่ อำเภอขนาดกลาง อำเภอขนาดเล็ก อย่างละ 1 อำเภอ อำเภอที่สุ่มได้ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอวังหิน อำเภอศีลาลาด ตามลำดับ สุ่มเลือกวัดในแต่ละอำเภอตามที่สุ่มได้ในขั้นตอนที่ 1 จนกว่าจะได้จำนวนพระสงฆ์ตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละอำเภอที่คำนวณไว้ได้แก่ อำเภอเมือง จำนวน 144 รูป อำเภอวังหิน จำนวน 57 รูป และอำเภอศีลาลาด จำนวน 23 รูป โดยคัดเลือกพระสงฆ์ทุกรูปในวัดที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีความสะดวกและยินยอมให้ความร่วมมือในการทำวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย คือ แบบสอบถามปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือดของพระสงฆ์ในจังหวัดศรีสะเกษที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบไปด้วยแบบสอบถาม 8 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของพระสงฆ์ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมีตัวเลือกตอบและเขียนกรอกข้อมูล

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความรู้เรื่องโรคหัวใจและหลอดเลือดของพระสงฆ์ จำนวน 17 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ 3 ตัวเลือก ได้แก่ ผิด ถูก หรือไม่ทราบ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามการรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือดของพระสงฆ์ จำนวน 17 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า

(Rating scale) ที่มีตัวเลือก 4 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามการรับรู้อุปสรรคของการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือดของพระสงฆ์ จำนวน 9 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) ที่มีตัวเลือก 4 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามการรับรู้ความสามารถตนเองต่อการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือดของพระสงฆ์ จำนวน 17 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) ที่มีตัวเลือก 4 ระดับ ได้แก่ มั่นใจมากที่สุด มั่นใจมาก มั่นใจเล็กน้อย และไม่มั่นใจเลย

ส่วนที่ 6 แบบสอบถามแรงสนับสนุนทางสังคมของพระสงฆ์ ประเมินการได้รับคำแนะนำในการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือดจากญาติ พระสงฆ์ร่วมวัด ชรราวาสในชุมชน บุคลากรทางการแพทย์ และสื่อลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ ได้รับหรือไม่ได้รับแรงสนับสนุนจากบุคคลดังกล่าว

ส่วนที่ 7 แบบสอบถามปัจจัยเอื้อต่อการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือด ได้แก่ วัดมีกฎห้ามสูบบุหรี่อย่างเคร่งครัด วัดมีการรณรงค์ให้ประชาชนงดถวายบุหรี่แก่พระสงฆ์ วัดมีหน่วยงานสาธารณสุขให้บริการตรวจร่างกายประจำปี โดยลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ มี หรือ ไม่มีปัจจัยเอื้อต่อการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือดดังกล่าว

ส่วนที่ 8 แบบประเมินพฤติกรรมการป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือดของพระสงฆ์ จำนวน 18 ข้อ ลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) ที่มีตัวเลือก 5 ระดับ ได้แก่ ปฏิบัติเป็นประจำ ปฏิบัติบ่อยครั้ง ปฏิบัติเป็นบางครั้ง ปฏิบัตินานๆ ครั้ง และไม่เคยปฏิบัติเลย โดยมีเกณฑ์ในการให้คะแนน ดังนี้

		ข้อคำถามด้านบวก	ข้อคำถามด้านลบ
ปฏิบัติเป็นประจำ	ให้	4	0
ปฏิบัติบ่อยครั้ง	ให้	3	1
ปฏิบัติเป็นบางครั้ง	ให้	2	2
ปฏิบัตินานๆ ครั้ง	ให้	1	3
ไม่เคยปฏิบัติเลย	ให้	0	4

แปลผลคะแนนแบ่งคะแนนรวมเป็น 3 ระดับ ระดับสูง ระดับปานกลาง ระดับต่ำ พิจารณาจากเกณฑ์ของ Best, J. W. (Best, J. W., 1977) ดังนี้

$$\text{อันดับภาคชั้น} = \frac{\text{พิสัย}}{\text{จำนวนชั้น}} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} = \frac{72 - 0}{3} = 24$$

คะแนนระหว่าง	49 - 72	คะแนน	หมายถึง	พฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือดอยู่ในระดับสูง
คะแนนระหว่าง	25 - 48	คะแนน	หมายถึง	พฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือดอยู่ในระดับปานกลาง
คะแนนระหว่าง	0 - 24	คะแนน	หมายถึง	พฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือดอยู่ในระดับต่ำ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ตรวจสอบความตรงของเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ได้ค่าเฉลี่ยความตรงตามเนื้อหาของแบบประเมินพฤติกรรมป้องกันการป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือด เท่ากับ .98 แบบสอบถามความรู้เรื่องโรคหัวใจและหลอดเลือด เท่ากับ .76 แบบสอบถามการรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือด เท่ากับ .93 แบบสอบถามการรับรู้อุปสรรคของการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือด เท่ากับ .89 แบบสอบถามการรับรู้ความสามารถตนเองต่อการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือด เท่ากับ .98 แบบสอบถามแรงสนับสนุนทางสังคม เท่ากับ 1.00 และแบบสอบถามปัจจัยเอื้อต่อการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือด เท่ากับ .98 นำแบบสอบถามไปหาความเที่ยงของเครื่องมือโดยทดลองใช้กับพระสงฆ์ที่มีความคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ราย คำนวณหาค่าความเชื่อมั่นโดยแบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับโรคหัวใจและหลอดเลือดใช้วิธี Kuder Richardson (KR - 20) เท่ากับ .84 ส่วนแบบสอบถามส่วนที่ 3 - 8 ใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .94, .86, .92, .76, .70 และ .87

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัย (รหัสโครงการวิจัยที่ 079/2563) เข้าพบเจ้าอาวาสในแต่ละวัดเพื่อขออนุญาตเข้าเก็บข้อมูล ซึ่งแจ้งถึงวัตถุประสงค์การวิจัย รายละเอียดการวิจัย และขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามการวิจัย พร้อมทั้งชี้แจงให้คณะสงฆ์ทราบถึงสิทธิในการตอบรับหรือปฏิเสธการเข้าร่วมวิจัย หลังจากพระสงฆ์ที่ยินดีเข้าร่วมการวิจัยได้ลงนามเข้าร่วมการวิจัยในหนังสือยินยอมด้วยความสมัครใจ จึงให้พระสงฆ์ตอบแบบสอบถามและทำการตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของข้อมูลก่อนนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยข้อมูลปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา โรคประจำตัว ระยะเวลาที่บวช ปัจจัยเอื้อให้การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) หาปัจจัยทำนายพฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือดของพระสงฆ์

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคล จากการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีอายุอยู่ในช่วง 22 - 76 ปี (อายุเฉลี่ย 45 ปี) มีระยะเวลาในการตั้งแต่ว่า 1 - 46 พรรษา (เฉลี่ย 13 พรรษา) ก่อนบวชสำเร็จ การศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมากที่สุดร้อยละ 30.36 ระดับการศึกษาสูงสุดในแผนกสามัญศึกษา คือ ระดับอุดมศึกษา ร้อยละ 27.67 รองลงมาคือ ระดับประถมศึกษา ร้อยละ 21.88 ระดับ ปวช., ปวส./อนุปริญญา ร้อยละ 20.53 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 14.29 ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 11.16 และไม่ได้ศึกษา ร้อยละ 1.79 มีโรคประจำตัวที่เป็นโรคที่เสี่ยงต่อการเกิดโรคหัวใจและหลอดเลือด ร้อยละ 7.14 (16 รูป) ได้แก่ โรคความดันโลหิตสูง ร้อยละ 68.75 โรคเบาหวาน ร้อยละ 12.50 โรคไขมันในเลือดสูง ร้อยละ 12.50 โรคอ้วน ร้อยละ 6.25 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดไม่มีประวัติการเจ็บป่วยด้วยโรคหัวใจขาดเลือดหรือ โรคหลอดเลือดสมองในครอบครัว มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ก่อนบวช ร้อยละ 44.20 สูบมานานเฉลี่ย 5 ปี และส่วนใหญ่สูบมากกว่า 10 มวนต่อวัน พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างก่อนบวชไม่เคยออกกำลังกายเลย ร้อยละ 56.25 กลุ่มตัวอย่างมีความเสี่ยงในการเกิดโรคหัวใจและหลอดเลือดสมองในระยะ 10 ปี อยู่ในช่วงความเสี่ยงต่ำ ร้อยละ 59.38

2. พฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือดของพระสงฆ์ในจังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือดอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 36.02$, S.D. = 5.43) เมื่อวิเคราะห์พฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือดของพระสงฆ์รายด้าน พบว่า พฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือดของพระสงฆ์ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านพฤติกรรมการบริโภค ($\bar{X} = 25.68$, S.D. = 3.71) พฤติกรรม การออกกำลังกาย ($\bar{X} = 8.16$, S.D. = 2.23) และพฤติกรรมการสูบบุหรี่ ($\bar{X} = 2.19$, S.D. = 1.21) อยู่ในระดับปานกลาง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคะแนนพฤติกรรม ด้านการบริโภคอาหาร พฤติกรรมการออกกำลังกาย และพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของกลุ่มตัวอย่าง

พฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือด	คะแนนที่เป็นไปได้	คะแนนที่เป็นจริง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
พฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือด	0 - 72	22 - 48	36.02	5.43	ปานกลาง
พฤติกรรมรายด้าน					
พฤติกรรมการบริโภคอาหาร	0 - 52	16 - 34	25.68	3.71	ปานกลาง
พฤติกรรมการออกกำลังกาย	0 - 16	2 - 14	8.16	2.23	ปานกลาง
พฤติกรรมการสูบบุหรี่	0 - 4	0 - 4	2.19	1.21	ปานกลาง

3. ความสามารถในการทำนายพฤติกรรมการป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือดของพระสงฆ์ในจังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัย พบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองต่อการปฏิบัติ

พฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือด ($\beta = .490$) วัดมีหน่วยงานสาธารณสุขให้บริการตรวจร่างกายประจำปี ($\beta = .176$) แรงสนับสนุนจากญาติ ($\beta = .128$) ทั้ง 3 ปัจจัย สามารถร่วมทำนายพฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือดได้ ร้อยละ 28.2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนปัจจัยอายุ ระดับการศึกษา โรคประจำตัว ระยะเวลาที่บวช ความรู้เกี่ยวกับโรคหัวใจและหลอดเลือด การรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือด การรับรู้อุปสรรคของการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือด แรงสนับสนุนทางสังคมจากพระสงฆ์ร่วมวัด แรงสนับสนุนทางสังคมจากฆราวาสในชุมชน แรงสนับสนุนทางสังคมจากบุคลากรทางการแพทย์ แรงสนับสนุนทางสังคมจากสื่อต่าง ๆ วัดมีกฎห้ามพระสงฆ์สูบบุหรี่ และวัดมีการรณรงค์ให้ประชาชนงดถวายบุหรี่แก่พระสงฆ์ เป็นปัจจัยที่ไม่สามารถร่วมทำนายได้ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์การถดถอยต่อการทำนายพฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือดของพระสงฆ์ในจังหวัดศรีสะเกษ

ลำดับ	ตัวทำนาย	b	S.E. b	Beta	T	p-value
1	การรับรู้ความสามารถของตนเองต่อการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือด	.283	.033	.490	8.565	.000
2	วัดมีหน่วยงานสาธารณสุขให้บริการตรวจร่างกายประจำปี	2.120	.715	.176	2.965	.003
3	แรงสนับสนุนจากญาติ	.813	.378	.128	2.154	.032
Constant		23.210	1.443		16.088	.000
R = .531, R ² = .282, Adjust R ² = .273, SE _{est} = 4.628, F = 28.867						

อภิปรายผล

1. พฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือดของพระสงฆ์ในจังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัยพบว่าพฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือดของพระสงฆ์ในจังหวัดศรีสะเกษโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาพฤติกรรมรายด้านสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

ด้านพฤติกรรมด้านการบริโภคอาหาร พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการบริโภคอาหารอยู่ในระดับปานกลาง พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ยังมีพฤติกรรมการฉันทอาหารที่ปรุงโดยการผัด/ทอด และฉันทผักผลไม้สดน้อย สอดคล้องกับการศึกษาของ จิรนนท์ แก้วมา และคณะ ที่ศึกษาพฤติกรรมการถวายอาหารของผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ร้อยละ 62 ของอาหารที่ถวายแก่พระสงฆ์ปรุงโดยวิธีการผัด/ทอด และมีการถวายอาหารประเภทผักเพียงร้อยละ 10 พระสงฆ์ในจังหวัดศรีสะเกษมีการฉันทกาแฟสำเร็จรูป เครื่องดื่มประเภท 3 in 1

เครื่องดื่มบำรุงกำลังในคะแนนระดับปานกลางค่อนข้างไปทางมาก (จිරันท์ แก้วมา และคณะ, 2563) ซึ่งสอดคล้องกับหลายการศึกษาที่พบว่าพระสงฆ์มีการฉีดยาที่มีน้ำตาลเป็นส่วนประกอบมาก การศึกษาของ ชัชฎาภรณ์ จิตตา และคณะ พบว่า พระสงฆ์มากกว่าร้อยละ 50 บริโภคเครื่องดื่มรสหวาน น้ำผลไม้ และเครื่องดื่มชูกำลัง ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้พระสงฆ์อ้วนและมีรอบเอวเกิน 90 เซนติเมตร (ชัชฎาภรณ์ จิตตา และคณะ, 2563) การศึกษาของ Kiatkanon, K. et al. พบว่า พระสงฆ์ฉีดยาที่มีน้ำตาลมาก เช่น กาแฟ 3 in 1 โอวัลติน และน้ำหวานอื่น ๆ ในช่วงหลังเที่ยงวัน เนื่องจากพระสงฆ์จะฉีดยาอาหารเพียง 2 มื้อต่อวัน หลังจากนั้นพระสงฆ์จะฉีดยาได้เพียงน้ำปานะ ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดโรคเมตาบอลิกในพระสงฆ์ จึงอาจสรุปได้ว่า พระสงฆ์ได้รับการถวายอาหารที่ส่งเสริมการป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือดน้อย ประกอบกับน้ำปานะที่พระสงฆ์ฉีดยาในปัจจุบันมีน้ำตาลเป็นส่วนประกอบสูง ส่วนใหญ่เป็นน้ำปานะแบบสำเร็จรูปที่สามารถหาซื้อได้ง่าย จึงทำให้พระสงฆ์ในจังหวัดศรีสะเกษมีพฤติกรรมการบริโภคอาหารที่ช่วยป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือดอยู่ในระดับปานกลาง (Kiatkanon, K. et al, 2020)

พฤติกรรมการออกกำลังกาย พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการออกกำลังกายอยู่ในระดับปานกลาง โดยการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน เช่น การเดินบิณฑบาต การทำความสะอาดเครื่องนุ่งห่ม การกวาดลานวัด เป็นต้น ซึ่งการปฏิบัติกิจวัตรดังกล่าวเป็นกิจกรรมทางกายในระดับความหนักปานกลาง (Moderate - intensity physical activity) พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีกิจกรรมทางกายในระดับหนัก (Vigorous - intensity physical activity) น้อย เนื่องจากกิจกรรมส่วนใหญ่ขัดต่อการปฏิบัติของพระสงฆ์ เช่น ขุดดิน ตัดต้นไม้ เล่นกีฬา เป็นต้น ส่วนกิจกรรมหนักที่พระสงฆ์ทำได้ เช่น การขัดพื้น ยกสิ่งของหนัก การเคลื่อนย้ายสิ่งของหนัก พระสงฆ์อาจมีโอกาสนในการปฏิบัติน้อย สอดคล้องกับการศึกษาของ เตชภณ ทองเต็ม และจिरันท์ แก้วมา พบว่า พระสงฆ์ในจังหวัดศรีสะเกษมีกิจกรรมปานกลางในระดับปานกลาง และกิจกรรมที่ปฏิบัติส่วนใหญ่เป็นกิจวัตรของพระสงฆ์ (เตชภณ ทองเต็ม และจिरันท์ แก้วมา, 2563)

พฤติกรรมการสูบบุหรี่ พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 45 มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่และมีคะแนนพฤติกรรมการหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ หรือหลีกเลี่ยงการได้รับความบุหรี่จากผู้อื่นอยู่ในระดับปานกลาง อาจเนื่องจากพระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สูบบุหรี่อย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ก่อนบวช สอดคล้องกับการศึกษาของ ชนก จามพัฒน์ และคณะ ที่พบว่า ร้อยละ 90 ของพระสงฆ์ที่ สูบบุหรี่ส่วนใหญ่เกิดจากการสูบบุหรี่ต่อเนื่องมาตั้งแต่ก่อนบวช (ชนก จามพัฒน์ และคณะ, 2562)

2. ความสามารถในการทำนายพฤติกรรมการป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือดของพระสงฆ์ในจังหวัดศรีสะเกษ

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยนำ ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตนเองต่อการปฏิบัติ พฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือด ($\beta = .490$) ปัจจัยเสริม ได้แก่ แรงสนับสนุนจากญาติ ($\beta = .128$) ปัจจัยเอื้อ ได้แก่ วัดมีหน่วยงานสาธารณสุขให้บริการตรวจร่างกายประจำปี ($\beta = .176$) เป็นตัวแปรที่สามารถร่วมทำนายพฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือดได้

ร้อยละ 28.2 ทั้งนี้สามารถกล่าวได้ว่าพระสงฆ์ในจังหวัดศรีสะเกษ มีแนวโน้มที่จะปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือดหากได้รับการส่งเสริมการรับรู้ความสามารถของตนเองต่อการปฏิบัติพฤติกรรม ได้รับการบริการตรวจร่างกายจากหน่วยงานสาธารณสุขและได้รับคำแนะนำ การสนับสนุนข้อมูลจากญาติ

การรับรู้ความสามารถของตนเองต่อการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือดเป็นปัจจัยที่มีอำนาจทำนายสูงสุด สามารถอธิบายได้ว่า การที่พระสงฆ์รับรู้หรือเชื่อว่าตนเองสามารถปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือดได้ในระดับสูง จะเป็นแรงจูงใจให้พระสงฆ์ตัดสินใจที่จะปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือด มีการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (A systematic review) เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถตนเองกับการปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพเพื่อควบคุมโรค พบว่า การรับรู้ความสามารถตนเองเป็นปัจจัยทางจิตสังคมที่สำคัญที่ช่วยส่งเสริมการปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพในการควบคุมโรค และเป็นตัวแปรที่มีถูกเลือกนำไปศึกษาในโปรแกรมการศึกษาเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพ (Isa, A. et al, 2018) สอดคล้องกับการศึกษาของ พระครูรัตนกิจจาภิวัฒน์ และคณะ ที่พบว่า พระสงฆ์ที่มีการรับรู้ความสามารถตนเองในการปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพ จะส่งผลต่อสุขภาพชีวิตที่ดีของพระสงฆ์ มากจะมีพฤติกรรมควบคุมน้ำตาลในเลือดได้ดี (พระครูรัตนกิจจาภิวัฒน์ และคณะ, 2564) และการศึกษาของ ศนิกานต์ ศรีมณี และคณะ ที่พบว่า การรับรู้ความสามารถตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการบริโภคอาหารของพระสงฆ์ (ศนิกานต์ ศรีมณี และคณะ, 2561)

ปัจจัยรองลงมา คือ วัดมีหน่วยงานสาธารณสุขให้บริการตรวจร่างกายประจำปี สามารถทำนายพฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือดได้ แม้ว่าผลการวิจัยครั้งนี้จะมีพระสงฆ์ที่ได้รับการตรวจร่างกายประจำปีเพียงร้อยละ 29 แต่การตรวจร่างกายประจำปีเป็นปัจจัยที่สามารถทำนายพฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือดของพระสงฆ์ในจังหวัดศรีสะเกษได้อาจเนื่องมาจาก พระสงฆ์ที่ได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี ได้รับรู้สถานะทางสุขภาพของตนเองว่ามีความเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยหรือไม่ ในขณะที่เดียวกันก็ได้รับความรู้หรือแนวทางในการดูแลสุขภาพที่เหมาะสมกับตนเองและไม่ขัดต่อการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยจากบุคลากรทางการแพทย์ที่ให้บริการ ทำให้พระสงฆ์สามารถปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันการเจ็บป่วยสำหรับตัวพระสงฆ์เองได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับการศึกษาของ มินตรา สาระรักษ์ และคณะ ที่พบว่า พระสงฆ์ที่มีการเจ็บป่วยส่วนใหญ่ไม่เคยตรวจสุขภาพเลย การได้รับการตรวจสุขภาพประจำปีจะทำให้พระสงฆ์ทราบถึงสถานะสุขภาพของตนเอง และตระหนักถึงการดูแลสุขภาพของตนเองเพื่อป้องกัน การเจ็บป่วยที่อาจจะเกิดขึ้น (มินตรา สาระรักษ์ และคณะ, 2560) และการศึกษาของ พระครู สุวิธานพัฒน์บัณฑิต และคณะ พบว่า การที่หน่วยงานภาครัฐให้ความสำคัญต่อสุขภาพพระสงฆ์ โดยการจัดให้มีการตรวจร่างกายประจำปีและการอบรมให้ความรู้ในการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ จะทำให้พระสงฆ์ตระหนักและให้ความสำคัญต่อสุขภาพของตนเอง และสามารถปฏิบัติ

พฤติกรรมในการดูแลสุขภาพตนเองได้อย่างเหมาะสม (พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต และคณะ, 2558)

ปัจจัยแรงสนับสนุนทางสังคมจากญาติ สามารถทำนายพฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือดของพระสงฆ์ในจังหวัดศรีสะเกษได้ อธิบายได้ว่าแรงสนับสนุนจากญาติเป็นปัจจัยเสริม (Reinforcing Factors) ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกที่เข้ามาช่วยสนับสนุนหรือเป็นแรงกระตุ้นให้พระสงฆ์ปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือด เมื่อพระสงฆ์ออกบวชพระสงฆ์ไม่ได้ตัดขาดกับครอบครัว ญาติ และคนทั่วไปโดยสิ้นเชิง เพราะพระสงฆ์ยังต้องอาศัยการอุปถัมภ์สิ่งของต่าง ๆ โดยเฉพาะปัจจัย 4 ที่เป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตจากญาติโยมอยู่ ประกอบกับความเชื่อเรื่องบุญจากการบวช ที่เมื่อลูกหลานบวชพ่อแม่ก็จะพลอยได้รับผลบุญด้วย พ่อแม่ญาติพี่น้องจะหมั่นไปทำบุญตักบาตรและคอยจัดหาสิ่งของเครื่องใช้จำเป็นตลอดจนยารักษาโรคเมื่อพระสงฆ์เจ็บป่วย เพื่อให้พระสงฆ์ได้ปฏิบัติและศึกษาธรรมได้อย่างเต็มที่ การศึกษาของ ภิรม พรประเสริฐ และคณะ พบว่า ญาติหรือครอบครัว มีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตของพระสงฆ์ที่เจ็บป่วยเรื้อรัง (ภิรม พรประเสริฐ และคณะ, 2559) และการศึกษาของ ปัทมา สุพรรณกุล และวัชร ศรีทอง ที่พบว่าแรงสนับสนุนจากญาติมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของพระสงฆ์ที่ป่วยเป็นโรคเบาหวานดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าญาติมีส่วนสำคัญที่ช่วยสนับสนุนการปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพของพระสงฆ์ (ปัทมา สุพรรณกุล และวัชร ศรีทอง, 2558)

สำหรับปัจจัยที่ไม่สามารถทำนายพฤติกรรมการป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือดของพระสงฆ์ในจังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา โรคประจำตัว ระยะเวลาที่บวช ความรู้เกี่ยวกับโรคหัวใจและหลอดเลือด การรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือด การรับรู้อุปสรรคของการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือด แรงสนับสนุนทางสังคมจากพระสงฆ์ร่วมวัด แรงสนับสนุนทางสังคมจากฆราวาสในชุมชน แรงสนับสนุนทางสังคมจากบุคลากรทางการแพทย์ แรงสนับสนุนทางสังคมจากสื่อต่าง ๆ วัดมีกฎห้ามพระสงฆ์สูบบุหรี่ วัดมีการรณรงค์ให้ประชาชนงดถวายบุหรี่ยแก่พระสงฆ์ เนื่องจากพระสงฆ์แม้จะอายุและระยะเวลาการบวชแตกต่างกัน แต่เมื่อบวชแล้วพระสงฆ์ทุกรูปต้องปฏิบัติตนภายใต้พระข้อกำหนดของพระธรรมวินัยเดียวกัน ทำให้พระสงฆ์มีพฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือดไม่แตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีโรคประจำตัว (ร้อยละ 84) และไม่มีญาติสายตรงป่วยด้วยโรคหัวใจและหลอดเลือด ทำให้พระสงฆ์รู้ว่าตนเองเป็นผู้มีสุขภาพดีและแม้ว่าพระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างจะรับรู้ถึงประโยชน์ของการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันโรคแต่ก็อาจจะไม่ได้ปฏิบัติพฤติกรรมนั้น ความรู้เป็นปัจจัยพื้นฐานของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม แต่ความรู้เพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจะสำเร็จได้เกิดปัจจัยหลายปัจจัยร่วมกัน ดังนั้นแม้พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เรื่องโรคหัวใจและหลอดเลือดแตกต่างกัน แต่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับพฤติกรรมป้องกันโรคไม่ต่างกัน พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้อุปสรรคในการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือด แต่ก็ไม่สามารถทำนายการเกิดพฤติกรรมได้ เพราะพระสงฆ์ผ่านประสบการณ์การปรับตัวจาก

วิถีชีวิตแบบฆราวาสสู่วิถีชีวิตในรูปแบบของพระสงฆ์ที่ถือเอาพระธรรมวินัยเป็นหลักปฏิบัติมา
ระยะหนึ่งแล้ว แรงสนับสนุนทางสังคมจากพระสงฆ์ร่วมวัดไม่สามารถทำนายพฤติกรรมป้องกัน
โรคหัวใจและหลอดเลือดได้ เนื่องจากส่วนใหญ่จะเป็นการให้คำแนะนำหรือตักเตือนเรื่องของ
การปฏิบัติตามข้อบัญญัติพระธรรมวินัย ถ้าจะมีการพูดคุยหรือแนะนำเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพก็
เป็นเพียงส่วนน้อย แรงสนับสนุนทางสังคมจากฆราวาสไม่สามารถทำนายพฤติกรรมป้องกันโรคได้
พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างได้รับคำแนะนำในการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือด
จากฆราวาสเพียงร้อยละ 12 พระสงฆ์จะส่วนใหญ่ได้รับการตรวจร่างกายและได้รับคำแนะนำใน
การดูแลสุขภาพก็ต่อเมื่อไม่สบายต้องไปโรงพยาบาล หรือไปพบแพทย์ตามนัดเท่านั้น ดังนั้น
แรงสนับสนุนทางสังคมจากบุคลากรทางการแพทย์จึงไม่สามารถทำนายพฤติกรรมป้องกัน
โรคหัวใจและหลอดเลือดของพระสงฆ์ได้ ในการศึกษาครั้งนี้พบว่าพระสงฆ์ ร้อยละ 19 เพียง
เท่านั้น ที่ได้รับข้อมูลการดูแลสุขภาพจากสื่อ อาจเป็นไปได้ว่า สื่อในการให้ความรู้การดูแล
สุขภาพที่เหมาะสมต่อพระสงฆ์และไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยยังมีไม่แพร่หลาย ส่วนใหญ่เผยแพร่ใน
สื่อโซเชียลมีเดียพระสงฆ์ที่มีความสนใจเท่านั้นที่จะสืบค้นหาข้อมูล วัดมีกฎห้ามพระสงฆ์สูบบุหรี่
และวัดมีการรณรงค์ให้ประชาชนงดถวายบุหรี่แก่พระสงฆ์ไม่สามารถทำนายพฤติกรรมป้องกัน
โรคได้ เนื่องจากการเลิกสูบบุหรี่เป็นเรื่องยากด้วยหลายสาเหตุปัจจัย เช่น ผู้สูบบุหรี่ติดนิโคติน
จากบุหรี่ ความเคยชินในการสูบบุหรี่ หรือความเชื่อว่าการสูบบุหรี่ทำให้คลายเครียด เป็นต้น
การเลิกสูบบุหรี่จึงต้องอาศัยความตั้งใจเป็นอย่างมาก และแม้ว่าจะเลิกสูบบุหรี่ไปได้ระยะหนึ่ง
แล้วก็สามารถกลับมาสูบบุหรี่ใหม่ได้ตลอดเวลา ดังนั้นแม้ว่าจะเลิกสูบบุหรี่ไปได้ระยะหนึ่ง
ห้ามสูบบุหรี่ภายในวัดแต่พระสงฆ์ส่วนใหญ่ยังมีพฤติกรรมสูบบุหรี่อยู่

สรุป/ข้อเสนอแนะ

พระสงฆ์ในจังหวัดศรีสะเกษมีพฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือดอยู่ในระดับ
ปานกลาง โดยปัจจัยการรับรู้ความสามารถของตนเองต่อการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันโรค
วัดมีหน่วยงานสาธารณสุขให้บริการตรวจร่างกายประจำปี และปัจจัยแรงสนับสนุนทางสังคม
จากญาติ สามารถร่วมทำนายการเกิดพฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือดของพระสงฆ์ใน
จังหวัดศรีสะเกษได้ ร้อยละ 28.2 สามารถนำผลการวิจัยในครั้งนี้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรม
ส่งเสริมสุขภาพ เพื่อให้พระสงฆ์ปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพเพื่อป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือดได้
โดยการส่งเสริมการรับรู้ความสามารถตนเองของพระสงฆ์ในการปฏิบัติพฤติกรรมเพื่อป้องกันโรค
ร่วมกับการจัดให้มีหน่วยงานสาธารณสุขให้บริการตรวจร่างกายประจำปี พร้อมทั้งการได้รับแรง
สนับสนุนจากญาติโดยวิธีการให้คำแนะนำในการดูแลสุขภาพที่เหมาะสมตามธรรมวินัยแก่
พระสงฆ์ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเพื่อค้นหาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์
หรือปัจจัยที่สามารถทำนายพฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือดของพระสงฆ์เพิ่มเติม
เพื่อให้ครอบคลุมทุกมิติปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือด

ของพระสงฆ์และควรทำการศึกษาเชิงทดลองในรูปแบบของการจัดโปรแกรมการดูแลสุขภาพเพื่อป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือดของพระสงฆ์ โดยเน้นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมการรับรู้ความสามารถของตนเองในการปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพของพระสงฆ์ ร่วมกับการตรวจสุขภาพแก่พระสงฆ์ และสนับสนุนให้ญาติผู้ใกล้ชิดกับพระสงฆ์ช่วยให้คำแนะนำ ในการปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพแก่พระสงฆ์

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค. (2563). World Heart Day 2020. เรียกใช้เมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2565 จาก <http://www.thaincd.com/2016/media-detail.php?id=13892&tid=&gid=1-015-009>
- _____. (2565). จำนวนและอัตราการตายด้วย 5 โรคไม่ติดต่อ (NCD) ปี 2559 - 2563. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2565 จาก <http://www.thaincd.com/2016/mission/documents-detail.php?id=14220&tid=32&gid=1-020>
- กรมอนามัย. (2561). สธ. ห่วงสุขภาพพระสงฆ์ไทย เร่งสร้าง ‘พระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด’ พัฒนาศักยภาพพระสงฆ์. เรียกใช้เมื่อ 12 พฤษภาคม 2561 จาก https://www.anamai.moph.go.th/ewt_news.php?nid=11535
- โกเมน ควรหา และคณะ. (2553). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการสูบบุหรี่ของพระสงฆ์ จังหวัดระยอง. วารสารพยาบาลสาธารณสุข, 24(3), 68-71.
- จรรยา นราธรรวาสติกุล และประพันธ์ เข้มแก้ว. (2563). การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของพระสงฆ์ในจังหวัดพิจิตร. วารสารวิจัยและวิชาการสาธารณสุขจังหวัดพิจิตร, 1(1), 10-23.
- จิริรัตน์ สุทธิพัฒนางกูร และรัตนศิริ ทาโต. (2560). ปัจจัยทำนายพฤติกรรมการป้องกันโรคหลอดเลือดหัวใจของบุคลากร มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ กรุงเทพมหานคร. วารสารพยาบาลโรคหัวใจและทรวงอก, 28(2), 111-125.
- จิรนนท์ แก้วมา และคณะ. (2563). พฤติกรรมการถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์ของผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ. วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์, 5(2), 119-133.
- จุฑามาศ คชโคตร และคณะ. (2555). พฤติกรรมป้องกันโรคหลอดเลือดหัวใจ ของพนักงานธนาคารกสิกรไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารเกื้อการุณย์, 9(1), 71-86.
- ชนก จามพัฒน์ และคณะ. (2562). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการสูบบุหรี่ของพระสงฆ์ในอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้, 6(2), 81-90.
- ชัชฎาภรณ์ จิตตา และคณะ. (2563). ภาวะโภชนาการและการบริโภคอาหารของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด เขตสุขภาพที่ 5. วารสารโภชนาการ, 55(2), 29 - 44.

- ชัตศุภา ศิริรัษฎะ. (2564). ความชุกของภาวะอ้วนลงพุงในพระสงฆ์ที่มารับบริการในโรงพยาบาล
สงฆ์กรุงเทพมหานคร. เวชสารแพทย์ทหารบก, 74(2), 113-120.
- เดชภณ ทองเดิม และจิรนนท์ แก้วมา. (2563). ความรู้ด้านการมีกิจกรรมทางกายของพระภิกษุสูง
วัยในจังหวัดศรีสะเกษ. วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์, 5(1), 1-15.
- ปัทมา สุพรรณกุล และวัชร ศรีทอง. (2558). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการควบคุมระดับ
น้ำตาลในเลือดของพระสงฆ์ที่ป่วยเป็นโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ในเขตภาคเหนือตอนบน
ประเทศไทย. วารสารพฤติกรรมศาสตร์, 21(1), 96-110.
- ปาริชาติ พยัคฆรักษ์. (2556). ปัจจัยทำนายแบบแผนการดำเนินชีวิตที่ส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วย
กลุ่มเสี่ยงต่อโรคหัวใจและหลอดเลือดในเขตภาคใต้. วารสารพยาบาลศาสตร์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 25(1), 81-92.
- พระครูรัตนกิจจาภิวัฒน์ และคณะ. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาพชีวิตพระสงฆ์ในเขตอำเภอรัตน
บุรี จังหวัดสุรินทร์. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์,
7(2), 16-30.
- พระครูสุวิธานพัฒน์บัณฑิต และคณะ. (2558). การพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพองค์รวมของ
พระสงฆ์ในจังหวัดขอนแก่น โดยเน้นการมีส่วนร่วมของเครือข่าย. วารสารวิชาการ
สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 ขอนแก่น, 22(2), 117-130.
- ภิรม พรประเสริฐ และคณะ. (2559). คุณภาพชีวิตของพระสงฆ์อาพาธเรื้อรังโรงพยาบาลส่งเสริม
สุขภาพตำบลเฉลิมพระเกียรติ 60 พรรษา นวมินทราชินี จังหวัดอุบลราชธานี. วารสาร
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 7(2), 89-100.
- มาลินี กำไพบุญ. (2560). การจัดการการดูแลตนเองของพระสงฆ์อาพาธด้วยเบาหวานชนิดที่ 2
ที่มารับบริการที่คลินิกเบาหวานโรงพยาบาลสงฆ์. วารสารกรมการแพทย์, 42(2), 68-75.
- มินตรา สารรักษ์ และคณะ. (2560). ความชุกและปัจจัยที่สัมพันธ์กับการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง
ของพระภิกษุสงฆ์อำเภอวารินชำราบจังหวัดอุบลราชธานี. วารสารวิทยาศาสตร์และ
เทคโนโลยี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 19(1), 37-48.
- โรชนี อุปรา และทักษิภา ชัชรรัตน์. (2559). โรคเรื้อรัง : ผลกระทบต่อสุขภาพพระสงฆ์และแนว
ทางการส่งเสริมสุขภาพ. วารสารการพยาบาล การสาธารณสุขและการศึกษา, 17(3),
17-23.
- วิภาวรรณ ศิริกังวานกุล และคณะ. (2559). ปัจจัยทำนายพฤติกรรมป้องกันโรคหลอดเลือดหัวใจ
ของกำลังพลกองทัพบก. วารสารพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 29(2),
99-110.
- วีรณัฐ ว่องวรธนะกุล และคณะ. (2557). รายงานสถานการณ์โรค NCDs วิถีสุขภาพ วิถี
สังคม. นนทบุรี: สำนักวิจัยนโยบายสร้างเสริมสุขภาพ (สวณ.) และสำนักงานพัฒนา
นโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ.

- ไวริญจน์ เปรมสุข และคณะ. (2562). ปัจจัยทำนายพฤติกรรมป้องกันโรคหลอดเลือดหัวใจของ
ชายวัยกลางคน ในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารก่อการณ, 26(1), 24-39.
- ศนิกันต์ ศรีมณี และคณะ. (2561). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการบริโภคของพระภิกษุ
สงฆ์และพฤติกรรมการถวายภัตตาหารของประชาชนในเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร.
วารสารพยาบาล มหาวิทยาลัยสยาม, 19(37), 22-37.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2557). เข้าพรรษาปลอดบุหรี่ พระสงฆ์สุขภาพ
ดี ฆราวาสได้บุญ. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2565 จาก <https://www.thaihealth.or.th>
- Best, J. W. (1977). Research in Education. (3 rd ed). New Jersey: Prentice hall Inc.
- Isa, A. et al. (2018). Association between self-efficacy and health behavior in disease
control: A systematic review. Global Journal of Health Science, 10(1), 1-18.
- Kiatkanon, K. et al. (2020). Factors influencing food consumption behavior in Buddhist
monks with non- communicable diseases. In international academic
multidisciplinary research conference in Cape Town 2020. Suan Sunandha
Rajabhat University.
- World Health Organization. (2021). Cardiovascular diseases (CVDs). Retrieved July 10,
2021, from [https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail
/cardiovascular-diseases-\(CVDs\)](https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/cardiovascular-diseases-(CVDs))

การพัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการตัดสินกรีฑาประเภทลาน
ชนิดการตัดสินผลการแข่งขันด้วยความไกล*

DEVELOPMENT OF COMPUTER PROGRAMS FOR JUDGING ATHLETICS
OF COURTYARD TYPE OF COMPETITION DECISION RESULTS WITH
DISTANCES

กริธา พรหมเทพ

Kreeta Promtep

ปณิธาน เมฆกมล

Panithan Mekkamol

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Udonthani Rajabhat University, Thailand

E-mail: panithan@udru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์ออกแบบและพัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการตัดสินกรีฑาประเภทลาน ชนิดการตัดสินผลการแข่งขันด้วยความไกล 2) เปรียบเทียบระยะเวลาการดำเนินงานระหว่างระบบเดิมกับการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการตัดสินกรีฑาประเภทลานที่พัฒนาขึ้น 3) ประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ระบบโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการตัดสินกรีฑาประเภทลาน เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยกลุ่มตัวอย่างประกอบไปด้วยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทางด้านการตัดสินกรีฑา และผู้ปฏิบัติงาน เก็บข้อมูลวิธีการทำงานในระบบงานปัจจุบันจากผู้ปฏิบัติงาน และข้อมูลความต้องการจากผู้เชี่ยวชาญ โดยทั้ง 2 กลุ่ม ใช้วิธีการสัมภาษณ์ และรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องนำมาวิเคราะห์เอกสาร และออกแบบโปรแกรม ผลการวิจัย พบว่า 1) โปรแกรมที่พัฒนาขึ้นสามารถลดขั้นตอนการประมวลผล ลดความผิดพลาดในการทำงาน ผู้ใช้สามารถใช้งานได้ง่าย ลดความซ้ำซ้อนของข้อมูล เอกสารรายงานมีความถูกต้องและง่ายต่อการแปลความหมาย ลดปริมาณเอกสาร และระบบการเก็บข้อมูลมีความปลอดภัย 2) เมื่อเปรียบเทียบระยะเวลาดำเนินงานระหว่างระบบงานเดิมและระบบงานใหม่ ในการทดสอบการรับรายงานตัวนักกีฬาจำนวน 10 คน พบว่าระบบงานเดิมใช้เวลา 10 นาที ระบบงานใหม่ใช้เวลา 3 นาที ใช้เวลาลดลง 7 นาที คิดเป็นระยะเวลาลดลงร้อยละ 70 และทำการทดสอบการบันทึกสถิติและจัดลำดับการแข่งขันใหม่

* Received 5 April 2022; Revised 17 April 2022; Accepted 22 April 2022

พบว่าระบบงานเดิมใช้เวลา 5 นาที แต่ระบบงานใหม่ใช้เวลา 1.30 นาที ซึ่งลดลงจากเดิม 3.30 นาทีต่อรอบ คิดเป็นระยะเวลาลดลงร้อยละ 66 เมื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจที่มีต่อโปรแกรมในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 4.75 จัดอยู่ในระดับมากที่สุด และ 3) เปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความพึงพอใจระหว่างระบบเดิมและระบบใหม่ความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อประสิทธิภาพของโปรแกรมคอมพิวเตอร์มากกว่าระบบเดิมในทุกประเด็น

คำสำคัญ: การพัฒนาโปรแกรม, กริธาประเภทยาน, ผลการแข่งขันด้วยความไกล

Abstract

The objectives of this research article were to 1) analyze, design and develop “A computer program for judging field athletics for long- distance competition” 2) compare the operating time between old and new developed software for judging field athletics 3) assess the user satisfaction with a new developed software for judging field athletics. It is Research and Development. The sampling group were consisted of a group of professional athletes judges, and staffs. Staffs and professional athletes judges were asked for information data on current processing methods and information demands. Data and facts from these two groups were collected through interviews and the collection of related works in order to analyze and design the program. The findings reveals that there are quality differences between a new developed system and previous system. The new developed system has the potential to decrease processing steps, errors, duplicated information, and quantity of documents. Besides, the new developed system is more practical and user-friendly. The interpretations of reported papers are more correct and simply to comprehend. Moreover, the system can record and collect data in a secure manner. According to the comparison of operating time between a previous and a new developed system, it indicates that the previous system’s operating time of registration of 10 athletes takes 10 minutes while the new developed system takes 3 minutes, saving time by 7 minutes (represented as 70 percent). According to the experiment of statistic records and rearrange of competitive ranking orders, it shows that the previous system spends 5 minutes while the developed system spends 1.30 minutes which decreases to 3.30 minutes per round (presented as 66 percent). According to the comparison of software satisfaction, it illustrates 4.75 of average score, which is the highest level. The result of the user satisfaction comparison with

system efficiency reveals that the user satisfactions with new system's efficiency are higher than the previous system in all aspects.

Keyword: Program Development, Athletics Judgment, Distance Race Results

บทนำ

กรีฑา (Athletics) เป็นเกมส์กีฬารูปแบบหนึ่ง เพื่อให้มนุษย์ได้มีการเคลื่อนไหวของร่างกาย และถือเป็นกิจกรรมกีฬา ที่เป็นพื้นฐานของกีฬานิตอื่น ๆ เพราะทักษะที่ใช้ในกรีฑาสามารถประยุกต์ใช้ในกีฬาต่าง ๆ ได้ดี ในปัจจุบันกรีฑาเป็นกีฬาที่มีคนนิยมสนใจเข้าชมเป็นจำนวนมาก ซึ่งกรีฑาเป็นกีฬาบังคับที่ทุกประเทศเมื่อจัดการแข่งขันในเกมระดับชาติจะต้องมีการจัดการแข่งขันกรีฑาด้วยทุกครั้งในการแข่งขันกรีฑาจะมีหลายประเภท และแต่ละประเภทจะมีกฎกติกาของตนเอง จึงทำให้เกิดความตื่นเต้นเร้าใจในการแข่งขัน แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ กรีฑาประเภทลู่ (Track) หมายถึง การวิ่งในลู่วิ่ง มีการจับเวลา แข่งขันครั้งเดียวก็ถือผลแพ้ชนะได้ มีการเสมอกัน คือเวลาเท่ากันอาจตัดสินด้วยภาพ และกรีฑาประเภทลาน (Field) หมายถึง กีฬาที่แข่งขันบนลานสนาม จะมีการประลองเท่านั้น ไม่มีการเสมอกัน กรีฑาประเภทลานตัดสินแพ้ชนะกันด้วยระยะทาง อาจเป็นความไกลหรือความสูง โดยแบ่งประเภทการแข่งขันดังนี้ 1) ประเภทที่ตัดสินด้วยความไกล ได้แก่ กระโดดไกล เขย่งก้าวกระโดด ทุ่มลูกน้ำหนัก ขว้างค้อน ขว้างจักร และพุ่งแหลน 2) ประเภทที่ตัดสินด้วยความสูง ได้แก่ กระโดดสูง และกระโดดค้ำ (การกีฬาแห่งประเทศไทย, 2558)

สมาคมสมาคมกรีฑาแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ จะดำเนินการจัดการแข่งขันในระดับประเทศ เป็นการจัดการแข่งขันที่ได้มาตรฐานตามกติกาสากล ของสหพันธ์สมาคมกรีฑานานาชาติ International Association of Athletics Federations (IAAF) สิ่งหนึ่งที่สำคัญมากในการดำเนินการจัดการแข่งขันที่ได้มาตรฐานนั้น คือ การตัดสินและการประมวลผลการแข่งขัน ในปัจจุบันกรีฑาประเภทลู่มีเครื่องมือในการตัดสินที่มีความแม่นยำมาก แต่ในการแข่งขันประเภทลานยังไม่มีเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาเป็นเครื่องมือที่อำนวยความสะดวกในการตัดสิน ทำให้ประสบปัญหาในการประมวลผลของกรีฑาประเภทลาน โดยปัจจุบันทำโดยให้ ผู้ตัดสินจดบันทึก Score sheet ซึ่งเป็นการจดบันทึกลงในกระดาษ โดยผู้จดบันทึกจะบันทึกผลการประลองของผู้แข่งขันแล้วนำข้อมูลไปประมวลผลด้วยมือโดยวิธีการหาผลการประลองของผู้เข้าแข่งขันที่ทำสถิติดีที่สุดของแต่ละคน มาจัดเรียงลำดับการประลองใหม่โดยให้ผู้แข่งขันที่มีสถิติลำดับสุดท้าย เป็นผู้ประลองเป็นลำดับแรก และเรียงตามลำดับ ซึ่งมีความล่าช้า และในบางครั้งเกิดความผิดพลาดจากการประมวลผลข้อมูลจากผู้ตัดสินที่ไม่เชี่ยวชาญ การแสดงผลข้อมูลให้ทราบแบบเวลาจริงเพื่อให้ผู้แข่งขันและผู้ชมไม่สามารถทำได้ตลอดจน เมื่อจบการแข่งขันข้อมูลที่ถูกบันทึกบนกระดาษอาจสูญหาย หรือค้นหาข้อมูลย้อนหลังได้ยาก (การกีฬาแห่งประเทศไทย, 2558)

โปรแกรมคอมพิวเตอร์หรือซอฟต์แวร์ ถือว่าเป็นส่วนสำคัญในการควบคุมการทำงานของคอมพิวเตอร์ให้เป็นไปตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ คอมพิวเตอร์ไม่สามารถทำงานนอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในโปรแกรม ฉะนั้นการที่จะให้คอมพิวเตอร์ทำงานได้หลายอย่างจะต้องมีการพัฒนาโปรแกรมให้ คอมพิวเตอร์ทำงานได้ตามต้องการ (โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์ และสมโภชน์ ชื่นเอี่ยม, 2558) ในการพัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์จะมีขั้นตอนวิธีคือ การวิเคราะห์ปัญหา การออกแบบวิธีการโปรแกรม การตรวจสอบอัลกอริธึม การออกแบบและสร้างส่วนติดต่อกับผู้ใช้ การเขียนโปรแกรม ทดสอบและแก้ไขข้อผิดพลาดของโปรแกรม และจัดทำคู่มือการใช้งานและเอกสารประกอบโปรแกรม (ปณิธาน เมฆกมล, 2555) เกณฑ์ความสำเร็จของโครงการพัฒนาซอฟต์แวร์คือ โครงการเสร็จตรงเวลาและภายในงบประมาณหรือไม่ คุณภาพและขอบเขตของซอฟต์แวร์เป็นอย่างไร ครบถ้วนหรือไม่ ซอฟต์แวร์ที่กำลังพัฒนานั้นใช้งานได้หรือไม่ (Chauhan, B. D. et al., 2017)

งานวิจัยในนี้จะดำเนินการใช้ระบบโปรแกรมนี้สามารถแสดงผลการแข่งขัน และสามารถประมวลผลได้อย่างถูกต้องแม่นยำและรวดเร็วเพื่อแก้ปัญหาตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ตลอดจนสามารถนำไปใช้ในการแข่งขันระดับท้องถิ่นได้และระดับชาติได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ ออกแบบและพัฒนา โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการตัดสินใจกรีฑาประเภทลาน ชนิดการตัดสินใจผลการแข่งขันด้วยความไกล
2. เพื่อเปรียบเทียบระยะเวลาการดำเนินงานระหว่างการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการตัดสินใจกรีฑาประเภทลานที่พัฒนาขึ้น
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการตัดสินใจกรีฑาประเภทลาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยมีขั้นตอนในการพัฒนาโปรแกรมจะมีกระบวนการ 5 ขั้นตอน คือ การวิเคราะห์ การกำหนดขอบเขต การออกแบบ การพัฒนา และการนำไปใช้วงจรพัฒนาระบบเข้ามามีบทบาทในการช่วยให้การพัฒนาและบำรุงรักษาระบบ โดยวงจรการพัฒนาระบบจะจัดกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ออกเป็นกิจกรรมย่อย โดยภาพรวมของกิจกรรมทั้งหมดจะเรียกว่าวงจรชีวิตการพัฒนาระบบ หรือวงจรชีวิตของการพัฒนาซอฟต์แวร์ (Saylor A., 2020) ด้วยการใช้ Water Fall Model ในการพัฒนาโปรแกรมตามลำดับโดยมีขั้นตอน วิเคราะห์ความต้องการ การออกแบบ การใช้งาน การทดสอบ การรวมและซ่อมบำรุงตามลำดับ (Pressman, S., 2001)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการพัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการตัดสินใจตัดสินการประเภถานคัดเลือกด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจงประกอบไปด้วย

1. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญทางด้านการตัดสินใจตัดสินการ ซึ่งประกอบไปด้วย ผู้เชี่ยวชาญจากสมาคมกริธาแห่งประเทศไทย จำนวน 1 คน และผู้ตัดสินใจตัดสินการที่ผ่านการอบรมจากสมาคมกริธา จำนวน 4 คน

2. ผู้ใช้งาน ประกอบด้วย หัวหน้าผู้ชี้ขาดกริธา ประเภถาน จำนวน 1 คน และผู้ตัดสินใจตัดสินการ ประเภถานจำนวน จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วยระบบโปรแกรมคอมพิวเตอร์แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ใช้งานโปรแกรมคอมพิวเตอร์

ในการพัฒนาระบบโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1. ศึกษาสถานภาพและความต้องการระบบ ดำเนินการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น ศึกษาสถานภาพและความต้องการระบบ คือ เก็บข้อมูลวิธีการทำงานในระบบงานปัจจุบันจากผู้ปฏิบัติงาน และข้อมูลความต้องการจากผู้เชี่ยวชาญ โดยทั้ง 2 กลุ่ม ใช้วิธีการสัมภาษณ์ และรวบรวม วิเคราะห์เอกสาร

1.1 การสำรวจข้อมูลในระดับผู้ใช้งาน โดยการสัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์รวบรวมแบบฟอร์มที่ใช้บันทึกข้อมูลการปฏิบัติงาน และรวบรวมรายงานที่เกิดขึ้นในระบบ

1.2 การสำรวจข้อมูลในระดับผู้เชี่ยวชาญทางด้านการตัดสินใจตัดสินการ โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญถึงความต้องการสารสนเทศ รวบรวมรายงานและเอกสารที่ต้องใช้

1.3 รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้รวบรวมตัวอย่าง เอกสาร รายงานต่าง ๆ เพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินปริมาณงานของระบบสารสนเทศที่จะพัฒนาใหม่ และเป็นพื้นฐานในการศึกษาวิเคราะห์หาตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงาน

2. วิเคราะห์ระบบงานเดิม

2.1 หาความสัมพันธ์ของข้อมูลเข้าและผลลัพธ์ของระบบงานปัจจุบันโดยใช้แผนภาพกระแสข้อมูล (Data Flow Diagram) จากข้อมูลที่รวบรวมได้

2.2 จัดทำพจนานุกรมข้อมูล (Data Dictionary) จากโครงสร้างของข้อมูล ผู้วิจัยนำมาค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างเอนทิตี (Entity) จัดทำเป็นพจนานุกรมข้อมูลสำหรับข้อมูลเบื้องต้นของระบบ

2.3 ค้นหาโครงสร้างการตัดสินใจของระบบงานปัจจุบัน โดยการเปรียบเทียบเอกสารที่มีอยู่ว่ามีความแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องที่มีหน้าที่ในการตัดสินใจแล้วนำมาสร้างเงื่อนไขในโปรแกรม รวบรวมเงื่อนไขของการจัดลำดับ และสูตรที่ใช้สำหรับจัดทำ

3. การออกแบบระบบ

3.1 การออกแบบหัวข้อและประเด็นที่จะนำเสนอในสารสนเทศผู้วิจัยจึงได้ออกแบบให้ หัวข้อที่จะนำเสนอในสารสนเทศ สามารถนำเสนอประเด็นได้ครบถ้วนตามความต้องการของผู้ใช้งานสารสนเทศ

3.2 การออกแบบการไหลของข้อมูลในระบบใหม่ (Data Flow) จากการไหลของข้อมูล ของระบบงานเดิม ผู้วิจัยได้จัดกลุ่มของข้อมูล ให้ตรงกับหัวข้อ และประเด็นที่จะนำเสนอและ จัดให้มีการไหลของข้อมูลในระบบงานใหม่เริ่มต้น และลำดับการไหลของข้อมูล เป็นไปตามลำดับของการประมวลผล

3.3 การออกแบบลำดับการทำงานในระบบ (System Flow) จากการลำดับการไหลข้อมูล และการจัดกลุ่มข้อมูล ผู้วิจัยได้ออกแบบ ลำดับการประมวลผล และรวมกลุ่มการประมวลผลในประเด็นเดียวกันไว้ด้วยกัน

3.4 การออกแบบส่วนการนำเสนอสารสนเทศ จากการสอบถามผู้ใช้งานระบบ ถึงความต้องการสารสนเทศ และการออกแบบ System Flow ในมาออกแบบส่วนการนำเสนอ ที่จะต้องแสดงสำหรับสารสนเทศนี้ ให้สามารถแสดงสารสนเทศได้อย่างครบถ้วน

3.5 การออกแบบส่วนการนำเข้าข้อมูล จากรูปแบบสารสนเทศที่นำเสนอที่ออกแบบ นำมากำหนดส่วนนำเข้าข้อมูล เพื่อให้มีข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์เพียงพอที่จะประมวลผล

3.6 ออกแบบฐานข้อมูล จากการนำเข้าข้อมูลของระบบที่ออกแบบไว้ จะต้องนำมาจัดหมวดหมู่ และเพิ่มเติมหัวข้อที่จำเป็น และตรงกับหลักเกณฑ์ของฐานข้อมูล เพื่อจัดทำเป็นฐานข้อมูล

4. การพัฒนาโปรแกรมรองรับระบบ

ในการพัฒนาโปรแกรมเพื่อรองรับระบบ แบ่งเป็นโปรแกรมน้อยต่าง ๆ ที่จะทำงานประสานงานกันในระบบเพื่อนำเสนอข้อมูลที่ใช้ต้องการโดยมีโปรแกรมน้อย ดังนี้ 1) ส่วนการติดต่อกับฐานข้อมูลและข้อกำหนดของฐานข้อมูล 2) ส่วนการนำเข้าข้อมูลรายการแข่งขันและนักกรีฑา 3) ส่วนการบันทึกและประมวลผลการแข่งขัน 4) ส่วนการแสดงผลการตัดสิน

การพัฒนาแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ใช้งาน

การสร้างแบบสอบถามเพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานต่อระบบใหม่ มีขั้นตอนการพัฒนา 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารงานวิจัยระบบสารสนเทศเกี่ยวกับโปรแกรมตัดสินใจในด้านของผู้ใช้งาน

2. กำหนดประเด็นที่จะประเมินความพึงพอใจประเด็นที่จะทำการประเมินความพึงพอใจของระบบมีด้วยกัน 3 ส่วน คือ การประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานต่อการนำ

ข้อมูลเข้า กระบวนการดำเนินงาน (Process) และความพึงพอใจของผู้ใช้งานต่อผลลัพธ์ (Output)

3. ออกแบบแบบสอบถามที่จะใช้ในการประเมิน ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการวิเคราะห์ประเด็นทั้งหมดจากข้อ 2 มาออกแบบแบบสอบถาม

4. นำร่างของแบบประเมินความพึงพอใจที่ได้ ออกแบบเรียบร้อยแล้วให้ผู้ทรงคุณวุฒิผู้มีประสบการณ์ ในการจัดทำสารสนเทศตรวจสอบความชัดเจนของแบบประเมินว่าตรงตามหลักการของการประเมินระบบสารสนเทศหรือไม่

5. นำแบบประเมินความพึงพอใจที่ได้รับการตรวจสอบมาปรับปรุงแก้ไขและนำไปใช้กับผู้เชี่ยวชาญการตัดสินใจเพื่อให้แสดงข้อคิดเห็นต่อโปรแกรมและระดับความพึงพอใจต่อระบบ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เมื่อได้จัดสร้างแบบประเมินคุณภาพทางด้านความเหมาะสมและความพึงพอใจของผู้ใช้ระบบแล้ว การดำเนินการเพื่อประเมินคุณภาพจัดทำโดยดำเนินการประเมินความพึงพอใจต่อโปรแกรมของผู้ใช้งาน ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำโปรแกรมให้ผู้ใช้งานทดสอบและใช้งาน แล้วเก็บรวบรวมข้อมูลโดยให้ผู้ใช้งานตอบแบบสอบถาม 2 ครั้ง แบ่งเป็นครั้งที่ 1 เป็นการประเมินความพึงพอใจต่อระบบงานเดิม และครั้งที่ 2 เป็นการประเมินความพึงพอใจต่อระบบงานใหม่

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากรวบรวมข้อมูลเสร็จเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการตอบคำถามในแต่ละประเด็น นำเสนอในรูปแบบของตาราง โดยรายละเอียดที่แสดงในตาราง ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการประเมินระดับความพึงพอใจ ค่า t แยกเป็นประเด็น และโดยภาพรวม

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้นำเสนอผลการพัฒนา ตามลำดับในหัวข้อต่อไปนี้

1. ผลการพัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการตัดสินใจกรีฑาประเภทลาน ชนิดการตัดสินใจผลการแข่งขันด้วยความไกล

1.1 ผลการศึกษาระบบงานเดิม ผู้วิจัยศึกษาสถานภาพและความต้องการระบบ พบขั้นตอนการทำงานของระบบงานเดิมมีดังนี้ 1) ขั้นตอนการรับสมัคร 2) ขั้นตอนการรายงานตัวของนักกีฬา 3) ขั้นตอนการตัดสินและบันทึกผลการแข่งขัน

1.2 ผลการวิเคราะห์โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการตัดสินใจกรีฑาประเภทลาน ชนิดการตัดสินใจผลการแข่งขันด้วยความไกล ปัญหาที่พบในระบบงานเดิม 1) ด้านเอกสารและรายงาน พบว่าสิ้นเปลืองกระดาษมาก การจัดเก็บเอกสารไม่เป็นระบบ เอกสารสูญหาย

2) ด้านการทำงาน พบว่าใช้เวลาในการทำงานมาก ตรวจสอบความผิดพลาดได้ยาก 3) ด้านบุคลากร พบว่าใช้จำนวนบุคลากรมากเกินไป และ 4) การบริการ พบว่าค้นหาข้อมูลซ้ำ ในการค้นหาข้อมูลต่าง ๆ ต้องใช้เวลามากเนื่องจากการเก็บข้อมูลในรูปแบบเอกสาร การทำสำเนาใหม่ซ้ำ

1.3 ผลการออกแบบระบบงานใหม่ มีรายละเอียดการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1.3.1 ผู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบสารสนเทศ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ นักศึกษา กรรมการ ผู้ฝึกสอนนักศึกษา

1.3.2 ขั้นตอนการทำงานของโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการตัดสินใจกรีฑาประเภทลาน ชนิดการตัดสินใจผลการแข่งขันด้วยความไกล มีขั้นตอนการทำงานของระบบใหม่ 1) สร้างรายการแข่งขัน 2) บันทึกข้อมูลนักศึกษา ชนิดที่จะแข่ง สังกัด 3) รับรายงานตัวนักศึกษา 4) บันทึกการแข่งขันแต่ละชนิดกีฬาและประมวลผล 5) ปิดการแข่งขัน

1.3.3 การไหลของกระแสข้อมูลระบบสารสนเทศระดับที่ 1 (DFD Diagram Level 1) การไหลของกระแสข้อมูลระบบสารสนเทศสามารถแสดงด้วย Data Flow Diagram Level 1 โดยที่แผนภาพแสดงภาพรวมการทำงานของทั้งระบบสารสนเทศ การไหลของข้อมูล และการเก็บข้อมูลทั้งหมด Data Flow Diagram สามารถแบ่งกระบวนการเป็น 6 กระบวนการ โดยแต่ละกระบวนการมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ กระบวนการ 1 จัดการข้อมูลพื้นฐาน เจ้าหน้าที่จะจัดการข้อมูลเบื้องต้นเช่น การนำข้อมูลเข้า การปรับปรุงข้อมูลสังกัดข้อมูลชนิดกีฬา ข้อมูลนักกีฬา กระบวนการ 2 สร้างรายการแข่งขัน เจ้าหน้าที่จะเปิดรายการแข่งขันเมื่อมีการแข่งขันใหม่ในรายการใด ๆ ระบบจะนำข้อมูลเข้าฐานข้อมูล ได้แก่ ชื่อรายการแข่งขัน สนามแข่งขัน วันที่แข่งขัน กระบวนการ 3 ลงทะเบียนการแข่งขัน การนำข้อมูลเข้านักกีฬา ข้อมูลรายการแข่งขันของนักกีฬา กระบวนการ 4 รายงานตัวนักกีฬา เจ้าหน้าที่ทำการรับรายงานตัวนักกีฬาเมื่อถึงเวลาแข่งขัน กระบวนการ 5 บันทึกการแข่งขัน เจ้าหน้าที่บันทึกสถิติของนักกีฬาแต่ละคนตามชนิดกีฬาที่แข่งขันและประมวลผลสถิตินักกีฬา และกระบวนการ 6 ปิดการแข่งขัน

1.3.4 ความสัมพันธ์ของข้อมูล (E-R Diagram) สามารถอธิบายด้วยแผนภาพ Entity Relationship Diagram (E-R Diagram) ซึ่งเป็นแผนภาพที่แสดงให้เห็นถึงข้อมูลและความสัมพันธ์ของข้อมูลที่มีการเชื่อมโยงกันในโปรแกรม

1.3.5 การออกแบบส่วนนำเข้าข้อมูลและส่วนนำเสนอข้อมูล เป็นการออกแบบหน้าจอที่ติดต่อกับผู้ใช้ในการนำข้อมูลเข้า โดยมีแนวทางในการออกแบบดังนี้ 1) การทำงานที่ง่าย ผู้ใช้งานเข้าใจได้รวดเร็วไม่ซับซ้อน 2) คำแนะนำบอกถึงการทำงานแต่ละหน้าจอการนำข้อมูลเข้า 3) การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่นำเข้า 4) มีระบบช่วยเหลือในการป้อนข้อมูลเพื่อลดข้อผิดพลาดจากการป้อนข้อมูล 5) ระบบช่วยตัดสินใจในการนำเข้า

ข้อมูลที่มีเงื่อนไข 6) ระบบแจ้งเตือนเมื่อมีการนำข้อมูลเข้าซ้ำซ้อน 7) การกลับมาแก้ไขได้ สะดวกทุกขั้นตอนการนำข้อมูลเข้า

1.3.6 การออกแบบส่วนนำเสนอข้อมูลเป็นการออกแบบหน้าจอ การแสดงผล และรายงานต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในระบบ โดยมีแนวทางในการออกแบบดังนี้ 1) ง่าย และสะดวกในการดูข้อมูล 2) สะดวกในการเลือกใช้ 3) รูปแบบไม่ซับซ้อน ตรงกับความต้องการ

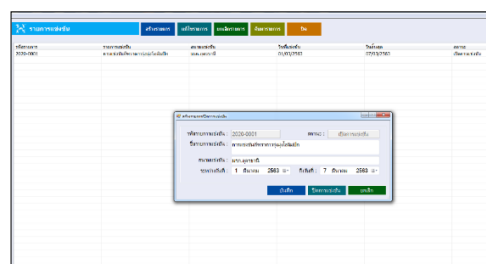
1.4 ผลการพัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการตัดสินใจรักษาประเภทลาน

1.4.1 เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาระบบ เครื่องมือในการพัฒนา โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการตัดสินใจรักษาประเภทลาน คือ เครื่องคอมพิวเตอร์ มีคุณสมบัติ คือ Intel core i5, Ram 4 GB ระบบปฏิบัติการใช้ MS-Windows 10 MS-Visual Basic.net เป็นเครื่องมือที่ใช้พัฒนาระบบ และ MS-SQL Server 2008 เป็นระบบจัดการฐานข้อมูล

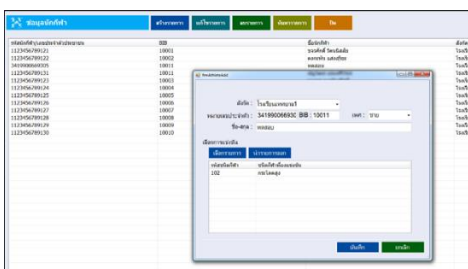
1.4.2 การพัฒนาระบบใหม่ การพัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการตัดสินใจรักษาประเภทลาน สามารถสรุประบบที่พัฒนาใหม่ คือ 1) ด้านการทำงานสามารถ ลดขั้นตอนการทำงานที่ยุ่งยากให้น้อยลงลดข้อผิดพลาดจากการทำงานได้ดีขึ้น ทำงานได้เร็วขึ้น จากเดิมใช้เวลาในการบันทึกสถิติ จัดลำดับใหม่เป็นเวลานาน ส่วนระบบใหม่ใช้เวลาการทำงาน ไม่เกิน 2 นาที 2) ด้านบุคลากร สามารถลดจำนวนบุคลากรที่ใช้ในการปฏิบัติงานได้ โดยใช้ บุคลากรเพียงจุดละ 1 คน 3) ด้านค่าใช้จ่าย สามารถลดค่าใช้จ่ายในเรื่องของกระดาษได้เป็น จำนวนกว่าครึ่งของระบบเดิม และ 4) ด้านการบริการ สามารถสืบค้นข้อมูลได้รวดเร็ว เรียกใช้ ข้อมูลได้อย่างทันเวลา

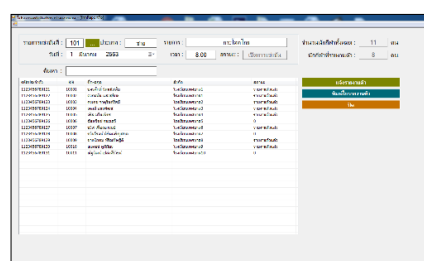
ภาพที่ 1 แสดงหน้าจอหลักของโปรแกรม

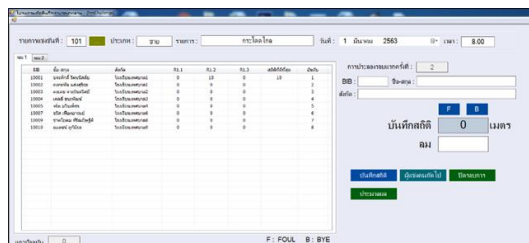
ภาพที่ 2 การสร้างรายการแข่งขัน

ภาพที่ 3 แสดงหน้าจอข้อมูลนักกีฬา

ภาพที่ 4 หน้าจอการรับรายงานตัวนักกีฬา

ทีม	ชื่อทีม	โค้ช	ผู้เล่น	ตำแหน่ง	แต้ม	ฟoul	รีบาวด์	แอสซิสต์	สเตลล์	บล็อก
ทีม A	ทีม A	โค้ช A	ผู้เล่น A1	ตำแหน่ง A1	แต้ม A1	ฟoul A1	รีบาวด์ A1	แอสซิสต์ A1	สเตลล์ A1	บล็อก A1
ทีม B	ทีม B	โค้ช B	ผู้เล่น B1	ตำแหน่ง B1	แต้ม B1	ฟoul B1	รีบาวด์ B1	แอสซิสต์ B1	สเตลล์ B1	บล็อก B1

ภาพที่ 5 แสดงหน้าจอการแข่งขันและประมวลผล

2. ผลการเปรียบเทียบระยะเวลาการดำเนินการระหว่างระบบเดิมและระบบใหม่ที่พัฒนาขึ้น พบว่า ในการทดสอบการรับรายงานตัวต่อนักกีฬา จำนวน 10 คน พบว่า ระบบเดิมใช้เวลา 10 นาที ระบบงานใหม่ใช้ระยะเวลา 3 นาทีลดลงจากเดิม 7 นาที คิดเป็นระยะเวลาลดลงร้อยละ 70 ทดสอบการบันทึกสถิติและจัดลำดับการแข่งขันใหม่ของนักกีฬา จำนวน 10 คนในแต่ละรอบ พบว่า ระบบงานเดิมใช้ระยะเวลา 5 นาที แต่ระบบงานใหม่ใช้ระยะเวลา 1.30 นาที ซึ่งลดลงจากเดิม 3.30 นาทีต่อรอบ คิดเป็นระยะเวลาลดลงร้อยละ 66

3. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีผลต่อโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการตัดสินใจทางประเภทยาน ซึ่งผลการประเมินมีดังนี้

3.1 ความพึงพอใจต่อโปรแกรมในส่วนการนำเข้าข้อมูล พบว่า คะแนนประเมินเฉลี่ย มีค่าเท่ากับ 4.85 จัดอยู่ในระดับมากที่สุด โดยประเด็นที่ได้คะแนนประเมินในระดับมากที่สุดได้แก่ การนำเข้าข้อมูลรายงานตัวรวดเร็ว การแก้ไขข้อมูลมีความรวดเร็วทันต่อเวลา การเตือนกรณีการนำเข้าข้อมูลผิดวิธี การนำเข้าข้อมูลมีความรวดเร็วในการจัดเก็บข้อมูล สิ่งอำนวยความสะดวกในการนำเข้าข้อมูลแบบตัวเลือก

3.2 ความพึงพอใจต่อโปรแกรมส่วนการออกแบบขั้นตอนการทำงาน พบว่า คะแนนประเมินเฉลี่ย มีค่าเท่ากับ 4.58 จัดอยู่ในระดับมากที่สุด โดยประเด็นที่ได้คะแนนประเมินในระดับมากที่สุดได้แก่ ระบบสามารถลดขั้นตอนการทำงานได้รวดเร็วขึ้น มีระบบคัดกรองข้อมูลที่ดี การจัดเก็บข้อมูลมีรูปแบบที่แน่นอน ไม่ซ้ำซ้อน การประมวลผลรวดเร็วและถูกต้อง ตามลำดับ

3.3 ความพึงพอใจต่อโปรแกรม ในส่วนการออกแบบส่วนแสดงผล พบว่า คะแนนประเมินเฉลี่ย มีค่าเท่ากับ 4.80 จัดอยู่ในระดับมากที่สุด โดยประเด็นที่ได้คะแนนประเมินในระดับมากที่สุดได้แก่ รายงานสามารถแสดงสารสนเทศที่ทันต่อเวลาในการเรียกใช้งาน การแสดงรายงานผลการแข่งขันได้ถูกต้อง การแสดงรายงานการรายงานตัวของนักกีฬาถูกต้อง รายงานสามารถตอบสนองความต้องการได้ ตามลำดับ

3.4 ความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อประสิทธิภาพของระบบงานเดิมประเมินด้วยแบบประเมินประสิทธิภาพของระบบในด้านการนำเข้าข้อมูล ขั้นตอนการทำงาน การประมวลผล การแสดงผลและการออกรายงาน ระยะเวลาในการทำงาน ปริมาณการใช้

กระดาช พบว่าความพึงพอใจที่มีต่อประสิทธิภาพของตัดสินกริฑาประเภทลาน ชนิดการตัดสิน ผลการแข่งชันด้วยความไกลของระบบงานเดิมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.26 จัดอยู่ในระดับน้อย

3.5 ความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อประสิทธิภาพของระบบงานใหม่ประเมินด้วย แบบประเมินประสิทธิภาพของระบบในด้านการนำเข้าข้อมูล ขั้นตอนการทำงาน การประมวลผล การแสดงผลและการออกรายงาน ระยะเวลาในการทำงาน ปริมาณการใช้ กระดาช พบว่า ความพึงพอใจที่มีต่อประสิทธิภาพของระบบงานใหม่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.45 จัดอยู่ในระดับมาก

3.6 เปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อประสิทธิภาพของระบบระหว่าง ระบบเดิมและระบบใหม่ พบว่าความแตกต่างระดับความพึงพอใจทุกประเด็นมีค่านัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อประสิทธิภาพของตัดสินกริฑา ประเภทลานชนิดการตัดสินผลการแข่งชันด้วยความไกลระบบใหม่มากกว่าระบบเดิมใน ทุกประเด็น

อภิปรายผล

การพัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการตัดสินกริฑาประเภทลาน ชนิดการตัดสิน ผล การแข่งชันด้วยความไกลสามารถอภิปรายผลการศึกษาดังนี้

1. จากการพัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการตัดสินกริฑาประเภทลาน ชนิดการ ตัดสินผลการแข่งชันด้วยความไกล ได้ดำเนินการศึกษาวิธีการดำเนินงานของระบบเพื่อ ความเข้าใจและตระหนักถึงปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาระบบนั้น ๆ การศึกษาวิธีทาง การดำเนินงานเพื่อนำไปใช้ในการออกแบบและพัฒนาระบบสารสนเทศ (นภัทร รัตนนาคินทร์, 2558) การวิเคราะห์ระบบเป็นกระบวนการทำความเข้าใจและกำหนดรายละเอียดถึงปัญหา เพื่อพิจารณาว่าจะนำระบบสารสนเทศอะไรเข้าไปแก้ไขปัญหานั้นให้บรรลุสู่ความสำเร็จ (โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์, 2560) ขั้นตอนการออกแบบเป็นขั้นตอนที่จะตัดสินว่าระบบจะมี การทำงานอย่างไร เป็นส่วนแสดงผลที่จะประสานไปยังผู้ใช้ระบบ ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการ ทำงาน หน้าจอโปรแกรมการทำงาน รายงานที่เกี่ยวข้องฐานข้อมูลต่าง ๆ การออกแบบจะแสดง ให้เห็นถึงขั้นตอนแต่ละขั้นตอนที่สามารถบ่งบอกทิศทางการจัดการข้อมูล (Alan D. et al., 2012) ทำให้ได้ระบบสารสนเทศใหม่ที่มีคุณสมบัติต่างจากระบบเดิม คือ ลดขั้นตอน การประมวลผล ลดความผิดพลาดในการทำงาน ผู้ใช้สามารถใช้งานได้ง่ายแม้ไม่มีทักษะทาง คอมพิวเตอร์ ลดความซ้ำซ้อนของข้อมูล เอกสารรายงานมีความถูกต้องและง่ายต่อการแปล ความหมาย ลดปริมาณเอกสาร ลดจำนวนบุคลากร

2. การเปรียบเทียบประสิทธิภาพระยะเวลาดำเนินงาน พบว่าระบบใหม่ใช้เวลา น้อยกว่าระบบเดิมเนื่องจากการนำเข้าข้อมูล การประมวลผล และการนำเสนอข้อมูลด้วย คอมพิวเตอร์สามารถทำงานได้รวดเร็วกว่าคนอยู่แล้ว แต่ทำอย่างไรให้การประมวลผลถูกต้อง

และลดขั้นตอนการทำงานได้ ซึ่งในการออกแบบโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการตัดสินใจกรีฑาประเภทลาน ชนิดการตัดสินใจ ผลการแข่งขันด้วยความไกลนั้น ผู้วิจัยมีความมุ่งหวังที่จะแก้ปัญหาของระบบเดิมจึงได้ออกแบบและพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว สอดคล้องกับ อรอนงค์ อิศระนรากุล และชุตินา เบี้ยวไข่มุก ที่ได้ผลของระบบสารสนเทศสามารถช่วยแก้ไขปัญหาลงเวลาคลาดเคลื่อนได้ และทำให้เวลาเร็วขึ้นเฉลี่ย 19.10 วินาที (อรอนงค์ อิศระนรากุล และชุตินา เบี้ยวไข่มุก, 2557)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1) ระบบสารสนเทศใหม่มีคุณสมบัติต่างจากระบบเดิม คือ ลดขั้นตอนการประมวลผล ลดความผิดพลาดในการทำงาน ผู้ใช้สามารถใช้งานได้ง่าย ลดความซ้ำซ้อนของข้อมูล เอกสารรายงานมีความถูกต้องและง่ายต่อการแปลความหมาย ลดปริมาณเอกสาร และระบบการเก็บข้อมูลมีความปลอดภัย เมื่อเปรียบเทียบระยะเวลาดำเนินงานระหว่างระบบงานเดิมและระบบงานใหม่ พบว่าสามารถลดเวลาในการทำงานได้มากกว่าระบบเดิม 2) เปรียบเทียบความพึงพอใจที่มีต่อโปรแกรมคอมพิวเตอร์ในภาพรวมจัดอยู่ในระดับมากที่สุด และเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความพึงพอใจระหว่างระบบเดิมและระบบใหม่ความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อประสิทธิภาพของโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการตัดสินใจกรีฑาประเภทลาน ชนิดการตัดสินใจ ผลการแข่งขันด้วยความไกลระบบใหม่มากกว่าระบบเดิมในทุกประเด็น ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการตัดสินใจกรีฑาประเภทลาน ชนิดการตัดสินใจ ผลการแข่งขันด้วยความไกลสามารถ 1) โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการตัดสินใจกรีฑาประเภทลานชนิดการตัดสินใจผลการแข่งขันด้วยความไกลสามารถนำระบบมาใช้งานในการจัดการแข่งขันกรีฑาประเภทลานในรายการอื่น ๆ ได้ เนื่องจากระบบได้ออกแบบให้มีความยืดหยุ่นในการทำงานและสามารถปรับเปลี่ยนไปตามสภาพการทำงานจริง 2) โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการตัดสินใจกรีฑาประเภทลานชนิดการตัดสินใจผลการแข่งขันด้วยความไกลนี้ออกแบบมาสำหรับการใช้งานแบบออฟไลน์ ไม่สามารถแสดงรายงานแบบเวลาจริง (Realtime) และไม่สามารถทำงานแบบออนไลน์ได้ ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปจะพัฒนาให้สามารถทำงานแบบออนไลน์ได้

เอกสารอ้างอิง

- การศึกษาแห่งประเทศไทย. (2558). กติกากรีฑากรีฑา. กรุงเทพมหานคร: กองวิชาการการกีฬา การกีฬาแห่งประเทศไทย.
- นภัทร รัตนนาคินทร์. (2558). การวิเคราะห์และออกแบบระบบ. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ปณิธาน เมฆกมล. (2555). เอกสารประกอบการสอนวิชาการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ทางธุรกิจเบื้องต้น. อุดรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

- อรอนงค์ อิศรนนรากุล และชุติมา เปี้ยวไข่มุก. (2557). การเปรียบเทียบประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการเวลาปฏิบัติงาน ของบุคลากรด้วยการสแกนลายนิ้วมือกับระบบบันทึกเวลาปฏิบัติงานของบุคลากร แบบเซ็นชื่อกรณีศึกษา โรงเรียนระแงะ อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส. วารสารมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์, 1(2), 11-19.
- โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์. (2560). การวิเคราะห์และออกแบบระบบ. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์ และสมโภชน์ ชื่นเอี่ยม. (2558). การวิเคราะห์และออกแบบระบบ. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- Alan D. et al. (2012). Systems analysis and design. (5th ed). the United States of America: John Wiley & Sons, Inc.
- Chauhan, B. D. et al. (2017). Impact of development methodology on cost & risk for development projects. India: Curran Associates, Inc.
- Pressman, S. (2001). Software Engineering – A Practitioner’s Approach – Roger, Fifth Edition Published by McGraw-Hill. San Francisco St: McGraw-Hill Companies, Inc.
- Saylor A. (2020). Business Information Systems: Design an Ap for That. Retrieved พฤษภาคม 15, 2564, from https://saylordotorg.github.io/text_business-information-systems-designan-ap-for-that/s05-information-systems-in-your-li.html

แนวทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงรุกของธุรกิจค้าวัสดุก่อสร้าง*

THE GUIDELINE FOR PROACTIVE HUMAN RESOURCE MANAGEMENT OF THE CONSTRUCTION MATERIALS RETAIL BUSINESS

ศักดิ์ชาย ศรีมานพ

Sakchay Srimanop

ตรีเนตร ตันตระกูล

Trinate Tuntrakul

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

E-mail: sakchaypro@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงรุกของธุรกิจค้าวัสดุก่อสร้าง 2) พัฒนาแนวทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงรุกของธุรกิจค้าวัสดุก่อสร้าง โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เทคนิคเดลฟาย การวิเคราะห์กรณีศึกษา และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นการวางกรอบการเก็บข้อมูล 2) ขั้นการกำหนดผู้เชี่ยวชาญ 3) ขั้นการเก็บข้อมูล 4) ขั้นการรายงานผล ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงรุกของธุรกิจค้าวัสดุก่อสร้าง ปัญหาสำคัญคือ เป็นกิจการที่ใช้แรงงานสูง การบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงรุกจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากผู้บริหารต้องการให้บริการแก่ลูกค้าที่สามารถแข่งขันกับคู่แข่งได้โดยไม่มีวันหยุดเช่นเดียวกับร้านสะดวกซื้อ การให้บริการจำเป็นจะต้องมีพนักงานที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทั้งในด้านวัสดุก่อสร้าง การสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าตลอดระยะเวลาที่เปิดจำหน่ายวัสดุก่อสร้าง ในยุคการระบาดของโควิด-19 นี้ ธุรกิจค้าวัสดุก่อสร้างที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 14 บริษัท และบริษัทวิษณุภัณฑ์วัสดุก่อสร้าง จำกัด อันเนื่องมาจากนโยบายการทำงานที่บ้าน (Work from Home) เมื่อประชาชนมาทำงานที่บ้านมากขึ้น ก็จะมีการปรับปรุงหรือซ่อมแซมบ้าน เพื่อให้เหมาะสมกับการทำงานที่บ้านมากขึ้น 2) แนวทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงรุกของธุรกิจค้าวัสดุก่อสร้าง เพื่อให้บริษัทประสบความสำเร็จ ประกอบด้วยปัจจัย 3 ประการ ได้แก่ 2.1) การวางแผนด้านการสรรหาและการคัดเลือกทรัพยากรมนุษย์ 2.2) การสร้างแรงจูงใจของบุคลากรในการปฏิบัติงาน 2.3) กลยุทธ์การบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงรุก

* Received 4 April 2022; Revised 16 April 2022; Accepted 19 April 2022

คำสำคัญ: การบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงรุก, การวางแผนด้านการสรรหา, การคัดเลือกทรัพยากรมนุษย์, ธุรกิจค้าวัสดุก่อสร้าง

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the proactive human resource management of the construction material trading business and 2) to develop the proactive human resource management approach of the construction material trading business. By using qualitative research, research tools include in-depth interviews, delphi techniques, case study analysis and non-participant observation. The data analysis was divided into 4 steps: 1) The process of establishing the framework for collecting data 2) The stage of determining experts 3) The stage of collecting the data 4) The stage of reporting results. The results of the research were as follows: 1) Proactive human resource management of construction material trading business. The main problem was a labor-intensive business. Proactive human resource management is therefore essential. As executives want to provide services to customers who can compete with competitors without days off like a convenience store. And the service needs to have employees who have knowledge and expertise in both building materials and building relationships with customers throughout the period of construction material sales. And in this era of the Covid-19 outbreak, construction material trading business, which was a sample group of 14 companies and Wisanuphand Construction Materials Co., Ltd. has grown considerably. Due to the policy of working from home (Work from Home), when more people come to work at home, will have to improve or repair the house to be more suitable for working at home. 2) Guidelines for proactive human resource management of construction materials business. for the company to be successful It consists of 3 factors: 2.1) recruitment and selection, 2.2) employee motivation at work, and 2.3) proactive human resource management strategies.

Keywords: Proactive Human Resource Management, Human Resource Recruitment and Selection Planning, Staff Motivation, Proactive Human Resource Management Strategy, Construction Materials Business

บทนำ

การแข่งขันของธุรกิจในยุคปัจจุบัน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบทบาทของบุคลากร และผู้บริหาร เป็นผลมาจากตลาดแรงงานมีการแข่งขันกันรุนแรงมากขึ้น ส่งผลให้ทั่วโลกประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงานที่มีความสามารถ และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง ซึ่งแรงงานที่มีในตลาดไม่ตรงกับความต้องการขององค์กร ทำให้องค์กรต้องตื่นตัวและตระหนักถึงความสำคัญของกระบวนการสรรหาและคัดเลือกพนักงานมากขึ้น สถานการณ์ดังกล่าวนับเป็นความท้าทายอย่างมาก หากฝ่ายทรัพยากรมนุษย์สามารถสรรหาคัดเลือกพนักงานที่มีความสามารถ ความเหมาะสมกับลักษณะงาน จะช่วยให้องค์กรสามารถดำเนินกิจการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นกำลังขับเคลื่อนสำคัญที่จะนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้ และสถานการณ์ของการเปลี่ยนแปลงของธุรกิจ อันได้แก่ ความเป็นโลกาภิวัตน์ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ ความหลากหลายของบุคลากร แนวโน้มของลักษณะงานที่เปลี่ยนแปลงไป ความรับผิดชอบต่อสังคมกับการสร้างความยั่งยืนขององค์กร ในการรับมือกับความท้าทายทางธุรกิจดังกล่าว ผู้บริหารทรัพยากรมนุษย์จะต้องเปลี่ยนแปลงวิธีการบริหารด้านบุคลากร โดยการใช้แนวปฏิบัติของการบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงรุก ซึ่งประกอบด้วยการดึงดูดพนักงานที่มีศักยภาพสูงมาร่วมงาน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การดูแลใส่ใจและรักษาบุคลากร การสร้างความผูกพันของบุคลากร และการบริหารการเปลี่ยนแปลง (สมพิศ ทองปาน, 2559)

ทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาประเทศ ซึ่งในปัจจุบันที่เป็นยุคแห่งโลกาภิวัตน์ ทรัพยากรมนุษย์นับเป็นปัจจัยในการพัฒนาองค์กร ผู้บริหารองค์กรควรให้ความสำคัญเข้าใจถึงความต้องการและการเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับสุภาวดี ขุนทองจันทร์ กล่าวว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นการจัดระเบียบดูแลบุคลากรให้สามารถใช้ความรู้และความสามารถของแต่ละบุคคลให้มากที่สุด เป็นผลให้องค์กรอยู่ในฐานะได้เปรียบทางด้านประสิทธิภาพ โดยได้รับผลงานมากที่สุดจากการสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรทุ่มเทในการทำงาน (สุภาวดี ขุนทองจันทร์, 2559) ดังนั้น การบริหารทรัพยากรมนุษย์ จึงเป็นการดำเนินการด้านทรัพยากรมนุษย์โดยใช้กลยุทธ์ในการสรรหาคัดเลือก พัฒนา จัดการผลการปฏิบัติงาน การบริหารค่าตอบแทน แรงงานสัมพันธ์ สุขภาพและความปลอดภัย และกลยุทธ์อื่น ๆ เพื่อให้ทรัพยากรมนุษย์สามารถปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร การบริหารทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นกระบวนการที่ทำให้ได้คนดีและคนเก่งมีความสามารถ ใช้คนและบำรุงรักษาคนที่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในจำนวนที่เพียงพอและเหมาะสมกับปริมาณงาน (นิสตากร เวชยานนท์, 2559) การบริหารทรัพยากรมนุษย์จัดเป็นทุนมนุษย์ที่มีความสัมพันธ์กับการเพิ่มประสิทธิผลขององค์กร การบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ดีนั้นจะส่งผลทำให้ผลิตผลและผลการปฏิบัติงานขององค์กรเพิ่มสูงขึ้น โดยที่ทุนมนุษย์จะสามารถสร้างคุณค่าโดยผ่านกระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นการสรรหาคัดเลือก การพัฒนาและการรักษา จะเห็นได้ว่าถ้าองค์กรมีการจัดการทุนมนุษย์อย่างดี ทุนมนุษย์นั้น

ก็จะยกระดับ ที่นอกจากจะส่งมอบคุณค่าแล้วยังจะเพิ่มคุณค่าและสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้ามากขึ้น แต่ถ้าองค์กรที่ใช้การบริหารทุนมนุษย์เชิงกลยุทธ์คุณค่านั้นก็จะถูกยกระดับขึ้นมาเป็นการสร้างคุณค่าใหม่ให้กับองค์กร อาจนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมซึ่งทำให้องค์กรก้าวกระโดดเหนือคู่แข่ง ทำให้องค์กรเกิดความได้เปรียบในการแข่งขันและนำไปสู่ความยั่งยืน

ธุรกิจภาคเอกชนเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ซึ่งบทบาทหลัก ๆ ของภาคเอกชนคือการจ้างงานทำให้กลไกเศรษฐกิจหมุนเวียน มีการกระจายรายได้ ประชาชนมีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น ช่วยให้ภาครัฐมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการที่ประชาชนมีรายได้และเสียภาษีอากรรวมทั้งค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ให้รัฐ โดยที่ภาครัฐนำรายได้เหล่านี้ไปพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ช่วยให้เกิดความก้าวหน้า โดยเฉพาะธุรกิจองค์การขนาดใหญ่ถือเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญให้กับประเทศไทย เพราะบริษัทเอกชนขนาดใหญ่มีเสถียรภาพมาก มีทั้งส่วนที่เป็นบริษัทที่มีคุณค่า (Value Company) และบริษัทที่มีการเติบโต (Growth Company) ที่มีบทบาทสร้างเศรษฐกิจและมูลค่าให้กับประเทศถ้าภาคเอกชนเข้มแข็งเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของคนในประเทศก็จะได้ประโยชน์ ทั้งจากการสร้างรายได้ การลงทุน การจ้างงาน การพัฒนาความรู้ เทคโนโลยี ฯลฯ โดยในปัจจุบันธุรกิจภาคเอกชน ยังประสบกับปัญหาความไม่เพียงพอของบุคลากร ทำให้ธุรกิจนั้น ๆ ไม่สามารถที่จะเปิดดำเนินกิจการได้ทุกวันอย่างต่อเนื่องซึ่งมาจากการวางแผนด้านทรัพยากรมนุษย์ ทำให้มีจำนวนบุคลากรที่จำกัดไม่มีความยืดหยุ่นในการปฏิบัติงาน อีกทั้งสถิติการขอลาหยุดงานจากปัจจัยต่าง ๆ รวมถึงอัตราการเข้า - ออกของพนักงานที่สูงขึ้น ความเหมาะสมกับตำแหน่งงานที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งการเปลี่ยนย้ายงาน และปัจจัยทางด้านอื่น ๆ ถือเป็นส่วนที่มีผลต่อการเปิดดำเนินกิจการได้ทุกวันอย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างเช่น ธุรกิจร้านค้าวัสดุก่อสร้าง ธุรกิจศูนย์รถยนต์ หรือธุรกิจประกันชีวิต เป็นต้นยังมีอีกหลายพื้นที่ที่ยังคงปิดให้บริการทุกวันอาทิตย์ ดังนั้นการวางแผนด้านของอัตรากำลังและการบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงรุกให้เหมาะสมกับภารกิจของธุรกิจร้านค้าวัสดุก่อสร้างและมีเพียงพอเหมาะสมนั้นจะทำให้ลูกค้าสามารถใช้บริการได้ทุกวันโดยเฉพาะเจ้าของบ้านที่ส่วนใหญ่จะว่างในวันเสาร์ - อาทิตย์ จึงสามารถไปเยี่ยมชมและสั่งซื้อวัสดุก่อสร้างได้สะดวกกว่าวันจันทร์ - ศุกร์ ซึ่งเป็นวันทำงาน และทำให้บริษัทมีความคล่องตัวในการขับเคลื่อนการให้บริการของธุรกิจในการสร้างรายได้และกำไร ให้สูงขึ้นได้ (สุภาวดี ขุนทองจันทร์, 2559)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาพัฒนาแนวทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงรุกของบริษัท วิษณุภณท์วัสดุก่อสร้าง จำกัด และธุรกิจค้าวัสดุก่อสร้างอื่น ๆ ด้วย รวมทั้งศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่สามารถเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบาย ทิศทางการวางแผนองค์การ เพื่อการดำเนินการได้อย่างมั่นคง และยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงรุกของธุรกิจค้าวัสดุก่อสร้าง

2. เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงรุกของธุรกิจค้าวัสดุก่อสร้าง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้การวิจัยนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth interview) เทคนิคเดลฟาย การวิเคราะห์กรณีศึกษา และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม โดยมีรายละเอียดวิธีการดำเนินการวิจัย ดังขั้นตอนต่อไปนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มที่ 1 นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ โดยผู้วิจัยใช้การเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) จำนวน 5 คน

กลุ่มที่ 2 ผู้บริหารระดับสูงและหัวหน้าฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ของธุรกิจค้าวัสดุก่อสร้าง และเปิดให้บริการทุกวันอย่างต่อเนื่อง โดยผู้วิจัยใช้การเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) จากผู้บริหารระดับสูง 7 บริษัท จำนวน 7 คน และการใช้เทคนิคเดลฟาย จากผู้บริหารระดับสูงและหัวหน้าฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ จำนวน 7 บริษัท จำนวน 14 คน รวมจำนวน 21 คน

กลุ่มที่ 3 การเก็บข้อมูลและวิเคราะห์กรณีศึกษา โดยผู้ก่อตั้งของบริษัท วิษณุภัณฑ์วัสดุ ก่อสร้าง จำกัด ซึ่งก็คือผู้วิจัย โดยใช้การเก็บข้อมูลด้วยการสังเกตการณ์ผู้บริหารและพนักงาน (รายงานด้วยภาพถ่ายและข้อมูลการวิเคราะห์) และข้อมูลทุติยภูมิต่าง ๆ รวมทั้งการวิเคราะห์ และการสังเคราะห์ของผู้วิจัย

ทั้งนี้ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญต้องมีประสบการณ์ไม่ต่ำกว่า 5 ปี และบริษัทธุรกิจค้าวัสดุก่อสร้างเฉพาะในจังหวัดนครราชสีมา

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) เทคนิคเดลฟาย การวิเคราะห์กรณีศึกษา และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) เป็นการสัมภาษณ์บุคคลที่มีความรู้ความสามารถและมีความเชี่ยวชาญในการบริหารจัดการด้านทรัพยากรมนุษย์ และมีประสบการณ์ไม่ต่ำกว่า 5 ปี โดยผู้วิจัยใช้การกำหนดโครงสร้างของข้อคำถามแบบปลายเปิด เพื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ โดยมีการเตรียมแนวคำถามไว้ล่วงหน้า ลักษณะของคำถามมีความยืดหยุ่น มีความต่อเนื่อง เพื่อสามารถเจาะลึกถึงคำตอบให้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยผู้วิจัยจะแบ่งการสัมภาษณ์ออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับแนวทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงรุกของธุรกิจค้าวัสดุก่อสร้างภาคเอกชน

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นเพิ่มเติม

2. เทคนิคเดลฟาย แบ่งเป็น 2 รอบ คือ

รอบที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน และกลุ่มที่ 2 ผู้บริหาร จำนวน 7 คน รวมจำนวน 12 คน

รอบที่ 2 นำแบบสอบถามรอบที่ 1 มาสร้างเป็นแบบสอบถามรอบที่ 2 ซึ่งมี ลักษณะแบบมาตราส่วน ส่งให้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 2 จำนวน 14 คน

3. การวิเคราะห์กรณีศึกษา (Case Study Analysis) เป็นการศึกษา บริษัท วิษณุภัณฑ์ วัสดุก่อสร้าง จำกัด เพื่อนำมาเพื่อศึกษาการบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงรุกของธุรกิจค้าวัสดุก่อสร้าง และนำมาพัฒนาแนวทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงรุกของธุรกิจค้าวัสดุก่อสร้างต่อไป

4. การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม เป็นการสังเกตที่ผู้วิจัยเฝ้าสังเกตอยู่วงนอก ไม่เข้าไปร่วมในกิจกรรม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ เป็นการค้นคว้าข้อมูลเอกสารและการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ เป็นการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง รวมทั้งการวิเคราะห์และการสังเคราะห์ของผู้วิจัย จากการเข้าไปสัมภาษณ์เชิงลึก และการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์กรณีศึกษา โดยขั้นตอนการเก็บข้อมูล คือ

2.1 สร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีใช้การกำหนดโครงสร้างของข้อความแบบปลายเปิด

2.2 ตรวจสอบแบบสัมภาษณ์ด้านความเที่ยงตรงด้วยตนเองและผู้เชี่ยวชาญ และนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข

2.3 จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับจริง

2.4 ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล เพื่อแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินการ

2.5 โทรแนะนำตัวแจ้งรายละเอียด เพื่อขอยืนยันในการเข้าพบ

2.6 จัดเตรียมข้อมูล และอุปกรณ์ในการเก็บข้อมูลให้พร้อม

2.7 ผู้วิจัยเดินทางไปสัมภาษณ์หรือเก็บข้อมูลต่าง ๆ ด้วยตนเอง

2.8 ส่งหนังสือขอบคุณ ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) (เชี่ยวชาญ การะวงศ์, 2556) แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นการวางกรอบการเก็บข้อมูล การกำหนดคำถามสำหรับการวางกรอบการเก็บข้อมูล ผู้รับผิดชอบในกระบวนการเคลฟายต้องสอบถามความคิดเห็นจากผู้ตัดสินใจว่าต้องการนำข้อมูลไปทำอะไร สนใจอยากได้ข้อมูลสารสนเทศในเรื่องอะไร

2. ขั้นการกำหนดผู้เชี่ยวชาญ ประเด็นที่ผู้รับผิดชอบต้องพิจารณาในขั้นการกำหนดผู้เชี่ยวชาญ คือ คุณสมบัติของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลและขนาดของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยผู้ให้ข้อมูลต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการ มีข้อมูลเพียงพอที่จะแลกเปลี่ยน มีแรงจูงใจอยากเข้าร่วม และรู้สึกสนใจผลที่ได้จากการสรุปความคิดของผู้เกี่ยวข้องในส่วนขนาดของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้ให้ข้อมูล

3. ขั้นการเก็บข้อมูล การเก็บข้อมูลส่วนใหญ่ 2 รอบ แต่ละรอบจะมีการเตรียมข้อมูล และนำเสนอข้อมูลต่างกัน ดังนี้

รอบที่ 1 เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญโดยใช้คำถามปลายเปิด ทำให้เกิดอิสระในความคิด และส่งจดหมายนำชี้แจงจุดมุ่งหมายของการเก็บข้อมูล และนำมาจัดทำเป็นแบบสอบถามปลายปิดในรูปของมาตราประมาณค่า โดยใช้แบบ 5 ระดับ โดยคำถามต้องมาจากความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลในรอบแรกเท่านั้น ไม่นำเสนอความคิดเห็นส่วนตัวของผู้วิจัย

รอบที่ 2 เมื่อได้คำตอบจากรอบแรกแล้ว ต้องทำการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงบริบท (Thematic Analysis) สรุปประเด็นความคิดเห็นทั้งหมด

4. ขั้นการรายงานผล เป็นการจัดทำรายงานผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลรอบสุดท้าย เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สรุปผลการศึกษาการบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงรุกของธุรกิจค้าวัสดุก่อสร้าง

ปัญหาสำคัญของธุรกิจค้าวัสดุก่อสร้างในประเทศไทยคือเป็นกิจการที่ใช้แรงงานสูง เมื่อในท้องถิ่นแรงงานหายากก็จะมีผลกระทบต่อเวลาการเปิดให้บริการที่จำเป็นต้องหยุดเสาร์ - อาทิตย์ และในเทศกาลต่าง ๆ แต่ถ้าคู่แข่งเปิดให้บริการลูกค้าก็จะเปลี่ยนไปซื้อในบ้านของคู่แข่งเพราะสินค้าประเภทวัสดุก่อสร้างในแต่ละร้านจะมีสินค้าที่ไม่แตกต่างกันมากนัก ร้านที่ปิดจึงเสียโอกาสในการมียอดขายในวันหยุดและลูกค้าอาจจะเปลี่ยนไปซื้อกับร้านคู่แข่งการบริหารทรัพยากรมนุษย์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อธุรกิจนี้ โดยเฉพาะการบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงรุกประเด็นนี้มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากผู้บริหารต้องการให้บริการแก่ลูกค้าที่สามารถแข่งขันกับคู่แข่งได้โดยไม่มีวันหยุดเช่นเดียวกับร้านสะดวกซื้อและการให้บริการจำเป็นจะต้องมีพนักงานที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญทั้งในด้านวัสดุก่อสร้างและการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าตลอดระยะเวลาที่เปิดจำหน่ายวัสดุก่อสร้าง โดยจะต้องให้ความสำคัญ

ต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงรุกของธุรกิจค้าวัสดุก่อสร้าง

การบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงรุกของธุรกิจค้าวัสดุก่อสร้างในประเทศไทยเริ่มมาจากห้างที่จำหน่ายวัสดุก่อสร้างขนาดใหญ่ที่มีสาขาทั่วไป เช่น โฮมโปร บุญถาวร หรือไทยวัสดุก่อสร้าง เป็นต้น แต่ร้านค้าวัสดุก่อสร้างขนาดกลางและขนาดเล็กยังคงเป็นแบบดั้งเดิมซึ่งเป็นกิจการในครอบครัวตั้งแต่รุ่นปู่ ย่า ตา ยาย ที่ดำเนินกิจการกันมาที่ไม่ได้ใช้ระบบการบริหารและเทคโนโลยีใหม่ ๆ มากนัก จึงเกิดปัญหาที่ร้านค้าเหล่านี้ไม่สามารถแข่งขันกับห้างขนาดใหญ่ได้ จึงปิดกิจการไปจำนวนมาก แต่บริษัท วิทยุภัณฑ์วัสดุก่อสร้าง จำกัด ถึงแม้จะเริ่มมาจากกิจการขนาดเล็กแต่สามารถเติบโตสู่ธุรกิจขนาดใหญ่ด้วยความพากเพียรของผู้ก่อตั้ง ผู้บริหาร และพนักงานปัจจัยสู่ความสำเร็จของบริษัทคือให้ความสำคัญกับความต้องการของลูกค้า ซึ่งแตกต่างจากธุรกิจแบบดั้งเดิมที่ดำเนินกิจการตามความเคยชินในแบบเดิม ๆ ที่เคยทำมา ในยุคการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) นี้ ธุรกิจค้าวัสดุก่อสร้างที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 14 บริษัท และบริษัท วิทยุภัณฑ์วัสดุก่อสร้าง จำกัด กลับเติบโตอย่างมากอันเนื่องมาจากนโยบายการทำงานที่บ้าน (Work from Home) เมื่อประชาชนมาทำงานที่บ้านมากขึ้นก็จะมีการปรับปรุง หรือซ่อมแซมบ้าน เพื่อให้เหมาะสมกับการทำงานที่บ้านมากขึ้น

การที่ห้างที่จำหน่ายวัสดุก่อสร้างขนาดใหญ่ที่เปิดจำหน่ายไม่มีวันหยุดนี้เป็นการสร้างบรรทัดฐานใหม่และตรงกับความต้องการของผู้บริโภคในปัจจุบัน ร้านค้าวัสดุก่อสร้างในท้องถิ่นจึงจะต้องปรับตัวให้แข่งขันกับห้างฯ ต่าง ๆ ให้ได้เช่นเดียวกับร้านค้าปลีก (ร้านโชห่วย) ที่จะต้องแข่งขันกับห้างสรรพสินค้ายุคใหม่ (Modern Trade) มิฉะนั้นก็ต้องปิดกิจการไป ระบบการบริหารเชิงรุกจึงเข้ามามีความสำคัญต่อร้านค้าวัสดุก่อสร้างที่จะต้องปรับภาพลักษณ์ของร้านให้ทันสมัย สะดวก และสบาย การขยายประเภทของสินค้า การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ในสื่อออนไลน์ รวมถึงการบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงรุกเพื่อให้มีกำลังคนเพียงพอที่จะเปิดให้บริการทุกวัน สรรหาและคัดเลือกบุคลากรที่มีความรู้และความสามารถพอสมควร สามารถฝึกอบรมและพัฒนา สร้างแรงจูงใจให้มุ่งมั่นทำงาน มีความภักดีต่อบริษัท และสามารถปฏิบัติงานร่วมกันตามกลยุทธ์ของบริษัทให้ประสบความสำเร็จได้ ทำให้บริษัทอยู่รอดและสร้างผลกำไรในระยะยาวได้อย่างยั่งยืนต่างจากในอดีตที่เน้นแต่ต้นทุนต่ำโดยส่วนใหญ่จะจ้างแรงงานต่างชาติซึ่งสื่อสารกันไม่ค่อยได้ และมีความรู้ ความสามารถต่ำ อีกทั้งปัญหา การระบาดของเชื้อโควิด-19 ในหมู่แรงงานต่างชาติ ทำให้กิจการจะประสบปัญหาเสมอและไม่มีความยั่งยืน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แนวทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงรุกของธุรกิจค้าวัสดุก่อสร้าง

การวางแผนด้านทรัพยากรมนุษย์เชิงรุก การมีพนักงานคนดี คนเก่ง และมีจำนวนและคุณภาพที่เหมาะสมกับบริษัทนั้นเป็นเรื่องที่สำคัญมากที่จะส่งผลให้บริษัทประสบความสำเร็จ โดยประกอบด้วยปัจจัยที่สำคัญ 6 ประการ ได้แก่

1. การสรรหาทรัพยากรมนุษย์เชิงรุก การสรรหาจะต้องมีระบบการสรรหาที่ดี และได้บุคลากรตรงกับความต้องการขององค์กร อีกทั้งได้จำนวนผู้สมัครมากพอที่จะคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสมได้

2. การคัดเลือกทรัพยากรมนุษย์เชิงรุก การคัดเลือกมีขั้นตอนที่ชัดเจนและเหมาะสม และให้ผู้สมัครสามารถพิจารณาความเหมาะสมของตนเองกับตำแหน่งงานได้ พนักงานควรมีปัจจัยส่วนบุคคลต่าง ๆ ที่หลากหลาย เช่น เพศ วัย เป็นคนในพื้นที่หรือคนต่างถิ่น วุฒิ ความรู้ และประสบการณ์ เพื่อลดความเสี่ยงในการดำเนินงานเชิงรุก

3. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในเชิงรุก การฝึกอบรมในเชิงรุกจะเป็นการเพิ่มความรู้และความสามารถในการปฏิบัติงาน และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงรุกในระยะยาว ได้แก่ การพัฒนาสมรรถนะหลักและสมรรถนะทั่วไปของพนักงาน การพัฒนาความสามารถในเชิงวิชาชีพ การให้คำปรึกษา (Mentoring) และการฝึกสอน (Coaching) เป็นต้น

4. การรักษาทรัพยากรมนุษย์ในเชิงรุก การรักษาทรัพยากรมนุษย์การลงทุนด้านทรัพยากรมนุษย์ที่ดีทางหนึ่ง โดยการให้สวัสดิการตามกฎหมาย และในเชิงรุกจะต้องให้สวัสดิการมากกว่าที่กฎหมายกำหนดและมากกว่าองค์กรคู่แข่งหรือองค์กรที่อยู่ในพื้นที่เดียวกัน

5. การสร้างแรงจูงใจของทรัพยากรมนุษย์เชิงรุก การรักษาบุคลากรการสร้างบรรยากาศในการทำงานที่ดี ให้ความสำคัญและสร้างแรงจูงใจที่ดีในการทำงานแก่บุคลากร

6. กลยุทธ์การบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงรุก ควรจะมีแผนพิเศษที่ปรับตามสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกขององค์กร คือ การกำหนดแผนกลยุทธ์การบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงรุก เช่น พัฒนาบุคลากรควรเพิ่มประสิทธิภาพด้านทักษะ ความชำนาญในการทำงาน ตลอดจนปรับเปลี่ยนทัศนคติของบุคลากรทุกระดับให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันในการขับเคลื่อนธุรกิจ

อภิปรายผล

การอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงรุกของธุรกิจค้าวัสดุก่อสร้าง

ความมุ่งมั่นที่จะให้บริการลูกค้าโดยการก้าวข้ามข้อจำกัดต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านช่วงเวลาในการให้บริการและการให้บริการในวันที่คู่แข่งหยุดทำการ ทำให้ผู้วิจัยพบกุญแจสู่ความสำเร็จประการหนึ่งคือ การบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงรุกของธุรกิจค้าวัสดุก่อสร้างซึ่งเป็นเรื่องท้าทายผู้บริหารที่จะบริหารให้สำเร็จได้อย่างไร อีกทั้งมีความยั่งยืนต่อเนื่องกันไปเป็นเวลายาวนานนับสิบ ๆ ปีโดยเฉพาะเป็นเรื่องที่สวนกระแสของตลาดแรงงานของธุรกิจค้าวัสดุก่อสร้างที่จะหยุดทำงานในวันอาทิตย์เป็นอย่างน้อย แต่อาจจะสามารถประยุกต์จากธุรกิจร้านสะดวกซื้อที่เปิดบริการ 24 ชั่วโมง ร้านอาหาร หรือสถานบริการน้ำมันเชื้อเพลิงที่เปิดบริการทั้ง

7 วัน การวางแผนด้านการสรรหาและการคัดเลือกทรัพยากรมนุษย์นี้เป็นปัจจัยสำคัญประการแรกที่จะต้องเสาะหาคนดีที่มีความสามารถมาร่วมงาน หากบริษัทมีทรัพยากรที่ดีโดยเฉพาะทรัพยากรมนุษย์ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดก็ทำให้ประสบความสำเร็จในขั้นแรก ขั้นต่อไปจะต้องสร้างแรงจูงใจที่ดีของทรัพยากรมนุษย์ที่มีอยู่ ทำให้สามารถดำเนินงานในเชิงรุกได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ได้ และขั้นสุดท้ายคือมีการบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงรุกโดยสมบูรณ์แบบครบตามกระบวนการจะทำให้มีทรัพยากรมนุษย์ทั้งด้านจำนวนคนและความสามารถที่เหมาะสมกับงานของบริษัท ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Ameti, I. et al. ที่พบว่าในประเทศที่พัฒนาแล้ว การคัดเลือกและสร้างแรงจูงใจให้กับทรัพยากรมนุษย์เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขันของบริษัท (Ameti, I. et al., 2021) และในสภาพแวดล้อมในการแข่งขันทางธุรกิจทำให้ผู้จัดการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์จะมีความคาดหวังที่สูงและใช้รูปแบบหุ่นส่วนเชิงกลยุทธ์ส่วนในบริษัทที่บริหารโดยครอบครัวจะต้องระมัดระวังอคติในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ต่อพนักงานที่ไม่ใช่ญาติและควรมีการบริหารงานแบบมืออาชีพ (Paderna, R. D. et al., 2020)นอกจากนั้นการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมจะเข้ามาช่วยในการบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงรุกเป็นอย่างมาก เช่น การบริหารทรัพยากรมนุษย์ด้วยระบบดิจิทัล (Digital Human Resources Management; Digital HRM) จะทำให้กระบวนการต่าง ๆ ของการบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงรุกมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Vardarlier, P., 2020)

การอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แนวทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงรุกของธุรกิจค้าวัสดุก่อสร้าง

แนวทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงรุกของธุรกิจค้าวัสดุก่อสร้าง ตามผลการวิจัยที่สรุปได้ว่าประกอบไปด้วยปัจจัยที่สำคัญ 6 ประการ ได้แก่

1. การสรรหาทรัพยากรมนุษย์เชิงรุก ทรัพยากรมนุษย์เป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดของบริษัท ดังนั้นถ้าจะให้บริษัทดำเนินธุรกิจเชิงรุกได้ก็จะต้องมีพนักงานส่วนใหญ่งานเชิงรุกด้วยการค้นหาพนักงานที่เป็นคนดี คนเก่ง และทำงานเชิงรุก จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดและเป็นงานยาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ เอนก วัดแย้ม ที่พบว่าคุณสมบัติของบุคคลที่จะนำมาปฏิบัติงานนั้นควรมีพื้นฐานความรู้ความสามารถอะไร เพื่อจะได้เป็นแนวทางเบื้องต้นในการเสาะหาบุคคลว่าควรสรรหาที่แหล่งใด (เอนก วัดแย้ม, 2555)

2. การคัดเลือกทรัพยากรมนุษย์เชิงรุก ผู้บริหารและฝ่ายบุคคลจะต้องมีความเพียรพยายามที่จะคัดเลือกทรัพยากรมนุษย์ในเชิงรุกแล้วนำมาดำเนินการให้ประสบความสำเร็จ เพื่อเป็นก้าวแรกสู่การบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงรุกให้สัมฤทธิ์ผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ พสุติดา ตันตราจิณ และ อีระวัฒน์ จันทิก ที่พบว่าการคัดเลือกผู้สมัครจำนวนมากเพื่อให้ได้บุคคลที่องค์การต้องการ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องทราบถึงคุณสมบัติของบุคคลว่าต้องมีความรู้ ทักษะ และความสามารถใดบ้างที่เป็นคุณสมบัติเบื้องต้นและสิ่งใดเป็นคุณสมบัติเฉพาะ

ตำแหน่งที่บุคคลต้องมี เพื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติงาน (พลูธิตา ตันตราจิน และธีระวัฒน์ จันทิก, 2559)

3. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในเชิงรุก การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงรุกในระยะสั้นและระยะยาว เป็นเรื่องที่มีความจำเป็นสำหรับยุคแห่งการแข่งขันทางธุรกิจอย่างรุนแรงนี้ที่จะทำให้บริษัทสามารถแข่งขันกับคู่แข่งได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Daniel, C. O. ที่พบว่าการพัฒนาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามความต้องการขององค์กร และมีความเกี่ยวข้องกับการจัดโปรแกรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และประสบการณ์แก่บุคลากรขององค์กร (Daniel, C. O., 2019)

4. การรักษาทรัพยากรมนุษย์ในเชิงรุก การรักษาทรัพยากรมนุษย์ไว้ให้ได้ย่อมมีต้นทุนที่ต่ำกว่าการสรรหาและการคัดเลือกทรัพยากรมนุษย์ใหม่ อีกทั้งจะทำให้กิจการมีความต่อเนื่องและยั่งยืน ดังนั้นผู้บริหารที่ชาญฉลาดจะมุ่งเน้นการรักษาทรัพยากรมนุษย์ ค้นหาสาเหตุและแก้ไขปัญหากับพนักงานลาออก สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sabie, O. M., et al. ที่พบว่าองค์กรในปัจจุบันจะต้องมีการแข่งขันทางด้านผลงานภายใต้เทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป และการแข่งขันทางด้านการบริการที่สร้างความพึงพอใจสูงสุดให้กับลูกค้า ผลงานขององค์กรเหล่านี้เกิดจากทีมงานที่มีความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จดังที่ได้วางเป้าหมายไว้ (Sabie, O. M., et al., 2020)

5. การสร้างแรงจูงใจของทรัพยากรมนุษย์เชิงรุก สิ่งที่ยากกว่าการสรรหาและการคัดเลือกทรัพยากรมนุษย์ก็คือการรักษาพนักงานที่เป็นคนดี คนเก่ง และทำงานเชิงรุก ให้อยู่กับบริษัทอย่างยาวนาน ดังนั้นเจ้าของกิจการจะต้องสร้างแรงจูงใจเชิงบวกให้เกิดขึ้นกับพนักงานของตนทั้งที่เป็นตัวเงิน เช่น การขึ้นเงินเดือนตามระดับผลงาน การให้โบนัส และไม่เป็นตัวเงิน ได้แก่ สวัสดิการด้านต่าง ๆ เช่น อาหาร น้ำดื่ม ที่พัก ประกันสังคม ประกันชีวิตและสุขภาพ รางวัลพนักงานที่ผลงานดีเด่น เป็นต้น การสร้างแรงจูงใจเชิงบวกจะส่งผลให้องค์กรของเรามีความยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ตรีนตร ตันตระกูล ที่พบว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานปรับตัวได้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และความเปลี่ยนแปลงอื่น ๆ ทั้งช่วยเสริมสร้างทัศนคติที่ถูกต้องในการปฏิบัติงาน เพิ่มขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน สิ่งที่เป็นประโยชน์มากที่สุดของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์คือช่วยแก้ปัญหาการปฏิบัติงานโดยใช้วิธีการเพิ่มคุณภาพของผู้ปฏิบัติงาน และยกระดับความสามารถของบุคลากร (ตรีนตร ตันตระกูล, 2560)

6. กลยุทธ์การบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงรุก การวางแผนและปฏิบัติเพียงเท่านั้นยังไม่เพียงพอสำหรับการบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงรุก เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงไปของสถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกบริษัทที่ได้จากการวิเคราะห์ (SWOT Analysis) ผู้บริหารที่ชาญฉลาดจะต้องมีการดำเนินการตามวงจรคุณภาพ (PDCA Cycle) ได้แก่ การวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบ (Check) และการแก้ไข (Act) โดยจะต้อง

กำหนดกลยุทธ์การบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงรุก คือ แผนพิเศษที่นอกเหนือจากแผนการบริหารทรัพยากรมนุษย์ทั่วไปที่มีวัตถุประสงค์พิเศษ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นพดล พันธุ์พานิช ที่พบว่า การพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากร กำหนดทิศทางการบริหารทรัพยากรให้มุ่งไปสู่เป้าหมายพันธกิจขององค์กร ทั้งจากปัจจัยภายในและภายนอก และต้องสร้างองค์การให้เป็นองค์การสมัยใหม่ที่มีความยืดหยุ่นพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่อาจจะเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา เป็นการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นสู่องค์กรที่เป็นเลิศ ทั้งนี้เพื่อให้การบริหารพนักงานให้ปฏิบัติงานในเชิงรุกได้จนประสบความสำเร็จ (นพดล พันธุ์พานิช, 2561)

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนวทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงรุกของธุรกิจค้าวัสดุก่อสร้าง ประกอบด้วยปัจจัยที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่

1. การวางแผนด้านการสรรหาและการคัดเลือกทรัพยากรมนุษย์เชิงรุก จะต้องมีการค้นหาคนดีคนเก่งและเหมาะสมกับบริษัทเขามาร่วมงาน อีกทั้งควรจะเป็นผู้ที่มีความภักดีกับบริษัทพอสมควร

2. การสร้างแรงจูงใจของทรัพยากรมนุษย์เชิงรุก เมื่อได้พนักงานที่ดีมีความสามารถแล้วจะต้องมีการการสร้างแรงจูงใจที่ดีในการปฏิบัติงานเพื่อให้พนักงานสามารถสร้างผลงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้แรงจูงใจของบุคลากรในการปฏิบัติงานเมื่อมีพนักงานที่เป็นคนดีและมีความสามารถแล้ว บริษัทจะต้องสร้างแรงจูงใจในเชิงบวกให้กับพนักงาน เพื่อที่จะขับเคลื่อนการดำเนินงานในเชิงรุกได้อย่างต่อเนื่อง แรงจูงใจประกอบด้วยด้านต่าง ๆ ดังนี้คือ

2.1 การสร้างแรงจูงใจช่วยเพิ่มพลังในการทำงานให้พนักงานเช่น การให้เบี่ยชยัน การให้ค่าทำงานล่วงเวลา การจัดงานเลี้ยงฉลองในเทศกาลต่าง ๆ นอกจากนั้นแล้วเมื่อทำงานอย่างต่อเนื่องแล้วสามารถจัดวันพักร้อนที่ต้องการได้และผู้บริหารให้ความเห็นชอบ

2.2 การสร้างแรงจูงใจช่วยเพิ่มความพยายามในการทำงานให้พนักงานเช่น การให้ค่าคอมมิชชั่นการให้โบนัส การแจกทองคำเมื่อจำหน่ายได้ตามเป้าหมาย

2.3 การสร้างแรงจูงใจช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำงานของพนักงานเช่น การเลื่อนตำแหน่ง การให้รางวัลในการท่องเที่ยวเป็นทีม (Team's Incentive Trip)

2.4 การสร้างแรงจูงใจในการทำงานช่วยเสริมสร้างคุณค่าความเป็นคนที่สมบูรณ์ให้พนักงานการให้รางวัล เช่น พนักงานดีเด่น พนักงานที่มียอดขายสูงสุด ทีมยอดเยี่ยม

3. กลยุทธ์การบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงรุก โดยมีการวางแผนการบริหาร

ทรัพยากรมนุษย์ที่ดีมากกว่าการตามแก้ไขปัญหา และจะต้องบริหารได้ดีกว่าคู่แข่งซึ่งจะเป็นการดึงดูดคนเก่งเข้ามาร่วมงานและรักษานักงานเหล่านั้นไว้ โดยส่งเสริมการสร้างผลงานของพนักงานโดยการสร้างแรงจูงใจและการให้อำนาจในการตัดสินใจและเครื่องมือต่าง ๆ ตามความเหมาะสมเสริมสร้างประสิทธิผล และประสิทธิภาพในการดำเนินงานของเหล่านักงาน และบริษัท ได้แก่

3.1 การทำให้มีบุคลากรเพียงพอเนื่องจากจะต้องเปิดดำเนินการอย่างต่อเนืองจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการวางแผนจำนวนบุคลากรที่ปฏิบัติงานให้พอเพียงไม่เกิดปัญหาการทำงานสะดุด

3.2 ทำให้ได้คนดีและมีความสามารถเข้ามาทำงานในองค์กรหากมีบุคลากรที่เป็นคนดีและคนเก่งเหนือกว่าบริษัทของคู่แข่งก็จะทำให้บริษัทมีความได้เปรียบในการแข่งขัน

3.3 ทำให้มีการพัฒนาบุคลากรโดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของบริษัท

3.4 ทำให้มีการบริหารค่าตอบแทนและสวัสดิการแก่บุคลากรอย่างเหมาะสมซึ่งเป็นแรงจูงใจในการทำงานที่สำคัญ

3.5 ทำให้เกิดการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนของบุคลากร ควรมีการวางกฎระเบียบด้านวินัยของบุคคลสภาพลักษณะงานและวัตถุประสงค์ของบริษัทควรมีการปรับทัศนคติของพนักงาน และมอบรางวัลให้กับพนักงานตัวอย่างหรือพนักงานดีเด่น

3.6 ทำให้เกิดการประเมินผลงานของบุคลากรที่เหมาะสมและสนับสนุนคนทำงานดีโดยมีการกำหนดกระบวนการประเมินผลงานของบุคลากรที่ดีและเป็นธรรมมีการให้รางวัล การเลื่อนตำแหน่งแก่ผู้ที่ปฏิบัติงานดี อันเป็นการสร้างแรงจูงใจ บุคลากรให้ทำงานอย่างดี และมีการลงโทษผู้ที่ปฏิบัติงาน ไม่ดีและก่อให้เกิดความเสียหายแก่บริษัท อันเป็นการสร้างแรงจูงใจบุคลากรให้ทำงานอย่างดี

ผู้วิจัยจึงสรุปเป็นแผนภาพได้ดังรูปภาพ ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แนวทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงรุกของธุรกิจค้าวัสดุก่อสร้าง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงรุกของธุรกิจค้าวัสดุก่อสร้างนั้น มีปัญหาที่สำคัญคือ เป็นกิจการที่ใช้แรงงานสูง ประกอบกับการเปิดให้บริการที่จำเป็นต้องแข่งขันกัน จึงทำให้การบริหารทรัพยากรมนุษย์มีความสำคัญต่อธุรกิจที่ต้องการพนักงานที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญ ในด้านวัสดุก่อสร้างและการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า อีกทั้งปัญหาการระบาดของเชื้อไวรัส โควิด-19 (COVID-19) ธุรกิจค้าวัสดุก่อสร้างจึงต้องปรับภาพลักษณ์ให้ทันสมัย สะดวก และสบาย รวมถึงการบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงรุกให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้ค้นพบแนวทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงรุกของธุรกิจค้าวัสดุก่อสร้าง ประกอบด้วย 1) การวางแผนด้านการสรรหาและการคัดเลือก 2) การสร้างแรงจูงใจ และ 3) กลยุทธ์การบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงรุก ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้ 1) การสรรหาจำเป็นต้องมีระบบการสรรหาในเรื่องของเทคนิค เครื่องมือวิธีการที่จะหาคนดีคนเก่งที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล 2) การคัดเลือกนั้น ผู้บริหารควรร่วมมือกับหัวหน้าฝ่ายเพื่อพิจารณาใช้คนให้เหมาะสมกับงาน 3) การพัฒนาต้องวางแผนทั้งระยะสั้นและระยะยาว 4) การรักษาทรัพยากรมนุษย์ย่อมดีกว่าการสรรหาและคัดเลือกพนักงานใหม่ ควรมีการบูรณาการกับการบริหารด้านอื่น ๆ ด้วย 5) การสร้างแรงจูงใจ ควรให้ความสำคัญและสร้างแรงจูงใจที่ดีในการทำงานแก่บุคลากรเสมอ 6) กลยุทธ์การบริหาร ควรมีแผนพิเศษที่ปรับตามสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกขององค์กร

เอกสารอ้างอิง

- เชี่ยวชาญ ภาระวงศ์. (2556). เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique). เรียกใช้เมื่อ 20 กันยายน 2563 จาก <http://123get-all.blogspot.com/2013/09/delphi-technique.html>
- ตรีเนตร ตันตระกูล. (2560). การพัฒนาทรัพยากรบุคคลในสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร. วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 3(2), 1-14.
- นพดล พันธุ์พานิช. (2561). กระบวนการเชิงกลยุทธ์ของธุรกิจระบบอัตโนมัติที่อำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงสู่สังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 4(3), 170-185.
- นิสตาร์ เวชยานนท์. (2559). การบริหารทุนมนุษย์เชิงกลยุทธ์เพื่อเพิ่มมูลค่า. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : เดอะ กราฟิโก ซิสเต็มส์.
- พสุธิดา ตันตราจิน และธีระวัฒน์ จันทิก. (2559). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างศักยภาพการเป็นผู้นำของบุคลากรรุ่นใหม่เพื่อมุ่งสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ในธุรกิจการประกันภัย. Veridian E-Journal ฉบับมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 9(2), 169-193.
- สมพิศ ทองปาน. (2559). HR เชิงรุกในยุคของการเปลี่ยนแปลง. วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 10(3), 245-258.
- สุภาวดี ขุนทองจันทร์. (2559). การบริหารทรัพยากรมนุษย์อย่างบูรณาการ. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- เอนก วัดแย้ม. (2555). การบริหารทรัพยากรมนุษย์. เรียกใช้เมื่อ 12 ตุลาคม 2563 จาก <http://mpa2011.blogspot.com/2012/05/human-resource-management.html>
- Ameti, I. et al. (2021). The Impact of Business Organizations on the Effective Development and Management of Human Capital. International Journal of Innovation and Research in Educational Sciences, 8(1), 2349–5219.
- Daniel, C. O. (2019). Effect of Organizational Change on Employee Job Performance. Asian Journal of Business and Management, 7(1), 2321-2802.
- Paderna, R. D. et al. (2020). Improving employee experience in a medium-sized retail chain through quality human resource management practices: does bifurcation bias in family firms moderate the nexus? Review of Integrative Business and Economics Research, 9(1), 62-79.

- Sabie, O. M., et al. (2020). THE RELATIONSHIP BETWEEN EMOTIONAL INTELLIGENCE AND HUMAN RESOURCES EMPLOYEE PERFORMANCE: A CASE STUDY FOR ROMANIAN COMPANIES. *Management Research & Practice*, 12(3), 45-59.
- Vardarlier, P. (2020). *Digital transformation of human resource management: digital applications and strategic tools in HRM*. New York: Springer International Publishing.

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อความตั้งใจที่จะใช้บริการธุรกิจการ
ท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่การท่องเที่ยวพิเศษจังหวัดน่าน*

THE CAUSAL FACTORS INFLUENCING INTENTION TO USE SERVICES
THROUGH TOURIST PARTICIPATION OF AGRO-TOURISM BUSINESS
IN SPECIAL TOURISM AREA OF NAN PROVINCE

พลกฤต รักจุล

Ponkrit Rakjun

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

Uttaradit Rajabhat University, Thailand

E-mail: ponkrit.ra@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของทัศนคติ การมีส่วนร่วมที่มีต่อความตั้งใจที่จะใช้บริการในธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งเป็นวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีประชากรคือนักท่องเที่ยวในพื้นที่การท่องเที่ยวพิเศษจังหวัดน่าน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวในพื้นที่การท่องเที่ยวพิเศษจังหวัดน่าน ใช้เกณฑ์การกำหนดขนาดตัวอย่างของ Hair ได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์ อย่างน้อย 20 เท่าต่อ 1 ตัวแปรสังเกตได้ บทความฉบับนี้มีตัวแปรสังเกตได้จำนวน 11 ตัวแปร ขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมควรมีอย่างน้อย 220 ตัวอย่างซึ่งเป็นขั้นต่ำที่สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามให้กับนักท่องเที่ยวที่เคยใช้บริการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยกลุ่มตัวอย่างได้ตอบกลับแบบสอบถามจำนวน 462 ชุด ผลการวิจัยพบว่า โมเดลการวัดได้ค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลอิทธิพลของทัศนคติ การมีส่วนร่วมที่มีต่อความตั้งใจที่จะใช้บริการในธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่การท่องเที่ยวพิเศษจังหวัดมีความสอดคล้องระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้แก่ค่า Chi - Square เท่ากับ 27.825 ค่าองศาอิสระเท่ากับ 32 ค่า p - value เท่ากับ 0.678 ค่าไคสแควร์สัมพันธ์ เท่ากับ 0.87 ค่าดัชนี CFI เท่ากับ 1.00 ค่าดัชนี GFI เท่ากับ 0.99 ค่าดัชนี AGFI เท่ากับ 0.98 ค่าดัชนี RMSEA เท่ากับ 0.000 ค่าดัชนี CN เท่ากับ 766 ดังนั้นสรุปได้ว่าผลของการศึกษาจะช่วยให้เกิดความชัดเจนมากขึ้นถึงความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติ การมีส่วน

* Received 7 April 2022; Revised 22 April 2022; Accepted 26 April 2022

ร่วมและความตั้งใจที่จะเข้าใช้บริการ ภายใต้บริบทขององค์กรธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่การท่องเที่ยวพิเศษจังหวัดน่าน

คำสำคัญ: ทศนคติ, ความตั้งใจที่จะเข้าใช้บริการ, การมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว

Abstract

The objectives of this research article were to investigate the influence of attitudes on participation on intention to use services in the agro - tourism business. This study was a quantitative research. The population consisted of tourists in the Nan Province Special Tourism Area. The samples of this study were selected based on the sample size criteria (Hair, et.al. (2010)) by determining the sample size used in the analysis at least 20 times per 1 observed variable. There were 11 observable variables in this paper. The ideal sample size should be at least 220 samples, which was the minimum that could be analyzed by structural equation modelling technique. In this regard, the researcher has sent a questionnaire to tourists who have used the service of agro - tourism business. The sample responded to 462 copies of the questionnaires. The results of the analysis of the measurement model, the harmonious index of the model of the influence of participation attitudes on the intention to use the service in the agro - tourism business in the provincial special tourism area was found that there was consistency between the model and the empirical data: the Chi-Square was 27.825, the degree of freedom was 32, the p-value was 0.678, the relative chi - square was 0.87, the CFI index was 1.00, the GFI index was 0.99, and the index was 0.99, AGFI was 0.98, RMSEA was 0.000, and CN was 766. Therefore, it is concluded that the results of the study will help to clarify the relationship between attitudes, participation, and intention to use the services in the context of agro - tourism business organizations in the special tourism area of Nan Province.

Keywords: Attitude, Intention to Use the Service, Participation of Tourists

บทนำ

สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติมีวิสัยทัศน์การวิจัยของชาติเน้นการพัฒนาประเทศ ใช้งานวิจัยเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศให้เกิดความยั่งยืน กำหนดกรอบการวิจัยประเภททุนสร้างสถานภาพนักวิจัยรุ่นใหม่ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 เน้นมิติการ

พัฒนาศักยภาพยกระดับของเมืองท่องเที่ยวและเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 9 ได้กำหนดกรอบวิจัย ด้านการบริการ การท่องเที่ยว และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทยให้เกิดความยั่งยืนโดยสนับสนุนการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างนักวิชาการ ชุมชน หน่วยงาน องค์กรภาคี เครือข่ายที่เกี่ยวข้อง โดยใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการบริการ การท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์กับทุกจังหวัดของประเทศไทยให้มีคุณภาพขึ้น (แผนพัฒนาจังหวัดน่าน พ.ศ.2561 – พ.ศ. 2565 ฉบับทบทวนรอบปี พ.ศ. 2564)

จังหวัดน่านเป็นจังหวัดที่อยู่ในเขตภาคเหนือตอนบน ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวให้เป็นเมืองท่องเที่ยวในเขตภาคเหนือ ซึ่งในยุทธศาสตร์จังหวัดน่านจะส่งเสริมให้เป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยวให้ใช้ชื่อว่าเมืองน่านน่าอยู่ อย่างไรก็ตามปัจจุบันจังหวัดน่านมีการรองรับนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากและเพิ่มขึ้นในทุก ๆ ปี ส่งผลให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยวเข้าสู่จังหวัดน่าน ดังจะเห็นได้ว่าจังหวัดน่านมียุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับประเด็น ดังกล่าว ซึ่งเชื่อมโยงยุทธศาสตร์ที่ 8 เรื่องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น ดังนั้น การศึกษารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวจะเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เกิดความสมดุลในมิติทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน (แผนพัฒนาจังหวัดน่าน พ.ศ. 2561 – พ.ศ.2565 ฉบับทบทวนรอบปี พ.ศ. 2564) โดยมีนักวิจัยหลายท่านได้ทำการศึกษาการท่องเที่ยวจังหวัดน่าน เช่น กิตติกรณ์ สมยศ และคณะ ได้ทำการศึกษาการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมในชุมชน ผลลัพธ์ในเชิงคุณภาพเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวเกิดการตื่นตัววางแผนกิจกรรม และผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในแต่ละสถานที่ท่องเที่ยว ตลอดจนตระหนักถึงความสำคัญของนักท่องเที่ยว (กิตติกรณ์ สมยศ และคณะ, 2558) รวมถึง จิตรา ปันรูป และคณะ ได้ศึกษาพฤติกรรมและรูปแบบการท่องเที่ยวของ นักท่องเที่ยวชาวไทยในระดับภูมิภาคซึ่งให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัว ส่วนใหญ่นิยมนำครอบครัวมาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยเฉพาะทำบุญและการไหว้พระการผ่อนคลายและพักผ่อนหย่อนใจ การทัศนศึกษาและศึกษาดูงาน ติดต่อราชการโดยรวมทั้งการศึกษาทางประวัติศาสตร์โบราณ (จิตรา ปันรูป และคณะ, 2561)

จากการศึกษาข้อมูลจากผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรพบว่า นักท่องเที่ยวในจังหวัดน่านมีเข้ามาใช้บริการจำนวนมากแต่ผลประโยชน์ของธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรยังไม่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวมากเท่าที่ควร โดยผู้ประกอบการส่วนใหญ่อยากทราบถึงค่านิยมของนักท่องเที่ยวในปัจจุบันเพื่อที่จะนำมาเป็นแนวทางในการสร้างกลยุทธ์ต่อการพัฒนาธุรกิจที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน (พลกฤต รักจุล และคณะ, 2563) ดังนั้นผู้วิจัยมองว่าควรที่จะศึกษาถึงทัศนคติของนักท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการใช้บริการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพราะทัศนคติจะบ่งบอกถึงทัศนคติ เป็นความสัมพันธ์

ที่คาบเกี่ยวกันระหว่างความรู้สึก และความเชื่อหรือการรู้ของบุคคล กับแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมโต้ตอบในทางใดทางหนึ่งต่อเป้าหมาย (Rosenberg, M. J. et al. , 1960); (Kendler, T. S. , 1963) ทศนคติโดยสรุปคือ ความรู้สึกของจิตใจ ทำที่ ความรู้สึกนึกคิด และความโน้มเอียงของบุคคลที่มีต่อข้อมูลข่าวสาร และการเปิดรับ รายการกรองสถานการณ์ที่ได้รับมา ซึ่งเป็นไปได้ทั้งเชิงบวก และเชิงลบ ทศนคติ มีผลให้มีการแสดง พฤติกรรม ออกมา จะเห็นได้ว่า ทศนคติ ประกอบด้วย ความคิดที่มีผลต่ออารมณ์ และความรู้สึกนั้นออกมาทาง พฤติกรรม (กรวิทย์ กระจะเสริวิทย์, 2558); (ศิริพงศ์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา, 2559) ; (มัลลิกา รศมีศรีตระกูล และพีรภาว ทีวีสุข, 2563)

ดังนั้นเพื่อให้จังหวัดน่านเป็นจังหวัดหนึ่งของภาคเหนือตอนบนที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความน่าสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวในมิติทางวัฒนธรรมนั้นมีความพิเศษ เนื่องจากสถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดน่านมีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน สภาพวิถีชีวิตในแต่ละยุคสมัยวัฒนธรรมประเพณี รวมไปถึงสินค้าพื้นเมืองในชุมชนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงเป็นการท่องเที่ยวที่สร้างคุณค่าทางจิตใจ และสามารถสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นในท้องถิ่น รวมไปถึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสืบทอดวัฒนธรรมในพื้นที่จึงเริ่มจาก ธุรกิจการท่องเที่ยวเกษตรในจังหวัดน่าน หมายถึง ธุรกิจที่เน้นส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ สัมผัสในสิ่งที่ที่ธุรกิจดำเนินการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมในการเรียนรู้วิถีชีวิตเชิงเกษตรกรรม และวัฒนธรรมชุมชน ผ่านการใช้ชีวิตและลงมือทำในการสร้างรายได้ให้กับจังหวัด แต่ทั้งนี้เพื่อให้ธุรกิจการท่องเที่ยวเกษตรในจังหวัดน่าน มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนจำเป็นต้องทราบถึงทัศนคติของนักท่องเที่ยว โดยศึกษาผลรวมของการประเมินความรู้สึก ความเชื่อ และการรับรู้ของบุคคล รวมถึงแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมโต้ตอบ ในทางใดทางหนึ่งต่อเป้าหมายของทัศนคตินั้น ๆ ดังนั้นบทความฉบับนี้จึงเล็งเห็นความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงได้ศึกษาอิทธิพลของทัศนคติ การมีส่วนร่วมที่มีต่อความตั้งใจที่จะเข้าใช้บริการในธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตพื้นที่การท่องเที่ยวพิเศษจังหวัดน่าน รวมถึงสร้างกลยุทธ์และหาแนวทางในการพัฒนา ให้กับธุรกิจให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาอิทธิพลของทัศนคติ การมีส่วนร่วมที่มีต่อความตั้งใจที่จะเข้าใช้บริการในธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตพื้นที่การท่องเที่ยวพิเศษจังหวัดน่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเป็นธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตพื้นที่การท่องเที่ยวพิเศษจังหวัดน่าน โดยนำข้อมูลมาจากสำมะโนอุตสาหกรรม พ.ศ. 2560 (สำมะโนอุตสาหกรรม, 2560) ข้อมูลพื้นฐานภาคเหนือ จังหวัดน่าน สำนักงานสถิติ

แห่งชาติ จำนวน 237 แห่งโดยมีหน่วยในการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) เป็นนักท่องเที่ยวที่เคยใช้บริการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตพื้นที่การท่องเที่ยวพิเศษจังหวัดน่าน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตรวจสอบเงื่อนไขเกณฑ์การกำหนดขนาดตัวอย่างของ (Hair, J. et al., 2010) ที่ได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์โมเดลเชิงสาเหตุ อย่างน้อย 20 คนต่อ 1 ตัวแปรสังเกตจากแนวคิดที่ได้กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยมีตัวแปรสังเกตจำนวน 11 ตัวแปร ขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมและเพียงพอจึงควรมีอย่างน้อย 220 ตัวอย่าง ซึ่งจากผลการคำนวณเป็นขนาดของกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำที่สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามตามสัดส่วนรวมทั้งสิ้น จำนวน 1,100 ชุด โดยได้แบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 462 ชุด เมื่อดำเนินการทำ Data Cleaning ได้แบบสอบถามทั้งหมด จำนวน 462 ชุด คิดเป็น ร้อยละ 42.00 ของแบบสอบถามที่ส่งไปทั้งหมด เครื่องมือรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือแบบสอบถามการศึกษาทัศนคติที่ส่งผลต่อความตั้งใจที่จะใช้บริการผ่านการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวของธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตพื้นที่การท่องเที่ยวพิเศษจังหวัดน่าน โดยผ่านการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย รวมถึงนำเครื่องมือวิจัยไปตรวจสอบเพื่อหาความตรงตามเนื้อหา (Content validity) ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิแบบเจาะจงเพื่อพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาจากความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องจากความรู้ ความเชี่ยวชาญ ผลงานวิจัย ผลงานวิชาการ ตลอดจนตำแหน่งหน้าที่ความรับผิดชอบทั้งในอดีตและปัจจุบัน จำนวน 7 ท่านเมื่อผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่านให้คะแนนความคิดเห็นของแบบสอบถามในแต่ละข้อแล้ว ผู้วิจัยได้นำมาคำนวณโดยการหาค่า Content validity Index (CVI) (Polit and Beck, 2008) และการหาความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา มาทดลองใช้กับนักท่องเที่ยวที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่จังหวัดน่าน จำนวน 30 รายนำข้อมูลที่ได้มาทำการทดสอบค่า Cronbach's Alpha ได้ค่าความน่าเชื่อถือไม่น้อยกว่า 0.75 ถือว่ายอมรับได้ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2555) สถิติที่ใช้ คือ การวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct validity) โดยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory factor analysis) การดำเนินการในขั้นตอนนี้ได้ดำเนินการหลังจากที่ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจริงจากข้อมูลเชิงประจักษ์ จำนวน 462 คน เพื่อตรวจสอบความตรงของตัวแปรแฝงในโมเดลสมการโครงสร้างต่อความตั้งใจที่จะใช้บริการ จำนวน 3 ตัวแปร โดยใช้โปรแกรม AMOS เป็นการตรวจสอบว่าโมเดลการวัดตัวแปรแฝงมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แสดงว่าโมเดลการวัดมีความตรงตัวแปรแฝงมีความเหมาะสมที่จะนำไปวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความตรงของโมเดล ดังผลการวิเคราะห์ที่แสดงด้วยค่าสถิติและโมเดลจำลองการวัดตัวแปรแฝงแต่ละตัวโดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดล

ลำดับ	ค่าดัชนี	เกณฑ์	การพิจารณา
1	ค่าสถิติไคสแควร์ (Chi-square: χ^2)	$P > .05$	ค่า P มีค่ามากกว่า 0.05 จะแสดงว่าโมเดลมีความเหมาะสม (Goodness of Fit) และสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์
2	ค่าไคสแควร์สัมพันธ์ (χ^2 / df)	≤ 3	ค่า CMIN/df ต้องน้อยกว่าหรือเท่ากับ 3 และถ้าค่า CMIN/df ยิ่งมีค่าใกล้ 0 มากเท่าไร แสดงว่าโมเดลนั้นยังมีความกลมกลืนสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์มากขึ้นเท่านั้น
3	ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องกลมกลืน (Goodness of Fit Index: GFI)	> 0.90	ค่าดัชนี GFI ต้องมากกว่า 0.90 และถ้าค่า GFI ยิ่งมีค่าใกล้ 1 มากเท่าไรแสดงว่าโมเดลนั้นยังมีความกลมกลืนสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์มากขึ้นเท่านั้น
4	ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index: AGFI)	> 0.90	ค่าดัชนี AGFI ต้องมากกว่า 0.90 และถ้าค่า AGFI ยิ่งมีค่าใกล้ 1 มากเท่าไรแสดงว่าโมเดลนั้นยังมีความกลมกลืนสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์มากขึ้นเท่านั้น
5	ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของการประมาณค่าความคลาดเคลื่อน (Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA)	< 0.05	ค่าดัชนี RMSEA จะต้องมีค่าต่ำกว่า 0.05 ถ้าค่าดัชนี RMSEA ยิ่งมีค่าใกล้ 0 มากเท่าไรแสดงว่าโมเดลนั้นมีค่าความคลาดเคลื่อนยิ่งน้อย โมเดลจึงมีความกลมกลืนสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์มากยิ่งขึ้น
6	ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพัทธ์ (Comparative Fit Index: CFI)	> 0.90 - 0.95	ค่า CFI อยู่ระหว่าง 0 และ 1 และหากค่า CFI มีค่าดัชนี > 0.90 เป็นระดับที่โมเดลอาจถูกยอมรับ

ผลการวิจัย

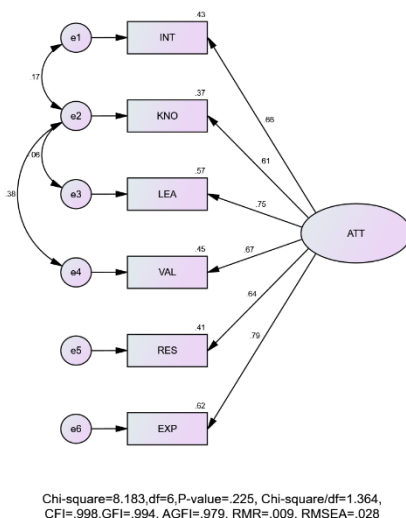
ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) เพื่อการตรวจสอบความเหมาะสมและถูกต้องของตัวแปรสังเกตได้ที่สามารถวัดตัวแปรแฝงในแต่ละกลุ่ม ได้แก่ ทศนคติ (ATT) และการมีส่วนร่วม (PAR) ดังนี้

1. ทศนคติ (ATT)

ผลการวิเคราะห์โมเดลการวัดได้ค่า Chi-Square = 8.183, df = 6, p = 0.225, CFI = 0.99, GFI = 0.99, AGFI = 0.98, RMR = 0.009, RMSEA = 0.028 แสดงให้เห็นว่า

โมเดลการวัดทัศนคติ (ATT) มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาองค์ประกอบย่อยของทัศนคติพบว่า ตัวแปรเมื่อนำหนักความสำคัญในการบ่งชี้ทัศนคติทั้งหมด 6 ตัวแปร ซึ่งเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปน้อย คือประสบการณ์ (EXP) เรียนรู้ (LEA) คุณค่า (VAL) ความตั้งใจ (INT) พักผ่อน (RES) และความรู้ (KNO) ตามลำดับ โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.79, 0.75, 0.67, 0.66, 0.64 และ 0.61 ตามลำดับ และมีความผันแปรร่วมของตัวบ่งชี้ทัศนคติดังกล่าว 62, 57, 45, 43, 42 และ 37 ตามลำดับ ดังภาพที่ 1 และตารางที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงโมเดลการวัดทัศนคติ

ตารางที่ 1 แสดงผลการตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัดทัศนคติ

ตัวแปร	เมตริกซ์น้ำหนักองค์ประกอบ			R ²	เมตริกซ์สปส. คะแนนองค์ประกอบ
	β	SE	t		
INT	0.66	-	-	0.43	0.11
KNO	0.61	0.10	11.59**	0.37	0.04
LEA	0.75	0.10	13.01**	0.57	0.16
VAL	0.67	0.11	11.94**	0.45	0.08
RES	0.64	0.11	11.56**	0.42	0.09
EXP	0.79	0.10	13.37**	0.62	0.20

Chi-Square = 8.183, df = 6, p = 0.225, CFI = 0.99, GFI = 0.99,

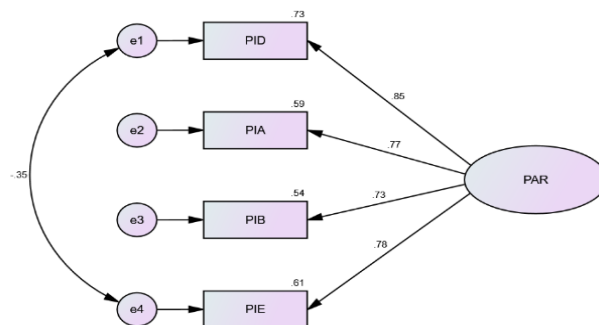
AGFI = 0.98, RMR = 0.009, RMSEA = 0.028

หมายเหตุ ** p < 0.01

2. การมีส่วนร่วม (PAR)

ผลการวิเคราะห์โมเดลการวัดได้ค่า Chi-Square = 1.481, df = 1, p = 0.224, CFI = 0.99, GFI = 0.99, AGFI = 0.98, RMR = 0.004, RMSEA = 0.032 แสดงให้เห็นว่า โมเดลการวัดการมีส่วนร่วม(PAR)มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาองค์ประกอบย่อยของการมีส่วนร่วมพบว่า ตัวแปรเมื่อนำหนักความสำคัญในการบ่งชี้การมีส่วนร่วมทั้งหมด 4 ตัวแปร ซึ่งเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปน้อย คือ ส่วนร่วมในการตัดสินใจ (PID) ส่วนร่วมในการประเมิน (PIE) ส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (PIA) และส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (PIB) ตามลำดับ โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.85, 0.78, 0.77 และ 0.73ตามลำดับ และมีความผันแปรร่วมของตัวบ่งชี้การมีส่วนร่วมร้อยละ 73, 61, 59 และ 54 ตามลำดับ ดังภาพที่ 2 และตารางที่ 2

Chi-square=1.481,df=1,P-value=.224, Chi-square/df=1.481,
CFI=.999,GFI=.998, AGFI=.984, RMR=.004, RMSEA=.032

ภาพที่ 2 แสดงโมเดลการวัดการมีส่วนร่วม

ตารางที่ 2 แสดงผลการตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัดการมีส่วนร่วม

ตัวแปร	เมทริกซ์น้ำหนักองค์ประกอบ			R ²	เมทริกซ์สเปส.คะแนน องค์ประกอบ
	β	SE	t		
PID	0.85	-	-	0.73	0.39
PIA	0.77	0.07	15.67**	0.59	0.14
PIB	0.73	0.06	15.10**	0.54	0.12
PIE	0.78	0.08	15.67**	0.61	0.22

Chi-Square = 1.481, df = 1, p = 0.224, CFI = 0.99, GFI = 0.99,
AGFI = 0.98, RMR = 0.004, RMSEA = 0.032

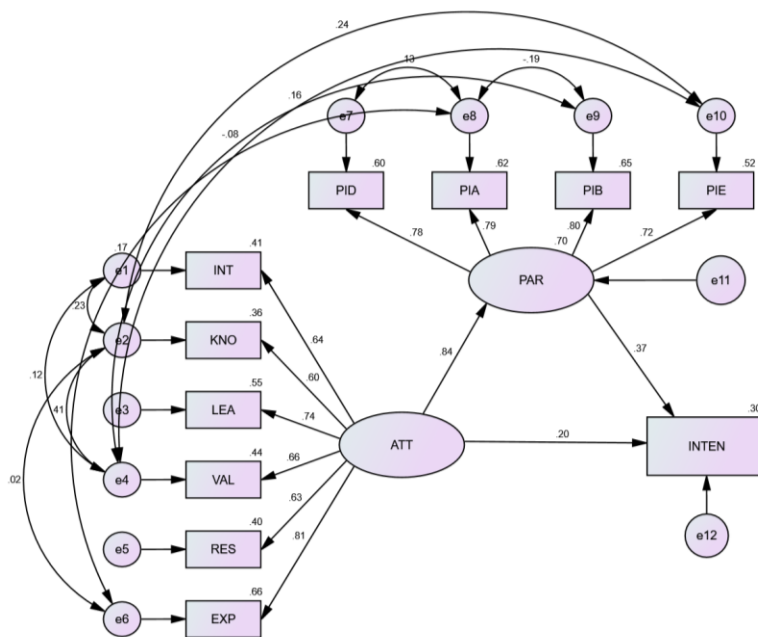
หมายเหตุ ** p < 0.01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้เป็นผลการวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 1 ข้อ 2 ข้อ 3 และข้อ 4 ซึ่งเป็นการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของตัวแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์และนำเสนอผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรงอิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลรวมของปัจจัยที่นำมาศึกษาผลการวิเคราะห์อิทธิพลของทัศนคติ การมีส่วนร่วมที่มีต่อความตั้งใจที่จะเข้าใช้บริการในธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตพื้นที่การท่องเที่ยวพิเศษจังหวัดน่าน จากการปรับโมเดลได้โมเดลที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์และได้ค่าสถิติตามเกณฑ์ที่กำหนด ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 3

สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบ	เกณฑ์ที่ใช้พิจารณา	ค่าที่คำนวณได้	ผลการพิจารณา
Chi-Square (χ^2)	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ > 0.05	27.825	-
df	-	32	-
p-value	$p > 0.05$	0.678	ผ่านเกณฑ์
χ^2 / df	$\chi^2 / df < 2$	0.87	ผ่านเกณฑ์
CFI	≥ 0.90	1.00	ผ่านเกณฑ์
GFI	> 0.90	0.99	ผ่านเกณฑ์
AGFI	> 0.90	0.98	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	< 0.05	0.000	ผ่านเกณฑ์
CN	≥ 200	766	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ 3 ค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลอิทธิพลของทัศนคติ การมีส่วนร่วมที่มีต่อความตั้งใจที่จะเข้าใช้บริการในธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตพื้นที่การท่องเที่ยวพิเศษจังหวัดน่าน (หลังปรับโมเดล) พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาจากสถิติที่ใช้ตรวจสอบ ความสอดคล้องระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ได้แก่ค่า Chi - Square (χ^2) เท่ากับ 27.825 ค่าองศาอิสระ(df) เท่ากับ 32 ค่า p - value เท่ากับ 0.678 มีค่ามากกว่า 0.05 ค่าไค - สแควร์สัมพันธ์ (χ^2 / df) เท่ากับ 0.87 มีค่าน้อยกว่า 2 ค่าดัชนี CFI เท่ากับ 1.00 มีค่ามากกว่า 0.90 ค่าดัชนี GFI เท่ากับ 0.99 มีค่ามากกว่า 0.90 ค่าดัชนี AGFI เท่ากับ 0.98 มีค่ามากกว่า 0.90 ค่าดัชนี RMSEA เท่ากับ 0.000 มีค่าน้อยกว่า 0.05 ค่าดัชนี CN เท่ากับ 766 มีค่ามากกว่า 200 ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ค่าสถิติที่สำคัญทุกดัชนีผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้สรุปได้ว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดังภาพที่ 3

Chi-square=27.825, df=32, P-value=.678, Chi-square/df=.870, CFI=1.000, GFI=.989, AGFI=.978, RMR=.009, RMSEA=.000

ภาพที่ 3 ผลการวิเคราะห์โมเดลอิทธิพลของทัศนคติการมีส่วนร่วมที่มีต่อความตั้งใจที่จะเข้าใช้บริการในธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตพื้นที่การท่องเที่ยวพิเศษจังหวัดน่าน

ผลการวิเคราะห์โมเดลอิทธิพลของทัศนคติ การมีส่วนร่วมที่มีต่อความตั้งใจที่จะเข้าใช้บริการในธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตพื้นที่การท่องเที่ยวพิเศษจังหวัดน่านและผลการทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์โมเดลอิทธิพลของทัศนคติ การมีส่วนร่วมที่มีต่อความตั้งใจที่จะเข้าใช้บริการในธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตพื้นที่การท่องเที่ยวพิเศษจังหวัดน่าน

ตัวแปรเชิงสาเหตุ	อิทธิพล	ตัวแปรผล	
		การมีส่วนร่วม (PAR)	ความตั้งใจที่จะใช้บริการ (INTEN)
ทัศนคติ (ATT)	ทางตรง (DE)	0.84**	0.20*
	ทางอ้อม (IE)	-	0.31**
	โดยรวม (TE)	0.84**	0.51**
การมีส่วนร่วม (PAR)	ทางตรง (DE)	-	0.37**
	ทางอ้อม (IE)	-	-
	โดยรวม (TE)	-	0.37**
R ²		0.70	0.30

หมายเหตุ ** หมายถึง $p < 0.01$, * หมายถึง $p < 0.05$

จากตารางที่ 4 พบว่า ทักษคติ (ATT) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการมีส่วนร่วม (PAR) โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.84 และมีขนาดอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.84 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

การมีส่วนร่วม (PAR) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความตั้งใจที่จะใช้บริการ (INTEN) โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.37 และมีขนาดอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.37 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ทักษะคติ (ATT) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความตั้งใจที่จะใช้บริการ (INTEN) มีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.20 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และยังพบว่า ทักษคติ (ATT) มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อความตั้งใจที่จะใช้บริการ (INTEN) โดยผ่านการมีส่วนร่วม (PAR) มีขนาดอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ 0.31 และมีขนาดอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.51 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 5 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย	ผลการทดสอบสมมติฐาน
สมมติฐานที่ 1: ทักษคติส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	ยอมรับสมมติฐาน
สมมติฐานที่ 2: ทักษคติส่งผลต่อความตั้งใจที่จะเข้าใช้บริการในธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	ยอมรับสมมติฐาน
สมมติฐานที่ 3: การมีส่วนร่วมส่งผลต่อความตั้งใจที่จะเข้าใช้บริการในธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	ยอมรับสมมติฐาน
สมมติฐานที่ 4: ทักษคติ การมีส่วนร่วมที่มีต่อความตั้งใจที่จะเข้าใช้บริการในธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	ยอมรับสมมติฐาน

อภิปรายผล

1. การศึกษาทักษะคติที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตพื้นที่การท่องเที่ยวพิเศษจังหวัดน่าน พบว่า ทักษคติ (ATT) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการมีส่วนร่วม (PAR) จากผลงานวิจัยระบุว่า ทักษคติของนักท่องเที่ยวชี้ให้เห็นถึงการเชื่อมโยงที่สำคัญกับการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว (ดวง อุปมา และคณะ, 2559) โดยเฉพาะทักษะคติในการจัดการท่องเที่ยวโดยรวมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวด้านการหาสาเหตุของปัญหา ด้านการวางแผน ด้านการดำเนินงานและปฏิบัติงาน ด้านการติดตามและประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาและปรับปรุงแก้ไข (ชัยณรงค์ ศรีรักษ์ และสุดสันต์ สุทธิพิศาล, 2563) ซึ่งบทบาทการมีส่วนร่วมและทักษะคติต่อกิจกรรมช่วยในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนแบบมีส่วนร่วมซึ่งมีผลต่อการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อปัญหาเศรษฐกิจในครอบครัวจากสิ่งที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างทักษะคติและการมีส่วนร่วมเป็นในทางบวกทำให้เกิดสมมติฐานของการศึกษานี้ว่าการมี

แนวโน้มสูงที่จะส่งเสริมธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตพื้นที่การท่องเที่ยวพิเศษจังหวัดน่าน

2. การศึกษาทัศนคติที่มีผลต่อความตั้งใจที่จะใช้บริการในธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตพื้นที่การท่องเที่ยวพิเศษจังหวัดน่าน พบว่าทัศนคติ (ATT) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความตั้งใจที่จะใช้บริการ (INTEN) จากผลงานวิจัยระบุว่า นักท่องเที่ยวมีความตั้งใจในการท่องเที่ยว จะต้องมีความตั้งใจในเชิงบวก ต่อการท่องเที่ยวและพฤติกรรมการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวด้านทรัพยากรธรรมชาติและด้านสังคม/วัฒนธรรม เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมด้านอารมณ์ของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก จากสิ่งที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติและความตั้งใจที่จะใช้บริการเป็นในทางบวกทำให้เกิดสมมติฐานของการศึกษานี้ว่า การมีส่วนร่วมที่สูงขึ้น จะส่งเสริมธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตพื้นที่การท่องเที่ยวพิเศษจังหวัดน่านสูงขึ้น

3. การศึกษาการมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อความตั้งใจที่จะใช้บริการในธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตพื้นที่การท่องเที่ยวพิเศษจังหวัดน่าน พบว่าการมีส่วนร่วม (PAR) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความตั้งใจที่จะใช้บริการ (INTEN) ซึ่งจากผลการวิจัยดังกล่าวระบุว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนจะทำให้เพิ่มขีดความสามารถของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Kim, Y. H., & Kaewnuch, K., 2018) จากสิ่งที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมและความตั้งใจที่จะใช้บริการเป็นในทางบวกทำให้เกิดสมมติฐานของการศึกษานี้ว่าหากการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวมีมากก็จะทำให้เกิดความตั้งใจที่จะใช้บริการมากขึ้น

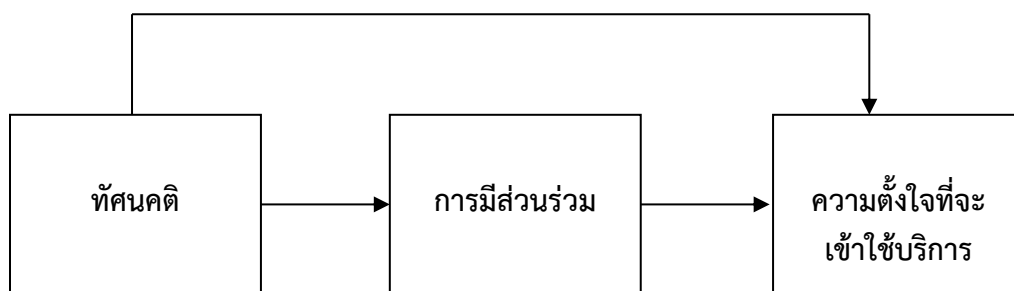
4. การศึกษาอิทธิพลของทัศนคติการมีส่วนร่วมที่มีต่อความตั้งใจที่จะใช้บริการในธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตพื้นที่การท่องเที่ยวพิเศษจังหวัดน่าน พบว่าทัศนคติ (ATT) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความตั้งใจที่จะใช้บริการ (INTEN) โดยผ่านการมีส่วนร่วม (PAR) ซึ่งจากผลการวิจัยดังกล่าวระบุว่าผลของการศึกษาจะช่วยให้เกิดความชัดเจนมากขึ้นถึงความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติ การมีส่วนร่วมและความตั้งใจที่จะใช้บริการของนักท่องเที่ยวในธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตพื้นที่การท่องเที่ยวพิเศษจังหวัดน่าน ซึ่งจะทำให้ให้นักวิชาการเข้าใจถึงบทบาทของทัศนคติ การมีส่วนร่วมและความตั้งใจที่จะใช้บริการ ซึ่งผลการทดสอบจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อนักวิชาการที่มีความสนใจในแนวคิดนี้ สามารถนำไปศึกษาเพิ่มเติมทั้งการศึกษาความสัมพันธ์กับตัวแปรอื่น ๆ หรือการศึกษาในบริบทของธุรกิจอื่น ๆ ต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาทัศนคติที่ส่งผลต่อความตั้งใจที่จะใช้บริการผ่านการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวของธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตพื้นที่การท่องเที่ยวพิเศษจังหวัดน่าน

ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสรุปเป็นความสัมพันธ์ของตัวแปร ตลอดจนสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 4 ทัศนคติที่ส่งผลต่อความตั้งใจที่จะใช้บริการผ่านการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวของธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตพื้นที่การท่องเที่ยวพิเศษจังหวัดน่าน

ตัวแปรทัศนคติที่มีผลต่อการตั้งใจที่จะใช้บริการของนักท่องเที่ยวมากที่สุดคือประสบการณ์ดังนั้นหากธุรกิจต้องการสร้างกลยุทธ์ที่ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวควรสร้างประสบการณ์เชิงประจักษ์ให้กับนักท่องเที่ยวได้ทดลองใช้และสัมผัสกับธุรกิจอย่างจริงจัง

ตัวแปรการมีส่วนร่วมมีผลต่อการตั้งใจที่จะใช้บริการของนักท่องเที่ยวส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์นั้นหมายความว่าสิ่งที่จะช่วยให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจใช้บริการ นักท่องเที่ยวจะต้องทราบและสามารถประเมินได้ว่าจะสามารถได้อะไรกลับมาและเกิดความคุ้มค่ามากน้อยแค่ไหน หากประเมินแล้วคุ้มค่า นักท่องเที่ยวก็จะเต็มใจในการใช้บริการ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษานิเทศของทัศนคติที่ส่งผลต่อความตั้งใจที่จะใช้บริการผ่านการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวของธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตพื้นที่การท่องเที่ยวพิเศษจังหวัดน่านสามารถทราบถึงทัศนคติของนักท่องเที่ยวในปัจจุบันที่มีความต้องการให้ธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรซึ่งความต้องการที่นักท่องเที่ยวต้องการมากที่สุดคือการสร้างคุณค่าในธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ดังนั้นธุรกิจควรสร้างกลยุทธ์ในการเพิ่มคุณค่าโดยการสร้างความเชื่อมโยงทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาสร้างเป็นอัตลักษณ์ให้เกิดกับธุรกิจรวมถึงเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์จากธุรกิจโดยการสร้างกิจกรรมที่ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวในการเข้ารับบริการในธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรดังนั้นแนวทางในการสร้างกิจกรรมที่จะทำให้นักท่องเที่ยวมาใช้บริการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผู้ประกอบการควรเน้นในเรื่องของการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว

โดยเฉพาะการใช้ประโยชน์ร่วมกันกับธุรกิจ เพราะจะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดทัศนคติในเชิงบวก และพร้อมที่จะใช้บริการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ข้อเสนอแนะ 1) ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย ผลจากการศึกษาครั้งนี้ได้ขยายขอบเขตความเข้าใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในฐานะที่เป็นตัวแปรส่งผ่านระหว่างทัศนคติและความตั้งใจที่จะใช้บริการของนักท่องเที่ยวในธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตพื้นที่การท่องเที่ยวพิเศษจังหวัดน่าน ผู้สนใจสามารถนำเอาแนวทางในการศึกษาของผู้วิจัยในครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการนิยามความหมาย กำหนดตัวแปรที่เกี่ยวข้องได้อย่างเหมาะสม 2) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 2.1) ในการศึกษาครั้งนี้ดำเนินการภายใต้บริบทของกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักท่องเที่ยวในธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตพื้นที่การท่องเที่ยวพิเศษจังหวัดน่าน ซึ่งพบว่าข้อมูลที่ได้รับทั้งหมดเป็นเฉพาะธุรกิจเดียว ดังนั้นหากผู้ที่สนใจจะศึกษาต่อไปควรจะเพิ่มกลุ่มธุรกิจอื่น ๆ และผู้วิจัยเห็นว่าควรเพิ่มกลุ่มตัวอย่างและออกแบบข้อคำถามที่เป็นเฉพาะกลุ่มตัวอย่างตามบริบทของธุรกิจนั้น ๆ 2.2) ในการศึกษางานวิจัยฉบับนี้มีข้อจำกัดในหลากหลายประเด็นไม่ว่าจะเป็นในด้านของเวลา รวมถึงสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันดังนั้นในการศึกษาในครั้งต่อไป ควรเพิ่มวิธีการหรือออกแบบกระบวนการในการศึกษา โดยการปรับให้เข้ากับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันให้มากที่สุดเพื่อความคล่องตัวในการทำงานวิจัยในครั้งต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรวิทย์ กรประเสริฐวิทย์. (2558). ทัศนคติความรู้ความเข้าใจพฤติกรรม และคุณลักษณะการใช้งานของเทคโนโลยีที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการใช้เครื่องชำระค่าโทรศัพท์อัตโนมัติของประชาชนในกรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2555). สถิติสำหรับงานวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมการ.
- กิตติกรณ์ สมยศ และคณะ. (2558). การวิจัยการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ การวิจัยการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้. ใน รายงานการวิจัย. วิทยาลัยชุมชนน่าน.
- จิตรา ปันรูป และคณะ. (2561). แนวทางการพัฒนาการตลาดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดน่าน. *Prae-wa Kalasin Journal of Kalasin University*, 5,(3), 438-458.
- ชัยณรงค์ ศรีรักษ์ และสุตสันต์ สุทธิพิศาล. (2563). การวิเคราะห์การมีส่วนร่วมและทัศนคติต่อกิจกรรม พัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแบบมีส่วนร่วมชุมชนบ้านท่าคอย อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 7(2), 98-111.

- ดวง อุปมา และคณะ. (2559). การศึกษาทัศนคติและการมีส่วนร่วมในการจัดการ การท่องเที่ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์:กรณีศึกษาศูนย์วัฒนธรรมชาวผู้ไทบ้านโพนอำเภอกำแพง จังหวัดกาฬสินธุ์. Srinakharinwirot Research and Development (Journal of Humanities and Social Sciences), 8(15), 145-159.
- พลกฤต รักจุล และคณะ. (2563). การพัฒนาแบบวัดทัศนคติต่อธุรกิจบ้านพักในฟาร์ม กรณีศึกษา:นักท่องเที่ยวใช้บริการธุรกิจบ้านพักในฟาร์มในจังหวัดน่าน. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ ด้านการจัดการ ครั้งที่ 12. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- มัลลิกา รัศมีศรีตระกูล และพีรภาว์ ทวีสุข. (2563). อิทธิพลของทัศนคติที่มีต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร. วารสาร สุทธิ ปริทัศน์,, 34(110), 251-267.
- ศิริพงศ์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา. (2559). อิทธิพลเชิงหน้าที่ของการศึกษาก่อนวัยเรียนต่อพัฒนาการทาง สติปัญญาของเด็ก อายุ 3-4 ปี. วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์| Academic Services Journal, Prince of Songkla University, 27(1), 133-143.
- สำมะโนอุตสาหกรรม. (2560). ข้อมูลพื้นฐานภาคเหนือ. เรียกใช้เมื่อ 6 กรกฎาคม 2564 จาก <http://www.nso.go.th/sites/2014/2560/north.pdf>
- Hair, J. et al. (2010). Multivariate Data Analysis: A Global Perspective. New Jersey: Pearson.
- Kendler, T. S. . (1963). Study guide for Howard H. In Kendler's Basic psychology.
- Kim, Y. H., & Kaewnuch, K. . (2018). Finding the gaps in event management research: A descriptive meta-analysis. Event Management, 22(3), 453-467.
- Rosenberg, M. J. et al. . (1960). Attitude organization and change: An analysis of consistency among attitude components. (Yales studies in attitude and communication.) , VolSrinakharinwirot Research and Development (Journal of Humanities and Social Sciences), 8(15), 145-159.

รูปแบบการบริหารจัดการที่ประสบความสำเร็จ
ของกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมก่อสร้างสำหรับโครงการ
ก่อสร้างขนาดใหญ่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล*
THE SUCCESSFUL MANAGEMENT MODEL OF CONSTRUCTION
INDUSTRY BUSINESS FOR LARGE CONSTRUCTION PROJECTS IN
BANGKOK METROPOLITAN AND VICINITY

ศิริส เคนพะนาน

Sirus Kenphanan

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

E-mail: tueanjaipim@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณลักษณะของผู้ประกอบการในกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมก่อสร้างที่ประสบความสำเร็จ 2) ศึกษาความสัมพันธ์ของคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ และความสำเร็จในการบริหารจัดการ 3) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมก่อสร้าง และ 4) พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมก่อสร้างที่ประสบความสำเร็จ เป็นวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน ได้แก่ เชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโครงการก่อสร้างกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 400 คน วิเคราะห์สถิติด้วยร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์แอลฟา การถดถอยพหุคูณ เชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัย เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ 1) ผู้บริหารระดับสูง 2) ประธานกรรมการ และ 3) ผู้จัดการโครงการ จำนวน 14 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) คุณลักษณะอุปนิสัยผู้ประกอบการ ภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจอุตสาหกรรม ภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$) ความสำเร็จการบริหารจัดการ ภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$) 2) ความสัมพันธ์คือ คุณลักษณะผู้ประกอบการกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ($R = 0.281 - 0.652$) ความสำเร็จในการบริหารจัดการ ($R = 0.326-0.776$) และความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จกับความสำเร็จในการ

* Received 6 September 2021; Revised 18 April 2022; Accepted 21 April 2022

บริหารจัดการ ($R = 0.346 - 0.661$) มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ปัจจัยความสำเร็จคือ คุณลักษณะผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางบวกและทางลบต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 และ 4) รูปแบบ ได้แก่ ความสัมพันธ์ คุณลักษณะผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ และความสำเร็จในการบริหารจัดการ ประเมินรูปแบบครอบคลุม ได้แก่ การใช้ประโยชน์ ความเป็นไปได้เหมาะสม และถูกต้องครอบคลุมเหมาะสม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหารจัดการ, กลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมก่อสร้าง, โครงการก่อสร้าง, ปัจจัยความสำเร็จ

Abstract

The objectives of the research article were to: 1) study the characteristic of successfully contracture industry entrepreneurs, 2) study the characteristic relationship of successful contracture industry entrepreneurs that factors affecting success and also successful management, 3) study the factors that influence the success in the construction industry, and 4) develop the successful management of construction industry. The study was mix research method that including with quantitative questionnaires was used as research tools. Questionnaires were used as research tools and purposive sampling. A sample group of 400 contraction project boards in Bangkok and vicinity. Using statistical analysis by percentage, mean, standard deviation, and multiple regression. The qualitative interview was used as a research tool, purposive sampling. The key informant was 1) chief executive, 2) president, and 3) project manager for all 14 persons, content analysis. The research found that: 1) characteristics of entrepreneurs were found very high level in the overview ($\bar{X} = 4.34$), Factors affecting the success of industrial business were found very high level in the overview ($\bar{X} = 4.36$), and affecting success and also successful management were found very high level in the overview ($\bar{X} = 4.27$). 2) The relationship was characteristic that factors affecting success ($R = 0.281-0.652$), the successful management ($R = 0.326-0.776$), and affecting factors that was the result of successful management ($R = 0.346-0.661$). There was a statistically significant positive relationship at the .01 3 levels. 3) The success factor was entrepreneurial characteristic found positive influence and negative factors affecting success statistically significant at .01, and 4) The model was included with the

characteristic relationship of successful contracture industry entrepreneur that factors affecting success and successful management, evaluating the model covering all four aspects such as utilization, feasibility, appropriateness, and comprehensiveness considered that the information obtained was appropriated and also statistically significant at 0.05.

Keywords: Management Model, Contraction Industry Group, Contraction Project, Success Factors

บทนำ

กลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมก่อสร้างทั่วโลกมีมูลค่า 12.744 ล้านล้านดอลลาร์ในปี 2019 โดยเพิ่มขึ้นในอัตราการเติบโตต่อปี ร้อยละ 6.1 ตั้งแต่ปี 2015 ตลาดคาดว่าจะลดลงเป็น 12.634 ล้านล้านดอลลาร์ในปี 2020 ด้วยการเติบโต อัตรา ร้อยละ -0.9 การเติบโตที่ลดลงส่วนใหญ่เกิดจากมาตรการ การเว้นระยะห่างทางสังคมที่กำหนดโดยประเทศต่าง ๆ และการชะลอตัวของเศรษฐกิจเนื่องจากการระบาดของ COVID-19 ตลาดคาดว่าจะฟื้นตัวและเติบโต ร้อยละ 7.5 จากปี 2021 และ 15.482 ล้านล้านดอลลาร์ในปี 2023 (Arcadis, 2021) ซึ่งทวีปเอเชียแปซิฟิกเป็นภูมิภาคที่ใหญ่ที่สุดในตลาดการก่อสร้างทั่วโลกโดยคิดเป็น ร้อยละ 41.0 ของทั้งหมดในปี 2019 รองลงมาคือ อเมริกาเหนือยุโรปตะวันตกและภูมิภาคอื่น ๆ ตลาดการก่อสร้างส่วนที่ใหญ่ที่สุด ร้อยละ 51.7 เป็นงานก่อสร้างอาคาร สำหรับประเทศไทยมีการกำหนดกรอบแนวทางการพัฒนาความเจริญ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ได้จัดทำขึ้นในช่วงเวลาของการปฏิรูปประเทศท่ามกลางสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเชื่อมโยงกันใกล้ชิดกันมากขึ้น มีการปรับโครงสร้างประเทศไทยไปสู่ประเทศไทย 4.0 ตลอดจนประเด็นการปฏิรูปประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) นอกจากนั้น ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วนทั้งในระดับกลุ่มอาชีพ ระดับภาคและระดับประเทศในทุกขั้นตอนของแผน อย่างกว้างขวางและต่อเนื่องเพื่อร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาประเทศ รวมทั้งร่วมจัดทำรายละเอียดยุทธศาสตร์ของแผนฯ เพื่อมุ่งสู่ “ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี นำสู่การปฏิบัติเพื่อเตรียมความพร้อมคน สังคม และเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) จะเห็นได้ว่า ประเทศไทยมีความเจริญรุดหน้าในการก่อสร้างเป็นอย่างมากในกลุ่ม BIMSTEC (Bay of Bengal Initiative for Multi-Sectoral Technical and Economic Cooperation) ซึ่งปัจจัยขับเคลื่อนมาจากการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ของภาครัฐ โดยเฉพาะ

ที่เกี่ยวข้องกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ซึ่งจะเหนี่ยวนำการลงทุนก่อสร้างภาคเอกชนให้ขยายตัวตาม ได้แก่ นิคมอุตสาหกรรม ที่อยู่อาศัย และอาคารเพื่อการพาณิชย์ ในช่วงปี 2562 - 2564 ธุรกิจรับเหมาก่อสร้างมีแนวโน้มเติบโตในอัตราเร่งขึ้นตามลำดับ ในปี 2562 คาดว่ามูลค่าการลงทุนก่อสร้างโดยรวมจะเติบโตไม่มากนักในอัตรา ร้อยละ 3.5 - 5.0 ผลจากนักลงทุนรอความชัดเจนภายหลังมีคณะรัฐบาลชุดใหม่ ในปี 2563 และปี 2564 ธุรกิจมีแนวโน้มขยายตัวเร่งขึ้นเป็น ร้อยละ 5 - 7 และ 7.5 - 9.5 ตามลำดับ ตามการเร่งลงทุนโครงการขนาดใหญ่ของภาครัฐและการลงทุนภาคเอกชนที่คาดว่าจะเติบโตตามความเชื่อมั่นและภาวะเศรษฐกิจ (ธเนศ มหัทธนาลัย, 2564)

ปัจจุบันธุรกิจอุตสาหกรรมก่อสร้างมีการเปลี่ยนแปลงไปตามการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงแบบพลวัตเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วและตลอดเวลา ทุกองค์การต้องเผชิญกับสภาวะการเปลี่ยนแปลง ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม ค่านิยม ข้อมูลข่าวสาร และปัญหาจากโรคติดต่ออุบัติใหม่ (Emerging Infectious Diseases) ส่งผลให้การบริหารจัดการองค์การต้องปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป คือ มุ่งเน้นการบริหารองค์การให้มีขนาดเล็กและขณะเดียวกันก็ต้องให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด สามารถแข่งขันกับคู่แข่งทั้งภายในและภายนอกประเทศได้ (Schermerhorn, J. R. et al., 2000) และยังพบว่า อุตสาหกรรมก่อสร้างกำลังเผชิญปัญหาและอุปสรรคนานับประการที่เป็นความท้าทายต่อผู้ประกอบการ ทั้งจาก ความผันผวนของราคาน้ำมันที่ส่งผลถึงราคาวัสดุก่อสร้าง โดยเฉพาะในหมวดเหล็กและผลิตภัณฑ์จาก เหล็กที่ปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ปัญหาการขาดแคลนแรงงานทั้งแรงงานฝีมือและแรงงานไร้ฝีมือ จนต้องมีการนำเข้าแรงงานต่างด้าวจากประเทศเพื่อนบ้าน ความซับซ้อนของโครงการทั้งในแง่เทคโนโลยีการก่อสร้างและการบริหารจัดการโครงการ ที่ทำให้ผู้ประกอบการรายย่อยที่อยู่ในกลุ่ม วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises: SMEs) เสียเปรียบในการแข่งขัน เหล่านี้ล้วนเป็นอุปสรรคที่ทำให้อุตสาหกรรมก่อสร้างของไทยไม่สามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืน (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2564) จากรายงานของศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจ ระบุว่าอุตสาหกรรม ก่อสร้างของไทยยังมีปัญหาด้านผลิตภาพ (Productivity) ของการทำงานอย่างรุนแรงหากเปรียบเทียบกับอุตสาหกรรมอื่น นอกจากนี้ แรงกดดันทางด้านเทคโนโลยี บวนและก้าวประโดด (Disruptive Technology) เช่น 3D Printing, Construction Robotics, Virtual Reality เป็นต้น ได้เริ่มเข้ามามีประยุกต์ใช้ในอุตสาหกรรมก่อสร้างในหลาย ๆ ประเทศที่พัฒนาแล้ว (ข่าวอสังหาริมทรัพย์, 2564)

กรุงเทพมหานครและปริมณฑล เป็นพื้นที่ที่มีการก่อสร้างมากที่สุดในประเทศไทย ความรู้และการพัฒนาทางด้านเทคนิคและการจัดการ ในธุรกิจการก่อสร้างในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จึงสามารถเป็นตัวแทนของงานวิจัยในด้านนี้เป็นอย่างดี ในด้านธุรกิจของอุตสาหกรรมก่อสร้างเป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนา

ประเทศ (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2564) ทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะสาธารณูปโภค ซึ่งนอกจากจะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนแล้วยังช่วยอำนวยความสะดวกและสนับสนุนการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมอื่น ๆ ทั้งนี้อุตสาหกรรมก่อสร้างยังมีความเกี่ยวพันและเชื่อมโยงกับอีกหลายภาคเศรษฐกิจ เช่น อุตสาหกรรมการผลิต วัสดุอุปกรณ์ ไม่ว่าจะเป็นปูนซีเมนต์ เหล็ก วัสดุก่อสร้างต่าง ๆ เครื่องจักรกล อุตสาหกรรมพลังงาน การขนส่ง ธุรกิจการเงิน การประกันภัย การบริหารจัดการ เป็นต้น ที่ผ่านมากลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมได้ประสบความสำเร็จของผู้ประกอบการ เนื่องจากการจัดการที่ไร้ประสิทธิภาพมากที่สุด ส่งผลให้การดำเนินธุรกิจให้ได้ผลเป็นที่น่าพึงพอใจหรือบรรลุเป้าหมายตามที่องค์กรได้กำหนดไว้จำเป็นต้องมีการประเมินความสำเร็จในการดำเนินงาน เพื่อพิจารณาถึงความสำเร็จในแต่ละด้านตามวัตถุประสงค์และปัจจัยขององค์การ ซึ่งนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายในการดำเนินงาน การประเมินผลองค์การแบบสมดุล เป็นวิธีหนึ่งในการประเมินผลการดำเนินงานที่ช่วยให้มองเห็นภาพรวมในการดำเนินงานทั้งองค์การเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่วางไว้และสร้างความสำเร็จให้แก่องค์การได้ (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม, 2560) จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยสนใจศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมก่อสร้างสำหรับโครงการก่อสร้างขนาดใหญ่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยศึกษาปัจจัยด้านคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จและปัจจัย ที่มีผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจก่อสร้างในจังหวัดกรุงเทพมหานคร เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการที่ประสบความสำเร็จสำหรับผู้ประกอบการก่อสร้าง และเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจดำเนินธุรกิจก่อสร้างได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้ประกอบการในกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมก่อสร้างที่ประสบความสำเร็จ
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ และความสำเร็จในการบริหารจัดการ
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมก่อสร้าง
4. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมก่อสร้างที่ประสบความสำเร็จ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเป็นแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ด้านขอบเขต

1.1 ประชากร (Population) คือ ผู้บริหารโครงการก่อสร้างในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 579 บริษัท (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2562) โดยจำนวนประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้มีการคำนวณโดยใช้สูตรของ Cochran, W. G. (Cochran, W. G., 1977) เนื่องจากไม่ทราบขนาดของประชากรที่แน่นอน

1.1.1 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) คือ ตัวแทนผู้บริหารโครงการก่อสร้างกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารระดับสูง 2) ประธานกรรมการ และ 3) ผู้จัดการโครงการ จำนวนทั้งหมด 400 คน การสุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้มีการคำนวณโดยใช้สูตรของ Cochran, W. G. (Cochran, W. G., 1977) เนื่องจากไม่ทราบขนาดของประชากรที่แน่นอน แต่ทราบว่ามีจำนวนมากและต้องทราบค่าสัดส่วนของประชากร

1.1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยคัดเลือกแบบเจาะจงเป็นตัวแทนของตัวแทนผู้บริหารโครงการก่อสร้างกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารระดับสูง 2) ประธานกรรมการ และ 3) ผู้จัดการโครงการก่อสร้างขนาดใหญ่ จำนวน 14 ท่าน ประกอบด้วย บริษัท ทีม คอนซัลติ้ง เอนจิเนียริง แอนด์ แมเนจเม้นท์ จำกัด (มหาชน) 3 ท่าน บริษัท เอทีที คอนซัลแตนท์ จำกัด 3 ท่าน บริษัท เอสคิว อาร์ทีเคค แอนด์ แพลนเนอร์ จำกัด 2 ท่าน บริษัท เนวาร์ตันพัฒนาการ จำกัด (มหาชน) 3 ท่าน บริษัท ซีโน-ไทย เอ็นจิเนียริง แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด(มหาชน) 1 ท่าน และบริษัท อิตาเลียนไทย ดีเวล๊อปเมนต์ จำกัด (มหาชน) 2 ท่าน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกคือ ผู้บริหารโครงการก่อสร้างในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลที่เป็นธุรกิจขนาดใหญ่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะในงานที่รับผิดชอบ และข้อมูลที่ได้ครบถ้วนจากการสัมภาษณ์ตามจำนวนถือว่าเหมาะสมเป็นข้อมูลที่อิมตัว

1.2 เนื้อหา ได้แก่ แนวคิด หลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารกับการก่อสร้าง ธุรกิจอุตสาหกรรมก่อสร้าง นวัตกรรมอุตสาหกรรมก่อสร้าง และความสำเร็จในการบริหารจัดการ

1.3 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ 1) คุณลักษณะอุปนิสัยของผู้ประกอบการก่อสร้างที่ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย 1.1) การเป็นผู้มีความคิดล่วงหน้า 1.2) คิดถึงผลลัพธ์ของการกระทำ 1.3) ลำดับความสำคัญ 1.4) การคิดแบบชนะ - ชนะ 1.5) การเข้าใจผู้อื่น 1.6) การประสานพลัง และ 1.7) หมั่นฝึกฝนอยู่เสมอ (Covey, S. R., 1989) 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ประกอบด้วย 2.1) กลยุทธ์ 2.2) โครงสร้าง 2.3) ระบบ 2.4) รูปแบบ 2.5) บุคคล 2.6) ทักษะ และ 2.7) ค่านิยมร่วม และตัวแปรตาม ได้แก่ ความสำเร็จในการบริหารจัดการ ประกอบด้วย ด้านการเงิน ด้านลูกค้า ด้านกระบวนการภายใน และด้าน การเรียนรู้และเติบโต (Kaplan, R. S. & Norton, D. P., 1996)

2. ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย ซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารกับการก่อสร้าง จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC มีค่าไม่ต่ำกว่า 0.67 - 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องที่ 1.00 นำไปทดลองใช้กับกลุ่มคล้ายกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และได้หาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach, L. J., 1990) ของแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ 0.96 ถือว่าผ่านเกณฑ์ และจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์แบ่งเป็น 5 ตอน คือ 1) ข้อมูลพื้นฐาน (Checklist) 2) ลักษณะผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ 3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ 4) ความสำเร็จในการบริหารจัดการ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert, R., 1967) (โดยแบ่งช่วงของคะแนน ได้แก่ 1 หมายถึง น้อยที่สุด 2 หมายถึง น้อย 3 หมายถึง มีปานกลาง 4 หมายถึง มาก และ 5 หมายถึง มากที่สุด) และ 5) ข้อเสนอแนะ และเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือในการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ 1) ข้อมูลพื้นฐาน 2) ลักษณะของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ และ 3) แนวทางการพัฒนารูปแบบประสบความสำเร็จ

3. ด้านการเก็บข้อมูล คือ เก็บด้วยตนเอง โดยแบ่งการเก็บข้อมูลออกเป็น 4 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ลักษณะผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ ระยะที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ระยะที่ 3 ความสำเร็จในการบริหารจัดการ (แบบสอบถาม) ระยะที่ 4 ลักษณะของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ (แบบสัมภาษณ์) และระยะที่ 5 แนวทางในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการที่ประสบความสำเร็จ (แบบประเมิน)

4. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล คือ เชิงปริมาณด้วยสถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์แอลฟา การถดถอยพหุคูณ และเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

การศึกษาคุณลักษณะของผู้ประกอบการในกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมก่อสร้างที่ประสบความสำเร็จ พบว่า คุณลักษณะของผู้ประกอบการกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมก่อสร้าง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 คุณลักษณะของผู้ประกอบการในกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมก่อสร้างที่ประสบความสำเร็จ

คุณลักษณะอุปนิสัยผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. ด้านการเป็นผู้มีความคิดล่วงหน้า	4.39	0.31	มาก	1
2. ด้านคิดถึงผลลัพธ์ของการกระทำ	4.38	0.32	มาก	2
3. ด้านลำดับความสำคัญ	4.37	0.30	มาก	3
4. ด้านการคิดแบบชนะ-ชนะ	4.32	0.34	มาก	5
5. ด้านการเข้าใจผู้อื่น	4.35	0.33	มาก	4
6. ด้านการประสานพลัง	4.32	0.38	มาก	5
7. ด้านหมั่นฝึกฝนอยู่เสมอ	4.29	0.31	มาก	6
รวม	4.34	0.25	มาก	
ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ				
1. ด้านกลยุทธ์	4.29	0.36	มาก	6
2. ด้านโครงสร้าง	4.37	0.27	มาก	4
3. ด้านระบบ	4.33	0.31	มาก	5
4. ด้านรูปแบบ	4.39	0.30	มาก	3
5. ด้านบุคคล	4.28	0.45	มาก	7
6. ด้านทักษะ	4.42	0.48	มาก	1
7. ด้านค่านิยมร่วม	4.41	0.36	มาก	2
รวม	4.36	0.23	มาก	
ความสำเร็จในการบริหารจัดการ				
1. ด้านการเงิน	4.28	0.46	มาก	2
2. ด้านลูกค้า	4.25	0.44	มาก	3
3. ด้านกระบวนการภายใน	4.24	0.43	มาก	4
4. ด้านการเรียนรู้และเติบโต	4.32	0.32	มาก	1
รวม	4.27	0.31	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า

1. คุณลักษณะของผู้ประกอบการในกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมก่อสร้างที่ประสบความสำเร็จ โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.25) มี 7 ด้าน ได้แก่ 1.1) ด้านการเป็นผู้มีความคิดล่วงหน้า ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.31) 1.2) ด้านคิดถึงผลลัพธ์ของการกระทำ ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.32) 1.3) ด้านลำดับความสำคัญ ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.30) 1.4) ด้านการคิดแบบชนะ-ชนะ ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.34) 1.5) ด้านการเข้าใจผู้อื่น ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.33) 1.6) ด้านการประสานพลัง ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.38) และ 1.7) ด้านหมั่นฝึกฝนอยู่เสมอ ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.31)

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมก่อสร้างที่ประสบความสำเร็จ โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.23) มี 7 ด้าน ได้แก่ 2.1) ด้านกลยุทธ์ ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.36) 2.2) ด้านโครงสร้าง ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.27) 2.3) ด้านระบบ ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.31) 2.4) ด้านรูปแบบ ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.50) 2.5) ด้านบุคคล

($\bar{X}$ = 4.28, S.D. = 0.45) 2.6) ด้านทักษะ ($\bar{X}$ = 4.432, S.D. = 0.48) และ 2.7) ด้านค่านิยมร่วม ($\bar{X}$ = 4.41, S.D. = 0.36)

3. ความสำเร็จในการบริหารจัดการ โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.27, S.D. = 0.31) มี 4 ด้าน ได้แก่ 3.1) ด้านการเงิน ($\bar{X}$ = 4.28, S.D. = 0.46) 3.2) ด้านลูกค้า ($\bar{X}$ = 4.25, S.D. = 0.44) 3.3) ด้านกระบวนการภายใน ($\bar{X}$ = 4.24, S.D. = 0.43) และ 4.4) ด้านการเรียนรู้และเติบโต ($\bar{X}$ = 4.32, S.D. = 0.32)

จากการสัมภาษณ์โดยจำแนกตามคุณลักษณะผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ ปัจจัยส่งผลต่อความสำเร็จ และความสำเร็จในการบริหารจัดการ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 คุณลักษณะผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ ปัจจัยส่งผลต่อความสำเร็จ และความสำเร็จในการบริหารจัดการ

ตัวแปรอิสระคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ	ตัวแปรอิสระปัจจัยส่งผลต่อความสำเร็จ	ตัวแปรตามความสำเร็จในการบริหารจัดการ
- การเป็นผู้มีความคิดล่วงหน้า - คิดถึงผลลัพธ์ของการกระทำ - ลำดับความสำคัญ - การคิดแบบชนะ-ชนะ - การเข้าใจผู้อื่น - การประสานพลัง - หมั่นฝึกฝนอยู่เสมอ	- กลยุทธ์ - โครงสร้าง - ระบบ - รูปแบบ - บุคคล - ทักษะ - ค่านิยมร่วม	- ด้านการเงิน - ด้านลูกค้า - ด้านกระบวนการภายใน - ด้านการเรียนรู้และเติบโต

จากตารางที่ 2 พบว่า

1. คุณลักษณะของผู้ประกอบการ ได้กล่าวว่า “คุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จควรจะมีการวางแผน วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในภายนอก วิเคราะห์การแข่งขัน มองการณ์ในระยะยาว คิดทบทวนอย่างรอบคอบ โดยการประเมินความเสี่ยง ต้นทุนด้านต่าง ๆ ก่อนจะตัดสินใจดำเนินการ ให้ความสำคัญและใส่ใจกับงานอย่างเต็มที่ คิดหาทางแก้ปัญหาโดยเรียนรู้และสอบถามจากผู้มีประสบการณ์หรือค้นหาข้อมูลอย่างรอบคอบ แผนงาน แผนเงิน แผนอินวอยส์ แผนบุคคล วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องจักร ต้องถูกกำหนดหลังจากดูขอบเขตของงานแล้ว” (ผู้บริหารระดับสูง, 2563)

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ได้กล่าวว่า “การปฏิบัติหน้าที่ในอันที่จะเชื่อมั่นได้ว่ากิจกรรมต่าง ๆ ดำเนินไปในแนวทางที่จะบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน้าที่อันที่จะสร้างและรักษาไว้ซึ่งสภาวะที่จะเอื้ออำนวยต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ ด้วยความพยายามร่วมกันของกลุ่มบุคคล” (ประธานกรรมการ, 2563)

3. ความสำเร็จในการบริหารจัดการ ได้กล่าวว่า “การวางแผนที่ดี คือ ประสบความสำเร็จไปแล้วครึ่งหนึ่ง วางแผนทำ Process สู่เป้าหมาย เตรียมการแก้ไข แก้ปัญหาไว้ล่วงหน้า มีโอกาสประสบความสำเร็จมากขึ้น” (ผู้จัดการโครงการก่อสร้างขนาดใหญ่, 2563)

การศึกษาความสัมพันธ์ของคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ และความสำเร็จในการบริหารจัดการ พบว่า มีความสัมพันธ์ ทั้ง 3 ด้าน ดังตารางที่ 3 - 5

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

ความสัมพันธ์	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇
การเป็นผู้มีความคิดล่วงหน้า (X ₁)	1						
คิดถึงผลลัพธ์ของการกระทำ (X ₂)	.711**	1					
ลำดับความสำคัญ (X ₃)	.687**	.625**	1				
การคิดแบบชนะ-ชนะ (X ₄)	.416**	.411**	.446**	1			
การเข้าใจผู้อื่น (X ₅)	.513**	.452**	.495**	.877**	1		
การประสานพลัง (X ₆)	.307**	.322**	.315**	.961**	.834**	1	
หมั่นฝึกฝนอยู่เสมอ (X ₇)	.320**	.346**	.410**	.672**	.773**	.608**	1
ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ (Y ₁)	.281**	.325**	.330**	.629**	.652**	.605**	.589**

*p<0.05 **p<0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ กับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ มีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ 1) การเข้าใจผู้อื่น อยู่ในระดับสูง R = 0.652 2) การคิดแบบชนะ-ชนะ อยู่ในระดับสูง R = 0.629 3) การประสานพลัง อยู่ในระดับสูง R = 0.605 4) หมั่นฝึกฝนอยู่เสมอ อยู่ในระดับสูง R = 0.589 5) ลำดับความสำคัญ อยู่ในระดับปานกลาง R = 0.330 6) คิดถึงผลลัพธ์ของการกระทำ อยู่ในระดับปานกลาง R = 0.325 และ 7) การเป็นผู้มีความคิดล่วงหน้า อยู่ในระดับปานกลาง R = 0.281

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จกับความสำเร็จในการบริหารจัดการ

ความสัมพันธ์	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇
การเป็นผู้มีความคิดล่วงหน้า (X ₁)	1						
คิดถึงผลลัพธ์ของการกระทำ (X ₂)	.711**	1					
ลำดับความสำคัญ (X ₃)	.687**	.625**	1				
การคิดแบบชนะ-ชนะ (X ₄)	.416**	.411**	.446**	1			
การเข้าใจผู้อื่น (X ₅)	.513**	.452**	.495**	.877**	1		
การประสานพลัง (X ₆)	.307**	.322**	.315**	.961**	.834**	1	
หมั่นฝึกฝนอยู่เสมอ (X ₇)	.320**	.346**	.410**	.672**	.773**	.608**	1
ความสำเร็จในการบริหารจัดการ(Y ₂)	.326**	.457**	.512**	.776**	.728**	.664**	.436**

*p<0.05 **p<0.01

จากตารางที่ 4 พบว่า การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ กับความสำเร็จในการบริหารจัดการ มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ 1) การคิดแบบชนะ-ชนะ อยู่ในระดับสูง $R = 0.776$ 2) การเข้าใจผู้อื่น อยู่ในระดับสูง $R = 0.728$ 3) การประสานพลัง อยู่ในระดับสูง $R = 0.664$ 4) ลำดับความสำคัญ อยู่ในระดับปานกลาง $R = 0.512$ 5) คิดถึงผลลัพธ์ของการกระทำ อยู่ในระดับปานกลาง $R = 0.457$ 6) หมั่นฝึกฝนอยู่เสมอ อยู่ในระดับปานกลาง $R = 0.436$ และ 7) การเป็นผู้มีความคิดล่วงหน้า อยู่ในระดับปานกลาง $R = 0.326$

ตารางที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จกับความสำเร็จในการบริหารจัดการ

ความสัมพันธ์	X ₈	X ₉	X ₁₀	X ₁₁	X ₁₂	X ₁₃	X ₁₄
กลยุทธ์ (X ₈)	1						
โครงสร้าง (X ₉)	.527**	1					
ระบบ (X ₁₀)	.722**	.713**	1				
รูปแบบ (X ₁₁)	.673**	.541**	.755**	1			
บุคคล (X ₁₂)	.506**	.421**	.146**	.185**	1		
ทักษะ (X ₁₃)	.529**	.315**	.559**	.447**	.508**	1	
ค่านิยมร่วม (X ₁₄)	.418**	.593**	.474**	.248**	.581**	.752**	1
ความสำเร็จในการบริหารจัดการ (Y ₂)	.650**	.661**	.534**	.346**	.663**	.432**	.426**

* $p < 0.05$ ** $p < 0.01$

จากตารางที่ 5 พบว่า การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จกับความสำเร็จในการบริหารจัดการ มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ 1) บุคคล อยู่ในระดับสูง $R = 0.633$ 2) โครงสร้าง อยู่ในระดับสูง $R = 0.661$ 3) กลยุทธ์ อยู่ในระดับสูง $R = 0.650$ 4) ระบบ อยู่ในระดับปานกลาง $R = 0.534$ 5) ทักษะ อยู่ในระดับปานกลาง $R = 0.432$ 6) ค่านิยมร่วม อยู่ในระดับปานกลาง $R = 0.426$ และ 7) รูปแบบ อยู่ในระดับปานกลาง $R = 0.346$

การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมก่อสร้าง พบว่า มีอิทธิพลทางบวกและทางลบต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

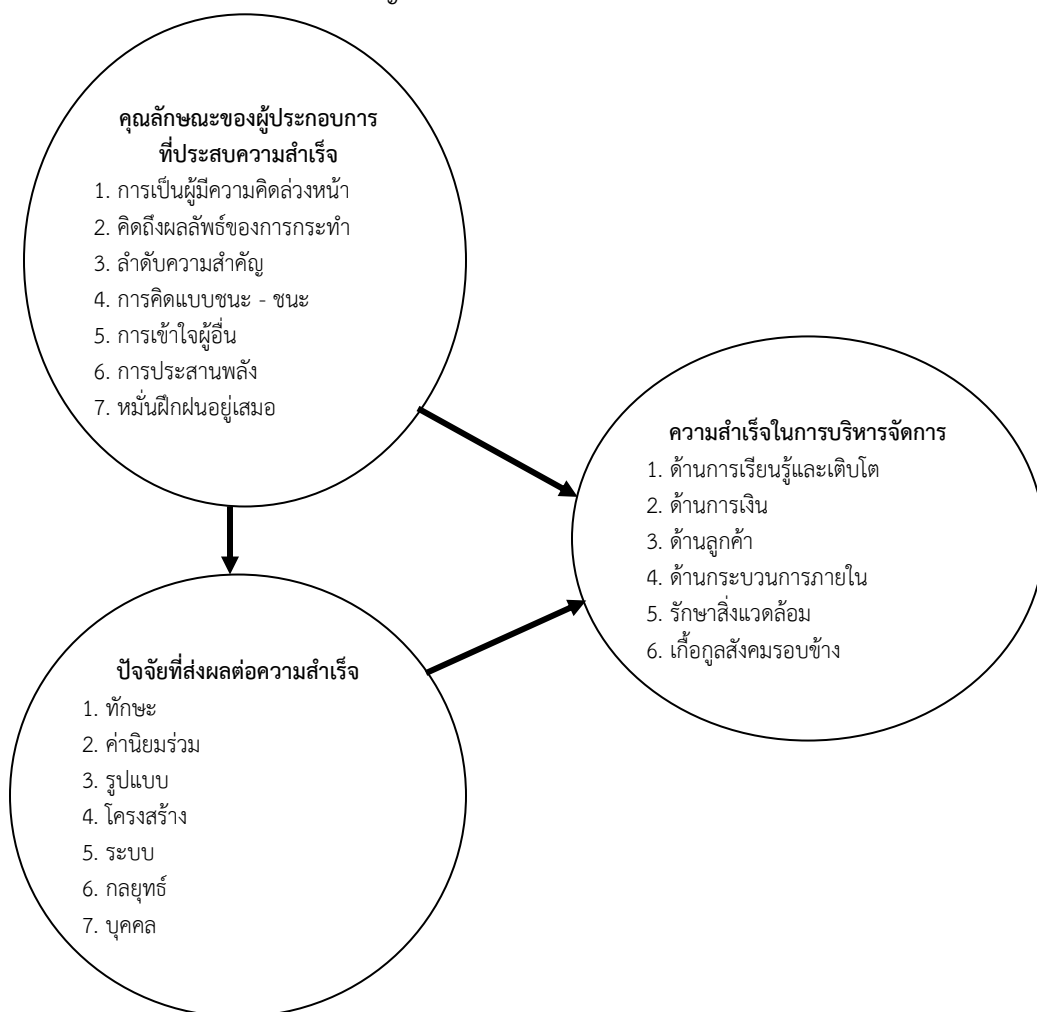
1. คุณลักษณะของผู้ประกอบการที่มีอิทธิพลต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ สรุปได้ว่า อิทธิพลทางบวกคือ การเข้าใจผู้อื่น หมั่นฝึกฝนอยู่เสมอ การประสานพลัง คิดถึงผลลัพธ์ของการกระทำ การคิดแบบชนะ-ชนะ และลำดับความสำคัญ อิทธิพลทางลบคือ การเป็นผู้มีความคิดล่วงหน้า

2. คุณลักษณะของผู้ประกอบการที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการ สรุปได้ว่า อิทธิพลทางบวกต่อคือ หมั่นฝึกฝนอยู่เสมอ การประสานพลัง ลำดับความสำคัญ คิดถึงผลลัพธ์ของการกระทำ และการเป็นผู้มีความคิดล่วงหน้า อิทธิพลทางลบคือ การคิดแบบชนะ - ชนะ และการเข้าใจผู้อื่น

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการ สรุปได้ว่า อิทธิพลทางบวกคือ กลยุทธ์ บุคคล ทักษะ และโครงสร้าง อิทธิพลทางลบคือ ระบบ รูปแบบ และค่านิยมร่วม

การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมก่อสร้างที่ประสบความสำเร็จ พบว่า 1) คุณลักษณะผู้ประกอบการ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ และความสำเร็จในการบริหารจัดการ อยู่ในระดับมาก 2) คุณลักษณะผู้ประกอบการ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ และความสำเร็จในการบริหารจัดการ ทุกด้านมีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) คุณลักษณะผู้ประกอบการมีอิทธิพลต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คุณลักษณะผู้ประกอบการมีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการ และปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จมีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมก่อสร้างที่ประสบความสำเร็จ

อภิปรายผล

จากการศึกษาคุณลักษณะของผู้ประกอบการในกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมก่อสร้างที่ประสบความสำเร็จ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านการเป็นผู้มีความคิดล่วงหน้า รองลงมาคือ ด้านคิดถึงผลลัพธ์ของการกระทำ และด้านลำดับความสำคัญ ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากองค์การที่เป็นเลิศจะให้ความสำคัญกับการปฏิบัติจนเกิดผลสัมฤทธิ์คือ หลังจากตกลงใจในนโยบายต่าง ๆ ชัดเจนแล้ว ก็จะทำอย่างมุ่งมั่นจริงจังและต่อเนื่องจนกว่าจะบรรลุเป้าหมายหรือสรุปผลได้องค์การที่เป็นเลิศจะมุ่งเน้นการปฏิบัติอย่างจริงจังคือ การทำองค์การให้มีความคล่องตัว การทดลอง ปฏิบัติและการทำระบบให้ง่าย ดังเช่น ชลิตา บุญญา ได้ศึกษาเรื่องคุณลักษณะของผู้ประกอบการและโอกาสของธุรกิจที่มีผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจวัสดุก่อสร้างในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจวัสดุก่อสร้างในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ คุณลักษณะของผู้ประกอบการ ด้านความสามารถในการโน้มน้าว ด้านการวางแผนเพื่ออนาคต ด้านอำนาจการตัดสินใจ ด้านการเข้าใจตนเอง และโอกาสของธุรกิจ โดยร่วมกันพยากรณ์ความผันแปรของความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจวัสดุก่อสร้างในจังหวัดกรุงเทพมหานครได้ ร้อยละ 55.56 ในขณะที่ด้านการเข้าใจตลาดอย่างลึกซึ้ง ด้านความเป็นอิสระด้านการตระหนักในความเป็นไปได้ของอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนและด้านความมุ่งมั่นอุตสาหกรรมไม่มีผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจวัสดุก่อสร้างในเขตกรุงเทพมหานคร (ชลิตา บุญญา, 2559)

จากการศึกษาความสัมพันธ์ของคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ และความสำเร็จในการบริหารจัดการ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ส่งผลทางบวกต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ จากมากไปน้อย ระหว่าง .652 - .281 ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จกับความสำเร็จในการบริหารจัดการในกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมก่อสร้างที่ประสบความสำเร็จ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ส่งผลทางบวกต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการในกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมก่อสร้างที่ประสบความสำเร็จ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ จากมากไปน้อย ระหว่าง .661 - .346 ประกอบด้วย บุคคล โครงสร้าง กลยุทธ์ ระบบ ทักษะ ค่านิยมร่วม รูปแบบ มีความสัมพันธ์กันทุกด้านอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับสูง ความสัมพันธ์ของคุณลักษณะกับความสำเร็จในการบริหารจัดการในกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมก่อสร้างที่ประสบความสำเร็จ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ จากมากไปน้อย ระหว่าง .776 - .326 ได้แก่ การคิดแบบชนะ-ชนะ การเข้าใจผู้อื่น การประสานพลัง การลำดับความสำคัญ คิดถึงผลลัพธ์ของการกระทำ หมั่นฝึกฝนอยู่เสมอ และการเป็นผู้มีความคิดล่วงหน้า ตามที่ ชัยชนะ ชิดช่วงชัย และคณะ ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของโครงการก่อสร้างขนาดใหญ่ พบว่า ปัจจัยหลักที่

ส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการก่อสร้างขนาดใหญ่ ในประเทศไทย ประกอบด้วย 7 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยด้านการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของโครงการ 2) ปัจจัยด้านการวางแผนและออกแบบ 3) ปัจจัยด้านนโยบาย 4) ปัจจัยด้านการควบคุมและการดำเนินการ 5) ปัจจัยด้านผลตอบแทนทางเศรษฐศาสตร์ 6) ปัจจัยด้านผลกระทบต่อสังคม และ 7) ปัจจัยด้านผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ยังพบว่า ปัจจัยด้านผลกระทบต่อสังคมเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดจากการวิเคราะห์เปรียบเทียบหาปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการก่อสร้างพบว่า ปัจจัยด้านผลกระทบต่อสังคม โดยมีตัวแปรการมีส่วนร่วมช่วยให้เกิดการพัฒนาชุมชนในบริเวณโครงการเป็นตัวแปรที่สำคัญที่สุดในปัจจัย (ชัยชนะ ชิดช่วงชัย และคณะ, 2561)

จากการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมก่อสร้างมีอะไรบ้าง พบว่า คุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จส่งผลต่อความสำเร็จในกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมก่อสร้าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กรจะต้องให้ความสำคัญกับด้านทักษะ บุคลากร ค่า नियมร่วม การกำหนดกลยุทธ์ขององค์กร การวิเคราะห์สภาพขององค์กรทั้งภายในและภายนอก การสื่อสารวิสัยทัศน์ พันธกิจ ให้บุคลากรทราบและร่วมมือในการดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จ ดังเช่น กิตติพิศ กวีสิทธิสารคุณ ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสำหรับคัดเลือกสัญญาก่อสร้างและผลสัมฤทธิ์ของโครงการก่อสร้าง พบว่า ปัจจัยที่ใช้คัดเลือกประเภทของสัญญาก่อสร้างพร้อมน้ำหนักความสำคัญ ได้แก่ 1) ประสิทธิภาพของเจ้าของโครงการ (16%) 2) ความน่าเชื่อถือของผู้รับเหมา (14%) 3) คุณภาพที่ต้องการ (14%) 4) ความยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง (13%) 5) ขนาดของงานก่อสร้าง (11%) 6) สภาพการแข่งขันและภาระงานผู้รับเหมา (10%) 7) การกระจายความเสี่ยง (8%) 9) แรงจูงใจพิเศษ (7%) และ 10) ความสามารถของทีปรึกษา (7%) ปัจจัยส่งผลกับผลสัมฤทธิ์ของโครงการก่อสร้างและมีอิทธิพล ได้แก่ คุณภาพ (61%) และราคาก่อสร้าง (39%) (กิตติพิศ กวีสิทธิสารคุณ, 2558)

การพัฒนาแบบการบริหารจัดการกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมก่อสร้างที่ประสบความสำเร็จ พบว่า ข้อมูลที่ได้สามารถอธิบายประเด็นหลักได้ทุกประเด็น ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลจากการสำรวจ ข้อมูลจากผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ ประกอบกับประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์ มากำหนดเป็นแบบการบริหารจัดการที่ประสบความสำเร็จ ของกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมก่อสร้างสำหรับโครงการก่อสร้างขนาดใหญ่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ได้ดังนี้ คุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย 1) การเป็นผู้มีความคิดล่วงหน้า 2) คิดถึงผลลัพธ์ของการกระทำ 3) ลำดับความสำคัญ 3) การคิดแบบชนะ - ชนะ 4) การเข้าใจผู้อื่น 5) การประสานพลัง 6) หมั่นฝึกฝนอยู่เสมอ ส่วน ปัจจัยส่งผลต่อความสำเร็จ ประกอบด้วย 1) ทักษะ 2) ค่า नियมร่วม 3) รูปแบบ 4) โครงสร้าง 5) ระบบ 6) กลยุทธ์ 7) บุคคล และความสำเร็จในการบริหารจัดการ ประกอบด้วย 1) ด้านการเรียนรู้และเติบโต 2) ด้านการเงิน 3) ด้านลูกค้า 4) ด้านกระบวนการภายใน 5) รักษาสิ่งแวดล้อม 6) เกื้อกูลสังคมรอบข้าง และอุปนิสัย 7 ประการ

ประกอบด้วย การเป็นผู้มีความคิดล่วงหน้า การเริ่มต้นด้วยจุดมุ่งหมายในใจ การทำตามลำดับความสำคัญ การคิดแบบชนะ-ชนะ การเข้าใจผู้อื่นก่อนจะ让自己เข้าใจเรา การประสานพลัง และการปล่อยให้คมอยู่เสมอ ดังเช่น Kaplan, R. S. & Norton, D. P. กล่าวถึง การนำ Balanced Scorecard มาใช้ในผู้บริหารขององค์กร เป็นการกำหนดวิธีการทำงานตามแผนกลยุทธ์ แบ่งออกเป็น 4 มุมมอง ได้แก่ การเงิน ลูกค้า กระบวนการภายใน และการเรียนรู้และการพัฒนา ให้เป็นไปตามเป้าหมายโดยมีความสัมพันธ์และต่อเนื่องกันเพื่อสร้างความเหมาะสมในการทำงาน และสามารถตรวจสอบได้ง่ายอย่างเป็นระบบ (Kaplan, R. S. & Norton, D. P., 2001) และพิชญามัชฌิมศรีธธา ได้ศึกษาเรื่องบุคลิกการเป็นผู้ประกอบการ ภูมิความรู้ ความชำนาญ ทักษะ การจัดหาทรัพยากรใหม่และความสำเร็จในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการโรงแรมอิสระในเขตกรุงเทพมหานครกล่าวว่า ลักษณะบุคลิกการเป็นผู้ประกอบการความเป็นตัวของตัวเอง ความสม่ำเสมอและใส่ใจในการเรียนรู้ และความใส่ใจในความสำเร็จอยู่ในระดับค่อนข้างสูง โดยความมีนวัตกรรม ความกล้าเสี่ยงและความก้าวร้าวในการแข่งขันอยู่ในระดับปานกลาง ภูมิความรู้ความชำนาญด้านความชำนาญในวิชาชีพอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ประสบการณ์ในการบริหารอยู่ในระดับปานกลาง มีทักษะการจัดหาทรัพยากรใหม่อยู่ในระดับค่อนข้างน้อย และมีความสำเร็จในการประกอบธุรกิจมีระดับค่อนข้างสูง (พิชญามัชฌิมศรีธธา, 2554)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

คุณลักษณะของผู้ประกอบการในกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมก่อสร้างที่ประสบความสำเร็จ ด้านคุณลักษณะของผู้ประกอบการ ภาพรวมอยู่ระดับมาก ได้แก่ 1) ด้านการเป็นผู้มีความคิดล่วงหน้า 2) ด้านคิดถึงผลลัพธ์ของการกระทำ 3) ด้านลำดับความสำคัญ 4) ด้านการคิดแบบชนะ-ชนะ 5) ด้านการเข้าใจผู้อื่น 6) ด้านการประสานพลัง และ 7) ด้านหมั่นฝึกฝนอยู่เสมอ ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมก่อสร้างที่ประสบความสำเร็จ ภาพรวมอยู่ระดับมาก ได้แก่ 1) ด้านกลยุทธ์ 2) ด้านโครงสร้าง 3) ด้านระบบ 4) ด้านรูปแบบ 5) ด้านบุคคล 6) ด้านทักษะ และ 7) ด้านค่านิยมร่วม และด้านความสำเร็จในการบริหารจัดการ ภาพรวมอยู่ระดับมาก ได้แก่ 1) ด้านการเงิน 2) ด้านลูกค้า 3) ด้านกระบวนการภายใน และ 4) ด้านการเรียนรู้และเติบโต ด้านความสัมพันธ์ของคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ และความสำเร็จในการบริหารจัดการ พบว่าคุณลักษณะผู้ประกอบการกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ($R = 0.281-0.652$) ความสำเร็จในการบริหารจัดการ ($R = 0.326-0.776$) และความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จกับความสำเร็จในการบริหารจัดการ ($R = 0.346-0.661$) มีความสัมพันธ์ทางบวก ด้านปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมก่อสร้าง พบว่าคุณลักษณะผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางบวกและทางลบต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ด้านการพัฒนาแบบการบริหารจัดการกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมก่อสร้างที่ประสบความสำเร็จ พบว่า ความสัมพันธ์คุณลักษณะ

ผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ และความสำเร็จในการบริหารจัดการ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จต้องมีการวางแผนแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเองไว้ล่วงหน้า ก่อนตัดสินใจทำอะไรใด ต้องคำนึงถึงผลดีและผลเสียที่จะเกิดขึ้นต่อคนอื่นและตัวเอง และรับผิดชอบในสิ่งที่ตนเองทำ และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปคือ ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางการบริหารธุรกิจอุตสาหกรรมก่อสร้างที่ประสบความสำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม. (2560). ผู้ประกอบการยุคใหม่ ทำอย่างไรจึงจะสำเร็จ. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม โดยกองส่งเสริมผู้ประกอบการและธุรกิจใหม่.
- กิตติพิศ กวีสิทธิสารคุณ. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสำหรับคัดเลือกสัญญาก่อสร้างและผลสัมฤทธิ์ของโครงการก่อสร้าง. ใน วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมก่อสร้างและการจัดการ. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- ข่าวอสังหาริมทรัพย์. (2564). เทคโนโลยี ทางรอดอุตสาหกรรมก่อสร้างไทย. เรียกใช้เมื่อ 1 ตุลาคม 2564 จาก <https://baania.com/th/article/เทคโนโลยี-ทางรอดอุตสาหกรรมก่อสร้างไทย>
- ชลิตา บุญญา. (2559). คุณลักษณะของผู้ประกอบการและโอกาสของธุรกิจที่มีผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจวัสดุก่อสร้างในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์การศึกษาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ชัยชนะ ชิดช่วงชัย และคณะ. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของโครงการก่อสร้างขนาดใหญ่. ใน การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 56: สาขาวิทยาศาสตร์และพันธุวิศวกรรม, สาขาสถาปัตยกรรมศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์, สาขาอุตสาหกรรมเกษตร, สาขาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2562). การบริหารสินทรัพย์และหนี้สิน. เรียกใช้เมื่อ 25 ธันวาคม 2562 จาก https://www.bot.or.th/Thai/FinancialInstitutions/PruReg_HB/RiskMgt_Manual/Documents/AssetsLiabilityManagement.pdf
- ธเนศ มหัทธนาลัย. (2564). แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรม ปี 2564 - 2566: ธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง. เรียกใช้เมื่อ 5 ตุลาคม 2564 จาก <https://www.krungsri.com/th/research/industry/industry-outlook/Construction-Construction-Materials/Construction-Contractors/IO/io-Construction-Contractors-21>

- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.
- ประธานกรรมการ. (22 กันยายน 2563). เรื่องรูปแบบการบริหารจัดการที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมก่อสร้างสำหรับโครงการก่อสร้างขนาดใหญ่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล. (ศิริส เคนพะนาน, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้จัดการโครงการก่อสร้างขนาดใหญ่. (26 กันยายน 2563). เรื่องรูปแบบการบริหารจัดการที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมก่อสร้างสำหรับโครงการก่อสร้างขนาดใหญ่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล. (ศิริส เคนพะนาน, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้บริหารระดับสูง. (24 กันยายน 2563). เรื่องรูปแบบการบริหารจัดการที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมก่อสร้างสำหรับโครงการก่อสร้างขนาดใหญ่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล. (ศิริส เคนพะนาน, ผู้สัมภาษณ์)
- พิชญา มัชฌิมศรีธา. (2554). บุคลิกการเป็นผู้ประกอบการภูมิความรู้ ความชำนาญ ทักษะการจัดการทรัพยากรใหม่ และความสำเร็จในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการโรงแรมอิสระใน เขตกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2564). เจาะทิศทางการก่อสร้างไทยปี 62. ธนาคารกสิกรไทย. เรียกใช้เมื่อ 14 ตุลาคม 2564 จาก https://kasikornbank.com/th/business/sme/KSMEKnowledge /article/KSMEAnalysis/Documents/Thai-Construction-Direction_2019.pdf
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561 - 2580. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- Arcadis. (2021). International Construction Costs 2020. Retrieved April 1, 2021, from <https://www.arcadis.com/en/news/middle-east/2020/4/arcadis-2020-international-construction-cost-index>
- Cochran, W. G. (1977). Sampling Techniques. (3rd ed.). New York: John Wiley and Sons Inc.
- Covey, S. R. (1989). The 7 Habits of Highly Effective People. New York: Simon & Schuster.

- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing*. (5th ed.). New York: Harper Collins. Publishers.
- Kaplan, R. S. & Norton, D. P. (1996). *The balanced scorecard*. Boston: Harvard Business School.
- _____. (2001). *The strategy-focused organization: How balanced scorecard companies thrive in the new business environment*. Harvard: Business School.
- Likert, R. (1967). *The Method of Constructing and Attitude Scale*. In Reading in Fishbein, M (Ed.), *Attitude Theory and Measurement* (pp. 90-95). New York: Wiley & Son.
- Schermerhorn, J. R. et al. (2000). *Organizational Behavior*. U.S.A.: Fairford, GLO, United Kingdom.

การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมความรอบรู้สุขภาพเกี่ยวกับผลการตรวจ
ทางห้องปฏิบัติการเพื่อปรับปรุงพฤติกรรม การดูแลตนเอง
ของผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง*

DEVELOPMENT OF HEALTH LITERACY MODEL ON LABORATORY
RESULTS AND SELF-CARE BEHAVIORS AMONG ELDERLY WITH
CHRONIC DISEASES

มานิช อานทอง

Manoch Arnthong

พรสุข หุ่นรินทร์

Pornsuk Hunnirun

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

E-mail: nuylab@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัญหาความรอบรู้เกี่ยวกับผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ และพฤติกรรม การดูแลตนเองของผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง 2) เพื่อพัฒนารูปแบบและประเมินผลรูปแบบการส่งเสริมความรอบรู้สุขภาพเกี่ยวกับผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ 3) เพื่อปรับปรุงพฤติกรรม การดูแลตนเอง ของผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง โดยใช้แนวคิดของ Don Nutbeam เป็นการวิจัยและพัฒนาแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะ 1 ศึกษาสถานการณ์ความรอบรู้สุขภาพเกี่ยวกับผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการของผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุโรคเบาหวานและความดันโลหิตสูง 372 คน สัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานคลินิกโรคเรื้อรัง 8 คน ระยะ 2 พัฒนารูปแบบโดยจัดกิจกรรมส่งเสริมความรอบรู้สุขภาพเกี่ยวกับผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ เพื่อปรับปรุงพฤติกรรม การดูแลตนเอง ของผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง กลุ่มตัวอย่าง 35 คน ระยะ 3 ประเมินผลรูปแบบ ใช้ค่าเฉลี่ย ร้อยละ (S.D.) Repeated ANOVA , MANOVA รวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ ค่าความเชื่อมั่น (α) ทั้งฉบับ 0.84 แบบสัมภาษณ์ตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิและทดลองสัมภาษณ์เพื่อตรวจความถูกต้องเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ก่อนใช้รูปแบบความรอบรู้สุขภาพเกี่ยวกับผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ การเข้าถึงข้อมูลระดับดีมาก

* Received 8 April 2022; Revised 23 April 2022; Accepted 26 April 2022

ความรู้ความเข้าใจระดับน้อย การโต้ตอบซักถามแลกเปลี่ยนระดับดี การตัดสินใจระดับดีมาก การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การดูแลตนเองระดับดีมาก ส่วนพฤติกรรมการดูแลตนเอง การออกกำลังกาย ระดับดี อาหารและโภชนาการปานกลาง อารมณ์ระดับปานกลาง การสูบบุหรี่และดื่มสุราระดับดี การบอกต่อระดับดีมาก หลังการทดลองใช้รูปแบบและระยะ ติดตามผล ผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง มีความรอบรู้สุขภาพเกี่ยวกับผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผู้ปฏิบัติงานและผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง มีความพึงพอใจต่อรูปแบบความรอบรู้สุขภาพระดับดีมาก หน่วยงานที่รับผิดชอบควรส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงาน จัดกิจกรรมตามรูปแบบความรอบรู้สุขภาพเกี่ยวกับผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง

คำสำคัญ: รูปแบบการส่งเสริมความรอบรู้สุขภาพ, ผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ, ผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง, พฤติกรรมดูแลตนเอง

Abstract

The objectives of this research article were 1) To study the problem of knowledge about laboratory results and self-care behaviors of the elderly with chronic diseases 2) to develop a model and evaluate the health literacy promotion model on laboratory results 3) to improve self-care behaviors of the elderly with chronic diseases by using Don Nutbeam concept divided into three phases. First Phase: The study of problems and development health literacy model on laboratory results for improving self-care behavior of the elderly chronic disease which was carried out by questionnaires of 372 people and interviewed with 8 chronic disease clinical practitioners. Second Phase: Using health literacy model on laboratory results of 35 people purposive sample group. There were five learning bases workshops. Third Phase: Evaluation of the health literacy model on laboratory results for improving the self-care behavior of the elderly with chronic diseases, Data were analyzed with Repeated ANOVA and MANOVA. Data was collected with questionnaires created by researchers and reviewed by experts. Confidence value (α) for the whole version 0.84. Interview form checked by experts and trial interview to check content accuracy. The research results were as Before using the health literacy model on laboratory results. Access to information is very good. Low level of cognition good communication and exchange very good decision behavior modification very good level of self care behavior good physical activity, moderate diet and

nutrition. The emotional aspect was moderate. Smoking and alcohol consumption were at a good level. The word of mouth is at a very good level. After using the model and follow-up period, the elderly with chronic diseases had health literacy on laboratory result increased statistically significantly at level of 0.05. The clinical practitioners and the elderly with chronic disease were satisfied with the health literacy model at an excellent level. The responsible agencies should be encouraged the clinical practitioners to manage the Health literacy model on laboratory results for changing self-care behavior of the elderly with chronic diseases.

Keywords: Health Literacy Promotion Model, Laboratory Results, Elderly with Chronic Diseases, Self-Care Behaviors

บทนำ

การสูงวัยของประชากรเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วโลก สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย ในปี พ.ศ. 2563 มีประชากรผู้สูงอายุสูงถึงร้อยละ 18.2 ของประชากร ทั้งประเทศ และมีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุร้อยละ 3.6 ต่อปี (คิดเป็น 400,000 คนต่อปี) ซึ่งตามการคาดการณ์การประชากรประเทศไทยของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2562) คาดการณ์ว่า ในปี พ.ศ. 2566 จะมีประชากรผู้สูงอายุสูงถึงร้อยละ 20.66 ของประชากรทั้งประเทศ และคาดว่าในปี พ.ศ. 2578 จะมีประชากรผู้สูงอายุสูงถึงร้อยละ 28.55 ของประชากรทั้งประเทศ (สำนักอนามัยผู้สูงอายุ, 2563) เขตสุขภาพที่ 9 มีจำนวนผู้สูงอายุมากเป็นอันดับที่ 2 รองจากกรุงเทพมหานคร ผู้สูงอายุจะกลายเป็นประชาชนกลุ่มใหญ่ที่สุดในสังคม ซึ่งส่วนใหญ่มีปัญหาการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง ฟังฟังระบบบริการทางการแพทย์ และจำเป็นต้องอ่านใบสั่งยาของแพทย์ มีข้อจำกัดในการฟังและอ่านคำแนะนำหรือข้อมูลสุขภาพ ผู้สูงอายุไม่เพียงต้องมีการตัดสินใจและจัดการเรื่องภาวะโรคที่มีความซับซ้อนเท่านั้น แต่จะต้องเผชิญความเสี่ยงในเรื่องความเฉื่อยทางปัญญาอันสืบเนื่องมาจากความเสื่อมถอยของระบบร่างกาย โดยเฉพาะประสาทสัมผัสต่าง ๆ (Sudore, L. R. et al., 2006) ผู้สูงอายุไทยร้อยละ 95 มีความเจ็บป่วยด้วยโรคหรือปัญหา สุขภาพดังต่อไปนี้ โรคความดันโลหิตสูง (ร้อยละ 41) โรคเบาหวาน (ร้อยละ 18) ข้อเข่าเสื่อม (ร้อยละ 9) เป็นผู้พิการ (ร้อยละ 6) โรคซึมเศร้า (ร้อยละ 1) และผู้ป่วยนอนติดเตียง (ร้อยละ 1) ขณะที่ มีเพียงร้อยละ 5 ที่ไม่มีโรคหรือปัญหาสุขภาพ (กรมอนามัย, 2556) ร้อยละ 43.8 มีระดับคอเลสเตอรอลสูง ≥ 200 มก./ดล. ความชุกในผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย (ร้อยละ 46.7 และ 40.8 ตามลำดับ) ความชุกเพิ่มขึ้นตามอายุและสูงสุดในกลุ่มอายุ 45 - 59 ปี ในผู้ชาย และ 60 - 69 ปี

ในผู้หญิง มีความชุกในเขตเทศบาลสูงกว่านอกเขตเทศบาลทั้งชายและหญิง (สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.), 2557)

ความรอบรู้สุขภาพเป็นทักษะที่จำเป็นในการจัดการสุขภาพของตนเอง (Self - Management) โดยประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพได้ถูกต้อง นำไปปฏิบัติได้ ความท้าทายและความต้องการในการทำความเข้าใจผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ ผู้ป่วยต้องเผชิญกับความสับสนเมื่อเห็นผลตรวจทางห้องปฏิบัติการ เพื่อให้ผู้ป่วยเข้าใจผลตรวจทางห้องปฏิบัติการได้ดีขึ้น ซึ่งแบ่งข้อมูลประเภทต่าง ๆ ออกเป็น 2 ประเภทคือ ข้อมูลทั่วไป (คำอ้างอิง) และข้อมูลส่วนบุคคลหรือตามบริบท เช่น ตัวเลือกการรักษา, การพยากรณ์โรค, สิ่งที่ต้องทำหรือคำถามอื่น ๆ นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยภายในหลายประการ เช่น ค่าปกติของผลตรวจทางห้องปฏิบัติการ, ความรู้ด้านสุขภาพและความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีส่งผลกระทบต่อการใช้บริการของผู้รับบริการ เกี่ยวกับการใช้ช่องทางบริการ การแปลผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ การปรับปรุงช่องทางบริการผู้ป่วยที่ต้องการ ได้แก่ การให้คำอธิบายและแหล่งข้อมูลด้านการศึกษาอย่างทันที่ การเพิ่มความสามารถในการใช้งานและการเข้าถึง และ ผลการศึกษาของประเทศจีน เรื่องการรอบรู้หนังสือด้านสุขภาพและการเกิดภาวะเรื้อรังครั้งแรกจะลดน้อยลง หลังจากที่มีการปรับผลลัพธ์ ของผู้ป่วยตามระดับอายุและการศึกษา ความรอบรู้สุขภาพ (Health Literacy) (Nutbeam, D., 2000) คือ กระบวนการทางปัญญา และทักษะทางสังคมที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจ และความสามารถของบุคคลที่จะเข้าถึง เข้าใจและใช้ข้อมูลข่าวสาร เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจที่เหมาะสม นำไปสู่สุขภาพที่ดีเพื่อลดพฤติกรรมเสี่ยงสุขภาพ จากความจำเป็นเร่งด่วนที่ประชาชนมีระดับความรอบรู้สุขภาพต่ำ นำไปสู่พฤติกรรมเสี่ยงสุขภาพ ค่าใช้จ่ายการรักษาพยาบาลภาครัฐ ครัวเรือน และส่วนบุคคลเพิ่มสูงอย่างต่อเนื่อง ความรอบรู้สุขภาพเป็นทักษะจำเป็นที่สามารถจัดการสุขภาพได้ด้วยตนเอง เริ่มที่ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูล มีความรู้ความเข้าใจ ตอบสนองคำถามแลกเปลี่ยน ตัดสินใจ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตนเอง และบอกต่อปรับสภาพแวดล้อมเพื่อสร้างสังคมรอบรู้สุขภาพอย่างยั่งยืน เป็นความรับผิดชอบร่วมกันของทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อสร้างสังคมรอบรู้สุขภาพ (Health Literate Societies) โดยประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสุขภาพได้ถูกต้อง นำไปปฏิบัติได้จากผลการศึกษาของ Marciano, L. et al. ที่พบว่า ความรอบรู้ด้านสุขภาพมีความสัมพันธ์กับความรู้ การดูแลตนเอง และการควบคุมระดับน้ำตาลในผู้ป่วยเบาหวาน (Marciano, L. et al., 2019) และ Tefera, Y. G. et al. ที่พบว่า ผู้ป่วยโรคเบาหวานที่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพเพียงพอสามารถควบคุมค่าเฉลี่ยน้ำตาลสะสมได้ดีกว่าผู้ป่วยเบาหวานที่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพต่ำถึง 1.85 เท่า (Tefera, Y. G. et al., 2020) องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้กำหนดให้ความรู้เท่าทันทางสุขภาพในการดูแลตนเองในกลุ่มโรคเรื้อรัง เป็นดัชนีชี้วัดการดูแลตนเอง จากผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการเป็นปัญหาสำคัญของผู้สูงอายุในการอ่านและทำความเข้าใจข้อมูลทางการแพทย์ เช่น ผลการตรวจทาง

ห้องปฏิบัติการ หรือมีความรู้ด้านสุขภาพที่จำกัด มีแนวโน้มที่จะส่งผลต่อสุขภาพที่แย่ง การศึกษาอธิบายความรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมการดูแลตนเองและตรวจสอบความสัมพันธ์ของการรอบรู้หนังสือ ข้อมูลด้านสุขภาพกับพฤติกรรมการดูแลตนเองในผู้สูงอายุที่เป็นโรคเบาหวาน ของผู้สูงอายุจำนวน 205 คนอายุ 61 - 80 ปีจากสถานพยาบาลปฐมภูมิ: โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพบ้านโป่ง อำเภอบ้านโป่งจังหวัดราชบุรี มีพฤติกรรมการดูแลตนเองด้านเบาหวานอยู่ในระดับต่ำ (คะแนน 34.80) อย่างไรก็ตามไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านสุขภาพกับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน ความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมการดูแลตนเองของประชากรไทยควรได้รับการตรวจสอบ ในกลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่สำคัญที่ทำให้ ผู้สูงอายุไม่สามารถดูแลตนเองได้ เกิดภาวะแทรกซ้อนต่าง ๆ ก่อให้เกิดความรุนแรง พิการ สูญเสีย เงินค่ารักษาพยาบาลมาก และในที่สุดต้องเสียชีวิตจากสิ่งที่สามารถป้องกันได้ (Suksathan, W. & Prabsangob, K. , 2016)

ปัจจุบันผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ มีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจของแพทย์เพื่อรักษาและดูแลผู้ป่วยแบบจำเพาะบุคคลเป็นแนวโน้มการดูแลสุขภาพในยุคดิจิทัล ช่วยคนไทยป้องกันและชะลอโรคทางพันธุกรรม โรคภัยเรื้อรัง ลดค่าใช้จ่ายทางการแพทย์ การตรวจทางห้องปฏิบัติการเป็นหัวใจของการวินิจฉัย เป็นข้อมูลให้แพทย์นำไปใช้ป้องกันและรักษาโรคอย่างแม่นยำและรวดเร็ว เทคโนโลยีห้องปฏิบัติการ เช่น มีระบบ Total LAB Automation สามารถรองรับปริมาณงานที่เพิ่มมากขึ้น ได้ผลตรวจรวดเร็ว ช่วยประหยัดเวลาของแพทย์ ผู้ป่วยและญาติ ต้องการผลตรวจรวดเร็ว มีความแม่นยำ มีความปลอดภัยในการทำงาน ลดขั้นตอนของเจ้าหน้าที่ในการสัมผัสกับสิ่งส่งตรวจโดยตรง ลดโอกาสการเกิดความผิดพลาดจากการปฏิบัติงาน การเชื่อมโยงผลตรวจของผู้ป่วยในแต่ละโรงพยาบาลได้แบบเรียลไทม์ และส่งผลตรวจผ่านระบบออนไลน์เข้าถึงแพทย์ โดยแพทย์ไม่จำเป็นต้องนั่งอยู่ในห้องตรวจ ทำให้แพทย์ทำงานได้สะดวกยิ่งขึ้น สามารถวินิจฉัยโรคในพื้นที่ห่างไกล สามารถสื่อสารกับผู้เชี่ยวชาญเพื่อทำการรักษาผู้ป่วยได้อย่างทันท่วงที (สภาเทคนิคการแพทย์, 250) นอกจากนี้ผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการมีผลต่อการตัดสินใจของแพทย์เพื่อรักษาถึงร้อยละ 60 ในการช่วยให้แพทย์สามารถตัดสินใจและดูแลรักษาผู้ป่วยแบบจำเพาะบุคคล (Personalized Care) (เจริญ ฉันทวานิช, 2560)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการพัฒนาารูปแบบการส่งเสริมความรู้สุขภาพเกี่ยวกับผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ เพื่อปรับปรุงพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง ผู้สูงอายุต้องการศึกษาหาข้อมูลแนวทางการดูแลสุขภาพจากบุคลากรทางการแพทย์มากขึ้น ผู้สูงอายุส่วนหนึ่งมีข้อจำกัดในการเรียนรู้ เช่น อ่านหนังสือไม่ออก เขียนหนังสือไม่ได้ การได้ยินและการใช้สายตาต่ำกว่าปกติ หลงลืมง่าย ไม่ชอบซักถาม ไม่ช่างสังเกต สรุประเด็นไม่ได้ ลำดับความสำคัญไม่ถูก จึงมีความจำเป็นต้องมีความรอบรู้สุขภาพเกี่ยวกับผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ ประกอบด้วยการเข้าถึงข้อมูล ความรู้ความเข้าใจ การโต้ตอบซักถาม

แลกเปลี่ยน การตัดสินใจดูแลสุขภาพ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดูแลตนเอง และการบอกต่อ เพื่อให้ได้รูปแบบความรอบรู้สุขภาพ เกี่ยวกับผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ เพื่อปรับปรุงพฤติกรรมดูแลตนเองของผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง โดยผู้สูงอายุมีความสามารถในการโต้ตอบซักถามแลกเปลี่ยน การตัดสินใจด้านสุขภาพ ตลอดจนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและบอกต่อข้อมูลด้านสุขภาพ ผู้สูงอายุมีสถานะสุขภาพดีขึ้น ช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพตนเอง ครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพในการกำกับติดตามความรอบรู้สุขภาพของผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง ได้แนวทางในการทำงานด้านความรอบรู้สุขภาพของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสะท้อนภาพความก้าวหน้าและความสำเร็จในการทำงานด้านความรอบรู้สุขภาพของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาความรอบรู้เกี่ยวกับผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ และพฤติกรรมดูแลตนเองของผู้สูงอายุโรคเรื้อรังของผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมความรอบรู้สุขภาพเกี่ยวกับผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ เพื่อปรับปรุงพฤติกรรมดูแลตนเองของผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง
3. เพื่อประเมินผลรูปแบบการส่งเสริมความรอบรู้สุขภาพเกี่ยวกับผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ เพื่อปรับปรุงพฤติกรรมดูแลตนเองของผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) แบ่งเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 ศึกษาสถานการณ์ความรอบรู้สุขภาพเกี่ยวกับผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการของผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มผู้สูงอายุโรคเรื้อรังเบาหวานและความดันโลหิตสูง โรงพยาบาลในเขตสุขภาพที่ 9 จำนวน 253,261 คน กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของ (Daniel, W. W., 2010) ได้จำนวน 372 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) สุ่มเลือกแบบกลุ่ม รายชื่อจังหวัด 1 จังหวัดจาก 4 จังหวัดของเขตสุขภาพที่ 9 สุ่มเลือกแบบกลุ่ม จากโรงพยาบาลสุราษฎร์ธานีของจังหวัดบุรีรัมย์ สุ่ม 1 แห่ง คือ โรงพยาบาลหนองกี่ สุ่มอย่างง่ายผู้สูงอายุ (มีอายุ 60 ปีขึ้นไป) มีโรคเรื้อรังเบาหวานและความดันโลหิตสูงสามารถสื่อสารได้ จากทะเบียนรายชื่อ จำนวน 372 คน ศึกษาความรอบรู้สุขภาพเกี่ยวกับผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการด้วยแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2. ผู้ปฏิบัติงาน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากทีมสหวิชาชีพที่มีประสบการณ์ทำงานด้านการดูแลผู้ป่วยโรคเรื้อรังเบาหวานและความดัน

โลहितไม่น้อยกว่า 2 ปี โรงพยาบาลพุทธัญญู 1 แห่ง โรงพยาบาลโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ 1) แพทย์เวชศาสตร์ครอบครัว 2) แพทย์ประจำ 3) นักเทคนิคการแพทย์ 4) เภสัชกร 5) พยาบาล 6) นักโภชนาการ 7) นักกายภาพบำบัด 8) นักจิตวิทยา จำนวน 8 คน เพื่อศึกษาเกี่ยวกับปัญหาผลการตรวจวิเคราะห์ทางห้องปฏิบัติการ การประสานงานระหว่างหน่วยงาน การติดต่อสื่อสาร ความสะดวกในการเข้าถึง การให้ข้อมูล เครื่องมือตรวจวิเคราะห์ทางห้องปฏิบัติการ มาตรฐานการตรวจ ความน่าเชื่อถือ ระยะเวลารอคอย วิธีการรายงานผลการบันทึกผลลงในคู่มือ การกำหนด ค่าปกติ ค่าต่ำ ค่าสูง และค่าวิกฤติ

เครื่องมือที่ใช้ มี 2 ชุด คือ

ชุดที่ 1 แบบสอบถามความรอบรู้สุขภาพเกี่ยวกับการตรวจทางห้องปฏิบัติการ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งออกเป็น 3 ส่วน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา รายได้ต่อเดือน และสิทธิในการรักษาพยาบาล จำนวน 6 ข้อ

ส่วนที่ 2 ความรอบรู้สุขภาพเกี่ยวกับผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ 6 ด้าน ดังนี้

การเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการจำนวน 9 ข้อ เกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ 5 คือระดับการเข้าถึงข้อมูลมากที่สุด 4 คือระดับการเข้าถึงข้อมูลมาก 3 คือระดับการเข้าถึงข้อมูลปานกลาง 2 คือระดับการเข้าถึงข้อมูลน้อย 1 คือระดับการเข้าถึงข้อมูลน้อยที่สุด และแปลความหมายดังนี้ ค่าเฉลี่ย 3.70 - 5.00 หมายถึงมีระดับดีมาก ค่าเฉลี่ย 2.35 - 3.69 หมายถึง มีระดับดี ค่าเฉลี่ย 1.00 - 2.34 หมายถึง มีระดับพอใช้ ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการจำนวน 10 ข้อ กำหนดเกณฑ์ความรู้ความเข้าใจดังนี้ การให้คะแนน ตอบผิด ให้ 0 ตอบถูกให้ 1 แปลความหมายความรู้ความเข้าใจดังนี้ คะแนนร้อยละ 80 - 100 หมายถึงระดับความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับมาก คะแนนร้อยละ 50 - 79 หมายถึงระดับความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลาง คะแนนน้อยกว่าร้อยละ 0 - 50 หมายถึง ระดับความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับน้อย การโต้ตอบซักถามแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ จำนวน 9 ข้อ มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ 5 คือระดับการโต้ตอบซักถามแลกเปลี่ยนมากที่สุด 4 คือระดับการโต้ตอบซักถามแลกเปลี่ยนมาก 3 คือระดับการโต้ตอบซักถามแลกเปลี่ยนปานกลาง 2 คือระดับการโต้ตอบซักถามแลกเปลี่ยนน้อย 1 คือระดับการโต้ตอบซักถามแลกเปลี่ยนน้อยที่สุด แปลความหมายดังนี้ ค่าเฉลี่ย 3.70 - 5.0 หมายถึง มีระดับดีมาก ค่าเฉลี่ย 2.35 - 3.69 หมายถึงมีระดับดี ค่าเฉลี่ย 1.00 - 2.34 หมายถึง มีระดับพอใช้ การตัดสินใจ เกี่ยวกับผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ จำนวน 9 ข้อ ให้คะแนนดังนี้ 5 คือระดับการตัดสินใจมากที่สุด 4 คือระดับการตัดสินใจมาก 3 คือระดับการตัดสินใจปานกลาง 2 คือระดับการตัดสินใจน้อย 1 คือระดับการตัดสินใจน้อยที่สุด แปลความหมายดังนี้ ค่าเฉลี่ย 3.70 - 5.00 หมายถึงมีระดับดีมาก ค่าเฉลี่ย 2.35 - 3.69 หมายถึงมีระดับดี ค่าเฉลี่ย

1.00 - 2.34 หมายถึงมีระดับพอใช้ การเปลี่ยนพฤติกรรม เกี่ยวกับผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ จำนวน 9 ข้อ ให้คะแนนดังนี้ 5 คือระดับเปลี่ยนพฤติกรรมมากที่สุด 4 คือระดับเปลี่ยนพฤติกรรมมาก 3 คือระดับเปลี่ยนพฤติกรรมปานกลาง 2 คือระดับเปลี่ยนพฤติกรรมน้อย 1 คือระดับเปลี่ยนพฤติกรรมน้อยที่สุด แปลความหมายดังนี้ ค่าเฉลี่ย 3.70 - 5.00 หมายถึงมีระดับดีมาก ค่าเฉลี่ย 2.35 - 3.69 หมายถึงมีระดับดี ค่าเฉลี่ย 1.00 - 2.34 หมายถึงมีระดับพอใช้ การบอกต่อ เกี่ยวกับผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการจำนวน 9 ข้อ ให้คะแนนดังนี้ 5 คือระดับการบอกต่อมากที่สุด 4 คือระดับการบอกต่อมาก 3 คือระดับการบอกต่อปานกลาง 2 คือระดับการบอกต่อน้อย 1 คือระดับการบอกต่อน้อยที่สุด แปลความหมายดังนี้ ค่าเฉลี่ย 3.70 - 5.00 หมายถึงมีระดับดีมาก ค่าเฉลี่ย 2.35 - 3.69 หมายถึงมีระดับดี ค่าเฉลี่ย 1.00 - 2.34 หมายถึง มีระดับพอใช้ ส่วนที่ 3 พฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ การออกกำลังกาย อาหารและโภชนาการ อารมณ์ความเครียด สบู่หรือและดื่มสุรา อย่างละ 8 ข้อ แบ่งระดับการปฏิบัติและมีเกณฑ์ให้คะแนนดังนี้ ปฏิบัติเป็นประจำ = 3 ปฏิบัติบางครั้ง = 2 ไม่ได้ปฏิบัติ = 1 สบู่หรือและดื่มสุรา 8 ข้อ แบ่งระดับการปฏิบัติเป็น 3 ระดับคือ ปฏิบัติเป็นประจำ = 1 ปฏิบัติบางครั้ง = 2 ไม่ได้ปฏิบัติ = 3 การจัดระดับพฤติกรรมรายข้อออกเป็น 3 ระดับโดยใช้เกณฑ์ของ Best (Best, J. W., 1970) จัดระดับพฤติกรรมเป็น 3 ระดับคือ พฤติกรรมหรือการปฏิบัติ 2.34 - 3.00 ระดับดี พฤติกรรมหรือการปฏิบัติ 1.67 - 2.33 ระดับปานกลาง พฤติกรรมหรือการปฏิบัติ 1 - 1.66 ระดับต้องปรับปรุง สำหรับสบู่หรือและดื่มสุรา มีการจัดระดับพฤติกรรมเป็น 3 ระดับคือ พฤติกรรมหรือการปฏิบัติ 1 - 1.66 ระดับดี พฤติกรรมหรือการปฏิบัติ 1.67 - 2.33 ระดับปานกลาง พฤติกรรมหรือการปฏิบัติ 2.34 - 3.00 ระดับต้องปรับปรุง

ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ส่วนที่ 2 แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกถามเกี่ยวกับปัญหาผลการตรวจวิเคราะห์ทางห้องปฏิบัติการ การประสานงานระหว่างหน่วยงาน การติดต่อสื่อสาร ความสะดวกในการเข้าถึงการให้ข้อมูล เครื่องมือตรวจวิเคราะห์ทางห้องปฏิบัติการ มาตรฐานการตรวจ ความน่าเชื่อถือระยะเวลา วิธีการรายงานผล การบันทึกผลลงในคู่มือการกำหนด ค่าปกติ ค่าต่ำ ค่าสูง และค่าวิกฤติ

ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดย

1. แบบสอบถามความรอบรู้เกี่ยวกับผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ การหาความตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน แพทย์เวชศาสตร์ครอบครัวและพยาบาลวิชาชีพชำนาญการ ตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหา นักเทคนิคการแพทย์ชำนาญการ 3 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสม ความถูกต้องของเนื้อหา นำไปหาค่าความเที่ยงของแบบสอบถาม (Reliability) โดยทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับประชากรที่ศึกษา จากโรงพยาบาลบ้านเหลื่อม จำนวน 35 คน หาค่าความเที่ยงโดยใช้สูตร

สัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบาค (Cronbach's alpha Coefficient) (Conbach, L. J., 1984) มีค่าความเชื่อมั่นด้าน การเข้าถึง เท่ากับ 0.84 ความรู้ความเข้าใจ เท่ากับ 0.86 การโต้ตอบ ซักถามแลกเปลี่ยน เท่ากับ 0.88 การตัดสินใจ เท่ากับ 0.80 การเปลี่ยนพฤติกรรม เท่ากับ 0.89 และการบอกต่อ เท่ากับ 0.86 สำหรับปรับปรุงพฤติกรรมการดูแลตนเอง การออกกำลังกาย เท่ากับ 0.87 อาหารและโภชนาการ เท่ากับ 0.89 อารมณ์ เท่ากับ 0.86 สุขบุหรืและดีมีสุรา เท่ากับ 0.86 ภาพรวมทั้งฉบับ 0.77

2. แบบสัมภาษณ์ หาค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้อง ความตรงของเนื้อหา และนำไปทดลองสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ โรคเรื้อรัง 3 คน เพื่อตรวจสอบความเข้าใจข้อคำถาม เมื่อผู้ตอบมีความเข้าใจตรงกันจึงนำมาใช้

เก็บข้อมูล โดยให้ผู้สูงอายุโรคเรื้อรังตอบแบบสอบถามโดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเอง พร้อมหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยโดยไปติดต่อโดยตรงที่คลินิก โรคเรื้อรังโรงพยาบาลหนองกี่ และ 1) สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ปฏิบัติงานด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมี โครงสร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น 2) จัดประชุมกลุ่มผู้ปฏิบัติงานและตัวแทนผู้สูงอายุโรคเรื้อรังเพื่อทำ ร่างรูปแบบการ 3) นำข้อมูลและรูปแบบการ ไปใช้ในระยยะที่ 2 ต่อไป

วิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์เนื้อหา จัดระบบหมวดหมู่ของข้อมูลให้เป็น ระบบนำมารหัส ตัดข้อมูลที่ไมต้องการออก วิเคราะห์ข้อมูลตามองค์ประกอบของความรู้ และการบริหารการเปลี่ยนแปลง แปลความหมาย และหาบทสรุปของข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้สถิติดังนี้ ข้อมูล เชิงพรรณนาและความพึงพอใจใช้การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมความรอบรู้สุขภาพ เกี่ยวกับผลการตรวจ ทางห้องปฏิบัติการ เพื่อปรับปรุงพฤติกรรมการดูแลตนเอง ของผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 35 คน ได้แก่ กลุ่มผู้สูงอายุโรคเรื้อรังเบาหวาน ความดันโลหิตสูง จากโรงพยาบาลโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามเกณฑ์ที่กำหนด ดังนี้ 1) เกณฑ์การคัดเข้าศึกษา (Inclusion Criteria) 1.1 เป็นผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง (เบาหวานและความดันโลหิตสูง) 1.2 ขึ้นทะเบียนเป็น ผู้ป่วยโรคเรื้อรัง 1.3 ยินยอมเข้าร่วมการวิจัย 2) เกณฑ์การคัดออกจากการศึกษา (Exclusion criteria) 2.1 ป่วยฉุกเฉินในช่วงที่เก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้แบ่งเป็น 2 ชุด

ชุดที่ 1 เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้นใช้ในระยยะที่ 1 ซึ่งผ่านการตรวจสอบ คุณภาพเครื่องมือแล้ว

ชุดที่ 2 เป็นรูปแบบการส่งเสริมความรอบรู้สุขภาพ เกี่ยวกับผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ เพื่อปรับปรุงพฤติกรรมการดูแลตนเอง ของผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง ใช้กระบวนการอบรมเชิงปฏิบัติการ (Training and Work Shop) โดยจัดฐานกิจกรรม 5 ฐานการเรียนรู้กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุฐานละ 7 คนใช้เวลาฐานละ 45 นาที ลักษณะเข้าฐานพร้อมกันเมื่อครบเวลาแล้วเปลี่ยนฐาน

ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ นำรูปแบบที่พัฒนาขึ้น นำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence) โดยมีค่า IOC ภาพรวมทั้งฉบับ 0.74

เก็บข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทดลองใช้รูปแบบ 35 คน ก่อนการทดลองใช้รูปแบบเป็นแบบสอบถามในระยะที่ 1 ผู้สูงอายุ 35 คนทดลองใช้รูปแบบการส่งเสริมความรอบรู้สุขภาพเกี่ยวกับผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการเพื่อปรับปรุงพฤติกรรมการดูแลตนเอง ของผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง ที่สร้างและพัฒนาตามขั้นตอน ดังนี้ 2.1) ผู้วิจัยร่วมกับตัวแทนผู้ปฏิบัติงานคลินิกโรคเรื้อรังนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ในระยะที่ 1 มาร่างรูปแบบ ได้รูปแบบกระบวนการอบรมเชิงปฏิบัติการ (Training and Work Shop) ประกอบด้วยฐานการเรียนรู้ 5 ฐานกิจกรรม นำรูปแบบที่ได้เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจและวิเคราะห์ความเหมาะสม สอดคล้องของรูปแบบและปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ได้รูปแบบสมบูรณ์เพื่อนำ ไปทดลองใช้ 2.2) นำรูปแบบไปทดลองใช้กับผู้สูงอายุโรคเรื้อรังที่ทำการศึกษา จำนวน 35 คน โดยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ ในการดำเนินการวิจัยในพื้นที่ทำการศึกษ ประชุมชี้แจงแนวทางการดำเนินงานตามรูปแบบฯ 3) ใช้แบบสอบถามความรอบรู้สุขภาพประเมินผู้สูงอายุโรคเรื้อรังที่ทำการศึกษาก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบ 4) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้สูงอายุโรคเรื้อรังที่ทำการศึกษานาน 1 ครั้ง เป็นเวลา 1 วัน กิจกรรมให้ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการแบ่งออกเป็นฐาน 5 ฐาน 1) การเข้าถึงข้อมูลความรู้ความเข้าใจ 2) การโต้ตอบซักถามตัดสินใจบอกต่อ 3) การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม บอกต่อ 4) การออกกำลังกาย อาหาร โภชนาการ 5) อารมณ์ความเครียด สุขบุหรี ต้มสุรา แต่ละฐานใช้เวลา 45 นาทีเข้าฐานพร้อมกันเมื่อหมดเวลาก็เปลี่ยนฐาน เวียนไปจนครบ 5 ฐาน

วิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้สถิติ ดังนี้ ข้อมูลเชิงพรรณนาและความพึงพอใจใช้การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 3 การประเมินผลรูปแบบการส่งเสริมความรอบรู้สุขภาพเกี่ยวกับผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ ผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง (เบาหวานและความดันโลหิตสูง)

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง เป็นกลุ่มเดียวกับ ระยะที่ 2

เครื่องมือที่ใช้ มี 2 ชุด ได้แก่

ชุดที่ 1 เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้นใช้ในระยะที่ 1 และ 2 ซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือแล้ว

ชุดที่ 2 แบบประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบความรู้สุขภาพเกี่ยวกับการตรวจทางห้องปฏิบัติการของผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง (เบาหวานและความดันโลหิตสูง) จำนวน 10 ข้อ ในประเด็นรูปแบบมีความเหมาะสม ทันสมัย เป็นประโยชน์ นำไปใช้ได้จริง สอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 35 คนในระยะที่ 2 หลังการทดลองใช้รูปแบบ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด แปลผลระดับความพึงพอใจเป็น 3 ระดับ คือ ช่วงคะแนน 1.0 - 2.33 ความพึงพอใจน้อย ช่วงคะแนน 2.34 - 3.67 ความพึงพอใจปานกลางช่วงคะแนน 3.68-5.00 ความพึงพอใจมาก ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ในด้านความเหมาะสม สอดคล้องกับรูปแบบที่ทดลองใช้ ได้ค่าความสอดคล้องเท่ากับ 0.94

เก็บข้อมูล รวบรวมข้อมูลหลังทดลองใช้รูปแบบในระยะที่ 2 ในสัปดาห์ที่ 6 ติดตามผลประเมินผลข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบประเมินความพึงพอใจจากผู้สูงอายุในระยะที่ 2

วิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์เนื้อหา จัดระบบหมวดหมู่ของข้อมูลให้เป็นระบบนำมาลงรหัส ตัดข้อมูลที่ไมต้องการออก วิเคราะห์ข้อมูลตามองค์ประกอบของความรู้ และการบริหารการเปลี่ยนแปลง แปลความหมาย และหาบทสรุปของข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้สถิติดังนี้ ข้อมูลเชิงพรรณนาและความพึงพอใจใช้การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐาน โดยเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการเข้าถึงข้อมูลความรู้ความเข้าใจ การโต้ตอบซักถามตัดสินใจ บอกต่อ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม บอกต่อ การออกกำลังกาย อาหาร โภชนาการ อารมณ์ความเครียด สุขบุหรื ดื่มสุรา วัดความแปรปรวนตัวแปรพหุนามของกลุ่มทดลองในระยะ ก่อนใช้รูปแบบ หลังใช้รูปแบบ และติดตามผล 6 สัปดาห์ด้วยการวิเคราะห์ Repeated ANOVA และ One way MANOVA

ผลการวิจัย

1. ความรอบรู้สุขภาพและพฤติกรรมการดูแลตนเองเกี่ยวกับการตรวจทางห้องปฏิบัติการ เพื่อปรับปรุงพฤติกรรมดูแลตนเองของผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง (n = 372)

ผู้สูงอายุโรคเรื้อรังกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 61.30 อายุระหว่าง 60 - 69 ปี ร้อยละ 49.70 สถานภาพสมรสอาศัยอยู่ด้วยกัน ร้อยละ 62.90 จบประถมศึกษา

ร้อยละ 57.80 รายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 2,000 บาท ร้อยละ 57.00 ส่วนใหญ่สิทธิบัตรประกันสุขภาพถ้วนหน้าร้อยละ 66.70

ตารางที่ 1 ความรอบรู้สุขภาพและพฤติกรรมการดูแลตนเองเกี่ยวกับผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ เพื่อปรับปรุงพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง (n = 372)

ความรอบรู้สุขภาพ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านความรู้ความเข้าใจ	.55	.48	น้อย
ด้านการเข้าถึงข้อมูล	2.92	1.28	ดี
ด้านการโต้ตอบซักถาม	3.33	1.19	ดี
การตัดสินใจ	2.91	1.25	ดี
การเปลี่ยนพฤติกรรม	3.21	1.09	ดี
การบอกต่อ	3.20	1.13	ดี
พฤติกรรมการดูแลตนเอง	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
การออกกำลังกาย	1.17	0.64	ปานกลาง
อาหารโภชนาการ	2.20	0.45	ปานกลาง
อารมณ์	1.83	0.59	ปานกลาง
สูบบุหรี่และดื่มสุรา	1.26	0.39	ดี

ความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 0.55$, S.D. = 0.48) พฤติกรรมการดูแลตนเอง การออกกำลังกายอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 1.17$, S.D. = 0.64) อาหารโภชนาการอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.20$, S.D. = 0.45) อารมณ์อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 1.83$, S.D. = 0.59)

2. พัฒนารูปแบบการส่งเสริมความรอบรู้สุขภาพเกี่ยวกับผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ เพื่อปรับปรุงพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง

การจัดฐานกิจกรรมความรอบรู้สุขภาพ เกี่ยวกับผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ เพื่อปรับปรุงพฤติกรรมการดูแลตนเอง ของผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง

สถานที่และ เวลา เมื่อวันที่ 9 กันยายน พ.ศ.2563 เวลา 8.00-16.00 น. โรงพยาบาล โนนไทย (ทุติยภูมิ) จังหวัดนครราชสีมา **คณะทำงาน** ประกอบด้วย 1) แพทย์เวชศาสตร์ครอบครัว 2) แพทย์ประจำ 3) นักเทคนิคการแพทย์ 4) เภสัชกร 5) พยาบาลวิชาชีพ 6) นักกายภาพบำบัด 7) นักโภชนาการ และ 8) นักจิตวิทยา รวมจำนวน 8 คน

ผู้รับผิดชอบ	ลักษณะการทำงาน
แพทย์เวชศาสตร์ครอบครัว	การตรวจวินิจฉัยและรักษาโรค จากผลการตรวจทาง
แพทย์ประจำ เภสัชกร	ห้องปฏิบัติการ ให้ความรู้สุขภาพ
พยาบาลวิชาชีพ	การนัดหมายการติดตามการรักษา ให้ความรู้สุขภาพ

ผู้รับผิดชอบ	ลักษณะการทำงาน
นักเทคนิคการแพทย์	ออกแบบการตรวจวิเคราะห์ทางห้องปฏิบัติการ วิธีการเตรียมตัวผู้ป่วย การตรวจวิเคราะห์ การรายงานผลการตรวจ และการส่งมอบผลการตรวจ ให้กับผู้รับบริการ
นักกายภาพบำบัด นักโภชนาการ นักจิตวิทยา	การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม 3อ. 2ส.

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้ความเข้าใจพฤติกรรมตนเอง 3อ. 2ส. และเพื่อให้ผู้สูงอายุร่วมกิจกรรมเป็นแนวทางในการนำกลับไปปฏิบัติ

กิจกรรม 1. ผู้สูงอายุ ลงทะเบียน เวลา 8.00 - 8.30 น.

2. ผู้สูงอายุเซ็นยินยอมร่วมกิจกรรม เวลา 8.00 - 8.30 น.

3. เปิดพิธี กิจกรรมความรู้สุขภาพ 8.30 - 9.00 น.

4. ทำแบบประเมิน ก่อนทำกิจกรรม เวลา 9.30 - 10.00 น.

5. พักรับประทานอาหารว่าง 15 นาที

6. กิจกรรมให้ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ

โดยจัดแบ่งออกเป็นฐานการเรียนรู้ 5 ฐาน เวลา 10.15 - 12.00น.

7. รับประทานอาหาร 12.00 - 13.00 น.

8. ทำกิจกรรมต่อ เวลา 13.00 - 15.30 น.

9. ประเมินผลหลังทำกิจกรรมทันที

10. นับประเมินผลความรู้รอบรู้ 6 สัปดาห์

ผลลัพธ์เบื้องต้น

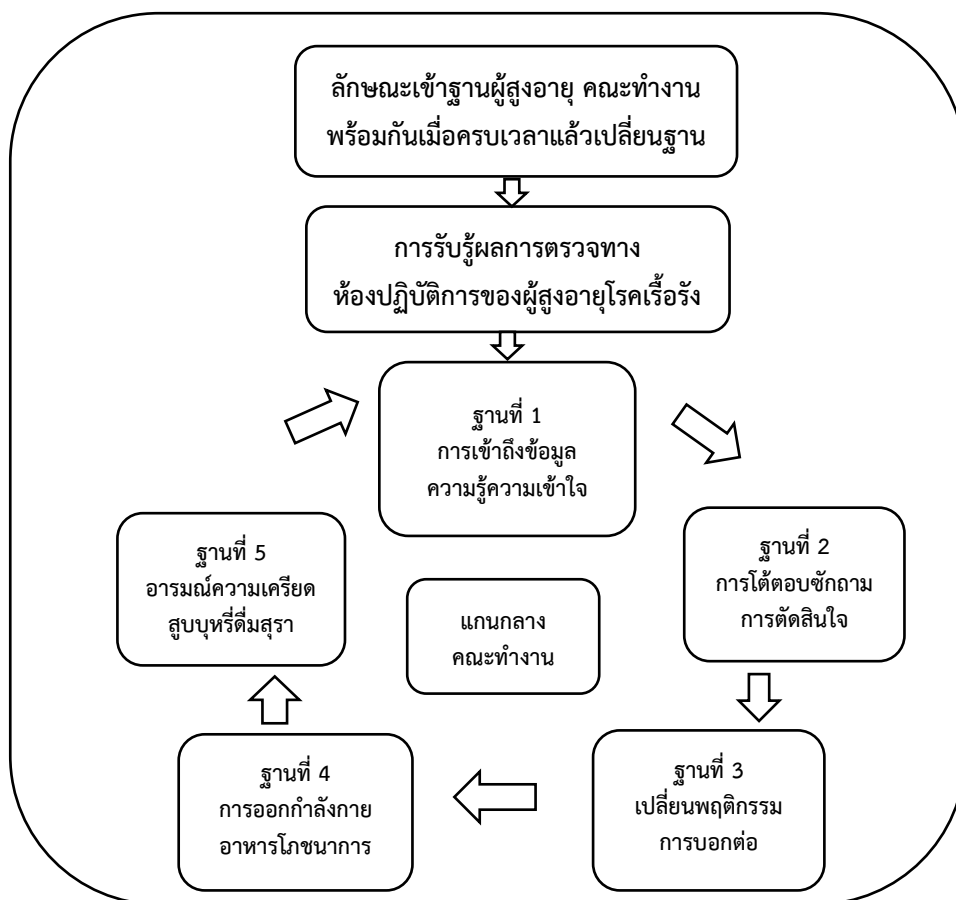
1. ผู้สูงอายุ มีความพร้อมในการเรียนรู้เกี่ยวกับผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ โรคเบาหวานและโรคความดันโลหิตสูง ผลการตรวจเบาหวาน ไขมันในเส้นเลือด การทำงานของไต ค่าปกติ ค่าต่ำ ค่าสูงและค่าวิกฤติ

2. ผู้สูงอายุ มีความพร้อมในการเรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเอง เรื่องการออกกำลังกาย อาหารและโภชนาการ การจัดการอารมณ์ความเครียด สิ่งเสพติด สามารถตัดสินใจ และบอกต่อ

กิจกรรมความรู้เกี่ยวกับผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการของผู้สูงอายุโรคเบาหวานและความดันโลหิตสูง ฐานที่ 1 การเข้าถึงข้อมูล ความรู้ความเข้าใจ โดยนำข้อมูลผลตรวจทางห้องปฏิบัติการโรคเรื้อรังให้อ่านและทำความเข้าใจ ฐานที่ 2 การโต้ตอบซักถาม การตัดสินใจ โดยนำข้อมูลผลตรวจมาซักถามและแจ้งผลผิดปกติอันตรายอย่างไร ฐานที่ 3 ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพและการบอกต่อ โดยกำหนดเป้าหมายที่จะปรับเปลี่ยนและบันทึกผลงานแต่ละวัน ฐานที่ 4 ออกกำลังกาย อย่างง่ายโดยการยืดเหยียดคลายกล้ามเนื้อ แกว่งแขนและเดิน

อาหารและโภชนาการ จัดเมนูอาหารสุขภาพให้เลือก ฐานที่ 5 อารมณ์ความเครียดและสิ่งเสพติดการจัดการอารมณ์ การคลายเครียด โทษของสิ่งเสพติดการดื่มสุรา

ภาพที่ 1 รูปแบบการส่งเสริมความรอบรู้สุขภาพ เกี่ยวกับผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ เพื่อปรับปรุงพฤติกรรมดูแลตนเอง ของผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง

ผู้สูงอายุโรคเรื้อรังมีความพึงพอใจในการร่วมกิจกรรมตามรูปแบบโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = .44) ผู้ปฏิบัติงานมีความพึงพอใจในกิจกรรมตามรูปแบบโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.84$, S.D. = .34)

3. ประเมินผลรูปแบบการส่งเสริมความรอบรู้สุขภาพ เกี่ยวกับผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ เพื่อปรับปรุงพฤติกรรมดูแลตนเอง ของผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง

ผู้สูงอายุโรคเรื้อรังที่นำรูปแบบไปทดลองใช้จำนวน 35 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 71.43 อายุ 70 - 79 ปี ร้อยละ 65.71 สถานภาพสมรสอาศัยอยู่ด้วยกันร้อยละ 97.14

จบประถมศึกษา ร้อยละ 97.14 รายได้ต่อเดือน 2,000 บาท ร้อยละ 51.43 สิทธิบัตรประกันสุขภาพถ้วนหน้า ร้อยละ 69.05

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบค่า Centroid ขององค์ประกอบรูปแบบการส่งเสริมความรู้สุขภาพ เกี่ยวกับผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ ระหว่างก่อนใช้รูปแบบ หลังใช้รูปแบบ และติดตามผล 6 สัปดาห์ ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนหลายตัวแปร (One - way MANOVA) (n = 35)

Efface	Multivariate Tests	Value	F	Sig.
	Pillai's Trace	.4257	14.6728	0.000*
	Wilk's Lambda	.5752	14.6728	0.000*
	Hotelling's Trace	.8892	14.6728	0.000*
	Roy's Largest Root	.8892	14.6728	0.000*

*นัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ค่าเฉลี่ยคะแนนรูปแบบการส่งเสริมความรู้สุขภาพเกี่ยวกับผลตรวจทางห้องปฏิบัติการของผู้สูงอายุโรคเรื้อรังที่ศึกษามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Wilk's Lambda = .5752)

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบความแตกต่างรูปแบบการส่งเสริมความรู้สุขภาพ เกี่ยวกับผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง ก่อนใช้รูปแบบ หลังใช้รูปแบบ และติดตามผล 6 สัปดาห์ ด้วยการวิเคราะห์ Repeated Measure ANOVA (n = 35)

ความรู้สุขภาพ	ความคลาดเคลื่อนของกลุ่ม	SS	df	MS	F	P
เข้าถึงข้อมูล	ช่วงเวลา	37.679	2	18.840	22.990	<0.01
	ความคลาดเคลื่อน	55.724	68	0.819		
ความรู้ความเข้าใจ	ช่วงเวลา	366.076	2	183.038	48.889	<0.01
	ความคลาดเคลื่อน	254.590	68	3.744		
การโต้ตอบซักถาม	ช่วงเวลา	26.021	2	13.011	25.207	<0.01
	ความคลาดเคลื่อน	35.099	68	0.516		
การตัดสินใจ	ช่วงเวลา	36.896	2	18.448	37.643	<0.01
	ความคลาดเคลื่อน	33.325	68	0.490		
การเปลี่ยนพฤติกรรม	ช่วงเวลา	8.754	2	4.377	9.954	<0.01
	ความคลาดเคลื่อน	29.899	68	0.440		
การบอกต่อ	ช่วงเวลา	9.310	2	4.655	11.602	<0.01
	ความคลาดเคลื่อน	27.284	68	0.401		
การออกกำลังกาย	ช่วงเวลา	3.133	2	1.566	15.134	<0.01
	ความคลาดเคลื่อน	7.039	68	0.104		
อาหารและโภชนาการ	ช่วงเวลา	0.768	2	0.384	9.552	<0.01
	ความคลาดเคลื่อน					

ความรอบรู้สุขภาพ	ความคลาดเคลื่อน ของกลุ่ม	SS	df	MS	F	P
อารมณ์	ความคลาดเคลื่อน	2.735	68	0.040	36.855	<0.01
	ช่วงเวลา	3.300	2	1.650		
	ความคลาดเคลื่อน	3.044	68	0.045		
การสูบบุหรี่และดื่มสุรา	ช่วงเวลา	0.038	2	0.019	1.384	0.258
	ความคลาดเคลื่อน	0.933	68	0.014		

นัยสำคัญที่ระดับ 0.05, SS = Sum of Square, MS = Mean Square

จากตารางที่ 3 ในแต่ละช่วงเวลาของผู้สูงอายุโรคเรื้อรังมีรูปแบบการส่งเสริมความรอบรู้สุขภาพ เกี่ยวกับผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดูแลตนเอง คะแนนเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้นการสูบบุหรี่และดื่มสุรา มีความรู้เฉลี่ยไม่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

อภิปรายผล

1. ปัญหาความรอบรู้สุขภาพเกี่ยวกับผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ เพื่อปรับปรุงพฤติกรรมดูแลตนเองของผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง

ผู้สูงอายุโรคเรื้อรังมีปัญหาความรอบรู้ด้านสุขภาพ ด้านความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับน้อย พฤติกรรมดูแลตนเอง การออกกำลังกายอยู่ในระดับปานกลาง อาหารโภชนาการอยู่ในระดับปานกลาง อารมณ์อยู่ในระดับปานกลาง อาจเนื่องจาก ผู้สูงอายุโรคเรื้อรังส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา และผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีความเสื่อมของอวัยวะการรับรู้ต่าง ๆ เช่น สายตาไม่ดี หูไม่ค่อยได้ยิน เมื่อได้รับการอธิบายผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ ซึ่งเป็นผลตรวจที่ใช้ศัพท์ที่เฉพาะ เข้าใจได้ค่อนข้างยากจากบุคลากรทางสุขภาพจึงทำให้มีความรู้ความเข้าใจในระดับน้อย และที่สำคัญ ผู้สูงอายุโรคเรื้อรังไม่เข้าใจว่าผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการที่เกิดขึ้นจะส่งผลอย่างไรต่อสุขภาพของตนเอง ในระยะสั้นและระยะยาว จึงมีพฤติกรรมดูแลตนเอง ด้านการออกกำลังกายอยู่ในระดับปานกลาง อาหารโภชนาการอยู่ในระดับปานกลาง อารมณ์อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งพฤติกรรมดูแลตนเองเป็นผลลัพธ์ที่จะส่งผลต่อการมีสุขภาพที่ดีของผู้สูงอายุโรคเรื้อรังและเป็นปัจจัยที่มีการเปลี่ยนแปลงได้ (ศรีเสาวลักษณ์ อุ่นพรมมี, 2563) เพื่อให้ผู้สูงอายุโรคเรื้อรังเข้าใจถึงผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการอย่างแท้จริงที่จะส่งผลต่อสุขภาพร่างกายและการเจ็บป่วย เพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเอง จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมความรอบรู้สุขภาพเกี่ยวกับผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุโรคเรื้อรังขึ้น

2. รูปแบบการส่งเสริมความรอบรู้สุขภาพ เกี่ยวกับผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ เพื่อปรับปรุงพฤติกรรมดูแลตนเอง ของผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง เป็นรูปแบบที่ดี เป็นประโยชน์

เหมาะสม และนำไปใช้ได้จริง ผู้เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบมีความพึงพอใจต่อรูปแบบในระดับมาก เนื่องจากถูกสร้างขึ้นโดยใช้กระบวนการอบรมเชิงปฏิบัติการ (Training and Workshop) ประกอบด้วยตัวแปรสัมพันธ์กันเป็นเหตุและผลที่มีพื้นฐานมาจาก Social Interaction Models ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและบุคคลต่อสังคม (Joyce, B & Weil, M., 1985) ผู้สูงอายุโรคเรื้อรังเกิดการเรียนรู้จากการอบรมเชิงปฏิบัติการ ส่งผลให้เกิดความรอบรู้สุขภาพเกี่ยวกับผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ จนสามารถเข้าถึงข้อมูลผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ เข้าใจผลการตรวจ นำข้อมูลมาประกอบการตัดสินใจ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตนเองเพื่อลดความเสี่ยง หรืออันตรายที่จะเกิดขึ้น และบอกต่อบุคคลอื่น ๆ ได้ โดยผู้สูงอายุโรคเรื้อรังมีกิจกรรมการออกกำลังกายมากขึ้นโดยการเดิน การแกว่งแขน เลือกรับประทานอาหารที่เหมาะสมกับร่างกายและความเจ็บป่วย เช่นผู้สูงอายุโรคเบาหวาน หากรับประทานข้าวโพด จะลดปริมาณข้าวในมื้อนั้น ๆ ลง งดการรับประทานขนมหวาน ดื่มน้ำเพิ่มขึ้นให้ได้ 8-10 แก้วต่อวัน ซึ่งพฤติกรรมที่ปรับเปลี่ยนในทางที่ดีขึ้นนั้นส่วนหนึ่งเกิดจากความรอบรู้สุขภาพที่ผู้สูงอายุมีความรู้ความเข้าใจผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการที่บ่งบอกถึงสถานะสุขภาพของตนเองในขณะนั้นจึงต้องการปรับเปลี่ยนให้มีสุขภาพที่ดีขึ้นหรือลดความเสี่ยงต่ออันตรายลง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ปัทมาสน์ เพชรสม ศึกษาพฤติกรรมสุขภาพของคนไทย พบว่า การประเมินสุขภาพตนเอง ความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวันมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 (ปัทมาสน์ เพชรสม, 2558)

3. ประเมินผลรูปแบบการส่งเสริมความรอบรู้สุขภาพ เกี่ยวกับผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ เพื่อปรับปรุงพฤติกรรมการดูแลตนเอง ของผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง พบว่า รูปแบบการส่งเสริมความรอบรู้สุขภาพ เกี่ยวกับผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ เพื่อปรับปรุงพฤติกรรมการดูแลตนเอง ของผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง เป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสม เป็นประโยชน์ ทันสมัย สามารถนำไปใช้ได้จริง ผู้สูงอายุที่ทดลองใช้มีความพึงพอใจ ในระดับมากที่สุด สามารถนำไปใช้กับผู้ป่วยโรคเรื้อรังเพื่อปรับพฤติกรรมสุขภาพ โดยนำแนวคิดของกรมอนามัย ที่ประยุกต์จากแนวคิดของ Don Nutbeam (Nutbeam, D., 2000) ความรอบรู้ด้านสุขภาพ ได้แก่ เข้าใจ เข้าใจ ได้ตอบ ชักถาม ตัดสินใจ เปลี่ยนพฤติกรรม และบอกต่อ (V - shape) เชื่อมโยงกับ ผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ ของผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง (เบาหวานและความดันโลหิตสูง) ที่มีผลต่อ สุขภาพ ได้แก่ โรคเบาหวานตรวจ FBS, HbA1C, โรคความดันโลหิตสูง ตรวจ BUN, Creatinine, Cholesterol, Triglyceride, HDL, LDL เพื่อปรับปรุงพฤติกรรม การดูแลตนเอง (3 อ. 2 ส.) การออกกำลังกาย อาหารและโภชนาการ อารมณ์ความเครียด การสูบบุหรี่และดื่มสุรา การวินิจฉัยดูแลรักษาโรคเรื้อรัง เป็นการป้องกัน ดูแลแบบ ประคับประคองต้องต่อเนื่องสำหรับผู้สูงอายุที่เป็นผู้ป่วยโรคเรื้อรัง ซึ่งผลการตรวจทาง

ห้องปฏิบัติการสามารถนำไปใช้ดูแลผู้ป่วยได้ในระดับสากล โดยมีการเชื่อมประสานกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในระบบบริการสุขภาพได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สถานการณ์โดยรวมผู้สูงอายุโรคเรื้อรังมีความรอบรู้ด้านสุขภาพ การเข้าถึงข้อมูลอยู่ในระดับดี ความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับน้อย การโต้ตอบซักถามอยู่ในระดับดี การตัดสินใจอยู่ในระดับดี การเปลี่ยนพฤติกรรมอยู่ในระดับดี การบอกต่ออยู่ในระดับดี พฤติกรรมการดูแลตนเอง การออกกำลังกายอยู่ในระดับปานกลาง อาหารโภชนาการอยู่ในระดับปานกลาง อารมณ์อยู่ในระดับปานกลาง สืบบุหรืและดื่มสุราอยู่ในระดับดี เมื่อนำรูปแบบการส่งเสริมความรู้สุขภาพซึ่งดำเนินการด้วย กระบวนการอบรมเชิงปฏิบัติการ (Training and Work Shop) จัดฐานการเรียนรู้ 5 ฐาน หลังทดลองใช้รูปแบบ 6 สัปดาห์ ผู้สูงอายุโรคเรื้อรังมีความรอบรู้สุขภาพเกี่ยวกับผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการเพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หากต้องการส่งเสริมความรู้สุขภาพเกี่ยวกับผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการตามรูปแบบให้ได้ผลดีนั้น ควรมีการพัฒนาเทคนิคการสื่อสารที่ดี พัฒนาคุณภาพความพร้อมของอุปกรณ์การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง พัฒนาแนวทางการรายงานผลการตรวจ ค่าวิกฤติ เพื่อเฝ้าระวังอาการสำคัญ ให้เจ้าหน้าที่อธิบายด้วยคำสั้น ๆ ง่าย ๆ หรือมีเอกสารประกอบ พัฒนานวัตกรรมการรายงานผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ เช่น Lab line ค่าวิกฤติ เฉพาะรายโรคเพื่อให้เกิดแนวทางปฏิบัติและผลลัพธ์ที่ดี ค้นหาประเด็นความเสี่ยง จากผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการสำหรับญาติให้มีความรู้ความเข้าใจ เพื่อให้มีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพอย่างเหมาะสม ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 1) ศึกษาแบบการรายงานผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการเช่น Lab line ค่าวิกฤติ เฉพาะรายโรคเพื่อให้เกิดแนวทางปฏิบัติและผลลัพธ์ที่ดีขึ้น 2) ศึกษาประเมินความเสี่ยงจากผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ เฉพาะอาการแสดงของผู้ป่วยรายโรคร่วมด้วย 3) พัฒนาความรู้สุขภาพจากผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการสำหรับญาติของผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง เกี่ยวกับผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการเบื้องต้น

เอกสารอ้างอิง

- เจริญ ฉันทวานิช. (2560). นิยามและความสำคัญของห้องปฏิบัติการต่อวงการแพทย์และคุณภาพชีวิต. เรียกใช้เมื่อ 20 สิงหาคม 2563 จาก https://www.matichon.co.th/publicize/news_491012
- ปัทมาสน์ เพชรสม. (2558). พฤติกรรมสุขภาพผู้สูงอายุไทย. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประชากรศาสตร์ วิทยาลัยประชากร. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรีเสาวลักษณ์ อุ่นพรมมี. (2563). ความรอบรู้ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุจังหวัดนครราชสีมา. วารสารส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม, 14 (33): 88-106.

- สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.). (2557). รายงานประจำปี 2557. (พิมพ์ครั้งที่ 1). ใน บริษัทดีเอ็มบี จำกัด. จังหวัดนนทบุรี.
- สภาเทคนิคการแพทย์. (250). มาตรฐานงานเทคนิคการแพทย์ 2560 ฉบับ 60 ปี. นนทบุรี: เทคนิคการแพทย์ไทย.
- สำนักอนามัยผู้สูงอายุ. (2563). รายงานประจำปี 2563 สำนักอนามัยผู้สูงอายุ. : กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.
- Best, J. W. (1970). *Research in Education*. (3 ed.). New jersey: Englewood Cliffs Pretice Hall.
- Conbach, L. J. (1984). *Essential of Psychology and Education*. New York: Mc-Graw Hill.
- Daniel, W. W. (2010). *Biostatics: Basic Concepts and Methodology for the Health*. (9thed). New York: : John Wiley & Sons.
- Joyce, B & Weil, M. (1985). *Models of teaching*. (2 nd ed). New Delhi: Prentice-Hall.
- Marciano, L. et al. (2019). The Role of Health Literacy in Diabetes Knowledge, Self-Care, and Glycemic Control: a Meta-analysis. *Journal of General Internal Medicine*, 34(6), 1007–1017.
- Nutbeam, D. (2000). Health literacy as a public health goal: a challenge for contemporary health education and communication strategies into health 21st century. *Health Promotion International*, 2000; 15: 259-67.
- Sudore, L. R. et al. (2006). Limited literacy and mortality in the elderly: The health, aging, and body composition study. *J Gen Intern Med*, 21(8), 806-812.
- Suksathan, W. & Prabsangob, K. . (2016). Health Literacy and Self-Care Behavior in Elderly with Diabetes in Ratchaburi Province, Thailand. *International Journal of Management and Applied Science*, 2(11), 21-24.
- Tefera, Y. G. et al. . (2020). Diabetic health literacy and its association with glycemic control among adult patients with type 2 diabetes mellitus attending the outpatient clinic of a university hospital in Ethiopia. *PLOS ONE*, 15(4), 1-15.

คุณค่าของบทละครเรื่องปันหยีมิสาร์งและรุ่งฟ้าดอยสิงห์
ของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเชตรมงคล*

THE VALUE OF STAGE PLAYS “PANJI MISARANG” AND “RUNGFA
DOI SING” COMPOSED BY HER SERENE HIGHNESS PRINCESS
CHALERMKHETR MAGALA

ภาสพงศ์ ผิวพอใช้

Passapong Pewporchai

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

Ubon Ratchathani University, Thailand

Email: bhasabong@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณค่าของบทละครเรื่องปันหยีมิสาร์งและเรื่องรุ่งฟ้าดอยสิงห์ของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเชตรมงคล การวิจัยนี้เป็นการศึกษาจากเอกสาร ซึ่งศึกษาจากบทละครเรื่องปันหยีมิสาร์งและเรื่องรุ่งฟ้าดอยสิงห์ของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเชตรมงคลซึ่งตีพิมพ์ในหนังสือที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงพระศพ เมื่อปี พ.ศ. 2500 โดยในช่วงที่ยังทรงพระชนม์นั้นพระองค์ทรงมีความสามารถในการประพันธ์บทละคร ซึ่งทรงนิพนธ์ขึ้นมาทั้งสิ้น 2 เรื่อง คือ เรื่องปันหยีมิสาร์ง ซึ่งดัดแปลงจากหนังสือแปลตำนานเรื่องอิเหนาตั้งเดิมของอินโดนีเซีย และเรื่องรุ่งฟ้าดอยสิงห์ ดัดแปลงจากนวนิยายชื่อเดียวกัน ผลการศึกษาพบว่า บทละครดังกล่าวมีคุณค่าหลายด้าน ได้แก่ คุณค่าด้านการเป็นวรรณคดีการแสดง โดยมีเนื้อหาการดำเนินเรื่องที่รวดเร็ว กล่าวคือ เน้นบทเจรจาและการบรรยายเรื่องเป็นสำคัญ มีบทรำน้อย ดำเนินเรื่องด้วยบทร้อยกรองที่แต่งเป็นกลอน รวมถึงใช้การบรรยายเป็นร้อยแก้วประกอบด้วย คุณค่าด้านการสำเร็จอารมณ์โดยมีองค์ประกอบต่าง ๆ ประกอบเข้าด้วยกันอย่างสอดคล้องเป็นเอกภาพ ทั้งโครงเรื่อง เนื้อเรื่อง ตัวละคร ฉาก รวมถึงการใช้ภาษา และคุณค่าด้านการพัฒนาสติปัญญา โดยบทละครทั้งสองเรื่องได้สอดแทรกคุณค่าทางด้านพัฒนาสติปัญญาไว้อย่างเด่นชัดโดยเฉพาะแก่นของเนื้อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับรัก โลภ โกรธ หลง หน้าที่ของบทละครดังกล่าวถือเป็นหน้าที่ของการละเล่นในสังคมที่สะท้อนค่านิยมเป็นเครื่องมือของการเรียนรู้และส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของบุคคลและสังคมอีกด้วย ซึ่งถือเป็นหน้าที่ของวรรณกรรมการแสดงที่มีต่อสังคม

* Received 6 April 2022; Revised 22 April 2022; Accepted 25 April 2022

คำสำคัญ: บทละคร, พระองค์เจ้าเฉลิมเขตมงคล, วรรณกรรมการแสดง

Abstract

The objective of this research article is to study the values of the stage plays “Panji Misarang” and “Rungfa Doi Sing” composed by Her Serene Highness Princess Chalermkhetr magala. This study is documentary research. The data was collected from the plays “Panji Misarang” and “Rung Fa Doi Sing” composed by Her Serene Highness Princess Chalermkhetr magala, which were published in a book commemorating the royal cremation ceremony in 1957. During her lifetime, she was a talented composer who composed two plays, namely Panji Misarang, adapted from the book translated from the original Indonesian legend and Rungfa Doi Sing, adapted from the novel of the same name. The results of the study showed that the plays have held many aspects of values as follows. First, the aspect of performance literature value, the plays have fast continuity. In other words, they emphasize the presentation of the dialogue and narration and have little dance. The continuity of the plays mainly relies on the use of poems and prose. Second, the aspect of emotional value, various elements in the plays were put together in harmony such as the plots, the story lines, the characters, the scenes, and the use of language. Third, the aspect of intellectual development value, this aspect was clearly inserted in both plays. Particularly, the core of the story is related to love, greed, anger, and delusion. In conclusion, it is important for plays to reflect such values and to be used as a tool to promote learning and creativity of individuals and society as a whole.

Keywords: Plays, Princess ChalermkhetrMagala, Performance Literature

บทนำ

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตมงคลเจ้าของวังมั่งคละสถาน เป็นพระธิดาในสมเด็จพระราชปิตุลาบรมพงศาภิมุข เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดชและหม่อมแม้น บุนนาค พระองค์หญิง ประสูติเมื่อวันที่ 10 มีนาคม พุทธศักราช 2435 อภิเษกสมรสกับพลโทสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ ดันราชสกุลยุคล มีพระโอรส 3 พระองค์คือ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมทิฆัมพร และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอนุสรมงคลการ (คันสนีย์ วีระศิลป์ชัย, 2555) ประมาณปีพุทธศักราช 2485 พระองค์หญิงทรงเปิด

การแสดงโขนรามเกียรติ์ขึ้นที่วังมั่งคละสถานเป็นครั้งแรก เนื่องในโอกาสฉลองวันประสูติ แต่ไม่ปรากฏเป็นหลักฐานว่าแสดงโขนตอนใด พระองค์หญิงทรงตั้งคณะนาฏศิลป์ขึ้น ซึ่งในขณะละครของพระองค์มีการแสดงหลายประเภท ได้แก่ โขน ละคร รำเบ็ดเตล็ด และการแสดงเบ็ดเตล็ด ปัจจัยสำคัญที่ทำให้มีการจัดตั้งคณะละครที่วัง เนื่องจากพระองค์หญิง ทรงมีความสนพระทัยและมีพระทัยรักศิลปะทางด้านการแสดงนาฏศิลป์ไทยจึงจัดแสดงละครขึ้น เพื่อเป็นการบันเทิงพระทัยยามพักผ่อน พระองค์หญิงมีทรัพย์มากมายสามารถที่จะอุปการะศิลปินได้หลายคน เมื่อผู้ชมได้ชมการแสดงในครั้งแรกจึงขอร้องให้พระองค์หญิงจัดการแสดงขึ้น โดยการแสดงของคณะส่วนใหญ่เป็นการแสดงละคร รำเบ็ดเตล็ด และการแสดงเบ็ดเตล็ด ส่วนโขนจะจัดแสดงเพียงปีละครั้งคือ งานฉลองวันคล้ายวันประสูติพระองค์หญิงเท่านั้น โดยในระยะแรกนั้น พระองค์จัดแสดงเพื่อความบันเทิงพระทัยเป็นหลัก โดยมีการนำเด็กมาหัดรำ มีนาฏศิลป์และบรรดาอาจารย์นาฏศิลป์จากกรมศิลปากรและวังเจ้าคุณพระประยุรวงศ์ ซึ่งเป็นพระมาตุจฉาของพระองค์หญิงเข้ามาฝึกซ้อมและแสดงหลายท่านถึงขนาดต้องขยายเวทีเปิดการแสดงขึ้นที่สนามหลังพระตำหนัก ขว้านใกล้เคียงมีโอกาสเข้าชมได้โดยที่พระองค์หญิงมิได้ทรงหวงห้าม จนเกิดเป็นที่นิยมขึ้นในหมู่ประชาชนย่านนั้น และต่อมาทรงจัดหาครู อาจารย์ที่มีชื่อเสียงจากกรมศิลปากรมาฝึกตัวละครโดยมอบให้คุณหญิงเทศ นักกานารักษ์เป็นผู้ควบคุม และมีครูอาจารย์ท่านอื่น ๆ มาช่วยทำการฝึกซ้อม

สุदारตน์ กัลยา ได้กล่าวถึงพระประวัติและพระอัจฉริยภาพของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเชตรมวงคลไว้ว่า “พระองค์หญิง เมื่อยังทรงพระชนมอยู่ ได้ทรงฝึกฝนและเสริมสร้างศิลปะทาง โขน ละคร พ้อนรำด้วยพระทัยรักศิลปะทางนี้มาตลอดมาตั้งแต่พุทธศักราช 2485 - 2500 ทรงเสวยสละทั้งการบำรุงส่งเสริมศิลปะและอุปการะศิลปินตลอดระยะเวลา ปี ได้ทรงชวนขยายรวบรวมศิลปินตั้งเป็นคณะขึ้น ณ วัง 15 มั่งคละสถาน แล้วทรงสละทรัพย์ส่วนพระองค์ในการดำเนินงานศิลปะด้านนี้ โดยทรงออกแบบประดิษฐ์สร้างเครื่อง โขน ละคร และจัดรายการฝึกซ้อมแล้วนำออกแสดงโดยทรงอำนวยการแสดงเองทุกเรื่องในอดีตประมาณพุทธศักราช 2485 เป็นต้นมาละครเวทีมีเพียง 2 - 3 โรง หลังจากที่พระองค์หญิง เปิดการแสดงนาฏศิลป์ให้ประชาชนในงานฉลองวันคล้ายวันประสูติ 9 - 10 มีนาคม 2485 เป็นเวลา 2 คืน ทำให้ผู้ชมสนใจและนิยมศิลปะการแสดงของที่วังจึงขอร้องให้พระองค์หญิง เปิดการแสดงให้ชมอีก พร้อมกับเปิดการแสดงดนตรี นาฏศิลป์ จำหน่ายบัตร เก็บค่าเข้าชมจากผู้ชมขึ้น” แสดงให้เห็นว่าพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเชตรมวงคล ทรงมีพระทัยรักศิลปะทางด้านการแสดงนาฏศิลป์ และทรงอุปการะศิลปินตลอดระยะเวลา 15 ปี โดยตั้งคณะนาฏศิลป์ขึ้นในวังซึ่งมีการแสดงหลายประเภท โดย สุदारตน์ กัลยา ยังได้กล่าวถึงการแสดงในวังของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเชตรมวงคล ว่าการแสดงของคณะส่วนใหญ่จะเป็นการแสดงละคร จัดการแสดงในวันเสาร์ อาทิตย์ และวันสำคัญต่าง ๆ เช่น งานเปิดหอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย งานฉลองวันคล้ายวันประสูติเจ้าจอมมารดาสมบุญในรัชกาลที่ 5

เป็นต้น ในการแสดงละครจะมีการรำเบ็ดเตล็ด และการแสดงเบ็ดเตล็ดเพื่อแสดงเบิกโรงหรือ สำหรับการแสดงโขนจัดแสดงน้อยครั้งเนื่องจากจัดการแสดงเฉพาะงานฉลอง คั่นระหว่างฉากวันคล้ายวันประสูติพระองค์หญิงเท่านั้น (สุดารัตน์ กัลยา, 2540)

ภาพที่ 1 พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตมณฑลและพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้า ภาณุพันธุ์ยุคล พระโอรสองค์โต จากหนังสือพระราชทานเพลิงพระศพพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล (พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล, 2538)

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตมณฑลทรงมีวิริยะอุตสาหะ ในการจัดการแสดงต่าง ๆ แล้ว พระองค์ยังทรงมีความสามารถในการประพันธ์บทละครขึ้น 2 เรื่อง คือ ละครพันทางเรื่องปิ่นหยิมสีหาหรง จากหนังสือแปลตำนานเรื่องอิเหนาตั้งเดิมของอินโดนีเซีย (ชลดา เรื่องรักชลิขิต, 2557) และเรื่องรุ่งฟ้าดอยสิงห์ จากนวนิยายชื่อเดียวกันของ “อรวรรณ” โดยจัดแสดงเป็นแบบละครพูดสลับลำ ซึ่งภายหลังได้จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงพระศพของพระองค์เอง ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาวิเคราะห์ครั้งนี้ สาเหตุที่พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตมณฑล นิพนธ์บทละครขึ้น เนื่องจาก การแสดงประเภทต่าง ๆ ได้ทรงนำมาแสดงแทบทั้งหมดแล้ว จึงมีประสงค์จะสรรหาเรื่องที่แปลกใหม่มาแสดงเมื่อทรงอ่านนิทานพื้นบ้านของอินโดนีเซียจึงดัดแปลงเป็นละครพันทาง และ

อ่านนวนิยายเรื่องรุ่งฟ้าดอยสิงห์ของ “อรวรรณ” เกิดพอพระทัย จึงทรงแต่งเป็นบทละครพูด สลับลำขึ้น โดยละครพูดสลับลำ นี้ คือละครพูดที่ดำเนินเรื่องโดยใช้การพูด ขณะเดียวกันก็มีการร้องเพลงและรำไปด้วย คำว่า “ลำ” นี้ มาจากคำว่า “ลำนำ” หมายถึงการขับท่วงทำนอง (วิณา วิสเพัญ, 2549)

โครงเรื่องของบทละครเรื่องปันหยีมีสาหรังนั้น ทรงนำมาจากนิทานเรื่องอิเหนาตั้งเดิมของอินโดนีเซีย ซึ่งเป็นตำนานเก่า โดยมีเนื้อเรื่องแตกต่างจากอิเหนาฉบับของไทยค่อนข้างมาก โครงเรื่องของละครเรื่อง รุ่งฟ้าดอยสิงห์ เป็นเรื่องของรัชทายาท 2 เมือง ซึ่งเคยเป็นศัตรูกันมาก่อนเกิดความรักต่อกัน แต่ได้เกิดโศกนาฏกรรมขึ้นระหว่างโอรสและธิดาของสองเมือง มีอันต้องจบชีวิตบนสุสานแห่งรักระหว่างดอย 2 ดอย และความสูญเสียเป็นบ่อเกิดแห่งสันติภาพขึ้นระหว่าง 2 เมือง (อรวรรณ, 2494) แนวคิดของเรื่อง เป็นเรื่องความรัก ซึ่งมีการบทรักอยู่ด้วยความรักมักจะทำให้เกิดความทุกข์ เพราะต่างดิ้นรนให้หลุดพ้นจากหนาม เพื่อให้สมความสมปรารถนา ลักษณะของบทละคร

พระองค์หญิงทรงนิพนธ์เป็นร้อยแก้วสลับกลอนลำดับฉากตามลำดับเหตุการณ์ ดำเนินเรื่องโดยใช้บทบรรยาย มีบทร้องที่ทำให้เนื้อเรื่องน่าสนใจขึ้น มีเพลงที่ใช้ในการประกอบบทร้องและดำเนินเรื่อง มีบทเจรจาที่สอดคล้องกับฉาก มีการอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับการแสดงในแต่ละฉาก เช่น อุปกรณ์ที่ใช้ ตัวละคร หน้าที่ตัวละคร ตำแหน่งตัวละคร บทละครเรื่องนี้เหมาะกับการแสดงกลางแจ้งที่เป็นธรรมชาติ ซึ่งพระองค์หญิง ทรงเขียนโดยอาศัยสถานที่จริงในวังเป็นส่วนสำคัญ โดย จักรกฤษณ์ ดวงพัตรา วิณา วิสเพัญ และเสาวนิต วิงวอน ได้กล่าวถึงความสำคัญศิลปะการละครว่าเป็นแหล่งรวมของศิลปะทุกแขนง มีส่วนสำคัญในการยกระดับจิตใจของมนุษย์และให้คุณค่าเชิงสาระแก่ผู้ชม (จักรกฤษณ์ ดวงพัตรา, 2544); (วิณา วิสเพัญ, 2549); (เสาวนิต วิงวอน, 2555) นอกจากนี้ กาญจนา แก้วเทพ ยังกล่าวถึงหน้าที่ของละครว่าละครมีหน้าที่ในการสะท้อนค่านิยม สะท้อนสังคม รวมถึงทัศนคติ และเป็นกลไกการเรียนรู้ รวมถึงเป็นที่ปลดปล่อยทางจิตใจของผู้คนในสังคมด้วย (กาญจนา แก้วเทพ, 2545) นิดา มีสุข กล่าวถึงความมุ่งหมายของการแต่งวรรณคดีการละครว่าประกอบด้วย 1) วรรณคดีการละครเป็นหนังสือที่เขียนขึ้นเพื่อประโยชน์ทั้งการแสดงและการอ่าน 2) วรรณคดีการละครมุ่งให้ความบันเทิงเป็นหลัก และ 3) ใช้เป็นสื่อปลูกฝังแนวคิดที่ผู้สร้างวรรณคดีการละครต้องการ (นิดา มีสุข, 2543) เนื่องจากลักษณะของบทละครที่มีข้อเด่นดังนี้เอง ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา โดยมีขอบเขตที่บทละครเรื่องปันหยีมีสาหรังและรุ่งฟ้าดอยสิงห์ โดยจะศึกษาบทละคร พระนิพนธ์ในพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าเฉลิมเขตทรงมณฑลในด้านของคุณค่าที่ปรากฏในบทละครทั้งสองเรื่องนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาคุณค่าของบทละครเรื่องปันหยีมิสาหรั่งและรุ่งฟ้าดอยสิงห์ของพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าเฉลิมเขตมมงคล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบศึกษาจากเอกสาร (Content Analysis) โดยมีขอบเขตการวิจัยคือ ศึกษาจากบทละครเรื่องปันหยีมิสาหรั่งและรุ่งฟ้าดอยสิงห์ ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการดำเนินการค้นคว้าโดยมีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังนี้

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ดังนี้ คือ 1) เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าในบทละคร 2) ศึกษาบทละครเรื่องปันหยีมิสาหรั่งและรุ่งฟ้าดอยสิงห์ ของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตมมงคลในหนังสือที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงพระศพ เมื่อปี พ.ศ. 2500

2. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลในด้านต่าง ๆ ได้แก่ 1) คุณค่าด้านการเป็นวรรณคดีการแสดง 2) คุณค่าด้านการสำเร็จอารมณ์ และ 3) คุณค่าด้านการพัฒนาสติปัญญา

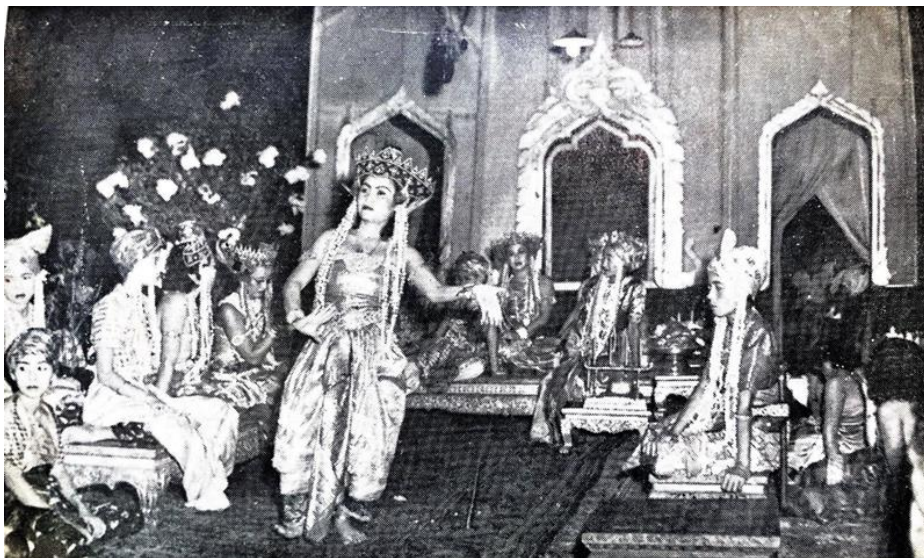
3. ขั้นสรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย

โดยทั่วไปวรรณคดีการแสดงไม่ได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อความบันเทิงแก่ผู้ชมเพียงอย่างเดียว หากแต่ยังมีคุณค่าหรือประโยชน์ในด้านอื่น ๆ อีกมาก ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบคุณค่าของบทละครทั้งสิ้น 3 ด้าน คือ คุณค่าด้านการเป็นวรรณคดีการแสดง คุณค่าด้านการสำเร็จอารมณ์ และคุณค่าด้านพัฒนาสติปัญญา โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. คุณค่าด้านการเป็นวรรณคดีการแสดง

บทละครเรื่อง “ปันหยีมิสาหรั่ง” และ “รุ่งฟ้าดอยสิงห์” ถือเป็นบทละครที่พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตมมงคลได้ทรงนิพนธ์ไว้อย่างสมบูรณ์และได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก เนื่องจากบทละครทั้ง 2 เรื่องนี้พระองค์ทรงดัดแปลงจากเดิมเพื่อให้ทันสมัยและสะดวกต่อการฝึกซ้อม อย่างไรก็ตามบทละครข้างต้นยังถือเป็นบทละครที่สามารถดำรงไว้ซึ่งคุณค่าด้านการเป็นวรรณกรรมการแสดงไว้ได้อย่างน่าสนใจ

ภาพที่ 2 ภาพการแสดงละครเรื่องปิ่นหยิมิสาห์ จากหนังสืองานพระราชทานเพลิงพระศพ
พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเชตรมงคล
(พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า เฉลิมเชตรมงคล, 2500)

ในด้านเนื้อหา มีการดำเนินเรื่องที่รวดเร็ว กล่าวคือ เน้นบทเจรจาและการบรรยายเรื่องเป็นสำคัญ มีบทสั้นๆ ดำเนินเรื่องด้วยบทร้อยกรองที่แต่งเป็นกลอน รวมถึงใช้การบรรยายเป็นร้อยแก้วประกอบด้วย โดยเฉพาะการบรรยายเรื่องย่อตอนเริ่มเรื่อง ตลอดจนในฉากต่าง ๆ แต่ละฉากเป็นเหตุการณ์สั้น ๆ บางฉากมีกลอนบทละครเพียง 1 บทเท่านั้น มีเพลงหน้าพาทย์และเพลงร้อง ส่วนมากให้ตัวละครเจรจาเป็นร้อยแก้วและมีคำบรรยายร้อยแก้วเพื่อให้ดำเนินเรื่องได้รวดเร็ว มีการเน้นเรื่องหรือขยายเรื่อง โดยในบทละครทั้ง 2 เรื่องจะเน้นดำเนินเรื่องแบบพูดเจรจาเป็นส่วนใหญ่ จะมีการบรรยายและบทร้อยกรองมาแทรกบ้างในตอนต้นเรื่องของทุกฉาก ผู้แต่งจะเน้นเนื้อเรื่องและขยายเนื้อเรื่องให้ผู้ชมสนุกและตื่นเต้นไปกับตัวละคร โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทตลก บทรื่นเริง บทขัดแย้งหรือทะเลาะวิวาท บทคร่ำครวญ และบทเกี่ยวพาราสี

โดยในบทละครของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าหญิงเฉลิมเชตรมงคลนั้นจะเปิดเรื่องด้วยการบรรยายเรื่องย่อ บอกถึงลักษณะสำคัญของตัวละครในการดำเนินเรื่องนั้นว่าเป็นใคร หน้าตาบุคลิกและอุปนิสัยเป็นอย่างไร รวมถึงบรรยายถึงสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ร่วมด้วย ซึ่งจะช่วยให้ผู้ชมเห็นภาพและเข้าใจเนื้อเรื่องได้สะดวกยิ่งขึ้น หลังจากนั้นจึงเริ่มเข้าสู่เนื้อเรื่องอย่างไรก็ตามจะมีการบรรยายเพิ่มเติมในแต่ละฉาก ดังตัวอย่าง

เรื่อง ปันหยิมิสาหรง

...เรื่องย่อ ยังมีชาวกะยาหรงัน พร้อมใจกันจุดลงสู่มนุษย์โลกพิภพ ต่างก็จุดมา (สวรรค์) เป็นกษัตริย์ในมนุษย์โลกคือ ระตุกริปันหนิง ระตุดาหาหนิง ระตุกาหลังหนิง และองค์ที่สี่เป็นหญิง ทรงพระนามว่า คันทะสำหรับ ทรงผนวชเป็นชี ซึ่งภาษาชะวาเรียกว่า ปิกู อยู่ ณ (ภิกษุ) ชื่อว่ากุหนุงวิลิส กษัตริย์ทั้งสี่พระองค์นี้ร่วมพระราชบิดามารดาเดียวกัน (เขา) กุหนุง

ราชาองค์ที่หนึ่งคือ ระตุกริปัน ครองเมืองกูรีปัน บ้านเมืองใหญ่โต มีพระเกียรติลือขจรไปทั่วทุกทิศ เป็นที่นิยมรักใคร่ของมวลชน บรรดาพ่อค้าวาณิชและมุขมนตรีทั่วไปต่างนิยมยกย่องยิ่งนัก มีพระราชธิดาอาศัยดั่งาม พระทัยหนักแน่น ใคร่ครวญในสิ่งที่เกิดขึ้นทุกอย่างอย่างถี่ถ้วน สมเป็นธรรมิกราช...

(ปันหยิมิสาหรงและรุ่งฟ้าดอยสิงห์, 2500: 1)

เรื่อง รุ่งฟ้าดอยสิงห์

...เนื้อเรื่องมีว่า ชนเผ่าไทยใหญ่ได้แก่อำนาจขยายอาณาเขตรุกรานดินแดนเผ่าขมุ ซึ่งสมบูรณ์ไปด้วยพืชพันธุ์ ธัญญาหาร การรุกรานของพวกไทยใหญ่โดยไม่เป็นธรรมนี้ ทำให้เกิดความคับแค้นมาก พยายามที่จะชิงเอาแผ่นดินที่ตนเองครองอยู่กลับคืนมา แต่ก็ต้องพ่ายแพ้กลับไปหลายครั้งเพราะกำลังน้อยกว่า ดังนั้นเผ่าไทยใหญ่กับขมุจึงเป็นศัตรูอาฆาตกันอยู่อย่างร้ายแรงตลอดมา

เจ้าอ้ายฟ้าผู้ครองนครไทยใหญ่นั้น มีมเหสี ทรงนามว่าเจ้า “เอื้อยคำ” มีราชบุตรสององค์ องค์ใหญ่ทรงนามว่า “ผาเรือง” องค์ที่สองเป็นราชธิดาทรงนามว่า “รุ่งฟ้า” เจ้าผาเรืองเมื่อยังทรงเยาว์ก็ไร้เดียงสาไม่แข็งแรง ดาวเรืองผู้เป็นสนมเอกของเจ้าอ้ายฟ้าได้ช่วยดูแลเอาใจใส่ทะนุถนอมผาเรืองดุจราชบุตรของตนเอง เพราะนางมีความรักราชบุตรเลี้ยงโดยสุจริตใจ จึงทำให้พระนางเอื้อยคำพระมเหสีผู้เป็นมารดาของผาเรือง ที่เคยหึงหวงดาวเรืองก็กลับพระทัยมารักดาวเรือง ประดุงน้องสาวของพระนางเอง...

(ปันหยิมิสาหรงและรุ่งฟ้าดอยสิงห์, 2500: 151-152)

นอกจากนี้ ในบทละคร ยังมีการปรับเปลี่ยนเนื้อเรื่อง โดยบทละครเรื่อง “ปันหยิมิสาหรง” และ “รุ่งฟ้าดอยสิงห์” พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเชตรมมงคล ทรงดัดแปลงเนื้อหามาจากเค้าเรื่องเดิม กล่าวคือ บทละครเรื่อง “ปันหยิมิสาหรง” ได้ดัดแปลงมาจากต้นฉบับของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต เป็นบทละครที่เน้นบทเจรจาและการบรรยายเป็นสำคัญ รวมถึงมีการปรับแต่งท่วงทำนองขึ้นใหม่ โดยส่วนใหญ่เป็นทำนองเพลงขวาท ซึ่งสามารถสอดคล้องกับเนื้อเรื่องได้เป็นอย่างดี ส่วนเรื่อง “รุ่งฟ้าดอยสิงห์” ทรงดัดแปลงมาจากเค้าโครงเรื่องมรดกของ “อรรพณ” นอกจากนี้ยังมีการดัดแปลงในด้านการเพิ่มเนื้อเรื่อง ด้านการตัดทอนเนื้อเรื่อง และด้านการเปลี่ยนแปลงเนื้อเรื่องอีกด้วย

การสร้างตัวละครในบทละครมีส่วนสำคัญที่ทำให้บทละครมีความโดดเด่นและน่าสนใจมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการสร้างตัวละครให้มีชีวิตชีวา เช่น การถ่ายทอดความตลกขบขัน การทะเลาะวิวาท การก๊วยพาราสิ เป็นต้น นอกจากนี้การสร้างตัวละครให้มีชีวิตชีวาในบทละครเรื่อง “ปิ่นหยิมisahring” และ “รุ่งฟ้าดอยสิงห์” ยังแสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนผ่านการออกภาษา รวมถึงได้มีการเพิ่มบทบาทให้แก่ตัวละครประกอบทั้งตัวละครประกอบที่มีบทบาทในการดำเนินเรื่องและตัวละครประกอบที่ช่วยเสริมบรรยากาศในการแสดง

ในด้านภาษาได้สะท้อนให้เห็นการเลือกใช้คำในการประพันธ์ได้อย่างเหมาะสม เรียบง่ายแต่ยังคงไว้ซึ่งความงามอย่างวรรณคดี มีการใช้ภาษาพูดผสมผสานกับการใช้คำราชาศัพท์ การใช้คำหยาบ คำชวนขบขัน คำซ้อนและคำบอกลักษณะ

2. คุณค่าด้านการสำเร็จอารมณ์

เหตุผลหนึ่งที่ผู้ชมนิยมชื่นชอบการแสดงละคร ก็เนื่องมาจากว่าบทละครทุกรูปแบบมีจุดมุ่งหมายของการแต่งหรือสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อให้ความเพลิดเพลินบันเทิงใจแก่ผู้ชม อีกทั้งยังถือเป็นสื่อในการปลดปล่อยผ่อนคลายด้านอารมณ์ สร้างสีสันให้เกิดขึ้นแก่ชีวิต อย่างไรก็ตามทั้งบทละครหรือวรรณคดีการแสดงหนึ่ง ๆ จะมีคุณค่าด้านการสำเร็จอารมณ์ได้จะต้องอาศัยองค์ประกอบต่าง ๆ ประกอบเข้าด้วยกันอย่างสอดคล้องเป็นเอกภาพ ได้แก่ โครงเรื่องและการดำเนินเรื่อง เนื้อเรื่อง ตัวละคร ฉาก และภาษา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 โครงเรื่องและการดำเนินเรื่อง

บทละครเรื่อง “ปิ่นหยิมisahring” และ “รุ่งฟ้าดอยสิงห์” ของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเชตรมงคล ถึงแม้จะมีเนื้อเรื่องที่แตกต่างกัน แต่ลักษณะของโครงเรื่องและการดำเนินเรื่องถือได้ว่าเป็นความคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ มีการเปิดเรื่องด้วยการบรรยายเรื่องย่อเป็นร้อยแก้วเพื่อปูพื้นฐานเบื้องต้นเกี่ยวกับตัวละครสำคัญให้ผู้ชมทราบ จากนั้นเริ่มเข้าสู่ฉากแรกของการแสดงละคร โดยเนื้อเรื่องดำเนินต่อไปด้วยความต่อเนื่อง กระชับ และรวดเร็ว โดยจะเน้นเนื้อเรื่องและขยายเนื้อเรื่องสำคัญเป็นบางช่วง เช่น เนื้อเรื่องเกี่ยวกับความตลก การต่อสู้ การคร่ำครวญ เป็นต้น

จากการเริ่มเรื่องสู่ปัญหาที่เริ่มก่อตัว เมื่อปัญหาดำเนินต่อไปถึงจุดสุดยอดก็จะมีเหตุการณ์หรือปัญหาใหม่เพิ่มเข้ามาอีก ซึ่งบทละครเรื่อง “ปิ่นหยิมisahring” และ “รุ่งฟ้าดอยสิงห์” จะมีโครงสร้างเรื่องในลักษณะพบจาก-พบจาก โดยลักษณะโครงสร้างเรื่องแบบนี้ทำให้เนื้อเรื่องมีความตื่นเต้น น่าสนใจ ดึงดูดผู้ชมให้ติดตามต่อ เช่น การที่พระเอกของทั้งสองเรื่องต้องตามหานางเอกซึ่งได้ปลอมตัวเพื่อปิดบังสถานะของตน เมื่อตัวละครทั้งสองพบกันก็จะมีเหตุการณ์ให้ต้องจากกันอีกครั้ง กระทั่งถึงจุดคลี่คลายของเรื่องตัวละครเอกก็จะสมหวังซึ่งทำให้ผู้ชมรู้สึกประทับใจตามไปด้วย

2.2 เนื้อเรื่อง

“ปันหยิมิสาหรง” และ “รุ่งฟ้าดอยสิงห์” เป็นบทละครที่วาดด้วยเรื่องของความรัก สลับแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับชีวิต สังคม วัฒนธรรมแบบรัฐโบราณในอดีต คล้ายคลึงกับวรรณคดีไทยเรื่องอื่น ๆ อย่างไรก็ดี วรรณคดีการแสดงทั้งสองเรื่องนี้ พระองค์หญิงได้ทรงดัดแปลงให้แตกต่างจากเค้าเรื่องเดิม จึงมีความแปลกใหม่ น่าสนใจ ในแง่ได้สอดแทรกแนวคิดสมัยใหม่เข้าไปด้วย เช่น บทบาทของสตรี คือ สूरียาซึ่งเป็นตัวละครเอกในเรื่อง “รุ่งฟ้าดอยสิงห์” ที่เก่งด้านการทหารและการสู้รบแตกต่างจากชนบัตัวละครเพศหญิงในวรรณกรรมไทยอื่น ๆ ในยุคสมัยเดียวกัน ที่เพศหญิงไม่ค่อยมีบทบาทเกี่ยวข้องกับการทหารและการสู้รบเป็นต้น ดังตัวอย่าง

เรื่อง รุ่งฟ้าดอยสิงห์

สूरียา : ท่านเห็นอิกาด่วนนั้นไหม ชีมือไป มะโบ้เหลียวตาม สूरียาตั้งคันธนูจากหลัง) พี่ชายยังที่อิกาด่วนนั้น อิการ่วงลงมาทันที)

สิงหะ : เห็นฝีมือน้องสาวข้าไหมล่ะ นอกจากจะมีฝีมือทางธนูแล้ว ยังชำนาญเพลงอาวุธหลายชนิด ยากที่จะหาผู้ในเสมอน้องสาวเราได้

สूरียา : เราก็มองพอ ที่จะให้ไทใหญ่รู้ว่าเราเป็นขมุ เราจะแต่งตัว เป็นกะเหรี่ยงปะปนไปกับพวกของท่าน

สूरียา : เมื่อพระโอรสท่านต้องการจะทอดพระเนตรก็ได้ ข้าบาทเจ้าจะรำถวาย แล้ว) นางก็ลุกขึ้นรำรำถวาย ปีพาทย์ทำเพลงแนชั้นเดียว ผาเรื่องยิ่งดูก็ยิ่งย่ำใจ ก็ลุกขึ้นจะเข้าประโลมนาง มะซิ่นก็แก้งรำยั่วให้ผาเรื่องคลั่งสวาทมากขึ้นพอสบโอกาสเหมาะนางก็จ้วงแทงผาเรื่อง แต่ผาเรื่องนั้นแม้จะมีเมมาแต่ด้วยความเขินเกรง จึงใช้ความว่องไวคว้าข้อมือของไว้ได้ แต่กระนั้นคมมีดก็ยังถูกที่หัตถ์ ด้วยอารมณ์โทสะผาเรื่องก็กระชากเอาตัวนางตามไป

(ปันหยิมิสาหรงและรุ่งฟ้าดอยสิงห์, 2500 : 194)

จากตัวอย่างทำให้เห็นจุดประสงค์อันแรงกล้าของสूरียา แม้จะมีรูปลักษณ์งดงาม แต่จิตใจนั้นกล้าหาญเสมอเหมือนชาย และได้ลงมือจะฆ่าผาเรื่องในขณะที่ยังมิมีเมมาสุรา แต่กลับถูกผาเรื่องจับได้เสียก่อน ตัวละครสूरียา เป็นตัวละครที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่อง สूरียาถูกนำเสนอให้เป็นผู้หญิงรูปลักษณ์งดงาม แต่มีจิตใจที่เข้มแข็ง กล้าหาญ ซึ่งต่างกับรุ่งฟ้า ที่เป็นผู้หญิงรูปลักษณ์งดงาม มีจิตใจเมตตากรุณา กิริยางดงามอ่อนช้อย

2.3 ตัวละคร

ตัวละครในเรื่อง “ปันหยิมิสาหรง” และ “รุ่งฟ้าดอยสิงห์” ถือได้ว่าเป็นตัวละครชนชั้นกษัตริย์ทั้งสองเรื่อง ดังนั้นบทบาทพฤติกรรมการแสดงออกต่าง ๆ ของตัวละครโดยพื้นฐานจึงดูเหมือนจะเข้าถึงได้ยาก แต่ด้วยแนวคิดของบทละครทั้งสองเรื่องที่มุ่งเน้นเรื่อง

เกี่ยวกับความรักเป็นสำคัญ ดังนั้นการเข้าถึงตัวละครจึงง่ายมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการที่ตัวละครถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึก ทำทางประกอบการแสดงได้อย่างสมจริง อีกทั้งตัวละครทั้งสองเรื่องยังมีนัยเป็นเรื่องแต่งเหนือจินตนาการจึงทำให้มีความแปลกใหม่และน่าสนใจสำหรับผู้ชม เช่น ตัวละครมีการใช้ไสยศาสตร์ในการทำเสน่ห์ในเรื่องปิ่นหยิมisahring เป็นต้น

2.4 ฉาก

ฉากถือเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างยิ่งที่ช่วยให้การแสดงละครมีความสมจริง มีชีวิตชีวา ส่งเสริมบทบาทของตัวละคร ตลอดจนทำให้ผู้ชมมีความรู้สึกร่วมไปกับเรื่องราวของการแสดง โดยในบทละครเรื่อง “ปิ่นหยิมisahring” และ “รุ่งฟ้าดอยสิงห์” ได้ปรากฏการจัดฉากต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับเนื้อเรื่องอย่างน่าสนใจ กล่าวคือมีการนิพนธ์บทให้เอื้อกับการใช้สถานที่ในวังมัจฉะสถานในการแสดง เช่น การใช้ฉากที่มีสระน้ำ ก็จะใช้ใช้สระน้ำบริเวณหน้าพระตำหนักในการแสดง นอกจากนี้ยังมีการวางลำโพงและไมค์แขวนตามจุดต่าง ๆ เช่น บนต้นไม้และหน้าเวที นอกจากนี้ยังมีการคำนึงถึงมุมมองของฉาก มีการปรับเปลี่ยนฉากตามเนื้อเรื่อง รวมถึงมีการกำหนด แสง สี เสียง ประกอบฉากด้วย เช่น มีการปิด - เปิดไฟ ปรับแสงให้สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง ตลอดจนใช้เสียงเอฟเฟกต์ เป็นต้น

2.5 ภาษา

ภาษาถือได้ว่าเป็นตัวแทนของความงามเชิงวรรณศิลป์สำหรับวรรณคดีการแสดง โดยเฉพาะการใช้ภาษาในบทละครเรื่อง “ปิ่นหยิมisahring” และ “รุ่งฟ้าดอยสิงห์” มีทั้งการใช้ภาษาร้อยแก้ว คือบทเจรจาและการบรรยาย สลับกับการใช้ภาษาร้อยกรองคือบทร้อง ได้อย่างลงตัว ภาษาที่ใช้ในบทละครทั้งสองเรื่องนี้สามารถสื่อสารความหมายให้ผู้ชมรับรู้เรื่องราวการแสดงได้อย่างลึกซึ้ง อีกทั้งยังช่วยสร้างจินตนาการในด้านการแสดงภาพ อารมณ์ความรู้สึกให้แก่ผู้ชมได้อย่างแจ่มชัดและครบถ้วน รวมถึงสามารถสร้างความบันเทิงใจให้แก่ผู้ชมอีกด้วย

3. คุณค่าทางด้านพัฒนาสติปัญญา

ละครเป็นการแสดงที่ติดใจคนได้ง่ายทั้งเรื่อง ตัวละคร และถ้อยคำที่ใช้ วรรณคดีการละครจึงเป็นวรรณคดีที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือสำหรับปลูกฝังแนวคิดที่ผู้สร้างต้องการ ตลอดจนถูกนำมาใช้เป็นสื่อปลูกฝังแนวคิดทางสังคม บทละครเรื่อง “ปิ่นหยิมisahring” และ “รุ่งฟ้าดอยสิงห์” ได้สอดแทรกคุณค่าทางด้านพัฒนาสติปัญญาไว้อย่างเด่นชัดโดยเฉพาะแก่นของเนื้อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ รัก โลภ โกรธ หลง ดังตัวอย่างบทเจรจาในเรื่องรุ่งฟ้าดอยสิงห์

เรื่อง รุ่งฟ้าดอยสิงห์

สิงห์ : (หัวเราะ) เกิดเป็นหญิง เมื่อไรคู่ครอง ก็เหมือนดอกไม้ป่าที่ไม่มีใครเห็น นักรบวันจะโรยราไป เจ้าเกิดมาพร้อมความงาม เจ้าเกิดมาพร้อมด้วยความงาม เจ้ามีความรักและหนี

ความรักไม่พ้น โฉนจึงให้รักนั้นเป็นยาพิษ คอยทำลายความสุขเจ้าอีก สุริยาเอ๋ย ทุกวันนี้ เพลิงพยาบาท กำลังเผาเจ้าให้สิ้นสูญไปจากความเป็นหญิง

สุริยา : อ้อ ความงามเป็นสิ่งที่พระเจ้าให้กับข้า แต่ความพยาบาทมนุษย์เป็นผู้ให้ ใครก่อสิ่งนั้น มันย่อมได้รับผลตอบแทน

สิงหะ : แล้วมันเป็นความสุขอันแท้จริงของท่านหรือ มนุษย์ทุกวันนี้เกิดมามิได้เพื่อสังหารกัน แต่พยายามจะหาทางเป็นมิตรกัน ความต่ำช้าอันเกิดจากความโลภต่างหาก ที่ทำให้มนุษย์ต้องสังหารกัน แล้วเจ้าจะได้สิ่งใด เมื่อถึงกาลเวลาสุดท้ายของเจ้า เจ้าก็ได้แต่นึกถึงผลบาปที่ได้ก่อขึ้น เจ้ามีชัยเมื่อเจ้ามีดาบอยู่ในมือ แต่เมื่อเจ้าไม่มีอาวุธและได้พบกับผู้ที่พลังกว่า สุริยาเอ๋ย หากเจ้าไม่ตาย เจ้าก็ต้องเสวยแต่ความรันทดและความยากลำบาก เจ้าลำบาก เจ้ายังมีชีวิตอยู่โฉนจะอยู่เพื่อยังความฉิบหายให้ผู้อื่น คนใดรักเผ่าชนนั้นต้องสงวนเผ่าของตนไว้ ไทยใหญ่กำลังประสพชะตากรรม เสมือนหนึ่งหญิงชราที่ใกล้ตาย ตายเพราะชะตากรรม ตายเพราะกรรมชั่วร้าย ที่ตัวเองเป็นผู้สร้างให้แก่ตัวเอง

สิงหะ : สุริยาเอ๋ย ความโกรธจะทำเจ้าבודพิการจากคุณงาม ความดีและความสุขของเจ้าเอง เจ้าทงนว่าเป็นผู้มีฝีมือ เจ้าล้มแล้วหรือ ผู้มีฝีมือใช้ว่าจะเป็นเอกอยู่ในโลกแต่ผู้เดียวก็หาไม่ นักรบทั้งหลายย่อมประมาทกันไม่ได้ ความเก่งกล้าของเจ้า วันหนึ่ง ก็ต้องพ่ายแพ้แก่ความสามารถของผู้ที่เก่งกว่า ฉะนั้นเจ้าอย่าหลงทงนในฝีมือของเจ้าเลย

(ปันหิมีสาหรั้งและรุ่งฟ้าดอยสิงห์, 2550: 248 - 249)

จากบทละครข้างต้น จะเห็นว่า มีการให้ข้อคิดที่น่าสนใจ ซึ่งผู้วิจัยพบว่าทั้งบทละครเรื่อง “ปันหิมีสาหรั้ง” และ “รุ่งฟ้าดอยสิงห์” นั้นได้สอดแทรกคุณค่าทางด้านพัฒนาสติปัญญาไว้อย่างเด่นชัด ซึ่งผู้ชมจะได้รับทั้งความบันเทิงและสาระแนวคิดใหม่ ๆ ที่น่าสนใจ เป็นการสร้างประสบการณ์ และเปิดมุมมองใหม่ให้แก่ผู้ชม

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

บทละครเรื่อง “ปันหิมีสาหรั้ง” และ “รุ่งฟ้าดอยสิงห์” พระนิพนธ์ในพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าเฉลิมเขตมณฑลในแ่งของคุณค่า โดยพบว่าบทละครของพระองค์ไม่ได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ความบันเทิงแก่ผู้ชมเพียงอย่างเดียวเท่านั้น หากแต่ยังปรากฏแนวคิดต่าง ๆ รวมอยู่ด้วย สอดคล้องกับทัศนะของ กาญจนา แก้วเทพ ที่กล่าวไว้ว่า หน้าที่ของการละเล่นในสังคมเป็นกระจกสะท้อนค่านิยมและทัศนคติในสังคมและเป็นกลไกการเรียนรู้ เป็นที่ปลดปล่อยทางจิตใจหรืออาจทำหน้าที่เป็นกระบวนการช่วยกระตุ้น ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของบุคคลและสังคม มีหน้าที่ในการครอบงำอุดมการณ์ ซึ่งเป็นหน้าที่หลักของสื่อคือ การถ่ายทอดอุดมการณ์หลักของสังคม โดยมักแอบแฝงอยู่ในเนื้อหา มีหน้าที่เป็นหลุมหลบภัยทางจิตใจ ซึ่ง

มาจากการที่คนเมื่อเกิดปัญหาแล้วหันไปมีกิจกรรมดูหนังฟังเพลงเพื่อลืมปัญหาไปชั่วขณะหนึ่ง อันเป็นลักษณะของการใช้สื่อบันเทิงเพื่อการหลบหนีทางจิตใจ มีหน้าที่แบบศาสนาคือการอบรมสั่งสอนศีลธรรมด้วยการสาธิต การเล่าเรื่อง การสร้างจินตนาการ โดยผู้ชมจะมีความสัมพันธ์กับงานละครประเภทนี้ด้วยการรับสารแล้วรู้สึกร่วมไปกับเรื่องราว เปรียบประดุจเป็นตัวละครหนึ่ง โดยบางขณะก็ยังมีเวลาในการแยกตัวตนออกมาขบคิดไตร่ตรอง หรือการทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการบางอย่างที่สำคัญของคนดู ซึ่งเป็นความต้องการที่จะมีชีวิตที่ดีกว่าที่เป็นอยู่ โลกที่งดงามกว่าที่มีอยู่ และมีการทำหน้าที่ทดแทนอาวมณที่หายไป คือการทำหน้าที่ชดเชยความรู้สึกรู้สึกหรืออาวมณที่ราบเรียบในชีวิตจริง โดยเป็นบทบาทของการซ่อมความรู้สึกทุกรูปแบบของชีวิตมนุษย์ (กาญจนา แก้วเทพ, 2545)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิเคราะห์บทละครเรื่อง “ปิ่นหยิมisahring” และ “รุ่งฟ้าดอยสิงห์” ถือเป็นการเผยแพร่พระนิพนธ์บทละครในพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตมณฑลซึ่งปัจจุบันอยู่ในสภาพเก่าและถือเป็นหนังสือหายาก ทำให้ทราบองค์ประกอบด้านเนื้อหา รูปแบบและกลวิธีการประพันธ์บทละคร ตลอดจนทราบกลวิธีการดัดแปลงและปรับแต่งวรรณกรรมร้อยแก้วมาเป็นบทละคร และที่สำคัญได้ทราบถึงคุณค่าของบทละครซึ่งมีทั้งสิ้น 3 ด้าน อันประกอบไปด้วยคุณค่าด้านการเป็นวรรณคดีการแสดง คุณค่าด้านการสำเร็จอาวมณ และคุณค่าด้านการพัฒนาสติปัญญา อันจะเป็นแนวทางในการศึกษาวรรณคดีการแสดงเรื่องอื่น ๆ ต่อไปซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้ 1) ควรศึกษาพระนิพนธ์บทละครที่นำมาปรับใช้ในปัจจุบัน ว่ามีความแตกต่างและเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้าง เช่น ด้านเนื้อหา ตลอดจนการใช้ภาษา เป็นต้น 2) ควรศึกษาเปรียบเทียบกับวรรณกรรมการแสดงเรื่องอื่น ๆ ทั้งในยุคสมัยเดียวกันและต่างยุคสมัย ถึงข้อแตกต่างของการใช้สำนวนทางภาษาและวัฒนธรรมที่ปรากฏในเรื่องนั้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์บทละครของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตมณฑล” ซึ่งได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา แก้วเทพ. (2545). สื่อบันเทิง : อำนาจแห่งความไร้สาระ. กรุงเทพมหานคร: ออล อเบอร์ท์ พรินท์.

- จักรกฤษณ์ ดวงพัตรา. (2544). วรรณคดีการแสดง. ขอนแก่น: สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต. (2557). ปันหยิมisahวัง : บทละครเรื่องอิเหนาอีกสำนวนหนึ่งของไทย. วารสารราชบัณฑิตยสถาน, 39(3), 214-236.
- นิดา มีสุข. (2543). วรรณคดีการละคร. สงขลา: ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า เอลิสมิตรมงคล. (2500). ปันหยิมisahวัง และ รุ่งฟ้าดอยสิงห์ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงพระศพพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าเอลิสมิตรมงคล. กรุงเทพมหานคร: อักษรประเสริฐ.
- พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล. (2538). อนุสรณ์เนื่องในงานพระราชทานเพลิงพระศพ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล. กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์พรินตัง.
- วีณา วิสเพัญ. (2549). วรรณคดีการละคร (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.
- ศันสนีย์ วีระศิลป์ชัย. (2555). ลูกท้าวหลานเธอ ที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จในราชสำนัก. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- สุดารัตน์ กัลยา. (2540). การแสดงที่วังมั่งคละสถาน. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสาวนิต วิงวอน. (2555). วรรณคดีการแสดง. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภารการพิมพ์.
- อรรธรณ. (2494). รุ่งฟ้าดอยสิงห์. พระนคร: เพลินจิตต์.

กระบวนการช่วงชิงอำนาจและแนวคิดเชิงจริยธรรม
ในวรรณกรรมเรื่องฉลาดเกมส์โกง*
CONTESTING POWER PROCESS AND ETHICAL THEMES
IN BAD GENIUS LITERATURE

บุณทริกา ขุนวิมล

Boontarika Koonwimon

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

Rajamangala University of Technology Tawan-ok, Thailand

E-mail: boontarika_ko@rmutto.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กระบวนการช่วงชิงอำนาจของตัวละครและแนวคิดเชิงจริยธรรมทางพุทธศาสนาในนวนิยายเรื่องฉลาดเกมส์โกง โดยใช้ทฤษฎีของบูร์ดิเยอ และหลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นกรอบในการศึกษา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ และเสนอผลการศึกษาดังวิธีพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า 1) ชวนนำไปสู่ปัญหา 3 ประการ ได้แก่ ความเหลื่อมล้ำ ระบบอุปถัมภ์ การคอร์รัปชัน 2) ชวนเป็นปัจจัยก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมในระบบ 3) สอนประลองคือพื้นที่ที่ตัวละครใช้ในการพิสูจน์คุณค่า ต่อรอง และช่วงชิงอำนาจ 4) นิภาพ พบ 2 ลักษณะ ได้แก่ นิภาพที่คงที่และนิภาพที่เปลี่ยนแปลง 5) กลยุทธ์ในการช่วงชิงอำนาจ พบ 5 กลยุทธ์ คือ อนุรักษ์ สืบทอด ปฏิเสธกลบเกลื่อน ต่อรอง และล้มล้าง 6) ความรุนแรงเชิงสัญลักษณ์ปรากฏอยู่ในกิจกรรมทางการศึกษา 4 รูปแบบ คือ การจ่ายค่าบำรุงการศึกษา การเรียนพิเศษ การมอบทุน และการให้ระดับคะแนน ด้านแนวคิดเชิงจริยธรรมแนวคิดในนวนิยายดังกล่าวสัมพันธ์กับหลักธรรม 5 ประการ ได้แก่ อาชวะ ปัญญา กิเลสวัฏฏกรรม และโยนิโสมนสิการ ปัจจัยที่ทำให้บุคคลทุจริตคอร์รัปชันมี 2 ประการ คือ การขาดโปรโตโสะที่ได้นเป็นปัจจัยภายนอก และการขาดโยนิโสมนสิการซึ่งเป็นปัจจัยภายใน เพราะปัจจัยดังกล่าวทำให้ตัวละครมองสิ่งต่าง ๆ ด้วยความยึดอยาก กลายเป็นกิเลสวัฏฏที่หล่อเลี้ยงอกุศลธรรมและนำไปสู่ความทุกข์ การปลดปล่อยทุกข์จึงควรเริ่มจากการแก้ไขโมกกรรมโดยใช้โยนิโสมนสิการเป็นปัจจัยให้เกิดสมาธิภูมิ ไน้นำไปสู่สำนักในการละเว้นความชั่วและกระตือรือร้นในการทำสิ่งดีงาม

* Received 7 April 2022; Revised 20 April 2022; Accepted 25 April 2022

คำสำคัญ: กระบวนการช่วงชิงอำนาจ, แนวคิดเชิงจริยธรรมทางพระพุทธศาสนา, วรรณกรรมเรื่องฉลาดเกมส์โกง

Abstract

The objectives of this research article were to analyze contesting power process of characters and Buddhist ethical themes in Bad Genius novel of Ror Ruea Nai Mahasamut. Pierre Bourdieu's theories and Buddhist ethical themes are applied as framework in this research. This study is a qualitative research relying on descriptive-analytical approach. The results showed the cause of the contesting power is social inequality, resulting from inequality in capital ownership, class differences, and the shaping of family habitus. The results showed that 1) inequality, privilege, and corruption are all problems caused by capital. 2) Inequality is exacerbated by class. 3) Fields are places where characters demonstrate their value, negotiation, and struggle for dominance. 4) Habitus has discovered two characteristics: a constant habitus and a shifting habitus. 5) Five strategies for competing for power were found: conservation, inheritance, rejection, negotiation, and overthrow. 6) Tuition payments, special education, scholarships, and grading scales are all examples of symbolic violence in education. From the study ethical themes, it was discovered that themes in the literature are related to five Buddhist principles: Ajjava, Panna, Kleshas Vatta, Kamma, and Yoniso Manasikara. The author proposed the idea there were two factors contributing to the corrupt. The first factor was lacking of good Paratoghosa, which was an external factor. The second factor was lacking of Yoniso Manasikara, which was an internal factor. By the reason of such factors, which led the characters to aim things with highly wanted. They emerged as the Kleshas Vatta that nurtured Akusalakamma, which caused suffering. As a consequence, the relief of suffering should begin with the rectification of Mano-Kamma by using Yoniso Manasikara as a factor to drive for Sammadinnhi. These lead to the results in an awareness of not doing evil and an eagerness to do good.

Keywords: Contesting Power Process, Buddhist Ethical Themes, Bad Genius Literature

บทนำ

ในบรรดาภาพยนตร์สะท้อนสังคมที่นำเสนอปัญหาเรื่องการคดโกง ภาพยนตร์เรื่อง “ฉลาดเกมส์โกง” (Bad Genius) ของบริษัทจีดีเอช ห้าห้าเก้า (GDH 559) ผลงานการกำกับ

ของนัฐวุฒิ พูนพิริยะ ได้สร้างปรากฏการณ์ภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาวิพากษ์ “การโกง” เรื่องแรกซึ่งได้รับกระแสชื่นชมจากผู้ชมจนยืนโรงยาวนานถึง 6 สัปดาห์และทำรายได้ถึง 112 ล้านบาท จนกลายเป็นภาพยนตร์ไทยที่มีรายได้สูงสุดในประเทศไทยประจำปี พ.ศ. 2560 กวาดรายได้ถล่มทลายในต่างประเทศ ทั้งยังทำรายได้สูงสุดตลอดกาลในฮ่องกง ไต้หวัน และจีน สร้างสถิติเป็นภาพยนตร์ไทยที่ทำรายได้สูงสุดในต่างประเทศ (แอนนิต้า หว่อง, 2560) ด้านมิติเชิงคุณค่า ฉลาดเกมส์โกงเป็นภาพยนตร์ไทยที่สามารถคว้ารางวัลได้มากที่สุดบนเวทีรางวัลภาพยนตร์แห่งชาติ สุพรรณหงส์ จำนวนทั้งสิ้น 12 รางวัล จากการถูกเสนอชื่อเข้าชิง 16 รางวัล (เดลินิวส์, 2561) เป็นภาพยนตร์จากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เรื่องแรกที่ได้รับเลือกให้ฉายเปิดเทศกาลภาพยนตร์เอเชียนิวยอร์ก (New York Asian Film Festival) ครั้งที่ 16 ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา (Jediyuth, 2560) ทั้งยังได้รับรางวัลอย่างต่อเนื่องจากเวทีนานาชาติ ได้แก่ รางวัล Best Director รางวัล Best Asian Feature Film รางวัล Best Film และรางวัล Most Innovative Feature Film จากเวที Fantasia International Film Festival 2017 ที่เมืองมอนทรีออล ประเทศแคนาดา (แก้ว มีนานนท์, 2560)

สาเหตุที่ทำให้ภาพยนตร์เรื่อง “ฉลาดเกมส์โกง” กลายเป็นที่นิยมในหมู่ผู้ชมและประสบความสำเร็จอย่างสูงสุคนั้น เป็นเพราะเนื้อหาของภาพยนตร์ที่กล้าหยิบยกประเด็นใกล้ตัวอย่างการโกงข้อสอบ ความสับสนในคุณค่าระหว่างคุณธรรมและความมีน้ำใจ ความเหลื่อมล้ำทางชนชั้น และการวิพากษ์ระบบการศึกษา อันเป็นประเด็นที่มีความเป็น “สากล” มากพอที่ผู้ชมทุกเพศ ทุกวัย ทุกเชื้อชาติสามารถร่วมประสบการณ์ได้ จึงง่ายแก่การที่ผู้ชมจะเข้าถึงและกระแทกใจกับสิ่งที่ภาพยนตร์เสนอ ในปี พ.ศ. 2561 ภาพยนตร์เรื่องฉลาดเกมส์โกงกลายเป็น Film to Book เรื่องแรกของบริษัทจีดีเอชที่ได้รับการถ่ายทอดในรูปแบบนวนิยาย โดยผู้ที่ได้รับเกียรติให้มาถ่ายทอดบทประพันธ์ดังกล่าว ได้แก่ จิดานันท์ เหลืองเพียรสมุท เจ้าของนามปากกา ร เรือ ในมหาสมุทร นักเขียนรางวัลซีไรต์ประจำปี พ.ศ. 2560 ในคำนำของนวนิยายดังกล่าว จิดานันท์ ได้ชี้แจงไว้ว่าก่อนที่นวนิยายเรื่องนี้จะออกมาสู่สายตาของผู้อ่าน เธอได้พบและพูดคุยกับผู้อ่านวัยการสร้างภาพยนตร์อย่างละเอียด เก็บข้อมูล สอบถามทุกจุดที่สงสัยและไม่มีในภาพยนตร์ ถอดเทปจากคำพูดในภาพยนตร์ เก็บรายละเอียดจากบทภาพยนตร์ในทุก ๆ มิติเท่าที่จะทำได้ รวมทั้งได้เพิ่มฉากบางฉากซึ่งไม่มีในภาพยนตร์และปรับแก้โครงเรื่องบางส่วนเพื่อการถ่ายทอดและขยายความอย่างสมบูรณ์แบบ (ร. เรือในมหาสมุทร, 2561) ด้วยเหตุนี้ ฉลาดเกมส์โกงฉบับนวนิยายจึงเป็นตัวแทนทางวรรณกรรมที่น่าสนใจ เนื่องจากรายละเอียดที่ได้รับการเพิ่มเติมและขยายความ ย่อมทำให้สิ่งที่เคยแฝงเร้นในภาพยนตร์ชัดเจนขึ้น อาทิ มูลเหตุจูงใจ ขั้นตอนการก่ออาชญากรรม และสภาพสังคมที่ผลักดันให้เกิดอาชญากรรมในเรื่อง ในรูปลักษณะของภาพยนตร์ ฉลาดเกมส์โกงมีจุดเด่นอยู่ที่การผสมผสานตัวละครและบรรยากาศแบบภาพยนตร์แนวชีวิตวัยรุ่นเข้ากับโครงสร้างเรื่องราวของภาพยนตร์ในตระกูลโจรกรรม (Berry, C., 2018) ดังนั้น เมื่อฉลาดเกมส์โกงได้รับการถ่ายทอดในรูปแบบ นวนิยายจึงจัดอยู่ใน

กลุ่มงานอาชุนิยายร่วมสมัยที่มีเนื้อหาสะท้อนสังคม แม้เนื้อหาของนวนิยายเรื่องนี้จะไม่เกี่ยวกับสืบสวน ไม่มีนักสืบ สถานที่ลึกลับ เหตุการณ์ฆาตกรรมหรือแม้กระทั่งการสืบสวนเพื่อค้นหาความจริงที่อยู่เบื้องหลังเหตุการณ์ปริศนา แต่ “การก่ออาชญากรรม” และ “พฤติกรรมที่นำไปสู่การเป็นอาชญากร” ก็เป็นสิ่งที่ทำให้นวนิยายดังกล่าวมีรูปแบบและลีลาของคล้ายคลึงกับงานแนวอาชุนิยายของญี่ปุ่นในทศวรรษที่ 1960 ซึ่งเน้นการนำเสนอความเป็นจริงตามแนวคิดสังคมนิยม โดยอาศัยการบรรยายให้เห็นภาพอย่างแจ่มชัดทั้งขั้นตอนการก่ออาชญากรรม แรงจูงใจของอาชญากร รวมถึงสภาพสังคมที่เต็มไปด้วยความอยุติธรรม ปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวง และปัญหาอื่น ๆ ที่สังคมขณะนั้นเผชิญอยู่ (วรานันท์ วรรณานนท์, 2558)

ความวิตกกังวลต่อสังคมและความพยายามในการจัดการกับความกังวลนั้น ๆ เป็นสิ่งแฝงเร้นในโครงสร้างของอาชุนิยายแทบทุกเรื่อง (กานต์ธิดา ขยันการนาวิ, 2558) ความวิตกกังวลของผู้ประพันธ์ที่สะท้อนผ่านนวนิยายเรื่องฉลาดเกมส์โกงถ่ายทอดผ่านโครงเรื่องคือ เปิดเรื่องด้วยภาพสังคมที่เป็นระเบียบเรียบร้อย จากนั้นให้ตัวละครก่อวาระบบจนไร้ระเบียบ แล้วปิดเรื่องด้วยความคลี่คลาย โดยจัดให้สถานการณ์ที่ผิดระเบียบนั้นกลับคืนสู่สภาพปกติอีกครั้ง ทั้งหมดนี้สื่อถึงความประสงค์ของผู้ประพันธ์ที่ต้องการให้สังคมกลับคืนสู่ความปกติได้แก่ การที่ผู้ทำผิดกลับใจได้และกลับมามีดีในอุดมคติทางสังคมอีกครั้ง นอกจากนี้การนำเสนอภาพของโรงเรียนหรือสนามสอบให้เป็นพื้นที่ที่ผู้คนในเรื่องต่างพากันแย่งชิงทรัพยากรหรือทุนชนิดต่าง ๆ ราวกับว่าพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่แห่งเกมในกระบวนการช่วงชิงอำนาจ ก็เป็นสถานที่ที่ตัวละครเด็กในเรื่องซึ่งอยู่ในวัยแห่งการต่อต้านและค้นหาตัวตน ต้องดิ้นรนเพื่อพัฒนาศักยภาพให้ถึงเกณฑ์ที่ผู้คุมเกมในสนามหรือผู้ใหญ่วางกติกาเอาไว้ เพื่อสร้างหลักประกันความผาสุกให้แก่ตน การพิชิตเกมจึงเป็นสัญลักษณ์ของความพยายามอยู่รอด ขณะเดียวกันก็เป็นอาวุธที่เด็กใช้ปฏิเสธชนบจาริตของผู้ใหญ่ พื้นที่แห่งเกมดังกล่าวนี้สอดคล้องกับแนวคิดของปิแยร์ บูร์ดิเยอ (Pierre Bourdieu) นักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศสซึ่งกล่าวถึงทุนทางวัฒนธรรมและกิจกรรมการแลกเปลี่ยนในสนามของวัฒนธรรมไว้ว่า

“วัฒนธรรมเป็นองค์ประกอบสำคัญของสังคมที่มีแนวโน้มถูกจัดให้อยู่นอกประเด็นของการครอบงำทางอำนาจและการแบ่งชนชั้น ทั้งที่หากพิจารณาแล้ว จะเห็นว่า บริเวณดังกล่าวมีการแข่งขันกัน ครอบงำทางอำนาจอย่างเข้มข้นไม่น้อย... การแข่งขันในสนามที่มีทุนทางวัฒนธรรมเป็นเดิมพันนั้นต้องดำเนินไปอย่างแนบเนียน ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการต่าง ๆ ค่อย ๆ เสริมสร้างขึ้นมา ทั้งนี้เพื่อให้สามารถลบล้างทุนดังกล่าวไปได้โดยไม่มีที่สิ้นสุด” (ปิแยร์ บูร์ดิเยอ, 2550)

ข้อความดังกล่าวสะท้อนมโนทัศน์ว่าด้วย “สนาม” (Field) ของบูร์ดิเยอซึ่งอุปมาอุปไมยว่า พื้นที่ทางสังคมที่ผู้คนอาศัยอยู่นั้น มีลักษณะเป็น “สนามประลอง” ภายใน

สนามดังกล่าว ผู้เล่นทุกคนจะต้องแข่งขัน ต่อสู้ ตั้รชนและช่วงชิงเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจและความสำเร็จตามที่ตนมุ่งหวัง ทั้งนี้ในสนามประลองแต่ละแห่ง อาจจะมีการผลิตวัฒนธรรมกระแสรอง ซึ่งต่อต้านขัดขืนปฏิบัติการกระแสหลักที่บูร์ดิเยอเรียกว่า “ปฏิบัติการขัดขืน” (Act of Resistance) (ภาณุมาศ อีสริยศไกร, 2556) อันสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการคานอำนาจและโต้กลับระหว่างผู้เล่นเกมในสนาม โรงเรียนและสนามสอบในนวนิยายฉลาดเกมส์โกง เป็นพื้นที่ที่มีการส่งสมทมนเวียนของทุนประเภทต่าง ๆ ทั้งทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม ทุนทางสัญลักษณ์และทุนวัฒนธรรม จึงสอดคล้องกับแนวคิดของบูร์ดิเยอและจัดเป็นโครงสร้างของสนามทางวัฒนธรรมที่น่าสนใจ หากศึกษาโครงสร้างดังกล่าวอย่างเป็นระบบจะช่วยอธิบายปรากฏการณ์การครอบงำทางสังคม ทั้งยังช่วยเผยให้เห็นถึงปฏิบัติการการช่วงชิงอำนาจระหว่างตัวละคร การไหลเวียนของทุนประเภทต่าง ๆ และการผลิตซ้ำกลไกการครอบงำเชิงอำนาจของผู้คนในสถาบันการศึกษาได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังสังเกตว่า นวนิยายดังกล่าวสะท้อนถึงปัญหาพื้นฐานทางจริยศาสตร์ 2 ปัญหา ได้แก่ สิ่งใดควรเป็นจุดหมายปลายทางแห่งชีวิต และมนุษย์ควรใช้เกณฑ์ใดตัดสินการกระทำว่าอย่างไรถูกหรืออย่างไรผิด การให้ตัวละครตั้งคำถามต่อสิ่งที่ตนเผชิญ ทั้งเรื่องความซื่อสัตย์ พฤติกรรมการคดโกง ตลอดจนตั้งคำถามถึงความถูกผิดในทางเลือกของมนุษย์ ไม่เพียงเป็นวิธีให้ตัวละครวิพากษ์ตนเอง หากยังแฝงไว้ซึ่งความหวังบางประการของผู้ประพันธ์ที่ประสงค์ให้ผู้อ่านไตร่ตรองถึงบทเรียนที่ตัวละครได้รับและสำรวจตรวจสอบจริยธรรมที่หายไปจากสังคม ฉะนั้น จุดเด่นของแนวคิดเชิงจริยธรรมในเรื่องนี้ คือ การเสนอบทเรียนที่จับต้องได้ผ่านการตีแผ่ด้านมืดของสังคม ซึ่งทุกประเด็นสามารถเชื่อมโยงกับวิถีคิดแบบพุทธได้ทั้งหมด เช่น ความไม่ซื่อตรงในหน้าที่การงานซึ่งสัมพันธ์กับหลักอาชชวะ การใช้ปัญญาในทางที่ผิดซึ่งสื่อถึงมิจฉาทิฎฐิ พฤติกรรมที่สะท้อนแรงขับของกิเลส ความทุกข์ของตัวละครที่อธิบายได้ด้วยหลักกรรม ฯลฯ การศึกษาแนวคิดเชิงจริยธรรมในที่นี้จึงมุ่งไปที่แนวคิดที่สอดคล้องกับหลักธรรมทางพุทธศาสนา โดยประมวลจากหลักพุทธธรรมของพระพุทธมคฺฌาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) และธรรมะของผู้ปกครอง (ทศพิธราชธรรม) ของสมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒนมหาเถร) สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ซึ่งสามารถอธิบายประเด็นในวรรณกรรมดังกล่าวได้ลุ่มลึกยิ่งขึ้น

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษากระบวนการช่วงชิงอำนาจและแนวคิดเชิงจริยธรรมในวรรณกรรมเรื่องฉลาดเกมส์โกง โดยพิจารณาว่า การศึกษานวนิยายดังกล่าวผ่านอุปลักษณะการเล่นเกมนโดยใช้แนวคิดของบูร์ดิเยอจะช่วยเปิดเผยมูลเหตุ วิธีการ และสิ่งที่ซุกซ่อนอยู่ในนวนิยายให้เป็นที่ประจักษ์ชัด นอกจากนี้ การนำมโนทัศน์ทางพระพุทธศาสนามาพิจารณาพฤติกรรมของตัวละครในเชิงจริยธรรม อาจทำให้เข้าใจความเป็นมาและเหตุผลที่ตัวละครแต่ละตัวคอร์รัปชัน ทั้งยังช่วยให้เข้าใจว่า เหตุใดตัวละครบางตัวจึงกลับใจได้ ขณะที่บางตัวละครกลับถลำไปในทางทุจริตยิ่งขึ้น ผู้วิจัยพิจารณาว่า พฤติกรรมดังกล่าวอาจแฝงความหมายหรือ

อุดมการณ์บางประการของผู้ประพันธ์ไว้ ทั้งนี้ จากการสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบงานวิจัยที่ศึกษาการช่วงชิงอำนาจเพียง 2 เรื่อง ได้แก่ ทุนทางวัฒนธรรมและการช่วงชิงอำนาจเชิงสัญลักษณ์ของชุมชนชาวปกากะญอ (วินัย บุญลือ, 2545) เกมคือโลก โลกคือเกม: การช่วงชิงอำนาจในวรรณกรรมเยาวชนร่วมสมัยแนวดิสโทเปีย (ภาณุมาศ อีสริยศไกร, 2556) และพบงานวิจัยที่ศึกษาแนวคิดเชิงจริยธรรมเพียง 3 เรื่อง ได้แก่ วิเคราะห์กลวิธีการเขียนและแนวคิดด้านจริยธรรมในนวนิยายของ วาวแพน (พรรณนพ สิกกะ, 2541) การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเชิงจริยธรรมที่ปรากฏอยู่ในหนังสือกฎหมายตราสามดวง (ธีรรา ชวภัควิทยา, 2547) การศึกษาพัฒนาเชิงจริยธรรมที่พระสงฆ์ชาวอีสานนำไปใช้สอน (พระครูอภิรักษ์ชัยมงคล (พระมหาตุ กิตติวณฺโณ/วงษ์มณี), 2548) การทบทวนวรรณกรรมดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ยังไม่มีงานวิจัยใดศึกษากระบวนการช่วงชิงอำนาจและแนวคิดเชิงจริยธรรมในวรรณกรรมเรื่องฉลาดเกมส์โกงมาก่อน การศึกษาครั้งนี้จึงนับว่ามีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคม และช่วยขยายองค์ความรู้ในการศึกษาวรรณกรรมร่วมสมัยด้วยทฤษฎีทางสังคมวิทยา ตลอดจนเป็นแนวทางการศึกษาวรรณกรรมโดยใช้แนวคิดเชิงจริยธรรมทางพระพุทธศาสนา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์กระบวนการช่วงชิงอำนาจของตัวละครในวรรณกรรมเรื่องฉลาดเกมส์โกง
2. เพื่อวิเคราะห์แนวคิดเชิงจริยธรรมทางพุทธศาสนาจากวรรณกรรมเรื่องฉลาดเกมส์โกง

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมเรื่องฉลาดเกมส์โกง แนวคิดและทฤษฎีของ ปิแยร์ บูร์ดิเยอ ตลอดจนแนวคิดเชิงจริยธรรมทางพุทธศาสนา
2. สร้างกรอบการวิเคราะห์กระบวนการช่วงชิงอำนาจของตัวละครในนวนิยายเรื่องฉลาดเกมส์โกงโดยใช้ทฤษฎีของปิแยร์ บูร์ดิเยอ ได้แก่ มโนทัศน์เรื่องทุน (Capital) ชนชั้น (Class) สนามประลอง นิภาพ (Habitus) กลยุทธ์ (Strategy) และความรุนแรงเชิงสัญลักษณ์ (Violence Symbolique) โดยประมวลจากหนังสือของ (ปิแยร์ บูร์ดิเยอ, 2550); (ชนิดา เสี่ยงไพศาลสุข, 2550) ; (สุนีย์ ประสงค์บัณฑิต, 2553) และ (ภาณุมาศ อีสริยศไกร, 2556)
3. สร้างกรอบวิเคราะห์แนวคิดเชิงจริยธรรมทางพุทธศาสนา โดยยึดตัวบททางวรรณกรรม คือ แนวคิดของนวนิยายเรื่องฉลาดเกมส์โกง เป็นหลัก จากนั้นพิจารณาหลักธรรมในหนังสือพุทธธรรมของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2549) และหนังสือทศปารมีทิศพิชิตราชธรรมของวัดบวรนิเวศวิหาร (วัดบวรนิเวศวิหาร,

2544) ที่สอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าว แล้วจึงกำหนดเป็นกรอบการวิเคราะห์ 5 ด้าน ได้แก่ อาชวะ ปัญญา กิเลสวัฏฏ์ และโยนิโสมนสิการ

4. ประมวลกระบวนการช่วงชิงอำนาจและแนวคิดเชิงจริยธรรมในนวนิยายเรื่องฉลาดเกมส์โกง

5. ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ ดังนี้

5.1 วิเคราะห์กระบวนการช่วงชิงอำนาจในวรรณกรรมเรื่องฉลาดเกมส์โกง โดยอ่านวรรณกรรมอย่างละเอียด พินิจและแยกแยะปัจจัยต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับตัวละครตามแนวคิดของปีแยร์ บูร์ดิเยอ ได้แก่ ทุน ชนชั้น สนามประลอง นิภาพ กลยุทธ์และความรุนแรงเชิงสัญลักษณ์ตามลำดับ จากนั้นจึงเขียนพรรณนาวิเคราะห์ข้อมูลที่พบและสรุปประเด็นไว้ท้ายหัวข้อแต่ข้อ

5.2 วิเคราะห์แนวคิดเชิงจริยธรรมในวรรณกรรมเรื่องฉลาดเกมส์โกง โดยพินิจและตีความว่าสถานการณ์หรือพฤติกรรมของตัวละครแต่ละตัวในเรื่องที่มีส่วนใดบ้างที่สอดคล้องกับแนวคิดเชิงจริยธรรมทางพุทธศาสนาตามกรอบแนวคิดที่วางไว้ พร้อมกับสังเกตกลุ่ปกรณทั้ง 3 ประการ ตามแนวคิดของกริฟฟิน (Griffith, K., 1994) ได้แก่ คู่ตรงข้าม สัญลักษณ์ และพัฒนาการของเรื่องและตัวละคร เพื่อทำความเข้าใจน้ำเสียง เจตคติ และความหมายที่ผู้ประพันธ์แฝงเร้นไว้ จากนั้นจึงเขียนพรรณนาวิเคราะห์ถึงสิ่งที่พบและสรุปประเด็นไว้ท้ายหัวข้อแต่ข้อ

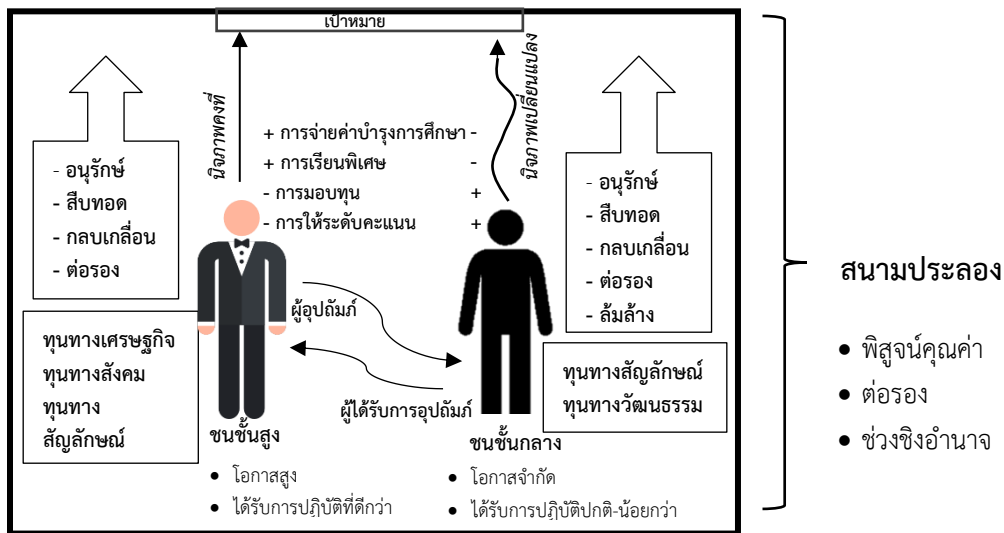
6. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลในข้อ 4 แล้วอภิปรายผลโดยแสดงความคิดเห็นต่อผลการวิจัยที่พบ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้สนใจในการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการช่วงชิงอำนาจและแนวคิดเชิงจริยธรรมในวรรณกรรมต่อไปในอนาคต

7. นำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. การศึกษากระบวนการช่วงชิงอำนาจในเรื่องฉลาดเกมส์โกงพบข้อสรุป ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แผนภูมิแสดงกระบวนการช่วงชิงอำนาจในนวนิยายเรื่องฉลาดเกมส์โกง

จากการวิเคราะห์กระบวนการช่วงชิงอำนาจของตัวละครด้วยทฤษฎีของบูร์ดิเยอในภาพที่ 1 แสดงให้เห็นโครงสร้างของระบบการศึกษาที่นำไปสู่ปัญหาด้านการทุจริตคอร์รัปชันซึ่งขับเคลื่อนด้วยปัจจัยดังต่อไปนี้

1.1 ทุน เป็นสิ่งที่นำไปสู่ปัญหา 3 ประการ ได้แก่ 1) ความเหลื่อมล้ำ การครอบครองทุนในปริมาณที่ต่างกันทำให้เกิดข้อได้เปรียบเสียเปรียบระหว่างชนชั้น โดยพบว่าตัวละครชนชั้นสูงซึ่งการครอบครองทุนจำนวนมาก มักใช้ทุนเป็นอำนาจบีบบังคับหรือสร้างแรงกดดันให้แก่ชนชั้นอื่น ๆ ก่อให้เกิดความคับแค้นในหมู่ผู้เสียเปรียบ นำไปสู่ความพยายามต่อต้านและความปั่นป่วนในระบบ 2) ระบบอุปถัมภ์ ตัวละครชนชั้นกลางซึ่งมีจุดอ่อนด้านทุนทางเศรษฐกิจและทุนทางสังคม มักขาดอิสรภาพในทางเลือกและการตัดสินใจ เนื่องจากต้องเลื่อนฐานะทางสังคม จึงต้องมานะพากเพียรสั่งสมทุนทางวัฒนธรรมให้เข้มแข็งเพื่อเป็นบันไดไปสู่งานหรือฐานะทางการเงินที่ดี บางครั้งจำต้องตีสนิทผู้มีอำนาจหรือชนชั้นสูง สานสัมพันธ์เป็นเครือข่ายแลกเปลี่ยนในฐานะผู้อุปถัมภ์และผู้ใต้การอุปถัมภ์ ผู้อุปถัมภ์จะตอบแทนผู้ใต้การอุปถัมภ์ด้วยการช่วยเหลือ จัดสรรทรัพยากร หรือให้ความคุ้มครอง ขณะเดียวกันก็เอาเปรียบผู้ใต้การอุปถัมภ์เพราะทราบดีว่าพวกเขายินบนขาของตนเองมิได้ หากปราศจากความช่วยเหลือจากตน ชนชั้นกลางเองก็ทราบดีว่าความสัมพันธ์ดังกล่าวบ่อนทำลายจิตวิญญาณและกัดกร่อนศีลธรรมของตน แต่เพื่อความสุขสบายและโอกาสในการเลื่อนสถานภาพ (แม้เพียงน้อยนิด) จึงยอมอดทนในภาวะเสียเปรียบ แม้บางครั้งจะต้องละเมิดระเบียบในระบบก็ตาม 3) การคอร์รัปชัน การแสวงหาทุนของชนชั้นสูงและชนชั้นกลางที่มีระบบอุปถัมภ์เป็นสายสัมพันธ์ นำไปสู่การคอร์รัปชันซึ่งเป็นไปในลักษณะที่ชนชั้นสูงยินดีจ่าย

ชนชั้นกลางสมัยใหม่ ทั้งสองฝ่ายต่างสมรู้ร่วมคิดเพื่อไปสู่เป้าหมายที่ปรารถนา แม้ชนชั้นกลางจะพยายามต่อต้านด้วยการสร้างเครือข่ายของตนเอง ทว่าในท้ายที่สุดก็เป็นเพียงการผลิตซ้ำความเหลื่อมล้ำที่เอื้อประโยชน์ให้แก่ชนชั้นสูง นั่นเพราะพวกเขาขาดอิสระในการกุมอำนาจเบ็ดเสร็จ เพราะต้องพึ่งพาสายสัมพันธ์ของชนชั้นสูงในระบบอุปถัมภ์ของตนเอง

1.2 ชนชั้น เป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในระบบ ทั้งยังเป็นข้อได้เปรียบของชนชั้นสูงที่อยู่เหนือชนชั้นอื่น ๆ อย่างน้อย 2 ประการ ได้แก่ 1) การได้รับการปฏิบัติจากบุคคลรอบข้างแตกต่างกัน เช่น ครูที่มีตำแหน่งใหญ่กว่าจะได้รับความเคารพมากกว่า แม้จะมีวัยวุฒิน้อยกว่าก็ตาม นักเรียนที่เรียนพิเศษจะได้สิทธิในการเห็นข้อสอบก่อน นักเรียนที่ไม่ได้เรียน ฯลฯ ในเรื่องตลาดเกมส์โก่ง ชนชั้นสูงมักได้รับเกียรติ ได้รับการดูแลเอาใจใส่ ความเกรงใจ ความนอบน้อมหรือความเป็นมิตรจากบุคคลอื่น ทั้งยังนำไปสู่อภิสิทธิ์ในการงดเว้นโทษในแบบที่ชนกลางหรือชนชั้นล่างไม่เคยได้รับ อาทิ การจับทุจริตช่วงในการสอบกลางภาคที่ผู้อำนวยการลงโทษลิน (ซึ่งเป็นลูกชนชั้นกลาง) ด้วยการริบทุนและตัดโอกาสสอบชิงทุน ขณะที่โด่งซึ่งเป็น ชนชั้นสูงไม่ได้รับบทลงโทษที่ชัดเจน ทั้งที่เป็นผู้ลอกข้อสอบ 2) การได้รับโอกาสที่ไม่เท่าเทียมกัน นวนิยายเรื่องตลาดเกมส์โก่งถ่ายทอดให้เห็นว่าพ่อแม่ในแต่ละชนชั้นต่างก็ใช้ทุนสนับสนุนลูกของตน จุดแตกต่างคือ พ่อแม่ชนชั้นสูงสามารถทุ่มเงินจำนวนมหาศาลให้แก่โรงเรียนโดยไม่ลังเล ขณะที่พ่อแม่ชนชั้นกลางต้องประหยัดอดออมและใช้ชีวิตอย่างยากลำบาก เพื่อหาทุนรอนเป็นค่าน้ำร้อนน้ำชาให้แก่ลูก นอกจากนี้ ยังพบว่าเป้าหมายของตัวละครเด็กทุกตัวในเรื่องล้วนต้องการไปศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยต่างประเทศ จึงเป็นการตอกย้ำความไม่เท่าเทียมทางชนชั้นอีกชั้นหนึ่ง เพราะผู้ที่จะสามารถไปเรียนต่างประเทศได้ ต้องมีทุนทางเศรษฐกิจเหลือเฟือเพื่อ มิฉะนั้นก็ต้องช่วงชิงทุนศึกษาซึ่งมีอัตราการแข่งขันสูง ผู้ที่จะบรรลุเป้าหมายได้จึงจำกัดอยู่ในหมู่ชนชั้นสูงหรือชนชั้นกลางที่เป็นพวกหัวกะทิ สะท้อนว่าโอกาสของชนชั้นกลางมีอยู่จำกัด ขณะที่ชนชั้นสูงสามารถซื้อโอกาสให้ตนได้ทุกเมื่อ ข้อได้เปรียบทั้ง 2 ประการ เป็นความเหลื่อมล้ำที่สร้างความน้อยเนื้อต่ำใจให้แก่ชนชั้นกลางและเป็นเหตุผลที่ชนชั้นกลางใช้เป็นข้ออ้างในการทุจริตคอร์รัปชัน เพื่อสร้างความเท่าเทียมให้แก่ตน

1.3 สนามประลอง ในเรื่องตลาดเกมส์โก่ง “โรงเรียน” เป็นสนามประลองขนาดใหญ่ที่ทำให้เกิดหมุนเวียนของทุนประเภทต่าง ๆ และมี “การสอบ” เป็นสนามประลองย่อย ๆ เพื่อควบคุมปัจจัยให้เป็นไปตามความต้องการของผู้เล่นในสนาม โดยผู้เล่นจะใช้สนามประลองใน 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) การพิสูจน์คุณค่าของตนเอง ในนวนิยายเรื่องตลาดเกมส์โก่ง เด็กชนชั้นสูงจะใช้คะแนนสอบเอาใจผู้ปกครอง เพื่อนำไปสู่ของรางวัลในรูปแบบต่าง ๆ ขณะที่เด็กชนชั้นกลางจะใช้คะแนนสอบเพื่อสร้างจุดเด่นให้เป็นที่ประทับใจของครูและทำให้ผู้ปกครองรู้สึกว่าคุณทุนที่ได้ลงแรงไป สนามสอบจึงเป็นพื้นที่พิสูจน์คุณค่าที่ทำให้ตัวละครเด็กแต่ละตัวได้ในสิ่งที่ปรารถนา 2) การต่อรอง คะแนนสอบเป็นอำนาจชั้นเยี่ยมในการต่อรองของตัวละครเด็ก เช่น ใช้ต่อรองเพื่อให้ได้ทุนการศึกษา ใช้สร้างสิทธิ์ในการเป็นตัวแทนโรงเรียน ใช้เป็นใบเบิกทาง

ในการสอบชิงทุนต่างประเทศ ฯลฯ ขณะที่ผู้ใหญ่ในระบบการศึกษาจะใช้กลไกของระบบในการรักษาอำนาจและสร้างผลกำไรทางเศรษฐกิจให้แก่ตนเอง การต่อรองจึงเป็นกลยุทธ์ในสะสมทุนและทำให้เกิดการเปลี่ยนทางอำนาจในสนามประลอง 3) การช่วงชิงอำนาจ เมื่อโรงเรียนและสนามสอบเป็นพื้นที่ที่เต็มไปด้วยไหลเวียนของทุน การมอบทุน ลิตรอนทุน รักษาทุน และช่วงชิงทุน จึงเป็นสิ่งที่ผู้อ่านจะพบเห็นได้ตลอดทั้งเรื่อง การช่วงชิงอำนาจมักเป็นการใช้ช่องโหว่ที่สอดคล้องกับตำแหน่งของผู้เล่นในสนาม ผู้เล่นต้องทราบว่าจะเล่นอยู่ในตำแหน่งใด จะสามารถใช้กลยุทธ์ใดเพื่อการสร้างข้อได้เปรียบได้บ้าง อาทิ ผู้อำนวยการเท่านั้นถึงจะมีอำนาจในการมอบทุนให้เด็กคนใดคนหนึ่ง (เป็นกรณีพิเศษ) และสามารถยึดทุนคืนทันที โดยไม่ต้องมีการตั้งกรรมการสอบสวน สนามประลองจึงเต็มไปด้วยสิ่งที่บูร์ดิเยอเรียกว่า “อิลลูซิโอ” (Illusio) ได้แก่ ภาพลวงที่หลอกให้เชื่อว่าเป็นการค้ำค่าหากตนจะวางแผนและลงเล่นเกมในสนาม เพื่อให้การช่วงชิงอำนาจ สะสม และแลกเปลี่ยนทุนดำเนินไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด พื้นที่แห่งการเกมดังกล่าวที่เปิดโอกาสให้ตัวละครได้ทดลองมีอำนาจ คงอำนาจและเสียอำนาจ ในแง่หนึ่งจึงเป็นเสมือนพื้นที่แห่งการเปลี่ยนผ่านจากวัยเด็กไปสู่วัยผู้ใหญ่ของตัวละครเด็ก เต็มไปด้วยการลองผิดลองถูก บนทางสองแพร่งทางศีลธรรม นำไปสู่การเรียนรู้และบทสรุปแห่งชะตากรรมที่แตกต่างกัน

1.4 นิภาพ คือ ความโน้มเอียงทางอุปนิสัยของตัวละครซึ่งเป็นผลลัพธ์จากพื้นฐานครอบครัว ภาวะในชีวิต สถานภาพ ความกดดันทางสังคม และการอบรมสั่งสอนของครอบครัว เป็นโครงสร้างที่มีความยืดหยุ่น มักเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุการณ์และแรงกระทำจากสถานการณ์รอบข้าง จากการศึกษาพบนิภาพของตัวละครใน 2 ลักษณะ 1) นิภาพที่คงที่ ได้แก่ นิภาพของตัวละครชนชั้นสูงซึ่งคุ้นชินกับความสุขสบายและอำนาจ มักได้ทุกอย่างตามใจ การกระทำจึงขับเคลื่อนไปตามความปรารถนา ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง สนใจกับการรักษาสถานภาพของตนและทำตามคำสั่งของครอบครัวมากกว่าการคำนึงถึงศีลธรรม 2) นิภาพที่เปลี่ยนแปลง ได้แก่ นิภาพของตัวละครชนชั้นกลางที่เกิดมาพร้อมค่านิยมในการสะสมทุนและความปรารถนาในการเลื่อนสถานะทางสังคม ชีวิตเต็มไปด้วยความยากลำบาก ต้องพิสูจน์คุณค่าของตนผ่านการเล่าเรียน แยกคาดหวังจากครอบครัว จึงต้องทุ่มทุนกับการช่วงชิงทุนมากกว่าคนอื่น ๆ จุดเปลี่ยนของนิภาพของตัวละครจะมาจากความรู้สึกเชิงลบที่รุนแรงต่อเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง นำไปสู่การตัดสินใจเลือกซึ่งสะท้อนถึงนิภาพที่เลื่อนไหล เช่น ความรู้สึกผิดหวังและการเสียทุนของแบงค์ ทำให้เขาขาดศรัทธาต่อระบบ ไม่ไว้วางใจใคร และมองโลกในแง่ร้าย นิภาพที่ถูกกระทำทำให้แบงค์เปลี่ยนจากคนซื่อไปเป็นคนโกง เชื่อในอำนาจของเงินมากกว่าคุณธรรมที่จับต้องไม่ได้ นิภาพทั้ง 2 ลักษณะสะท้อนถึงกรอบประสบการณ์และความกดดันของชนชั้นที่แตกต่างระหว่างชนชั้นสูงและชนชั้นกลาง ชนชั้นสูงขับเคลื่อนด้วยความอยากคงความสบาย ส่วนชนชั้นกลางขับเคลื่อนด้วยความอยากพ้นไปจากความอยากลำบาก กระนั้น นวนิยายก็แสดงให้เห็นว่าความอยากก็มีผลทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ความอยาก

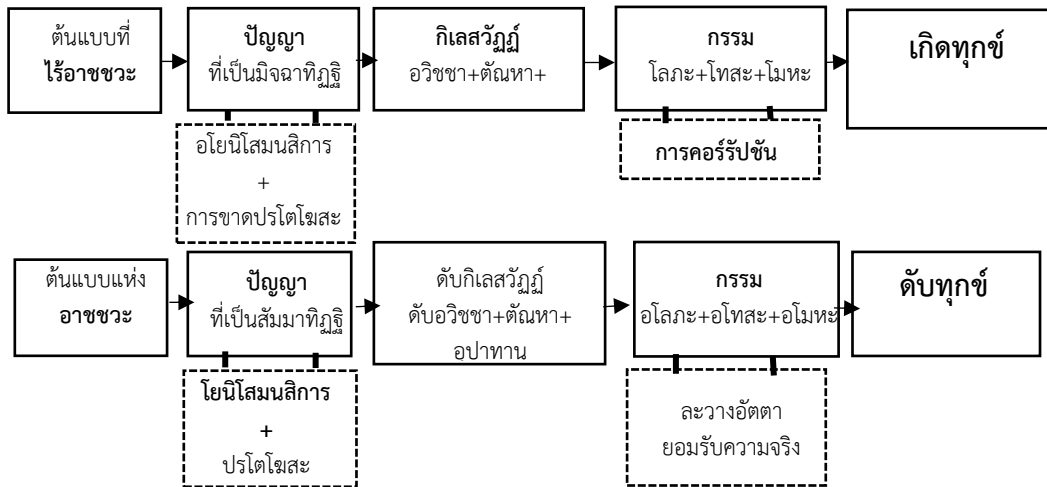

เชิงลบอาจนำไปสู่การคอร์รัปชัน แต่ความอยากเชิงบวกก็นำไปสู่การทำลายวงจรคอร์รัปชันได้เช่นกัน ดังเช่นกรณีที่ดินเล็อกจะสารภาพการโกงข้อสอบ STIC เพราะอยากหลุดพ้นจากวงจรแห่งการโกงและอยากหลุดจากความรู้สึกผิดที่มีต่อแบงค์

1.5 กลยุทธ์ เป็นวิธีการที่ตัวละครใช้ในการช่วงชิงทุนในสนามประลองพบบ้างสิ้น 5 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์อนุรักษ์ กลยุทธ์สืบทอด กลยุทธ์ปฏิเสธรอบกลบเกลื่อน กลยุทธ์ต่อรอง และกลยุทธ์ล้มล้าง การใช้กลยุทธ์ของตัวละครจะสัมพันธ์กับนิมิตภาพ ชนชั้น กำลังทุนในการครอบครอง เป้าหมาย และสถานการณ์ที่เผชิญ ยิ่งตัวละครใดต้องต่อสู้ดิ้นรนมาก จะยิ่งใช้กลยุทธ์ที่หลากหลายและมากกว่าตัวละครอื่น การใช้กลยุทธ์แต่ละประเภทสะท้อนถึงเป้าหมาย ความกดดัน และท่าทีที่สัมพันธ์กับสถานะของตัวละคร อาทิ การใช้กลยุทธ์อนุรักษ์สะท้อนว่าตัวละครต้องการได้รับความเอ็นดูและผลประโยชน์จากผู้ที่มีอำนาจเหนือตน การใช้กลยุทธ์สืบทอด สะท้อนถึงการแบกความคาดหวังของครอบครัว การใช้กลยุทธ์ปฏิเสธรอบกลบเกลื่อนสะท้อนถึงความพยายามสร้างอำนาจซึ่งมักชุกซ่อนความผิดหรือผลประโยชน์ไว้เบื้องหลัง กลยุทธ์ต่อรองเป็นกลยุทธ์ที่ถูกใช้มากที่สุด เนื่องจากเป็นวิธีการที่ง่ายและรวดเร็วในการเข้าถึงเป้าหมาย ส่วนกลยุทธ์ล้มล้างเป็นกลยุทธ์ที่พบน้อยที่สุด โดยมี “ลิน” เป็นตัวละครเพียงตัวเดียวที่ใช้กลยุทธ์ดังกล่าว อันเป็นการสะท้อนถึงความพยายามในการควบคุมและจัดการกับปัญหา ซึ่งนำลินไปสู่การปล่อยวางในท้ายที่สุด

1.6 ความรุนแรงเชิงสัญลักษณ์ ปรากฏในรูปกิจกรรม 4 กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสนามประลอง ได้แก่ การจ่ายค่าบำรุงการศึกษา การเรียนพิเศษ การมอบทุนการศึกษา และการให้ระดับคะแนน ซึ่งล้วนเป็นกิจกรรมที่แปลงโฉมความสัมพันธ์เชิงอำนาจหรือเชิงเอาเปรียบให้ดูเหมือนเป็นกิจกรรมตามกติกาในระบบการศึกษา แต่แท้ที่จริงกลับแฝงไว้ซึ่งการสมยอมของระบบอุปถัมภ์ที่ต่างฝ่ายต่างตอบแทนกันอย่างลับ ๆ โดยมีความยากไร้ (ไม่มีเงิน ไม่ได้มีโอกาส ไม่เก่ง) ของผู้ที่มีทุนต่ำคอยขับเคลื่อน จนทำให้เกิดข้อได้เปรียบเสียเปรียบและการกดขี่ระหว่างชนชั้นภายในสนามประลอง สะท้อนถึงโครงสร้างของระบบที่เอื้อให้เกิดการทุจริตซึ่งยังคงไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง

2. แนวคิดเชิงจริยธรรมทางพระพุทธศาสนาในวรรณกรรมเรื่องฉลาดเกมส์โกงพบข้อสรุป ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แผนภาพแสดงกระบวนการเกิดทุกข์และดับทุกข์ของตัวละครในนวนิยาย เรื่องฉลาดเกมส์โกง

จากแผนภาพดังกล่าว แนวคิดเชิงจริยธรรมทางพระพุทธศาสนาในวรรณกรรมเรื่องฉลาดเกมส์โกงซึ่งสะท้อนถึงปัจจัยภายในตัวบุคคลที่ทำให้เกิดการคอร์รัปชัน อธิบายได้ด้วยกับหลักธรรม 5 ประการ ได้แก่ อาชวะ ปัญญา กิเลสวัฏฏ์ กรรม และโยนิโสมนสิการ ดังนี้

2.1 แนวคิดเรื่องอาชวะหรือความซื่อสัตย์ คือหนึ่งในคุณธรรมของนักปกครองซึ่งสัมพันธ์กับการวางตัวของผู้ปกครองและผู้ใหญ่ในระบบการศึกษา ด้วยเหตุว่ากระบวนการศึกษาภายในตัวบุคคลจะเริ่มจากอิทธิพลจากปัจจัยภายนอก เด็กย่อมเลียนแบบและสนใจต่ออากัปกริยาของผู้ใหญ่ซึ่งอยู่ใกล้ตัว อาทิ ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ และผู้บริหารสถานศึกษา สิ่งใหญ่ทำย่อมซึมซับเข้าไปในมโนสำนึกของเด็กมากกว่าคำสอน หากต้องการให้เด็กมีอาชวะหรือความซื่อตรง จึงควรเริ่มจากการพัฒนาอาชวะในผู้ใหญ่เสียก่อน ดังที่พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวว่า การมีตัวอย่างช่วยให้เกิดความมั่นใจว่า สิ่งที่กำลังปฏิบัติและมุ่งหมายนั้น เป็นสิ่งที่ทำได้จริง บรรลุได้จริง และทำสำเร็จแล้ว จะทำได้จริง ๆ ฉะนั้นเมื่อเด็กทำตามผู้ใหญ่ ก็จะกลายเป็นแม่พิมพ์ให้เด็กรุ่นลูกต่อไปในวันหน้า หากเด็กเหล่านั้นได้รับการปลูกฝังความไร้อาชวะ ย่อมกลายเป็นสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดีต่อลูกหลานรุ่นถัดไปเรื่อย ๆ อย่างไม่มีที่สิ้นสุด ผู้ใหญ่จึงควรเป็นปราชญ์ด้านแรกในการ “ตัด” จริตของตนให้อยู่ในครรลองครองธรรม วันหน้าสังคมจะได้มีผู้นำและผู้เฒ่ารุ่นถัดไปให้เชื่อตรงตามหนทางที่ถูกที่ควรสามารถพิจารณาโลกและชีวิตในทางที่ถูกต้อง

2.2 แนวคิดเรื่องปัญญา ปัญญาเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตนทั้งภายนอกและปัจจัยภายในเพื่อนำไปสู่การศึกษาที่ถูกต้อง รู้จักคิดและเท่าทันความจริงของโลก นวนิยายเรื่องฉลาดเกมส์โกง ชี้ให้เห็นว่า ตัวละครเด็กซึ่งอยู่ในช่วงวัยรุ่น อาจพัฒนาโลกิยะปัญญาไป

ในทางเกื้อกูลหรือดำเนินไปในทางผิดพลาดได้ แหล่งที่มาเบื้องต้นที่นำไปสู่ปัญญามี 2 ประการ คือ 1) ปัจจายานนอก เรียกว่า “ปรโตโฆสะ” ได้แก่ การเชื่อฟังในคำโน้มน้าว แนะนำ ชี้แนะ หรือเสียงของผู้อื่น หากผู้ที่ให้คำแนะนำเป็นกัลยาณมิตร ย่อมกระตุ้นให้เกิดสัมมาทิฐิหรือใช้ปัญญาในทางที่ถูกต้อง แต่หากผู้ที่แนะนำเป็น “อมิตร” หรือมิตรเทียม ย่อมนำไปสู่การได้ยิน ได้ฟัง ได้เห็นแนวทางผิด ๆ และวางท่าทีต่อสิ่งทั้งหลายอย่างไม่ถูกต้อง เพราะอมิตรจะปลุกปั่น ให้ความรู้แต่สิ่งที่ทำให้เป็นทุกข์ กระแทกกระทั้นอัดตา จนต้องดิ้นรนทำสิ่งต่าง ๆ อย่างเห็นผิด ด้วยคิดว่าสิ่งเหล่านั้นจะทำให้ชีวิตดีขึ้น ด้วยเหตุนี้ การขาดปรโตโฆสะที่ดี จึงนำไปสู่ปัญญาที่เป็นมิจฉาทิฐิ 2) ปัจจายานใน เรียกว่า “โยนิโสมนสิการ” หมายถึงการใช้ปัญญารู้จักคิด พินิจ พิจารณาส่ต่าง ๆ ตามสภาวะหรือความความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย เป็นวิธีการตัดตอนค้นหา เวทนา และอวิชชา ซึ่งนำไปสู่กรรมดีและการพ้นทุกข์ ส่วนการทำในใจที่ไม่แยบคาย การไม่รู้คิด หรือ “อโยนิโสมนสิการ” เป็นเหตุให้บุุคคลติดข้องอยู่กับกิเลสและอวิชชา จิตปรุงแต่งตามอำนาจของตัณหา จนไม่อาจพิจารณาสถานการณ์ตามความเป็นจริงได้

2.3 แนวคิดเรื่องกิเลสวัฏฏ์ เป็นส่วนหนึ่งของไตรวัฏฏ์ในหลักปฏิจจสมุปบาท ตามคติทางพระพุทธศาสนา ถือเป็นจุดเริ่มต้นแห่งทุกข์ เพราะองค์ประกอบของกิเลสวัฏฏ์ อันได้แก่ อวิชชา ตัณหา และอุปาทาน คือ สาเหตุที่ผลักดันให้มนุษย์คิดปรุงแต่งการกระทำต่าง ๆ จากการศึกษาวบพหุติกรรมการคอร์รัปชัน 4 รูปแบบที่สื่อถึงการผลักดันของกิเลสวัฏฏ์ ได้แก่ การให้และรับสินบน การใช้อำนาจหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์ทับซ้อน การใช้นโยบายและ กฎเกณฑ์อย่างมีอคติ และการทุจริตในการสอบ ฉลาดเกมส์โกงชี้ให้เห็นว่า การบ่งการของกิเลส วัฏฏ์คือกลไกที่ทำให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน ผู้ทุจริตทั้งหลายซึ่งมองโลกด้วยความเห็นผิด (อวิชชา) ย่อมใส่คุณค่าและความหมายให้แก่สิ่งต่าง ๆ สิ่งใดที่ขอบใจก็ยึดว่า “เป็นของฉัน” (อุปาทาน) พยายามไขว่คว้า ควบคุมบงการให้เป็นไปตามต้องการ สิ่งใดไม่เป็นที่ขอบใจ ก็พยายามผลักไสดิ้นรนให้พ้นไปจากสภาพนั้น ๆ ทำให้กระบวนชีวิตตกเป็นทาสความทะยาน ออยาก (ตัณหา) เมื่อได้มาก็ยิ่งแสวงหา กอบโกย พอพูนอย่างไม่รู้จักสิ้น โดยไม่สนใจว่าจะถูก หรือผิดศีลธรรม เมื่อการกระทำถูกขัดด้วยความยึดอยากและหลงผิด ชีวิตย่อมเหมือนเดินทาง อยู่ในความมืด มองไม่เห็นทุกข์ที่แผ่ร้นมากับอวิชชา ตัณหา และอุปาทาน จึงประกอบกรรมที่ กลายเป็นเงื่อนไขแห่งทุกข์เวทนาต่อตนเอง สังคม และบุคคลรอบข้าง ต้องเผชิญหน้ากับความ ทุกข์และความไม่เที่ยงที่เข้ามาบดขยี้ เพราะย่อมไม่มีสิ่งใดอยู่ใต้การควบคุมของมนุษย์ได้อย่าง สมบูรณ์เบ็ดเสร็จ

2.4 แนวคิดเรื่องกรรม เป็นผลสืบเนื่องมาจากเจตนาและการมองโลก โดยมีจิตใจเป็น จุดเริ่มต้นให้เกิดการทำดีหรือชั่ว กรรมชั่วจะถูกขับเคลื่อนด้วยมิจฉาทิฐิที่แปรเปลี่ยนไปด้วย อกุศลมูล ได้แก่ โลภะ โทสะ และโมหะ นำไปสู่วิบากกรรมในรูปความทุกข์ลักษณะต่าง ๆ เช่น การสูญเสียเพื่อน การสูญเสียทรัพย์สิน การสูญเสียอนาคต การสูญเสียชื่อเสียง การสูญเสีย ความไว้วางใจจากบุคคลรอบข้าง การหมกมุ่นในความแค้นความหวังกังวลต่ออนาคตที่มีตน

สภาพจิตที่ติดขัด คับข้อง ไม่เกื้อกูล ฯลฯ ขณะที่กรรมดีมีกุศลมูลเป็นแรงขับ นำไปสู่วิบากกรรม คือความหลุดพ้นจากความยึดอยากต่าง ๆ ที่ถ่วงรั้งชีวิตอยู่ ลินถือเป็นตัวอย่างของปัจเจกบุคคลที่สามารถเปลี่ยนสภาพจิตให้สุขสงบได้ด้วยกรรมดี จากคนที่รู้สึกผิดและมีชนกติดหลัง สามารถละวางอัตตาและกล้าเผชิญหน้ากับความจริงได้ ด้วยความปรารถนาที่เป็นกุศลซึ่งต้องการปลดปล่อยแรงบีบให้พ้นจากกรงแห่งทุกข์ ทำให้เธอรู้เท่าทันความทุกข์และสามารถเลือกเดินในทางที่ถูกต้องได้

2.5 แนวคิดเรื่องโยนิโสมนสิการ “ลิน” เป็นตัวละครที่ปรากฏแนวคิดโยนิโสมนสิการอย่างชัดเจน เพราะเธอมีทั้งปรัโตโสคือพ่อผู้คอยเป็นที่พึ่งและชี้นำมนสิการ และมีสติปัญญาที่รู้คิด รู้จักมอง รู้จักพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ด้วยเหตุปัจจัย จึงสามารถเปลี่ยนแปลงความคิดจากมิจฉาทิฐิไปสู่สัมมาทิฐิได้ในที่สุด ตอนท้ายเรื่องลินสอบสัมภาษณ์เข้าคณะครุศาสตร์ เนื่องจากมองเห็นทุกข์ของตนว่า เกิดจากความคับข้องใจ ความอึดอัด ความดื้อรน และความปรารถนาในความยุติธรรม อันเป็นสภาพจิตใจที่เกิดเพราะสมุทัย คือ ผู้อ่านวยการ และครูที่ทำให้เธอเสื่อมศรัทธาต่อระบบการศึกษา เป็นเหตุให้เธอคิดแก้แค้นทางคืนความชอบธรรมจากพวกเขา จากนั้นจึงมองเห็นนิโรธหรือความดับทุกข์ว่า หากเธอสามารถทำให้ระบบมีครูดี ๆ ครูที่สามารถเข้าถึงเด็กทุกคนได้ คงไม่มีเด็กคนใดลุกขึ้นมาเสี่ยงทุกข์ให้เสียผู้เสียคนเหมือนเธอหรือแรงบีบ ลินจึงสมัครเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของระบบโดยมีอุดมการณ์ว่าจะใช้ปัญญาให้เป็นประโยชน์แก่เด็กคนอื่น ๆ จุดนี้ถือว่าลินเห็นมรรคได้ชัดเจน กระบวนการคิดเช่นนี้เป็นวิธีคิดแบบอริยสัจซึ่งเป็นหนึ่งในวิธีคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ส่งผลให้ลินมองปัญหาได้กระจ่างเลือกทางเดินได้เหมาะสมและดับทุกข์ของตนได้

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

การศึกษากระบวนการช่วงชิงอำนาจในวรรณกรรมเรื่องฉลาดเกมส์โกงสะท้อนให้เห็นว่า มูลเหตุที่ทำให้เกิดการช่วงชิงอำนาจระหว่างตัวละครในเรื่อง เป็นผลจากปัญหาสำคัญในแวดวงการศึกษา 4 ประการ ดังนี้

ประการแรก คือ ปัญหาความเหลื่อมล้ำในสถานศึกษา สืบเนื่องจากการมีต้นทุนที่ไม่เหมือนกันของผู้ปกครองและเด็กนักเรียนในเรื่อง ทุนที่แตกต่างกันนี้นำไปสู่พฤติกรรม การเลือกปฏิบัติของครูในโรงเรียน เช่น การรับจ้างสอนพิเศษนอกเวลาเรียนของครู จนเกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างเด็กมีฐานะซึ่งมีเงินเรียนพิเศษและเด็กที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ การใช้ภาพเด็กเก่งขึ้นป้ายโฆษณาความสำเร็จของโรงเรียน จนเกิดค่านิยมในการยึดติดกับชื่อเสียงของสถาบัน ฯลฯ ความเหลื่อมล้ำจากพฤติกรรมดังกล่าวได้ขีดเส้นแบ่งความเป็น “พวกเขา” และ “พวกเรา” ในหมู่นักเรียนชัดเจนขึ้นเรื่อย ๆ นอกจากนี้ การที่เป้าหมายของตัวละครเด็กทุกตัวในเรื่องต่างประสงค์จะไปเรียนต่อในมหาวิทยาลัยต่างประเทศ ไม่เพียงเป็นการตอกย้ำค่านิยม

ที่ว่า ต่างประเทศมีบุคลากรทางการศึกษาที่ดีกว่า ทรัพยากรทางการศึกษาที่ดีกว่า เมื่อเรียนจบย่อมมีโอกาสในการทำงานและความก้าวหน้ามากกว่า หากยังสื่อถึงความเหลื่อมล้ำทางชนชั้นของตัวละคร เพราะผู้ที่จะสามารถไปเรียนต่างประเทศได้โดยไม่ต้องกังวลนั้น มักเป็นเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะอย่างพัฒนา เกรซ หรือไต้ง มิฉะนั้นก็ต้องมีสติปัญญาดีเยี่ยมจนช่วงชิงทุนศึกษาที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างลื่น หรือแบงค์ สิทธิในการเรียนจึงจำกัดอยู่ในหมู่ชนชั้นสูงหรือชนชั้นกลางที่เป็นพวกหัวกะทิเท่านั้น ทั้งนี้อาจมีปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ ที่ทำให้เด็กชนชั้นกลางหัวกะทิไม่ได้เรียนต่อดังที่พบในเรื่องฉลาดเกมส์โกง จึงเป็นตลกร้ายที่สื่อถึงข้อเท็จจริงว่าความฉลาดไม่อาจช่วยแก้ปัญหาได้ทุกอย่างและไม่อาจสร้างกลไกการแข่งขันที่เป็นธรรมอย่างแท้จริงได้

ประการที่สอง คือ ปัญหาการจัดสรรทรัพยากรที่มีคุณภาพไม่เท่าเทียมของภาครัฐ ดังพบว่าโรงเรียนกรุงเทพวิปัญญานในเรื่องฉลาดเกมส์โกง จัดอยู่ในกลุ่มโรงเรียนขนาดใหญ่ในเมือง หรือโรงเรียนที่มีชื่อเสียง ซึ่งมักได้รับการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษามากกว่าโรงเรียนขนาดเล็กหรือโรงเรียนตามต่างจังหวัด จนเป็นเหตุให้ผู้ปกครองในเรื่องพยายามระดมทุนต่าง ๆ เพื่อแลกกับสิทธิในการเข้าเรียนของลูก โดยมีเหตุผลว่า การเข้าเรียนในโรงเรียนดังกล่าวกจะทำให้ลูกมีอนาคตที่ดี กลายเป็นการเปิดช่องให้ผู้มีอำนาจในสถานศึกษาเรียกรับผลประโยชน์ในรูป “เงินแป๊ะเจี๊ยะ” จนเกิดความเหลื่อมล้ำในระบบเพราะนักเรียนที่จะได้สิทธิเข้าเรียนมักเป็นลูกหลานคนมีฐานะมากกว่าลูกหลานคนยากจน (ที่แม้จะทำคะแนนได้ดี) ผู้ปกครองที่ทุนทางเศรษฐกิจไม่มากพอก็จำต้องเที่ยวกู้หนี้ยืมสิน แล้วสมยอมให้แก่การคอร์รัปชันแบบตามน้ำเหมือนผู้ปกครองชนชั้นกลางในนวนิยายดังกล่าว

ประการที่สาม คือ ปัญหาคุณภาพในการศึกษา นวนิยายเรื่องฉลาดเกมส์โกงนำเสนอภาพของสนามสอบในฐานะสนามประลองช่วงชิงอำนาจ โดยมีระดับคะแนนเป็นรางวัลจูงใจให้แก่ผู้เล่นในสนาม กลยุทธ์ต่าง ๆ ที่ถูกนำมาใช้เพื่อยกระดับคะแนน ล้วนเป็นวิธีที่ใช้ได้ผลกับข้อสอบแบบปรนัย ซึ่งเป็นวิธีสอบที่พบเห็นได้บ่อยครั้งในระบบการศึกษาของไทย จุดนี้สะท้อนให้เห็นช่องโหว่ของการประเมินผลในสถานศึกษา เนื่องจากผู้สอบต้องเลือกคำตอบแบบตายตัวจากตัวเลือกที่กำหนดให้ โดยไม่มีสิทธิ์โต้แย้ง แสดงความเห็น หรือให้เหตุผลในสิ่งที่เลือก ผลลัพธ์จากการสอบด้วยข้อสอบปรนัยนำไปสู่การพึ่งพิงทางเลือกของผู้อื่นหรือคำตอบของผู้อื่น อันสื่อว่าการศึกษาไทยยังยึดติดกับการเรียนรู้แบบเดิม ๆ โดยไม่สนใจว่าเด็กจะเกิดองค์ความรู้ขึ้นมาหรือไม่ กลายเป็นหนทางให้เด็กโกงด้วยการคิดค้นรหัสพิเศษเพื่อส่งคำตอบ ซึ่งสะท้อนถึงค่านิยมที่ให้ความสำคัญกับผลลัพธ์มากกว่าวิธีการ การกาบาทหรือฝนคำตอบกลายเป็นกรอบขังความคิดให้เด็กคาดเดาคำตอบที่ต้องตรงใจครูผู้สอน เด็กเก่งในเรื่องนี้จึงเป็นเด็กที่เก่งท่องจำแต่ขาดความคิดสร้างสรรค์อย่างแบงค์ มิใช่เด็กเก่งที่กล้าวิพากษ์ กล้าตั้งคำถาม มีสุนทรียะหรือกล้าคิดนอกกรอบแบบลิน

ประการที่สี่ คือ ปัญหาการคอร์รัปชันที่เกิดจากองค์ประกอบด้านโครงสร้างของระบบและด้านตัวบุคคล ซึ่งควรได้รับการแก้ไขไปพร้อมกัน มิใช่แก้ไขเพียงส่วนใดส่วนหนึ่ง โดยเฉพาะการมุ่งสั่งสอนคุณธรรมในตัวบุคคล แต่ระบบกลับเต็มไปด้วยความฉ้อฉล จึงกลายเป็นว่าระบบกำลังบีบบังคับให้คนต้องโกง พร้อมกับการทำลายขวัญกำลังใจของผู้ที่มุ่งมั่นจะเป็นคนดี อาทิ ครูประวิทย์ที่ไม่เคยได้เลื่อนตำแหน่ง ทั้งที่อดทนทำงานอย่างหนัก แต่ครูรุ่นน้องที่ใช้ตำแหน่งหน้าที่แสวงหาประโยชน์กลับได้เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน เด็กที่เรียนพิเศษกับอาจารย์โสภณได้คะแนนอย่างง่าย ๆ เพราะได้เห็นแนวข้อสอบก่อน ส่วนนักเรียนที่ไม่มีเงินเรียนพิเศษต้องถูกเบียดอันดับให้รั้งท้าย ทั้งหมดนี้สะท้อนว่าการแก้ไขปัญหาที่ตัวบุคคลโดยไม่แก้ที่ระบบคือความล้มเหลวในการรณรงค์และปราบปรามการทุจริต สังคมไทยต้องการระบบที่เที่ยงธรรมโปร่งใส มีการจัดสรรทรัพยากรอย่างเท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติ เพื่อทำลายระบบอุปถัมภ์และกิจกรรมที่มีผลประโยชน์ทับซ้อน ขณะเดียวกันแต่ละบุคคลก็ควรรักษาโลกภายในของตนด้วยการเปิดรับประโยชน์เสียจากกัลยาณมิตร (เช่น พ่อแม่ ครู อาจารย์ บุคคลมีชื่อเสียง หรือบุคคลแวดล้อม) ซึ่งจะให้คำแนะนำในทางถูกต้องดีงาม รวมทั้งขัดเกลาปัญญาของตนด้วยองค์ธรรมแห่งโยนิโสมนสิการ เพื่อลดทอนตัวตนที่เป็นต้นตอแห่งความทุกข์และการคอร์รัปชัน

อนึ่ง การศึกษากระบวนการช่วงชิงอำนาจในที่นี้ยังสะท้อนให้เห็นลักษณะโครงเรื่องแบบการเดินทางของวีรบุรุษหรือวีรสตรี ดังพบว่าการเดินทางของลินคือการเรียนรู้ที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ผ่านสนามสอบในฐานะสนามประลอง ทุกครั้งที่เธอเดินทางเข้าสู่สนามจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์และเติบโตขึ้น การเปลี่ยนผ่านของตัวละครเช่นนี้สอดคล้องกับผลการวิจัย ภาณุมาศ อีสริยศไกร ที่ศึกษาการช่วงชิงอำนาจในวรรณกรรมเยาวชนร่วมสมัย แนวดิสโทเปียไตรภาคเรื่องฮังเกอร์ เกมส์ (Hunger Games Trilogy) ของซูซานน์ คอลลินส์ (Suzanne Collins) โดยใช้แนวคิดของบูร์ดิเยอว่าด้วยเกมในสนามประลองซึ่งพบว่า แคทนิส เอเวอร์ดีน (Katniss Everdeen) ตัวละครเอกในเรื่องจะเติบโตขึ้นทุกครั้งที่เธอเข้าสู่สนามประลอง แม้ว่าการเติบโตของลินและแคทนิสผ่านการเล่นเกมนั้นสนามจะไม่เหมือนกันทั้งหมด แต่เปลี่ยนอัตลักษณ์ทุกครั้งที่ผ่านมาสนามประลองเป็นข้อยืนยันว่า สนามประลองมีลักษณะเป็นจุดเปลี่ยนผ่านระหว่างวัย คือ ภาวะการเติบโตจากวัยเด็กสู่วัยผู้ใหญ่ โดยมีแรงขับเคลื่อนการกระทำเป็นความรับผิดชอบที่มีต่อความอยู่รอดของตนและครอบครัว ตอนท้ายเรื่องทั้งแคทนิสและลินต่างได้รับการกระตุ้นเตือนสำนึกทางศีลธรรมในลักษณะคล้ายคลึงว่า “สังคมในอนาคตเป็นอย่างไรขึ้นอยู่กับกระทำของพวกเราในวันนี้ หากไม่ต้องการสังคมที่โหดร้าย...ดังเช่นที่สะท้อนอยู่ในวรรณกรรม...ก็จะต้องเลือกการกระทำเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์ดังกล่าว” (ภาณุมาศ อีสริยศไกร, 2556) โดยนัยนี้ลินและแคทนิสจึงเป็นวีรสตรีที่กอบกู้ “บางสิ่ง” คืนสู่สังคม ซึ่งบางสิ่งที่ว่านั้นเป็นสัญญาณของสิ่งที่ผู้ประพันธ์เห็นว่ากำลังหายไปจากสังคมของตน แคทนิสกอบกู้สันติภาพในสังคมอเมริกัน ส่วนลินกอบกู้ความซื่อตรงในสังคมไทย วรรณกรรม

ดังกล่าวจึงทำหน้าที่สะท้อนความกังวลของผู้ประพันธ์และแสดงความหวังที่ผู้ประพันธ์มีต่อเยาวชนในลักษณะที่คล้ายคลึงกับวรรณกรรมคำสอน

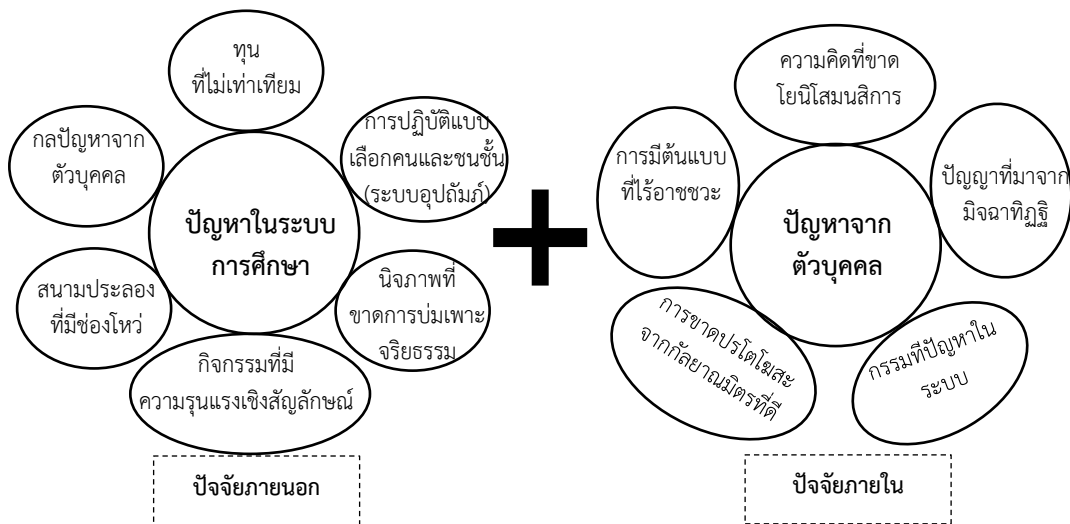
สำหรับการศึกษาแนวคิดเชิงจริยธรรมทางพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยพบว่าปัญหาความล้มเหลวทางศีลธรรมในระบบการศึกษาซึ่งนำเสนอผ่านนวนิยายดังกล่าว เกิดจากทัศนคติในการแก้ไขปัญหาที่ผิดทิศ ผิดทาง เนื่องจากผู้ใหญ่คอยแต่จะกดดันคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็ก แต่กลับละเลยที่จะกดดันคุณธรรมและจริยธรรมของตนเอง ความย้อนแย้งแห่งความประพฤติดังกล่าวของผู้ใหญ่ในเรื่องซึ่งไม่อาจเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่เด็กได้นั้นนำไปสู่การซึมซับพฤติกรรมและเลียนแบบ ทั้งความคิดที่เป็นมิจฉาญาณ พฤติกรรมที่ไร้อาชวะ และขับเคลื่อนกรรมด้วยกิเลสวัฏฏ์ จนนำไปสู่การตัดสินใจที่ผิดพลาดและกลายเป็นรากเหง้าการทุจริต เมื่อเด็กเห็นว่าผู้ใหญ่โกงก่อนและประพฤติดีไปจากสิ่งที่พร่ำสอน จึงเกิดเป็นข้อกังขาว่า หากความซื่อตรงเป็นสิ่งดี เหตุใดผู้ใหญ่จึงทำในสิ่งที่ตรงกันข้าม ด้วยเหตุนี้ การสอนศีลธรรมที่มุ่งขัดเกลาเฉพาะเด็ก แต่ละเลยการกดดันศีลธรรมในผู้ใหญ่ จึงไม่อาจก่อรูปหรือสร้างความเปลี่ยนแปลงทางศีลธรรมใดๆ ให้แก่สังคม ภาระทางศีลธรรมในวันนี้จึงควรเริ่มต้นที่ผู้ใหญ่ โดยเฉพาะพ่อแม่ ครูอาจารย์ และผู้บริหารในสถานศึกษาซึ่งควรทำให้เห็นเป็นแบบอย่างและสร้างบรรทัดฐานให้เด็กประจักษ์ถึงความดีงาม เพื่อผลักดันให้เกิดสภาพแวดล้อมและระบบสังคมที่เกื้อกูลต่อการบ่มเพาะศีลธรรมอันดีงามให้แก่เด็ก ๆ

นอกจากนี้ นวนิยายเรื่องฉลาดเกมส์โกงยังตอกย้ำแนวคิดเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนา โดยสะท้อนให้เห็นว่า เส้นทางแห่งชีวิตย่อมนำมาซึ่งทางเลือก ทางเลือกดังกล่าวอาจนำไปสู่ความสุขหรือความทุกข์ ไม่ว่าจะเลือกทางใด บุคคลย่อมต้องรับผิดชอบผลแห่งการกระทำของตน สำหรับประเด็นที่ว่าด้วยการพ้นทุกข์ อันเป็นจุดหมายของชีวิตตามทัศนะทางพระพุทธศาสนา ในเรื่องนี้นำเสนอผ่านการใช้กลยุทธ์ลัทธิล้างของลิน แม้ว่าลินจะใช้กลยุทธ์นี้ทั้งกับตนเองและผู้อื่น แต่ผลกระทบที่สร้างความเปลี่ยนแปลงให้แก่ลินอย่างใหญ่หลวง คือ การใช้กลยุทธ์ลัทธิล้างกิเลสของตนเอง จนนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงทางจิต จากผู้ยึดมั่นถือมั่นในอดีตไปสู่การละวางอดีตของตนเอง สื่อว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจำเป็นต้องเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงภายใน คือ ต้องเปลี่ยนมุมมองในการมองโลกของตนด้วยสำนึกทางจริยธรรมให้ได้เสียก่อน จึงจะสามารถสร้างความยุติธรรมให้แก่ตนเองและผู้อื่นได้ สอดคล้องกับที่วิทย์ วิศทเวทย์ กล่าวถึงโลกแห่งสามัญวิสัยตามทัศนะของพุทธปรัชญาว่า “ความสุขสงบแท้จริงของมนุษย์มิได้อยู่กับความสามารถในการควบคุมโลกภายนอก แต่อยู่ที่ความสามารถในการควบคุมจิตใจของตนเอง” (วิทย์ วิศทเวทย์, 2553) การจบเรื่องด้วยบทสรุปปลายเปิดของนวนิยายเรื่องฉลาดเกมส์โกง จึงเป็นการทิ้งท้ายให้ผู้อ่านเป็นผู้กำหนดทิศทางอนาคตของสังคมต่อไปเองว่า จะทำให้ดีขึ้นหรือแย่ลงกว่าเดิม ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้อ่านไตร่ตรองการกระทำและรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง อันจะนำไปสู่การใช้ชีวิตอย่างมีสติและมีสำนึกทางจริยธรรมแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ปรากฏในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นองค์ความรู้ที่ได้จาก 2 ส่วน คือ 1) การวิเคราะห์กระบวนการช่วงชิงอำนาจโดยใช้ทฤษฎีของบูร์ดิเยอ เพื่อพิจารณาปัญหาในระบบการศึกษา 2) การวิเคราะห์แนวคิดเชิงจริยธรรมโดยใช้แนวคิดทางพระพุทธศาสนา เพื่อพิจารณาปัญหาจากตัวบุคคล ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แผนผังแสดงปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาการคอร์รัปชัน

จากแผนผังดังกล่าวแสดงให้เห็นมูลเหตุแห่งการคอร์รัปชันว่าเกิดจากปัจจัย 2 ส่วน ได้แก่ 1) ปัญหาที่เกิดระบบการศึกษาอันเป็นปัจจัยภายนอก ซึ่งประกอบด้วยการจัดสรรทุนที่ไม่เท่าเทียม การปฏิบัติต่อในระบบแบบเลือกคนและชนชั้นซึ่งสร้างระบบอุปถัมภ์ นิภาพของคนในระบบที่ขาดการบ่มเพาะจริยธรรม กิจกรรมที่มีความรุนแรงเชิงสัญลักษณ์ซึ่งชักชวนผลประโยชน์แอบแฝง สนามประลองที่มีช่องโหว่ให้เล่นนอกกติกา และการใช้กลยุทธ์เชิงเอาเปรียบเพื่อเบียดบังทรัพย์สิน 2) ปัญหาที่เกิดจากตัวบุคคลอันเป็นปัจจัยภายในซึ่งประกอบด้วย การมีต้นแบบที่ไร้อาชวะ การขาดโปรโตโฆสะจากกัลยาณมิตรที่ดี ปัญหาที่มาจากมิจฉาทิฐิ ความคิดที่ขาดโยนิโสมนสิการ และกรรมที่มีอกุศลมูลเป็นแรงขับ ปัจจัยทั้ง 2 ส่วนสื่อว่าปัญหาดังกล่าวต้องแก้ไขทั้งตัวระบบและตัวบุคคลไปพร้อมกัน จึงจะสามารถทำลายการทุจริตคอร์รัปชันและระบบอุปถัมภ์ให้หมดไปจากสังคมได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาระบบการช่วงชิงอำนาจและแนวคิดเชิงจริยธรรมในวรรณกรรมเรื่อง ฉลาดเกมส์โกงพบว่าการทุจริตคอร์รัปชันของตัวละครในเรื่องนี้สะท้อนถึงระบบการศึกษาที่

อ่อนแอและความบกพร่องทางจริยธรรมของบุคคลซึ่งควรได้รับการแก้ไข เมื่อมีให้ปัญหาดังกล่าวเป็นมะเร็งลูกกลมทำลายสังคมจนล่มสลาย โดยควรแก้ไขดังนี้ 1) ในแง่ระบบ ควรมีการจัดสรรทุนและทรัพยากรให้สถาบันศึกษาแต่ละแห่งอย่างเท่าเทียมกัน มีเกณฑ์จริยธรรมในการคัดเลือกบุคลากรเข้าทำงาน สนับสนุนค่านิยมด้านคุณธรรมในองค์กร สร้างระบบถ่วงดุลอำนาจและระบบประเมินคุณภาพที่เที่ยงธรรม ตลอดจนตรวจสอบกิจกรรมที่มีความรุนแรงเชิงสัญลักษณ์อย่างจริงจัง 2) ในแง่บุคคล ควรปรับสภาพแวดล้อมและสร้างแรงจูงใจเพื่อบ่มเพาะสำนึกทางจริยธรรม เช่น มองหาต้นแบบแห่งความซื่อสัตย์และซึ่มซับหลักการใช้ชีวิตของคนผู้นั้น การเลือกคบกลียาณมิตรที่ดี การเลือกรับแหล่งข้อมูลข่าวสารที่ก่อให้เกิดสัมมาปัญญา ฯลฯ หมั่นฝึกฝนและขัดเกลาปัญญาด้วยการนำแนวคิดโยนิโสมนสิการมาใช้เป็นหลักในการพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ก่อนลงมือปฏิบัติ องค์กรต่อต้านการคอร์รัปชัน สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มูลนิธิส่งเสริมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต มูลนิธิต่อต้านการทุจริต กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำองค์ความรู้ในการศึกษาครั้งนี้ไปใช้เป็นส่วนหนึ่งในการปรับปรุงระบบ กิจกรรม หรือนโยบายในการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันให้เกิดผลสัมฤทธิ์มากยิ่งขึ้นได้ ข้อเสนอแนะเพื่อวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรนำทฤษฎีของบูร์ดิเยอไปใช้ในการศึกษาวรรณกรรมสะท้อนสังคมเรื่องอื่น 2) ควรศึกษาวรรณกรรมเรื่องฉลาดเกมส์โกงโดยใช้แนวคิดของนักทฤษฎีทางสังคมท่านอื่น ๆ เช่น แนวคิดเรื่องความรู้และอำนาจของ มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เรียบเรียงจากงานวิจัยเรื่อง “กระบวนการช่วงชิงอำนาจและแนวคิดเชิงจริยธรรมในวรรณกรรมเรื่องฉลาดเกมส์โกง” ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออกเป็นอย่างสูงที่ให้ความกรุณาจัดสรรทุนสนับสนุนวิจัยประจำปี 2563 ให้แก่ผู้วิจัยเพื่อการทำวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- กานต์ธิดา ขยันการนาวิ. (2558). กานต์ธิดา ขยันการนาวิประเทศสแกนดิเนเวีย. ใน วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แก้ว มีนันทน์. (2560). ปักหมุดการเดินทางระดับนานาชาติของ ‘ฉลาดเกมส์โกง’ หลังความสำเร็จในไทย. เรียกใช้เมื่อ 5 กันยายน 2564 จาก <https://thestandard.co/badgenius-gointer>

- ชนิตา เสี่ยงมไพศาลสุข. (2550). มโนทัศน์สำคัญ ๆ ทางสังคมวิทยา-มานุษยวิทยาในผลงานของปีแยร์ บูร์ดิเยอ. ใน นพพร ประชากุล (บรรณาธิการ). เศรษฐกิจของทรัพย์สินเชิงสัญลักษณ์ (หน้า หน้า 47-115). กรุงเทพมหานคร: คบไฟ.
- เดลินิวส์. (2561). “ฉลาดเกมส์โกง” กวาด 12 รางวัล “สุพรรณหงส์ ครั้งที่ 27”. เรียกใช้เมื่อ 5 กันยายน 2564 จาก <https://www.dailynews.co.th/entertainment/631835>
- ธีรรา ขวักวิทยา. (2547). การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเชิงจริยธรรมที่ปรากฏอยู่ในหนังสือกฎหมายตราสามดวง. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจริยศาสตร์ศึกษา. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ปีแยร์ บูร์ดิเยอ. (2550). เศรษฐกิจของทรัพย์สินเชิงสัญลักษณ์. กรุงเทพมหานคร: คบไฟ.
- พรพรรณ ลีเกาะ. (2541). วิเคราะห์หลักการเขียนและแนวคิดด้านจริยธรรมในนวนิยายของ วาแพร. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- พระครูอภิรักษ์ชัยมงคล (พระมหาตุ้ กิตติวณฺโณ/วงษ์มณี). (2548). การศึกษาญาเชิงจริยธรรมที่พระสงฆ์ชาวอีสานนำไปใช้สอน. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2549). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- ภาณุมาศ อีสริยโสกร. (2556). เกมคือโลก โลกคือเกม: การช่วงชิงอำนาจในวรรณกรรมเยาวชนร่วมสมัยแนวดิสโทเปีย. ใน วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ร. เรือโนมหาสมุทร. (2561). Bad Genius ฉลาดเกมส์โกง. กรุงเทพมหานคร: แจ่มใส พับลิชชิง.
- วรานันท์ วรรณานนท์. (2558). ผู้หญิงภายใต้ระบบทุนนิยมในอาชญาวิทยาญี่ปุ่นร่วมสมัย. ใน วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัดบวรนิเวศวิหาร. (2544). ทศบารมี ทศพิธราชธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: มหามงกุฎราชวิทยาลัย.
- วิทย์ วิศทเวทย์. (2553). ปรัชญาทรรศน์: พุทธปรัชญา. กรุงเทพมหานคร: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วินัย บุญลือ. (2545). ทูตทางวัฒนธรรมและการช่วงชิงอำนาจเชิงสัญลักษณ์ของชุมชนชาวปกากะญอ. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุนีย์ ประสงค์บัณฑิต. (2553). แนวความคิดฮาปิตัสของปีแยร์ บูร์ดิเยอ กับทฤษฎีทางมานุษยวิทยา. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).

- แอนนิต้า หว่อง. (2560). ย้อนมองหนังไทยในปี 2017 ปีแห่ง Young Blood, สารคดี และหนัง
ภูมิภาค. เรียกใช้เมื่อ 25 กรกฎาคม 2561 จาก <https://gmlive.com/thai-film-2017-trend>
- Berry, C. (2018). New achievements, new challenges: The 20th far east film. Retrieved September 5, 2021, from <https://www.sensesofcinema.com/2018/festival-reports/new-achievements-new-challenges-the-20th-far-east-film-festival/>
- Griffith, K. (1994). Narrative fiction: An introduction and anthology. Fort Worth: Harcourt Brace.
- Jediyuth. (2560). ฉลาดเกมส์โกง (Bad Genius) ได้รับเลือกให้เป็นหนังเปิด New York Asian Film Festival. Retrieved กันยายน 5 , 2564 , from <https://jediyuth.com/2017/05/22/bad-genius-opens-nyaff-2017/>

การพัฒนาระบบส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพ
ในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน*
AN EXTENSION SYSTEM DEVELOPMENT OF QUALITY FRUIT
PRODUCTION IN SOUTHERN BORDER PROVINCES

กัสมัน ยะมาแล

Kasman Yamalae

สุนันท์ สีสั่งข์

Sunan Seesang

นารีรัตน์ สีระสาร

Nareerut Seerasarn

ทรงพล สมศรี

Songphol Somsri

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand

E-mail: ykasman1402@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศในระบบการผลิตผลไม้คุณภาพ 2) ศึกษาการส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพตามหลักวิชาการ และ 3) พัฒนาและขยายผลระบบการส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี กลุ่มตัวอย่างมีการคัดเลือกแบบเจาะจง ชันภูมิ และเป็นระบบ รวมทั้งสิ้นจำนวน 617คน ประกอบด้วยเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน/ลองกองที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการผลิตผลไม้ เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตด้านการเกษตร ปี 2562 และ 2563 และเกษตรกรทั่วไป เครื่องมือการวิจัยได้แก่ คู่มือการผลิตผลไม้คุณภาพ แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การสรุปประเด็น ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์องค์ประกอบ การทดสอบค่าที การทดสอบไคสแควร์ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวและตัวแปรหลายตัว ผลการวิจัยพบว่า 1) เกษตรกรที่มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศมีระบบการผลิตผลไม้คุณภาพตามหลักวิชาการและมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี 2) เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนมีกระบวนการผลิตและผลผลิตผลไม้คุณภาพดีกว่าเกษตรกรผู้ปลูกลองกองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเกือบทุกประเด็น ส่วนการได้รับและเจตคติต่อระบบการ

* Received 9 April 2022; Revised 20 April 2022; Accepted 24 April 2022

ส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพอยู่ในระดับมากและมากที่สุด 3) การพัฒนาและขยายผลระบบการส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบปฏิบัติในกระบวนการผลิตและผลผลิตผลไม้คุณภาพดีกว่าเกษตรกรกลุ่มอื่นเกือบทุกประเด็น การได้รับและเจตคติต่อระบบการส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพอยู่ในระดับมาก ระบบการส่งเสริมเกษตรกรควรบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เกษตรกรเป็นสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่ และการจัดตั้งศูนย์คัดแยกคุณภาพผลไม้

คำสำคัญ: การพัฒนาระบบ, การส่งเสริมการผลิต, ผลไม้คุณภาพ, จังหวัดภาคใต้ชายแดน

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study the best practice of quality fruit production system, 2) study an extension of quality fruit production according to recommended principles, and 3) develop and extend an extension system of quality fruit production. The research was mixed method. The samples were selected by purposive, stratified, and systematic samplings with the total of 617 farmers. They were durian/long kong producers including the best practice farmers, farmers participating in the project of increasing efficiency of agricultural production in years of 2019 and 2020, and general fruit producers. The research tools were quality fruit production manuals, interview and structural questionnaires. Qualitative data were summarized contents while the quantitative data were analyzed by using descriptive statistics, factor analysis, t-test, chi-square test, one-way analysis of variance, and multivariate analysis of variance. The research results showed that 1) the best practice farmers performed correctly according to recommended and good agricultural practice principles. 2) The durian farmers had better production process and products than the long kong farmers significantly in most topics. The knowledge reception and attitude towards the extension system of quality fruit production were perceived at high and highest levels. 3) The development and extending an extension system of quality fruit production, farmers who were members of prototype collaborative groups had better production process and products than other farmer groups. The knowledge reception and attitude towards the extension system were perceived at high level. The extension system should include an integration of responsible organizations, farmer to be a member of collaborative farm, and organizing fruit grading center.

Keywords: System Development, Extension of Production, Quality Fruit, Southern Border Provinces

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ภาคการเกษตรจึงมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเป็นอย่างมาก เนื่องจากมีการใช้แรงงานมากกว่าร้อยละ 30 ของกำลังแรงงานทั้งประเทศ แม้ว่าภาคเกษตรจะมีสัดส่วนในมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) เพียงร้อยละ 10 (โสมาตรมี จันทรัตน์, 2562) แต่มีความเกี่ยวข้องกับเกษตรกรรมมากถึง 7.27 ล้านครัวเรือน โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ทำนาข้าว รองลงมาคือ การทำสวนไม้ผลและไม้ยืนต้น โดยผลไม้เศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย ได้แก่ ลำไยทุเรียน มังคุด ลิ้นจี่ และมะม่วง โดยเฉพาะอย่างยิ่งทุเรียน ในปี 2562 มีมูลค่าการส่งออกมากถึง 40,000 ล้านบาท (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2562)

การทำสวนผลไม้ในภาคใต้มีลักษณะการทำสวนแบบผสมผสาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดยะลา นราธิวาส ปัตตานี โดยภาพรวมทั้ง 3 จังหวัดมีลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่ภูเขา เนินเขา และหุบเขาลาดชัน เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกทุเรียนร่วมกับลองกอง ซึ่งเป็นการปลูกทุเรียนในสวนลองกองเดิมและมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกัน คือ ลองกองตันหยงมัส ในปี 2562 ทั้งประเทศมีพื้นที่ไม้ยืนต้น 253,634 ไร่ พื้นที่ให้ผลผลิต 246,736 ไร่ แหล่งผลิตที่สำคัญอยู่ที่ภาคใต้ (ร้อยละ 68.96) โดยมีพื้นที่ไม้ยืนต้นมากที่สุด คือ จังหวัดนราธิวาส จำนวน 43,396 ไร่ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2562) สำหรับพื้นที่ผลิตลองกองมีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ เนื่องจากราคาผลผลิตลองกองไม่จูงใจให้เกษตรกรผลิตและดูแลต่อไป ทำให้เกษตรกรโค่นทิ้งเพื่อปลูกทุเรียน อย่างไรก็ตาม ลองกองยังคงเป็นผลไม้อัตลักษณ์ของภาคใต้ชายแดน โดยเฉพาะลองกองตันหยงมัส จังหวัดนราธิวาส ได้รับการขึ้นทะเบียนสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication หรือ GI) ยังคงมีการส่งเสริมการผลิตอยู่ (กรมทรัพย์สินทางปัญญา, 2559)

กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นองค์กรที่มุ่งมั่นในการส่งเสริมและพัฒนาให้เกษตรกรอยู่ดีมีสุขอย่างยั่งยืน โดยมุ่งหวังให้เกษตรกรมีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้ มีขีดความสามารถในการผลิตและจัดการสินค้าเกษตรตามความต้องการของตลาด (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2562) จึงมีการสนับสนุนงบประมาณมาโดยตลอด ในขณะเดียวกันจังหวัดและกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดนก็เป็นหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนเพื่อพัฒนาเกษตรกรผ่านโครงการต่าง ๆ โดยมุ่งหวังที่จะยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดนให้ดีขึ้น โดยการติดต่อทางปัญญาเพื่อแก้ปัญหาเกษตรกรที่ขาดทักษะ ความรู้ทางวิชาการ และเทคโนโลยีในการผลิตผลไม้ ที่เป็นสาเหตุทำให้ประสิทธิภาพการผลิตต่ำ (กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน, 2562) อีกทั้งเกษตรกรร้อยละ 82.62 นับถือศาสนา

อิสลาม มีการใช้ภาษายาวีสื่อสารเป็นหลัก จึงทำให้การสื่อสารระหว่างเกษตรกรกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในบางพื้นที่ไม่คล่องตัว (กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน, 2562) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีคำถามการวิจัยว่า การพัฒนาระบบการส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพที่เหมาะสมกับเกษตรกรในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดนควรเป็นอย่างไร ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าผลการวิจัยที่ได้จะเป็นประโยชน์แก่จังหวัดและกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน เพื่อนำไปใช้ประกอบการวางแผนการส่งเสริมเพื่อพัฒนาการผลิตผลไม้ได้อย่างเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศในระบบการผลิตผลไม้คุณภาพของเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาการส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพตามหลักวิชาการแก่เกษตรกร
3. เพื่อพัฒนาและขยายผลระบบการส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพที่เหมาะสมกับ

เกษตรกร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

1.1 ประชากรในการวิจัย คือ เกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนการผลิตไม้กับกรมส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส ปี 2562 ประกอบด้วย เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนจำนวน 60,825 ราย และเกษตรกรผู้ปลูกลองกอง จำนวน 59,422 ราย

1.2 กลุ่มตัวอย่างการวิจัย แบ่งตามขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1.2.1 การศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของเกษตรกรในระบบการผลิตผลไม้คุณภาพ ประกอบด้วย เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนและลองกอง จำนวนอย่างละ 11 ราย รวม 22 ราย การคัดเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยมาจากสำนักงานเกษตรจังหวัดเสนอรายชื่อเกษตรกรที่มีการปฏิบัติในการผลิตไม้ที่เป็นเลิศและสามารถเป็นแบบอย่างให้กับเกษตรกรทั่วไป

1.2.2 การศึกษาการส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพตามหลักวิชาการแก่เกษตรกร ประกอบด้วย เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตด้านการเกษตร ประจำปีงบประมาณ 2562 เก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมดโดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน จำนวน 125 ราย และเกษตรกรผู้ปลูกลองกอง จำนวน 60 ราย รวม 185 ราย

1.2.3 การพัฒนาและขยายผลระบบการส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพที่เหมาะสมกับเกษตรกร แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1.2.3.1 เกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบ ประกอบด้วย เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตภาคการเกษตร ประจำปี

งบประมาณ 2563 โดยเป็นเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ทุเรียน จำนวน 12 แปลง และแปลงใหญ่ลองกอง จำนวน 16 แปลง รวม 28 แปลง กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 ราย ต่อ 1 แปลงใหญ่ รวมทั้งสิ้น 140 ราย เลือกตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) และแบบเป็นระบบ (Systematic Random Sampling)

1.2.3.2 เกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ที่ไม่ใช่ต้นแบบ ประกอบด้วย เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตภาคการเกษตร ประจำปีงบประมาณ 2563 โดยเป็นเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ทุเรียน จำนวน 9 แปลง ๆ ละ 10 ราย รวม 90 ราย เลือกตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) และแบบเป็นระบบ (Systematic Random Sampling)

1.2.3.3 เกษตรกรทั่วไปที่ไม่ได้เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ ได้แก่ เกษตรกรที่มีสวนรอบ ๆ แปลงใหญ่ต้นแบบ แปลงต้นแบบละ 5 ราย เกษตรกรผู้ผลิตทุเรียน จำนวน 60 ราย และเกษตรกรผู้ผลิตลองกองจำนวน 80 ราย รวมทั้งสิ้น 140 ราย เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากเกษตรกรที่ปฏิบัติตามโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตภาคการเกษตร ประจำปีงบประมาณ 2563 ได้ครบถ้วนทุกขั้นตอน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม โดยแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา (Content Validity) และวิเคราะห์ความเชื่อถือของเครื่องมือการวิจัย (Reliability) โดยการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัท (Cronbach Alpha Coefficient) มีค่าเท่ากับ 0.936

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การสรุปประเด็น ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) การทดสอบไคสแควร์ Chi-Square Test) การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One - Way Analysis Of Variance: ANOVA) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนของตัวแปรหลายตัว (Multivariate Analysis Of Variance: MANOVA)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศในระบบการผลิตผลไม้คุณภาพของเกษตรกร

1.1 ระบบการผลิตผลไม้คุณภาพ เกษตรกรมีการผลิตทุเรียนและลองกองตามหลักวิชาการ โดยมีการใช้ภูมิปัญญาและประสบการณ์ในการผลิตผลไม้ให้ได้คุณภาพ

1.1.1 เกษตรกรผู้ผลิตทุเรียนคุณภาพ มีการปฏิบัติในเรื่องเทคนิคการสร้างและจัดการใบทุเรียน การจัดการสวนทุเรียนในระยะดอกและติดผล การเก็บเกี่ยวผลผลิตทุเรียนให้ได้คุณภาพ และการจัดชั้นคุณภาพผลผลิตทุเรียน (คัดเกรด) ทางการค้า

1.2.2 เกษตรกรผู้ผลิตลองกองคุณภาพ มีการปฏิบัติในเรื่อง การตัดแต่งช่อดอก การพ่นฮอร์โมนเพื่อการติดผลและการขยายผล การรักษาช่อผลให้สะอาด และการเก็บเกี่ยวในระยะที่เหมาะสม

1.2 การผลิตผลไม้คุณภาพตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ทั้งเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนและผู้ปลูกลองกองคุณภาพ มีการปฏิบัติตามหลักการสำคัญในการผลิตผลไม้คุณภาพตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

1.3 การจัดการผลผลิตและการตลาดผลไม้ เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนคุณภาพ ส่วนใหญ่เน้นการทำให้ผลผลิตมีคุณภาพที่ดีและประสานผู้รับซื้อ ส่วนเกษตรกรผู้ปลูกลองกองคุณภาพ ส่วนใหญ่เน้นการตัดแต่งช่อดอกและช่อผลเพื่อขายในตลาดระดับสูง ทั้งนี้ เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนและผู้ปลูกลองกองคุณภาพมีเครือข่ายด้านการผลิตและด้านการตลาดผลไม้ โดยเป็นสมาชิกแปลงใหญ่ทุเรียนหรือแปลงใหญ่ลองกอง และมีเครือข่ายผู้รับซื้อผลผลิตทุเรียนและลองกองทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด

2. การส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพตามหลักวิชาการแก่เกษตรกรในปี 2562

2.1 กระบวนการผลิตและผลผลิตผลไม้คุณภาพของเกษตรกร

2.1.1 เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการทุเรียนคุณภาพและผู้เข้าร่วมโครงการลองกองคุณภาพมีกระบวนการผลิตไม่แตกต่างกัน ในประเด็นต่อไปนี้ พันธุ์ไม้ที่ปลูก วิธีการปลูก การใส่ปุ๋ยเคมี การใส่ปุ๋ยอินทรีย์ การจัดการศัตรูพืช และหลักการสำคัญในการเก็บผลไม้

2.1.2 เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการทุเรียนคุณภาพและผู้เข้าร่วมโครงการลองกองคุณภาพมีความแตกต่างกันในกระบวนการผลิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนดำเนินการผลิตตามหลักวิชาการดีกว่าเกษตรกรผู้ปลูกลองกอง ประเด็นต่อไปนี้ รูปแบบและสภาพพื้นที่ในการทำสวนผลไม้ การปรับปรุงคุณภาพผลผลิตผลไม้ การใส่ปุ๋ยและธาตุอาหารรอง/อาหารเสริมในสวนผลไม้ การให้น้ำเพื่อเพิ่มผลผลิต การตัดแต่งกิ่ง/ดอกล/ช่อดอก/ผล ต้นทุนการผลิตผลไม้ การปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี คุณภาพของผลผลิตและราคาผลไม้ และการบันทึกข้อมูลการจัดการสวนผลไม้

2.2 ระบบการส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพตามโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

2.2.1 การได้รับการส่งเสริมการผลิตผลไม้ตามระบบการอบรมและเยี่ยมเยียน (T&V system) และการได้การสนับสนุนปัจจัยการผลิต ส่วนใหญ่ของเกษตรกร 2 กลุ่มได้รับข่าวสารการผลิตผลไม้คุณภาพจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นหลัก จากการส่งเสริมการผลิตผลไม้ตามระบบการฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน โดยผ่านการติดต่อทางไลน์และเฟซบุ๊ก การเข้ารับการอบรมในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร นอกจากนี้

เกษตรกรได้รับการสนับสนุนในการเป็นแปลงต้นแบบ โดยส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนเกี่ยวกับปุ๋ยเคมีและปุ๋ยอินทรีย์

2.2.2 เจตคติต่อการส่งเสริมการผลิตผลไม้ตามระบบการอบรมและเยี่ยมเยียน เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการทุเรียนคุณภาพมีระดับค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นที่เห็นด้วยกับการส่งเสริมการผลิตผลไม้ตามระบบการอบรมและเยี่ยมเยียน มากกว่าเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการลองกองคุณภาพเกือบทุกประเด็น โดยเห็นด้วยในระดับมากและมากที่สุด แต่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.2.3 ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้และศักยภาพแปลงต้นแบบ เกษตรกร 2 กลุ่มมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการทุเรียนคุณภาพในเรื่อง ความสามารถ/ศักยภาพในการถ่ายทอดความรู้และความเหมาะสมของแปลงต้นแบบ มากกว่าเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการลองกองคุณภาพ ส่วนความภูมิใจและความตระหนักในการประกอบอาชีพของ 2 กลุ่มไม่แตกต่างกัน

3. การพัฒนาและขยายผลการใช้ระบบการส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพที่เหมาะสมกับเกษตร ปี 2563

3.1 กระบวนการผลิตและผลผลิตผลไม้คุณภาพของเกษตรกร

3.1.1 หลักการในการใส่ปุ๋ยผลไม้ เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยส่วนใหญ่ของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบและเกษตรกรทั่วไป มีการใส่ปุ๋ยตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและคู่มือ/เอกสารทางวิชาการ ส่วนเกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่แต่ไม่ได้เป็นต้นแบบมีการใส่ปุ๋ยหลากหลายเหตุผล สำหรับเกษตรกรผู้ปลูกลองกองไม่แตกต่างกัน โดยประมาณกึ่งหนึ่งมีการใส่ปุ๋ยตามคู่มือ/เอกสารทางวิชาการ และ 1/3 ตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

3.1.2 การใส่ปุ๋ยเคมี ปุ๋ยอินทรีย์ และธาตุอาหารรอง/อาหารเสริม เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนไม่แตกต่างกันในการใส่ปุ๋ยเคมี โดยส่วนใหญ่ใส่ปุ๋ยเคมีสูตรสำเร็จ ทั้งนี้เกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบทั้งหมดมีการใส่ปุ๋ยอินทรีย์และอีก 2 กลุ่มมีการใส่ปุ๋ยอินทรีย์เช่นกัน แต่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกจากนี้ส่วนใหญ่ของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบ และเกษตรกรอีก 2 กลุ่มไม่ถึงกึ่งหนึ่งมีการใช้ธาตุอาหารรอง/อาหารเสริม สำหรับเกษตรกรผู้ปลูกลองกองไม่แตกต่างกัน โดยเกือบทั้งหมดของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบและเกษตรกรทั่วไปทั้งหมด มีการปุ๋ยเคมีสูตรสำเร็จ และส่วนใหญ่มีการใส่ปุ๋ยอินทรีย์ สำหรับการใช้ธาตุอาหารรอง/อาหารเสริมมีการใช้ไม่ถึงกึ่งหนึ่ง ทั้งนี้ เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนและผู้ปลูกลองกองไม่ต่างกัน โดยส่วนใหญ่มีการใส่ปุ๋ยเคมีสูตรสำเร็จ การใส่ปุ๋ยอินทรีย์ และการใช้ธาตุอาหารรอง/อาหารเสริม

3.1.3 การให้น้ำเพื่อเพิ่มผลผลิต เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบทั้งหมด และส่วนใหญ่ของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่แต่ไม่ได้เป็นต้นแบบและเกษตรกรทั่วไป มีการให้น้ำเพื่อเพิ่มผลผลิตเช่นกัน แต่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้ มีการใช้แหล่งน้ำธรรมชาติและสระน้ำในสวน ส่วนระบบการให้น้ำคือสปริงเกอร์ สำหรับเกษตรกรผู้ปลูกลองกองไม่แตกต่างกัน โดยประมาณ 2/3 มีการให้น้ำ โดยใช้จากแหล่งน้ำธรรมชาติ สระน้ำในสวน และบ่อบาดาล ตามลำดับ ส่วนวิธีการให้น้ำมีการใช้สปริงเกอร์ ทั้งนี้ เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนมีการให้น้ำมากกว่าเกษตรกรผู้ปลูกลองกอง แต่ไม่ต่างกันในเรื่องแหล่งน้ำและวิธีการให้น้ำ

3.1.4 การตัดแต่งกิ่ง ดอก/ช่อดอก และผล เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้ง 3 ประเด็น โดยเกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบทั้งหมดมีการตัดแต่งกิ่งและดอก/ช่อดอก นอกจากนี้ เกือบทั้งหมดมีการตัดแต่งผล ส่วนเกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่แต่ไม่ได้เป็นต้นแบบประมาณ 2/3 มีการตัดแต่งกิ่งและผล ส่วนการตัดแต่งดอก/ช่อดอกเป็นส่วนน้อย นอกจากนี้ ส่วนใหญ่ของเกษตรกรทั่วไปมีการตัดแต่งกิ่ง ส่วนการตัดแต่งดอก/ช่อดอกและผลเป็นส่วนน้อยเช่นกัน สำหรับเกษตรกรผู้ปลูกลองกองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยส่วนใหญ่ของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบมีการตัดแต่งกิ่ง ดอก/ช่อดอก และผล ขณะที่ประมาณ 2/3 ของเกษตรกรทั่วไปมีการตัดแต่งกิ่งและดอก/ช่อดอก ส่วนการตัดแต่งผลมีไม่ถึงกึ่งหนึ่ง ทั้งนี้ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบทั้งผู้ปลูกทุเรียนและผู้ปลูกลองกอง ปฏิบัติดีกว่าเกษตรกรกลุ่มอื่น

3.1.5 การจัดการศัตรูพืช เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนไม่แตกต่างกัน โดยมีการใช้สารเคมี แบบผสมผสาน (IPM) แรงงานคน และเครื่องจักร สำหรับเกษตรกรผู้ปลูกลองกองก็ไม่แตกต่างกัน โดยมีการใช้แบบผสมผสาน (IPM) แรงงานคน และสารเคมี เช่นกัน ส่วนเครื่องจักรมีการใช้น้อย

3.1.6 การใช้แรงงานในการจัดการสวนผลไม้ เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนไม่แตกต่างกัน โดยส่วนใหญ่ใช้แรงงานในครัวเรือน ส่วนการจ้างแรงงานประมาณกึ่งหนึ่งของเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ทั้ง 2 กลุ่ม และประมาณ 1/3 ของเกษตรกรทั่วไปมีการจ้างคนไทยในพื้นที่/จังหวัดเดียวกัน สำหรับเกษตรกรผู้ปลูกลองกองก็ไม่แตกต่างกัน โดยใช้แรงงานในครัวเรือนเกือบทั้งหมด มีการจ้างแรงงานเพียงเล็กน้อย

3.1.7 หลักการสำคัญในการเก็บเกี่ยวผลผลไม้ เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเกือบทั้งหมดของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบและเกษตรกรทั่วไป ใช้น้ำจากวันหลังจากดอกบาน จนถึงวันที่ผลแก่ สำหรับเกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่แต่ไม่ได้เป็นต้นแบบส่วนใหญ่ใช้วิธีการดังกล่าวเช่นกัน สำหรับเกษตรกรผู้ปลูกลองกอง 2 กลุ่มไม่แตกต่างกัน โดยพิจารณาสีผิว

ของเปลือกจะเปลี่ยนจากสีเขียวเป็นสีเขียวอมเหลืองเป็นส่วนใหญ่ และมีการชิมผลที่อยู่ปลายข้อและสังเกตเนื้อเปลี่ยนจากสีขาวขุ่นเป็นสีขาวใส โดยใช้วิธีนี้บ้างพอสมควร

3.1.8 การบันทึกข้อมูลการจัดการสวนผลไม้ เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบทั้งหมดมีการบันทึกข้อมูลโดยบันทึกด้วยตนเอง ส่วนเกษตรกรอีก 2 กลุ่มมีการบันทึกข้อมูลไม่ถึงกึ่งหนึ่ง สำหรับเกษตรกรผู้ปลูกลองกองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบส่วนใหญ่มีการบันทึกข้อมูล โดยบันทึกด้วยตนเองและสมาชิกในครัวเรือนช่วยบันทึก ส่วนเกษตรกรทั่วไปจำนวนไม่มากที่มีการปฏิบัติในเรื่องนี้ ทั้งนี้ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบทั้งผู้ปลูกทุเรียนและผู้ปลูกลองกองมีการปฏิบัติดีกว่าเกษตรกรกลุ่มอื่น

3.1.9 คุณภาพผลผลิต เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในปี 2563 แต่ในปี 2562 ไม่แตกต่างกันมากนัก ทั้งนี้ คุณภาพผลผลิตปี 2563 ดีกว่าปี 2562 ของทั้ง 3 กลุ่ม โดยเกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบมีการเปลี่ยนแปลงคุณภาพผลผลิตดีกว่าเกษตรกรกลุ่มอื่น และเกษตรกรทั่วไปมีการเปลี่ยนแปลงน้อยกว่ากลุ่มอื่น สำหรับเกษตรกรผู้ปลูกลองกองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในปี 2563 แต่ในปี 2562 ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบมีการเปลี่ยนแปลงคุณภาพผลผลิตมากกว่าเกษตรกรทั่วไป อย่างไรก็ตาม คุณภาพผลผลิตลองกองปี 2563 ดีกว่าปี 2562 ทั้ง 2 กลุ่ม ทั้งนี้ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบทั้งผู้ปลูกทุเรียนและผู้ปลูกลองกองมีการเปลี่ยนแปลงคุณภาพผลผลิตดีกว่าเกษตรกรกลุ่มอื่น อย่างไรก็ตาม คุณภาพผลผลิตลองกองปี 2563 ดีกว่าปี 2562 ของทุกกลุ่มทั้งทุเรียนและลองกอง

3.1.10 ต้นทุนการผลิตผลไม้ เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในเรื่อง ค่าปุ๋ยอินทรีย์ ค่าสารเคมีกำจัดวัชพืช และต้นทุนรวม โดยเกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบมีค่าใช้จ่ายดังกล่าวสูงกว่าเกษตรกรกลุ่มอื่น สำหรับเกษตรกรผู้ปลูกลองกองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เฉพาะต้นทุนรวมเท่านั้น โดยเกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบมีค่าใช้จ่ายดังกล่าวสูงกว่าเกษตรกรทั่วไป ทั้งนี้ การปลูกทุเรียนมีต้นทุนการผลิตสูงการปลูกลองกอง นอกจากนี้ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบทั้งผู้ปลูกทุเรียนและผู้ปลูกลองกองมีต้นทุนการผลิตสูงกว่ากลุ่มอื่น

3.1.11 การปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในการผลิตผลไม้ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบและเกษตรกรทั่วไป ส่วนใหญ่ปฏิบัติตามทางการเกษตรที่ดีในการผลิตทุเรียนได้อย่างถูกต้อง ในขณะที่เกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่แต่ไม่ได้เป็นต้นแบบยังมีปัญหาในการปฏิบัติอยู่หลายประเด็น สำหรับเกษตรกรผู้ปลูกลองกองไม่

แตกต่างกันในการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในการผลิตลองกอง โดยส่วนใหญ่มีการปฏิบัติ ยกเว้นบางประเด็นที่มีการปฏิบัติไม่มาก ทั้งนี้ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบทั้งผู้ปลูกทุเรียนและผู้ปลูกลองกองมีการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในการผลิตผลไม้ดีกว่าเกษตรกรกลุ่มอื่น อย่างไรก็ตาม เกษตรกรทุกกลุ่มมีการปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่ ยกเว้นบางประเด็นเท่านั้น

3.2 ระบบการส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพตามโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตภาคการเกษตร

3.2.1 การได้รับการส่งเสริมการผลิตผลไม้ตามระบบการอบรมและเยี่ยมเยียน เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนไม่แตกต่างกันในการรับทราบเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพ โดยเกษตรกรทั้งหมดได้รับจากเอกสารแนะนำและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร นอกจากนี้ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบและเกษตรกรทั่วไปทั้งหมดได้รับทราบจากกลุ่มไลน์ ส่วนเกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่แต่ไม่ได้เป็นต้นแบบประมาณ 1/3 ได้รับทราบจากกลุ่มไลน์ สำหรับเกษตรกรผู้ปลูกลองกองก็ไม่แตกต่างกันเช่นกัน โดยเกษตรกรทั้งหมดได้รับจากเอกสารแนะนำ และจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร อย่างไรก็ตาม เกษตรกรทั่วไปส่วนใหญ่ได้รับทราบข่าวสารจากกลุ่มไลน์ ส่วนเกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบไม่ได้รับทราบจากกลุ่มไลน์ ทั้งนี้ เกษตรกรทุกกลุ่มได้รับทราบข่าวสารเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพจากเอกสารแนะนำและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ทั้งนี้ การรับทราบข่าวสารจากกลุ่มไลน์นั้น เกษตรกรทั่วไปได้รับมากกว่ากลุ่มอื่น

3.2.2 เจตคติต่อการส่งเสริมการผลิตผลไม้ตามระบบการอบรมและเยี่ยมเยียน เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบมีเจตคติระดับมากที่สุดเกือบทุกประเด็น ยกเว้นประเด็นเดียวที่อยู่ในระดับมาก ส่วนเกษตรกรอีก 2 กลุ่มส่วนใหญ่มีเจตคติระดับมาก ทั้งนี้ เกษตรกรทั่วไปมีค่าเฉลี่ยเจตคติต่ำกว่ากลุ่มอื่น สำหรับเกษตรกรผู้ปลูกลองกองไม่แตกต่างกัน โดยเจตคติอยู่ในระดับมากเกือบทุกประเด็น อย่างไรก็ตาม เกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบมีค่าเฉลี่ยเจตคติสูงกว่าเกษตรกรทั่วไป แม้ว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ก็ตาม ทั้งนี้ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบทั้งผู้ปลูกทุเรียนและผู้ปลูกลองกอง มีเจตคติต่อการส่งเสริมการผลิตผลไม้ตามระบบการอบรมและเยี่ยมเยียน ดีกว่าเกษตรกรกลุ่มอื่นเกือบทุกประเด็น

3.2.3 การได้รับประโยชน์จากระบบการส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพ เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนและผู้ปลูกลองกองไม่แตกต่างกันเกี่ยวกับการได้รับประโยชน์จากระบบการส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพ ทั้งนี้ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบได้รับประโยชน์มากกว่าเกษตรกรกลุ่มอื่น

อภิปรายผล

1. กระบวนการผลิตผลไม้คุณภาพของเกษตรกร

1.1 การปฏิบัติตามหลักวิชาการ เกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในการผลิตผลไม้คุณภาพ โดยมีการปฏิบัติตามหลักวิชาการ ได้รับการส่งเสริมการปฏิบัติตามหลักวิชาการ และสามารถตรวจข้อมูลย้อนกลับได้ ทำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งประเด็นนี้ สอดคล้องกับ ยุพินพรรณ ศิริวิธนนกุล และคณะ ให้ข้อเสนอแนะของการศึกษาเรื่อง การยอมรับเทคโนโลยีด้านการจัดการสวนลองกองของเกษตรกรในจังหวัดนราธิวาส กล่าวว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานเกษตรจังหวัดนราธิวาส สำนักงานเกษตรอำเภอบาเจาะ กรมวิชาการเกษตร มหาวิทยาลัย และวิทยาลัยเกษตรกรรมต่าง ๆ ควรให้ความสนใจถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกรมากขึ้น ทั้งในเรื่องของการควบคุมคุณภาพผลผลิตลองกอง และการใช้ปุ๋ยชีวภาพ (ยุพินพรรณ ศิริวิธนนกุล และคณะ, 2550)

1.2 การปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ทำให้มีผลผลิตผลไม้คุณภาพและสามารถจำหน่ายได้ในราคาที่ดี สามารถส่งออกจำหน่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ สอดคล้องกับ พลสรายุ สราญรมย์ และคณะ ที่กล่าวว่า ระบบการตลาดผลไม้คุณภาพสูง ต้องคำนึงถึง 6 ประเด็น ได้แก่ รูปแบบการบริโภค ลักษณะทางสัณฐานวิทยา สายพันธุ์ที่ตลาดต้องการ มาตรฐานการผลิต ลักษณะการขายที่ตลาดต้องการ และช่วงระยะเวลาที่ต้องการ (พลสรายุ สราญรมย์ และคณะ, 2557)

2. ระบบการส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพ

2.1 กระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาคุณภาพการผลิต เกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบมีคุณภาพผลผลิตดีกว่าเกษตรกรกลุ่มอื่น ดังนั้น ควรส่งเสริมให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มและเรียนรู้กระบวนการผลิตผลไม้คุณภาพจากเกษตรกรแปลงใหญ่ต้นแบบ สอดคล้องกับ ประจักษ์ เทพคุณ และคณะ ที่ให้ข้อเสนอแนะแนวทางการใช้รูปแบบการส่งเสริมการเกษตรในการปฏิบัติงานภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดนราธิวาส โดยการใช้รูปแบบการส่งเสริมการเกษตรแบบมีส่วนร่วม การดำเนินโครงการจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานความต้องการของเกษตรกรอย่างแท้จริง ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่จะต้องมีส่วนร่วมวางแผนการผลิตกับเกษตรกร และกระตุ้นให้เกษตรกรมีความตื่นตัวที่จะแสวงหาความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ อยู่เสมอ สนับสนุนการจัดตั้งกลุ่ม หรือสถาบันเกษตรกร มีการดำเนินงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดระหว่างเจ้าหน้าที่กับเกษตรกร และเปิดโอกาสให้เกษตรกรได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น (ประจักษ์ เทพคุณ และคณะ, 2557) และสอดคล้องกับ ไพรรพร พรหมเทพ ที่ให้ข้อเสนอแนะวิธีการที่จะทำให้ทุเรียนศรีสะเกษส่งออกไปยังประเทศจีนได้เพิ่มมากขึ้น กระบวนการทำงานสำคัญที่ต้องยึดถือไว้เป็นหลักในการดำเนินการ คือ กระบวนการเรียนรู้และกระบวนการกลุ่มภายใต้หลักการสำคัญ คือ การส่งเสริมให้เกษตรกรพัฒนาเกษตรกรด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้เกษตรกรมีความเข้มแข็ง เกิดความมั่นคง และอื่น ๆ ในการพัฒนา (ไพรรพร พรหมเทพ, 2558)

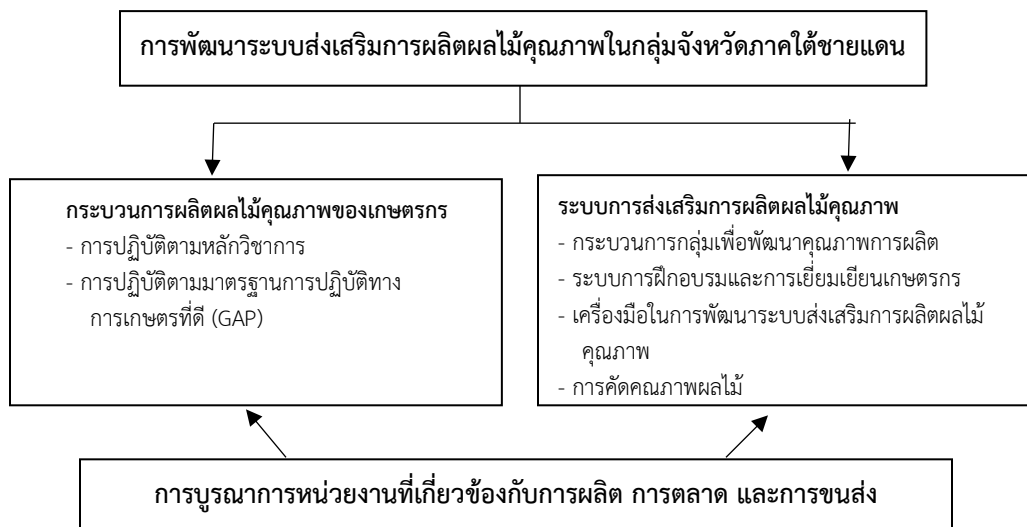
2.2 ระบบการฝึกอบรมและการเยี่ยมเยียนเกษตรกร ระบบนี้ช่วยให้เกษตรกรและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และเกษตรกรมีความรู้ในการผลิตผลไม้คุณภาพเพิ่มขึ้น ควรใช้ระบบนี้ในการพัฒนาระบบการส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพ โดยให้มีการปรับให้เหมาะสมตามสถานการณ์ เพื่อให้ได้ประสิทธิภาพสูงสุด สอดคล้องกับ ประจักษ์ เทพคุณ และคณะ ที่กล่าวว่า การใช้รูปแบบการส่งเสริมการเกษตรแบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน ควรจัดทำแผนการฝึกอบรม และกำหนดเวลาออกไปพบปะเยี่ยมเยียน กลุ่มเป้าหมาย (ประจักษ์ เทพคุณ และคณะ, 2557) และสอดคล้องกับ ธยาอุส ขอเจริญ และคณะ ที่ให้ข้อเสนอแนะ กระบวนการพัฒนาการปลูกพืชสวน (ทุเรียน) ของประชาชนในจังหวัด ศรีสะเกษ ควรมีการจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดการดูแลรักษาสวนทุเรียน และวิธีการป้องกัน รักษาสวนทุเรียน ควรให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องโรคและแมลงให้แก่เกษตรกร และเจ้าหน้าที่ ควรออกเยี่ยมเยียน สวนทุเรียนในพื้นที่ที่ปลูกเป็นจำนวนมาก บ่อย ๆ กรมส่งเสริมการเกษตร ควรดำเนินการฝึกอบรมและพัฒนาเกษตรกรให้มีประสบการณ์ การถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีการผลิต เพื่อให้เกษตรกรพัฒนาอาชีพของตน และช่วยเพิ่มแรงงานที่มีคุณภาพในการทำสวนทุเรียนในอนาคตต่อไป (ธยาอุส ขอเจริญ และคณะ, 2560)

2.3 เครื่องมือในการพัฒนาระบบส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการส่งเสริมเกษตรกรที่ได้ผล ได้แก่ คู่มือการผลิตทุเรียนคุณภาพ คู่มือการผลิตลองกองคุณภาพ และกลุ่มไลน์ ดังนั้น การดำเนินการจัดทำคู่มือการผลิตผลไม้คุณภาพที่มีความสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่เป็นเรื่องสำคัญ โดยรวบรวมความรู้และประสบการณ์ของเกษตรกรที่มีวิธีการปฏิบัติในการผลิตผลไม้คุณภาพที่เป็นเลิศและหลักการทางวิชาการ สอดคล้องกับ ยุพินพรรณ ศิริวัธนกุล และคณะ ที่กล่าวว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรใช้สื่อ เอกสาร วิทยูกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ เพื่อเผยแพร่เทคโนโลยีใหม่ ๆ เกี่ยวกับเรื่องลองกอง ให้มากขึ้น (ยุพินพรรณ ศิริวัธนกุล และคณะ, 2550)

2.4 การคัดคุณภาพผลไม้ ผลผลิตผลไม้ของเกษตรกรมีคุณภาพทำให้เกษตรกรสามารถจำหน่ายผลผลิตในราคาที่ดีขึ้น การส่งเสริมให้เกษตรกรผู้ปลูกผลไม้มีการคัดคุณภาพ โดยผ่านศูนย์คัดแยกผลไม้ชุมชนเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ และเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคและผู้บริโภค สอดคล้องกับ มะเสาวดี ไสสาภา และ คณะ ที่กล่าวว่า ควรเพิ่มศักยภาพการรวบรวมและคัดแยกผลผลิตให้กับศูนย์คัดแยกผลไม้ชุมชน โดยให้ศูนย์ดำเนินการเป็นประจำทุกปี เพื่อสร้างอำนาจต่อรองให้กับเกษตรกร (มะเสาวดี ไสสาภา, 2561)

องค์ความรู้ใหม่

ระบบส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพ เป็นการส่งเสริมให้เกษตรกรจัดการกระบวนการผลิตตามหลักวิชาการและมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เน้นกระบวนการรวมกลุ่ม การใช้ระบบการส่งเสริมแบบฝึกอบรมและการเยี่ยมเยียนเกษตรกร มีเครื่องมือประกอบการดำเนินการ และมีการคัดคุณภาพผลไม้บูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งระบบ ตั้งแต่การผลิต การตลาด และการขนส่ง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้เริ่มจากการศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศของเกษตรกรในระบบการผลิตผลไม้คุณภาพ แล้วนำมาสร้างเป็นระบบการส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพตามหลักวิชาการ ในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตด้านการเกษตร ปี 2562 หลังจากนั้น นำมาพัฒนาและขยายผลระบบการส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตด้านการเกษตร ปี 2563 สามารถสรุปและให้ข้อเสนอแนะที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ดังนี้

- 1) ระบบส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพ 1.1) การส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่ม เกษตรกรทั่วไปที่ยังไม่ได้เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ ควรรวมกลุ่มกันอย่างน้อยเป็นกลุ่มธรรมชาติก่อน หลังจากนั้นค่อย ๆ พัฒนาเป็นแปลงใหญ่ หรือสมัครเข้าร่วมเป็นสมาชิกแปลงใหญ่เพิ่มเติม เพื่อเปิดโอกาสให้ได้รับการถ่ายทอดความรู้และสนับสนุนด้านต่าง ๆ จากหน่วยงานภาครัฐ 1.2) การส่งเสริมกระบวนการกลุ่มให้มีความเข้มแข็ง เกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่แต่ไม่ได้เป็นต้นแบบ ควรส่งเสริมการบริหารจัดการให้มีความเข้มแข็งและพัฒนาไปสู่แปลงใหญ่ต้นแบบ 1.3) การสร้างกลุ่มไลน์ เพื่อให้สามารถติดต่อประสานงาน สอบถามปัญหาการผลิตผลไม้คุณภาพ

และได้รับการตอบกลับอย่างรวดเร็ว รับรู้ข้อมูลการผลิตผลไม้คุณภาพอย่างรวดเร็ว ตลอดจนมีเครือข่ายมากขึ้น 1.4) การใช้ระบบการฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนเกษตรกร โดยปรับให้เหมาะสมตามสถานการณ์ เพื่อให้ได้ประสิทธิภาพสูง ควรจัดทำคู่มือการผลิตผลไม้คุณภาพ 2 ภาษา คือภาษาไทยและภาษามลายู เพื่อให้เกษตรกรสามารถเข้าใจและปฏิบัติได้อย่างทั่วถึง นอกจากนี้ควรนำเกษตรกรไปศึกษาดูงานแปลงปลูกไม้ผลที่ประสบผลสำเร็จ เพื่อศึกษาเรียนรู้แล้วนำไปปฏิบัติในแปลงปลูกไม้ผลของตนเอง 2) ระบบการจัดการตลาดผลไม้คุณภาพ ควรมีการจัดตั้งศูนย์คัดแยกผลไม้ชุมชน เพื่อจัดชั้นคุณภาพของผลผลิต ซึ่งมีความสำคัญต่อความสำเร็จทางการตลาด สร้างความเชื่อถือให้กับผู้บริโภค สามารถจำหน่ายได้ในราคาที่ดีขึ้น โดยมีการจัดเก็บข้อมูลความต้องการของตลาดผลไม้ และจัดระบบตลาดให้มีความพร้อมในการจำหน่าย จัดระบบการจำหน่ายทั้งตลาดภายในประเทศและการส่งออก 3) ระบบบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมมือการดำเนินงานแบบครบวงจรตลอดห่วงโซ่อุปทาน ประกอบด้วยหน่วยงานภายใต้สังกัดหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร กรมชลประทาน กรมพัฒนาที่ดิน ธนาการเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น กรมการขนส่งทางบก การรถไฟแห่งประเทศไทย กระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ การดำเนินงานในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งบทบาทในการประสานการสนับสนุนการดำเนินงานในภาพรวมในพื้นที่ทั้งหมด การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาระบบการส่งเสริมการผลิตผลไม้คุณภาพแก่เกษตรกร เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี มีการปฏิบัติจริงในพื้นที่ที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน โดยเริ่มตั้งแต่ปีงบประมาณ 2562 ทำให้ผลผลิตทุเรียนและลองกองมีคุณภาพดีขึ้นเป็นที่ยอมรับทั้งตลาดภายในประเทศและการส่งออก กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดนได้จึงต่อยอดผลงานวิจัยนี้ในปีงบประมาณ 2564 และปีต่อไป เพื่อพัฒนาระบบการส่งเสริมเกษตรกรให้ผลิตผลไม้ทั้งทุเรียน ลองกอง มังคุด เงาะ และอื่น ๆ ที่มีการปลูกในพื้นที่ให้มีคุณภาพที่สูงขึ้นเป็นที่ยอมรับของตลาด

เอกสารอ้างอิง

- กรมทรัพย์สินทางปัญญา. (2559). ประกาศกรมทรัพย์สินทางปัญญา เรื่อง การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ลองกองต้นหยงมัส ทะเบียนเลขที่ สช 59100084. กรุงเทพมหานคร: กรมทรัพย์สินทางปัญญา.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2562). ระบบการฝึกอบรมและการเยี่ยมเยียนเกษตรกร (Training and Visit System: T&V System). กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการเกษตร.
- กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน. (2562). แผนยุทธศาสตร์ กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน 2562-2564. ยะลา: กลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน.

- ธยาอุส ขอเจริญ และคณะ. (2560). กระบวนการพัฒนาการปลูกพืชสวน (ทุเรียน) ของประชาชนในจังหวัดศรีสะเกษ. ใน รายงานการวิจัย. ศรีสะเกษ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ.
- ประจักษ์ เทพคุณ และคณะ. (2557). รูปแบบการส่งเสริมการเกษตรภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดนราธิวาส. แก่นเกษตร, 42(ฉบับพิเศษ 1), 571-577.
- พลสรายุ สราญรมย์ และคณะ. (2557). การพัฒนาแบบจำลองการส่งเสริมการผลิตผลไม้ของไทยเพื่อการตลาดคุณภาพสูง. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปริญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พีรพร พร้อมเทพ. (2558). การศึกษาแนวทางการพัฒนาการผลิตทุเรียนศรีสะเกษเพื่อการส่งออกไปยังประเทศจีน ในรายการฝึกอบรม หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 7 ปี 2558 สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการต่างประเทศ.
- มะเสาวดี ไสสากา. (2561). รายงานวิจัยโครงการวิจัยพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคมบริหารไม้ผลครบวงจรตามแนวเศรษฐกิจวิถีธรรม. ใน รายงานวิจัย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ยุพินพรรณ ศิริวัธนกุล และคณะ. (2550). การยอมรับเทคโนโลยีด้านการจัดสวนลงกองของเกษตรกรในอำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส. วารสารมหาวิทยาลัยทักษิณ, 10(2), 32-49.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2562). สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปี 2561. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.
- โสมาตรมี จันทรัตน์. (2562). ภูมิทัศน์ภาคเกษตรไทย จะพลิกโฉมอย่างไรสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน. เรียกใช้เมื่อ 25 สิงหาคม 2562 จาก www.bot.or.th.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ เป็นวารสารวิชาการของวัดวังตะวันตก อำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยสงฆ์รวมถึงคณะสงฆ์ไทย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความเฉพาะภาษาไทย โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกวัด ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ดังต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจารณ์หรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 หรือ B5 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตารางต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่างพิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีกครั้ง ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

- 2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก
- 3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน
- 4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำ 300 คำต่อบทคัดย่อ
- 5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด
- 7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ
- 2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 3) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ
- 5) **อภิปรายผล (Discussion)** เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) สรุป (Conclusion) / ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง โดยการกรอกข้อมูลอ้างอิงในฟังก์ชันการอ้างอิง ของโปรแกรม Microsoft Word 2010 เป็นต้นไป เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ / เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย ตัวอย่างเช่น “ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และเทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบลยในภคะ

ทั้งหลาย ต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างอิงผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, 2560)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างอิงของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ และเชมนัญญ์ อินทรสุวรรณ, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างอิงของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ศุศราภรณ์ แต่งตั้งลำและคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kiarash, A., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอมป์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey, P. & Blanchard, K. 2010)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kiarash, A. et al., 2007)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทิตย์ อาภาภโร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสุกิจจ์ สุจิณโณ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย ใน ปวิตร ว่องวีระ. ทฤษฎี และวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (หน้า 112). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่), / เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลข หน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ธิดาวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม, / (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).
สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทาอาจพันธ์. (2537). หม้อคอคควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมือง ฝายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ชื่อหนังสือพิมพ์,/เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.//ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

สมบูรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาสัจ 4 ของพระอริยบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นายมนัส ภาณุภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็น ศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.//(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).//ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

วรพล ไม้สน (พลังวัชร). (5 พ.ย. 2559). หลักการ วิธีการ เป้าหมาย ในการปรึกษาทาง โหราศาสตร์. (นางณฐณัช แก้วผลึก, ผู้สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.//เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ทวีศักดิ์ อุ่นจิตติกุล. (2561). พระพุทธศาสนาเถรวาท จะสืบทอดดำรงอยู่อย่างไร? เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <https://www.dailynews.co.th/article/666936>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).// ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.

ธิติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

สมบุรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาม 4 ของพระอริยบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสนดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปัญญา). (2555). การจัดการศาสนาและ วัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. เรียกใช้เมื่อ 4 กันยายน 2556 จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?artide_id=1304&articlegroup_id=274

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). NY: Harper & Collins.

Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. The Iranian Journal of Allergy, 6 (5), 25-28.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JSBA> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : suriya.sur@mcu.ac.th

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธหรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสาร ลิงค์ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....
.....ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่ มีความน่าสนใจมากที่สุด)
.....
.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

...(16.pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ).....

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ).....

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....

4.สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1..... (16.pt)

2..... (16.pt)

3..... (16.pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16.pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล.....

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

[illegible]

.....

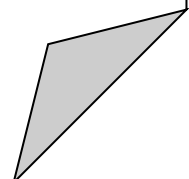
.....

.....

.....

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่ สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

...(16.pt).....ระบอบองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์
ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจ
ง่าย.....

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

...(16.pt)สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดกุมได้ใจความ.....พร้อมข้อเสนอแนะที่
ได้จากการวิจัย.....และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือ กรณีที่ขอบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

.....(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการ
วิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและ
ความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิชาการ (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

...(16 pt)

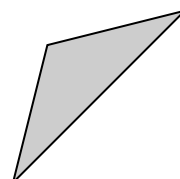
.....

.....

.....

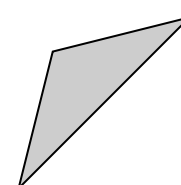
.....

Keywords: 3-5 words

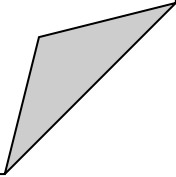
(16 pt).

110. pt.

_____(16 pt)

สรุป (18 pt)

(16.pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16.pt)

.....

.....

.....

.....

.....

